FRANCISCI MONACELLI ... FORMULARIUM LEGALE PRACTICUM FORI...

Francesco Monacelli

FRANCISCI MONACELLI

EUGUBINI J. U. D.

Protonotarii Apostolici, olim Ecclesiæ Venusinæ, ac deinde Æsinatis Vicarii Generalis, &c.

FORMULARIUM

Legale Practicum FORI ECCLESIASTICI,

IN QUO FORMULÆ DECLARATORIARUM Censurarum, quibus frequenter in dicto Foro Judices utuntur, cum adnotationibus Legalibus practicis, Sacr. Congregationum responsis sæpè roboratis ac illustratis, continentur.

OPUS EPISCOPIS, VICARIIS GENERALIBUS, ALIISQUE Jurisdictionem quasi Episcopalem exercentibus; necnon Confessariis, Parochis, Regularibus, cæterisque in eodem Foro versantibus, apprimè utile, ac necessarium.

PARS TERTIA,

In qua præter formulas Declaratoriarum Censurarum, ponuntur aliæ formulæ, tum Citationum, ac Monitionum pro validitate processuum requisitarum, tum Decretorum, aliorumve actuum ad opportunitatem, & ornatum materiæ incidentium; acceditque in calce Appendix miscellanea, plura, ad Gubernium Ecclesiasticum maximè pertinentia, complectens.

VENETIIS, M.DCCIX.
Apud Antonium Bortoli.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

[illegible]

Sanctiſſimis Apoſtolis

PETRO ET PAULO.

BEATISSIMI PRINCIPES, Terræ & Sæculorum Judices, quos Deus dedit Apoſtolos in ædificationem corporis Chriſti (quod eſt Eccleſia:) eja ſuſcipite

hoc opus, quod vobis ore, & corde dedico; ut veſtro, quo indiget, auxilio protegatur. Si bonum certamen decertavi: ſi curſum conſummavi: ſi fidem ſervavi! Zelum quæſo, quod Apoſtolicum verè eſt, Præſulibus (qui vices veſtras gerunt) cœlitùs date: ut oves ſuas devias, & errantes (ſi quas habent) in Caulam Domini, fundatam ſupra firmam petram, ſalubriter diſtrictione gladii, quem ad ſanandum eas reliquiſtis, reducant. Agite ergo, ò verè Mundi lumina, ut quorum Urbs, & Orbis gloriatur triumphis, munuſculum hoc meum, patrocinium ſe impetraſſe lætetur. Amen.

Indignus Famulus, & Cliens
Presbyter Franciſcus Menacelli.

BENEVOLO
LECTORI.

QUID Episcopi, aliive Prælati, eorumque Vicarii: quid Parochi, quid Confessarii in regimine Ecclesiæ valeant, & debeant jure facere, & servare, in prima, & secunda hujus Operis mei Formularii parte, juxta modulum meum, jam habes benevole Lector: qua autem ab eis forma, qua de causa, & quo jure mucro censurarum (qui est nervus disciplinæ Ecclesiasticæ) in foro tractandus, & qua potestate, pharmacove vulnus sanandum, & nexus earundem solvendus sit, hic in tertia perspicies. An autem hoc, in hac re difficili, probè, & scitè præstiterim, affirmare nolo, nec audeo: tu autem, quod præstandum putas, tuo ingenio (quod donum Dei est) imple, & perfice, induereque animum, quem ipse gero, cæteros adjuvandi.

Ex Formulis, quas hìc propono, fortassis apud alios non invenies, quia (quod sciam, & viderim) ex DD. forensibus, nullus de his tractavit: tuæ idcircò prudentiæ, & judicio, prout casus, & occasio postulat, corrigenda relinquo.

Stylum simplicem, & planum, qualem materia prærequirit, adhibui: quia

Res, non verba damus: fructus, non pagina frondes
Profert. Si cupis has, deteriora cupis.

nil temerè in medium afferens, nisi primùm Sacrorum Canonum, & deinde DD. fontibus recognitis: nihilque nisi rationi, virtutique consonum, & utile in notis propugnans. Mendis parcito: quia in impressione librorum Argi oculos cæcutire compertum est, & æqui bonique consulito. Hæc tibi prænotasse sat erit. Scias sapere, ut vivere sapias, & valere. Vale.

INDEX

Titulorum, & Formularum Operis.

TITULI PRÆLUDII.

TITULI OPERIS.

TITULUS I.

De censura excommunicationis in particulari.

TITULUS II.

De Censura Suspensionis in particulari.

TI-

TITULUS III.

De Censura interdicti in particulari.

De Irregularitate in particulari

§. VNICO.

TITULUS IV.

De Censuris in jure latis contra Moniales.

§. I.

§. II.

De

§. III.

§. IV.

INDEX

Formularum accessoriarum, tam Præludii, quàm Operis.

TITULUS I.

TITU-

TITULUS II.

TITULUS III.

TITULUS IV.

INDEX

Rerum, & Materiarum, quæ in hac Tertia Operis parte continentur.

A

Abbatissa.

Abbatissatus.

Arbiter.

Archiepiscopus.

Arctatus.

Arma.

Assassinium.

B

Beneficium.

Benedictio.

Bigamia, Bigamus.

Bona.

Brachium Sæculare.

C

Cambium.

Canones.

Canonici.

Capellanus.

Capitulum.

Cardinalis.

Cautio.

Cedulones.

Censura.

Cessatio à Divinis.

Citatio, Citatus.

Chorus.

Civitas.

Clausula.

Clausura Monialium.

Clericus.

Cle-

Clericus Conjugatus.

Coactio.

Debitor.

Decima.

Declaratoria, Declaratio.

Decreta.

Delegatus.

Dæmon.

Delictum, Delinquens.

Denunciatio.

Denunciationes Matrimonii.

Depositarius, Depositum.

Dictio.

Dispensatio.

Dispen-

Distributiones.

Divina Officia.

Dolus.

Dominium.

Dos.

E

Ecclesia, Ecclesia polluta.

Edictum.

Esse

I N D E X.

Episcopatus.

Episcopus.

Epi-

Epi-

Excommunicatio.

Excommunicatus.

Excusatio.

Executor.

H

Habitus.

Hæres.

Hæretici.

Hermaphroditus.

Historici.

Honor.

I

Illegitimus.

Immunitas.

Imperitia, Imperitus.

Impedientes, impedimentum.

Irregularis

Irregularitas

Irre-

Judex Ecclesiasticus.

Judex Sæcularis.

Juramentum.

Jurisdictio.

Jus quæsitum.

L

Laicus.

Lex.

Libri.

Litteræ subsidiales.

Littera Apostolica.

Littera Dimissoria.

Judus

I N D E X.

Mons Pietatis.

Mons frumentarius.

Monitio.

Mortuus.

Mulier.

Munera, Munus.

Mutuum.

N

Negociatio, Negociator.

Notarius

Notorium.

Novitius.

Nuncius.

O

Opinio DD.

Ordo, Ordinans, Ordinatus.

P

Parochus, Parochiani.

Papa.

Participatio.

Patentati.

Patientia.

Patrimonium.

Peccatum.

Debet

Renunciatio.

Represaliæ.

Repudiatio.

Sequestrum.

Sigillum Confessionis.

Simonia, Simoniacus.

Societas, Socius.

Socius criminis.

Sponsalia, Sponsus.

Suf-

Statutum.

Suffraganeus.

Suppellex.

Superstitio.

Suspendere, Suspensio, Suspensus.

Syndicatus.

Synodus.

T

Testamentum.

Testis.

Timor.

Vica-

FOR-

FORMULARIUM
LEGALE PRACTICUM
Fori Ecclesiastici.
PARS TERTIA.
PRÆLUDIUM.

SUMMARIUM.

1 *Censura Ecclesiastica quid sit ostenditur.*
2 *Quot sint censuræ proprie dictæ demonstratur*
3 *Cessatio a Divinis non est censura.*
4 *Iudex Delegatus, qui habet facultatem infligendi censuras, non potest deponere.*
5 *Quia sit excommunicatio ostenditur.*
6 *Excommunicatio dividitur in majorem, & minorem*
7 *Excommunicatio simpliciter lata, semper intelligitur de majori*
Excommunicatio non debet inferri nisi in subsidium ibi
8 *Excommunicatio alia fertur à jure, alia fertur ab homine Excommunicatio hominis quando extinguatur morte ferentis* ibi
9 *Excommunicatio quando dicatur latæ Sententiæ, vel ferendæ, ostenditur, & num 10.*
11 *Excommunicatio debet ferri in scriptis, alias ferens incurrit pœnas à jure latas, & puniri potest*
12 *Excommunicationes aliæ sunt reservatæ, aliæ non, & quæ sint Pontifici reservatæ ostenditur*
13 *Excommunicationes non reservatæ, quæ sint enumerantur.*
Fundator Beneficii potest sibi fructus reservare tempore vacationis ibi.
14 *Excommunicatio major non reservata, non absolvitur a simplici Confessario, & num. 15. 16 17. 18 & 19.*
20 *Absolutio excommunicationis obtenta ab habente privilegium absolvendi in foro conscientiæ, non prodest in foro externo.*
21 *Qui sint effectus excommunicationis majoris ostenditur, & enumerantur, & 22 23 24. 25 26 27. 28 29 30 31 32. 33 34. 35 36. 37 38 39 40. 42 43 44*
41 *Quibus sit licitum communicare cum excommunicato vitando, ostenditur*
45 *Potestas excommunicandi est à Deo.*
46 *Forma excommunicandi, & excommunicatos vitandi, est ab Ecclesia.*
47 *Potestas excommunicandi quibus data a jure sit ostenditur.*
48 *Qui excommunicare non possint ostenditur,*

Inter-

CUM in prima, & secunda mei *Formularii* partibus formulas expeditionum usu frequentium in foro Ecclesiastico iuxta præscriptum Sacr. Canonum, ac Decretorum Sac. Congregationum tradere studuerim: & usus censurarum item in eodem foro frequentissimus sit, congruum, & cohærens mihi visum fuit, in hac tertia parte pro complemento totius operis, formulas censurarum publicandarum reponere. Et si rem difficilem explicandam me aggredi non ignorem; adhuc invocato prius Divino Trinitatis præsidio, optatum finem assequi posse non difiteor. Antequam verò de his formulis agam, aliqua notabilia de ipsis censuris præmittam, quæ ad pleniorem intelligentiam earundem formularum conducunt, & ad faciliorem directionem fori externi inservire, & pertinere noscuntur.

De Censura in genere.

1 Censura igitur Ecclesiastica in genere, est correctio, & pœna quædam spiritualis, ac medicinalis, privans usu aliquorum bonorum spiritualium per Ecclesiasticam potestatem inflicta delinquenti, donec à contumacia recedat. Dicitur pœna medicinalis, quia per censuram non cessat ipsa spiritualis potestas, seu habilitas ad spiritualia bona, sicut per irregularitatem, depositionem, vel degradationem, quæ privant habitu, seu potestate utendi iis bonis, ex quo suapte natura sunt perpetuæ, nec statim auferuntur etiam si delinquens sit emendatus. Censura verò impedit tantum usum bonorum, & ideo facilius conceditur absolutio post emendationem. Dicitur *privans usu aliquorum bonorum spiritualium* quia hæc quædam sunt propria, & permanentia, quibus nemo invitus spoliari potest, ut gratia habitualis, virtutes infusæ, earumque bonæ operationes: quædam verò sunt communia, quibus homo in pœnam privari potest quo ad usum activum, & passivum, ut est ministratio, & receptio Sacramentorum, & participatio publicorum suffragiorum Ecclesiæ.

Tres tantum sunt Censuræ propriè dictæ scilicet, excommunicatio, suspensio, & interdictum *c. querenti 20. de verb. signific. c. 1. c. statutum. & c. is cui de sent. excommunic. in 6.* Irregularitas autem,

non est propriè censura, seu pœna, sed inhabilitas quædam ad ministerium Altaris, seu impedimentum quoddam accipiendi, vel exercendi ordinem; sicuti depositio, & degradatio non sunt Censuræ, sed pœnæ quædam contra incorrigibiles à jure canonico latæ. Item cessatio à divinis, non est censura Ecclesiastica,

3 & quia non est prohibitio Divinorum officiorum, sed desistentia, & omissio, Navar *in manual Prælat cap 27 num. 1. & seqq & n 188* Pirhing. *in jus can lib 5 tit. 39 num. 3. & 4.* & alii communiter. Et hinc fit, quod contumaces, & inobedientes, per censuras Ecclesiasticas compescantur.

4 Judex delegatus, non potest vigore talis clausulæ contumaces deponere, vel degradare, sed solum illos suspendere, excommunicare, & interdicere, ut advertit Grass. *decis. aur. part. 1. lib 4. cap 1 num. 5*

De Excommunicatione § 2.

5 Excommunicatio à Divo Thoma sic diffinitur — *Est separatio hominis Christiani à communione Ecclesiæ quoad fructum, & suffragia generalia* in hac enim diffinitione continetur, & communionis fidelium, & Sacramentorum interdictio vel. *Excommunicatio est à qualibet licita communione fidelium separatio*, in *Summ supplem. par 3. q 21 art 1* & hanc secundam diffinitionem dat etiam *glos in cap si quem 59 verb non tamen minori, de sent excom*

6 Hæc censura dividitur in majorem, & minorem *d. cap. si quem de sent. excomm.* major à communione fidelium absolutè, & simpliciter separat, sive privat omnibus bonis communibus, nimirum Sacramentis Ecclesiæ, tam quo ad administrationem, quàm susceptionem, publicis suffragiis, & convictu, seu societate civili. Minor verò excommunicatio est, quæ tantùm privat passiva perceptione Sacramentorum, citato *c si quem* Dicitur autem minor non propter parvitatem objecti, est enim ex se res gravis privari perceptione Sacramentorum, sed per comparationem ad majorem, cujus est pars, & quia incurri etiam potest propter peccatum veniale, D Thom *in Sum. supplem par 3. q 23. art 3*

7 Excommunicatio simpliciter lata, semper intelligitur de majori, *c penult de sent excommun* & est pœna gravissima, qua nulla major est in Ecclesia teste Divo Augustino relato *in cap corripiatur 24 q 3* Ideoque ad eam deveniri non debet, nisi postquam alia media, ac leviores pœnæ, & censuræ frustra sint adhibita juxta monitum Concil. Trid. *sess 25 de refor cap 3* & modò etiam aliqua spes sit rei emendandi, vel saltem promovendi bonum publicum, qui finis esse debet hujus pœnæ medicinalis, alioquin ab ea abstinendum erit

8 Item secundò dividitur excommunicatio (idem est de aliis censuris) in eam quæ fertur à jure, & in eam, quæ fertur ab homine. Excommunicatio lata à jure dicitur quando aliquid per legem, canonem, constitutionem, seu Statutum sub pœna excommunicationis prohibetur, vel præcipitur. Excommunicatio lata ab homine est, quae per Judicis sententiam infligitur. Inter has autem hoc est discrimen, quod sententia excommunicationis à jure lata perpetuò duret, etiam post mortem ferentis, sicut, & ipsa lex, quandiu contraria lege, vel consuetudine non revocatur. Excommunicatio verò ab homine lata extinguitur morte, aut depositione ferentis, ita ut eo mortuo, non possit deinceps incurri, quamvis qui eam vivente latore incurrit ea ligatus maneat, donec absolvatur. Unde si quis à Judice excommunicatus sit sub conditione — *si intra mensem non restituerit*, & Judex ante mensem elapsum moriatur, non incurrit excommunicationem, Pirhing *in jus can lib 5 tit 39 num 9*

9 Item tertiò dividitur excommunicatio in eam quæ ipso facto incurritur, sive criminis admissione, sive sententia Judicis. & vocatur excommunicatio latæ sententiæ, ut si dicatur — *qui hoc fecerit sit excommunicatus, sit anathema* aut — *subjaceat excommunicationi* aut *excommunicationis mucrone percutimus* vel — *excommunicationis sententia decernimus subjacere, vel vinculo excommunicationis innodamus* aut — *extra Ecclesiam ejicimus* aut

præ-

præcipimus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ipso facto, mox, statim incurrendæ aut — *excommunicetur, communione privetur ipso jure, ipso facto*, aut *excommunicationem incurrat* aut — *noveris te subjacere excommunicationi*. vel — *decernimus te subjacere excommunicationi*: aut — *noveris te anathemate percussum* &c de quibus, & aliis clausulis sententiam excommunicationis latæ sententiæ importantibus habes apud Sebast Medic tom. 3 *in sum peccat capit qu 42* Graff *decis aur pars 1 lib 4 cap. 2 num. 5 & 6.* Sayr *de censur lib 2 cap 11 à num. 6 ad 21* & eam quæ non ipso facto incurritur,

10 ante sententiam Judicis, sed per hanc infligi debet, & dicitur ferendæ sententiæ, ut si dicatur absolutè — *qui hoc fecerit excommunicetur*. aut — *excommunicationis mucrone feriatur*. vel — *prohibemus sub pœna excommunicationis* aut — *excommunicationem incurret*: aut — *prohibemus sub anathematis interminatione* vel — *sub obtestatione Divini judicii*: aut — *indignationem Dei, & Apostolorum Petri, & Pauli, & nostram incurrat* DD mox citati: hæc cum ultima clausula includit pœnam arbitrariam, Cherubin. *in sum. Bullar. ad constitut* 30. *Leon X. Schol. 2.*

11 Quanquam ad ferendam excommunicationem non requiratur certa verborum forma, sed satis sit talis, per quam de præsenti mens excommunicare volentis congruè exprimatur, & nil referat sive dicatur — *excommunico te à communione fidelium, sive privo, segrego, separo &c*, dummodo excommunicatio externis, signis voce, vel scripto sufficienter sit expressa: nihilominus sententia excommunicationis majoris lata per Judicem, debet ferri in scriptis, & exprimi causa propter quam feratur, ex præscripto Canonis in *C. cum medicinalis, de senten excommunicat in 6* aliàs lator procedens ad excommunicationem contra formam ibidem traditam, præter suspensionem à divinis, & ab ingressu Ecclesiæ (quam incurreret per mensem) debet condemnari ad expensas, & ad omne interesse partis, & etiam aliis pœnis arbitrariis Superiori suo puniri, ut habetur expresse in *d. C. 1.*

de sent-excom. in 6 Pirhing, *loco supra citato nu. 12 vers notandum tertio glos. inc. Sacro tit. eod*

12 Item quartò dividitur excommunicatio in eam quæ reservatur ferenti, & eam quæ nulli reservata reperitur. Excommunicationes, quæ hodie reservantur Summo Pontifici, præter casus contentos in Bulla Cœnæ, sunt sequentes.

Contra omnes §. II.

Percutientes Clericum, vel Monachum *c. si quis suadente 17 quæst 4.*

Perseverantes per annum in excommunicatione lata à Delegato Papæ *c. quærenti de offic. deleg.*

Falsarios literarum Apostolicarum *c. ad falsariorum de crim. fals.*

Habentes literas Apostolicas falsas, & illas non destruentes *c. dura eod tit*

Incendiarios à Judice excommunicatos, & denunciatos *c. tua nos de sent. excommun*

Sacrilegos effractores Ecclesiarum *c. conquesti eod. tit.*

Communicantes in crimine cum excommunicatis à Papa *c. nuper eod. tit*

Eligentes potentia infigorem in Senatorem Romanum *c. fundamenta de elect. in 6.*

Vexantes eos, qui censuram in aliquos tulerunt *c. quicunque de sent excom. in 6.*

Absolutos ab excommunicatione sub conditione, & non implentes *c. eos qui ibidem.*

Offendentes Cardinales *c. felicis de pen*

Exigentes tributa à personis Ecclesiasticis *c. Clericis de immunit. in 6*

Violantes Interdictum modis prohibitis in *Clementina Gravis de senten. excommun*

Falsificantes monetam Regis Galliæ *Extravag Ioann XXII. Prodiens de crimin fals.*

Exenterantes corpora defunctorum *extravag. 2. de sepult.*

Violantes Interdictum Sedis Apostolicæ *extravag Et si de pen.*

Conspirantes in personam Romani Pontificis *ibid*

Dantes, & recipientes ob ingressum

Religionis *extravagan commun* 1. *de Simon*

Simoniacos in ordine, & Beneficio *extravag* 2. *eod tit.*

Taxantes opinionem de Immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis *extravag Grave de Reliq.*

Dantes, & recipientes pro gratia, aut justitia apud Sedem Apostolicam *extravag* 1 *de sent.excom Bulla Bonifacii VIII* 1 *& Greg XIII* 24.

Offendentes Rectores, seu Præsides Provinciæ Marchiæ Anconitanæ *extravag Joan XII Dierum de pæn.*

Occupantes bona Cardinalium tempore Conclavis, *Bulla* 16 *Leonis X*

Mentientes personas in literis Apostolicis, ut earum expeditionem gratis assequantur *Bulla Leonis X*. 27

Impedientes executionem literarum Sac Pœnitentiariæ, *Bulla Julii III. Rationi congruit* 1.

Simulantes, & supponentes se allos esse pro obtinendis Beneficiis à Dataria, *Bulla* 12 *Pauli IV. inter ceteras*

Committentes duellum, & illud consulentes *Concil Trident c.* 19 *sess* 25. *de refor Bulla Clem VIII.* 12 *Illius vices*.

Mittentes literas, aut Nuncium in Conclavi, vel inde recipientes *Bulla Pii IV* 63 *In eligendis*.

Occupantes bona Ecclesiarum, Montium Pietatis, seu alterius loci Pii: vel impedientes ne ab iis ad quos jure pertinent percipiantur *Concil. Trid. cap* 11. *sess* 22 *de refor*

Feminas ingredientes Clausuram Monasteriorum Regularium *Bulla Pii V*. 20. *Regularium*.

Fœminas, sive masculos ingredientes septa Monasteriorum Monialium prætextu licentiarum in casibus non necessarius *Greg XIII Bulla* 28 *Ubi gratiæ*.

Suadentes Papæ ut alienet vel infeudet loca Status Ecclesiæ *Bulla Pii V*. 35 *Admonet Nos*.

Capientes, & retinentes Christianos habitantes inter Turcas, & illorum bona diripientes, aut remigare cogentes *Bulla Pii V* 149 *licet*.

Non relevantes conspiratores, & insidiatores contra Cardinales *Bulla ejusd. Pontif* 93. *Infelices*.

Publicantes Indulgentias, & facultatem dantes eligendi Confessores iis, qui aliquid solvunt *Bulla ejusd Pontif* 99. *Quamplenum*.

Accipientes, & retinentes fructus Beneficii vacantis, vel impedientes Beneficii possessionem non solventibus dulciaria, sive aliam solutionem *Bulla ejusd. Pontific* 104. *Durum nimis*

Facientes jurare illicita, & contraria libertati Ecclesiasticæ, *Bulla Greg XIII.* 93 *Inter Apostolicas*.

Diripientes Animalia, & bona, vel illa furata ementes ex Statu Ecclesiastico, *Bulla ejusd Pontif* 98 *Non sine*

Violantes immunitatem Ecclesiarum, *Bulla Greg XIV* 7 *Cum alias*

Docentes posse fieri confessionem Sacramentalem in absentia per literas, *Bulla Clem VIII.* 87 *Sanctissimus*.

Extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum extra Statum Ecclesiasticum sine licentia *Paulus V. Bulla* 12. *Inter gravissimas*

Docentes, aut defendentes etiam disputativè opiniones damnatas *Decreta S Congreg S Officii annis* 1665. 1666 1679. & 1690. *emanata*.

Contra Clericos.

Participantes in Divinis cum excommunicato à Papa *c. significavit de sent. excom.*

Inducentes ad jurandum de eligenda, vel de electa non immutanda sepulcura in eorum Ecclesiis *Clemens Cupientes §. Sane de pæn.*

Commissarios, seu Delegatos interponentes Decretum per gratiam, aut timorem, vel sortes, in alienatione bonorum Ecclesiæ, aut per alios fieri alienationem dolosè procurantes *Bulla* 2. *Pauli II. cum in omnibus*

Prædicatores non servantes Decreta pro eis lata in Concilio Lateranensi *Bulla Leonis X* 21 *Supernæ*

Retinentes Beneficia in confidentiam *Bulla Pii IV* 85 *Romanum Pontificem*, *Bulla Pii V* 85 *Intolerabilis*

Absolventes sub prætextu privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinarius

riis reservatis *Decretum S Congr. Episc & Regular à Clem. VIII. approbatum anno* 1601 apud Pitasec *prax part. 2. c 1 art 3. de cas. Episc reserv num 1*

Trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale, *Bulla Martini V. 10. Ad reprimendas.*

Consentientes usurpationibus bonorum Ecclesiarum, *Concil Trid. Cap. XI sess. 22. de refor.*

Contra Regulares.

Administrantes Sacramenta extremæ Unctionis, & Eucharistiæ infirmis, vel matrimonia solemnizantes sine licentia Parochi, *Clem. 1. de privileg.*

Absolventes sub prætextu privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinariis reservatis *Decretum Clem VIII. ut supra.*

Euntes ultra mare sine licentia Superiorum, *extravag Ad nostram de Regular.*

Mendicantes transeuntes ad non mendicantes *extravag viam ibid.*

Moniales exeuntes de Clausura absque licentia, *Bulla Pii V 8 Decori*

Superiores non denunciantes Religiosos, qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, *Bulla Pauli V 26. Romanus Pontifex*

Minores de Observantia subornantes vota in electionibus, *Bulla Pii V. 128 Pastoralis*

Claustrales recipientes Minimos sine licentia Papæ, *Bulla Julii II. Virtute conspicuus*, extra Bullarium

Tertiarios portantes habitum Minorum, *Bulla Leonis X Licet alias*, extra Bullarium

Minores admittentes in eorum Ecclesiis tempore Interdicti ad Divina, fratres & Sorores Tertii Ordinis, *Clem cum ex eo de sent excom.*

Clericos Regulares Societatis Jesu discedentes sine licentia à Societate, etiamsi prætextu melioris frugis, transeant ad alium Ordinem (exceptis Cartusianis) *Bulla Gregorii XIII 89. Ascendente.*

Clericos Regulares Congregationis de Somascha, transeuntes ad arctiorem sine licentia Superioris (exceptis Capuccinis, & Cartusianis) illorumque receptores, *Sixtus V. Bulla 4 Aequum.*

Inducentes ad jurandum de eligenda, vel de electa non mutanda Sepultura in eorum Ecclesiis, *Clem. Cupientes §. Sane de pœn.*

Contra personas publicas.

Prælatos vexantes censuris commorantes in servitio Papæ *extravag 3 de privileg.*

Cardinales contravenientes in electione Pontificis, *Bulla Julii II. 3. cum tam Divino.*

Cardinales revelantes ea, de quibus Papa eis silentium indixit, *Bulla Leonis X 7 § 31 & quotiescumque.*

Episcopos, qui conferunt Beneficia contra præscriptum Bullæ Pii V in eorum manibus resignata, *Bulla 58 Quanta.*

Cardinales ambientes Papatum, & Simoniacos ejus causa *Pauli IV Bulla 16. Cum secundum*

Cardinales Simoniacos in Beneficiis, *Bulla Pii V 85. Hodie in Consistorio*

Judices, Officiales laicos, ac Prælatos Ecclesiasticos, trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale, *Bulla Martini V 10. Ad reprimendas*

Dominos temporales, qui in terris eorum suppositis Interdicto, cogunt celebrare, & audire Divina Officia, *Clem. Gravis de sent excom.*

Officiales, ac Dominos temporales, bannientes, seu facientes, & mandantes banniri, personas Ecclesiasticas, *Bulla Urbani VI 3 Quia sicut*

Officiales, Judices, & Dominos temporales percutientes, vel bannientes Episcopos, vel hæc mandantes, aut facta ab aliis ratificantes, *Clem. I. de pœn.*

Principes, & Dominos temporales, concedentes locum, vel permittentes duellum in Terris suis, *Concil Trid sess 25 de refor c 19 Bulla Clem. VIII 11. Illius vices*

Episcopos, & Inquisitores, eorumque substitutos, qui faciendo, vel omittendo contra diffamatos de hæresi, delin-

quunt in Officio *Clementæ multorum § Verum de hæret*

Officiales, & Ministros Cameræ Apostolicæ non reddentes integra computa, *Bulla Pauli III 40. Cum sicut*

Officiales Pœnitentiariæ recipientes pro expeditionibus aliquid, etiam sponte oblatum à partibus *Bulla Pii V 83 In omnibus § Omnes*

Gubernatores Civitatum, & locorum Status Ecclesiastici, recipientes munera, præter comestibilia *Bulla Pauli II. 3. munera*

13 Excommunicationes autem provenientes à jure, vel Bullis, & Decretis Apostolicis, quæ nemini reservatæ reperiuntur, sunt infrascriptæ.

Contrarientes §. III

Magistros, & Scholares Bononiæ conducentes Domos alterius Scholastici, vel Doctoris ante tempus conductionis elapsum *c 1 de locato*.

Habentes gratas Ordinum, & Beneficiorum collationes factas à Schismaticis *c 1 de schismat*

Vexantes, & gravantes Ecclesiasticos, vel eorum Consanguineos, ex quo cum pro quo rogabantur, non elegerint *c. si sciant de elect in 6*.

Occupantes, & usurpantes prætextu defensionis, bona Ecclesiæ vacantis, vel titulo regaliæ *c generali tit. eod.* nisi in fundatione consensu Diœcesani Statutum esset, ut fructus ipsius Ecclesiæ cum vacabit, Patronus seu fundator faciat suos, nam hoc sibi reservare potest *c generali de elect ubi glos. verb. fundatione in 6*

Præsidentes, & Directores Monialium ponentes, vel nutrientes discordias in electione *cap. indemnitatibus §. Postremo tit. eod*

Procurantes ut Conservatores Regularium, se intromittant in aliis causis, quàm in manifestis injuriis, & violentiis *c fin de offic deleg in 6*.

Extorquentes revocationem, vel absolutionem à censuris per vim, & metum *c 1 de his quæ vi met. caus. in 6*.

Judices accedentes ex causa ficta ad mulieres pro excipiendo testimonio *c. 2. de judic in 6*

Laicos compellentes Ecclesiasticos, ut sibi submittant jura Ecclesiæ *c 1 de reb. Eccles. non alien in 6*

Exigentes pedagia, &c. ab Ecclesiasticis personis *c quamquam de cens in 6*

Doctores, sive Magistros docentes legem, vel medicinam Religiosos *c 2. ne cleric. vel monac. in 6*

Sepelientes in loco Sacro scienter hæreticos *c 2 de hæret in 6*

Mandantes interfici Christianum per Assassinos *c 1 de homic in 6*

Concedentes represalias, vel concessas extendentes contra Ecclesiasticos *c unico de injur in 6*.

Impedientes sequestrum factum ab Ordinario super Beneficio, vel fructus occupantes *Clem. unic de sequestr possess*

Sepelientes scienter in loco religioso tempore Interdicti, nominatim interdictos, publicè excommunicatos, aut usurarios manifestos *Clem. 1 de sepult.*

Impedientes Visitatores Monialium *Clem. Attendentes, de Stat. Monach.*

Contrahentes scienter matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, *Clem. unica de consang.*

Impugnantes literas Papæ non coronati, *extravag. ult. de sent. excom.*

Imprimentes libros absque licentia superiorum, *Bulla 12. Leonis X.*

Edentes glossas, & scholia in Tridentinum Concilium, *Bulla Pii IV 73.*

Asserentes non esse necessarium confessionem Sacramentalem ante susceptionem Eucharistiæ illis, quos conscientia peccati mortalis gravat habita copia confessoris, *Concil Trid. can. 11. sess 13 de Sacr. Eccles.*

Raptores Mulierum, & fautores, *idem Concil. ibid. cap. 9.*

Cogentes, vel impedientes fœminas ingredi Monasteria *idem Concil. cap 19. sess 25 de regul*

Offendentes, & vexantes personas, res, & Officiales Sancti Officii, *Bulla Pii V 82*

Pingentes, & decorantes Agnos Dei, *Bulla 2 Greg. XIII.*

Non denunciantes S. Officio, vel Ordinario hæreticos, magos, sortilegos, & alios utentes rebus, verbis, & characteribus

rius continentibus pactum expressum, vel tacitum cum Dæmone, *edictum S. Officii*.

Non denunciantes eos, quos audiverunt blasphemare hæreticaliter Deum, Beatam Virginem, & Sanctos, *idem edictum*.

Contra Clericos.

Se ingerentes in alterius Episcopatu, priusquam à proprio Episcopo adsciscantur, *c. quoniam de offic. ordin.*

Audientes physicam, aut leges, si sint Sacerdotes, vel personatus habentes, *c. fin. ne Cleric. vel Monac.*

Sacerdotes suscipientes officium Vicecomitis aut Præpositi Secularis, & non desistentes ab illo post monitionem *c. Clerici eod. tit.*

Procurantes, ut alii occupent jura, & bona Ecclesiarum vacantium, *c. generali de elect. in 6.* sed hæc censura videtur contenta in Decreto Concilii Trid. *sess.* 22. *cap.* 11. & ideò censetur reservata.

Contrahentes matrimonium, si sint in Sacris *Clem. unic. de consanguin.*

Alienantes bona Ecclesiarum, vel locantes ultra triennium, *extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.* verum hæc quoque censura videtur comprehensa in d. Decreto Concilii, ideo est hodie Papæ reservata.

Fictè resignantes, vel permutantes Beneficia, *Bulla Pii V.* 58.

Impugnantes in concionibus, vel disputationibus Montes Pietatis, *Bulla Leonis X.* 11.

Contra Religiosos.

Non adimplentes disposita in Bulla Alexandri VII *Felici*, in visitatione Monasteriorum Monialium eorum regimini subjectorum, *Bulla* 153.

Audientes, vel legentes extra claustra leges, & physicam *c. non magnopere*, & *cap. super specula ne clerici, vel mon. c. ut periculosa eod. tit. in 6.*

Instituentes novum Ordinem, seu Religionem aut Domum, vel locum acquirentes sine licentia Sedis Apostolicæ. *c. unic. de relig. domib. in 6.*

Professos temere habitum dimittentes, *c. 2. ne Cler. vel Monac. in 6.*

Appropriantes sibi, vel usurpantes decimas Ecclesiis debitas, seu non permittentes, vel prohibentes illas solvi, *Clem. 1. de Decim.*

Adeuntes Curias Principum, ut suis Prælatis aut Monasteriis damnum inferant, *Clem. ne in agro de stat. Monac. §. quia vero.*

Tenentes arma intra claustra sine licentia Abbatum suorum, *ibidem.*

Professos matrimonium contrahentes, *Clem. unic. de consang.*

Mendicantes recipientes novas domos, & receptas alienantes, vel auditores in sermonibus suis à solutione decimarum retrahentes, *Clem. cupientes de pænit.*

Non servantes Interdictum, sive à Papa, sive ab ordinario positum, quando observatur à Cathedrali, seu Parochiali loci Ecclesia, *Clem. 1. de senten. excommun.*

Minores transeuntes ad Capuccinos, & hos illos recipientes absque licentia Sedis Apostolicæ, aut Generalis ordinis, *Bulla Sixti V.* 20.

Contra Episcopos, & Nuncios.

Discedentes à residentia, & venientes ad Urbem clanculo, & recedentes sine licentia Papæ *extravag.* 2. & 3. *de major. & obedient.*

Ad Principes Nuncios Apostolicos destinatos, favores ab illis procurantes ad obtinendas Dignitates, *Bulla Pii IV.* 96.

Contra Dominos temporales.

Prohibentes subditis, ne quidquam vendant Ecclesiasticis, aut emant aliquid ab eisdem, neque eis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia præstent, *can. eos qui de immunit. Eccles. in 6.*

Impedientes Episcopos, vel Inquisitores in officio Inquisitionis, aut ipsis se opponentes *c. ut inquisitionis, de hæreticis.*

Con-

Concedentes represalias contra Ecclesiasticos *c.1 de injur in 6.*

Retinentes in Italia nomen Vicarii Imperatoris vacante Imperio *extravag. Joannis XXII si fratrum ne sed vac.*

Non servantes Statuta *in c. fœlicis de pœnis in 6* contra persecutores Cardinalium *ibid.*

Permittentes agitationes Taurorum in Terris suis, *Bulla Pii V 48.*

Contra Magistratus, & Judices.

Negligentes reddere justitiam Ecclesiasticis post tertiam admonitionem *12. quæst 5 can administrationes.*

Facientes servari Statuta, & consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam, *c noveris de sent excom*

Extorquentes pecunias prætextu officii Inquisitoris, *Clem. 2 de hæret*

Potestates, Consules, & Officiales Communitatum usuras foventes, & approbantes, *Clem. unic de usur*

Auxilium non præstantes Episcopo pro conservanda clausura monialium, *Concil Trid sess 25 de regular*

Rectores Universitatum promoventes ad Doctoratum, vel Professores ad Cathedras non facta prius fidei professione, *Bulla Pii IV. 88*

Cardinalibus Inquisitoribus non obedientes in concernentibus ad officium inquisitionis, *Bulla 1 Pii V.*

Dantes licentiam deferendi pugiones, & aliud genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum in statu Ecclesiastico, *Bulla 145 Pii V.*

Et has excommunicationes enumerasse sufficiat, cæteris prætermissis, quæ vel singularium locorum, vel Religiosorum causæ serviunt, vel non sunt amplius in usu, eas autem omnes, quæ reservatæ non sunt, quis absolvere possit, dubium oritur.

14 Una enim sententia tenet, quòd à censuris latis jure nemini reservatis, absolvere possint non tantum Episcopi, & alii Prælati jurisdictionem habentes in foro externo, sed etiam Parochi, & alii Sacerdotes potestatem habentes absolvendi à mortalibus, & hanc per *text in c nuper de sent excom* sequuntur Navar *in manual Prælat cap.27 n 39* Sebast Medic. *in summ. peccat capit de censur tit 9. quæst 55.* Bonacin *tom.1 de censur in communi disp 1 quæst 3 punct 1. num.9 & 10.* Barbos *super d. c. nuper num 12 & 13.* ibique Fagnan. *nu.16 & 29* Pirhing. *in jus can lib. . . tit 39 num 141 & alii cum eis.*

15 Alia sententia (quæ securior, & tutior est) sustinet, quod solus Episcopus, vel ejus Vicarius absolvat, & hanc amplectuntur Sayr. *de censur lib.2. cap 19 n 12. & duob seqq.* Graff *decis. aur par 1 lib 4. cap.14. num.2 & cap 15 num.66 & 68.* (qui testantur de communi praxi) Præsec. *in prax part 1 cap 1 art 3 de casib Episc. reserv n 8 & n 9 vers & has excommunicationes*, Lazzar. *quæst can sect.4 qu 14. n 4 5 6 & seqq* & alii plures ab eis allegati, quorum rationes sunt. Primò, quia ligare, & solvere ejusdem est potestatis, Passerin *in c unic de his quæ vi met. num.12. in 6.* Secundò, quia absolvere excommunicatos majori excommunicatione non competit simplici Sacerdoti confessario, sed Episcopo reservatur, ut docet *gloss communiter recepta in c si Episcopus verb reservatur de pœnit & remiss.* & habetur etiam expressè *in extrav 1. §. observent ergo, vers. modo eadem excommunicatos de privileg* Tertiò, quia potestas absolvendi hujusmodi excommunicatos, non convenit ex ordine, sed ex jurisdictione, & ad potestatem fori externi pertinet, quam nec alii Sacerdotes habent, sic illam exercere non valent, Graff *decis aur par 1 lib.4. cap.2. num 54.*

16 Huicque sententiæ notabiliter favet *gloss in c quicumque de sent excom in c indemnitatibus § postremo de elect in cap unico de Schismat in cap 1. de his, quæ vi met caus in 6 in Clem. unic de Stat Monach in Clem unic de consanguin & in Clem unic de sequest possess.* in quibus locis *gloss* firmat, quod excommunicationes majores in citatis juribus contentas, solus Episcopus absolvit.

17 Neque obstare videtur *text in d. c. nuper de sent exc* pro contraria sententia allegatus, ubi dicitur, quod quando conditor canonis absolutionem sibi specialiter non reservat, *eo ipso concessisse videatur*

tur facultatem aliis relaxandi, quia hæc verba textus, vel referenda sunt ad excommunicationem minorem, de qua ibi loquitur, & quam Parochus, qui est proprius Sacerdos potest absolvere, vel, ne destruantur regulæ juris, & eveniant absurda, intelligenda sunt de facultate concessa Episcopo, & cœteris Prælatis habentibus jurisdictionem in foro externo, non autem simplicibus Confessarii: dictio enim illa *aliis*, secundum subjectam materiam est relativa similium, & repetit personam ejusdem qualitatis, & potestatis, Barb. *dict 26 num 1 & duob seqq* Gonzal *ad reg 8 glos 3 num. 22 & seqq* vel demum, quod simplices Sacerdotes Confessarii possint absolvere, si eis ab Episcopo committatur, & facultas detur, ut ex Ugolin *de censur cap 1. cap 10 § 5* tradit Sayr *loco cit nu 13* & comprobat Jo Herolt vulgo Discipulus *Serm. de tempor serm 69 litera* I, ubi sic ait — *a majori excommunicatione nemo potest absolvere, nisi Papa, vel Episcopus, vel aliquis de auctoritate ipsorum*, & ratio est, quia ut jam dictum fuit, in absolvendo ab excommunicatione majore, requiritur jurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione à peccato. Hæc inquam secunda sententia, licet mihi securior videatur, & sequenda: attamen Episcopus cautius aget, si in approbatione confessariorum, auferat eis, & Parochis facultatem absolvendi à dictis censuris, excepta minore excommunicatione, ut habetur in actis Eccles Mediolan *tom 1 par. 4. instruct. ultim pag 706.*

18

19

20 Absolutio autem data, & obtenta ab habente privilegium absolvendi à censuris in foro conscientiæ, nihil prodest in foro judiciali, neque impedimentum præstat, quin Judex possit contra reum agere, & eum excommunicatum denunciare, vel prout juris erit punire, Sayr *de censur. lib 2 cap 10 num 31* Donat. *prax rer. regular part 1 tract 4 de violat clausur monast quæst 34 num. 2 5 & 6* Passerin *de elect cap 26. quæst 9 num 95 & seqq* Nicol *lucubr can lib 5 tit 39 n. 43* quamquam Judex Ecclesiasticus absolutionem in foro conscientiæ datam, etiam pro foro exteriori ratam habere possit, satisfacta parte, ut ajunt Passerin & Nicol *in loco mox cit* vel pœnam minuere Grass *decis aur part 1 lib 4. cap. 15 num 19.* Donat *prax. tom 1. part 2. tract. 4. num 6.*

De effectibus excommunicationis § IV.

21 Primus effectus excommunicationis majoris est privatio usus activi Sacramentorum, ita ut nullus excommunicatus licitè possit administrare, vel conferre per se loquendo, ullum Sacramentum, ut colligitur ex c *ult de cleric. excom* Ratio est, quia Ecclesia jure potest prohibere indignis, & excommunicatis administrationem Sacramentorum, quæ ei à Christo Domino commissa est, cum sit ministerium publicum. Excipitur tamen, quod minister excommunicatus toleratus licitè conferre possit Sacramenta, quoties vel gravis necessitas, vel notabilis proximi utilitas id exigit. Quare minister excommunicatus, etiam non toleratus non tantùm in articulo mortis, Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ si alius non adsit, licitè potest administrare, sed etiam in eadem extrema necessitate aliquando sanctam Eucharistiam, vel extremam unctionem licitè conferre, ut si moribundus aliud Sacramentum suscipere nequeat, ut Suar *disp 11 de censur sect. 1 num 17* Laym *lib 1 tract. 5 par 2 c 2 n. 5.* tenet Pirhing. *in jus can. lib 5 tit 39 n 13*

22 Hinc notandum, quod Sacramenta administrata ab excommunicato, sive tolerato, sive non tolerato, etiam extra casum necessitatis, vel mortis periculum, sunt valida, quia ad illorum substantiam, & valorem plus non requiritur, quam propria materia, forma, & intentio ministri secundum Christi institutionem, quæ Ecclesia mutare non potest, & si adsint, ut hic supponitur, semper sunt valida. Excipitur Sacramentum Pœnitentiæ, quod administratum extra mortis articulum, ab excommunicato non tolerato, invalidum est, quia ad hoc Sacramentum validè administrandum, non sufficit potestas ordinis, sed requiritur etiam jurisdictio, quæ ab Ecclesia adimitur per censuram excommunicato non tolerato. nisi publicus error

facti

factâ cum titulo præsumpto interveniat, dum excommunicatus habetur pro legitimo Sacerdote. Unde à DD. regula traditur, quod quotiescumque excommunicatus non toleratus, seu vitandus exercet actum pendentem à potestate jurisdictionis, invalidè agat puta si Episcopus excommunicatus, approbet confessarios, det literas dimissorias, vel si Episcopus, aut Parochus alicui deleget facultatem confessiones audiendi, vel quodvis Sacramentum administrandi; quia hæc possunt fieri ab Episcopo confirmato nondum consecrato, imò etiam ab Episcopo, vel Parocho nondum Sacerdote, ideoque non sunt actus ordinis, sed jurisdictionis. Quod si verò actus exercitus non requirat potestatem jurisdictionis, sed solam potestatem ordinis, quæ non aufertur per censuram Ecclesiasticam, validus fit, ut si talis excommunicatus administret Sacramenta, vel exerceat Sacramentalia, ut sunt variæ benedictiones, & consecrationes ab Ecclesia introductæ, quamquam illicitè.

23 Secundus effectus excommunicationis est privatio usus passivi, sive susceptionis Sacramentorum, quæ in eo consistit, ut nullus excommunicatus possit licitè, & absque gravi peccato, ullum Sacramentum percipere, *c. cum illorum* 32. *de sent. excom.* quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi. Excusatur tamen à peccato excommunicatus suscipiens Sacramenta ex inadvertentia, seu ignorantia invincibili juris, aut facti, nesciens se esse excommunicatum, vel ob gravem necessitatem, putà ad vitandum periculum mortis, infamiæ, & scandali, quia lex humana, & censura Ecclesiastica non obligat cum tanto rigore. Quod si excommunicatus mala fide, & illicitè Sacramenta suscipiat, validè tamen ea suscipit, quia Sacramentorum vis, & valor per Ecclesiasticam legem impediri non potest, cùm pendeat ex Christi institutione. Excipitur tamen Sacramentum pœnitentiæ; nam si quis mala fide sciens se esse excommunicatum, & sine alia necessitate, priùs Sacramentaliter se absolvi petat, quàm ab excommunicatione, invalida erit absolutio, ob defectum dispositionis in pœnitente, secus est si excommunicatus, bona fide, in casu necessitatis, vel probabilis ignorantiæ, quia inculpabiliter ignorat se esse excommunicatum, vel saltem esse peccatum mortale suscipere Sacramentum in excommunicatione, peccatorum confessionem instituat, tunc enim verè & validè absolvetur à peccatis; licèt adhuc maneat in excommunicatione, vel quia confessarius habens potestatem absolvendi à tali excommunicatione, per ignorantiam, vel oblivionem priùs à peccatis absolvit, quàm à censura Sayr *de censur. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 2. & 3. Pirhing. *loc. cit. num.* 25.

24 Tertius effectus excommunicationis est privatio communium Ecclesiæ suffragiorum, ita ut excommunicatus, omni sacrificiorum, precum, Indulgentiarum fructu, qui ex communi Ecclesiæ Thesauro fidelibus applicatur, privetur *c. nobis* 28. *c. sacro* 48. *de sent. excom.* ut proinde quantum est ex parte Ecclesiæ excommunicatus potestati Dæmonis tradatus, ut patet ex 1. *Cor.* 5. & 1. *Tim.* 1. ubi Apostolus ait, *Hymeneum*, & *Alexandrum Satanæ tradidisse*, quantum adhoc, quod Diabolo major potestas sæviendi in ipsum datur, & spiritualiter, & corporaliter.

25 Unde in primitiva Ecclesia excommunicati, statim à Dæmone vexari solebant, ut testantur D. Thom. *in sum. supplem. quæst.* 21. *art.* 2. *ad* 3. Stengel *Mund. theorit. par.* 2. *cap.* 39. § 14. *circa fin.* ubi exemplum de excommunicato à Divo Ambrosio refert.

26 Imò excommunicatus licèt emendatus sit, priusquam tamen absolvatur, verè censura ligatus manet, neque licitum est pro eo suffragia offerre. Ratio est, quia censura excommunicationis non est culpa, sed pœna, quæ ablata etiam culpa permanet, donec per legitimam auctoritatem Judicis remittatur *d. c. à nobis*, & *d. c. sacro de sent. excom.*

27 Quartus effectus est, quod excommunicato denunciato prohibitum sit divinis officiis interesse *c. significavit* 18. *c. nuper* 29. *c. responso* 43. *de sent. excom.* & *c. ultimo eod. tit. in* 6.

28 Nomine autem Divinorum officiorum intelliguntur sacræ functiones, quæ ab Ecclesia, publicè & solemniter fiunt, prout sunt Sacrificium

clum Missæ, cui excommunicatus interesse prohibetur, & coram illo celebrari non potest: adeo ut celebrans incurrat suspensionem, ut ait *gloss in c is qui 18 not 5 de sent excomm in 6.* & si censura ligatus, & denunciatus, monitus de Ecclesia exire non obediat, excommunicationem Papæ reservatam incurrit *clem. gravis in fin de sent excomm.* publicæ preces horarum Canonicarum, & omnis publica oratio, quæ ex Christi, vel Ecclesiæ institutione solemniter fit à ministris ad id ordinatis. Quamvis privatim orare, vel concionem audire in ecclesia, dum in ea nullum officium celebratur, excommunicatis non sit prohibitum, ut colligitur ex *d c responso* vel horas canonicas recitare, ab his enim privatim recitandis, per censuram non liberantur, sed dicere non debent *Dominus vobiscum.*

29 Quintus effectus excommunicationis est, quod excommunicatus privetur omni usu, & exercitio jurisdictionis spiritualis, seu Ecclesiasticæ, ut patet ex *c audivimus 24 quæst 1* ubi dicitur, quod excommunicatus excommunicare non potest *cap si is cui 10 de offic deleg in 6* ubi habetur, quod si delegatus Papæ, qui alicui causam subdelegavit, postea excommunicatus fuit, non ad ipsam jurisdictione privatum appellandum esse, sed ad primum delegantem, *& in cap 1 de offic Vicar in 6* dicitur, quod substitutus ab officiali Episcopi, eo excommunicato manente, ea quæ gerit jurisdictio-

30 nis non possunt obtinere vigorem; quare non potest conferre, non recipere beneficia, nec ad illa præsentare, seu præsentari vel eligi, per *text in c postulasti de cleric excomm.* Gonzal *ad regul 8 cancellar gloss 58 num 25* Vivian. *de jurepatr lib 5 cap 3 num. 4 & lib 6 cap 4. num. 51* Excommunicatus majori excommunicatione, neque potest juramentu recipere, si sit denunciatus, cum sit actus jurisdictionis, Rot. coram Cerro *decis 192. num. 3 & 9* Id verò intelligi debet de excommunicatis non toleratis, seu vitandis: nam licèt excommunicatus occultus Beneficium obtinere non valeat,

31 & irrita sit collatio Tambur *de jur. Abb. tom. 3 quæst 7. num. 4.* quamquam denunciatus jam obtento non privetur Leoncil. *de privileg paup part 2. privil. 138 num. 1* Card de Luc. *de benefic disc. 74. num 2* acta tamen excommunicati tolerati sunt valida, quandiu per oppositam exceptionem excommunicationis non repellantur ideoque talis excommunicatus potest excommunicare, jurisdictionem delegare, beneficium conferre, eligere, & præsentare, Paris *de resign lib 1 quæst 7 num. 17.* Pirhing *loco cit num. 18*

Sextus effectus excommunicationis 32 majoris est privatio omnis communicationis forensis, ita ut excommunicatus non possit esse Judex, Tabellio, Advocatus, Procurator, Actor, aut Testis etiam in causis civilibus, prout de Judice statuitur *in c ad probandum 24. de sent. & re judic* & de aliis *in c decernimus 8. de sent excomm. in 6* ubi notandum Pri- 33 mò, quod exceptio excommunicationis potest opponi non tantùm in foro Ecclesiastico, sed etiam in foro sæculari, per quam repellatur laicus ab actibus judicialibus ipsi prohibitus, & ad hoc cogi potest Judex sæcularis per censuram Ecclesiasticam: imò ipse Judex tenetur ex officio repellere ab agendo, notorié excommunicatum, etiam nemine opponente, *c exceptionem 12 de except.* No- 34 tandum secundò, quod nullus excommunicatus potest esse Judex, Tabellio, Advocatus, seu Procurator, Actor, aut Testis, etiam si sit toleratus, aut occultus: semper enim quantum in se est, debet vitare communionem aliorum, cùm per Concilium Costantiense, relatum à Navar *in manual Prælat cap 27 num 34.* excommunicato tolerato nullus fiat favor. Si verò excommunicatus in 35 judicio compareat, ut Actor (idemque est de Advocato, & Teste) neque reus contra illum excipiat, neque Judex illum ex officio repellat, quod facere in tolerato potest, si excommunicatio publicè nota sit: & in non tolerato, seu vitando debet, *cap 1 de except in 6* valida erunt omnia acta talis excommuni- 36 cati quantumvis vitandi, ut colligitur ex *d cap 1 de except in 6* prout est in Parocho excommunicato, qui validè assi- 37 stit matrimonio. Sanch. *de matrim. lib 3. disp.*

disp 21 num 4. Barb. *in fum divis Apost collect 465 num 8.* Acta verò Judicis excommunicati non tolerati, non solum Ecclesiastici, sed etiam sæcularis, sunt invalida, cùm jurisdictione privatus sit, quamvis ab officio non sit remotus: ut de Ecclesiastico apertè traditur *in d. 1 ad probandum 24 de sent & re jud & in cap. ult de excess prælat* Sayr *de censur lib 2 cap 6 num 1* & de sæculari probant jura à Sayr *ibidem num 15* allegata, & est sententia communis, Pirhing *loco supra citato num 20* ubi quod acta publica Tabellionis excommunicati vitandi, in foro externo ipso jure irrita sint. Et ex his infertur, quod excommunicatus vitandus

38 non possit condere testamentum (quidquid sit de occulto, & tolerato) Mart. *de success legal par 3 quæst 14 art 5 nu 5.* cum testamenti factio sit publici juris *l 3. ff de test* & licèt Sayr. *de censur lib 2. cap 9 num 2 & seqq* teneat, quod excommunicatus denunciatus validè testari possit, ex eo quia in jure testari non sit

39 prohibitus, & cum sequatur Bonacin. *de excom disp 1 quæst 3 punct 5 nu 9* adhuc prima opinio apud me firmior re-

40 manet, vel saltem secunda non est tuta, ut fatetur quoque Corrad *in prax. disp lib 10. cap 4. num 12* quia excommunicatus æquiparatur bannito, Medic. *tom 2. in tract mors omnia solv part 1. num. 35* qui facultatem testandi non habet, ut tradit Cherubin *in summ. Bullar ad const 8. Pii II. schol 2* ubi alios allegat. Sustineretur tamen conditum favore piæ causæ, Amostaz. *de caus pi is tom. 1. lib 1 c 5 n 31 & 32*

Septimus effectus est privatio omnis communionis civilis; ac politicæ cum aliis fidelibus, *cap 2 de except c nuper 29 c si aliquando 41 & cap penult de sent. excom* Nomine civilis communicationis, comprehenditur quævis humana societas, eaque tam activa, quam passiva, sive reciproca, quæ prohibita est cum excommunicato vitando, contentæ hoc versu.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur

Per *Os*, prohibetur omne genus salutationis, sive coram per oscula, nutus, colloquia, amplexus sive per litteras, aut nuntium, quod fundatur in illis verbis 2. *Io. 1. neque Ave ei dixeritis.* ita ut nec licitum sit honoris causa excommunicato assurgere, vel caput detegere. Per *Orare*, intelligitur omnis communicatio in orationibus, & publicis officiis Ecclesiæ, in quibus non licet participare cum excommunicato, orando cum illo, aut audiendo sacrum, *Vale*, ne salutentur, imò nec resalutatio ei reddatur, quia est prohibita. *Communio*, prohibet omnem societatem, videlicet contrahere, vel aliud negocium gerere, itaut neque cum illo ambulare, laborare, aut quodvis opus facere liceat Per *Mensam*, prohibetur convictus, & cohabitatio in eadem mensa, lecto, cubiculo, quæ quidem non de communicatione merè materiali accipienda sunt, sed in æstimatione morali: nam si casu, & præter intentionem in eandem Domum, cubiculum, vel mensam inciderent, non esset communicatio prohibita

41 Causæ autem, quæ excusant, ut licita sit communicatio cum excommunicato vitando, comprehenduntur hoc versu, quem refert *glos in cap cum desideres 15 vers excommunicationis de sent excomm*

Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.

Per *Utile* accipitur utilitas propria conversantis, vel etiam ipsius excommunicati, sive spiritualis, sive temporalis, dummodo sit notabilis. Et hinc est, quod quis potest prædicare coram excommunicato, & audire concionem cum illo, quia concio ordinatur ad salutem animæ, & ut excommunicatus resipiscat petere consilium vel subsidium, sive spirituale, sive etiam corporale, si quis eo indigeat, & vicissim etiam excommunicatus potest simile subsidium petere: item exigere, & recipere debitum ex contractu antea inito etiam societatis *c responso 43 c cum in voluntate 54 c si vero 34. ibique Canonistæ de sent. excom. Lex*, scilicet matrimonialis, ut omnes DD intelligunt, nam Uxor potest licitè communicare cum Marito excommunicato etiam non tolerato, reddendo ei debitum, & petendo, quin etiam in omnibus aliis,

quæ

quæ ad matrimonium spectant, ut in gubernatione domus, in mensa, & familiari colloquio, ut habetur ex *can. quoniam multos* 103. 11 *quæst.* 3 & vice versa vir potest participare cum Uxore excommunicata Sanch *de matrim lib.* 9. *disp* 14 *num.* 26. *Humile*, idest humilitas subjectionis, nam qui alicui subjecti sunt, possunt eidem excommunicato denunciato, & vitando communicare, quia debent illi obedientiam, quæ per censuram auferri non debet *d. c. quoniam multos*, *c. si vere* 34. *de sent excom.* dummodo communicatio non fiat in crimine, ob quod parens, Dominus, Prælatus, vel Episcopus excommunicatus fuit *c. inter alia* 31. *de sent. excom.* Et hinc est, quod filii communicare possunt Parentibus excommunicatis non toleratis, sive sint in potestate Patris, sive emancipati, si à Patre necessaria recipiunt, sive sint naturales habitantes cum Patre, sive filii adoptivi, modo sub cura parentum sint: item famuli, & Ancillæ, ac Villici, qui ante excommunicationem cum Domino contraxerunt, communicare possunt cum Dominis excommunicatis *d. c. quoniam*, item Clerici seculares cum Episcopis suis excommunicatis non toleratis communicare possunt, si sint de familia Episcopi, & deputati ad ejus servitium, tunc enim possunt communicare cum illis in rebus familiaribus, & domesticis, non autem in Episcopalibus, alii verò Clerici, qui non sunt de familia Episcopi, etsi illi alioquin sint subjecti, non possunt communicare cum illo, nisi in necessariis, & quæ sunt permissa jure communi: item Regulares cum Prælato excommunicato vitando cohabitare possunt, non verò cum eo communicare in divinis, nec ut Prælatus est, cùm enim is per excommunicationem sit privatus omni jurisdictione spirituali, officium suum erga subditos exercere non potest, & sic solum possunt communicare in iis, quæ moraliter juxta communem usum inter cohabitantes vitari non possunt. Sayr. *de censur. lib.* 2 *cap.* 14 *num.* 17 Pirhing *in jus can lib.* 5 *tit.* 39 *num.* 122. *Res ignorata*, idest si quis ignorat, aliquem esse excommunicatum, & dicitur ignorantia facti, vel ignorat excommunicatum esse vitandum, & dicitur ignorantia juris: dummodo ignorantia non sit crassa, & affectata. Excusat autem hæc ignorantia non solum quando communicatur in humanis seu politicis, sed etiam divinis. *Necesse*, necessitas, seu vera indigentia, sive ad animam, sive ad corpus, sive ad famam, sive ad bona temporalia pertineat, sive ipsius excommunicati, sive ipsius communicantis excusat, licitum tunc enim est ob illam communicare cum excommunicato etiam non tolerato *d. c. quoniam multos* 103. 11 *quæst.* 3. Unde viatores licitè possunt ab excommunicatis petere, & emere necessaria ad victum, & vestitum: pauperes petere eleemosynam: dubius consilium spirituale, aut temporale; ægri medicinam, si alii desint à quibus peti possent: idem licitè possunt præstare fideles ipsis excommunicatis vitandis, si pari necessitate premantur Pirhing. *loco citato nu.* 126. Si Episcopus esset excommunicatus, vel suspensus declaratus, aut notorius Clerici percussor, possent ejus subditi se ordinari facere a viciniori Episcopo: Incumberet tamen ipsis onus probandi, proprium Ordinarium esse excommunicatum, vel suspensum, Piasec. *in prax. par.* 1 *cap.* 1. *art.* 2. *de subdit ordin. n.* 19. Sayr. *de censur. lib.* 7 *c.* 10. *n.* 17

42 Octavus effectus excommunicationis est, quod per eam privetur excommunicatus Ecclesiastica sepultura, itaut neque in loco sacro, aut benedicto, & destinato ad sepulturam fidelium, licitè possit sepeliri, neque à Clero ad sepulturam deduci, quia quibus non communicamus vivis, neque mortuis communicare possumus, *cap. Sacris* 12. *de sepult.* Id verò debet de solis excommunicatis vitandis intelligi juxta *Extravag. Ad evitanda* Martini V. confirmatam *a Leone* X in Bulla concordatorum Galliæ § 24. impressa in *Bullar. tom.* 1 post Bullam 20. ejusd. Pontificis. Et de hoc infra in sua Sede dicetur. De his, & aliis effectibus majoris excommunicationis agunt Canonistæ in *d. c. postulasti de cleric. excom.* & *in c. responso de sent. excom.* Graff *decis. aur. par.* 1 *lib.* 4. *c.* 14. Navar. *in manual. Confessar. c.* 27 *à n.* 17 *ad* 23 *inclusive*

Sayr.

Sayr *de censur. lib. 2 c. 1 2 3 4 5 6 7 & 8.*

43 Nonus effectus majoris excommunicationis est, quod Clericus, si justè, & validè sit excommunicatus, privatur fructibus sui Beneficii, etiamsi de hoc in canone, vel sententia Judicis, nihil dictum fuerit, & etiamsi excommunicatio sit occulta, & non publicata, nec de illis ei subvenitur, nisi in extrema necessitate, & quando non habet aliundè, ne fame pereat, quia qui est extra Ecclesiam, nihil nomine Ecclesiæ potest possidere, ut per *text. in c. pastoralis 53. ubi glos. de appellat.* communiter docent Garz. *de benef. par. 7 cap. 13 num. 90. & seqq.* Monet. *de distrib. par. 2. quæst. 15 num. 22.* Sayr *de censur. lib. 2 cap. 5 num. 24. & seqq.* Ricc. *decis. 85 num. 2 part. 1.* Leoncil *de privileg. paup. par. 2 privileg. 138 num. 1 2. & 3.* Barbos *in d. c. pastoralis num. 7 & seqq.* Donat *prax. rer. regular. tom. 2 tract. 5 de eligend. quæst. 11 num. 1.* Nicol *lucubr. can. lib. 3 tit. 4. de cler. non resid. num. 23. ampliat. 31.*

Et hoc ampliatur procedere in distributionibus, quas Clericus excommunicatus, non acquirit, quamvis inserviat per Coadjutorem, ut ajunt Nicol. loco citato, & Leo *thes. for. Eccles. part. 2 c. 6 num. 66 & 67.* ubi advertit, quod excommunicatio Coadjuti, Coadjutori nocere non valet. Privatio enim fructuum, & Distributionum, est sequela excommunicationis, etiam quandò incurritur ipso jure, nec requiritur declaratoria ad traditа per Rot. coram Coccin. *dec. 2206 n. 8.* adeò ut si Clericus excommunicatus fructus, & emolumenta Beneficii exigeret, peccaret mortaliter, & teneretur illos, seu illa restituere, ut firmant Donat. loco supra citato *d. qu. 11. num. 5.* & Sayr *d. c. 5 num. 24.*

Secundò ampliatur ut regula, sive conclusio firmata procedat, etiamsi excommunicatus, non sit in mora petendæ absolutionis, quia privatio hujusmodi, non fundatur in mora, & duratione contumaciæ, sed est effectus ipsius excommunicationis, ob culpam latæ, ut bene notat Garc. *d. c. 13 num. 93.* licèt Sayr *d. c. 5 num. 29.* velit, quod si justè excommunicatus resipiscit, & per eum non stat quo minùs absolvatur, ex quadam Ecclesiæ præsumpta voluntate, possit in conscientia fructus Beneficii retinere.

Si autem excommunicatio esset nulla, vel injusta, detecta nullitate, aut injustitia, tunc fructus, & alia emolumenta Beneficii non amitteret, ut limitando prædicta, tenent omnes supra allegati, & si illos, vel illa dimisisset, recuperaret postquam per Decretum Judicis excommunicatio esset declarata nulla, vel injusta, & quo ad distributiones, si prò absolutione instetisset tempore debito, & Choro interesse solitus fuisset, Lotter. *de re Benef. lib. 3 quæst. 27 num. 140. & 141.* Rot. coram Dunoz. jun. *decis. 380. num. 5 6 & 7.* Hæc autem inspectio nullitatis, & injustitiæ, cadit solùm in excommunicatione lata ab homine, nam excommunicatio canonis, sive à jure lata, semper est justa, Pirhing. *in jus can. lib. 5 tit. 39. num. 12. vers. notandum secundò.*

Effectus autem minoris excommunicationis est, privatio susceptionis Sacramentorum passiva, sive participatione, ut patet ex *cap. 2. de except. & cap. ult. de cleric. excommunic.* ac proinde si ita excommunicatus Sacramenta suscipiat, sine justa necessitate, peccat mortaliter, quia materia hujus prohibitionis est gravis: imò Sacramentum pœnitentiæ nec validè suscipit, ob defectum contritionis, licèt ob id vel celebrando, nullam irregularitatem incurrat, *d. c. ult. de Cleric. excom.* Pirhing. *ubi supra num. 23.* Si verò

44 ad beneficium Ecclesiasticum eligatur, ejus electio, non quidem ipso facto irrita, sed irritanda est, saltem si scienter electus, sive se eligi passus est *d. c. ult. de cler. excom.* Amostaz. *de caus. piis tom. 1 lib. 3 cap. 3 num. 16.* Ricc. *in prax. rer. resol. par. 4. resol. 43 num. 1.* Graff *decis. par. 1. lib. 4 cap. 10. num. 3.*

De potestate Excommunicandi §. V.

45 Porrò excommunicandi potestas Divinitus data est, ut habetur ex Evangelio Matth. 18. — *Si peccaverit in te frater tuus vade, & corripe eum si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Pu-*

& Publicanus. Quod idem est si diceret, nullam prorsus cum eo habeto communionem, quoniam communio cum infidelibus est Christianis interdicta, ut ait Apostolus -- *quæ pars fideli cum infideli*, *Cor* 6. Item 2. *Io* 1. -- *si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non habet, nolite recipere eum in Domum, nec Ave ei dixeritis, qui enim dicit illi Ave, communicat ejus operibus.* Item 1. *Cor.* 5. -- *judicavi tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini.* Item 1. *Tim.* 1. -- *quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.* Item 2. *Thessal.* 3. -- *Quod si quis non obedit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* Et, est doctrina communiter recepta in Conciliis *Constantiensi*, *Carthaginensi* 4. *Bracharensi* 1. *& Tridentino*, & approbata, prout probat Sebast. Medic. *tom.* 3. *in summ. omnium hæresum verbo excommunicatio*, & auctoritate Sanctorum PP. & exemplorum comprobata Bzov. *annal. Eccl. ad annum* 57. *§.* 4. *&* 5. Stengel *sup. cit. mund. Theric. par.* 2. *c.* 59. *§.* 14. Forma

46 autem, & modus excommunicandi, & excommunicatos vitandi, & perceptione Sacramentorum privandi, ab Ecclesia data est, ut docent Navar. *commentar. tom.* 1. *comment. in c. inter verba* 11. *qu.* 3. *prælud.* 3. *num.* 4. Sebast. Medic. *d. tom.* 3. *in summ. peccat. capital. tit.* 9. *de censur. qu.* 67. & habetur expressa *caus.* 11. *qu.* 3. *ferè per tot.*

47 Hæc verò potestas solùm illis conceditur, qui jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam in foro externo habent, ut desumitur ex *c. cum ab Ecclesiarum* 3. *de offic. Iud. ordin.* videlicet, Papæ, & Concilio Generali in universam Ecclesiam, Episcopis electis, & confirmatis, etiamsi non sint consecrati, Conciliis Provincialibus in suas Diœceses, & Capitulo Cathedralis Sede vacante; Archiepiscopi autem non possunt excommunicare subditos Suffraganeorum, nisi in causa appellationis, & tempore Visitationis. Item hanc potestatem habent Generales, Provinciales, Abbates, Prælati, ac Rectores in Religiosos sibi subjectos. Item ex consuetudine nonnullarum Ecclesiarum Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani subditos suos excommunicant sicut Nuncii, & Legati Apostolici ex commissione Papæ, Pirhing. *in jus can. lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 24.

48 Quare excommunicare non possunt, Primò, laici sive potestate ordinaria, sive delegata *cap.* 2. *de judic.* nisi ex plenitudine potestatis Papalis id eis committatur: imò tanquam talia jurisdictionis incapaces, nec incidenter in cognitione invaliditatis, aut prætensæ injustitiæ Censurarum se ingerere possunt, neque inhibere Judicibus Ecclesiasticis, ne aliquem excommunicent juxta expressam Conc. Trid. dispositionem *sess.* 25. *cap.* 3. *de refor.* ne potestas Ecclesiastica à Christo Domino immediatè instituta ad gubernandum fideles secundùm legem Evangelicam, cum potestate laica confundatur, latè Navar. *lib.* 2. *consilior. de for. comp. consil.* 1. *per tot. & in commentar. tom.* 3. *in repetit. c. novit de judic. not.* 3. *nu.* 81. *& seqq.* Leo. *Thes. for. Eccles. par.* 3. *cap.* 7. *num.* 13. 68. *&* 72. Lazar. *quæst. can. cit.* 4. *quæst.* 8. *num.* 21. Fagnan. *in c. tuam num.* 28. *&* 46. *de ordin. cognit.* & plenius *in c. Sacro num.* 27. *ad* 34. *de sent. excom.* ubi *num.* 33. firmat, quod quatenus in hoc se ingerant, manifesta sit usurpatio jurisdictionis Ecclesiasticæ, propter quam usurpantes, excommunicationem in Bulla Cœnæ contentam incurrant, Dian. *part.* 4. *tract.* 1. *resol.* 98, Guazzin. *jun. ad defens. animar. lib.* 2. *def.* 1. *cap.* 8. *num.* 72. Neque hujusmodi

49 causas sub prætextu violentiæ prohibendæ, aut rationis status politici, ad eorum forum trahere possunt: quia priori supplicatione ad Superiorem Ecclesiasticum providetur, ut advertit Say. *de censur. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 6. *&* 9. & secundæ nullum infertur præjudicium. Nam in ditione Principum Christianorum nulla alia est ratio status, nisi quæ cum lege Dei, Ecclesiæ, & illius præceptis consona est, quæ vera ratio status dicitur, ut benè monet Caren. *res.* 1. *num.* 18. quoniam ad Divinitatis tendit injuriam, qui Sanctorum Patrum constituta contemnere, & violare non metuit,

tulit, ut ait Justinianus Imper. *in pragm. Sanct. apud Pithaeum in Cod. pag.* 681.

50 Secundò, Mulieres etiamsi sint Abbatissæ Monialium *c. dilecta 12. de major. & obed.* quia officium clavium non cadit in sexum fœmineum *gloss. in c. nova de pœnis & remiss.* & hoc fortè ob prævaricationem primæ mulieris Evæ, quæ appetiit similitudinem Dei. Unde ne de cætero Mulieres contra Deum superbiant, pœnalitates, & ærumnæ multæ eis datæ sunt, nempè, quod judicia sæcularia non exerceant, Sacros Ordines non recipiant, Vasa Sacra non contingant, non prædicent, non audiant confessiones, *c. nova de pœnis & remiss.* Viris subditæ sint, & fœtus cum dolore in lucem edant, & cum pondere portent, ut notat Jo. Herlot *vulgo Discipulus in Serm. de tempor. Serm.* 62. *lit.* 5. Tertiò, Clerici Conjugati durante conjugio, & ideo Vicarii Episcopi esse non possunt Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 5 *num.* 12.

51

52

53 Ab habente autem potestatem, excommunicari possunt soli homines viventes baptizati, rationis, & doli capaces, qui in Ecclesia Superiorem habent: non autem mortui, quia hi cùm non amplius subsint jurisdictioni Ecclesiæ, ab ea ligari, & absolvi non possunt, nam si iis Deus indulgentiam dedit, nihil nocet nostra severitas, & si supplicium præparavit, nihil prodest nostra benignitas, ut respondit Ferrandus Chartaginen. Ecclesiæ Diaconus Pelagio & Anatolio Romanis Diaconis, cujus verba refert Pithæus *in Codic. ad profesionem fidei Justinian. Imper. lit. C. pag. mihi* 672. Quarè dum dicimus, quod mortui possunt excommunicari, & ab excommunicatione absolvi, intelligi debet impropriè, & indirectè, utpotè quia vel Ecclesia tunc publicè declarat, illos dum adhuc viverent censuram excommunicationis incurrisse, & in illa mortuos fuisse, & prohibet in loco Sacro sepeliri, ac pro eis Suffragia, & Sacrificia offerri, vel si signa manifesta pœnitentiæ, & contritionis dederunt ante obitum, declarat, & pronunciat eos absolutos, ad hoc ut admittantur ad Ecclesiasticam sepulturam, & orationes, & suffragia pro eis impertiri possint, prout meliùs dicam infra in suo sede, de excommunicationibus in particulari, & docet Graff. *consil.* 7 *per tot. de sent. excom. part.* 1.

54 Secundò excommunicari non possunt non baptizati, ut Turcæ, aliique infideles, quia non sunt subjecti jurisdictioni spirituali Ecclesiæ: secus est de Hæreticis, & Apostatis, qui semper manent subjecti Ecclesiæ, Pirhing. *loco sæpe citato num.* 26. Tertiò non possunt excommunicari ratione carentes, ut infans, furiosus, quia hujusmodi personæ nequeunt præceptis, ac legibus obligari, nec possunt esse contumaces contra Ecclesiam. Quartò non possunt nec debent excommunicari Animalia irrationabilia, quia solus Homo Christianus est capax excommunicationis passivæ *c. omnis Christianus* 32. 11. *quæst.* 3. Unde, qui locustas, bruchos, vel aliud genus vermium, vel animalium irrationabilium anathematizant (ut non semel contigisse commemorat, Navar. *de sent. excom. cons.* 57. *num.* 7.) ut expellantur, nè damna inferant segetibus, & fructibus terræ, enituntur efficere illud, ad quod nec virtute sua naturali, nec ex divina, nec Ecclesiastica institutione excommunicatio ordinata est, & per consequens adjurantes, & anathematizantes Creaturas irrationales ad actum tanquam procedentem ab ipsis, quia non sunt ejus Dominæ, sed est ejus, qui movet eas, scilicet Dei, cujus dispositione reguntur, & moventur, vel Dæmonis quatenus permissu ejus utitur eis ad nocendum nobis, superstitiosè agunt, & censentur uti medio, & remedio illicito, imò tacita Dæmonis invocatione, & mortaliter peccant si scienter hoc faciant, ut fusè probat auctoritate Divi Thomæ 2. 2. *quæst.* 90. *art.* 1. 2. & 3. ac aliorum iurium Navar. *d. cons.* 57. *per tot.* Modus enim exorcizandi irrationalem Creaturam est ille, de quo locutus sum *tom.* 1. *tit.* 12. *form.* 4. & infra denuo dicam. Quintò Communitas tota simul collectivè, Civitas, Collegium, aut Universitas excommunicari non potest, licèt singuli possint excommuni-

55

56

municari *c. Romana § vlt. de sent. excom. in 6.* D. Thom. *in supplem. par. 3. quæst.*

37 *22. art. 5.* Sexto, nullus potest seipsum, vel æqualem, vel Superiorem excommunicare, ut ait Sanctus Thom. loco mox citato *art. 4.* & sic Papa nunquam potest excommunicari.

38 Sed hic jam quæritur, an excommunicatio, vel alia Censura lata per sententiam generalem ab Episcopo, vel alio Prælato Papa inferiore, liget non tantùm subditos, sed etiam extraneos, seu peregrinos? & respondetur, quod non liget seipsum, neque æqualem, & neque Superiorem Graff. *consil. 16. num. 22. de sent. excomm. par. 2.* & sic quod ligat solum subditos excommunicantis, non autem peregrinos, seu extraneos, nisi major auctoritas, seu potestas delegata fuerit, prout desumitur ex *cap. à Nobis 21. de sent. excomm.* ubi cum quæsitum fuisset Clementi III. utrum si quis ita pronunciaverit *quisquis furtum fecerit excommunicatus sit*, hæc generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos referatur tantùm, an verò ad omnes etiam non subditos jurisdictioni illius? respondet Pontifex, quod hac sententia non nisi subditi obligantur, nisi forte delegans (videlicet Papa) majorem, & largiorem auctoritatem contulerit: imò neque extenditur ad subditos extra Diœcesim suam, furtum committentes, ut notat ibi *gloss. marginalis*. Verùm si subditus nominatim excommunicatus transiret ad aliam Diœcesim, Ordinarius, in cujus Diœcesi permanet, debet prohibere nè cum aliis conversetur, ut respondit *S. Congr. Episc. in Tropien. 23. Nov. 1582.* iuxta Concil. Nicen.

59 Præterea notandum, quod habentes à iure hanc potestatem excommunicandi, non ex impetu, & levitate ea uti debent, sed sobriè ex iusta, & gravi causa, eaque diligenter, & magna cum maturitate examinata exercenda est, & quando leviores medicinas, & minus periculosas, infirmus non suscipit, ut ex D. Ambr. *lib. 2. de offic. cap. 27.* monet Graff. *dec. aur. pars 1. lib. 4. cap. 1. num. 29.* cum experientia doceat, si temerè, aut levibus ex causis incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potius parere, quàm salutem, contra mentem *text. in cap. 1. de sent. excom. in 6.* ideoque nullus excommunicandus nisi pro peccato mortali, & eo casu quo cum contumacia sive inobedientia sit conjunctum, & aliud remedium non adsit *cap. quisquis 19. 2. quæst. 6. c. nemo, & c. nullus 11. quæst. 3.*

60 Causa tamen principalis, & immediata excommunicationis est contumacia, sive insurgat ex culpa mortali, sive pro eo, quod ex sui natura nullum sit peccatum, neque adsit contemptus formalis, putà si lata esset excommunicatio contra non euntes ad processionem: nam si Clericus absque rationabili causa, & monitus illam contemneret, uelque excommunicationis vinculo innodaretur, cùm possit mihi Prelatus id, quod in se peccatum mortale non est præcipere, vel prohibere sub pena excommunicationis, ut patet in excommunicatione contra alloquentes Moniales, vel ingredientes clausuram, dicit enim D. Gregor. *homil. in Evang. 26. — Pastor vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel injuste, nec Pastoris sui judicium temere reprehendat, ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat*, Causa verò mediata, & remota sunt diversa crimina, quæ debent esse mortalia, gravia, scandalosa, & enormia, ex quorum singulis contumacia descendit, vel quia reus citatus non venit, aut stare noluit juri, sive cessare à peccato, vel quia iussus, noluit satisfacere pro peccato commisso *cap. ex par. 23. §. ad intelligendum de verb. signif.* & tradunt Graff. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 7. per tot.* Pirhing. *loco supra citato num. 30.*

61 Secundò notandum, quod excommunicatio, vel alia censura Ecclesiastica ferri non potest per sententiam hominis, ob peccatum mere internum, aut omnino occultum, quod nullo modo in actum externum prodit: quia Ecclesia non iudicat de occultis *cap. sicut. 33. in fin. de simon.* Neque ob peccatum merè

62 præteritum, ut ob sacrum neglectum die festo, aut non servatum ieiunium sed necesse præterea est ut reus post mo-

nitionem, aut præceptum, etiam unum peccet, aut peccare præsumat pertinaciter in eo persistendo, quia alias contumax dici non posset: cùm enim excommunicatio non sit pura pœna, sive vindicta, sed simul medicina, non fertur pro peccato præterito, quod potest esse emendatum, sed ad emendandum, & avertendum hominem à peccato in futurum, ut colligitur *ex d. c. 1. de sent. excomm. in 6.*

63 Tertiò notandum, quod ad incurrendam excommunicationem, vel aliam censuram, non sufficit quivis actus externus, sed requiritur actus consumatus sive peccatum in suo genere completum ita ut effectus lege, & præcepto prohibitus rei ipsa sequatur, v. g. si excommunicetur homicida, non incurrit censuram, qui solum percussit, vel vulneravit: si vulnerans, non incurrit, qui percussit sine vulnere: si percutiens Clericum, non incurrit, qui conatus fuit percutere, sed erravit, vel impeditus fuit. Undè excommunicationem latam propter factum aliquod, non incurrunt regulariter consentientes, vel mandantes, sicut nec faventes, prius quam crimen re ipsa sit perpetratum; præter quam si in jure, vel ex verbis legis aliud colligatur, Pirhing. *ibidem num. 33.*

64 Quartò notandum, quod nulla excommunicatio ab homine seu Judice infligi debet, nisi præcesserit admonitio, *cap. reprehensibilis de appellat. c. sacro 48. de sentent. excommun. cap. Romana tit. eod. in 6.* quæ cùm sit introducta in favorem publicum, non potest quis se obligare ut possit excommunicari absque monitione, Graff. *dec. aur. par. 1. lib. 4. cap. 2. num. 38.* Ratio est, quia excommunicatio, vel alia censura, non fertur nisi in contumaces contra Ecclesiam, tales autem non sunt, nisi qui præmissa admonitione excommunicationi censuræ recusant obedire. Hæc autem canonica admonitio debet fieri personaliter ipsi reo, nisi is malitiosè latitet, aut impediat se citari, vel maneat in loco, ad

65 quem non detur tutus accessus: tunc enim satis erit, si citatio cum comminatione fiat ad ejus domum, vel ad Ecclesiæ valvas, vel ad alium locum publicum, undè facile possit ad illius notitiam devenire. Si autem Judex præsumeret sententiam excommunicationis in aliquem promulgare absque præcedente monitione, incurreret interdictum ab ingressu Ecclesiæ per mensem *d. cap. sacro* nisi Judex sit Episcopus juxta *c. quia periculosum de sent. excomm. in 6.* de qua re dicam infra.

66

67 Tria igitur requiruntur, ut excommunicatio ab homine justè feratur. Primò, ut præcedat monitio, quæ juxta stylum Tribunalis fieri potest etiam sine scriptura. Secundò, ut feratur ex causa rationabili. Tertiò, ut hæc sit manifesta, prout desumitur ex præmissis. Sunt tamen plures casus, in quibus excommunicari quis potest absque præmissa monitione, quos recenset Barbos. *in d. cap. sacro num. 6.* & de aliquibus dicam infra suo loco.

De absolutione excommunicationis. § VI.

Ab excommunicatione lata a jure nemini reservata, absolvere possunt Episcopi, aliique Prælati habentes jurisdictionem Episcopalem: non autem Parochi, vel Sacerdotes habentes facultatem absolvendi à peccatis, ut jam vidimus supra § 1. *vers. una enim sententia.* Si absolutio excommunicationis, à canone, aliave lege sit reservata Papæ, ipse solus vel ille cui commisit potest absolvere, nisi factum, sive delictum, cui annexa est excommunicatio, sit occultum: tunc enim juxta celebre *cap. 6. sess. 24. Concil. Trident. de reform.* posset Episcopus absolvere, præterquam in casibus, quos Apostolica Sedes post ipsum Concilium sibi reservavit, videlicet, Hæresis, Duelli, Simoniæ scienter contractæ, confidentiæ Beneficialis, violationis clausuræ monialium ad malum finem, violationis Ecclesiasticæ Immunitatis juxta terminos *Constit. Gregor. XIV.* Blasphemiæ hæreticalis cum mala credulitate, prout observat, & tenet Pac. Jord. *elucubr. tom. 1. lib. 3. tit. 4. num. 92.* Si excommunicatio sit reservata Episcopo, ipse, vel ejus superior, vel Vicarius ejusdem poterit absolvere, vel etiam Capitulum Sede vacante. In articulo mortis

tis, quilibet Sacerdos absolvere potest ab omnibus censuris sive à jure, sive ab homine latis, & reservatis, si non detur aditus ad superiorem, & alius, qui de jure absolvere queat, non adsit: injuncto pœnitenti, si convaluerit, pro peccato cui annexa sit excommunicatio reservata, onere se præsentandi Superiori pro suscipiendis ejus mandatis, juxta textum expressum *in c. eos qui de sent. excom. in 6.* Et hæc facultas in periculo mortis juxta communiorem sententiam tribuitur etiam Sacerdoti excommunicato vitando, ut videre est apud Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. num. 43. notab.* a. refert tamen, Sac. Congreg. Concilii tempore *Gregorii XIII.* declarasse illa verba Concilii — *omnes Sacerdotes, quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt*, non includere, neque intelligi debere de Sacerdote, qui sit excommunicatus vitandus, & ibi rationem talis declarationis affert. Ab excommunicatione ab homine generaliter lata non reservata v. g. *qui tale crimen commiserit, sit excommunicatus*, secundum unam opinionem, quam sequitur Bonacin. *de censur. disp. 1. quæst. 3. pun. 1. num. 6.* Pirhing *loco citato num. 143.* Nicol. *ibid. num. 42.* potest absolvere non solùm, qui eam tulit, sed etiam quicumque potestatem habet absolvendi à mortalibus. At ego teneo, quod à sententia excommunicationis ab homine lata, sive generalis, sive specialis sit, non possint absolvere Confessarii, nisi ex delegatione, per easdem rationes, & auctoritates supra *in d. §. 1. vers. una enim sententia* allegatas: nam excommunicationes generales Prælatorum, ut plurimum sunt Synodales, quæ dicuntur excommunicationes juris, Graff. *consilior. lib. 5. de sent. excommun. cons. 2. num. 6.* & æquipollent canoni, ut inquit Corrad. *in prax. disp. lib. 8. cap. 3. numer. 32.* aliàs excommunicationes hujusmodi impunè despicerentur, & Confessarii, sive Parochi exercerent jurisdictionem fori externi, quam non habent, Graff. *dec. aur. part. 1. lib. 4. cap. 15. num. 68. & 71.* ubi de sententia excommunicationis hominis, quæ sit generalis, D. Thom. *supplem. part. 3. quæst. 20. art. 2.* Neque in hoc suffragatur responsio, quod absolutio Confessariorum valeat quoad forum conscientiæ tantùm, non verò quoad forum externum, ut aiunt nonnulli, quos refert Piasec. *in prax. tit. 1. art. 3. de casib. Episc. reser. num. 8.* tùm quia excommunicatus non potest absolvi à peccato, propter quod censura ligatur, nec recipere Sacramentum, nisi prius absolvatur à censura, ut docet D. Thom. *locum mox cit. ad 2.* tum quia, absolutio ab excommunicatione in foro conscientiæ, non requirit Sacramentum pœnitentiæ, Saravia *de adjunct.* post Franc. *de Eccles. Cathedr. quæst. 15. num. 8. & 9.* & alii ab eo allegati. Ab excommunicatione autem lata ab homine in specie, & nominatim, v. g. contra Petrum, absolvere tantùm potest, qui eam tulit, vel ejus Superior, vel successor, vel delegatus, & in hoc omnes DD. conveniunt.

69

70

71

72

Ab excommunicatione autem minore à jure lata absolvere potest proprius Parochus, & non alius Sacerdos juxta literalem sensum *c. nuper 26. de sent. excom.* Graff. *decis. aur. par. 1. lib. 4. d. cap. 15. num. 80. & 81.* Pirhing *loco cit. num. 144.* licèt alii teneant quod quivis Sacerdos potestatem habens absolvendi à peccatis, possit quoque absolvere ab ista excommunicatione, Jo. Herolt, *vulgo Discipulus serm. de temp. 69. lit. H.* Nicol. *in flosc. verb. excommunicatio num. 9.* Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 23. num. 11.* ubi ait, quod ex vi delegationis qua eis permittitur, ut pœnitentiæ Sacramentum administrent, eo ipso tacitè potestas hæc data intelligatur ex praxi, & consuetudine Ecclesiæ. Qui verò excommunicatione minori ligatus existit, potest alium excommunicatum etiam maiore absolvere, quia per illam non privatur exercitio jurisdictionis, *c. fin. de cler. excom. c. dudum 36. de sent. excom.* Forma autem absolutionis hæc est.

73

74

Absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter (hanc vel illam causam seu crimen) & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & fidelium communioni in nomine Patris &c.

75

Monacel. Formul. Pars III.

Hæc

Hæc quidem forma servabitur, quandoquis propria auctoritate absolvit: si vero absolvat auctoritate delegata, hac uti potent.

Auctoritate Omnipotentis Dei, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & SS. D N Papæ (Illustrissimi Episcopi nostri N) in hac parte sibi concessa, & mihi commissa, absolvo te &c Lazar *quæst. can sect. 4 quæst 12. num 12.*

76 Ante absolutionem ab excommunicatione maiori duplex cautio exigenda, & præstanda est à reo. Prima præstatur per iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, vel absolventis, idest de non committendo in posterum huiusmodi delicta *cap. ex tenore, e ad hæc de sent excom.* quod tamen non exigitur pro levibus delictis, sed tantùm quando absolutio est solemnis pro gravi crimine, Lazar *quæst. can d sect 4. quæst 12 num 12.* Altera cautio datur de satisfaciendo parti læsæ; nullus enim neque in foro interno, neque externo absolvendus est ab excommunicatione, nisi prius parti læsæ sit realiter satisfactum, vel cum ea transactum. Quòd si reus statim facere non possit, tunc cautionem sufficientem præstare debet, scilicet pignoratitiam, vel fideiussoriam quod si neque hanc dare possit, sufficit iuratoria, quia nemo ad impossibile obligari potest, Pirhing. *in jus can lib. 5. tit 39 num.163* Si autem ita absolutus postea satisfacere negligat, non reincidit in priorem excommunicationem, sed poterit iterum à Iudice ex-

77 communicari, *c ad reprimendam de off. ord.* Absolvens autem ante præstitum iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, vel ante præstitam satisfactionem parti læsæ, illicitè quidem absolvit, sed validè quia hæc non pertinent ad substantiam absolutionis *c venerabilibus 7 § sane in fin de sent excom. in 6.* Bellett. *disq. cleric. de fictor cler can. § 5. num.47*

78 Absens sicut potest excommunicari, ita & potest absolvi per Procuratorem; Pac Jord *elucubr lib 14. tit 2 num. 180.* Pirhing *loco cit num 164* Item mortuus absolvi potest, ab eo scilicet, à quo poterat vivus absolvi, si ante obitum signa pœnitentiæ dedit, non directè, quia non est amplius homo super terram; sed ad hoc ut sit capax Ecclesiasticæ sepulturæ, & suffragiorum Ecclesiæ, iuxta dispositionem *text in cap a nobis il 2. de sent. excom.* ubi Fagn. *n 14* dat formulam facultatis, quæ solet expediri à S. Pœnitentiaria Urbis; quæ est sequens.

79 *Quare si sic vobis visum fuerit, vobisque de prædicti N viventis pœnitentiæ per evidentia signa constiterit, ut eundem sic defunctum, dummodo illius hæredes iniuriam passis, quibus ille si viveret, occasione præmissorum satisfacere teneretur, prius competenter satisfaciant, vel per eos non stet, quominus arbitrio vestro satisfaciant competenter in eo, in quo tenentur, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absolvere in forma Ecclesiæ consueta, & in foro conscientiæ tantum licite valeatis, ad effectum dumtaxat ut pro illius anima publicæ, & privatæ orationes, ac preces fieri, eiusque corpus Ecclesiasticæ tradi sepulturæ possint, facultatem, & auctoritatem vobis concedimus.*

80 Item datur aliquando absolutio ad cautelam, vel cum reincidentia: primo modo non datur, nisi citata parte, & visis actis, & dubitetur de nullitate excommunicationis ab homine prolatæ, vel à iure, & si occurrat dubium facti, vel probabile dubium iuris, absolutio datur hac forma:

Dominus noster Iesus Christus dignetur te absolvere, & ego auctoritate eiusdem absolvo te a vinculo excommunicationis si quod incurristi ob tale crimen, ut docet Lazar *quæst. can. sect. 4. quæst 16. num 4. & 13*

81 Quæ quidem absolutio præmitti solet ante absolutionem Sacramentalem, nec non ante aliquem alium actum, cuius valor impediri posset per censuram si adesset, v. g. ante electionem, vel collationem Beneficii Ecclesiastici, vel Ordinis, iuxta exemplum propositum in *c venerabili 52. de sent excom.* ex quo loco colligitur etiam, quod in absolutione semper sit exigendum iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, quando non constat excommunicationem esse iniustam, ut advertit ibi *Glos* licet omis-

82 sio, actum absolutionis non annullet,

ut jam diximus, & docet *Gloss in c super 32 verb cum promissionetit eod.*

83 Secundus absolutionis modus cum reincidentia solet practicari, quando quis propter mortis periculum, vel aliquod aliud impedimentum legitimum excommunicatus, fuit absolutus ab eo, à quo aliàs non potuisset absolvi, eo cum onere, seu conditione, ut cessante impedimento, vel periculo se præsentet Superiori, qui extra eum casum illum poterat absolvere, non ut ab eo iterum absolvatur, cum jam plene absolutus sit, sed ut satisfactionem imponat, & mandatum suscipiat *cap. de cætero* & *c. quamvis de sent. excomm* si enim si cessante periculo, vel impedimento, se non præsentaret, cùm commodè potest, reincidit in sententiam excommunicationis ipso jure, ut disponit *text in c eos qui 22 de sent excom in 6* si autem in dicto mortis periculo excommunicatus absolutus esset simpliciter absque dicto onere, non reincideret ipso jure, sed esset necessaria Judicis declaratio, Graff *consil. 13 num 7 de sent excom. lib 5. tom 1*

84 Atsi absolutio cum reincidentia concedatur, ut sæpe contingit, vigore literarum Sacr Congregat Immunit tunc elapso termino absolutionis, Ordinarius debet reaffigere Cedulones contra jam cum reincidentia absolutos, ut ead. Congregat. respondit in Baren 19. *Decemb 1634* & in Alessanen. 17 *Januar ejusdem anni lib 2 dec pag 181* si verò absolutio concedatur ad tempus, tempore elapso, absolutus ipso jure reincidit, quia absolutio ista est potius suspensio excommunicationis, quæ finito tempore cessat Graff *loco cit. num. 8* & hoc evenit, quoties Sac Congr Concilii, vel Episcopor rescribit *Episcopus informet suspensis censuris ad tres menses*, vel alio simili modo.

85 Hanc autem absolutionem cum reincidentia, dare non possunt A. C. neque Ordinarii locorum, quoties agitur de censuris promulgatis ex causa jurisdictionis immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ uti reservatis summo Pontifici, ut sæpe declaravit *ead Sac Congr* & præsertim in *una Regni Neapolitani 27. Maii 1643 lib 3* Dec Paul *pag 176 num. 6* & recenter in Melphien. 22. *Aprilis 1673 lib 1. Decr Alt pag 792.* & in Ravellen 30. *Augusti 1698 lib 2 Decr Vallem pag 132 a tergo*, in quibus dictum fuit, quod quatenus A. C. in prædictis causis, inhibitiones, vel absolutiones concederet, illis non obstantibus, Episcopus contra reos procedere possit. Si autem Episcopus vigore facultatis sibi delegatæ in iisdem causis absolvat, pro Decreto absolutionis nihil recipere debet, salvo tamen quod debetur pro reintegratione immunitatis læsæ, ac pro actu Curiæ Episcopi, ead Congr in Majoricen 14. *Aprilis 1674. lib 1. Decr Alt pag 924.*

86

87 Absolutio autem non præsumitur, & ideo, qui semel fuit publicè excommunicatus, præsumitur adhuc censura ligatus, nisi probet se absolutum fuisse *cap sicut 39. de sent. excomm.* neque sufficit hoc probare in foro contentioso per schedulam Confessarii, ut advertit Pirhing. *in jus can lib 5 tit 39 num. 180 vers notandum secundo* Et hæc de prima censura in præludio attigisse sufficiat.

88

De Suspensione § VII.

89 Secunda censura est Suspensio, per quam persona Ecclesiastica privatur usu seu exercitio Ordinis, Officii, aut Beneficii Ecclesiastici, quod illi competit ratione alicujus potestatis Ecclesiasticæ, in totum, vel in partem, ad tempus, vel in perpetuum ob suam culpam. Hæc censura ferri non potest, nisi ab habente jurisdictionem Ecclesiasticam exteriorem *cap dudum il 2 de elect* Dicitur ibi *-persona Ecclesiastica*, ad differentiam excommunicationis, & interdicti, quæ etiam in laicos feruntur. Dicitur ibi *-ob suam culpam*, quia quatenus est censura ferri non potest absque propria culpa saltem veniali, & ad differentiam interdicti, quod ferri potest etiam pro culpa aliena

90 Suspensio dividitur in totalem, & partialem. Totalis est simul ab Officio, & Beneficio, cujus exemplum habetur in *cap tuarum 12 de privileg* & *in clem 1.*

de decim. item vel est suspensio totalis ab Officio dicitur, per quam aliquis ab omni Officio Spirituali, tum Ordinis tum jurisdictionis, & Ecclesiasticæ administrationis prohibetur. Totalis verò suspensio à Beneficio est, per quam aliquis ab omni Beneficio Ecclesiastico, quoad ejus administrationem, & fructuum perceptionem suspenditur. Et hinc est, quod quando quis suspenditur determinatè ab Officio, sive à jure, sive ab homine, non censetur suspendi à Beneficio, nisi id exprimatur: quia suspensio ab Officio, & à Beneficio sunt diversæ species suspensionum, ita ut una non contineatur sub altera, nisi utraque exprimatur, ut patet ex *c. tam litteris 33 de test. d. cap. tuarum de privil. cap. 1. de secund. nupt. cap. quia in omnibus de usur. c. ult. de clandest. despons. c. cum in cunctis § fin. de elect.* in quibus juribus una ab altera distinguitur.

92 Partialis suspensio fit, vel à certo tantùm Officio, aut parte ejus, v. g. ab Ordine tantùm, per quam prohibetur ordinatus exercere aliquem actum suo ordini deputatum, & æquipollet suspensioni à divinis (potest autem facere, quæ facit laicus) vel à certo ordine, per quam prohibentur omnes functiones illius ordinis v. gr. Sacerdotalis, vel à certa functione, sive actu ordinis, v. g. ab audiendis confessionibus, vel celebratione missæ: vel à jurisdictione tantùm, ita ut nullus actus jurisdictionis suspensus possit exercere: aut à certo tantùm actu jurisdictionis, v. gr. à collatione Beneficii, vel voce suffragii in electione. vel demùm à certa parte tantùm fructuum Beneficii, aut distributionum, ut tradunt communiter Navarr. *manual. confess. cap. 27 num. 151 cum seqq.* Graff. *dec. aur. par. 1 lib. 4 cap. 25 & consil. 10. dissic. 3 & consil. 12 num. 2 de sentent. excomm. lib. 5.* Bonaccin. *tom. 1 de suspens. disp. 3 punct. 1* Guazzin. *ad defens. animar. lib. 2 defens. 6 cap. 43.* Pithing. *in jus can. lib. 5 tit. 39 nu. 198 & duob. seqq.*

93 Præterea quælibet ex prædictis suspensionibus, vel fertur à jure, vel ab homine: item vel est temporalis, vel est perpetua, temporalis cessat elapso termino; perpetua verò non tollitur nisi per absolutionem. Suspensiones autem provenientes à jure communi, vel Constitutionibus Apostolicis, sunt sequentes.

Contra Clericos.

Recipientes scienter Ordines Sacros ab eo, qui renunciavit Episcopatui *c. 1 de ordin. ab Episc. qui, &c.*

Recipientes Ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprii *cap. 1. & 3. dist. 71. Concil. Trid. sess. 23 cap. 8 de reform.* & contra recipientes Ordines Sacros *Bulla Pii II. 7.*

Recipientes Ordines à proprio Episcopo Pontificalia exercente in aliena Diœcesi sine licentia Episcopi loci *Conc. Trid. sess. 6. de reform. c. 5.*

Recipientes Ordines ab Episcopo titulari absque proprii Prælati licentia, etiam prætextu familiaritatis *Concil. Trid. sess. 14. de refor. cap. 2.*

Recipientes Ordines à schismaticis *c. 1. & 2. de schismat.*

Recipientes scienter Ordines ab excommunicato *DD. in d. cap. 1. & 2. de schism.* Saye. *de censur. lib. 2. c. 8. nu. 15.*

Recipientes Ordines dùm sunt excommunicati, suspensi, vel interdicti *c. cum illorum de sent. excom.*

Recipientes Ordines Sacros antè legitimam ætatem *cap. vel non est compos de tempor. Ord.* vel extra tempora absque dispensatione *Bulla Pii II. 7.* vel non servatis interstitiis *c. cum quidam & c. litteras de tempor. Ordin.*

Objicientes in personam electi, & postea deficientes in probatione, à Beneficiis per triennium suspenduntur *c. 1. de elect. § Adjicientes in 6.*

Ordinatos sine, vel ficto titulo *can. neminem cap. Sanctorum dist. 70.* & contrà Ultramontanos *Bulla Vrban. VIII. 33. § 3.*

Promotos per saltum *Concil. Trid. sess. 23. c. 14. de refor.*

Suscipientes Sacrum Ordinem post matrimonium ratum etiam non consumatum *extravag. Antiquæ de Vot.*

Ordinatos in Sacris cùm litteris dimissoriis Capituli, sive ejus Vicarii Sede

de vacante infrà annum *Concil. Trid. sess. 7 de refor cap.* 10.

Tradentes sepulturæ publicos usurarios *c. quia in omnibus de usur.* vel ab illis accipientes oblationes.

Parochos jungentes Sponsos alterius Parochiæ sine licentia proprii Parochi *Concil. Trid c. 1 sess. 24. de refor matr.*

Parochos non prohibentes matrimonia clandestina, vel contrà interdictum Ecclesiæ *c. cum inhibitio §. Fin. de cland. desp.* At hæc suspensio triennalis non est ipso jure lata, sed ferenda à Judice: quia text. dicit — *ab officio suspendatur*, quod est verbum futuri modi, respiciens actum, sive Judicis ministerium: imò hodiè attento Trid. Concilio loco mox citato, prò tali delicto, pœna videtur arbitraria, ut ait Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 48. num. 4.*

Utentes publicè virgata, vel partita veste sinè causa rationabili, per sex menses suspenduntur à perceptione fructuum Beneficiorum *clem. 2. de vit. & honest. cleric.*

Gravantes alienis debitis Ecclesias sibi commissas *c. 2. de solut.*

Occupantes bona Ecclesiarum vacantium, vel à Prælatis ipsarum defunctis relicta *c. quia sæpe de elect. in 6.*

Electores Episcoporum non præsentantes electo electionem infrà octo dies sunt suspensi à perceptione fructuum suorum Beneficiorum per triennium *cap. cupientes de elect. in 6.*

Eligentes indignum ad Episcopatum, vel curam animarum ab Ecclesiasticis Beneficiis, triennio sunt suspensi, *c. cum in cunctis de elect. in 6.*

Compromissarios scienter eligentes indignum, hi ab Ecclesiasticis Beneficiis triennio sunt suspensi *c. compromissarius tit. eod.*

Postulantes ad Cathedrales Ecclesias minores 27 annis, & ad Ecclesias inferiores Religiosos Ordinum Mendicantium, à Beneficiis, quæ in ipsa Ecclesia obtinent suspenduntur *extravag. unic. de postulat. Prælat.*

Eligentes per abusum sæcularis potestatis *c. quis quis 13. de elect.* non est suspensio latæ sententiæ, sed ferendæ.

Inferiores Episcopis, recipientes procurationem visitando in pecunia, vel in victualibus, visitationis officio non impenso *c. exigit de cens. in 6.*

Facientes contra conscientiam, & contra justitiam in gravamen partis in judicio, quicquam per gratiam, vel per Sordes, sunt suspensi ab officio per annum, *c. 1. de sent. & re judic. in 6.*

Conservatores Regularium, qui se intromiserint in aliis, quam manifestis injuriis, ab officio per annum suspensi sunt *c. fin. de offic. & potest. jud. deleg.*

Concubinarios notorios, *cap. fin. de cohab. cleric. & Mulier.*

Celebrantes missam, & in ea non communicantes *cap. relatum de consecr. dist. 2.*

Omittentes sine gravi causa missam jam inchoatam, incurrent suspensionem à Corpore, & Sanguine Christi *cap. nullus Episcopus 57 de consecr. dist. 2.* possunt tamen Eucharistiam sumere more laicorum.

Crimen nefandum exercentes *Bulla Pii V. 72.*

Consequentes Ordines Simoniacè *Bulla Pii V. 3. §. 8. c. penult. de Simon.*

Spontè jurantes de tenendo schismate *c. 1. de schismat.*

Raptores Mulierum *Concil. Trid. cap. 6. sess. 24. de ref. matr.*

Disputantes in popularibus Concionibus, de Immaculata Conceptione B. M. V. aut de ea vulgari Sermone scribentes, aut dictantes *Bulla Pii V. 114. §. 2.* aut impugnantes illam *Greg. XV. Constit. 29.*

Celebrantes coram excommunicato scienter *c. is qui 18. ibique glos. de sent. excom. in 6.*

Recipientes, & admittentes Prælatos promotos à Sede Apostolica, eisque obedientes sine litteris *extravag. 1. de elect.*

Superiores Ecclesiarum non exigentes singulis annis rationem de adimplemento onerum missarum *Bulla Innoc. XII. anno 1697 emanata.*

Contra Episcopos.

Conferentes ordines simoniacè, *cap. penult. de simon. extrav. 2. de simon.*

Ordi-

Ordinantes non subditum absque licentia propria Ordinarii, *Concil. Trid. cap 8 sess 23 de refor.*

Ordinantes ad Sacros Ordines Religiosos non professos, *Bulla Pii V 75*

Ordinantes Monachum sine licentia Abbatis, *c. fin dist 58 ubi Barb.*

Conferentes Clericalem Tonsuram infanti, aut illitterato, vel conjugato, per annum à collatione Clericalis tonsuræ suspenduntur, *c. nullus de temp ord. in 6.*

Privantes Beneficiis eos, qui in Romana Curia commorantur, *Eug. IV. in extravag Divina de privil.*

Submittentes laicis bona, & jura Ecclesiæ absque consensu Capituli, & Sedis Apostolicæ licentia, *c. hoc consultissimo de reb Eccles non alien in 6.*

Occupantes, & in propriam usum convertentes bona Beneficiorum vacantium ad eorum provisionem pertinentium, ab ingressu Ecclesiæ sunt suspensi, donec restitutionem fecerint, *cap. fin. de offic ord in 6.*

Abutentes potestate delegata in causa alienationis bonorum, & per gratiam aut timorem, vel sordes, alienationi consentientes, & Decretum interponentes, *Constit. Pauli II. 2. Bulla tom 1 pag 327.*

Admittentes resignationes Beneficiorum contra formam præscriptam in *Constit 58 Pii V* suspenduntur à collatione, electione, præsentatione, confirmatione, & institutione Beneficiorum, & officiorum.

Negligentes procedere contra simoniacos, *c. quidquid 101. 1 quæst 1*

Episcopos Inquisitores, qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio, *clem. 1 § verum de hæres*

Procurantes capi Ecclesiasticos, ut renuncient Beneficiis, vel ut citati, ad Sedem Apostolicam accedere non valeant suspenduntur triennio à perceptione fructuum Ecclesiarum suarum *clem. 2. de pœnit*

Non servantes *extravag. 2. de elect. Joan XXII.* quoad perceptionem fructuum Beneficiorum vacantium primi, vel secundi anni.

Confirmantes, & consecrantes electum in Episcopum, non præmissa inquisitione, an in recessu ab appellatione ad S. Sedem interposita pravitas intercesserit, *c. provida de elect. in 6.*

Accedentes ad Ecclesias, ad quas fuerunt promoti non expositis literis, ac non præstito fidelitatis juramento, *extravag 1. de elect.*

Concubinarios à Synodo Provinciali monitos, non se emendantes, *Concil. Trid. c. 14. sess 25. de refor.*

Relaxantes incendiariis pœnas à jure inflictas, *c. pessimam 23 quæst 8*

Publicantes indulgentias, & facultatem eligendi Confessarios, solventibus aliquid *Bulla Pii V. 59.*

Non visitantes limina Apostolorum tempore præscripto *Bulla Sixti V 15.*

Ingredientes Monasteria Monialium in casibus non necessariis, *Bulla Greg XIII. 28. dubiis.*

Contra Capitula.

Occupantes bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, *c. quia sæpe de elect. in 6.*

Recipientes Prælatos, eisque obedientes absque literis Papæ, *extravag 1. de elect.*

Recipientes ex pacto in ingressu ad Religionem ab admisso, prandia, pecunias, aut jocalia, *extravag sane de simon.*

Non observantes in resignatione Beneficiorum contenta in *Bulla Pii V. 58.*

Contra Religiosos.

Apostatas in Apostasia ordines recipientes, *c. fin de apost.*

Recipientes Alumnos ad professionem antè annum probationis, *c. non solum de regul in 6.*

Superiores concedentes redditus, aut possessiones Monasteriorum alicui ad vitam, seu aliud certum tempus, nisi necessitas exposcat, *clem 2. de reb Ecclesiæ*

Appropriantes sibi, & usurpantes decimas ipsis non convenientes, *clem. 1 de decim.*

Non deferentes habitum à regulis præ-

præscriptum, *clem. 1. §. si quis de stat. monac.*

Prælatos, ad quos occasione excessuum suorum Religiosorum bona aliqua pervenerint, non satisfacientes personis damnificatis, *clem. 1. §. quibus de privil.*

Postponentes confitentibus conscientiam facere de solvendis decimis, ab officio prædicationis, ipso facto, suspensi sunt, *clem. cupientes de pæn.* quam si violaverint excommunicationem incurrunt *ibi.*

Non professos recipientes Ordines Sacros, *Bulla Pii V. 75.*

Introducentes Mulieres intrà Clausuram Monasteriorum, *Bulla Pii V. 20.*

Ejectos à Religione, *Vrban. VIII. Constit. 26 §. 10*

Superiores, non exigentes à Sacristis, & Ecclesiarum Regularium ministris singulis annis rationem, de adimplemento onerum missarum, *Bulla Innoc. XII. anno 1697* emanata, data in *appendic. tom. 2 pag. 346.*

Et has suspensiones enumerasse sufficiat, cæteris prætermissis, quæ vel singularum Religionum causæ serviunt, vel sunt comminatoriæ, vel cum interdicto confunduntur. Eas autem, quæ ab homine promanant, quis, & ob quam causam ferre possit, qui sint effectus suspensionis, nunc breviter erit videndum.

De potestate, & causa ferendi Censuram suspensionis §. VIII.

94 Omnis, & solus ille, qui potest excommunicare, potest etiam suspendere, Navarr. *manual. conf. cap. 27. n. 155.* ratio est, quia, & eadem est potestas jurisdictionis ad ferendas censuras, cum omnes ad eundem finem ordinentur, scilicet ad coercendam contumaciam, & inobedientiam subditorum rebellium.

95 Hæc censura scripto ferenda est regulariter, sicut excommunicatio, *c. 1. de sent. excom. in 6* debet præcedere suspensionem monitio, quando ab homine ferenda est ob contumaciam quamvis non requiratur, quando infligitur in pœnam ut distinguit Navar. *loco nuper cit.* cum aliis, quos refert, & sequitur Pirhing. *in jus canon. lib. 5 tit. 39. num. 205*

96 Soli autem Clerici, præter Papam: possunt Censura suspensionis ligari, quia est quædam privatio Ecclesiasticæ potestatis, cujus soli Clerici sunt capaces. Probabile tamen est etiam Abbatissas, posse suspensionem incurrere: quia sunt personæ Ecclesiasticæ capaces spiritualis officii, & jurisdictionis spiritualis, saltèm ex commissione, Pirhing. *loc. cit. num. 206.* Episcopi verò ex privilegio, *c. quia periculosum 4. de sent. excom. in 6.* non incurrunt suspensionis, 97 nec interdicti generalem sententiam à jure latam, nisi eorum fiat expressa mentio.

98 Porrò non tantum singulares personæ, sed tota communitas, seu Collegium Clericorum, suspensione ligari potest; idque vel collectivè, ut v. g. totum corpus Capituli suspendatur, vel distributivè singuli è corpore, dummodo, nocui sint suspendantur, *c. 1. ne sed. vac. & c. quia sæpè 40 de elect. in 6.* Pirh. *ubi suprà num. 207.* Guazzin. *juri. ad defens. anim. lib. 2. def. 6. cap. 43. num. 14.*

99 Verum est tamen, quod hæc censura ut suprà nocuit, non incurritur, nisi ob propriam culpam, eamque mortalem, prout communiter imponi solet, etiam ab homine (nisi suspendatur totum corpus collegii; nam tunc potest incurri etiam sine culpa, sed non sine causâ, & hoc tunc fit ob bonum publicum, & commune, ut est bellum, quòd fit contra Urbem rebellem, in qua nocentes cum innocentibus occiduntur) cum pœna debeat esse commensurata delicto, seu culpæ. Et suspensiones ab officio, beneficio, ordine &c. sint graves pœnæ, ideò requirunt culpam gravem, seu mortalem. Quod si levis sit suspensio, v. g. ab uno actu electionis, à Missa celebranda una die, vel ad breve tempus, potest etiam alicui imponi, etiam propter levem, seu venialem culpam, Pirhing. & Guazzin. *locis citatis*, Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 2. num. 20.*

De

De effectibus suspensionis. §. IX.

101 Effectus principalis suspensionis est, quod si suspensus aliquem actum, à quo est suspensus exerceat, graviter peccat, si materia gravis sit, ac præterea si durante suspensione actus ordinis exerceat, ipso facto contrahit irregularitatem, ut habetur *in c 1. de sent. & re jud. & c. 1. de sent. excom. in 6.* actus tamen ordinis exerciti validi sunt (excepta absolutione sacramentali, quæ iurisdictionem requirit) quia horum actuum valorem Ecclesia impedire non potest, si debito modo agantur: at verò actus, qui iurisdictionem requirunt, si suspensus sit occultus, & communiter toleretur in publico officio, validi sunt, licèt peccet si ex se, & sponte faciat, Pirhing. *loc. cit. num. 210*

Suspensus, nominatim denunciatus est vitandus in eo, à quo est suspensus, & in actibus deputatis suis ordinibus, peccatur mortaliter, ut dicit Navar. *d. cap. 27 num. 163 vers. non infertur*, Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 12 num 5.*

102 Secundus effectus est, quod suspensus ab ordine, vel beneficio, scienter, violans suspensionem, præsertim celebrando, in perpetuum ab officio, & beneficio deponendus est, argumento, *text. in c. Clerici, & c. latores de cler. excom.* Imò quod sit excommunicandus tanquam omnium suspensionum gravissima, propter actus celebrandi dignitatem, ex pluribus probat Sayr. *de censur. d. lib. 4. d. cap. 11. 12. 13 & 14.*

103 Tertius effectus est, quod suspensus ab officio, ordine, vel iurisdictione in uno loco, ubique est suspensus, ita ut nullibi possit exercere actus illius potestatis, à qua est suspensus, donec absolvatur: quia censura afficit immediatè personam, ideoque eam comitatur, etiam extrà territorium ferentis, nisi aliude de contrario constet, Barb. *in c. cum & plantare num 16. de privil.* Pirhing. *ubi supra num. 214.*

104 Quartus effectus est, quod suspensus à minori ordine, non potest ad maiores ascendere, nisi absolvatur, quia videretur promotus per saltum, Nicol. *in flosc. verb. suspensionum 4.* nam cui non licet quod minus, nec licere debet, quod maius.

105 Quintus effectus est, quod suspensus ab officio, & beneficio non potest eligere, & est incapax beneficii Ecclesiastici, & provisio ei facta nulla est, *c. cum dilectus 8. ibique glos. de consuetud.* cum aliis apud Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg. 8 num. 14 & sup. d. c. cum dilectus num 12.*

Alii plures sunt effectus minus principales huius Censuræ, quos videre poteris apud Navar. *d. cap. 27 à num. 159. cum plurib. seqq.* Grass. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 25. per tot.* Bonacin. *de susp. disp. 3 punct. 2. pariter per tot.* Sayr. *de cens. lib. 4. cap. 5. & cap. 6 per tot.*

De absolutione suspensionis. § X.

106 Nulla reperitur forma prescripta in absolutione huius censuræ, sed fieri, & tolli potest quibuslibet verbis id significantibus. Immò solo verbo, v. g. *removeo*, vel *revoco* suspensionem, quando tamen agitur de suspensione certa: viri periti utuntur hac forma.

Absolvo te à vinculo suspensionis, quod incurristi ob talem causam, & restituo te pristinæ executioni tuorum ordinum, vel officiorum: & si est dubia dicunt -- *si teneris aliquo vinculo suspensionis, a quo te possum absolvere, absolvo te &c.* iuxta tradita à Navar. *d. cap. 27 num 161. vers. sexto dico*, & Sayr. *de censur. lib. 4. c. 27. num. 33.*

107 Suspensio ad certum tempus, v. g. ad triennium, vel sub conditione, v. g. donec satisfecerit, elapso eo tempore, vel impleta conditione, cessat sine alia absolutione, sivè sit imposita à iure, sive ab homine, Navar. *loco citato*, Pirhing. *ubi sup. num. 208. vers. à suspensione.*

108 A suspensione lata ob contumaciam, & non in pœnam delicti, absolutè sine termino, & sine reservatione, sivè iure communi, sivè particulari, confirmata, vel non confirmata per Papam, potest absolvere Episcopus, & eius Vicarius, aliive iurisdictionem, quasi Episcopalem habentes, non autem Paroche,

chi, & alii confessarii, qui à talibus suspensionibus, etiam iure communi non reservatis, vel ab homine latis, absolvere non valent, nisi talis potestas eis competat ex speciali privilegio, vel ex delegatione eius, ad quem talis absolutio, iure ordinario spectat, Navar *d cap 27 num 162* Pirhing *dict numer 208 vers secundo suspensio*, Guazzin.ius *ad defens animar lib 2 defens 6 cap 43 num 20* Sayr. *de censur lib 4 cap. 17. num. 24*

109 A suspensione verò lata à iure in pœnam alicuius delicti, non potest Episcopus absolvere, sivè sit ad tempus, sivè perpetua, nisi sit ei specialiter concessum, quia Episcopus sicut non potest dispensare in lege superioris, ita nec pœnam ei annexam relaxare, Navar & Pirhing *locis citatis* Hæc tamen sententia refellitur à Sayro *de censur lib 4 cap 17 num.14. vers secunda sententia, & num 15 cum seqq* ubi reiectis fundamentis prioris sententiæ firmat, quod suspensio in iure simpliciter ob delictum lata, & nulli reservata, per Episcopum tolli, & relaxari possit exceptis illis suspensionibus in iure latis in perpetuum, vel sine spe veniæ, à quibus Episcopus non valeat absolvere, nisi crimen sit occultum, vigore Concilii Trident *sess 24 cap 6 de reform* quia in tali perpetua, & irremissibili suspensione, auctor canonis censetur sibi dispensationem reservasse & hæc secunda Sayri sententia verior, in praxi sequenda est

110 Hoc autem superest hic addendum, quod in absolutione suspensionis sæpè exigendum est iuramentum de stando mandatis Ecclesiæ, ut habetur *in cap super eo il 2 & cap venerabili de sent excomm* mandatum autem, quod iniungitur absolvendo est multiplex Primò enim in virtute iuramenti præstiti, iniungendum est illi, nè de cætero audeat committere illud ipsum crimen. Secundò, quando crimen, propter quod incursa est suspensio, vel alia censura, tangit tertiam personam, est ei iniungendum, ut parti offensæ satisfaciat, ut præcipitur *in c porro & c Parochianus de sent excomm* Tertiò potest, & debet iniungi aliqua moderata pœna, præsertim quando crimen, propter quod incursa est censura, publicum, & notorium est, ut docet Sayr *de censur lib 4 c 17 n 31.*

De Interdicto § XI

111 Tertia censura Ecclesiastica, est interdictum, per quam prohibetur participatio certorum Sacramentorum, omnium Divinorum officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ, ut colligitur ex *cap. non est vobis 11 de spensal & matrim & c quod in te 11 de pœnit. & remiss.* quod dividitur in locale, & personale

112 Locale est, quo immediatè locus ipse interdicitur, nè ibi divina celebrentur, vel audiantur, sivè ab indigenis, sivè ab alienigenis Personale interdictum est, quo immediatè interdicuntur ipsæ personæ, non locus, & tunc illæ personæ nec hic, nec alibi possunt percipere Sacramenta, nec exercere functiones Sacras per interdictum prohibitas. Item datur interdictum mixtum, quo immediatè, & locus, & personæ interdicuntur, v g Civitas, & eius Incolæ Item interdictum tàm locale, quàm personale subdividitur in generale, & particulare generale est, quo interdicitur locus generaliter, idest plura loca complectens, ut Regnum, Provincia, Civitas, Castrum, Villa, iuxta *cap cum in partibus 17 de verb signif.* Interdictum verò locale particulare est, quo interdicitur locus unus particularis, vel plures, v g Ecclesia Parochialis, vel plures Ecclesiæ particulares, tunc enim virtute sunt plura interdicta particularia cum non interdicatur unus locus communis.

Similiter Interdictum personale dividitur, in generale, & particulare generale, est quo interdicitur aliqua communitas, prout est unum corpus politicum, v gr populus unius Provinciæ, Civitatis, vel Pagi Item Universitas, Collegium, Capitulum, sub quo comprehenduntur singula membra, & innocentes, nisi specialiter eximantur, vel à loco interdicto discedant Interdictum verò personale particulare est cum persona particularis interdicitur, vel etiam plures

res personæ, v.g. omnes & singuli, qui Consulem occiderunt, vel aliud facinus patrarunt, quamquàm ignoti sint.

114 Hæc quoque censura Interdicti, vel fertur à jure, vel ab homine: hoc ultimum illi ferre possunt in personas, vel locum iurisdictioni suæ subjectum, qui ordinario jure possunt excommunicare, vel suspendere, *c. cum Ecclesiarum 3. de offic. jud. ord.* Superiores tamen Regulares, quia jurisdictionem non habent, nisi in personas subditas, Interdictum locale non fuerunt, nisi in aliquo Oppido habeant jurisdictionem fori contentiosi, & quasi Episcopalem, ut dixi *tom. 1. tit. 6. annot. ad form. 20. num. 34.* Interdicta autem, quæ à jure communi promanant, & Constitutionibus Apostolicis, tàm

115 personalia, quàm localia sunt sequentia.

Personalia Specialia.

Contra non servantes formam à jure præscriptam in ferendis censuris *c. Sacro de sent. excom. & c. 1. eod. tit. in 6.*

Contra Episcopos usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut Beneficiorum vacantium *can. præsenti de offic. ord. in 6.*

Contra violantes interdictum locale, atque contra eos, qui excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ad Sacramenta, & ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt, *cap. Episcoporum de privilegiis in 6.*

Contra eos, qui dant causam interdicto locali, *c. si sententia, de sent. excomm. in 6.*

Contra Episcopos, & inferiores Prælatos, qui in visitatione, procurationem excessivam, & præter præscriptam à jure exigunt *c. exigit de cens. in 6.* Concil. Trident. *cap. 3. sess. 24. de refor.*

Contra Ordinarios, qui privant Beneficiis commorantes in Urbe, & eos, qui illa recipiunt *extravag. 3. de privileg.*

Contra eos, qui Episcoparum, Abbatiam, vel aliam Ecclesiasticam Dignitatem, de manu laici recipiunt, *c. si quis deinceps 16. quæst. 7.*

Contra Episcopos, vel Abbates, qui bona Ecclesiæ non servata forma *extravag. ambitiosæ* alienant *ibid.*

Contra Prælatos usurpantes bona Beneficiorum vacantium, *extravag. unic. ne sede vac. aliq. innov.*

Contra Clericos in Sacris constitutos in crimine fornicationis jacentes, *cap. si qui sunt 81. dist.*

Contra Prælatos edentes commentarios in Concilium Trid. *Bulla Pii IV. confirmatoria ejusd. Concil.*

Contra Metropolitanos de non residentia suffraganeorum, & contra antiquiores Episcopos, de non residentia Metropolitanorum post annum à die absentiæ eorundem, non certiorantes Pontificem intra tres menses Concil. Trid. *sess. 6. cap. 1. de refor.*

Contra omnes Ecclesiarum Sæcularium Rectores, & Ministros recipientes onera perpetua Missarum sine licentia Ordinarii loci, ac etiam contra recipientes pecunias talium legatorum, & eas non deponentes penès personam idoneam *Bulla Urban. VIII. 43. § 5. & § 7.*

Contra promotos ad Ecclesias Cathedrales, etiamsi sint Cardinales, in Romana Curia existentes, intra unum mensem à die eorum promotionis, itinerí se non committentes ad faciendam residentiam *Urban. VIII. Const. 190. § 7.* Tempus ad incurrendas pœnas hujus Bullæ non currit à die promotionis (de quo vidi dubitari) sed à die consecrationis juxta dispositionem *Concil. Trident. sess. 23. cap. 2. de reform.* à quo recipit Bulla interpretationem, quod consecrationis munus Episcopi tenentur suscipere infra tres menses sub pœna amissionis fructuum Ricc. *prax. p. 3. prax. consecr. Episc. res. 3.*

Interdicta personalia generalia.

Contra Universitates, habitationem usurariis locantes, aut fœnus publicè exercere permittentes, *c. 1. de usur. in 6.*

Contra Universitates concedentes, vel extendentes repræsalias contra Ecclesiasticos, *c. unico de injur. in 6.*

Contra Universitates, Capitula, vel Collegium, non servantia, quæ statuta sunt

sunt circa fructus Beneficiorum vacantium in *extravag. unita, ne quid sed. vac innov.*

Contra Universitates, Capitula, & Collegia, à Papa ad futurum Concilium appellantia, *can. 2. Bullæ Cœnæ.*

Contra Capitula Cathedralium, dimissorias infra annum à die vacationis Sedis, concedentia *Concil. Trid. sess. 7. cap. 10.*

Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis *c. quamquam de cens. in 6.*

Interdicta localia.

Contra Dominos temporales impedientes, ne Legatus, vel Nuncius Summi Pontificis suo fungatur officio, in quo casu loca ipsius impedientis, subjacent interdicto, *extravag. super gentes, de consuet.*

Contra Dominum alicujus territorii, qui percutit injuriosè Episcopum, aut capit, vel bannit, vel mandat hæc fieri, vel dat consilium, tunc enim illius loca sobjacent interdicto usque ad condignam satisfactionem *clem. 1. de pæn.*

Contra Civitatem, quæ insequitur hostiliter Cardinales, vel insecutoribus consilium, vel auxilium præbet, *c. felicis de pæn. in 6.*

Contra Ecclesias Clericorum sæcularium, vel etiam Regularium inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere in illis sepulturam, si postea de facto, in eis, jurantes, vel promittentes sepeliantur *c. 1. de sepult. in 6.*

Contra Universitates, & Collegia exigentes juramenta illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam *Bulla Gregor. XIII. 93.*

116 Porrò Interdictum generale locale, non potest justè ferri, nisi ob gravem causam generalem, quæ ex peccato publico à capite, vel pluribus, & præcipuis ejus membris contumaciter admisso procedat, ideoque requirit graviorem causam, quam excommunicatio, quia est pœna, quæ redundat in totam Communitatem, quam privat cultu quodammodo Divino publico, & extendit se, etiam ad innocentes, qui nullam causam dederunt interdicto.

117 Interdictum verò personale speciale, non potest in aliquem ferri, nisi ob propriam ejus culpam, eamque gravem, si simpliciter, & absolutè feratur quia privat hominem magnis bonis spiritualibus, ut observant Sayr *de censur. lib. 5. cap. 11. num. 1. & 2.* Pirhing. *in jus can. lib. 5. tit. 39. num. 251.*

De effectibus Interdicti §. XII.

118 Tres sunt effectus interdicti, sive localis, sive personalis. Primus est, privatio aliquorum Sacramentorum. Secundus est, privatio divinorum officiorum. Tertius est, privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, ut expressum habetur in *c. alma mater, c. si Civitas de sent. excom. in 6.* non tamen effectus hujusmodi inter se, ita connexi sunt, quod non possint ab eo, qui tulit interdictum separari (ut infra dicam) Si enim ponatur interdictum absolutè, & sine limitatione, intelligitur quo ad omnes tres effectus, quando verò non ponitur absolutè, sed cum restrictione, & limitatione, tunc prohibet tantum eam actionem, quæ interdicitur, & omnem aliam, quæ in ea includitur, & sine qua, illa non potest fieri, non verò prohibet eam, sine qua actio interdicta fieri potest Bonac. *de interdict. disp. 5. punct. 3. num. 1.*

119 Hinc Sacramenta Baptismi, Confirmationis, & pœnitentiæ licitè conferri & recipi possunt tempore interdicti, uti colligitur ex *c. quoniam 19. de sent. excom. in 6. & ex d. c. alma mater tit. eod.* ad illa tamen recipienda non admittuntur hi, qui dolo, fraude, vel culpa sua, causam dederunt Interdicto, vel consilium dederunt, vel præbuerunt favorem ad patrandum delictum propter quod Interdictum est impositum · neque illi qui personaliter, & specialiter sunt interdicti · iis inquam non conferuntur, nisi prius pro delicto satisfaciant, vel de satisfaciendo pignoratitiam, vel fidejussoriam dent cautionem, ut percipitur ex *c. alma mater.* Neque etiam ministri Ecclesiæ specialiter interdicti, possunt ullum Sacramentum administrari extra

casum

casum necessitatis, nisi prius ab Interdicto absolvantur: quia sicut celebratio divinorum officiorum, ita etiam administratio Sacramentorum est prohibita interdictis, cum sit quædam Sacri Officii participatio, Pirhing *loco supra citato num* 233

120 Extra periculum Mortis, prohibitum est tempore interdicti Sacramentum Eucharistiæ recipere, aut ministrare, exceptis iis, qui speciale privilegium habent; nam in omni interdicto prohibitus est usus activus, & passivus Sacramentorum, nisi in casibus jure exceptis: usus autem Eucharistiæ non est exceptus extra sacrificium missæ, nisi quando datur per modum viatici, & sic non potest dari sanis, quamvis sint Clerici, Navar *manual. d. cap* 27 *num* 178. Pirhing *ubi supra num* 232 *ver notandum secundo*. Unde sententia communior tenet, quod non licet sumere Eucharistiam in Paschate, quamvis in illa die, concessum sit divinis interesse Bonacin. *de interd. disput* 5 *puncł* 3 § 2 *num* 12

121 Sacramentum extremæ unctionis tempore interdicti, nec administrari, nec recipi posse, colligitur ex *c. quod in te* 11. *de pœn & rem* nisi haberet quis speciale privilegium, Pirhing, *ubi supra nu*. 234. sicuti certum est Sacramentum ordinis conferri non posse, *c. non est vobis de sponsal & matr* Bonacin. *loco supra cit* § 3 *num* 3. Pirhing. *num*. 235 Sacra-

122 mentum verò matrimonii contrahere, quod sit prohibitum, tenent plures cum Bonac. *ibid. num* 8 at quod non solum validè, sed etiam licitè, iam tempore interdicti localis, quam specialis personarum matrimonium contrahatur, de communi sententia asstruit Pirhing. *loco cit. num* 236 quia (ut ipse ait) cum Ecclesia per interdictum prohibeat participationem eorum Sacramentorum, quæ Christus per Ministros ordinatos dispensanda reliquit, & matrimonium (quod est etiam quidam contractus naturalis), non per tales ministros ordinatos, sed per ipsos contrahentes dispensetur, qui sunt Ministri hujus Sacramenti, & non Parochus, seu Sacerdos assistens tanquam testis, non compræhenditur in prohibitione. Sayr *autem de censur lib* 5 *cap* 7 *num* 43 44 & 45 mediam sententiam sequens dicit, quod matrimonium validè, sed non licitè contrahatur.

123 Divina autem officia, quæ tempore interdicti prohibentur sunt, celebratio publica missæ, orationes publicæ ab Ecclesia institutæ, ut sunt horæ canonicæ in Choro, quæ nomine Ecclesiæ à Clericis cantantur, vel recitantur exequiæ funerales, processiones publicæ cum Cruce, & superpelliceis, cum solitis precibus à Presbyteris recitandis omnes Sacræ benedictiones ab Ecclesia institutæ, & quæ eius nomine, & titu præscripto fiunt à suis ministris, ut sunt Sacramentalia, videlicèt, benedictio solemnis Episcopi, solemnis aspersio aquæ lustralis, benedictio Nuptiarum, Templi, Vasorum Sacrorum, Corporalium, Fontis Baptismalis, collatio primæ Tonsuræ, professio solemnis in Religione &c. Navar *d cap* 27 *num* 177. Bonacin *loco citato puncł* 4 *num* 2 & 3 Pirhing. *num*. 238 *vers. notandum tertio* & latiùs omnium Sayr *de censur lib* 5 *cap* 3 *num* 4 14 & 19.

124 Estque notandum, quod licèt tempore interdicti generalis, possint à Clericis celebrari Missæ, aliaque Officia divina, submissa voce, Januis clausis, & pulsatis campanis, iuxta permissum *c permittimus*, *& c alma mater* §. *adjicimus de sent excom. in* 6 non tamen possunt, nec debent admitti ad audiendas missas, & ad alia divina officia laici, quamvis essent domestici Clericorum quia illis nihil est concessum, etiamsi tales laici, non sint personaliter interdicti, & est sententia communis, de qua testatur Bonacin. *d. puncł* 4 *num*. 6 Pirhing *num* 239 nisi Sacerdos celebraturus, non posset habere ministrum Clericum, tunc enim posset adhibere Ministrum laicum specialiter non interdictum, Sayr *d. cap* 5 *num*. 33 Pirhing. *numer* 240. *vers ult*.

125 Possunt tamen laici in Ecclesia preces privatas fundere, ubi divina officia non fiunt, Sayr *d. cap* 5. *num* 37 & in festivitatibus Nativitatis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis B. Mariæ Vir-

Virginis (exclusis specialiter interdictis, & his, qui causam dederunt interdicto) licitè interesse divinis, non tamen Eucharistiam sumere, ut ex sententia Bonaccin. probatum est supra cui licèt non adhæreat Pirhing *loco cit. num.240. §. Porrò*, qui tenèt cum Suar. quod etiam valeant in dd. festivitatibus Eucharistiam sumere adhæret tamen Sayr. *de censur. lib 5. cap 7 num.24. & 25* qui sententiam Bonaccin. communem dicit, & in praxi sequendam

126 Notandum secundò, quod non omnes Clerici tempore interdicti, admittendi sunt ad Divina nam admitti non debent, qui aliquo modo fuerunt culpabiles, & causa interdicti, quia illi specialiter interdicti sunt. Item non debent admitti Clerici conjugati: etenim hi, quatenus habeant requisita *c. unic. de cleric. conjug. in 6.* gaudent solum privilegio canonis, & fori, non autem, hoc, ut tempore interdicti, Divinis interesse possint, nisi adsit consuetudo præscripta illos admittendi, prout observat Sayr. *d. lib 5. c 5. num 34.*

127 Notandum tertiò, quod interdicto Populo, non est interdictus Clerus, nec interdicto Clero Populus est interdictus, nisi ambo fuerint causa interdicti, ut notatur *in c. si sententia de sent. excom. in 6.* Interdicto autem Clero, Interdictæ censentur omnes religiosæ personæ, Monaci, Moniales, & tam professi, quàm Novitii, secundum sententiam Sebast. Medic. *tom.3 sum. peccat. capital. de censur. tit 9. quæst 5.* at Sayr. *de censur. lib 5 cap 4 num.29* tenet, quod sub interdicto Cleri non includantur Religiosi, nisi interdictum feratur sub nomine personarum Ecclesiasticarum, & Sayr. sequitur Bonaccin. *de interdict. disp 5 punct 1 num 14.* interdicto autem Populo, Interdicuntur mares, & fœminæ, majores, & minores non tamen ratione carentes similiter interdicta Civitate, Interdicuntur suburbia, *c. si Civitas de sent. excom. in 6.* sicuti interdicta Ecclesia interdicitur sacellum, & cœmeterium, non tamen interdicto cœmeterio, & sacello, dicetur Interdicta Ecclesia interdicta autem Ecclesia, non dicuntur interdicti Clerici,

128

sicuti interdictus Clericus non est interdicta Ecclesia Medic. *loc. cit. d. quæst 5.* Sayr. *d. cap 4.*

129 Notandum quartò, quod Judex potest sua libera voluntate limitare effectum interdicti, v. g. ab ingressu Ecclesiæ tantùm, vel sepultura, vel ab horis, vel à missa cum cantu. Item potest pro voluntate sua ab interdicto excipere, & subjicere aliquos, quos nominaverit, & etiam pro tempore sibi bene viso: nisi sit interdictum juris, quod regulariter declarat effectus, quos habet, Sayr. *de censur. d lib 5 cap.11 num.28* Guazzin *ad defens. anim lib 2. cap.43. def.6 num.48*

130 Quoad effectum privationis sepulturæ certum est, tempore interdicti generalis, aut specialis personalis, aut localis, si simpliciter latum sit absque restrictione; Ecclesiasticam sepulturam in loco sacro fidelibus prohiberi, *c quod in te §. licet autem de pœnit. & remiss. c. si Civitas de sent. excom. clem 1. de sepult.* Sayr. *de censur. lib 5 cap 8 num.3.* Clerici tamen specialiter non interdicti, qui interdictum servaverunt, nec illi causam dederunt, nec illicita Divini Officii celebratione, illud non violarunt, possunt in cœmeterio, ac etiam in Ecclesia sepeliri, cum silentio tamen sine pulsatione Campanarum, & absque ulla solemnitate, *d. c. quod in te, de pœnit. & remiss.* Sayr. *ibid. num 6.* Pirhing *loco supra cit. num 241*

131 Nullum prætereà interdictum loci obligat, nec servari debet, nisi sit nominatim denunciatum sicut nec interdictum personæ, ita ut non prohibeamur communicare cum interdicto, eumque non teneamur excludere à Divinis, in sacro non sepelire, nisi nominatim sit denunciatus. Et propereà personaliter interdicti, sive Clerici sint, sive laici, si denunciati non sint, nec moriantur impœnitentes, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri. quia quibus vivis communicavimus, etiam mortuis communicare possumus, ut inquit canon *sanè 3. 24. qu 2.* Navar. *d. c 27 num. 187* Pirhing *loco citato num.242* Nicol. *lucubr. can. lib. 5 tit 39 num 28.*

Violans autem interdictum, si est lai-

eus semper peccat mortalitèr, quotiès sit generalitèr interdictus, idest de populo interdicto, sive specialitèr interdictus. Si verò Interdictum sit locale, illud violans excluso contemptu, & scandalo, peccabit saltem venialiter: at si aliquo modo sit causa, aut fomentum præstet violationi Interdicti localis, etiam tunc peccabit mortalitèr, Sayr *de censur lib 5. cap. 14. num. 2 & 3* ubi addit, quod si contemnat, possit excommunicari, & à suo Judice ad requisitionem Ecclesiæ exilio condemnari, & concordat Guazzin *ad defens anim. lib 2 def 6 cap. 43 num 49*. Si autem alios cogeret, aut impelleret ad illud violandum, vel divina celebrandum, vel monitus exire ab Ecclesia non paret, excommunicationem Papæ reservatam incurreret, *Clem. grave de sent. excom in fin*

133 Clerici quippè, tàm Sæculares, quàm Regulares Sacris Ordinibus initiati, violantes Interdictum, peccant mortalitèr, sivè sit Interdictum personale, sive locale, hoc est sivè ipsi interdicti sint, sivè in loco interdicto, sivè in Ecclesia, à cujus ingressu suspensi sint, aliquem actum ordinis exerceant, ut missam, aut aliud officium divinum quodcunque de more celebrent; & ulterius irregularitatem incurrunt, *c. is cui 20. de sent. excom. in 6* Sayr *d cap 14. num. 5 & 18* Guazzin *d. num 49* Graff *dec. aur par. 1. lib 4. cap 26 num. 8. & 9.* imò fiunt etiam ineligibiles, ita ut nec eligi, nec eligere possint, *c. is qui 18 §. Si verò de sent excom. in 6* Et solus Papa potest dispensare ab irregularitate contracta ex celebratione divinorum tempore Interdicti, Pithing. *loco superius citato num. 248 vers notandum tertio*.

134 Ille autem, cui interdictus est ingressus Ecclesiæ, non potest, ubique reperiatur, Ecclesiam ingredi tempore divinorum officiorum, neque divina facere nec officiis divinis assistere in festis concessis in *d. c. alma mater*: neque dum divina celebrantur Sacramenta sumere, nec aliis ministrare. imo nec alteri divina celebranti, neque ut Clericus, neque ut laicus inservire, nec orationes privatas fundere & si durante Interdicto moriatur, nisi pœnituerit, neque in Ecclesia, neque in Cæmeterio poterit sepeliri. Hoc tamen Interdictum in articulo mortis per quemcunque Sacerdotem potest tolli, & relaxari, ut tradunt Sayr *de censur lib 5 cap 9 à num 13 ad 26* Bonacin. *de interdict disp 5 punct 5. num. 11.*

135 Episcopus autem ab ingressu Ecclesiæ interdictus, durante interdicto, non potest in Ecclesia celebrare, nec Sacramenta ministrare, nec aliquem Sacri Ordinis actum exercere, nec audire divina officia, nec psallere, nec orare, nec si interim moriatur in Ecclesia, vel Cæmeterio sepelitur. & si hoc interdictum non servet fit irregularis, ut aliis allegatis tradit Passerin *in cap quia pontificali num 13 de offic jud deleg in 6* poterit tamen extra Ecclesiam celebrare, Passerin ibid.

De absolutione, seu relaxatione Interdicti §. XIII.

136 Licèt nulla tradita sit specialis forma absolutionis Interdicti, uti tamen oportet aliqua forma verbali (quoties Interdictum à jure, vel ab homine latum simpliciter, & non ad tempus) removendum est v. g. *absolvo te a vinculo Interdicti, quod incurristi ob talem causam &c.* vel alia verba adhibere, quibus Interdictum tolli significatur, ut docet Sayr *de censur d. lib 5 cap 15 num. 1.*

137 Interdictum hominis, ab eo, à quo fertur, potest auferri, vel suspendi in totum, aut ad aliquos effectus immediatos. quia censura ligat ad nutum, & voluntatem ferentis eam, Bonacin. *de interd. disp 5 punct ult n 4* Sayr *d cap. 15 num 19*.

138 Interdictum latum à jure ad certum tempus, vel sub conditione, elapso tempore, vel adimpleta conditione per se cessat, ita tamen, ut ante ejus impletionem Episcopus dispensare non possit, nisi Interdictum proveniat ex delicto occulto, non deducto ad forum contentiosum quia censetur tacitè reservatum, Pithing *in jus can lib 5 tit 39. num 252.*

Inter-

139 Interdictum generale locale, vel personale jure communi latum non reservatum, potest tolli ab Episcopo, ac suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem, quasi Episcopalem in Communitatem interdictam, Bonacin. *loco citato num 5* Pirhing *d num.* 252 non tamen illud tollere posset, si esset latum à Papa tanquam ab homine, Bonacin. *d. num 5 vers. dixi* Guazzin *jun ad defens animar lib 2 def 6 cap* 43 *num* 33 Nicol *lucubr can lib* 5. *tit* 39 *num* 236 § 3

240, Interdictum locale, aut personale Communitatis non reservatum, non tollit absolutio Parochi, aut alterius Confessarii quia locus, & Communitas foro pœnitentiæ non subiiciuntur. imò mihi omninò verum videtur, quod Parochus, cæterique Confessarii, non possint neque ab Interdicto personali particulari absolvere prout ita tenet Sayr *dict lib* 5 *dict cap* 15 *num* 22 Nam (quidquid dicant Bonacin *loco citato nu* 6 *vers respondeo tertio*, Pirhing. *d num.* 252) ut dixi in titulo de absolutione excommunicationis, censuræ auferri non possunt per absolutionem, seu relaxationem eius, qui iurisdictionem in foro externo non habet, ut ex Suar. inquit Guazzin *d c* 43 *num* 32

241 Neque dici potest, quod si Parochus, seu alius Confessarius ab Interdicto personali, aliave censura non reservata non posset absolvere, frustra in ordinaria formula absolutionis Sacramentalis, Ecclesia apponeret illa verba – *absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti* tùm quia additur – *in quantum possum* tùm quia intelligitur de excommunicationibus, & interdictis ignoranter incursis · tum quia intelligitur de absolutione quo ad culpam, & coram Deo, non autem quo ad forum Ecclesiæ tum demum quia si Confessarius facultatem absolvendi à Censuris non reservatis iure competeret, frustra Papa Regularibus, & aliis nonnullis suo privilegio concederet, ut possint absolvere à censuris sibi, & Ordinariis non reservatis in foro conscientiæ tantum cum verè frustra precibus impetretur, quod iam iure communi conceditur, *lib* 1 § *Celsus ff. ad municip gloss in cap* 1 *vers. ut libere de rescript*

142 Interdictum generale locale, non potest relaxari ad cautelam, ut habetur in *cap præsenti* 10. *de sent excom in* 6 Interdictum verò personale speciale sic. quia homini specialiter interdicto negantur Sacramenta, sicut excommunicato, & ideò potest etiam absolvi à tali Interdicto ad cautelam, Bonaccin *loco supra cit n* 9. Pirhing *n* 253 *vers ult*

143 Interdictum ab Episcopis Suffraganeis latum, Archiepiscopus regulariter tollere nequit, nisi ei id ex præscripta consuetudine competat vel nisi Suffraganei non servata forma iuris aliquem indebitè interdixerint, & Archiepiscopus, per viam recursus interdictum relaxet, Sayr. *d c* 15 *num* 21 & 22

144 Interdictum relaxans partes vocare, & iuramento de stando mandatis Ecclesiæ exigere debet quia ante absolutionem præcedere debet satisfactio partis, vel saltem cautio de satisfaciendo, prout supra dictum fuit de absolutione suspensionis, Sayr *d lib* 5 *d c* 15 *num* 26 Et ex hoc infertur, quod si Parochus, vel alius Confessarius ab interdicto personali absolvere possent (ut plures DD dicunt) evenirent in convenientia, si hæc exigenda, & præstãda essent in foro pœnitentiali.

De cessatione à Divinis § XIV.

145 De cessatione à Divinis, quæ affinis est Interdicto, pauca hic sunt addenda. Hæc enim est Ecclesiastica prohibitio, ob quam Clerici cessare debent in certo loco, à Divinorum officiorum celebratione, & Sacramentorum administratione, & est quid facti, & omnes tàm nocentes, quàm innocentes respicit, & solùm ab homine imponitur

146 Cessatio autem à Divinis duplex est; alia est generalis, qua prohibentur divina in loco universali ut in Regno, Civitate, Castro, Villa, alia est particularis, ut in una, vel pluribus Ecclesiis, differt ab Interdicto locali, primò, quia cessatio à Divinis, non est Censura, sed simplex prohibitio, quæ, & suspensio Organorum) scilicet laudis Di-

C 2 vinæ

vinæ) nuncupantur, facta in signum gravissimi doloris, quem Ecclesia concipit, ob enormem aliquam injuriam sibi, aut honori Divino illatam. Secundò, quia cessatio à Divinis non afficit personam secundùm se, sicut afficit Interdictum. Tertiò, quia Clericus violans cessationem à Divinis, licèt graviter peccet, non tamen incurrit irregularitatem, quam incurrit si violet Interdictum per exercitium sui ordinis.

147 Tempore cessationis à Divinis, non persolvuntur publicè horæ Canonicæ, non celebrantur missæ, nisi semel in hebdomada ad renovandam Eucharistiam: possunt tamen conferri Sacramenta Baptismi, Confirmationis, & Pœnitentiæ, tàm sanis, quàm infirmis: Eucharistia verò infirmis tantum, Extremæ Unctionis Sacramentum nulli, Ordinis, nisi urgente necessitate conferri non potest. Matrimonium contrahi potest benedici tamen nequit. Clerici omnes sepeliri possunt in Cœmeterio, laici verò Ecclesiasticæ sepulturæ non sunt dandi.

148 Violantes autem cessationem generalem à Divinis, impositam ab Ordinario loci, vel à Sede Apostolica, vel à Concilio Provinciali, vel ab alio auctoritatem habente, si eam servet Cathedralis, vel Matrix, seu Parochialis loci, Religiosi exempti excommunicationem ipso facto incurrunt, ut habetur in *Clem 1 de sent excomm* cæteri verò graviter peccant, etiam violando particularem.

149 Utitur autem Ecclesia cessatione à Divinis, ob injuriæ susceptæ propulsationem: quæ injuria debet esse gravis, notoria, & manifesta, & eum contumacia conjuncta, ut quos aliis censuris, & mediis vincere, corrigere, & ad pœnitentiam inducere non potuit, saltem hoc tàm ingenti doloris sensu, rebelles exterreantur.

150 Porrò, qui interdictum, is etiam cessationem à Divinis potest indicere, ac etiam alius, cui id ex privilegio, vel consuetudine præscripta habet, in quo tamen casu, requiritur Episcopi consensus, & concursus requisitorum, quæ habentur in *cap irrefragabili § Cæterum de offic ord & in cap. si Canonici, & cap quamvis eod. tit in 6* Nam qui non habet jurisdictionem ordinariam ad ferendas censuras, nec cessationem à Divinis potest indicere, nisi servatis conditionibus, in citatis juribus contentis, quas enumerat Sayr *dict lib 5 cap 18 à num. 13 cum seqq* in cessatione autem ab Episcopo, ut re ordinario imposita, solùm sufficit, quod causa sit gravis et præmissum est, Nicol *lucubr can lib 5 tit 39 num. 206 vers quæ conditiones*

151 Forma autem verborum, qua imponenda sit cessatio à Divinis, est similis formæ Interdicti loci, nimirum — *Nos &c. ob talem causam, Civitatem, Villam, aut Ecclesiam talem, à Divinis officiis cessare præcipimus* Sayr *d cap 18 num 11* Forma verò tollendi cessationem non reperitur à jure præscripta, sed sufficit, quod Judex Ecclesiasticus, qui eam indixit, vel ejus Superior, aut successor, verbis suam voluntatem explicet: nam cum hæc prohibitio non sit à jure, sed ab homine feratur simpliciter debet etiam simpliciter tolli.

152 Causa materialis proxima, & sufficiens ad imponendam cessationem potest esse, editio statuti contra libertatem Ecclesiasticam impositio taleæ, seu collectæ Clericis detentio Presbyteri per Judicem Sæcularem & alia delicta laicorum similia, quæ arbitrio Judicis Ecclesiastici gravia, & sufficientia censeantur, Sayr *d cap. 18 num 12* Bonac. *de censur disp 6 punct 2 n 5*.

153 Antequam tamen ob prædictas causas Judex Ecclesiasticus, cessationem à Divinis imponat, debet admonere illum, ob cujus culpam ferenda est cessatio, ut pareat, & satisfaciat Ecclesiæ sicut enim admonitio requiritur in ferendis censuris, ita etiam necessaria videtur in ferenda cessatione, quæ fertur, ut reus recedat à contumacia. Hæc de cessatione à Divinis tradunt, Sayr *lib 5 cap 17 & cap 18 per tot* Bonac *de censur disp. 6. punct 1 2 & 3 per tot* Guazzin *ad defens innin lib 2 def 6 cap 43 num. 57. seqq* Nicol *lucubr can lib 5 tit 39 nu. 244 cum seqq* Pirhing *in jus can. lib 5. tit 39 nu. 262 & 263*

154 Quibus adde, quod qui privilegium habet audiendi Divina officia tempore In-

Interdicti, non ei suffragabitur, ut tempore cessationis à Divinis illa audire possit: quia magis cessandum est à Divinis tempore cessationis, quam interdicti, Bonacin *ubi supra punct. 3. num. 1* Sayr *cap 19 num 15* Neque qui privilegium habet illa audiendi tempore cessationis generalis, continuò audire poterit tempore cessationis particularis, in inquit in utraque propositione, Grass *decis. aur par 1 lib. 4. cap 28. num 3.* quod prius dixerat Navar *in sæpe supra citato cap 27. num. 189.*

De Irregularitate §. XV.

155 Licèt irregularitas non sit propriè censura, tamen quia ex violatione Censurarum sæpè promanat, ideò de ea aliquid dicendum venit.

Est irregularitas inhabilitas, sive impedimentum canonicum suscipiendi ordines, vel susceptos administrandi, & ea Beneficia obtinendi, quæ propter officium conceduntur: dicitur impedimentum canonicum, quia inhabilitas à natura, aut à jure Divino proveniens dispensari non potest, nec propriè est irregularitas, qualis est amentia, quæ est inhabilitas à natura, & sexus fœmineus, & infidelitas, quæ est inhabilitas à jure Divino, ut docent DD communiter.

156 Præterea irregularitas inducitur non ab homine, sed solum à jure. & regula est, nullam irregularitatem incurri, nisi in casibus in jure expressis: quod si dubitatio aliqua incidat, sive de jure, sive de facto, in foro contentioso negandum est semper: at in foro conscientiæ, tam in dubio facti, quam juris potius affirmandum est, aliquem esse irregularem, Fagnan *in c. si constiterit num 50 & 51 de accusat.*

157 Omnis irregularitas dividitur in eam, quæ est pura inhabilitas sine ulla culpa subjecti irregularis, ex qua immediatè provenit, & dicitur irregularitas ex defectu, & nonuplex est. Prima ex defectu natalium, quo tenentur omnes extra matrimonium scienter suscepti, quos subsequens non legitimavit, *cap tanto qui fil sunt legit* Nam matrimonio non valido, cum bona fide tamen Parentum contracto concepti, defectu hoc non laborant, ut dixi *tom 2 tit 13 ad form. 3. num. 37* Item nati in vero matrimonio, sed ex sacrilego congressu Conjugum, qui castitatem publicè voverint, aut statum religiosum susceperint, *cap litteras 14 de fil presb* Item expositi, quorum Parentes ignorantur, juxta tamen distinctionem, quam dedi *tom 2 tit 12. ad form. 7. num 6 7 & 8* Barb. *de jur. Eccles. lib 1. cap 11 numer 156.* Item Neophyti in ætate adulta baptizati, Bonacin *de irregular. disp 7 quæst. 2 punct 1. num. 4.*

158 Secunda ex defectu libertatis, quem habent servi, *tot. tit. de servis non ordin.*

159 Tertia ex defectu liberationis, qualis est illorum, qui tenentur pro aliquo officio ad ratiocinia, ut Curatores, Tutores, aliivè, qui publicæ vel privatæ administrationis rationem reddere debent, *cap præterea dist 54 cap unico de oblig ad ratiocin* vel operam suam Reipublicæ præstant ex officio, quod gerunt ut sunt Judices, Fiscales, Notarii, Nuncii, *can curiales 53 dist* donec officia retinent. Spereli. *dec 77 num 12*

160 Quarta ex defectu ætatis, quales sunt infantes respectu omnium ordinum, etiam minorum, & qui nondum vigesimum primum annum compleverunt respectu Ordinum Sacrorum, & respectu singulorum, qui ætatem non attingunt ordini, quem recipiunt, requisitam *glos in Clem generalem de ætat & qualit ordin Concil Trid cap. 12. sess 23 de refor.*

161 Quinta ex defectu bonæ famæ, sive ex infamia, quæ duplex est, scilicet facti, & juris Infamia facti oritur ex delicto gravi, & notorio, propter quod delinquentes malè audiunt apud bonos, vel oritur ex facto hominis, nempe cum Judex aliquem infamem pronunciat, aut condemnat de crimine, cui est adnexa infamia de jure, sive cum reus in publico judicio fatetur tale crimen. Infamia verò juris, oritur, cum leges ipsæ decernunt, quem esse infamem, quales sunt

Usurarii. Lenones. Simoniaci Sodomitæ Apostatæ à fide

Sacrilegi Prostituentes filias.

Duas Uxores habentes.
Ad bestias pugnantes.
Histrionica exercentes.
Duellantes.
Medici non servantes Bullam 3 Pii V.
Presbyteri condemnati ad Triremes postquam actu remigarunt, *Sac Congreg. S Offic 4 Ian* 1635 secus si non remigassent, Raynald. *observ. crim. tom. 2 addit ad p lib. ad cap 8 § 1 vers quintus tandem casus.* Alii de quibus, *cap. infames 3 quæst 7* Bonac *de irreg disp 7 q 3. part 1.*

162 Sexta ex defectu corporis in quantitate, ut Pumiliones in membris, ut
Mutilati in sanitate, ut
Leprosi, & perpetuò morbidi: in deformitate, ut
Gibbosi, Claudi, & notabiliter impediti aliquo usu membrorum, *cap evangelica dist 55.* Item omnes, qui defectum aliquem corporis patiuntur, ob quem reddantur inhabiles ad ordines exercendos: vel non possint eos exercere sine aversione, & notabili adstantium offensione, *tot. tit. de corp vitiat.* quorum judicium cum de illis dubium est, an sint irregulares, ad Episcopum spectat, Bonacin *de irregular disp 7 quæst 2 puncto 2 num.* 36 Leo *thes fur Eccles part 3. cap 9. num* 10

Septima ex defectu animæ, et sunt:
163 Amentes) Etiam cum dilucido inter-
Furiosi) vallo,
Dæmoniaci.
Epileptici, *cap 3. 4. & 5. dist. 33.*
Illitterati, qui carent litteratura ad ordinem, quem recipiunt requisita, *cap præcipimus dist 34 cap illitteratos dist. 36 & cap ult de temp ord in 6.*

164 Octava ex defectu lenitatis, quam incurrunt tantum, qui directè volunt mortem, aut mutilationem, etiam ex affectu justitiæ, & eam justè exequuntur, videlicet, qui ad mortem, vel mutilationem noxiorum hominum concurrunt, nempè Judices Sententia mortis, vel mutilationis lata.
Accusatores ad vindictam tantùm, & sine protestatione
Testes ultronei, & voluntarii
Notarii, seù alii Processum formantes, tanquam Officiales.

Ministri immediati deducentes, & exequentes sententiam mortis, vel mutilationis.

Non tamen incurrunt omnes isti, nisi effectu mortis, aut mutilationis secuto, prout dixi, *tom. 2 tit 13 ad form 3 num.* 34. Nicol. *lucubr can lib. 5 tit 12. num. 6. §. 9.*

165 Item, qui post susceptum Baptismum in bello aggressivo, propriis manibus occidunt, aut mutilant etiam Saracenos, Hæreticos, Proscriptos, & Paganos. Non tamen incurrunt, qui intersunt bello justo, & assistunt, etiam Clerici ad strenuè pugnandum hortantes, 166 ad fidem tuendam, ad Patriam defendendam. Item non incurrunt, qui occidunt, vel mutilant defendendo se ipsos in bello, seù ab injusto invasore, vel qui rationis expertes, alium occidunt, ut sunt furiosi, dormientes, pueri nec qui ex officio suo aliquid inculpabiliter faciunt, ex quo mors sequatur, ut sunt Judices justè torquentes reos, Medici pharmaca secundùm regulam artis præbentes, Chirurgi, quæ sunt suæ artis exequentes, Infirmarii Ægrotos versantes, ut communiter tradunt Navar *d cap* 27. *a num. 206 cum seqq* Sayr. *de censur lib. 6 cap 17 per tot* Bonacin *de irregular. disp 7 quæst 4. puncti* 1 3 & 4. Nicol *ubi sup tit* 12 Item neque hanc irregularitatem incurrit, qui scribit, aut transcribit sententiam mortis, vel mutilationis, non tanquam Officialis militiæ sed tanquam famulus, aut privatus, scribit dictata à Judice, Assessore, vel Notario nam is non influit, nisi materialiter, & per accidens in mortem, aut mutilationem, Sayr *de censur lib 6. c. 16 num 6* Guazzin *ad defens. anim. lib 2 defens 6 cap. 45 num 60.*

167 Nona ex defectu Sacramenti, sive ex Bigamia, quæ triplex est interpretativa similitudinaria vera Prima verificatur, cum quis corruptam duxit, vel cum duo matrimonia contraxit, seù alterum dumtaxat invalidè. Secunda, cum Virginem quis ducit, Ordine Sacro, aut voto solemni prius adstrictus. Tertia cum quis duas Uxores successivè accepit matrimonio valido, & consumato, *cap. a nobis, cap fin de bigam*

gam. cap. si quis viduam 34 dist. Tondut. *quæst. benef. tom. 1 par. 2 cap. 5 § 4. nu. 6 7 & seq.* Garc. *de benef. part 7 cap. 6 num. 14.*

168 Et meam, quæ appellatur ex delicto, & ad decem capita reduci potest, nempè. Prima, ex crimine Hæresis externo actu consumata, usque ad secundam generationem per lineam masculinam, & usque ad primam per fœmininam, nisi Parentes ante obitum abjuraverint hæresim, *cap. Statutum 15. de hæret. in 6.* Nicol. *lucubr. can. lib. 5 tit. 12 num. 5 § 11* ubi ad offensores Cardinalium hoc extendit per *text. in cap. felicis de pœnis in 6.*

169 Secunda ex crimine Apostasiæ, *dist. 50. § fin.*

170 Tertia ex reiteratione culpabili Baptismi, *cap. ex litterarum de apost. cap. confirmandus dist. 50.* Non tamen ex reiteratione Confirmationis, vel Ordinis, Sayr. *de censur. lib. 7 cap. 8 nu. 27 & 28.* Bonac. *de irregul. disp. 7 quæst. 3 punct. 3 num. 1 & 8.*

171 Quarta ex irreverentia erga Ordines, scilicet, suscipiendo furtivè, puta non examinatus, vel non approbatus, vel si se ingessit in locum examinati, aut alium prò se supposuit examini, *cap. 2 & 3 de eo qui furt. ord. suscep.* Item ministrando scienter, & seriò in aliquo Ordine Sacro, quem non habet, tanquam si esset ordinatus: vel censura excommunicationis, aut suspensionis irretitus, Ordines Sacros suscipiendo, Sayr. *d. lib. 7 cap. 10 num. 1 21 & seqq.* Bonacin. *loco mox citato punct. 4. num. 1 & 2 & punct. 6 num. 1* Sperell. *decis. 115 num. 50 & 51.* Item ligatus majori excommunicatione, vel suspensione, vel interdicto, etiamsi occultus, & toleratus, exercendo solemniter, vel ex officio actus majoris ordinis, nisi excusetur ratione necessitatis, vel scandali vitandi, vel ignorantiæ, Bonacin. *loco citato punct. 5 num. 1 & seqq.* Sayr. *d. lib. 7. cap. 9 num. 1 & seqq.*

172 Quinta ex crimine enormi notorio, & depositione digno, prout sunt, adulterium, & cætera peccata carnis eo majora blasphemia, perjurium, sacrilegium, maleficium, simonia, falsum testimonium. Si enim hæc crimina notoria, & manifesta sint, inducunt irregularitatem, per ea, quæ latè deducit, Sayr. *de censur. d. lib. 7 cap. 11 num. 1 & seq. per tot.* ubi docet quomodò, & quando dicantur notoria, & manifesta.

173 Sexta ex homicidio voluntario, quod ex industria fit, & quod solùm intelligitur, quando conceditur facultas absolvendi cum clausula – *excepto homicidio voluntario* & tripliciter contingere potest. Primò per assassinium, quod est maximè qualificatum, & ferè nunquam dispensatur. Secundò per improbitatem, ut est abortus fœtus animati. Tertiò ad vindictam, cum propter honorem, & facultates vindicandas &c. aliis mors paratur, & inferitur: item irregularitatem incurrunt (effectu secuto) non solùm occidens, sed consulens, exhortans, adjuvans, assistens, comitans, mandans, exequens, Sayr. *d. lib. 7 cap. 1 2 3 & 4 per tot.* & hoc verum est, etiamsi homicidium sit occultum, dummodò sit voluntarium, Sayr. *d. cap. 1 num. 6 & cap. 7 num. 16.*

174 Septima ex homicidio culpabili, excedendo notabiliter moderamen inculpatæ tutelæ: nam homicidium necessarium inevitabiliter, & inculpabiliter, non inducit irregularitatem, si fiat ad defensionem propriam, *Clem. si furiosus de homicid.* vel eorum, quorum vita eadem cum nostra existimatur, ut Parentum, filiorum, fratrum, uxorum &c. Bonacin. *de irregul. disp. 7 quæst. 4 punct. 6 nu. 11 & 12* Nicol. *lucubr. civil. lib. 1. tit. 2 num. 21 & lucubr. can. lib. 5 tit. 12 num. 5 § 4 lim. 2* licèt Piasec. *in prax. par. 1 cap. 1 art. 3 num. 10.* hoc tantùm admittat in defensione propria, & hanc sententiam sequitur Fagn. *in c. suscepimus nu. 16 & 17 de homic.*

175 Octava ex homicidio casuali, quod præter expressam intentionem agentis evenit, ex ipsius opere illicito, jure positivo prohibito (dummodo ex natura sua, ut plurimum inde sequi solet mors) vel etiam licito, non adhibita diligentia, ne mors sequeretur, ut colligitur ex *cap. presbyterum, & cap. ad audientiam de homicid.* Quare Irregularitatem istam incurrunt.

Mandantes verberari cum prohibitione occidendi, si ex verberibus, aut percussione mors sequatur, *cap ultim de homic in 6.*

Clerici, vel Monachi Chirurgiam exercentes, licèt omnia secundum artem, & omni diligentia adhibita exercentes, morte enim infirmi, aut mutilatione sequuta, fiunt irregulares, *cap tua nos de homic.* Sayr *de censur lib 7 cap 5 n 13.* Leo *thesaur for Eccles par 3 c 9 n 44.*

Qui officium suum exercentes, negligenter agunt, vel id committunt, unde quos curant, moriantur, ut Medici excedentes, aut notabiliter negligentes in pharmacis.

Chirurgi; & Judices excedentes in tortura reorum.

Infirmarii corpora Ægrotorum tractando, & immutando cum negligentia, aut impatientia notabiliter culpabiliter, Suarez *disput 47 sect 7* Sayr *d. cap. 5 num 9 vers secunda est*, Bonaccin. *de irregular. disput 7 quæst. 4. punct 5. num. 1 & 2*

Non incurrunt, qui dant operam rei licitæ, si sequatur mors adhibita omni diligentia, nè sequeretur vel saltem remota morali negligentia: utque etiam qui dant operam rei illicitæ, ex qua rarò mors contingit, ut docent, Sayr *d cap 5 nu 13 & seqq* Bonaccin *loco cit. punct 7 n 9.*

176 Nona ex mutilatione, abscindendo aliquod membrum, vel detruncando illius insignem partem necessariam ad functionem aliquam, ut eruens oculum, abscindens manum, bracchium &c. detruncans partem notabilem manus alterius, vel sibi, vel mutilans aliud corporis membrum, quod habet actum peculiarem distinctum à cæteris membris, Sayr *lib 6 c 15 nu. 14.* Bonaccin *loco citato punct 8 num. 3*

Non incurrunt, qui vulnere, vel percussione debilitant membrum, etiamsi in curatione membrum abscindatur: hi enim verè non mutilant, qui membrum non amputant, nam membrum debilitatum non desinit esse membrum. Ex quo infertur, quod si quis reddat aliquem cæcum, non eruendo oculum, vel oculos, non est irregularis, ut tradunt, Sayr *loco cit. d num. 14* Bonaccin 7 Guazzin jun. *ad defens anim lib 2 defens 6 cap 45 num.* 10 Vide illa plura apud Gavant *in manual verb irregularitas per tot & præsertim nu. 95 & tribus seqq* & apud me *tom 2 tit 13 ad form 3 a num 31 ad 38.*

Decima ex ommissione voluntaria, 177 non impediendo homicidium, quod quis ex justitia tenetur impedire, ut accidit quando quis tenetur ex officio, vel ex stipendio, vel ex promissione alterum defendere Dicitur *ex commissione voluntaria*, nam qui involuntariè non impedivit, non fit irregularis Dicitur, *qui ex justitia tenetur impedire*: nam si quis tenetur impedire ex sola charitate, non incurrit irregularitatem Et hinc sequitur, Principem non impediendo neces, Judicem non impediendo injustam Sententiam contra vitam innocentis, Medicum non curando eos, à quibus pretio conductus est, Dominum non adhibendo debitam diligentiam, nè animalia, quæ consueverunt nocere, puta Ursum, Aprum, vel Leonem, & sub suo dominio, vel custodia existant, vulnera inferant, tenendo illa debito modo ligata, evadere irregulares, sequuta morte, Bonaccin. *loco cit. punct 8. num 37 & trib. seqq* Fagnan. *in cap ad audientiam n. 43 de homic.*

Quomodo tollatur Irregularitas.

§. XVI.

Quatuor modis tollitur irregularitas. 178 Primò per cessationem, vel ablationem causæ, qui modus intervenit in irregularitate ex defectu: cessante enim morbo, immatura ætate, infamia, quæ cum est facti per lapsum longi temporis, vel loci mutatione deletur, cessat etiam irregularitas. Secundò per Baptismum. Tertiò per Religionis ingressum. Quartò per dispensationem.

Baptismus tollit omnes irregularitates, quæ proveniant ex delicto, excepta Bigamia: non tamen tollit eas, quæ ex defectu natalium, aut vitio corporis procedunt. Religionis professio, tollit irregularitatem, quæ ex defectu na-

natalium provenit, & habilitat intrantem ad omnes Ordines etiam Sacros; non verò alias, quæ ex propria culpa, aut defectu aliquo corporis procedunt, Sayr *de censur lib 7 cap 13 num 2. 3 & seqq* nisi Religio habeat amplius privilegium, Bonaccin *de irregular disp 7 quæst 5 punct 2 num 4*

180 Per dispensationem aufertur omnis tàm publica, quàm occulta irregularitas à Summo Pontifice, cujus auctoritate omnes occultæ solent à Sacr. Pœnitentiaria dispensari publicæ verò à Dataria, prævia consultatione, & Voto Sac Congreg. Concilii. Item omnis occulta, inclusa etiam in homicidio voluntario pro jam ordinato à Summo Urbis Pœnitentiario, & quo ad Religiosos etiam pro ordinando. Item omnis occulta dempta inclusa in homicidio voluntario, aufertur dispensatione Episcopi vigore, Concil Trident. *c 6 sess 24. de refor* & etiam à Superioribus Religionum, quo ad proprios Alumnos, si gaudeant privilegio Concilii ex indulto Apostolico: item, & à Capitulo Sede vacante, ut volunt, Barb *de offic & potest Episc alleg 39 n 16.* Guazzin. *jur ad defens anim lib 2 defens 6 cap 43 nu.101* Sperell *dec 111 nu 41* Sicuti etiam Episcopus dispensat in irregularitate contracta ex Bigamia Similitudinaria, scilicet, quando Clericus in Sacris Ordinatus matrimonium contraxisset cum unica, & Virgine, tàm quoad ordines susceptos, quàm quoad suscipiendos, *cap 1. ibique gloss qui cler vel vovent* Innoc *in cap 2 eod tit cap sane de cleric Conjug* Sanch *de matr lib 7 disp 86 nu.20* Piasec *in prax par 1 c. 1 art 10. num 13* Barbos *in cap 2 n 4 qui cler vel vovent* Pirhing *in jus can lib 4 tit 6 n 2 ver notandum secundo*, secus si cum Vidua contraxisset, Sanc ibi Corrad *prax dispens. lib 2 c 1 num. 16* Horum tamen facultas non extenditur ad retentionem Beneficiorum & fructuum fortè amissorum, Nicol *lucubr can lib 5 tit 12 num 8 vers sub facultate tamen*, ubi ad hoc Decretum Sac. Congr Concilii allegat

181 Qui autem tempore Jubilæi, vel alia occasione, facultatem habet absolvendi ab omnibus casibus, Censuris, pœnis, & sententiis, irregularitates tollere, & auferre non potest tùm quia verbum *absolvere*, relaxationi censurarum tantùm accommodari solet. tùm quia praxis Pœnitentiariæ est in contrarium: tùm quia licèt irregularitas, quæ provenit ex delicto, sit quoque pœna, est tamen intrinsecè semper inhabilitas, quæ sine dispensatione, non tollitur, Bonaccin *loco cit n 8 ubi de communi testatur*, Sayr. *d cap 13 nu 2 3 & 4.*

182 Forma verborum, sub qua irregularitas tolli debet, nulla certa præscripta est docent tamen DD utendum esse sequenti – *Dispenso tecum super irregularitate, vel irregularitatibus, quam, vel quas contraxisti, ob hanc, vel ob has causas, & te habilem declaro, ad suscipiendum, vel exequendum Ordinem, & restituo te ad legitimos actus, In nomine Patris & Filii &c* Sayr *d lib 7 c 14. n 18* Guazzin *jur ad defens anim lib 2 defens 6 c 43 n 110.* Si autem dubium sit, an quis irregularitatem incurrerit, tunc sub conditione dicendum erit – *dispenso tecum in irregularitate, si forte incurristi ob hanc vel illam causam &c* Leo *thes for. Eccles par 3 cap 4 num 48*

De effectibus Irregularitatis § XVII.

183 Irregularitas privat licita susceptione ordinum quarè si recipiantur, peccatur mortaliter, validè tamen recipiuntur, & recipiens solum privatur usu, Sayr *de censur lib 6 cap 1 nu 25* Item privat eorundem administratione ideoque si administrentur, pariter graviter peccatur, sed validè administrantur. Item privat licita retentione Beneficii, quod exigit usum ordinis personalem. Item reddit quem inhabilem ad obtinendum Beneficium adeout collatio facta irregulari, ipso iure nulla sit, juxta veriorem sententiam, de qua testantur, Sayr *de censur lib 6 cap 2 n 21.* Bonaccin *de irregular disp 7 quæst 1 punct. 4 n 6* & alii plures ab eis allegati, Tondut *de pension c 68 num 5 & 18* ubi hoc ampliat procedere etiam in pensione obtinenda

Non

184 Non privat tamen irregularitas Beneficiis jam obtentis, neque fructibus antè sententiam Judicis neque retentione Beneficii, quod non exigit usum ordinis, vel quod si exigat, potest per alium suppleri, Suar *disp 40 sect. 2 num. 19* neque privat jurisdictione exteriori, quæ non includit exercitium ordinis, facultate delegandi, & per alios sacramenta administrandi, Bonacin. *loco supra citato num. 15 16 & 17* Guazzin *nu 85* Item non privat abusu Officiorum, quo laici uti possunt, & sic irregularis poterit licitè canere, & psallere in choro, & pronunciare per se, & cum aliis, officia Divina, dummodò abstineat ab actibus propriis ordinum, & ab officio Hebdomadarii, prout vult Navar *cons 14. num 4. de rescript & in manual confessar cap 27 num 171* Si autem Ordines exerceret antè obtentam dispensationem, mortaliter quidem peccaret, novam tamen irregularitatem non incurreret, Sayr *de censur lib 6. cap 2 num 26* & est communis opinio, Bonacin. *de irregularit disp 7 quæst. 1 punct 4. n 4.*

185 Advertendum præterea est circa effectus Censurarum, quod in persona Religiosorum, Virorum, excommunicatio major impedit, quod hac censura ligatus, non possit eligi ad Prælaturas Ordinis, sivè excommunicatio sit à jure, sive ab homine, sive publica, sivè occulta, sive electo, & electoribus scita, sive ignota, *cap postulastis de cleric excomm. cap 1 de rescript in 6* Donat *de regular tom 2 par 1 tract 5 de eligend quæst 9 num 2* Passerin *de elect cap 25 num 443 & 450.* licèt si sit toleratus, validè eligat nullo reclamante, Passerin. *loco citato cap 10 num 76*

186 Ligatus autem excommunicatione minori, quamquam eligere valeat, tamen si scienter eligeretur, electio esset irritanda, per *text in cap si celebres de cleric excom.*

187 Religiosus autem simpliciter Suspensus, sive à jure, vel ab homine, eligi non potest ad Prælaturas, neque alios eligere, *cap cum dilectus de consuet* hoc tamen intelligitur de suspenso nominatim denunciato nam Suspensus toleratus, & non denunciatus validè eligit, Passerin. *de elect d. cap 10 num 96* licèt eligi non possit, etiamsi non sit denunciatus, Passerin *d cap 25 n 478* Suspensus autem ab ordine, non est prohibitus eligere, quia electio non est actus ordinis, Donat. *ubi supra quæst. 16. num. 1* Passerin *d. cap 10 num. 95*

188 Item Religiosus Interdictus, privatur jure, & facultate eligendi *cap ad hoc de postul prælat cap tanta est 18 de excess prælat* eligit tamen validè, si non sit notoriè, vel nominatim denunciatus, quamquam peccet eligendo, Passerin *d cap 10 num. 100*

189 Ubi vero Religiosus esset irregularis, amitteret potestatem eligendi activam, & passivam, juxta opinionem Donati *d. tract 5 quæst 19 num. 1 per text in cap is qui de sent excom in 6* & hoc procedere in irregulari occulto, & tolerato, ac à censuris absoluto, affirmare non dubitat At Passerin *de elect d cap 10 n. 102 & seqq* tenet cum aliis pluribus, quod irregularis, præsertim toleratus, & non denunciatus, non privetur jure eligendi, nisi adsit speciale Statutum Ordinis in contrarium & in *d cap 25 num 511 & seqq.* firmat, quod electio Religiosi irregularis sit quidem cassanda, at non ipso jure nulla; & hæc secunda sententia magis placet.

190 Et tandem te monitum volo, quod si quæratur, an excommunicatio, vel alia censura liget, quando pro excommunicato, vel alia censura irretito, adest opinio probabilis, quod non potuerit à Judice, vel Superiore excommunicari, seu interdici, respondendum est affirmativè nam quàdo tàm pro reo, quàm pro Judice adest opinio probabilis, cum tunc sit casus dubius, & in dubio obediendum sit Judici, reus tenetur in foro externo censuram servare, Guazzin *jun ad def animar cap ult addit 3. n 12* ibique concordantes.

Et hæc de censuris, & irregularitate in præludio sint satis.

FOR-

FORMULARIUM LEGALE PRACTICUM

Fori Ecclesiastici.

PARS TERTIA.

TITVLVS I.

De Censura Excommunicationis in particulari.

De Excommunicatione contenta in Can. Si quis suadente 17. q. 4.

Frequenter in foro Ecclesiastico externo de hac Censura disceptari contingit: quare si quem per juridicas probationes illam incurrisse constiterit, Judex citato prius reo ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in d. excommunicationem, poterit parte, vel Procuratore Fisci instante, ad declaratoriam devenire, in hunc, qui sequitur, modum.

Sententiæ Declaratoriæ

FORMVLA I.

Visis depositionibus testium, aliisque juribus validè, ritèque ab hac nostra Curia receptis, totoque processu constructo contra N. *reum inquisitum, de, & super violenta manuum injectione in Clericum N.* visaque *canonica monitione* contra eundem reum, ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem *legitime exequuta*, & reproducta, nihilque, quod relevet, *& eum excusare possit* deducto, per hanc nostram *sententiam declaratoriam* dicimus, & pronunciamus; d. N. reum inquisitum incurisse in excommunicationem majorem SS. D. N. Papæ *reservatam* contentam in *Canonem Si quis suadente* 17. q. 4. & proinde contra ipsum, (ut ab omnibus evitetur) esse relaxandos cedulones, prout relaxamus, *& excommunicatum denunciari mandamus, ad loca publica omni &c.*

N. Vic. Gen.

Excom-

Excommunicationis Cedulonum.

FORMULA II.

SUMMARIUM.

1 *Quæ sint personæ, quæ subjiciuntur canoni* si quis suadente *ostenditur*.

2 *Ad incurrendam excommunicationem can* si quis suadente, *requiritur manuum injectio, animus injuriandi, & violentia*

Qui mandat, vel ratam habet percussionem Clerici, secuto effectu, excommunicationem incurrit. ibi

Qui tenatur percutere, vel verbis injuriosis Clericum afficit, non incurrit.

3 *Personæ, quæ gaudent privilegio canonis referuntur*

4 *Percussor Clerici antequam denuntietur, debet citari cum præfixione termini ad dicendum causam quare &c*

5 *Denunciatio excommunicati sine monitione est nulla, nisi factum sit notorium, & num 6*

7 *Excommunicationis declaratoria, an ferri possit die feriato in honorem Dei, ostenditur*

8 *Citatio, seu monitio excommunicandi, debet fieri personaliter, & quando fieri possit Domi, vel per Edictum, ostenditur, n 9 & 10.*

11 *Citatio si per errorem Nuncii exequatur in alterius Domo, vel alio modo nulla sit, si excommunicandus de ea aliunde haberet scientiam, eam ardiret, & fortius si compareret.*

12 *Citandus si maneat in loco, ad quem non datur tutus accessus, quomodo sit facienda citatio ostenditur.*

Subditus potest citari verbaliter à Iudice Domicilii, etiam extra territorium. ibi.

13 *Nuncius debet referre, se citasse, prout habuit in mandatis, alias citatio non esset vera, & committeret nullitatem.*

14 *Qui sint, qui ab incursu Censuræ can* si quis suadente *excusantur, enumerantur*

15 *Declaratoria censurarum triplex est & de eis datur distinctio*

16 *Excommunicandus, an possit audiri per Procuratorem, enucleatur & num 17 18 19 20*

21 *Qui sint, qui absolui possunt ab Episcopo, & in quibus casibus, exponitur, & declaratur, & num. 22 23 24. 25. 26 27 28 29 30. 31 32. 33 34. 35 36 37 38 & 41*

39 *Offensio facta Clericis, dum divina celebrant, semper est gravis, & enormis, & graviter punitur*

40 *Ad iudicandum, an percussio Clerici sit enormis, nec ne, septem sunt considerandа*

42 *Excommunicandus, si comparens, & petat veniam, an & quando sit audiendus, & affixio Cedulonum suspendenda ostenditur, & explanatur, & num 43 44.*

45 *Regulares si percutiant Clericos seculares, & incidant in excom can* si quis suadente, *possunt ab Episcopo publice denunciari.*

Hic auctoritate ordinaria denunciatur excommunicatus excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata, & à consortio, & communione fidelium segregatus, & participatione Sacramentorum, ac suffragiorum Ecclesiæ, & sepultura Ecclesiastica (in eventum mortis) privatus N. N. ex eo, quia suadente Diabolo manus violentas injecit in Clericum N. graviter illum percutiendo vel vulnerando, Ut igitur ab omnibus evitetur, prout omninò evitari mandamus, præsentes jussimus affigi, & publicari, & taliter maneat, donec à Sede Apostolica absolutionem obtinere meruerit. Datum &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli. *N. Actuarius.*

Con

VEL

Con autorità ordinaria si denuncia scommunicato di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, e segregato dal consortio civile, e communione de' fedeli, e privato della participatione de' Santi Sagramenti, e de' suffragij della Santa Chiesa, e della sepoltura Ecclesiastica in evento di morte, N. N. per havere con diabolico impulso, & insulto percosso, (ò ferito) gravemente con . . . . . il Chierico N. Ed acciòche da tutti sia fuggito, e schivato, sì come comandiamo, che lo fuggano, e schivino, si è affisso, e publicato, il presente cedolone, e così starà scommunicato, fintanto che non sarà assoluto dalla Sede Apostolica. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 REVM INQUISITUM. Personae contra quas potest inquiri, & quae subjiciuntur *Canonis si quis suadente*, sunt Viri, & Mulieres, etiam impuberes, & inferiores, Clerici, & laici, & Religiosi, habentes Dignitatem, & non habentes, Episcopi, & Cardinales, dummodo sint baptizati, & habeant usum rationis, & peccare mortaliter possint, Barbos. *in d. c. si quis suadente num 2. cum trib. seqq.* Donat. *prax. rer. regular. tom. 4 tract. 5 quaest. 12 nu. 12.*

2 *Super violenta manuum injectione.* Ut dispositio *Canonis, si quis suadente*, habeat locum, tria copulativè requiruntur primò *injectio*, secundò *animus injuriandi*, tertiò *violentia*, Graff. *de effect. Cleric. effect. 9. num. 311.* Undè excommunicationem ibi contentam incurrit, qui percutit violentèr personam Clerici vel persequitur furiosè, itaut cogat aliquod malum pati, vel illum detinet in custodia, aut per vestes violenter, vel lacerat, vel cohibet equum, super quo insidet fraeno, vel lacerat cingulum, vel percutit Clericum spontè se subjicientem verberibus, vel se ipsum. Item qui mandat, vel ratam habet nomine suo factam percussionem: qui consensit, consulit, auxilium, & favorem praestat, sequuto effectu percussionis, Leo *Thes. for. Eccles. par. 3 cap. 4 num. 45.* qui potuit prohibere percussionem Clerici, & non prohibuit, quod procedit non solum in eo, qui habet potestatem, & iurisdictionem in verberantem, ut sunt Judices, Gubernatores, ac Praefecti, sed etiam in eo, qui dolosè non prohibet, ut communiter tradunt Graff. *cit. effect. 9 num. 61.* Bellett. *disq. cler. de fav. can. § 1 num. 8. & 9.* Barbos. *ind. can. si quis suadente. à num. 30. ad 46.* Qui autem afficit Clericum verbis contumeliosis, vel conatus est eum percutere, sed non percussit, excommunicationem non incurrit, quia à Canone punitur violenta manuum iniectio, non autem conatus, & verba, Bonaccin. *de excom. disp. 2. quaest. 4 punct. 1 num. 3.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 26 num. 21.*

3 *In Clericum N.* Personae, quae gaudent privilegio *Canonis si quis suadente* sunt, Clerici omnes, etiam habentes solùm primam Clericalem Tonsuram: Clerici Coniugati, dummodò deferant habitum, & serviant alicui Ecclesiae, nec sint bigami, quamvis dimiserint habitum modò illum reassumant, & matrimonium contraxerint cum Virgine. Religiosi omnes tàm mares, quàm foeminae, etiam Novitii, Tertiarii Collegialitèr sub aliquo voto, & Regula viventes, & habitum gestantes. Oblati, qui se suaque bona Monasterio irrevocabilitèr obtulerunt, & obedientiam Monachalem promiserunt. Eremitae gestantes habitum subjecti alicui Regulae approbatae, & superiori. Equites Hierosolymitani, & Mi-

& Milites ordinis Christi, Bellett *d. § 1 à num 29 ad 45* Graff. *d. effect 9 num* 131 *& 134.* Barbos. *in d. can. si quis suadente à num. 9 ad 27* Donat *prax. rer. regular tom. 4. tract 14. de eremit. quaest. 21 à num. 18 cum seqq.* ego ipse *par 1 in Appendic annot. ad Decret de eject. num 9 par 143*

4 *Visaque canonica monitione.* Licet enim inferens violentas manus in Clericum sit statim, & ipso jure excommunicatus, requiritur nihilominus denunciatio, adhoc ut tanquam talis ab aliis vitetur, quae denunciatio fieri à Judice non debet, nisi prius citato reo, ut possit, si aliqua ei competit defensio, illam deducere, Graff. *d. effect 9 num. 319 &* 320 In hac autem citatione, seu monitione, debet praefigi Inquisito competens terminus *ad dicendum, & allegandum causam quare, non debeat declarari incidisse in excommunicationem Canonis si quis suadente*, cum comminatione, *quod termino elapso, si nihil relevans deduxerit, prima die juridica immediate sequenti declarabitur excommunicatus, & publice denunciabitur, ulterius eo non monito, neque citato.* Cum enim agatur de excommunicatione à jure lata, unica monitio est competens, & canonica pro declaratione, nec requiritur trina, Sayr. *de censur. lib. 1 cap. 12 num 24.* Bellet. *de favor can § 4 n 24 & 25.*

5 Hanc verò unicam monitionem si Judex omitteret, declaratoria esset nulla, *per text. in cap. cum secundum de haeret. in 6* Gloss. *in Clem praesenti in verbo constiterit de cens.* Navar. *cons. 9 num. 5 & 8 & cons. 31 num. 2 de sent. excomm.* Graff. *eod tit. consil 8 num 1 & seqq. lib 5 par 1* Bonacin *de censur. in commun disp 1*
6 *quaest 1 punct 9 num 4. dub 4* Guazzin. jun *ad defens anim. lib 2 defens. 6 cap 41 num. 23* nisi fortè excessus esset notorius, tunc enim non oportet, quod haec monitio praecedat, sed potest Judex absque ulla monitione sententiam declaratoriam proferre, & reum publicè excommunicatum denunciare, Ricc. *collect 869* Bellett. *loco citato num. 26.* Graff. *dec aur par 2 in appendic lib. 3. de excom. cap 1 num. 42* Fagnan. *in c. non potest à n. 13 cum seq. de sent. & re judic.* ubi *num. ultim.* ait, quod de notorio satis est, quod Judici constet etiam extrajudicialiter, vel rationabiliter timeatur de fuga citandi, Ricc. *d. collect 869* Gen. *cap. 28 num. 16*

7 Dicitur in monitione, quod si citatus fuerit contumax, elapso termino praefixo, *die prima juridica* immediate sequenti declarabitur excommunicatus, ad removendum dubium, an possit quis excommunicari etiam per viam sententiae declaratoriae, quando praecessit causae cognitio, die feriato in honorem Dei, aliqui enim DD & praesertim Sayr *de censur lib 1 cap 14. num 7* Bonacin *de censur in commun disp 1 quaest 1 punct. 12 num. 4* & alii ab eis allegati, asserunt id validè fieri posse, sed non licitè alii verò, quos refert, & sequitur Pasqualig. *ad Laurei de Franc contr par 2. quaest 9 num. 4. 5 & 6* tenent, quod per modum sententiae Declaratoriae non possit quis excommunicari, quando requiritur causae cognitio in die festo, etiam si causae cognitio praecesserit, alias sententia irrita sit, & quod idem sit tenendum de denunciatione, per *text in c. fin de feriis* cui opinioni in praxi adhaerendum puto, quoties reus non sit suspectus de fuga, vel alia rationabilis causa ad id non impellat, ut ipse textus innuit secus si causae cognitio non exigitur, Guazzin jun *ad defens. anim lib 2. defens 3 cap 25 num. 12*

8 *Legitime exequuta.* Citatio, sive monitio, praesertim in hac subjecta materia, ut legitimè dicatur facta, exequi debet personaliter, Sayr *de censur lib 1 cap. 12 num. 11* Bonacin. *d. punct 9 num 8.* Guazzin jun. *d. cap 41 num. 30* & alii communiter Si tamen citandus dolo se absconderet, vel impediret quò minùs personaliter citari posset, tunc docto per relationem Nuncii (cui credi-
9 tur, Genuen *in prax cap mihi 67 nu 3.* Ricc. *collect 4216 vers notandum secundò*) ipsum latitare, & personaliter exequi non potuisse, satis est, ut ad Domum solitae habitationis excommunicandi fiat, & si domicilium non habet, sufficit, quod moneatur per Edictum ad valvas Ecclesiae Cathedralis, vel alterius loci publici, juxta stylum, & consue-

suetudinem Tribunalis. Imò, quòd in declaratoria censuræ, de qua hic agimus, sufficiat citatio exequuta domi solitæ habitationis, tenet Bellet *disq cleric de favor can* §.4. *num.*34. *in fin* ibi — *In declaratione item excommunicationis, non requiritur citatio personalis, sed satis est, quod fiat domi solitæ habitationis*, & citat Roman *cons.*48 *num* 5. & 6. Antonin. *var. resol lib* 1. *resol* 71. *num.*7

21 Et est notandum, quod si citatio in alterius domo per errorem Nuncii, vel alio modo nulliter exequuta esset, & excommunicandus de ea aliundè haberet scientiam certam, & de qua constaret Judici, defectus diceretur sanatur, & citatio illum arctaret, & sufficeret, ac si legitimè fuisset citatus, ad tradita per Roc coram Cerro *dec* 204 *num* 3. quod, & certiùs procederet, si citatus compareret: cum per comparitionem citatio nulliter exequuta convalidetur, etiam ad effectum, ut possit deveniri ad excommunicationem, prout ex doctrina Felin *in c cum contingat de rescript* firmat Gratian *discept* 946 *n* 12. & 13.

12 Notandum secundo, quod si ad locum, in quo manet citandus, non detur tutus accessus, tam in casu hujus censuræ, quàm in aliis à jure latis, vel ab homine ferendis, probato priùs per testes, quod sit moraliter impossibile, vel quod non sit tutum eum citare in persona, vel in domo, sufficit citatio per Edictum, *Seraphin. dec* 1245 *num* 3. ut autem possit Judex in hoc casu ad denunciationem excommunicationis procedere, probari debent, & per testes, & per relationem Nuncii, duo, nempè, quod edictum fuit appositum in vicinis partibus, & quod ad notitiam rei verisimiliter potuerit pervenire, ut in praxi servandum esse docet Leo *Thes for Eccles par* 2. *cap* 2. *num* 29. & 30. Si autem citandus esset absens extra territorium, tunc Ordinarius domicilii, posset illum ibi citari facere, cùm actus citationis verbalis validè possit fieri contrà subditum extra territorium, etiam ad effectum excommunicandi, ut docent Fagnan *in c licet num* 13. & 14. *de for comp* Card de Luc. *de jurisdict. disc* 20 *num.* 16. & 17. tutiùs est tamen Judicem territorii requirere, Pac. Jord. *elucubr. tom.* 3. *lib* 14. *tit* 1. *num* 92.

13 Notandum tertiò, quod si Judex committat citari reum ad instantiam Promotoris Fisci, vel domi solitæ habitationis, & Nuncius referat citasse ad instantiam Adhærentis, vel citasse domi simpliciter, committeret nullitatem, ex quo relatio non esset certa, neque vera, quia referret super eo, de quo non habuit commissionem, ut probat Zuff *de legitim. proces quæst* 208 *per tot* ubi *num* 9. docet, quòd sanatio nullitatis citationis, non inducitur per notitiam præsumptam in reo, sed per certam, & plenam supervenientem & *num* 11 monet, quod Judex non debet, nec possit sententiam ferre, nisi prius Nuntius referat *se citasse prout habuit in mandatis* quod erit benè advertendum ab Actuariis, dum recipiunt Nunciorum relationes

14 *Et eum excusare possit* Porrò à Censura *Canonis si quis suadente*, plures excusantur. Primò, percutiens Clericum, ignorans probabiliter, & rationabiliter esse Clericum, vel percutiens Clericum, volens percutere laicum.

Secundò, percutiens loco, non ex odio, vel indignatione, sed levitate

Tertiò, percutiens casualiter, vel indeliberatè non pertingens ad culpam mortalem, puta ob subitam passionem iræ, animo non plenè advertente ad id, quod agitur, vel ob circumstantias personarum minuens culpam.

Quartò, percutiens vim vi repellendo, vel detinens Clericum ob defensionem sui, & suorum, vel etiam proximi, dummodò modum defensionis notabiliter non excedat

Quintò, Mulier percutiens Clericum pudicitiam suam facto tentantem

Sextò, percutiens Clericum inventum, & deprehensum turpiter colluctantem, aut actus impudicos agentem cum Uxore, Matre, filia, vel sorore.

Septimò, Prælatus, Præceptor, Pater, bono zelo ducti disciplinæ, & correctionis causa Clericum percutientes: de Prælato loquitur *text in c. universitatis* 24. *de sent excom* ubi quod Abbas per se ipsum, vel conversum Religionis, Mo-

Monachum verberare possit. Episcopus verò potest mandare ex justa causa, quod Clericus capiatus, carceretur, & inquatur absquè metu excommunicationis, Sayr. *de Censur lib 3. cap. 27 num* 26. Bellet. *disq cler de favor can § 2 num.* 32. De præceptore, sive ludi Magistro est *sent inc* 1. *de sent excom* dummodo discipulum verberet, moneat, & doceat, ut discipulum sine sævitia, *c. cum voluntate § fin eod tit* ubi Glos. *verb magisterii* dicit, quod modica, & levis castigatio permissa est, & quod nimia sævitia annumeratur culpæ, & quod hoc Magistri privilegium extendatur ad Clericum constitutum in Sacris, dicit Graff. *consil.* 6 *num* 10. *de sent excom. par* 2 *lib* 5. De Patre, solet dubitari, an Filium in Sacris constitutum possit verberare absque incursu excommunicationis, & verior sententia est negativa, quam amplectitur Graff. *d. cons* 6 *diffic* 1 *num.* 6 Barbos. *in d. c. si quis suadente num.* 68.

Octavò, Judex laicus, seù etiam privata persona capiens, vel detinens Clericum præparatum ad inferendam injuriam alteri, ut consignent Episcopo.

Nonò, Judex laicus, vel ejus familia capiens Clericum sæcularem, vel Regularem repertum in flagranti delicto, ut illum remittat, & deducat ad suum Judicem infrà terminum viginti horarum.

Decimò Judex laicus, sive Creditor capiens, & detinens Clericum debitorem in causa civili de fuga suspectum, præsertim ub non adest copia Judicis Ecclesiastici, dummodò tamen quantò citiùs remittat ad suum Judicem.

Undecimò, faciens violentiam Clerico pro recuperatione rei ablatæ, seù propter defensionem rerum suarum.

Duodecimò, officialis laicus percutiens Clericum involuntariè, & casualiter arcendo turbam. Quas excusationes referunt Graff. *de effect clericat effect* 9. Bellet. *disq Cler de favor. can.* § 2 Barbos. *in d. c. si quis suadente à n* 30. *ad* 74 Bonac. *de censur in commun disp* 1. *qu* 2 *punct* 2. quibus adde.

Tertiodecimò, Officialis percutiens Clericum mortuum, nam licèt Barbos. *in d. c. si quis suadente num.* 47 Graff. *d. effect* 9 *num.* 141 & Bellet. *loca cit.* § 1. *num.* 12 & 13 innixi auctoritati Felin. *in cap. à nobis de sent. excom.* teneant, quod percutientes Clericum mortuum injuriosè, evadant excommunicati; nihilominus verior sententia est negativa, quia mortuo directè injuria non infertur cùm non sit amplius homo, & hanc amplectuntur, Graff. *lib* 5 *consil part* 2. *cons* 7. *num.* 9 *de sent excom.* Fagn. *in c. a nobis il* 2. *num.* 29 *de sent excom.* Nicol. *lucubr. can lib.* 5 *tit* 39 *num.* 155. *vers verius tamen*.

Decimoquartò, Judex laicus detrudens in carcerem Clericum, qui non habet requisita Concilii Trid. *sess* 23 *cap* 6. ut declaravit S. Congr. Concilii . *Augusti* 1625 teste Nicol. *loco mox. citatum* 150. *vers sed dubium*.

Decimoquintò, percutiens Clericum privilegiis Clericalibus à suo Episcopo privatum, juxta à me tradita *par* 2 *tit.* 15 *annot ad form.* 4. & 6 vel publicè exercentem Macellum, vel munus Tabernarii, vel artem mimicam postquam tèr fuit monitus, *cap unico de vit & hone st cler clem* 1 *eod tit*.

Decimosextò, qui ratione Offici, quod in Ecclesia obtinet, repellit turbantes Divina Officia, *cap veniens* 16 & *cap. cum voluntate* 34. *de sent excom.*

Sententiam declaratoriam. Triplex sententia declaratoria in materia censurarum dari potest, scilicèt declaratoria criminis, cui debetur excommunicatio; Declaratoria incursus in excommunicationem latam à jure. Declaratoria excommunicationis priùs latæ ab homine: à duabus primis, quia respiciunt factum, quod, & potest esse non verum, vel non deductum legitimè in processu, datur appellatio, quæ potest suspendere jurisdictionem Judicis, & impedire, nè possit declarare appellantem excommunicatum, tertia verò declaratoria, quæ supponit hominem jam per sententiam excommunicatum, fert secum executionem, & appellationem non admittit, ut inter unam, & alteram distinguendo tradit Passerin. *ad tit de appel quæst unic art* 17 *num.* 479 & 477. *in* 2. *part* 6 *lib decret.* Hinc infertur, quòd si excommunicandus monitus comparuerit, & exceptiones, excusationesque deduxerit, & posteà à declaratoria

forté

fortè à Judice lata non attentis exceptionibus, ipsum in excommunicationem incidisse, appellaverit, ejus appellatio erit admittenda, præfixo eidem congruo termino ad prosequendam appellationem, cùm comminatione, quod si defecerit, appellatio habebitur pro deserta, juxtà commonitionem *text in c cum sit Romana de appellat* & praxim traditam à Genuen *cap mihi 69 num 3*. Quod si monitus non compareat, tunc tanquam verus contumax, habebitur pro confesso, & non poterit appellare, Judex ad executionem suæ declaratoriæ, & excommunicationis denunciationem per affixionem Cedulonum deveniet, Genuen *prax.cap mihi 28 num.19* Ciarlin *contr.tom 2 cap. 147 num 40 & 41*

16 At dubium oriri potest, quando compareret per Procuratorem, an scilicet tunc excommunicandus dici possit contumax, vel potius sit per eum audiendus ad impediendam denunciationem. Et videbatur, quod non debeat per Procuratorem audiri: cum enim sententia excommunicationis ob delictum sit criminalis, Pac. Jord *elucubr tom.3 lib 13 tit 5 num 96* & pœna gravissima plus quam ordinaria, & in foro Ecclesiastico magis sit aliquem excommunicare quam capite plectere, ut dicit Card de Luc *de benefic disc 60 num 70 & in Miscellan disc 20 num.7* ubi excommunicationem assimilat pœnæ capitali, & de Jure Canonico dicatur pœna corporis afflictiva, ut habetur expressè per Glos *in c Romana §. contrahentes notabile 3* ibi-*quia excommunicatio est pœna afflictiva personæ, de for com. in 6* Seb. Medic *de leg & Stat par 4 quæst 20. num 3* Bellet *disq cler de favor can §. 5 num. 12* Sabell *§ pœna num.24. vers item*, sequitur, quod Procurator non debeat admitti, cum regula juris sit, quod non admittatur in causis, in quibus pœna infligitur corporalis, Menoch *de arbitr lib 2 quæst 80 num 1 & seq.* quem omnes sequuntur

17 Verum contra hæc stat alia pariter juris regula, quod Procurator pro reo criminoso possit admitti in casibus, in quibus absens condemnari potest, quam admittit Menoch. *d quæst 80. num. 96*

Quare cum contumax legitimè excommunicari possit, ex quo pœna consistit in privatione extrinsecorum bonorum, qualia sunt locus, honor, Officium, Beneficium &c nec sit necesse quod excommunicandus personaliter adsit, poterit per Procuratorem specialiter constitutum comparere, & exceptiones ac defensiones proponere, ut colligitur ex Glos *in c intelleximus de judic* Menoch *d quæst 80. num 127* Bellet. *disq.cler de fav can § 4. num 51* Passerin *in c 1 num.47 de judic. in 6* Pignatell *consult 55 num.2 tom 6* Vulpio Secc. Farinac. *part 11 quæst.99. num 4*

18 Neque obstare videtur, quod excommunicatio sit pœna corporalis ex auctoritatibus supra allegatis, & proinde pro illa evitanda Procurator non debeat admitti: quia dicitur pœna corporalis similitudinariè, & impropriè, non autem verè, nam pœnæ corporis afflictivæ, pro quibus evitandis Procurator non auditur, dicuntur illæ tantum, quæ in corpus verè, realiter, ac principaliter irrogantur, ut sunt mortes, amputationes, fustigationes, pedum in compedibus detentiones, & aliæ hujusmodi: cæterùm quæ corpus non attingunt, ad fortunas, aut extimationem pertinent, licèt per quandam consequentiam dicantur corpus affligere, non tamen inter corporales numerantur, alioquin sequeretur omnes omninò pœnas esse corporis afflictivas: quia omnis pœna etiam pecuniaria propter delictum publicum imposita irrogat infamiam, quæ plerumque magis homines excruciat, quam fames, & miseria, ut bene observat in proposito admissionis Procuratoris absentis in pœnam relegationis damnandi Ricc *dec Cur Archiep Neap. 344 numer 7 & plurib seqq. par 4.* & in terminis excommunicationis impediendæ *dec 321 num 5 & 6 ead. par 4.*

Pro resolutione igitur dubii dico, quod si excommunicandus pro delicto citetur more solito, ad dicendam, & allegandum causam quare &c. vel citetur simpliciter ad comparendum, & allegandum &c. possit tunc comparere, & se defendere per Procuratorem specialiter constitutum (qui debet admitti) ad

respondendum sit, & sic, juxta cauthelam traditam à Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 263. num. 3.* Si verò citetur ad comparendum *personaliter*, & dicendum, & allegandum &c. quod tunc non sufficeat comparitio Procuratoris, nisi reus sit persona illustris, sed debeat per se ipsum comparere, si non vult fieri contumax: potest enim Judex ex motivo, & causa rationabili in causis criminalibus, reum cogere, ut coram se omnino compareat, ut ex theorica originali Bartoli, docet Menoch. *d. quæst. 80. num. 97. & d. cas. 263. num. 5.* & est communis opinio apud DD. quos refert & sequitur Pasquin *in d. cap. 1. num. 67. de judic. in 6.*

20 Quod tamen absolutè intelligendum non est, sed in ferendis censuris hoc erit præcavendum in casibus exemplaribus publicis, & mali exempli: si enim Judex arbitrio, quod habet à jure citandi reum ad comparendum personaliter, abuteretur, & præsentiam rei in omnibus excommunicationis casibus exigeret, imprudenter ageret, cum non debeat, nec possit in causis à relegatione infra, & in quibus non infligitur pœna corporalis, nec excommunicationis regulariter, vel si causa est civilis, Procuratorem repellere, ut probant auctoritates supra allegatæ *in §. Verum, & num. 20.* & monuit Menoch. *d. cas. 263. num. 7.* & in terminis Ricc. *in prax. crim. exec. litt. Apost. res. 4.*

21 *Papæ reservatam.* Absolutio Censuræ incursæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, reservatur Papæ, ut habetur expressum in *d. c. si quis suadente 17. quæst. 4.* Enumerantur tamen varii casus, quos refert Sayr *de censur. lib. 3. cap. 28. num. 9.* in quibus quædam personæ dicuntur privilegiatæ, ita ut non solum à mediocri, imò etiam in aliquibus ab enormi percussione ab Episcopo absolvi possint: qui casus, & personæ in his sequentibus versibus continentur.

> *Regula, Mors, Sexus, Hostis, Puer, Officialis,*
> *Delictiosus, Inops, Æger, Senexque, Sodalis,*
> *Janitor, Astrictus, Dubius, Causa, Levis, ictus,*
> *Debilis, absolvi sine summa Sede merentur.*

22 *Regula*, idest Monaci, aliique Regulares, si se invicem percutiant, ab eorum Prælatis, dummodo percussio non sit enormis, absolvi possunt, *c. quoniam de vita, & honest. cleric. c. pervenit, c. cum illorum, & c. canonica de sent. excom.* in enormi enim Prælati Regulares non absolvunt, nisi habeant speciale privilegium, Sayr *d. c. 28. num. 12.* & habetur expressè in *c. cum illorum.* Si autem Regularis percusserit Clericum secularem, poterit ab Episcopo absolvi, quando percussio est levis, *c. Religioso de sent. excom. in 6.* si enim esset enormis, ad Episcopum non pertinet absolutio, sed ad Papam *d. c. cum illorum § si vero.* Moniales verò, quæ incidunt in censuram hujus Canonis, per Episcopum, in cujus Diœcesi Monasterium existit, quamvis exemptæ sint, ab Episcopo etiam ab enormi absolvi poterunt, *c. de Monialibus juncta Glos. de sent. excommun.*

23 *Mors.* Idest quando quis est in mortis periculo, in quo non solum Episcopus, sed quilibet Sacerdos absolvere potest, servato tamen modo in præludio hujus operis tradito de absolutione excommunicationis *§. 4. ver. Item datur.* Mortis autem articulus dicitur non solum, quod provenit ex infirmitate, sed etiam quodlibet periculum probabiliter morti vicinum, v. g. si quis timeat hostem, prædonem, vel crudelitatem alicujus Potentis, vel sit navigaturus, vel transiturus per loca periculosa, vel sit obsessus in loco, ubi tela jaciuntur.

24 *Sexus.* Idest Mulieres cujuscumque conditionis sint, & absque ulla differentia, fortes scilicet, an debiles sint, Viduæ, an maritatæ, aut qualiter percusserint, leviter, mediocriter, vel enormiter; omnes enim quocumque modo Canonis Censuram incurrant, absolvi possunt ab Episcopo, *c. mulieres, c. ea noscitur, & c. quamvis de sent. excom.*

25 *Hostis.* Idest habens capitales inimicitias, vel aliam excusationem, ob quas sine periculo vitæ, non possit se Sedi Apostolicæ præsentare, etiam si proveniant ex culpa sua, *c. de cætero de sent. excom.*

Puer

26 *Puer.* Idest Impuberes, qui sunt doli capaces absolvi possunt ab Episcopo, *cap. 1 quamvis, & c. fin. de sent. excomm.* & hoc sive ante, sive post pubertatem absolvi postulent.

27 *Officiales.* Idest, qui prætextu officii arcendo turbam, non animo, & proposito lædendi, aliqua tamen culpa interveniente, Clericum percussit leviter, aut mediocriter, absolvitur ab Episcopo non tamen ab enormi, *cap. si vero 3. de sent. excomm.*

28 *Deliciosus.* Idest nobiles, potentes, delicati, qui laborem accedendi ad Sedem Apostolicam nequeunt sustinere, *d. c. Mulieres de sent. excom.* cujus rei judicium remittitur ad arbitrium Episcopi, qui antequam absolvat, statum personæ Sedi Apostolicæ significare tenetur, & secundum consilium ejus, de commisso scelere erit corrigenda.

29 *Inops.* Idest, qui arte victum quærit, & iter agendo illam exercere nequit: non enim tenetur quis mendicare, ut ad Curiam pro obtinenda absolutione accedat, *c. quod de his, & d. c. quamvis de sent. excom.*

30 *Aeger.* Idest Infirmi, seu valetudinarii, à quacunque corporis infirmitate detenti, juxta judicium Medicorum, & arbitrium Episcopi, *d. c. quod de his, & d. c. quamvis* etiamsi non immineat periculum mortis, prout est in febre tertiana, quartana, & podagra.

31 *Senex.* Senes, licèt videantur fortes ad ambulandum, adhuc absolvi possunt ab Episcopo, *d. cap. ea noscitur & d. cap. quamvis.* Qui autem dicantur Senes, Judicis arbitrio relinquitur, nisi sint in Septuagesimo anno, nam tunc Judex arbitrari non poterit, eos non esse Senes, Menoch. *de arbitr. cas. 59. num. 2.* quem sequitur Barbos. *in cap. quoniam frequenter num. 7. de lit. non contest.* At in nostro jure, ad senectam pervenisse dicitur qui quinquagesimum annum complevit, quæ quinta dicitur hominis ætas, juxta computationem *Gloss. in proœm. Sexti Decretal. verb. perfectum* ideòque testis quinquagenarius debet quam primum examinari, nè probationes pereant, quoniam periculum est in mora, ut dicit Alciat. *de præsumpt.*

32 *Sodalis.* Idest Clerici collegialiter, vel in communi sub eodem tecto viventes, & dormientes, dummodo percussio non sit enormis, absolvuntur ab Episcopo, *c. quoniam de vit. & honest. cler.*

33 *Janitor.* Idest Ostiarius, qui prætextu sui Officii percussit Clericum non enormiter, potest ab Episcopo absolvi, *cap. si vero 3. de sent. excomm.* qui casus distinguitur à casu sexto de Officiali, quia ibi percussio est casualis; hic verò intenta, & animo injuriandi, ut observat *Gloss. in d. cap. si vero verb. absolvi.* nam si non fecisset animo doloso, non esset excommunicatus.

34 *Astrictus.* Idest, qui non sunt sui juris, ut servi, hi etenim, ne Dominus sine sua culpa grave damnum patiatur propter Servi absentiam, dummodo excessus non sit enormis, absolvuntur ab Episcopo, & idem dicendum de Viro, qui percutit Clericum, ut se absentet ab Uxore, quæ si absentaretur, gravi damnum sentiret: filii verò familias, licèt sub patria potestate maneant, absolvuntur in solo casu, quo sint impuberes, puberes enim ad Curiam pro absolutione mitti debent, *Gloss. in d. c. mulieres verb. sui juris de sent. excom.*

35 *Dubius.* Idest is, de quo est publica fama, quod Clericum percusserit, & se purgaverit arbitrio Episcopi, ab eo absolvi potest, *arg. c. cum desideres §. Secundæ quæstioni de sent. excom.*

36 *Causa.* Idest quicunque excommunicatus, ob Clerici percussionem, aut etiam ob quamlibet aliam causam, cujus absolutio Sedi Apostolicæ reservatur, qui habet legitimum impedimentum non eundi ad Sedem Apostolicam, vel ejus Legatum à Latere, absolvi potest ab Episcopo, servata duplici moderatione: prima est, ut satisfiat Clerico injuriam passo. Secunda est, ut juret, quod cessante temporali impedimento, præsentabit se Apostolicæ Sedi, illius mandatis pariturus. Quod autem dicatur legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri determinandum relinquitur: falsa autem existente, nulla erit absolutio, Sayr. *de cens. d. lib. 3. c. 28. n. 39.*

37 *Levis ictus.* Idest omnis, qui leviter Clericum percutit, absolvitur à suo E-

piscopo jure proprio, & ordinario, ut docent Summistæ. Quæ autem dicatur levis, mediocris, & enormis percussio, colligitur ex *extravag. Joannis* XXII. quam integram refert Piasec *par.* 2. *cap.* 1. *art.* 3. *de cas. Episc. reser. num.* 7. cujus est tenor.

38 *Perlectis literis vestris circa absolutionem excommunicatorum, vos in eis dubitare perspeximus, quæ esset modica, aut levis injuria, circa quam, sicut talis loquitur, absolvendi vobis contulimus potestatem. Ad quod cum sit facti potius, quam juris quæstio, vobis prout possumus respondemus: illam videlicet modicam percussionem, aut impulsionem pugni, palmæ manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis, quæ ad livorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effusionem sanguinis, non excedit, nec si cum levissimi ictus aut pugni percussione sanguis exiret, transire in atrocem injuriam profitemur, ut propter hoc sit ab absolutione talium abstinendum. Ut tamen non solum ipsum factum, imo etiam facti qualitas, percutiendi modus, aut injuriandi circa hoc diligentius attendatur, & ipsius facti circumstantia, loci videlicet, & etiam persona, quæ sit levis, & modica, gravis aut enormis injuria manifestius cognoscatur: loci quidem ut in Theatro, vel in foro, coram Rege, Prælato, vel Judice, in Ecclesia, coram multis in aliquo loco publico alicui injuria inferatur. Persona, veluti si Magister, vel Judex, aut etiam Magistratus, aut Prælatus, Pater, aut Patruus, vel aliquis in dignitate, vel personatu constitutus ab inferiori, vel humili contra naturam suis patiatur. Per hæc quidem graves videantur injuriæ, & quæ sint leves, aut modicæ tamquam ex opposito cognoscantur. Sane quia negocii natura non patitur, ut ad plenum omnia discerantur, judicium talis enormis injuriæ vestro duximus arbitrio committendum, ut potestatem vestram, cum ad hæc processeritis, temperetis, ut citra metas hujusmodi potius, quam ultra eas circa absolutionem talium procedatur, ne injuriantes de vicina absolutione confisi, de facili in atroces prorumpant percussiones, vel injurias, & sententiam Canonis tam periculose contemnentes, in Excommunicationis Sententias proclivius prolabantur. Tolerabilius est enim aliquos qui per vos etiam possunt absolvi, nobis vel Superioribus absolvendos relinquere, quam contra Statuta Canonum imagine quadam absolutionis (quod non fit sine grandi periculo) quemquam relinquere innodatum &c.*

39 Hanc eandem extravagantem referunt (sed mutilatè, & diversis verbis conceptam) Navarr *in manual. confes. c.* 27. *num.* 91. Sayr *de censur. l. cap.* 28. *nu.* 8. Nicol *lucubr. can. lib.* 5. *tit.* 39. *post nu.* 151. & de ea mentionem faciunt Graff. *consil. lib.* 5. *par.* 2. *concil.* 3. *disse.* 2. *de sent. excomm.* Genuen. *in prax. cap. mihi* 28. *num.* 7. ubi plures casus gravis percussionis refert. Et hoc unum in hac re verum est quod quævis levis injuria, sive offensio facta Clerico Sacris vestibus induto, & Divina officia celebranti, semper est judicanda atrox, ut advertunt Bellet. *disquisit. cleric. de favor. can.* § 3. *num.* 36. Vulpin. *Suc. Farinac. par.* 12. *quæst.* 105. *insp.* 4. *num.* 26. D. Raynald. *observ. crimin. supplem. ad cap.* 1. *suppl.* 6. *num.* 11. Ac etiam Imperiali lege sancitum est, ut qui hoc attentare præsumpserit tormentis subjiciatur, & in exilium mittatur: & qui Divina officia celebrari prohibuerit, pœna capitali puniatur, ut habetur inter Novell. Justinian. *constit.* 115. *tit.* 488. *n.* 52. quam refert Pithæus *in Codic. pag.* 618. in qua sic habetur *Si quis divinis Mysteriis, vel aliis Sanctis Ministeriis celebrandis in Sancta intraverit Ecclesia & Episcopo vel Clericis, vel aliis ministris Ecclesiæ injuriam fecerit, jubemus eum tormentis subjectum in exilium mitti. Sed & si ipsa Sancta Oratoria vel Divina Mysteria conturbaverit, vel celebrare prohibuerit, capitali supplicio puniatur. Hoc eodem observando, & in Litaniis, in quibus Episcopi, vel Clerici inveniuntur, ut si quidem contumeliam tantum fecerit tormentis, & exilio tradatur, sin autem Litaniam conturbaverit, capitale periculum subsistat &c.*

40 Cæterum extra hunc casum generaliter, & regulariter loquendo, ad judicandum an percussio sit enormis nec nè, septem consideranda sunt: 1. causa percussionis 2. persona offensa, & offendentis 3. tem-

3. temporis consideratio 4. locus delicti, & offensæ, & locus corporis offensi 5. consideratio qualitatis offensæ, puta si notoriæ 6. quantitas percussionis 7. si sit scandalosa, ut tradit Graff *dec aur part 2 lib 2 cap 17 num. 4. & part 1 lib 2 cap 49 num. 51 & seqq* in quibus locus plures casus gravis, & levis percussionis enumerat.

Qui autem Ecclesiæ, actionibus, inhonestis, indecentibus, ac propudiosis esset profanator, erit illi interdicendus ingressus Ecclesiæ, & in subsidium excommunicandus.

41 *Debilis*. Idest membris destitutus ut Cæcus, Claudus, & alii multifariam membris impediti: hi enim ab Episcopo absolvuntur, *d cap. ea noscitur de sent excom* Et hæc omnia fusius explicant Sayr *de censur in sæpè citato cap 28 lib. 3 à num. 10 ad 32*. Beller *dl. 4 cler. de favor can §. 3 per tot*. Bonaccin *de excom. disp 2 quæst 4 punct 5 num. 9 & plur seq.* ac ex eorum dictis, & juribus allegatis desumitur. Primò, quod habentes perpetuum impedimentum, ut sunt Senes, Moniales, Mulieres, valetudinarii, membris destituti, impuberes doli capaces; absolvuntur ab Episcopo à quacunque percussione etiam enormi, absque ulla præcepti injunctione se præsentandi Sedi Apostolicæ. Secundò, quod absoluti propter impedimentum temporale, ut sunt infirmi, habentes inimicitias, inopes, tenentur sublato impedimento se præsentare Summo Pontifici, & hac de causa quando impenditur absolutio, injungendum est præceptum cum juramento hoc adimplendi, *cap quamvis de sent excom* si enim sublato impedimento, & oblata commoditate, non se præsentarent, reinciderent in eandem excommunicationem, data mora culpabili, *cap. eos qui tit. eod.* Tertiò quod Clericis viventibus in communi, Officialibus, & Janitoribus arcentibus turbas, qui absolvi possunt à mediocri, non tamen ab enormi, non est injungendum præceptum, ut se Apostolicæ Sedi præsentent. Quartò, quod qui non potest ob legitimum impedimentum Papam adire, ab Episcopo absolvi non potest, quando Legatum à Latere, vel alium habentem facultatem absolvendi, adire potuit, Sayr *d cap 28 num. 34. & seq* Bonaccin *loco citato n 16. 17 & 18*.

42 *Et excommunicatum denunciari mandamus*. Hic jam quæritur, an sit denunciandus excommunicatus, qui comparet antequam Cedulones affigantur, & petit, ac instat humiliter pro illorum suspensione? Respondeo, quod ubi aliquis incidit in hanc Censuram, vel aliam cujus absolutio sit Papæ reservata, & comparendo instat pro Cedulonum suspensione, vel defixione, solet ei dari terminus unius, vel duorum mensium ad procurandam absolutionem, & interim suspenduntur, vel removentur Cedulones, dummodo tamen excommunicatus Domi se contineat data cautione in ea manendi: quo termino elapso, si non præsentet absolutionem, affiguntur Cedulones, juxta praxim traditam à Genuen *c. mihi 28. num. 10.* & à Ricc *prax rer for Eccl par. 4. res 17*. Si verò agatur de excommunicatione per Sententiam hominis lata, comparens non auditur ad retardandam denunciationem, præsertim quando reus est persona temeraria, sed affiguntur Cedulones, ut magis confundatur, & alii terreantur, ut pluries ita in Curia Archiepiscopali Neapolitana practicatum fuisse testatur idem Genuen *d cap 28 num. 1*.

43 Veruntamen quia Censura instituta est ad frangendam contumaciam, sive inobedientiam erga Ecclesiam, *cap. ex parte de verb. sing* puto quod tam in excommunicatione à jure lata, quàm ab homine, si reus monitus compareat, & humiliter petat veniam, & offerat satisfactionem, sit audiendus, & non denunciandus, ac satisfacta parte absolvendus, si ab Episcopo absolvi possit, propter mala, quæ affert excommunicatio, Glos. *in c. qua fronte de appellat* (dummodo tamen non sit recidivus in eodem genere mali) debet enim Prælatus (in casibus maximè ordinariis) esse plus Pater, & excommunicare eo fine, ut spiritus salvus fiat, & non illam fulminare in laqueum, & destructionem animarum; nam gladius Ecclesiæ vivificat, & non occidit, *c. inter hæc 33 quæst 2*.

Grat *consil lib 5 part 2 consil 3. dissc 3 num.3* & qui periculosè justi sumus, sub securitate semper ignoscimus.

44 Tunc autem censeo, quod denunciatio excommunicationis non sit suspendenda, etiamsi denunciandus compareat, & petat absolvi quando casus Censuræ latæ sit exemplaris, & magni momenti, ad bonum publicum promovendum, & pervicaciam hominum retundendam, & expediat Reipublicæ delictum notum fieri, juxta terminos *Clem.1 de pen* & advertit quoque Ricc. *loco allegat resol 16. post num.4. par 4.*

45 Quid autem dicendum, si aliquis Regulares ob percussionem Clerici Sæcularis inciderit in Censuram nostri Canonis, an, inquam, poterit ab Episcopo publicè denunciari excommunicatus, ut à suis subditis vitetur? hæc quæstio est non parum agitata à DD. siquidem Auctores Morales Ordinum Regularium propriam causam tuendo, quos congerunt, & sequuntur Pasqual *ad Lauret de Franc. contr part.1. num. 138* Donat *prax rer. regular tom.1 par 2 tract 13 q 26 & 27.* & quibus favere videtur D Raynald *obser crim suppl ad cap 32 supplem 4. num. 31 & seqq.* sustinent, Episcopum non posse Regulares exemptos publicè excommunicatos denunciare, etiamsi crimen propter quod in Censuram latam à jure inciderant, sit notorium. Alii autem, & melius (inter quos non desunt Regulares) absolutè firmant, quod si delictum, quod habet annexam excommunicationem inflictam à jure, sit certum, & notorium, in quo nulla requiritur citatio, Leo *thes for. Eccles part.3 cap 7 n 110.* & alii supra allegati in § *Hanc verò*, rectè possit Episcopus publicè denunciare excommunicatos Regulares exemptos, ad hoc ut à subditis evitentur quia denunciatio, circumscripta citatione, non est actus jurisdictionis, cùm pœna denunciata, à jure jam sit inducta, & denunciatio nihil addat, ita ex Regularibus tenent. Tambur *de jur Abbat tom.1. disp. 15 quæst 7 num.38* Nicol *lucubr can lib.5 tit 39 de sent excom. num.29* ubi Decretum S.Congr refert Pirhing. *in jur can lib 1 tit 31 num 115* & ex nostris Ricc *prax rer for Eccl par 2 resol 210. numer.4* Barb. *de offic & pot Episc alleg 105. num 73* Genuen. *in prax. cap mihi 57 num 1* Piasec. *prax par 2. cap 3 art 6 de visit regular num.78 vers. ad extremum* Fagnan. *in cap grave num 75 de offic ord & in cap non potest à num.15 ad 25 de sent & re jud* Ventripl *prax part 1. annot 48 num.134.* ibique Carol Anton de Luc *post num 5* Card. de Luc *in miscellan disc 14 num 6. & 7 & de jurisd. disc 29 num.2. & 3* Panimoll *dec 84. adnot 1 num 65* Pignatel *consult. 10. à num 1 ad 6 tom.7 & consult 32. num 6. & seqq tom 9.* & horum sententia verior est, & in praxi sequenda præsertim quando non solùm factum percussionis, sed etiam de excessu moderaminis inculpatæ tutelæ notorium est, quia jam à S Congr Concilii sic declaratum fuit in decretis per extensum relatis à Barb *post Vot decis.125. lib 3 Decr 45* Quod autem dicatur notorium jam ostendi *part 2 tit 15 annot ad form 12. num 5.*

De Censura Excommunicationis contenta in c. conquesti de sent. excom.

EFfractiones Ecclesiarum delictum, est valdè grave, & ideò à Sac. Canonibus diversis pœnis, & præsertim excommunicatione punitur. Unde Episcopus sivè ejus Vicarius illis inhærendo, nequitiam perditorum hominum, qui illud committere non verentur, mucrone excommunicationis, percellere non negligat, ut divini muneris participatione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui, ut inquit, Gelas. Papa *in c. qui, & divinis 24. 12. qu.2.*

Habita propterea patrati facinoris relatione, si ex processu desuper construendo, de eo sufficienter constabit, citatis prius reis, saltem per edictum, si domicilium non habeant, vel reperiri non possint, ad declaratoriam procedat sequenti modo, vel simili.

Senten-

Sententententiæ Declaratoriæ.

FORMULA. III.

VIsa relatione N. in actis nostræ Curiæ exhibita *super violenta effractione* valvarum (sive fenestræ, sive parietis) Ecclesiæ S. N. loci N. hujus nostræ Diœcesis, sequuta die .... & super ablatione, furto, & spoliatione supellectilium sacrarum, aliorumve mobilium ejusdem Ecclesiæ: visa recognitione corporis delicti per visum, & repertum formiter facta, nec non examinibus testium, per visum de personis patrati facinoris reis *deponentium nominatim*, visa citatione per Edictum, totoque processu desuper constructo dicimus, & declaramus, constare de effractione, & spolio, & ideò N. & N. loci N. iniquitatis filios violentæ effractionis, & spolii Auctores, incidisse in excommunicationem majorem contentam in *c. conquesti 22. de sent. excom. & in alias pœnas* à S. Canonibus *contra Sacrilegos* Ecclesiarum effractores inflictas, & esse publicè denunciandos, prout per affixionem Cedulonum in locis publicis denunciari mandamus, omni &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N Actuarius.

Denunciationis, sivè Cedulonum.

FORMULA IV.

SUMMARIUM

1. *Effractores Ecclesiarum sunt ipso jure excommunicati quando cum effractione adest furtum*
   Hodie sunt ipsò jure excommunicati furès rerum Ecclesiæ vigore Concilii Teident
2. *Qui dicantur effractores Ecclesiarum, ostenditur*
3. *Ecclesia enormiter effracta, seu combusta, quando indigeat, vel non, nova consecratione, indicatur.*
4. *Excommunicatio est publicanda contra personas certas, & nominatim.*
5. *Præsumptiones juris, sunt liquidæ probationes.*
6. *Pœna sacrilegii est multiplex, & Judici arbitraria*
7. *Sacrilegium quomodo, & quando commissum dicatur, ostenditur.*
8. *Delictum sacrilegii est mixti fori.*
9. *In delicto sacrilegii, quando detur preventio, ostenditur*
10. *Effractores Ecclesiarum cum spolio sunt ubique persequendi.*
11. *In delictis mixti fori, reus absolutus ab uno Judice, non potest ab alio molestari, quando Judices sunt ejusdem Monarchiæ.*

HIc auctoritate ordinaria denunciantur excommunicati majori excommunicatione SS. N. Papæ reservata N. & N. de loco N. iniquitatis filii; ex eo quia violentèr confregerunt valvas (sivè fenestram, sivè parietem) Ecclesiæ S. N. loci N. hujus Diœcesis, & inde suppellectilia sacra, & alia mobilia ejusdem Ecclesiæ furto abstulerunt. Ut igitur memorati sacrilegi effractores ab omnibus Christi fidelibus vitentur, & abhorreantur, præsentes publicari jussimus, & tamdiù à communione fidelium eliminari, & anathematizzati

existant, donec iuxta Sac. Canonum dispositionem d. Ecclesiæ damna resarciant, & satisfaciant, & à Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere. Datum &c.

N. Vic. Gen. (sivè Episc. N.)

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

Con autorità ordinaria si denunciano scommunicati di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. & N. del luogo N. figliuolo d' iniquità, per havere con violenza rotte le Porte della Chiesa di S. N. di questa Diocesi, e portato via da quella con furto sacrilego le suppellettili sacre, & altri mobili preziosi della medesima Chiesa: ed acciochè siano fuggiti, & abominati da tutti, si sono publicati i presenti Cedoloni: e stiano così scommunicati, e privi del consorzio de fedeli, fin tanto, che non havranno risarcito il danno, e sodisfatto alla detta Chiesa, secondo la dispositione de' Sagri Canoni, & ottenuta dalla Sede Apostolica l'assoluzione. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Attuario

ADNOTATIONES

1 SUPER VIOLENTA EFFRACTIONE. Ex hac clausula datur intelligi, quod juxta dispositionem hujus Textus, tunc fures rerum Ecclesiarum sunt ipso facto excommunicati, quando cum furto adest violenta confractio, vel incendium, *c. conquæsitus 107. 11. q. 3.* si enim sequeretur furtum absque effractione, vel incendio non essent excommunicati ipso jure, sed excommunicandi per sententiam juxta *text. in c. conquæstus 16. de for. comp. gloss. in d. c. conquesti de sent. excom.* Graff. *consil. lib. 5. par. 2. cons. 2. n. 2.* At hodie sunt ipso facto excommunicati, vigore Concilii Trid. *sess. 22. c. 11. de refor.* & à Papa sunt absolvendi, Sperell. *dec. 137. n. 17.*

2 Effractores autem dicuntur non solùm illi, qui ferro, vel incendio muros, vel Januas Ecclesiæ violenter confringunt, & spoliant illam, sed etiam alii, qui Arcam, vel Armarium ejusdem Ecclesiæ effringerent, ut probat *text. in l. tertia § effracturæ ff. de offic. præfect. vigil. ibi -- effracturæ fiunt plerumque in insulis* (idest domibus, ut ait the *Gloss.*) *in horreis, ubi homines pretiosissimam partem fortunarum suarum reponunt, cum, vel Cella effringitur, vel armarium, vel arca &c.* aut vitream fenestram frangerent, vel vectes, aut tectum, Sayr. *de cens. lib. 3. cap. 29. n. 16.*

Quid si dubitaretur, an per enormem effractionem, vel ignis combustionem, Ecclesia evaserit execrata, adeo ut nova indigeat consecratione? Et respondetur, quod si parietes interiores sint combusti, vel devastati, & abrasi ex toto, vel ex majore parte, indiget nova consecratione: quia consecratio consistit in esterna parte, seù superficie parietum, qui Chrismate liniuntur, & in quibus crucis Signum apponitur, ideoque ex combustione, vel notabili abrasione parietum, violatur consecratio, etiamsi parietes, non corruerint, ut ex *c. Ecclesiis 20. dist. 1. de consec. & ex Gloss. ibi ver. Altaria,* firmat Pirhing *in jus can. lib. 3. tit. 40. n. 8.* secus autem si ex vetustate, vel alia causa totum Ecclesiæ tectum corrueret, parietibus illæsis remanentibus: tunc enim non indiget nova consecratione quia consecratio fit in parietibus, ut dictum est, & non in tecto. *c. lignets 6. de consecr. Eccles.*

Depo-

4 *Deponentium nominatim* Hoc dicitur in sententia declaratoria, ad ostendendum, quod iam constat de certæ, seu certis personis denunciandis nam si testes, effractores, & fures nominatim in examine non indicarent, sed tantùm per indicia, & coniecturas de illis deponerent, & Iudici aliundè non constaret de certitudine Auctorum effractionis, & furti, non posset validè ad denunciationem excommunicationis devenire, quia tunc sententia incerta esset, & rei iudicatæ auctoritatem non contineret, *Glos. notabilis in c. si Sacerdos verb removere de offic judic ordin* cum aliis apud Sayr *de censur lib 1 cap 8 num. 27* Ricc. *prax par 4. res 203 post num. 9 in fine* nisi fortè ex aliquibus circumstantiis, & iuris præsumptionibus, cognosci certò possit quinam sint: cum præsumptiones iundicæ fient loco testium, & dicantur liquidissimæ probationes, Medic. *de difinit par 2. difin 18 num. 12* & ex eis imponi possit pœna ordinaria delicti, Amoltaz *de caus. piis tom. 2 cap 12 num 48*

6 *Et alias pœnas* Præter pœnam excommunicationis, pro casuum diversitate, diversas alias pœnas imposuit Sacrilegis Jus Canonicum, videlicet infamiam, carcerem, mulctas pecuniarias, & exilium, ut habetur *in c attendendum, cap quisquis inventus 17 quæst 4* ibique Glos ideoque hodiè pœna Sacrilegii est Judici arbitraria, ut probat Sperell. *decis 4. nu 5*

7 *Contra sacrilegos* Sacrilegium propriè dictum, est sacræ rei violatio, sivè in se, sivè in alio, idest sivè sit res ipsa sacra, sive ipsa persona Ecclesiastica, Glos *in c Sacrilegium 17 quæst 4* Quatuor autem sunt species sacrilegii Prima est, quando percutitur, vulneratur, & occiditur Clericus, vel Monachus, seù alia religiosa persona, *cap. si quis suadente 17 quæst 4* Secunda committitur per copulam carnalem cum Moniali, & est peccatum gravissimum morte dignum, cùm in eo concurrant sacrilegium, adulterium, & incestus. Tertia committitur circa locum sacrum, ut quando Ecclesia violatur violenta manuum iniectione, & hominis percussione, effusione violenta sanguinis, effractione, devastatione, vel incendio, vel per fornicationem etiam occultam commissam in Ecclesia, Bellett *de favor Cleric real § 4. num 16* Quarta committitur circa res: & hoc casu tribus modis, videlicet auferendo sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro, *cap quisquis inventus 17. quæst 4.* & his casibus, si variè contingere possunt, ita diversa erit delinquentium punitio, Leo *Thes for Eccles par. 3 cap 4 à num 44 ad 55* Barb *in d c. quisquis inventus num 4. & 5*

8 Delictum sacrilegii, quoties delinquens sit laicus, est mixti fori, & ideò inter Judicem Ecclesiasticum, & laicum datur præventio, adeo ut altero eorum præveniente, & procedente, alterius forus sileat: cùm Judex Ecclesiasticus non solùm ad pœnas spirituales, sed etiam temporales citrà sanguinem contrà laicos Sacrilegos procedere possit, ut benè probat Sperell. *decis 4. per totam*. Vult tamen Tondut. *de prævent part 2. cap 29 num 32* id procedere quando reus non est in contumacia: si enim esset contumax, utpotè quia non compareat, sed aufugit, tunc possit (ut ipse ait) uterque iudex procedere, cum contumax non possit opponere de præventione, & sic Iudex Sæcularis imponet contumaci pœnas temporales, & Ecclesiasticus Spirituales, & huic opinioni adhærent Grass *de eff cleric effect 1. num 620 in fin* Bellett. *de favor. cleric. real § 4 num 7*

9 Hocque ex eo provenire videtur, quia in Criminalibus per solam accusationem, informationem, & examen testium causa non dicitur præventa nam requiritur, vel executio citationis verbalis contra reum legitimè executioni demandatæ, vel personæ captura, quæ sola sufficeret ad præveniendum, & uti fortior, citationi verbali, & cæteris actibus prævaleret, ut tradit idem Tond *cit p 2. c 54 à n 5 ad 9 p 3. c 20 n 2* quæ conclusio vera est, quando captus non opponit de præventione verbali coram alio Iudice (ad quem, si opponat, est remittendus) & quando reus est verè captus, secus si spontè coram iudice, qui eum non citavit, se constitueret; quia præsumitur

turdolosè, & in fraudem se constituisse, prout conclusionem prædictam enucleando tradit Guazzin. *ad defens reor. def. 1 cap. 9. à num 14. cum seqq* quem non pigeat videre

10 Præterea ut Effractores Ecclesiarum cum spolio, gladio Spirituali Ecclesiæ ubique persequuti confundantur, quoties casus eveniat eos denunciari publicè posse, & debere, Episcopus litteris suis subsidialibus requirat alios Episcopos Provinciæ, ut illos denunciare quoque faciant in suis Diæcesibus, quia delictum est atrox, & exemplare, & tàm de jure civili *in l. si quis in hoc genus* 10. *ibiq DD Cod. de Episc & Cleric* quàm Canonico *in c. si quis 29. § Qui autem 17 quæst 4.* inter capitalia delicta numeratus, Belleti. *disq cler de pæn. Cleric §. 45 nu 2.* imò quod excedat omnia alia crimina præter crimen læsæ majestatis, ex Bartol. censuit Graff *consil lib 5. par 2 tit de priv. consil 2 diss. 2 n 3 & 4.*

Cæterum regulare est in delictis mixti fori, quod absolutus à Curia laica, quæ prævenit, non debet ampliùs à Curia Ecclesiastica molestari, Sperell *decis 4 num 4.* & hanc opinionem sequuta est *Sac. Congreg. Immunit in una Nucerina 8 Iulii 1687 lib Dec Martill pag.* 130 Et vice versa absolutus à Curia Episcopali, non potest amplius à Curia laica molestari, etiamsi non intercesserit captura Rei, ut declaravit eadem *S. Congr in Perusina 30. Septembris 1704. lib 3 Decret Vallem pag 619* Quod tamen intelligendum venit, ubi Judex Laicus, & Ecclesiasticus sunt ejusdem Monarchiæ, nam si essent sub diversis Principibus constituti, quilibet eorum procederet nulla habita ratione præventionis factæ per alium, ut observat Tondut *de prævent. par 2. c. 32 n 27.*

De excommunicatione contenta in c noverit, & c gravem de sent excommun

Tradit antiquitas, quod laici oppidè Clericis infesti sunt, ideoque sæpè oneribus, & gravaminibus directè, vel indirectè consubjicere moliuntur Quare cùm Episcopus in sua Diœcesi hoc attentari perspexerit, sivè Edictis, sivè Statutis, quibus ut plurimum libertas Ecclesiastica lædi solet, contra violatores procedere non negligat, & Immunitatem Clericorum juxta Canonum instituta tueatur. Et si Statuto, vel Edicto laicorum v g. prohibeatur, quod nemo ex habitatoribus, & incolis Civitatis, aut alterius loci, possit molere frumentum, vel olivas macinare, nisi in certis molendinis ipsorum laicorum · debet judicialiter monere, quos oportet Consiliarios, seu Officiales de regimine sub pœna denunciationis excommunicationis incursæ, *ad faciendam declarationem, Statutum, sive Edictum non comprehendere Ecclesiasticos, neque eorum Molendina*, & quatenus in termino ab eo præfiniendo illam facere recusent, in excommunicationem eos incidisse declaret modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA V.

Visa particula Statuti laicalis hujus Civitatis N. in Actis per Promotorem Fiscalem nostræ Curiæ exhibita (sivè viso Edicto guberni laicorum evulgato), quo prohibetur Incolis omnibus, & universis, ne audeant sub pena... frumentum, molere, aut olivas macinare facere, nisi in certis molendinis ipsorum laicorum, visaque monitione *sub pœna denunciationis excommunicationis* incursæ per nos facta, & contrà N.N. & N.N. hujus Civitatis Consiliarios (sive Syndicos, sive Consules, sive Priores, sive Cõfalonerios) legitimè executa, *ad faciendum declarationem*, Statutum præfatum (seu Edictum) hac in parte non comprehendere personas Ecclesiasticas, neque eorum molendina,

quam

quam in termino eis a nobis præscripto facere noluerunt, & allegata per eundem nostrum Promotorem *eorum contumacia*, dicimus, & declaramus, memoratum Statutum (sive Edictum) *tanquam læsivum*, & subversivum immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ *esse nullum*, & in validum, nec observandum, & prædictos N. & N. qui dictam declarationem facere renuerunt, imò d. Statutum (sive Edictum) servare volunt, & fecerunt, incurrisse excommunicationem maiorem contentam *in c. noverit, & c. gravem de sent. excom.* & esse publicè denunciandos per affixionem Cedulonum, prout denunciati mandamus omni, &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM

1 *Pœna excommunicationis est comminanda in monitione, alias reus non fit contumax.*

2 *Laici statuentes contra libertatem Ecclesiasticam, tenentur sub pœna excommunicationis declarare, statutum non comprehendere Ecclesiasticos*

3 *Episcopus in causis libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ procedit iure suo ordinario non obstante impedimento, sive inhibitione Metropolitani, aut A.C & non obstante appellatione ad Papam*

4 *Intellige quando excessus est notorius, & nullo casu licitus.*

5 *In casibus dubiis à declaratoria censurarum incursarum ob violatam immunitatem datur appellatio ad utrumque effectum*

6 *Declaratoria, item est nulla, quando prima citatio fuit circumducta, & absque alia citatione proceditur ad censuras.*

7 *Statuta, sive edicta laicorum, quando dicantur lædere libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam, ostenditur, & num. 8*

9 *Statuta, sive Edicta laicorum, servanda non sunt à Clericis, etiamsi respiciant publicam utilitatem.*

10 *Statuta, sive Edicta ubi notoriè sunt contra immunitatem Ecclesiasticam ab Episcopo nulla sunt declaranda*

11 *Episcopus in causis gravibus immunitatis Ecclesiasticæ, ubi casus patitur dilationem, debet petere consilium à S Congregatione, & affertur monitum Bellarmini*

12 *Absolutio à censuris ob violatam immunitatem Ecclesiasticam à solo Papa conceditur, & dari potest, & n 13. & 14.*

15 *Episcopus non obstante inhibitione, seù absolutione A C procedit contra lædentes immunitatem, & redditur ratio*

16 *Episcopus in causis immunitatis Ecclesiasticæ non potest allegari suspectus.*

17 *Episcopus in eisdem causis pro Decreto absolutionis nihil percipere debet, exceptis actis Curiæ.*

18 *Magnates, & Magistratus laici, molestantes, & carcerantes indirectè Parentes, vel consanguineos Ecclesiasticorum, excommunicationem Papæ reservatam incurrunt.*

19 *Censuræ sunt aggravandæ, & reaggravandæ, quando rei, & lædentes immunitatem non resipiscunt.*

Aggravatio Censurarum quomodo fiat, ostenditur Ibidem.

De-

Denunciationis Excommunicationis.

FORMULA VI.

HIc auctoritate Ordinaria denunciantur excommunicati excommunicatione maiori N. & N. ex eo quia per nos legitimè moniti sub pœna declaratoriæ excommunicationis, ad faciendam declarationem, quod Statutum laicale (sivè Edictum) quo prohibetur Incolis, & habitatoribus huius Civitatis, nè molere faciant frumentum, nec olivas macinare, nisi in certis molendinis ipsorum laicorum, non comprehendat personas Ecclesiasticas, neque eorum molendina, illam in termino à nobis eis præfixo cum maxima immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ læsione, & iniuria, facere noluerunt. Ut igitur ab omnibus vitentur, præsentes affigi, & publicari iussimus, & tanquam violatores Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ tamdiù excommunicati existant, donec, facta valida declaratione, *à Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere*. Datum, &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli   *N. Actuarius.*

V E L

COn autorità ordinaria si denunciano scommunicati di scommunica maggiore N.N. & N.N. perche essendo da noi legitimamente stati citati sotto pena d'essere denunciati scommunicati, à dichiarare in forma valida, che lo Statuto laicale, nel quale si prohibisce à gli habitanti di questa Città universalmente di poter macinare grano, ò Olive in altri molini, che in quelli della stessa Città sotto pena di.... non comprenda gli Ecclesiastici, ne li loro molini, hanno con gran danno, lesione, & ingiuria dell'Immunità, e libertà Ecclesiastica ricusato, e negato di farla nel termine da noi paternamente prescrittoli: accioche dunque siano da tutti evitatti, e fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni, e come violatori della libertà Ecclesiastica, staranno così scommunicati, fin tanto, che fatta ch'haveranno la detta dichiaratione, siano assoluti dalla Sedde Apostolica. Data, &c.

N. Vic. Gen.

N. Actuarius.

ADNOTATIONES.

1 *SUB POENA DENUNCIATIONIS EXCOMMUNICATIONIS* Hoc dicitur in declaratoria ad demonstrandum, quod in exequutione monitionis servata sit forma legitima, quæ servanda est in pœnis spiritualibus ferendis: debet enim excommunicatio comminari, aliàs reus non constituitur verus contumax, & inobediens, ut tradunt Graff *dec aur par 1 lib 4 c 9 num 14* Bellett. *disquis cleric de favor can § 4 num 47* Guazzin jun *ad defens anim lib 2 def 6 cap 42 num 34.*

2 *Ad faciendum declarationem*. Suppo-

sito

sito enim, quod Statutum, sivè Edictum sit generale, & indefinitum, ex eo quia Ecclesiastici justè timent facto vexari posse, laici conveniri debent, ut declarent, illud non ligare, neque comprehendere Clericos, & ad id cogi possunt, Barbos *dec Apost collect* 442 *num* 7 Nicol. *Infl osc verb laicus num.* 4. & alii ab eis allegati. Quæ conclusio de plano procedit in casu expresso nostræ declaratoriæ, in qua cùm Statutum, sivè Edictum prohibens macinare frumentum, sivè olivas nisi in certis molendinis, sit contrà libertatem Ecclesiasticam, prout decisum jam fuit à *Sacr Congreg. Immunit.* in *Baren Terræ Modugni 17 Septembris 1634 lib decr. fol* 200 certum est, quod laici, qui talia prohibent, teneantur declarationem facere, ut eadem *Sacr Congreg* respondit in *Firmana* Terræ *Montis Georgii* 19 *Novembris* 1630 *lib* 2 *Dec fol* 63 & in *Laquedonen* 23 *Decembre* 1636 *lib* 3 *Dec fol* 19 *à tergo* aliàs quatenus renuant, procedatur contra eos ad censuras, *ead Sac Congr in Cefaluden* 21 *Augusti* 1631 *d lib* 2 *Dec fol* 85 *à tergo.*

3 Et *allegata eorum contumacia.* In faciendo scilicet d declarationem, nam etiamsi moniti comparerent, & excipiendo se excusatus prætenderent, non per hoc contumaciam purgarent; quia cum à jure jam sint excommunicati in *d c noverit*, non possunt de injustitia petitionis excipere, cum sententia juris semper præsumatur justa; sed parere tenentur Episcopo, qui in causis violatæ immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ procedit ordinaria sua auctoritate, non attento quocunque impedimento, sive inhibitione Metropolitani, aut A C ut pluries declaravit *Sac Congr Imm* videlicet in *Celsonen* 28 *Nov* 1673 *lib* 2 *Dec p* 870 *in Baren.* 28 *Jan* 1679 *lib Dec p* 1700 & *in Balneoregien* 18 *Augusti* 1700. *lib* 2 *Dec Vallem* & non obstante appellatione, *ead Congr in Pisanen* 25 *Septembr* 1627 *lib* 1 *Dec pag* 67 & *in Bisaccien* 6 *Febr* 1694 *lib* 1 *Dec par* 102 & etiamsi appellatio esset interposita ad Papam, nam non admittitur, nisi in devolutivo, ut *ead Congr* respondit in *Matheranen* 9 *Septembr* 1631. *lib* 2 *Dec pag* 89 *à tergo*, & *in Beneventana* 22 *Nov* 1639 *lib* 5. *Dec pag.* 104. Undè si Episcopus non obstante appellatione procederet ad Censuras prout tenetur, Sperell *decis* 181 *n* 83 validè procederet, sic respondit d *Sac Congr in Montis Falisci* 18 *Julii* 1687 *lib Decr. Marteli p* 129 Sperell *dec* 48 *num* 42.

4 Hæc tamen probè intelligenda sunt, quoties excessus contra Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, est notorius, & nullo casu licitus prout est in nostra hypothesi Sperell *dec* 48 *nu* 43. 44. & 45 in cæteris enim casibus dubiis

5 regulariter à declaratoria excommunicationis incussæ ob violatam immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, datur appellatio ad utrunque effectum, ut ex Decreto ejusdem *Congregat* 27 *Augusti* 1630 emanato, probat Pignatell *consul* 60 *num.* 32 *tom* 2 & *consult* 19 *nu* 60. *tom.* 6

6 Item censuræ essent nullæ, quandò prima citatio, seù monitio, per productionem, & admissionem jurium, vel Judicis Decretum, esset circumducta, & post interpositum appellationem Episcopus sivè ejus Vicarius procederet ad denunciationem Censurarum absque nova Citatione, ut de aliis sententiis dixit Rota *coram Greg dec* 140. *nu* 7 *ibique Add n* 16 *dec* 339 *n.* 2 & *dec* 457. *num.* 7 Pac Jord *elucubr tom.* 3. *lib* 14. *tit.* 1 *num.* 122 & in terminis censurarum pro tuitione Immunitatis Ecclesiasticæ latarum, *Sac Congr Immuni in Cisygnamen.* 18 *Nov* 1687 *lib Dec pag* 182 *in Conversanen* 20 *Febr* 1699 *lib* 2. *Dec pag.* 202 *Narnien* 2 *Dec* 1698 *lib.* 2. *Dec p* 289 *à tergo*

7 *Tanquam læsivum*, Statutum, sivè edictum, sivè Bannimentum laicorum, tunc dicitur læsivum immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, quoties aufert, Clericis, quæ eis competunt, vel prohibetur, aut impeditur uti rebus, facultatibus, & privilegiis sibi de jure naturæ, Civili, & Canonico concessis, Innoc *in hoc cap noverit*, Sperell *decis* 12 *n* 39. & 45 Bellett *disq cler de exemp. Cleric à Stat Sæcul* § 1 *n* 22 Leo *thes for. Eccles par* 1 *c* 14 *num* 37 38 & 39 Panimoll *decis* 32 *num* 21 22 & 23 vel dominium, & jus, vel tollitur, vel mi-

nuj-

onitur, aut restringitur, Passerin, *loc Statutorum num 59 de haeret in 6* & alii multi ab eis allegati. Et non solum quando directè, & nominatim disponit de Clericis, sed etiam quando sub generali dispositione, & sic indirectè, & in consequentiam illos comprehenderet. quia libertas Ecclesiae neque directè, neque indirectè, & neque in totum, neque in partem à laicis laedi potest, ut probant auctoritates mox allegatae.

8 Hocque exemplificatur in illis statutis & Edictis, quibus praecipitur, ne subditi laici contrahant cum aliis, quam cum subditis, ne vendant, nec emant nisi à subditis non admittantur ad successionem bonorum, & honores, nisi subditi, vel prohibetur quod nemo extrahat frumentum à Civitate, seu Territorio, nemo vendat fructus nisi soluta certa gabella, nemo admittatur ad Clericatum, vel aedificet Ecclesiam sine licentia Domini temporalis, vel alia similia praecipiunt, vel prohibent, de quibus videri possunt Ricc. *prax rer. for Ecclesi par 3 res. 214. per tot* Barbos *de jur. Ec-*

9 *clesi. lib 2 c 3 a nu. 192 cum plurib. seqq* Haec inquam laicorum statuta, Edicta, vel Bandimenta à Clericis servanda non sunt, etiamsi aliquando essent utilia, & respicerent publicam utilitatem, nam quando talia sunt, Episcopus mediante suo Edicto publicae utilitati providere debet, ut dixi *par 1. tit 5 adnot ad form. 17 n. 15 & par 2 tit 13 adnot. ad form. 3 nu. 14.* ubi Decreta allegantur, & hoc idem probant aliae auctoritates quas cumulat Pannmol *dec 32 n 27 & 28*

10 *Esse nullum.* Sicuti quando statutum, sive Edictum laicorum prohibens emptionem, venditionem, extractionem, & alia similia fieri, est generale, & ambiguum sine expressione Ecclesiasticarum personarum, potest Episcopus illos, ad quos pertinet cogere, ut declarent non comprehendere Ecclesiasticos, eo quia de facto laedere potest Ecclesiasticam libertatem, ut probatum est supra ita ubi notoriè est contra libertatem Ecclesiae, ut hic, idem Episcopus, potest declarare illud esse nullum, ut benè distinguit Passerin. *loc. cit. n 4. & 5 de immunit Eccles in 6.* & fortiùs si de Ecclesiis vel Clericis faciat expressam mentionem, tunc tunc non solùm potest, sed tenetur ad instantiam Promotoris fiscalis hanc nullitatis declarationem facere, ut mandavit fieri Sac. Congr Immunit in *Mediolanen 11. Januarii 1633 lib 2 Dec pag 147.*

11 Verùm Episcopus non debet ad supradicta improvidè, & festinantèr procedere, sed matura deliberatione facti, loci, & personarum qualitate semper inspecta, & dum periculum, damnum, vel scandalum non imminet, & casus patitur dilationem, consilium (facti narratione exposita), à Sac. Congregatione expostulare, nam ita faciens, consilium custodiet illum, juxta Sapientis effatum, *prov 3* Et in hoc meminisse juvabit monitum traditum à pio, ac doctissimo *Cardinali Bellarmino*, qui in Opusculo, cui titulus est — *Admonitio ad Episcopum Theanensem Nepotem suum*, illum instruens de modo tuendi Ecclesiasticam libertatem, in septima admonitione, sed controversia, sic inquit *Haec enim videtur hoc tempore esse lapis offensionis, & petra scandali, & valde difficile est sic eam defendere, ut indignationem eorum (idest Principum laicorum) non incurramus, vel sic eam negligere, ut non incurramus in offensionem Dei, & ejus Vicarii. Duo in re tam ardua mihi occurrunt. Primum ut nihil temere, & sine maturo consilio agamus, & si nobis non adsint in praesentia viri periti, quorum consilio fidere possimus, scribamus, si tempus adest ad absentes. Alterum, ut sic vivamus, ut intelligant Principes, vel Principum administri, nos non quaerere occasiones cum illius rixandi, sed solo Dei timore, & honore duci, ut libertatem Ecclesiae defendamus, & alioquin eorum amicitiam optare, & magnificare, & revera conemur officiis, & beneficiis amicitiam illorum diligenter conservare, & nutrire multa enim Principes Saeculi amicis Episcopis concedunt, quae non concederent iis, quos adversarios sibi esse sciunt, aut credunt.* Haec Bellarminus

12 *A Sede Apostolica absolutionem voluerint obtinere.* Quamquam Censura, de qua loquimur hic, & habetur *in c fin de immunit. Eccles in 6* non legatur reservata, adhuc tamen hodie non solum absolvi non potest ab Episcopo, sed neque ab

A C

A C qui est judex ordinarius appellationem quae interponuntur ad Sed. Apostolicam, tanquam reservata Summo Pontifici, ut pluries S Congr immun declaravit, & praesertim in *Licien* 13 *Apr* 1638 in qua dubio proposito per Vicarium illius loci, sic respondit – *Sacra &c. c censuit absolutionem à censuris in causa violatae jurisdictionis, seu immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticae, esse reservatam Summo Pontifici, nec ab alio posse concedi sub quocunque praetextu etiam restitutionis factae Ecclesiae, & opinionem contrariam esse improbatam, ideoque illa non obstante, eundem Vicarium procedere debere ad fulminationem censurarum contra Violatores lib 3 Dec fol 66 à tergo.*

13 Et proposito in eadem Congr dubio. *An A C possit dare absolutionem a censuris illatis in causa immunitatis, libertatis, & jurisdictionis Ecclesiasticae? An etiam caetera Tribunalia Urbis?* Die 4 Augusti 1626 censuit, *non posse, & resolutum fuit* in his consulere debere *Sac Congregationem lib 1 dec fol* 10 Imò quod neque absolutio obtenta à Sac Poenitentiaria suffragetur in foro externo, testatur D Raynald *supplem. ad c 1 supplem 6 num* 23.

14 Et iterum habito recursu super eodem dubio ad instantiam Episcoporum Regni Neapolitani, eadem Congregatio die 7 Maii 1643 respondit – *servandum esse Decretum editum die 4 Augusti 1626 a Sanctissimo approbatum, ut A C a Censuris promulgatis ex causa jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticae non possit absolutionem concedere, etiam cum reincidentia, uti reservatam Summo Pontifici pro tempore existenti, ideoque D Secret notificet A.C. lib 3 Decr fol* 176 a n 6 & saepè alibi

15 Et hinc est, quod si A C Inhibitiones vel absolutiones à Censuris ob causam violatae immunitatis, aut libertatis Ecclesiasticae concederet, illis non obstantibus Episcopus procedere validè posset, *ead. S Congr in Melphien* 22 *Apr* 1673 *lib 1 Decr pag* 792 *& in Ravel* 30 *Augusti* 1698 *lib 2 Decr pag* 172 *à tergo*. quia in hac Materia standum est Decretis Sac. Congr immun ut ait D Rayn *observ crim. supplem ad c* 24. *supplem 2 nu* 116 & si judex habet dubium circa illorum interpretationem debet eandem Congr. consulere, prout ipsa Congr respondit *in Mediol* 22 *Iunii* 1660. *lib. dec. Recti p* 264.

16 Et nota Primò, quod episcopus in causis immunitatis Ecclesiasticae non potest allegari suspectus, prout eadem Congr olim declaravit in *Ostunen* 20 *Martii* 1630 *lib 2 Decr pag* 33. Secundò quod

17 pro Decreto absolutionis censurarum incursarum ob laesam immunitatem, seù libertatem Ecclesiasticam interponendo vigore facultatis, sibi à S Congr delegatae nihil recipere debet, salvo tamen quod debetur pro reintegratione immunitatis ac pro actis Curiae ejusd. Episcopi, *ead Cong. in Majoricen* 14 *Apr* 1674 *lib 1 Dec pag* 924. Tertiò, quod Barones, Magnates, & Magistratus laici, qui indirectè carcerant, molestant, & vexant Parentes, vel consanguineos Ecclesiasticorum, in-

18 currunt Excommunicationem, a qua absolvi non possunt, nisi à Sede Apostolica ut declaravit *Sac Congr immunit in Oritana* 18 *Octobr* 1633 *lib 2. Dec Paul fol* 174 Leo *thes for Eccles par 3 c 7 n* 39

19 Quartò, quod quando excessus est exemplaris, & rei non resipiscunt, censurae sunt aggravandae, & reaggravandae, scilicet per Edictum, per publicationem à Parochis faciendam singulis diebus Dominicis inter missarum solemnia pulsatis campanis, & per concionatores ex Suggestu, & per litteras missas vicinis Episcopis, Graff *de sent excom cons 2 nu 3 p 1 lib 5* Garant *verb excommunication* 45 *S Congr immunit Turpien* 22 *Iulii* 1630 *lib 2 Decr fol* 53 *& in Beneventana* 20 *Ian* 1637. *lib 3 fol* 22.

De excommunicatione contenta in c nullus judicum de foro compet.

Quia non semel judices, & Magistratus laici, usurpantes sibi potestatem exercendi jurisdictionem in personas Sacras, & Ecclesiasticas, eas ad Tribunal suum trahendo judicando, carcerando, vel condemnando, irrogant injuriam Ecclesiae, & contra jura Divina pariter, & humana Sacrilegium committunt ideoque excommunicatione, quam incurrunt, publicè sunt feriendi, praemissa declaratoria modo sequenti.

Sen-

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA VII.

V*isa judiciali monitione*, requisitoria legitimè exequuta contra Judicem N. & N. Notarium illius Actuarium, & N. Carcerum laicalium Custodem, ad remittendum ad nos, & Tribunal nostrum infra. ... Clericum N nulliter, & sacrilege per eos in dd. suis Carceribus detentum *sub pœna publicæ denunciationis excommunicationis majoris incursæ*, visaque, & attenta eorum *damnabili contumacia* in Parendo, dicimus, & declaramus, memoratos Judicem N. Actuarium ejus N. & N. Custodem Carcerum, incurrisse excommunicationem majorem contentam in *cap. si quis suadente 17. quæst. 4. & in cap. nullus Judicum de for. comp. in Bulla Cœna canon. 19. & in aliis Constit. Apostolicis*, & sic Summo Pontifici reservatam: & propterea esse publicè declarandos, & denunciandos, prout per affixionem Cedulorum denunciari volumus, & mandamus.

N. Vic. Gen.

N. Actuarius.

SUMMARIUM

1. *Qui latitat, & subterfugit citari, habetur pro citato*
2. *Iudex laicus, qui Clericum distingit censuras plures a Sac. Canonibus inflictas ipso iure incurrit, & num. 9.*
3. *Iudex laicus non remittens suo Iudici Clericum carceratum graviter peccat, non obstante gravitate delicti.*
4. *Iudex laicus est incapax jurisdictionis spiritualis, & ideo illam præscribere non valet.*
5. *Etiam in Crimine Assasinii*
6. *Iudex, qui ob graves respectus Clericum carceratum Iudici suo tradere recusat, debet saltem declarare illum retinere ad dispositionem Episcopi*
7. *Rigor juris in quibus casibus temperetur ostenditur*
8. *Iudex laicus potest dimittere Clericum detentum innocentem absque eo quod teneatur illum remittere suo Iudici*

Denunciationis Excommunicationis.

FORMULA VIII.

HIc auctoritate Ordinaria denunciantur, & declarantur excommunicati excommunicatione majori SS.D.N. Papæ reservata N. Judex N. Laicus, N. ejus Actuarius, & N. Carcerum Custos; ex eo quia per nos judicialiter moniti, & requisiti ad excarcerandum, & remittendum, ad nos, & nostrum Tribunal, Clericum N. in carceribus laicis injustè, & sacrilege detentum, illum remittere, prout iuris est, & obedire noluerunt. Ut igitur ab omnibus vitentur, præsentes publicari jussimus: & tamdiu tanquam Sacrorum Canonum, immunitatis, & iurisdictionis Ecclesiæ violatores, & perturbatores excommunicati existant, donec d. Clerici libera, & honesta dimissione, & ad

Cu

Curiam nostram remissione sequuta, meruerint à Sede Apostolica absolutionem obtinere: Datum &c.

VEL

Con autorità ordinaria si dichiarano, e denunciano scommunicati di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. Giudice laico, N. Notaro Attuario, & N. Custode delle Carceri, perchè richiesti da noi con interpellatione giudiziale, à rimettere al nostro Tribunale il Chierico N. carcerato, e ritenuto da essi Sagrilegamente nelle loro Carceri (come è di ragione) non hanno come dovevano, voluto rimetterlo, nè ubbidire. Acciochè dunque siano da tutti fuggiti, & evitati, si sono publicati i presenti Cedoloni, & i sopra detti come violatori de Sagri Canoni, & usurpatori della giurisdizzione della Chiesa, staranno così scommunicati, cioè privi del consorzio de fedeli, de Santi Sagramenti, de i Suffragi, & orazioni della Chiesa, e privi della sepultura Ecclesiastica in caso di morte, fin tanto che non haveranno ubbidito, e sodisfatto alla Chiesa, & ottenuto dalla Sede Apostolica l'assolutione. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Loco del ✠ Sigillo. *N. Actuarius.*

ADNOTATIONES.

1 V*ISA IUDICIALI MONITIONE*. Formulam hujus monitionis jam dedi in *par 2 tit 15 form 8* quæ si personaliter exequi non posset, ut potè quia Judex Nuncium non admitteret, vel alio modo subterfugeret citationem personalem, puta auxilio potestatis laicalis, sufficit, quod fiat ad Domum solitæ residentiæ dimissa copia, vel etiam per edictum affigendum ad valvas d. Domus, ut tradunt relati à Spereil. *dec 48 num 34 & plurib seqq* hic enim habetur pro citato, *per text in c quoniam frequenter § Porro verb impedit ut lit non contest.*

2 *Sub pœna denunciationis excommun incursæ* Judex enim qui personaliter Clericum distringit incurrit ipso facto excommunicationem nostri textus, nam etsi nonnulli DD quos refert, & sequitur Barb. *in eod c nullus* teneant, quod hæc censura non sit latæ, sed ferendæ sententiæ, verior tamen sententia est, quod ipso jure incurratur, quia ita per alium *text in cap nuper 29 de sent excom* expressè declararit, ut bene advertit Pithing. *in sui can lib 2 tit 2 num 82 notab 3* cum quo convenit Fagnan. *in d cap nullus num 13*. Et præter hanc censuram incurrit alteram, *can si quis suadente* Fagn *ibi nu 12*. Graff *de effect Cleric effect 1. num 221*. Guazz. jun *ad defens anim.lib.2 defens. 1 cap 13 n 90* & alii à me allegati *d par 2 annot ad d. form.8 n 6* Item incurrere etiam censuram Bullæ Cœnæ, non ambigitur, ut clarè demonstrat Fagn. *in d. cap nullus n 14 de for comp.*

Damnabili contumacia. Debet enim Judex laicus constito quod carceratus est Clericus, statim illum remittere ad suum Judicem, aliàs graviter peccat, Graff. *de effect cler effect 1 num 334*. Bellet. *disq cleric de favor person § 12. num.7.* & hoc patet ex eo, quod si non peccaret, tot censuras non incurreret, cum excommunicatio non feratur ab Ecclesia sine culpa mortali. Neque excusatur Judex propter gravitatem delicti à Clerico carcerato commissi quia pro quocunque crimine, etiam enormi, & gravissimo non est sibi subjectus & sicutà non potest illum judicare, ita nec retinere, nisi in casibus jure expressis *in cap. cum non ab homine de judic & in cap. perpendimus de sent. excom* non obstante

4 quacunque prætensa consuetudine, si ea sola sit, & nullo titulo, seu privilegio saltem præsumpto Sedis Apostolicæ adjuvetur, tum quia hoc si cluso, laicus Judex est incapax jurisdictionis Spiritualis, & consequenter nunquam eam præscribere potest, cum incapax possidendi, sit incapax præscribendi, *cap causam de præscript* tum quia talis consuetudo est contra libertatem Ecclesiasticam, & est irrationabilis, ac invalida, cui sacri canones semper resistunt, ita ut nunquam præscribi possit, ut latè ostendit Pirhing *in jus can lib 2 tit 2 a nu. 81 ad num 86*

5 Quod procedit, & ampliatur etiam in crimine Assassinii, pro quo si clericus reperiatur carceratus per Judicem laicum, remitti oportet ad suum Judicem, qui debet ferre sententiam declaratoriam super facto, idest quod Clericus commiserit assassinium, ut in puncto tenet Fagnan *in cap contingit il 2 de sent excom num* 21 22 & 23 Nec obstat plurium DD opinio, quod Clerici committentes crimen assassinii ipso facto pœnam depositionis, etiam ab ordine statim incurrant, & amittant omne privilegium clericale, itaut possint capi, & puniri per Judicem laicum vigore *text in c 1 de homicid in 6* quia sententia communis Canonistarum tenet, per hunc textum, Clericum de crimine assassinii culpatum, non amittere ipso jure privilegium clericale, sed præcedere debere sententiam declaratoriam Judicis Ecclesiastici, adhoc ut Judex laicus illum capere, & punire possit, Beilert *disq cler de favor person § 7 num 6* Barb. *in d c 1 de homic in 6 num* 14 Pirhing *in jus can loco supra citato nu.* 26 Passerin. *in d c 1 de homic in 6 num* 9 ubi sic ait — *Nec iste Clericus sic depositus ex vi assassinii potest a Judice seculari capi, & puniri ex vi talis depositionis, sed necessaria est prius sententia declaratoria Iudicis Ecclesiastici &c* Vulpen *Succ Variuac par 1 de inquisit quæst 8 num.* 18 ex hac Criminalistarum lucerna hæc habet — *Clericus assassinus potest a Iudice seculari puniri, etiam absque ulla degradatione, dummodo de assassinio constet, & ubi assassinus fuerit ab Ecclesiastico Iudice bannitus, diffidatus, & condemnatus.*

6 Verum enim verò, si Judex laicus Clericum delinquentem in carceribus suis detentum, Judici Ecclesiastico requirenti remittere recuset ob aliquos graves respectus, & Episcopus prudentialibus motivis adactus ad publicationem Censurarum (ne deveniant majora scandala) trepidet devenire, tunc saltem omnino curare debet, ut Iudex præfatus scripto declaret, *illum retinere nomine, & ad dispositionem ipsius Episcopi*, certiorata super hoc Sac. Congr. & monitis paternaliter Judice, & Officialibus de censuris incursis, prout dixi *in*

7 *par 2 tit 15 form 8* nam rigor juris aliquando temperatur ratione locorum, aliquando ratione Causæ, aliquando ratione personæ, ut docet, & monet *glos. in c pueris 60 verb rigor de sent excom.* ac etiam quando Prælatus videt excommunicationis medicinam non esse infirmo profuturam, *c duo dist* 13 Si verò ipsi Judici laico constet, quòd Clericus, quem detinet carceratum, est in-

8 nocens delicti, pro quo reperitur in carceribus, tunc potest illum liberum demittere absque eo quod teneatur eum tradere Judici suo, Graff *de effect cleric eff 1. num* 1283

9 *Et in aliis Constit Apostolicis.* Idest *Honori III Const 1 Bullar tom 1 p.43* in qua confirmat legem Federici II Imperatoris pro immunitate, & libertate Ecclesiastica emanatam, Bonifacii IX *Const 4. eod tom 1 pag 232* Martini V. *Const. 10 eod tom 1 p. 261* Leonis X. *Const 7 §.40 p 478 & Constit 10 § 11 pag 483* Pauli V *Const 63. tom 3 §.19. pag 252* in quibus Judices laici perturbantes jurisdictionem Ecclesiæ, & personas Ecclesiasticas capientes excommunicatione majori Papæ reservata feriuntur.

De excommunicatione contenta in cap. Administratores 23 quæst 5.

Judicea, & Magistratus laici per hunc text & per alia jura a me allegata *par 2 tit 15 form 9. num 7.* requisiti à Judice

Ec-

Ecclesiastico, tenentur præstare brachium seculare pro exequutione sententiarum, & mandatorum ejus, quod si illud judicialiter deinde moniti concedere neglexerint, potest Episcopus, sivè alius Judex Ecclesiasticus, qui habet jurisdictionem excommunicandi, illos a communione Ecclesiæ repellere, & excommunicare. Unde si detur casus denegationis, & Episcopus judice expedire hoc remedio uti, & eos ita compellere, factis monitionibus, deveniat ad declaratonam modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA IX.

V*Isa requisitione* implorationis auxilii brachii sæcularis Judici N. nomine nostro honorificè facta de, & super exequutione sententiæ (seu mandati) per nos judicialiter latæ contra N. de crimine ..... processato, convicto, & fer. fer. condemnato: *visis monitionibus* deinde contra eundem Judicem renitentem, ad præstandum d. auxilium cum præfixione termini, & comminatione excommunicationis, legitimè exequutis, & nihil relevans: *quod eum excusare possit* deducto, & attenta ejus culpabili negligentia, & contumacia in re gravi propter quam ea, quæ Deo sunt placita prosequi non possumus, ideo duximus *esse excommunicandum*, & a communione Ecclesiæ repellendum, prout excommunicamus, & a consortio, & a communione fidelium reppellimus, & separamus, donec paruerit & auxilium præstaverit, Cedulones decernimus, & excommunicatum declarari, & denunciari, volumus, & mandamus omni &c.

Ita pronunciavi ego N. Vic. Geg.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Judex laicus requisitus, si denegat suum auxilium est cogendus censuris, & n. 7*

2 *Monitiones contra Judicem laicum, qui auxilium dare recusat, quomodo sint concipiendæ, ostenditur*

3 *Unica monitio pro tribus quando sufficiat, & qua forma sit concipienda, ostenditur*

4 *Judicis arbitrio remittitur intervallum dierum inter unam, & alteram monitionem requisitum.*

6 *Monitio facta cum termino, qui nimis arctat, est nulla*

6 *Judex laicus in quibus casibus possit suum auxilium, sive braccbium denegare, ostenditur.*

8 *Judex laicus denegans suum auxilium Judici Ecclesiastico, compellitur censuris, etiam in causis mixtisfori.*

9 *Judex laicus denegans suum auxilium pro tuenda clausura Monialium, excommunicationem incurrit ipso jure*

10 *Clerici non debent inservire Episcopo in officio Satellitum*

11 *Clerici in civilibus de commissione Episcopi, possunt intimare mandata. Et Episcopus per modum defensionis gladio temporali uti.*

Denunciationis Excommunicationis.

FORMULA. X.

HI auctoritate Ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. Judex laicus, ex eo, quia per nos honorificè requisitus, & postea judicialiter monitus ad præstandum auxilium sui brachii secularis pro exequutione nostræ sententiæ juridicè latæ contra N. pro. . . . illud contra juris statuta, cum maximo justitiæ, & publici boni detrimento, præstare renuit, & recusavit. Ut igitur tanquam contumax, & inobediens Ecclesiæ in re gravi, ab omnibus vitetur, præsentes publicari jussimus; & ita excommunicatus permaneat, donec parendo condignam dederit satisfactionem, & a nobis meruerit absolvi. Datum &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

CON autorità ordinaria si dichiara, e denuncia scommunicato di scommunica maggiore a noi riservata N. Giudice laico, perche essendo stato a nostro nome con il dovuto rispetto richiesto, e di poi anche giudizialmente interpellato, a concedere l'ajuto del suo braccio secolare per l'essecuzione della sentenza giuridicamente promulgata da noi contro N. per. . . . hà contro la disposizione, e dritto legale, con gran danno e disprezzo della giustizia, e del publico bene, negato di concederlo: ed acciochè come contumace e disubidiente alla Chiesa in cosa grave sia da tutti fuggito e vitato, si sono publicati i presenti Cedoloni; e stia scommunicato, sin tanto che averà ubbidito, e dato alla Chiesa la condegna sodisfazione, & ottenuta da noi l'assoluzione. Dato &c.

N. Vic. Gen.

Loco ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 VISA REQUISITIONE. Qua forma sit facienda brachii secularis imploratio, jam ostendi *p. 2. tit. 15. form. 9.* ubi *n. 8.* monui, quod Judex laicus est prius requirendus benignè, & postea per Censuras cogendus, si deneget auxilium, ut præter authoritatem Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib. 5. tit. 10. cap. 9. nu. 23.* quam ibi allegavi, docet etiam Graff *de effect. cleric. effect. 1. num. 101.*

3 *Visis monitionibus.* Dicitur hoc in plurali, quia secundum litteram nostri textus admonitio debet esse trina, hæc enim vocatur legitima, *glos. in cap. contingit. §. 2. ver. tertio de sent. excomm.* idest. Prima, ad præstandum infra . dies auxi-

auxilium brachii secularis pro exequutione sententiæ contra N sub pœna excommunicationis Secunda *ad dicendum & allegandum infra dies, causam quare non debeat excommunicari* Tertia *ad comparendum infra dies, & videndum, & audiendum se excommunicari*, & successivè *excommunicatum declarari, & pro excommunicato publicè denunciari, Cedulones decerni, & affigi per loca solita &c* ut docent Canonistæ quos refert, & sequitur Bellet *disq cleric. de favor. can §* 4 *num. 22.*

3 Verùm si monitiones non fierent distinctè, sed unica, quæ tres complectatur, sufficit pro validitate, juxta aliam literam *c constitutionem § Statuimus de sent excom in 6* nam una monitio cum intervallo aliquorum, saltem duorum dierum, habet vim trinæ monitionis, hoc est si dicatur – *monetur N in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo sibi assignantur ad dandum, & præstandum brachium seculare pro exequutione Sententiæ per nos latæ contra N sub pœna excommunicationis, alii duo ad dicendum & allegandam causam quare non debeat excommunicari, alii verò duo ad comparendum, & videndum, & audiendum se excommunicari, & successivè pro excommunicato publicè denunciari, Cedulones decerni, & affigi per loca solita &c* hæc enim monitio taliter concepta æquivalet tribus, ut docent DD *in d c constitutionem de sent excomm in 6* Graff *consil lib 5 p 1 cons 4 num 7 8 & seqq de sent excom.*

4 Temporis vero intervallum istius Canonicæ monitionis est judici arbitrarium, ita ut augeri, & minui possit, pro rerum, & facti qualitate, Ricc *prax rec for Eccles par 3 res 132 num 3* Bellet *disq cler loc supra citato num 23 & 43 in fin* Sperell *decis 48 num 58 & 59.* At

5 cautus, & circumspectus in hoc debet esse judex nam si juxta facti, & delicti speciem, tempus præfixum, & præsertim in excommunicatione ab homine ferenda, esset nimis breve, & incongruum pro defensione citati, monitio esset nulla, tanquam nimis eum arctans, ut in causa civili minoris relevantiæ dixit Rot coram Merlin *dec 430 num. 12 & 13*

Quod eum excusare possit. Per hujus 6 clausulæ expressionem datur intelligi, quod judex laicus potest aliquando justè denegare suum auxilium, v g si judex Ecclesiasticus requirens, fidem non faceret de processu vel si in crimine seculari, vel mixti fori de quo ipse judex laicus potuisset cognoscere (nam in cæteris merè Ecclesiasticis est merus executor) sententiam protulisset, sivè mandatum relaxasset juris ordine non servato, sed extrajudicialiter, & de facto processisset vel illud quod judex Ecclesiasticus vult exequi, esset evidenter iniquum, & injustum, vel evidenter nullum dixi *evidenter*, nam si injustitia, aut nullitas esset latens, & occulta, & de ea non constaret, judex laicus in dubio debet exequi, & obedire, ut hæc declarando bene advertit Graff *de effect Cleric effect 1 à num. 1025 cum pluribus seqq* Pirhing *in jus can tom 1 tit 31 num. 48.* cum aliis auctoritatibus allegatis *d. par 2 tit. 15 ad form 9 num 4.*

Esse excommunicandum Licèt Gloss. 7 hic in fine dicat, quod judex laicus ter monitus denegans auxilium, incurrat excommunicationem ipso jure: nihilominus ut advertit Gratian *in c antecedente § præterea* (& est communis opinio) censura hujus canonis non est latæ, sed ferendæ sententiæ Quod autem possit, & debeat judex laicus censuris compelli ad præstandum auxilium, sive brachium judici Ecclesiastico illud jure requirenti, si præstare renuat, est certum, in Iure, & probant DD *a me citati d par. 2 tit 15 ad form. 9 num. 7* Barbos *in c statuimus num 8 de maledic* & alii in magno numero cumulati à Romaguer *in Glos ad Synod Gerund lib 5 tit 10. cap 9 num. 23*

Et tam pro causis merè Ecclesiasticis, 8 quàm mixti fori, cum enim Episcopus in omnibus delictis, in quibus secundum juris dispositionem potest inquirere, & punire, debeat, si opus fuerit, implorare (ut delinquentium contumacia reprimatur) hujusmodi seculare auxilium, ut habetur expressum in *cap 1 de offic. ordin* & tradit Glos. *in c plerisque verb. brach secul tit eod & in c quoniam*, sequitur, quod indistinctè possit ad illud

præstandum compellere, Glos *in d c. 1. verb præjudicandum, & in cap statuimus verb. contra eum de maledic* Dian *part 1 tract 2 resol* 108. scilicet censura excommunicationis, vel etiam interdicti, cum ejus arbitrio puniendus sit judex laicus, Menoch *de arbitrar lib. 2. cas. 452. num. 3* licet praxis admittat, ut judex laicus inobediens excommunicatione plectatur donec paruerit, Ricc. *prax rer for Eccles par 1 post resol 298. notabilia in mater implorat brachii num. 2* nisi ageretur de implorattione brachii sæcularis ad tuendam clausuram monialium; quia in ea si judex sive magistratus laicus, auxilium non impenderet, esset ipso facto excommunicatus vigore *Concilii Tridentini sess 2. c 5 de regular*

9

10 Quid si judex laicus non habeat familiam armatam, nec alio modo valeat auxilium imploratum præstare? an tali casu vel aliàs si brachium seculare implorare nollet, possit Episcopus pro exequutione suorum mandatorum, uti opera Clericorum? & dicas, quod non; quia honestas ipsa Clericalis non patitur, quod Clerici exerceant officium Satellitum, quod est infame, Sperell *dec 77 num 2* Si enim Episcopus mitteret Clericos armatos ad capiendum reos, vel pignora, esset res pessimi exempli, pluries à Sac. Congr damnata, ut testatur Nicol. *lucubr. can. lib 5 tit 39 post nu 209 ver. At Episcopus* Pignatell *consul 66 num. 21 tom. 5* Pellegrin *prax Vicar crim par 4. sect 8 n 63.* Unde Præsules ab hujusmodi commissione omnino abstinere debent quamquam in civilibus intimatio alicuius mandati, possit à suo Superiore etiam Clericis committi, Rot coram Burrat. *decis 176. n. 2.* Imò per modum defensionis liceat Episcopo uti etiam gladio temporali, Glos *fin.* & DD *in cap dilecto de sent excom. in 6.*

11

De excommunicatione contenta in c. diffinivit 17 quæst 4.

Frequenter de hac excommunicatione in foro Ecclesiastico contingit dubitari, & disceptari quia frequentes confugientes ad loca Sacra, & immunia, temerè à judicibus laicis, eorumque exequutoribus absque Episcopi licentia, vi extrahuntur, Propterea constito de violenta à loco immuni extractione, Episcopus nulla interposita mora, præmissa monitione contra judicem mandantem, vel approbantem, & extrahentes, ad restituendum extractum loco immuni, si parere detrectent, procedat ad declaratoriam modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A IX.

Visa relatione Promotoris nostri fisci *de, & super violenta extractione N. confugæ laici* ab Ecclesia N. loci N. per satellites Curiæ N. facta die..... Visa informatione capta, *& monitione exequuta* contra N. Judicem mandantem (vel approbantem) & Promotorem eius fiscalem, & exequutores, *ad restituendum d. Ecclesiæ* extractum, & attenta eorum contumacia in parendo, dicimus & declaramus d. N. Judicem, promotorem eius fiscalem, & extrahentes, de quibus in Processu, damnabilitèr incidisse in excommunicationem maiorem contentam tàm *in c. deffinivit. 17. qu. 4.* quàm in Constitutione 7. *Greg. XIV. cum alias*, & esse nominatim publicè denunciandos, ideoque Cedulones decernimus affigi, ac publicari volumus, & mandamus omni, &c.

N. Episcopus N.

N Actuarius.

SVM-

SUMMARIUM.

1 *Extrahens confugam ab Ecclesia malis artibus sine violentia incurrit excommunicationem*
2 *Extrahens confugam ab Ecclesia auctoritate privata, an incurrat excommunicationem, ostenditur, & num. 3*
4 *Qui conatur extrahere, licèt non sequatur extractio, censuram Bullæ Greg. XIV incurrit*
5 *Extractus de ordine Episcopi ad formam Bullæ, si fugam arripiat a carceribus, & iterum capiatur in loco non immuni est bene captus.*
6 *Quando est dubium, an captus gaudeat immunitate, vel est consignandus Curiæ Ecclesiasticæ, vel declarandum, quod retinetur illius nomine*
7 *Confuga a loco immuni extrahi non debent nisi abutantur confugio, etiamsi adsit facultas S. Congreg.*
8 *Confugæ quando dicantur abuti confugio, ostenditur exemplis*
9 *Litteræ S. Congregat. & Statuta Religionum de non recipiendis in Monasteriis hominibus facinorosis, non tollunt immunitatem*
10 *Examen confugæ receptum in loco immuni est nullum.*
11 *Bona asportata in loco immuni sequestrari non possunt, neque auctoritate Episcopi, neque Nuncii Apostolici.*
12 *Heretici, excepto hæresis crimine gaudent immunitate*
13 *Clerici seculares, & Regulares etiam pro delictis Ecclesiasticis gaudent, immunitate Ecclesiæ, & num. 14. 15 & 16 & 17*
18 *Monitio ad restituendum extractum qua forma sit concipienda ostenditur, & n. 19*
20 *Monitio, ubi factum est notorium, non est necessaria, præsertim in notorio facti permanentis, & nu. 22. Sed cautius sit illam adhibendo.*
22 *Restitutio extracti, cui sit facienda ostenditur*
Traditur formula aggravatoriæ.
24 *Aggravatoria est remedium ordinarium adversus excommunicatos contumaces.*

Denunciationis.

FORMULA XII.

HIc auctoritate ordinaria declarantur, & denunciantur excommunicati, excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata N. Judex laicus, & N. ejus Promotor Fiscalis: necnon N. & N. Exequutores, ex eo, quia nulla nobis facta requisitione, nec habita licentiam, temerè ausi fuerunt N. laicum prætensum delinquentem, & in Ecclesia S. N. loci N. morantem, ad quam confugerat, & se receperat, capere, & inde eum extrahere, & ad Carceres adducere laicales non formidarunt. Quarè ut memorati Ecclesiæ Sacrilegi, violatores ab omnibus vitentur præsentes publicari jussimus: & tandiù excommunicati existant, donec reintegrata dicta Ecclesia, reportatione d. N. extracti, a Sede Apostolica absolutionem meruerint obtinere. Datum, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli

N. Actuarius.

V E L

CON autorità ordinaria si dichiarano, e denunciano scomunicati di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice N. Giudice Laico, N.

Promotor Fiscale, & N. & N. Essequutori, per havere senza nostra licenza estratto violentemente dalla Chiesa di S. N. del luogo N. in cui s'era rifugiato N. laico, preteso delinquente, e così estratto l'hanno condotto temerariamente legato alle Carceri laicali. Per tanto, acciòche come Sacrileghi violatori dell'immunità della Chiesa, siano da tutti fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni e così siano Scommunicati, sin tanto che reintegrata la detta Chiesa colla restitutione, e reportatione del d. estratto, meriteranno d'essere assoluti dalla Sede Apostolica. Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 Super *violenta extractione*. Exprimit hæc clausula casum minus dubitabilem, & inhæret literæ text. in *c. inter alia de immun ibi -- non est violenter ab Ecclesia extrahendus*, non tamen excludit extractionem sequutam absque violentia Nam si quis non vi, sed dolo seductione, mendaciis, vel timore incusso, ab Ecclesia quem educeret, ut caperetur, diceretur violenter extraxisse, & deberet extractus Ecclesiæ restitui, quia tunc non sponte ab Ecclesia reputatur exiisse Ricc *prax rer for Eccles p. 2 res 328 & 430 per totas* Ventrigl. *p 2 annot 23 § 1 n 42.* Panimoll *decis 56 n 25 & trib seq*

2 Dubium solum oriri potest, an ad incurrendam excommunicationem Bullæ *Greg XIV* requiratur, quod extractio rei ab Ecclesia, fiat authoritate publica, vel sufficiat, quod sequatur authoritate privata? Ventrigl. *loco citato num. 78.* tenet cum Bonac *tom. 3. de excom. in partic. extr. Bull. Cœn. disp 2 q 3 pun 16 § 14. n 9.* quod illam incurrat etiam privata persona attentans præter, vel contra d. Constitutionem, sed hæc doctrina nimis generalis indiget declaratione.

3 Aut enim privata persona extrahit vi, vel dolo confugam, adhoc ut cadat in foru'is Curiæ Sæcularis, & tunc doctrina vera est, & in his terminis loquitur Genuen *in prax c 22 n 6 ab eod* Ventrigl *allegatus*, & decretum *S. Congreg Imm. in Theatina 23. Iunii 1651 lib 4. Decr pag 151 quod addi potest* Aut confugam extrahit ex alia causa, & intentione, v. g. ex odio, & inimicitia, animo illum percutiendi, vel ad lares proprios reducendi, & tunc dictam Censuram non incurret, quia bulla loquitur, de extractione in ordine ad capturam, & carcerationem, ut advertit Guaz. iun *ad defens anim. lib 2. defens 2 c. 14. n 11* subjacet tamen censuræ *d text. c diffinivit 17 q 4.* prout declaravit *Sac. Cong Immun in Capuana 2 Maii 1673. lib 1 Decr pag 796 & in Lucerina 13 Maii 1698 lib 1 Decr pag 188* a qua poterit ab Episcopo absolvi auctoritate ordinaria, ut ead *Congr* respondit *in Aquinaten & Cariaten* apud Pignatell *consult. 59 n 43 tom 2 1 Octobris 1669*

4 Item si quæras, an attentantes extrahere reum à loco immuni ad effectum carcerandi, non tamen sequuta vera extractione, incurrant dictæ Bullæ censuram, & affirmativa est responsio, licet enim in aliis delictis non puniatur conatus, nisi sequatur effectus tamen hic regula fallit, propter verba *Bullæ § 8 ibi -- Si quis attentare præsumpserit*, & sic conatus est sub censura prohibitus Graff *consil lib 3 par 2 cons 2 n 15 de immun Eccles* Bonacc *tom 3 de excomm. in partic disp 2 qu. 3. punct 16 § 14. n 4.* Guazzin *d c 14. n. 10.* Ventrigl *d annot 33 § 2 n 77*

5 Notandum præterea est, quod si extractio fieret de ordine Episcopi ad formam Bullæ, & reus extractus fugam arriperet à Carceribus Episcopi, vel laicalibus, in quibus post extractionem detinebatur

batur nomine Ecclesiæ si deinde iterum capiatur in loco non immuni, erit bene captus, nec potest amplius de attentata captura excipere, quia jam expiravit articulus immunitatis, ut respondit *Sacr. Congr. Immun. in Oppiden. 2 Decembr. 1661. lib. Decr. Rocci pag. 376 à tergo, & in Montis Falisci 15 Julii 1681. lib. 2. Dec. pag. 2225.*

6 Notandum secundò, quod si est dubium an extractio sit facta in loco immuni, vel non extractus est consignandus Curiæ Ecclesiasticæ, vel Curia laica debet declarare, quod illum retinet nomine Curiæ Episcopi, donec ipse cognoscat, *Sacr. Congreg. Imm. in Mantuana 27 Octobr. 1674. lib. 1 Dec. pag. 1018 & in Neapolitana 23 Maii 1676. ead. lib. pag. 1255.* Quod faciendum, & practicandum erit, quando confuga erit extractus ob prætensum delictum exceptum ead. *Sac. Congreg. in Alexandrina 1. Decembr. 1700. lib. 2. Decr. Vallem. pag. 320. à tergo.*

7 Notandum tertiò, quod Episcopus, si habeat facultatem ab eadem Congregatione extrahendi à locis immunibus confugas, etiam in casibus non exceptis, non potest illos extrahi facere, nisi abutantur confugio, ut dixi *par. 2. tit. 15. ad form. 13.* & recenter declaravit *ead. Sacr. Congr. in Januen. 8. Januarii 1695. & in Recineten. 18. Julii 1698.* Si verò abutantur confugio, & de hoc constet Episcopo etiam extrajudicialiter, poterit tunc eos extrahi facere cum debita decentia, & deinde conficere processum, & ad dictam Congregationem transmittere, *ead. Sacr. Congreg. in Brugnaten. 6. Martii & in Placentin. 21. Aprilis 1694. lib. 1. Dec. Vallen. pag. 207 à tergo & pag. 117.*

8 Dicuntur autem abuti confugio, quando perturbant exercitia Spiritualia Ministrorum Ecclesiæ *Sac. Congr. Immun. in Rossanen. 5. Novemb. 1665. lib. 1. Decr. Alior. pag. 168. & in Urbinaten. 18. Junii 1669. d. lib. 1. pag. 169.* Quando in spretum justitiæ, exeunt in publicas vias, *ead. Sac. Congr. in Perusina 27. Jun. 1677. lib. 2. Decr. Alior. pag. 1336.* Quandò incutiunt timorem suis minis, vel frequenter, & temerariè exeunt in vicinos habitatores *ead. Sacr. Congregat. in Spoletana 8. Martii 1681. lib. 2. dec. Alior. pagin. 2163.* Quando in locis immunibus tenent ludos publicos, *ead. Sacr. Congregat. in Pisauren. 13. Januar. 1674. lib. 1. Decr. Alior. pag. 886.* Vel committunt scandala, & alia indigna, *Nicol. lucubr. civil. lib. 1. tit. 8. de immun. Eccles. num. 35. ver. Similiter.*

9 Notandum quartò, quod litteræ Sacr. Congreg. Episcop. & Regular. quas referunt, per extensum Pax Jordan. *elucubr. tom. 2. lib. 11. tit. 3. num. 233.* & Lantusch. *in Theatr. Regul. verb. Banditus*, nec non Statuta nonnullarum Religionum etiam à Sede Apostolica approbata, quibus prohibetur receptio Bannitorum, latronum, & facinorosum hominum, non tollunt immunitatem, sed tantum prohibent Superioribus Conventuum, ne illos recipiant, seu pœnis ipsis receptoribus ibi inflictis, seu infligendis. Unde si fuerint recepti, non poterunt è locis immunibus extrahi, sine læsione immunitatis, & incursu censurarum, *Jord. ibi num. 225. Ventrigl. d. annot. 23. § 1. num. 36.*

10 Notandum quintò, quod Judices, & complices laici, non solum per violentam extractionem confugæ à loco immuni, sed etiam si illius examen (quod nullum est) in Ecclesia, vel alio loco immuni reciperent, censuras incurrerent, ut pluries declaravit *d. Sacr. Congreg. Immun.* & in specie in *Saonen. 16. Septemb. 1630. lib. 2. Decr. Paul. pag. 59. à t. in Nucerin. 1. Septemb. 1671. lib. 1. Ali. pag. 592. & in Pisaurien. 26. Martii 1658. lib. Decr. Rocci pag. 80.* in qua dictum fuit hoc procedere, etiamsi Superior loci immunis permisisset.

11 Notandum sextò, quod non solum à loco immuni vetita est extractio confugæ, sed nec bona ibi asportata possunt sequestrari, neque auctoritate Episcopi, neque auctoritate Nuncii Apostolici, ut respondit *ead. Sac. Congr. in Taurinen. 28. Novemb. 1634. lib. 2. Decr. Paul. pag. 208.*

12 Notandum septimò, quod si confuga extractus, esset Hæreticus, loco immuni restituendus veniret nam hic excepto hæresis crimine, si ad Ecclesiam confugiat

fugiat

Cano. It.

fugiat pro aliis delictis non exceptis, gaudet immunitate, juxta veriorem Sententiam, quam sequuntur Pac. Jord. *lucubr. tom 2 lib 11 tit 3 num* 379. Pignatell. *consult.* 10. *n* 2 & 3. *tom.* 9.

13 *N Confugæ laici.* Cohærendo Bullæ Greg. XIV. exprimitur hic laicus, quia in ea solum de laicis explicita fit mentio & etiam quia supponitur, quod delinquens sit laicus, & quod à suo Judice cui subest persequatur. Cæterum loci Immunitas suffragatur etiam Clericis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, si non vigore d. Bullæ Greg. XIV. (quæ non tollit, sed roborat immunitatem,) certè vigore Sacr. Canonum, hoc est *c miror, c reum, c diffinivit 17 quæst 4. & c inter alia de immun. Eccl.* retenta tamen modificatione quoad Regulares, de qua loquutus sum *part 1 tit 5 ad form 8 nu 12.* & advertit quoque Nicol. *lucubr. civil. lib 1 tit 8 de immun. Eccles nu 33 vers. decimo excipiuntur.*

14 Sententia enim Abbat. *in d. cap. inter alia* antesignani, & Asseclarum, qui tenent, quod pro delictis à jure, vel à Bulla non exceptis, possint personæ Ecclesiasticæ de mandato suorum Superiorum extrahi ab Ecclesia, ad quam confugiunt, ex quo canones, & Bulla loquantur de laicis, non est in praxi recepta, nec sequenda, non obstante, si fortè adesset in aliquo loco consuetudo, quia canones supra citati universaliter loquuntur, ut de magis communi concludunt Barb. *de jur. Eccles lib 2 cap 3 num 137 & seq.* Pac. Jord. *elucubr. tom. 2 lib 11 tit 3 num 215 & 216.* Nicol. *lucubr. civil. lib 1 tit 8 de immun. Eccl. nu* 35. Ventrigl. *in prax par 2 annot 23 § 1 num. 28 & seqq.* Sabell. *summ. diverſ. tract. verb. immunitas num 20 ver. alii tamen*, Raynald. *resol. crim. tom. 1 cap 1 § 11 nu 57* & alii *in dict. part 1 tit 6 ad form 8 num 2* allegati.

15 Quod si Episcopus contrariam opinionem ad praxim deduceret, Clericos, qui ad loca Immunia confugiunt pro delictis non exceptis extrahi faciendo, non delinqueret contra Bullam Gregorii, sed contrairet Sac. Canonibus, & censuram *d. c. diffinivit 17 qu 4* incurreret: textus enim loquitur indefinitè, & universaliter *ibi — nullus audeat confugientes ad Ecclesiam inde abstrahere.* & infra *ibi — si quis hoc decretum tentaverit violare*, &c. quæ verba sunt adeò generalia, ut non 16 solum personæ privatæ, sed quæcunque aliæ in dignitate constitutæ comprehendantur, & inhibeantur, Paris *de confid. benefic. quæst 27 num.* 23. & in terminis nostris observat Nicol. *loco supra citato d. num 35 ver. ego pro limitatione.* Unde quando Episcopus ad exemplum, & pro bono disciplinæ Ecclesiasticæ vult Clericos delinquentes ab Ecclesiis extrahere, debet ad Sac. Congr. recurrere, quæ 17 solet facultatem concedere arbitrio Episcopi, dummodo extrahat ad simplicem correctionem, & puniat pœna carceris, vel simili, ut sub ista conditione concessit, Episcopo Catharen. 1. *Septembr.* 1634. *lib 2 Decr. fol 207 à tergo*, & *in Neapolitana* Nuncio Apostolico 22. *Feb.* 1640. *lib 3 Decr pag* 112.

18 *Et monitione exequuta.* Monitio in hac subjecta materia extractionis, concipi poterit modo sequenti. *Citetur N. ad restituendum Ecclesiæ S. N. a qua fuit violenter extractus, B. ipsamque reintegrandam, alias ad comparendum legitimè infra triduum* (vel intra tot horas,) *quorum primus pro primo, reliqui duo pro secundo, & tertio, ac ultimo, & peremptoria dilatione, & termino sub insignantur, & deducendum quidquid vult, & potest, & allegandum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem majorem latam in Const. Greg. XIV. super Immunitate Ecclesiarum edita, & in aliis Sacr. Canonum, Conciliorum, & aliorum Summor. Pontific. Sanctionibus contentam: quo termino elapso, & dicta Ecclesia per restitutionem d. B. extracti non reintegrata, & nihil quod relevet deducto, die immediatè sequenti (vel hora) compareat ad videndum se declarari excommunicatum, & pro excommunicato publicè denunciari, Cedulones decerni, & affigi per loca solita Civitatis, ipso ulterius non monito, neque citato, nisi quatenus opus fuerit, & ad valvas Ecclesiæ Cathedralis, &c.*

19 Monitione exequuta, & elapso termino præfixo, si Ecclesia non fuerit reintegrata, vel saltem declaratum, extra-

ctum

ctum retineri nomine Ecclesiæ, juxta supra deducta, Promotore Fisci instante, proceditur ad declaratoriam, & affixionem Cedulonum, ut tradunt Genuen *in prax cap mihi 28. num. 20.* Bellett *disq cler de favor. can. § 4 num. 25* Sperel *dec. 48 num. 1.*

20 Si verò excessus est notorius, monitio poterit omitti, & sine ea validè procedi ad declaratoriam, & denunciationem excommunicationis jam latæ à Iure, ut communiter docent DD mox citati, nempè Genuen *num 16* Bellet *num. 26* Sperell *num. 52 & 53* & est glos. noeabilis *in c. cum sit romana § si verb irrequisitum de appel* præsertim cum hic agatur de notorio facti permanentis nullo casu liciti, nempè de retentione extracti in carceribus, quod non est juris ordine probandum nec admittit appellationem, nec excusationem Sperell *d decis 48 num 41 42. & 45* Panimoll. *decis. 96 num 16 & seq* Graff. *de sent excom. consil 27. num 3 part 1* & probatum fuit suprà ad *form 6* Cautiùs tamen agendo, & ad servandum ordinem judiciarium, melius est, quod etiam in facto notorio præcedat monitio, licèt non sit necessaria pro actus validitate: quia Judex laicus monitus, etiam in notoriis potest satisfacere, & corrigere se.

22 *Ad restituendum d Ecclesiæ* Dubium hic oritur, cui sit facienda restitutio extracti Bonaccin *tom. 2 in primo precep. decal disp 3 quæst 7 punct 3 num. 14 & tom. 3. de excom extr Bull Cæn. disp 2 quæst 3 punct 16 § 3 num 14.* tenet, quod violator immunitatis per distractionem delinquentis à loco Sacro, satisfaciat restituendo extractum eidem, vel alteri Ecclesiæ, in qua æquè tutus esse possit: vel etiam restituendo Episcopo, vel ejus Vicario. Barbos *verb de jur Eccles lib 2. cap 3 num 54.* dicit quod sit facienda eidem Ecclesiæ, & non sufficiat, quod fiat alteri, & illi adhæret Pignatell *consult 172. num 10 tom. 1.* ubi plura Decreta hanc secundam opinionem roborantia refert: Et hanc amplectendo existimo, quod si Judex laicus monitus restituat extractum liberè Episcopo, vel ejus Vicario ad effectum non ut carceret, sed ut eum in Ecclesia reponat, non sit procedendum ad publicationem Censurarum, sed supersedendum certiorata Sac Congregatione, donec habeatur responsum: nam hic dicitur Ecclesiæ obediens, dum extractum illæsum revocat, quem irreligiosè ab ea rapuit, ut jubet D Augustin. *in c minor 17 quæst 4.* & illum restituendo Episcopo, Ecclesiæ restituisse dicitur, ut in terminis plura jura cumulando firmat Genuen. *in prax cap mihi 21 num. 8.* Unde data satisfactione arbitrio ejusd. Sacr. Congreg. pro offensa, erit absolvendus.

23 Alia plura de valida, & juridica extractione Confugientium ad Ecclesias, de casibus exceptis, & de privilegio immunitatis gaudentibus, vide *in part 1 tit 6. ad form 8 & in Appendic ad Bull Gregor XIV pag 286 & par. 2 tit. 15 ad form. 13 & form 14. per tot*

Si autem excommunicati denunciati, non curent absolvi, tunc erit procedendum contra eos ad aggravatoriam, quæ modo sequenti erit concipienda.

FORMULA AGGRAVATORIÆ.

Nos Episcopus N.

CUm infrascripti absque Ecclesiastica auctoritate temerè N. Confugam ab Ecclesia N. violenter extraxerint, & illum d. Ecclesia per nos moniti restituere renuentes excommunicationem Papæ reservatam incurrerint, & ideo per nos vitè sub die.... per affixionem Cedulonum publicè excommunicati declarati fuerint, & adhuc damnabiliter parere, & absolvi non curent idcirco cupientes Nos ut resipiscant, & exeant a peccato, dictam excommunicationem aggravantes, per presentes committimus, & mandamus omnibus, & singulis Parochis, & Ecclesiarum

Rectori-

Rectoribus nostra jurisdictioni subjectis, ut per seipsos, vel per alios, singulis diebus Dominicis, & festis diebus pulsatis Campanis, & candelis accensis, & deinde pedibus conculcatis, & extinctis, usque ad restitutionem, & satisfactionem condignam inter missarum solemnia publicè populo eos excommunicatos denuncient, & ab omnibus evitari faciant. Processuri ad graviora contra ipsos, prout protervium, & contumaciam exigere videbimus eorundem. Datum &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

Nomina Excommunicator.

N. N.
N. N.
N. N.

24 Hoc etenim, præter novam reaffixionem Cedulonum, est remedium ordinarium adhibendum adversus excommunicatos contumaces, prout colligitur ex *Extravag. de decim.* & ex *Extravag. de furt.* & plures adhiberi debere censuit *d. Sacr. Congr. Immunit.* ut in *Beneventana* 20. *Ian.* 1637 *lib.* 3 *decr. pag.* 22 & in *Nullius Canusiæ* 20 *Martii* 1630. *lib.* 2 *Decr. fol.* 33 *a tergo* & in *Marsicana* 18 *Augusti* 1637 *lib.* 3 *Dec. pag.* 40 & in *Torpien.* 22 *Iulii* 1630. *lib.* 2 *dec. fol.* 53 Gavant. *verb. excommunicatio num.* 45 Bzov. *Histor. Eccles. lib.* 13 *ad annum* 1200 *num.* 11. vide aliam formulam quam dedi *tom.* 1 *tit.* 12 *form.* 16.

De excommunicatione contenta in c. quantum de immunit. Eccles. in 6.

Qui obtinent in prima, vel secunda instantia in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus a Sede Apostolica Judicem in partibus delegari, aliquando vel potentia partium, vel Judicum secularium imperio, litteris delegationis uti impediuntur. Quare si Judex delegatus velit ad censuras procedere contra impedientes constito prius de impedimento, & præmissa monitione juxta formulas superius traditas, ad declaratoriam deveniat modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XIII.

Visis litteris Apostolicis per N. impetratis, & coram Nobis in forma publica, & signari solitis absque ullo vitio exhibitis, de & super introductione & cognitione Causæ (& exprimatur natura Causæ) in secunda instantia coram Nobis Judice in eisdem litteris Delegato, inter ipsum impetrantem & N. visis juribus *ex quibus constat de impedimento* præstito per N. executioni, *dd. litterarum*. visa monitione contra eundem exequuta *cum insertione litterarum*, ad removendum impedimentum cum comminatione censurarum, ejusque contumacia. visa demum d. impetrantis instantia (sive Promotoris Fiscalis) pro fulminatione excommunicationis, dicimus, & declaramus, d. N. executionem litterarum Apostolicarum prædictarũ impedientem, incidisse damnabili-

biliter in excommunicationem majorem contentam in *c. quoniam de immun. Eccles. in 6.* & in Processu Bullæ Cænæ *can.* 13. 14. & 16. *Papa reservatam* & ideo esse denunciandum excommunicatum, prout denunciari volumus, *Cedulones decernimus*, & relaxamus, & affigi mandamus, omni &c.

N. Judex Delegatus Apostolicus.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Impediens executionem litterarum Apostolicarum excommunicationem incurrit*
2 *Quis dicatur impedire ostenditur.*
3 *Qui attentat impedire, & postea ab impedimento desistit, non incurrit quia non punitur affectus, sed effectus*
4 *Quæ expeditiones veniant sub nomine litterarum Apostolicarum ostenditur & num. 5. & 6*
7 *Delegatus, tenetur in citatione inserere tenorem suæ delegationis, alias citatum non arctares ad comparendum.*
8 *Excommunicatus à Delegato Papæ, eo mortuo, absolvi non potest nisi à delegante, vel successore delegati*
9 *Episcopus censuras non reservatas, non potest Papæ reservare in præjudicium metropolitani, cui manus ligare non potest*
10 *Referuntur versus, quibus exprimuntur casus in Bulla Cœnæ contenti*
11 *Arma tradens infidelibus pro redemptione captivorum in modica quantitate, non incurrit censuram Bullæ.*
12 *Bannientes Episcopos ab eorum Diœcesibus, nisi sequatur effectus, censuram Bullæ, & pœnas clem. 1 de pen. non incurrunt*
13 *Judices laici sequestrantes fructus Beneficiorum incurrunt censuras Bullæ.*
Cristus est Dominus bonorum Ecclesiæ, Papa Administrator, Judex laicus, qui sequestrum removere recusat, est declarandus excommunicatus
14 *Delegatus Papæ potest ubique suam jurisdictionem liberè exercere*
15 *Merus executor Apostolicus excommunicare non potest*
16 *Ordinarius non potest cedulones extra propriam Diœcesim publicare, & affigere in forma authentica sine licentia Ordinarii loci.*
Ordinarius loci requisitus ab excommunicante, tenetur excommunicationem publicare.

Denunciationis.

FORMULA XIV.

Hic auctoritate Apostolica delegata declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione majori SS. D. N. Papæ reservata N. ex eo quia litteras Apostolicas in forma Brevis per N. impetratas, & in forma authẽtica coram nobis Judice Delegato exhibitas, super introductione, & cognitione Causæ, de qua in actis inter ipsum impetrantem, & N. vertentis, publicari, & parti intimari, aliisque, quibus interest notificari prohibuit, & introductioni, & cognitioni Causæ prædictæ auctoritate sua, qua contra libertatem, & iurisdictionem Ecclesiæ damnabiliter abutitur, impedimentum dedit. Quare ut tanquam excõmunicatus ab omnibus vitetur præsentes publicari jussimus,

& ta-

& talis existat, donec Ecclesiæ, & parti integrè satisfecerit, & a Sede Apostolica metuerit absolutionem obtinere. Datum &c.

N. Judex Delegatus Apostolicus.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON autorità Apostolica delegata, si dichiara, e denuncia scommunicato di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice N. N. perche havendo N. impetrato le lettere Apostoliche di delegatione in persona nostra sopra l'introduzzione, e cognizione della Causa... tra esso impetrante, & N. vertente in seconda instanza, hà impedito, che le dette lettere Apostoliche non siano intimate alla parte, nè notificate ad altri interessati, e che non sia avanti di Noi Delegato, introdotta, e conosciuta la detta Causa, abusandosi con tal dannabile maniera della sua autorità, contro la libertà, e giurisdizione della Chiesa. Che però accioche, come tale sia da tutti fuggito, si sono publicati i presenti Cedoloni, e starà così scommunicato, sin tanto che haverà sodisfatto intieramente alla Chiesa, & alla parte, & ottenuto dalla Sede Apostolica l'assoluzione, Dato &c.

N. Delegato Apostolico.

Luogo del ✠ Sigillo.

N. Attuario.

AONOTATIONES.

1 EX *QUIBUS CONSTAT DE IMPEDIMENTO.* Antequam proceda tur ad declaratoriam, debet constare Judici delegato de impedimento præstito exequutioni litterarum, qui autem illud præstat, nè impetrans litiget aut conveniat collitigantem coram Judice Ecclesiastico, non solum incurrit censuram *d c quoniam de immunit Eccles in 6* sed etiam aliam contentam in Processu Bullæ Cœnæ *can 13 & 16* quia indirectè impedit, nè d Judex jurisdictione utatur, Ricc. *prax rer. for. Eccles par 3 prax crim. imped exequut litt Apostol resol 3* Dicitur autem impedire, qui 2 litteras publicari, intimari, fidem de illarum intimatione, & exequutionem dari prohibet, sive auctoritate publica, sive privata, ut de magis communi contra Graff *dec aur par 1 lib 4 cap 18 nu. 121* tenet Bonaccin *de censur Bull Cœn disp 1 qu 16 punct 2 num. 3 & 9* Item, qui acta confici, aut confecta tradi prohibet, vel partes, Notarios, & exequutores litterarum Apostolicarum carcerat, detinet, ejicit à loco, aut bonis spoliat, Ricc. *ubi supra in prax criminis execut litter Apost. resol 1. per tot* Bonaccin *ibi* 3 *num. 8* Quia autem attentat impedire, & postea ab impedimento voluntariè desistit, non dicitur impedisse, cum in hac facti specie, non puniatur affectus, nisi sequatur effectus, ut in puncto respondit Ricc *dec 320. par. 3 num. 1 & per tot* Et est regula generalis, quod affectus seu conatus ad delinquendum, de generali,

tali consuetudine non puniatur pœna ordinaria, etiam in atrocissimis, Conciol. *in addit ad resol crim.resol. unic num 1 & per tot*

4 DD *Litterarum*, Sub nomine litterarum Apostolicarum, quæ cadunt sub Bulla, non solum veniunt bullatæ, quæ per viam Cancellariæ Apostolicæ expediuntur, de quibus non est dubium, sed etiam Brevia subsignata à D. Secretario Brevium sub annulo Piscatoris, vel à Cardinali Præfecto Signaturæ Justitiæ, ac Correctore minutarum contradictarum nuncupat juxta formam præscriptam *Bullæ Pii V la 90 bullar tom 2* nam hæc habent eandem virtutem, & sunt veræ literæ Apostolicæ, Gonzal *ad regul 8 glos 59. num 16* Tondut *tom. 1 resol benef par 2 cap 4. § 1 num. 4. plenæ* Ros *de Exequut litter apostol part 2 cap 1 num 1 10 12 & 13* Cherubin. *in comp. Bullar ad Const 19 Gregor XIII. Schol 2* Card de Luc *in relat cur disc 7. num. 8*

5 Item litterarum Apostolicarum nomine, veniunt literæ Pœnitentiariæ, quæ expediuntur à summo Pœnitentiario tanquam Delegato Papæ, & cadunt sub d. Bulla, ut clarè habetur ex *Constit Iulii III. Rationi congruit la 1 § 3 Bullar tom. 1* Item literæ Sac Congreg Concilii quæ de mandato Papæ scribuntur cum obligatione ad illas executioni mandandas, & observandas, etiamsi subscribantur à Cardinali Præfecto quia tali casu Cardinales sunt Judices delegati à Papa non solum ad declarandam, verum etiam ad jus dicendum secus de aliis literis, & decretis ejusdem Congregat. quibus simpliciter locus Concilii declaratur, & explicatur, ut distinguit Bonaccin *de censur in bull cœn disp 1 qu 14. punct 1 num 23* quem sequitur Guazzinjun *ad defens. anim. lib. 2 def 7 cap 34. num 17.*

6 Nec non Brevia Indulgentiarum habent enim requisita litterarum Apostolicarum, Card de Luc *in relat Cur d disc 7 num 15 & 16* & proinde, qui illa publicari prohiberet sine suo assensu, & nisi certo pretio soluto, censuram *Bullæ Cœnæ* incurreret, ut habet in litteris Processus *Pauli III. constit 10. Bullar tom. 1 § 10 ibi -- nec non qui ut litteris & mandatis Sedis Apostolicæ gratiam, vel justitiam concernentibus &c. nonnisi habito primum eorum beneplacito, & assensu pareatur per eorum litteras executoriales, vel alias nuncupatas, & certo pretio soluto*. & advertit Navarr *consil 39 num 2 & 3. de sent excom* Prædictarum autem litterarum Apostolicarum falsitas, sive suspicio falsitatis, solet desumi ex illis versibus, qui referuntur a *glos in c. licet de crimin fals.*

Forma, stylus, filum, membrana, litura, sigillum
Hæc sex falsata dant scripta valere pusillum

7 *Cum insertione litterarum* Hoc dicitur in declaratoria ad indicandum, quod delegatus tenetur per insertionem litterarum delegationis, ostendere citato, se esse talem, qualem se facit alias enim si in citatione, copiam delegationis non insereret, illum non arctaret ad comparendum, quia non tenetur citatus credere simplici assertioni, Lelius Zecch *de republ Eccles cap 22 de judic deleg num. 13 vers quinto* Ros *de Executor litter Apost par 2 cap 6 num 2 & 3* ubi de communi testatur.

8 *Papæ reservatam* Licet censuram supradicti *cap quoniam de immunit Eccles in 6* non sit reservata, sed a Delegato, possit absolvi recepta satisfactione nihilominus quia impediens exequutionem litterarum Apostolicarum novo iure incurrit aliam Censuram Bullæ Cœnæ, ut præmissum est, a qua solus Papa absolvit, ideo ad eum remittitur absolvendus Quod servandum esset etiam in casu, quo Delegatus per suam sententiam aliquem excommunicasset nam si moreretur, nemo excommunicatum posset absolvere, nisi ipse Papa, vel Successor Delegati, si Causa commissa esset v.g. Episcopo intuitu Dignitatis (quæ nunquam moritur) non personæ cum enim Successor ejus, in Dignitate, succedat in onere, & honore delegationis, juxta *c quoniam 14 de offic deleg* potest etiam absolvere excommunicatum a Delegato ejus antecessore, Pirhing. *in jus can lib. 1 tit 31 num 79*

9 Si autem Episcopus non delegato, sed

sed jure suo ordinario aliquem excommunicaret, & absolutionem excommunicationis Summo Pontifici reservaret (prout quendam Episcopum fecisse, & me vidisse recordor) posset Archiep. Metropolitanus in casibus à jure ei permissis, absolutionem excommunicato elargiri: nam nequivit inferior per talem reservationem manus ligare, & præjudium inferre juribus sui Superioris; prout ex Novar. *quæst. for 66 lib* 1 tradit Ricc. *collect.* 2588. *ver. & quod inferior.* ipse tamen Suffraganeus, non posset amplius excommunicatos absolvere: quia per talem reservationem juri suo renunciasset, & manus sibi ligasset *Novar. d. quæst 66. numer.* 1. *&* 13

10 Cæteri verò casus, qui cadunt sub d. Bulla, & Papæ reservatione, continentur his versibus.

Hæretici, à Papa appellans, cum Fure Pirata
Augens Vectigal, aut Breve falsificans.
Hostibus arma ferens, Victum, quive amovet Urbe.
Quos Papa, aut pietus, aut sua Causa ciet.
Præsulibus gravis, ad laicum spectantia Sacrum,
Sit Reus, aut Judex, qui trahit acta forum.
Præluti, Ecclesiæ vè usurpans jura, onus & qui
His statuit, captis noscit eosque tens.
Sedis Apostolicæ Terras quique occupat atrox.
Hos omnes Domini Cœnæ Anathema ligat.

11 Quæ actiones diffusiùs explicantur à DD. qui in eam Bullam scripserunt: hic autem hæc tria minuta collige, primò ex actione ibi -- *Hostibus arma ferens*. Quia sæpè contingit in Provinciis, & Insulis proximis, & conterminis locis Turcarum, fideles in captivitatem duci, & liberari non valent, nisi ultra conventam pecuniam, bellica etiam instrumenta, & arma tradantur: quæsitum fuit ab Episcopo Jadrensi, an iste casus comprehensus remaneret sub prohibitione Bullæ: & pro non comprehensione validè urgebat, quod majus commodum sentirent Christiani ex redemptione, quàm damnum ex delatione armorum in modica quantitate: præsertim cum armorum traditio non fieret in odium fidei, aut lucri causa, sed ex mera necessitate redemptionis, quæ fieri permittitur delata pecunia, licèt ista inter prohibita primum locum obtineat. & proposito dubio: *An vendentes, & deferentes arma cum hoc solo fine redemptionis captivorum, incidant in casum Bullæ?* Sac. Congr. Concilii *die* 1 *Decembris* 1696 respondit. *Negative, dummodo modica interveniat quantitas, & aliter redemptio fieri non possit.*

12 Secundò ex actione ibi -- *Præsulibus gravis*. Comprehenduntur hic ejicientes, & bannientes Episcopos ab eorum Diœcesibus, vel mandantes hoc fieri, qui non solum d. Bullæ censuram incurrunt, sed per *Clementinam.* 1 *de pœn.* eorum filii per lineam masculinam usque ad secundam generationem, inhabilitantur ad consequenda Beneficia. Verum nec censuram Bullæ, nec pœnam Clementinæ mandantes incurrunt, nisi sequatur effectus, ut de primo docet Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 15 *num.* 9 *& seqq.* & de secunda *glos. in d. Clem. verb. mandaverit* & declaravit S. *Congreg. Conc. in Majoricen.* 22 *Septembr.* 1696.

13 Tertiò ex actione ibi — *Ecclesiæ vè usurpans jura.* hic comprehenduntur laici sequestrantes fructus Beneficiorum, tam mandantes, quàm Ministri exequentes, Bonaccin. *in Bull. Cœnæ disp.* 1 *quæst.* 18 *punct.* 3 *num.* 8 *&* 9 sapit enim impietatem quandam asserere, quod fructus Beneficiorum, subjaceant potestati laicorum, ut inquit Navar. *consil.* 3 *num.* 1. *de immunit. Eccles.* nam Christus Jesus est verus Dominus bonorum Ecclesiarum, Papa autem summus Administrator, ut ex Concilio *Lateranen.* sub *Leone* X. habito, diffinitum habetur, quod Navar. allegat *ibid. num.* 3 eosdemque si secus faciant, apud Deum se Sacrilegii reos constituere, ex Agobardo, comprobat Spondan. *in Epitom. ad annum* 823 & sæpè alibi: ideoque si Judex laicus, qui sequestrum concessit, ab Ordinario monitus pro revocatione, nollet illum revocare, erit tunc

contra

contra eum procedendum ad declaratoriam Censurarum d. Bullæ *S. Congr. Immun. in Alexandrina* 16. Iulii 1627. *lib.* 1. *Dec. Paul. pag.* 55.

Cedulones decernimus. Iudex Delegatus a Papa, non tantum habet potestatem cognoscendi, & decidendi Causam sibi absolutè delegatam, sed etiam exequendi, vel alteri in loco, in quo sunt delegatus executionem committendi, eosque qui resistunt puniendi, *text. est in c. significasti 7. de offic. Iudic. deleg.* & sic potest libere Cedulones relaxare, & publicare, & censuris suam jurisdictionem vindicare *Ros. de execut. litter. Apost. par.* 2. *cap.* 6. *num.* 7. Pirhing. *in Ius can. lib.* 1. *tit.* 29. *num.* 92. *& trib. seqq. Sacr. Congr. Episc. in Cusentina* 18. *Decembr.* 1699. Quidquid sit de mero, & nudo Exequutore sententiæ, sive gratiæ, cui sola exequutio est commissa, qui partes Iudicis sibi vindicare nequit, ut advertunt DD. mox citati, & fusius examinat Navar. *tom.* 3. *comment. ad c. cum contingat de rescript. §. Secunda multitas num.* 21. *& seqq.* ubi quod executor merus Apostolicus excommunicare non possit, nec eum posse uti clausula — *Contradictores Ecclesiastica censura compellendo* — Et quidquid sit de executione Sententiæ Ordinarii alterius Diœcesis, qui illam exequi, nec Cedulones in forma authentica in alieno territorio, seù Diæcesi affigere, & publicare non potest, sine licentia Ordinarii loci, ut probat Card. de Luc. *miscellan. disc.* 22. *num.* 5. sed hunc, litteris subsidialibus requirere debet, & excommunicationem ei notam facere, Graff. *consil. lib.* 5. *part.* 1. *cons.* 2. *numer.* 3. *de excom.* Hic tamen habita notitia excommunicationis per litteras subsidiales, debet in sua Diæcesi excommunicationem publicare, absque eo quod valeat cognoscere, an bene, vel male judicatum, ut docet Pirhing *in prax. par.* 2. *cap.* 4. *art.* 13. *num.* 30.

De excommunicatione ferenda contenta in c. quod in dubiis de sent. excomm.

Non semel accidit, quod homines in superbiam elati (& in c. *quoniam multos* 11. *quæst.* 3. non comprehensi) clavibus, & potestate Ecclesiæ contemptis, communicent scienter cum publicè excommunicatis; & cum hoc à Præsulibus non sit tolerandum, ideo si adhibitis prius Paternis monitionibus, non prodest ut hi resipiscant, non pareat abstessio, & præmissa canonica monitione, procedatur ad declaratoriam sequentem.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XV.

VIsa relatione nostri Promotoris Fiscalis, *& informatione capta*, & de super communicatione N. tùm locutione, tùm mensa scienter, cum B. publicè & solemniter excommunicato (*cui nullum familiare obsequium de jure præstare tenetur*, *visa monitione canonica* contra eum exequuta, ut abstineret à participatione, sub pœna excommunicationis majoris, quia parere detractat, & ex hoc d. excommunicatus, *fortius induresci*t, statuimus eundem participantem (vel participantes, si sint plures) *consimili damnare censura*. prout per præsentem nostram sententiam declaratoriam ipsum N. excommunicamus, & excommunicatum declaramus, Cedulones contra eum decernimus, & relaxamus, & publice denunciari volumus, & mandamus omni &c.

N. Episcopus; sive Vic. Gen. N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Participans cum excommunicato vitando, non potest excommunicari, nisi prius moneatur, & constet non paruisse, & num. 3.*
2 *Participans cum excommunicato vitando, non incurrit si gaudet privilegio* c. quoniam multos 11. q. 3.
4 *Participantes cum excommunicato vitando in crimine damnato, sunt ipso jure excommunicati, & absque monitione, denuo excommunicari possunt.*
5 *Datur formula monitionis.*
6 *Excommunicatus nisi ab aliis vitetur, contemnit potestatem Ecclesiæ.*
7 *Qui participat excommunicato in crimine, vel in Divinis, vel in Ecclesiæ contemptum semper peccat mortaliter, & ideo anathemate est feriendus.*
8 *Excommunicatio si contemnatur non est amplius pœna medicinalis, sed mortis æternæ damnatio.*
9 *Persona publica si contemnat communicare cum excommunicato vitando, vel excommunicationem in se latam, Episcopus potest procedere ad Interdictum locale Generale.*

Denunciationis.

FORMULA XVI.

HIc auctoritate ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus excommunicatione maiori nobis reservata, N. ex eo quia paternaliter, & iudicialiter monitus noluit abstinere à communione N. publicè, & notoriè excommunicati, imò pertinaciter cum eo participate, & potestatem Ecclesiæ contemnere non desistit. Quare præcipimus, ut ab omnibus evitetur, & excommunicatus existat, donec Ecclesiæ plenariè satisfecerit, & à nobis absolvi meruerit. Datum &c.

N. Episcopus, sive Vic. Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuario.

VEL

COn autorità ordinaria, si dichiata, e denuncia scommunicato di scommunica maggiore à noi riservata, N. per non haver voluto, benche ammonito paternamente, e giudizialmente, astenersi dal conversare, trattare, e mangiare scientemente con N. notoriamente, e publicamente scommunicato anzi con pertinacia, e disprezzo dell'autorità della Chiesa hà partecipato, e communicato collo stesso: Che però in vigore del presente commandiamo, che sia da tutti fuggito, vitato, e vogliamo che sia scommunicato fin tanto ch'haverà pienamente sodisfatto alla Chiesa, & ottenuta da Noi l'assoluzione. Dato &c.

N. Vescovo, ò Vic. Gen.

Loco del ✠ Sigillo

N. Actuario

ADNO-

ADNOTATIONES.

1 **E**T INFORMATIONE CAPTA. Hac clausula monitur Judex, ut non procedat ad declaratoriam, nisi prius sibi constet informatione judiciali post præmissam monitionem de communicatione cum excommunicato, juxta commonitionem Glos. *in cap. statuimus* in figuratione casus *vers. & istud, & vers. nota unum casum de sent. excom. in 6.* Pirhing *in jus can. lib. 5. tit. 39. n. 135.*

2 *Cui nullum obsequium præstare tenetur.* Hoc dicitur ad demonstrandam exclusionem ab hac censura personarum, quæ specialiter à jure excusantur à participatione in c. *quoniam multos* 103. 11. *qu.* 3. & de quibus particulariter jam actum fuit in Præludio *de effect. Excommunicat.* § 2.

3 *Visa monitione canonica.* Licet monitio non sit de substantia sententiæ excommunicationis, sed de justitia, *glos. in d. cap. statuimus d. vers. nota unum casum de sent. excom. in 6.* tamen hic est de substantia, & nisi præcedat monitio specialis, & nominatim, excommunicatio non tenet, *glos. in d. cap. quod in dubiis ver. commoniti*, & est de hoc text. *expressus in d. cap. statuimus de sent. excommun. in 6.* & excommunicans peccat mortaliter, Grass. *consil. lib. 5. par. 1. cons. 2. nu. 29.* fallit tamen in iis, qui participant in crimine damnato, propter quod vitan-
4 dus fuit excommunicatus, præbendo ei consilium, auxilium, aut favorem, tales enim in eandem incidunt excommunicationem, Navar. *commentar. tom. 3. in cap. cum contingat remed. 3. num. 3.* & sunt excommunicati ipso jure, & Judex potest illos denuo excommunicare etiam sine monitione, glos. in sæpe citato *c. statuimus in casu, vers. sed unum*, Pirhing *in jus can. lib. 5. tit. 39. num. 135. vers. notandum secundo.* Monitio autem sic concipi potest.

5 *Monemus per præsentes N. nè cum B. publicè excommunicato communicet, seu participare præsumat, edendo, & bibendo, loquendo, sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna excommunicationis majoris, quam elapsis sex diebus in scriptis proferemus: quorum sex dierum, duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino assignamus eidem, ipso ulterius non monito &c.* quam formulam dat *glos. in d. cap. statuimus* loco proximè citato.

6 *Fortius indurescit.* Quando excommunicatus, videt se admitti ad omnes actus cum aliis fidelibus, non curat excommunicationem, quia hæc tunc non est illi gravis, ideo contemnit auctoritatem, & Claves Ecclesiæ. at verò cum videt se ab aliis vitari, deposita contumacia, seu inobedientia, revertitur ad gremium Ecclesiæ, quia communionem non habere, & inter homines esse, est gravis pœna, ut bene observat *glos. in d. c. statuimus de sent. excom. in 6.*

7 *Consimili damnare censura.* Quicunque in prohibitis scienter excommunicatis communicaverit, juxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subjacere debet, *c. sicut Apostoli cum aliis trib. seqq. 11. qu. 3. d. c. quod in dubiis de sent. excomm.* Quia, qui participat excommunicato in crimine, vel in Divinis, vel in Ecclesiæ contemptum, semper peccat mortaliter, D. Thom. *in Sum. supplem. 3. par. quæst. 23. art. 3. vol. 1.* Unde, qui monitus nominatim, ut à communione cum excommunicato desistat, perseverat in communione, & non desistit, tunc ratione contumaciæ, & tanquam faciens contra præceptum Superioris, est anathemate feriendus, ut contemptor Ecclesiæ, *glos. in d. c. quod dubiis verb. innodandi*, Grass. *d. cons. 2. nu. 26. par. 1. de sent. excom.* Quoties enim excommunicatio, contemnitur, non est amplius pœna medicinalis, ut inquit D. Augusti-
8 nus *in cap. multis 2. qu. 1.* sed evadit mortis æternæ damnatio, ut explicat *glos. in c. nemo Episcoporum 11. q. 3.* & hinc infertur innegabiliter, quod quamvis participare excommunicato, sit peccatum veniale generaliter loquendo, tamen participare pertinaciter est peccatum mortale, propter quod potest aliquis excommunicari, ut benè concludit D. Thom. loco supra citato *ad quartum.* immò & aliis pœnis puniri, Rot. *coram Cerr. decis. 191. num. 13.*

F 2 Addo,

12 Impotentes solvere, non ligat excommunicatio.
13 A censuris inflictis ob non solutionem Decimarum, non admittitur appellatio in suspensivo.
14 Episcopus contra morosos Debitores in solutione Decimarum potest invocare brachium Seculare, & alias pœnas imponere.

Denunciationis.

FORMULA. XVIII.

Hic auctoritate ordinaria declarantur, & denunciantur excommunicati excommunicatione majori nobis reservata omnes infrascripti, ex eo, quia judicialiter moniti ad solvendum Decimas........quas solvere solent, & tenentur, illas sine ulla rationabili excusatione, pertinaciter R. Rectori, & Parocho Ecclesiæ Parochialis S. N. solvere noluerunt. Ut igitur ab omnibus evitentur, præsentes publicari jussimus, & excommunicati existant, donec integrè Decimas solverint, & à nobis absolvi meruerint. Datum &c.

Nomina Excommunicatorum.

N. N.
N. N.
N. N.

N. Episcopus (sive N. Vic. Gen.) N.

Loco ✠ Sigilli. *N. Actuarius.*

VEL

Con autorità ordinaria, si dichiarano, e denunciano Scommunicati di Scommunica maggiore à Noi riservata gl'infrascritti, perche citati; & ammoniti giuditialmente con prefissione di congruo termine à pagare le solite, e da loro dovute Decime di........ à N. Rettore, e Parocho della Chiesa Parochiale di S. N. sotto pena di Scommunica, hanno pertinacemente ricusato di pagarle. Onde acciochè da tutti siano evitati, e fuggiti, si sono publicati i presenti Cedoloni: e non saranno dalla Scommunica da Noi assoluti, fin tanto, che non haveranno pagate intieramente le dette decime. Dato &c.

Nomi degli Scommunicati.

N. N.
N. N.
N. N.

N. Vescovo (ò Vic. Gen.) N.

Loco ✠ del Sigillo. *N. Actuarius.*

ADNOTATIONES.

1 *Visa comparitione, & instantia.* Regulariter Episcopus non procedit ad censuras contra non solventes Decimas, nisi ille, cui debentur, compareat, & instet Debitores excommunicatione compelli. Verum si ei liquido constet de debito decimarum, potest etiam ex officio contra non solventes, tanquam notorie delinquentes, sine strepitu, & figura judicii, & tam in visitatione, quam extra, appellatione remota procedere, præsertim quando agitur, ut hic inter Clericos, & laicos debitores *c. tua nobis 26 de decim.* Monet. *eod tit. c 8. quæst. 6 num. 76 & trib. seqq.* Barb. *de offic. Paroch. cap. 28 § 4 n 5 & 6* Ricc. *dec Cur Archiep Nap 380. num 1 par 4.*

2 *Visis monitionibus.* Dicitur in plurali, quia text. in d. c. *omnes decimæ*, dicit quod debitores admoneantur, *semel, & secundo, & tertiò*, qui ergo litteram hujus canonis sequitur, adhibendo tres monitiones distinctas, bene facit: qui verò utitur una pro tribus, cum aliquo dierum intervallo, non est reprehendendus, quia hæc æquivalet tribus, ut supra alibi ostensum fuit. Imo DD qui de hac censura inferenda agunt, contentantur unica monitione absque alio intervallo, nempe *gl. in Clem. dispendiosam verb præmonitis de judic.* Monet *loc cit. n. 69.* Barb. *n 25.* Ricc. *decis. 295. num. 6. par. 4.* Incipiendo igitur causam à præcepto, monitio poterit concipi sic

3 *Moneantur infrascripti in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo ipsis assignantur ad solvendum, seu solvisse docendum (tantam Summam Decimarum .) R. N. Rectori & Parocho Ecclesiæ Parochialis S. N. sub pœna excommunicationis, alii duo, (si senserint se gravati) ad comparendum, & docendum &c. & allegandum causam quare, non debeant excommunicari alii vero duo, ad videndum se excommunicari, Cedulones decerni, & relaxari, & affigi, eis amplius non monitis, instante &c.*

Nomina citandorum.

N. N.
N. N.
N. N.

Ipsos eximere valeat. Primus modus, quo potest quis eximi ab onere solvendi Decimas est, Privilegium Papæ, qui solus illud concedere potest, non autem Episcopus, aut alius Prælatus inferior Barb *de offic Paroc d c 28. n 49 & seq* Pithing *in jus can lib 3 tit 30 n 52* — 4

Secundus modus est, consuetudo, per quam non solum quantitas potest minui, sed in totum tolli, dummodo Parochus, & alii Ministri Ecclesiæ aliunde, quam ex decimis congruam sustentationem habeant, v. g. ex aliis redditibus Ecclesiæ, oblationibus, aut legatis piis, Barb *de offic paroch. d. c. 28 § 3. num. 64.* & alii communiter quos allegat, & sequitur Pithing *in jus can lib 3 tit. 30 num 126. & seqq* Monet *de decim c 5 quæst 5. num. 105* — 5

In hoc tamen articulo consuetudinis est notandum, quod si agatur de exemptione personæ particularis, sive Clerici sive laici, decima præscribatur per 40. annos cum bona fide, & titulo saltem colorato, vel per immemorabilem, etiam sine titulo, si verò agatur de exemptione totius Communitatis, licèt nonnulli voluerint, quod si populus, seu Communitas fuerit in possessione immunitatis non solvendi Decimas per annos 40. bona fide, præscribat absque alio titulo, Monet *de decim. cap 5. quæst 4. num. 104* verior tamen opinio est, quod per cursum d. temporis non possit abrogare legem Decimarum absque titulo, vel sine immemorabili, ut advertit Pithing. *loco citato num. 131 & 132.* Si tandem agatur inter duas Ecclesias Parochiales, ad inducendam consuetudinem sufficit decursus decennii, ut notat Monet *d c 5. num. 102* — 6

Notandum secundò, quòd lex Decimarum per præscriptionem, aut consuetudinem, nunquam abrogari potest, si Ministris Ecclesiæ desit aliunde congrua, & necessaria substentatio: quia tunc jus naturale, & Divinum, quod abrogari, nec præscribi potest, jubet, ut Decima solvatur, ut distinguendo probant Monet *de dec. d. cap 5 quæst 4 num 90 & 91* Barbosa *de offic Paroc d. cap 28 §. 3 num. 64* Pithing *in jus can. d. lib 3 tit 30 d. num. 126 & num 132 ver.* — 7

ver illud hic, & sic manet libera potestas in Papa, seu Sac Congr Concilii præcipiendi, ut Decimæ solvantur Parocho, sive aliis Clericis, non obstante quacunque contraria Consuetudine, etiam immemorabili, Pirhing *ibid*

8 Tertius modus, est transactio, seu amicabilis compositio inita super Decimis inter Clericos, & laicos scilicet quod minus, vel ex certa specie fructuum solvantur, accedente Papæ auctoritate, *cap 2 de transact* aut saltem Episcopi, ut vult. *glos in d cap 2 ver personam Ecclesiasticam*, Pirhing. *loco mox supra citato d num. 133. vers sed Cleri.* At si agatur de Decimis futuris solvendis, pro transactionis, seu compositionis securitate, & perpetuitate, securius est adhibere semper auctoritatem Papæ · quia assensus Episcopi, vel sufficit in transactionem inita inter personas Ecclesiasticas, de quibus expresse, & nominatim loquitur text *in d cap 2 de transact & cap ex multiplici ibique glos in vers eandem Consuetudinem de decim.* Fagnan *in cap cum contingat n 19. eod tit* vel personas transigentium non egreditur, ut per text. *in cap veniens 8. transact* animadvertit Nicol *in flosc ver decimæ nu 7*

9 Quartus modus se tuendi adversus preceptum, est exceptio incompetentiæ actionis, seu juris Actoris Decimas exigendi, puta quia qui instar non est Parochus nam illi soli Decimæ solvendæ sunt & de jure Parocho tantum in sua Parochia debentur, & ipse solus habet fundatam intentionem decimas percipiendi, *c cum contingat, & c cum in tua de decim* Piasec *in prax par 2 c 4. art 9. de decim. num 6.* Pirhing *loco supra cit nu 117*.

10 At regula, quæ præbet occasionem excipiendi, non excludit alias Ecclesias, nec personas Ecclesiasticas absolutè à perceptione Decimarum & ideo regula tripliciter fallit, Primò, quando adest consuetudo legitime præscripta, Piasec. *ibi num 13* Pirhing *num 116* Secundò quando alicui Beneficio Ecclesiastico in prima fundatione, assignati fuerunt fructus decimales, Pirhing. *ibi n 81* Tertiò, quando Clerici præstant populo in spiritualibus ex obligatione alicuius officii spiritualis servitium, & coadiuvant Parochum in administratione curæ animarum, Pirhing. *ibi nu 82. Sac Congr Concilii in Farfen Decimarum 1. Septembr 1691* in his inquam casibus, tam Ecclesia non Parochialis, quam alii Clerici non Parochi, iure petunt decimas, si agant contra Debitores, non tamen contra Parochum, ut advertit Piasec. *loco cit d n 6*

11 *Esse excommunicandos*. Non solvens Decimas cum teneatur, non solum potest, sed excommunicari debet, text sunt clari, & aperti *in d c omnes decimæ 16. q 7 c pervenit, cap ad hæc 1 ex parte il 2. c tua nobis c. in aliquibus de decim. clem 2. de judic* & novissimè *Concil Trid sess 25 cap 12 de refor.* nisi quis ob impotentiam eas solvere non valeat, Monet *de decim. cap 8 q 5 nu 64 in fin* Pirhing *ubi supra n 163 circa fin*

12 Ideoque si adesset Statutum determinans, quod non solventes Decimas, excommunicati sint vel quod excommunicentur, non ligaret nisi solvere valentes, non autem impotentes, Graff *decis aur p 1. lib 4. cap 2 n 38*

13 & si excommunicatus appellet, Metropolita appellationem non debet admittere in suspensivo quia excommunicatio hominis trahit secum executionem Sac. Congreg Episc. in *Vmbriaticen. 19 Julii 1619*

14 Ulterius contra contumaces in solutione decimarum, potest Episcopus invocare brachium seculare, ut *ex glos in d clem. 2 de judic docet* Ricc. *d dec. 380 nu 2. par. 4.* ubi in fin. concludit quod poterit etiam morosis debitoribus imponere Interdictum ab ingressu Ecclesiæ

Alia de decimis, vide *par 2 tit. 14. ad form. 1. a num 9 ad 13.*

De excommunicatione ferenda contenta in c. præterea 7 de usur.

15 Usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestatum, ubique persequendum venit, & damnandum. Quare si Episcopus alicui ex suis Diœcesanis laicis, usuras recipere, aut contractus usurarios, quasi esurienti Lupo, iure interdixerit, & ille parere contempserit, gladio excommunicationis erit astringendus, ut abstineat, ut monet hic text præmissa Sententia declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XIX.

Visa relatione, comparitione, & instantia nostri Promototis Fiscalis *coram nobis exhibita* contra N. Usurarium: visaque monitione pluribus ab hinc mensibus exequuta sub pœna excommunicationis ut abstineret ab exactionibus, *& Contractibus usurariis*, nec non informatione capta *ex qua constat etiam post monitionem* de usurarum crimine, visoque toto processu, Sacrorum Canonum institutis inhærendo, dicimus, & declaramus, prædictum N. tanquam Usurarium, esse excommunicandum, prout nos eum excommunicamus, & à consortio fidelium segregamus, donec ab usurarum exactione cessaverit, *& receptas restituerit*, & pro excommunicato publicè denunciari volumus, mandamus, cedulones decernimus, & relaxamus omni, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. *Actuarius.*

SUMMARIUM.

1 *Episcopus Contra usurarios procedit ex officio*
2 *An usura sit delictum mixti fori, referuntur DD sententiæ, & num 3. 4. 5 & 6*
7 *Usura quotidiè committitur in contractibus cambiorum & n. 8. 9. & 10.*
11 *Contractus societatis initus cum pacto capitalis salvi, est usurarius, & omni jure prohibitus, & num. 12 13. 14 15 16 17 18 19 20. & rejiciuntur contrarium tenentes,*
21 *Contractus Societatis Officiorum vacabilium cum pacto capitalis salvi nec non societatis, assecurationis, & venditionis lucri sperati, an sint liciti, remissivè & num. 22*
23 *Contractus mutui frumenti cum pacto tacito, vel expresso, restituendi cum aliquo augumento, est usurarius, etiam si augumentum applicetur operi pio.*
24 *Contractus anticresis est usurarius.*
25 *Proponitur remedium contra hunc contractum*
26 *Delictum usuræ, quibus indiciis, & conjecturis dicatur probatum, ostenditur, & quæ sint probationes legitimæ indicatur, & num 27 & 28.*
29 *Datur formula monitionum.*
30 *Usurarius, quando possit, vel non appellare à Decreto, seu declaratoria, & num 31*
32 *Usuræ exactæ quibus, & à quibus sint restituendæ ostenditur*
33 *Principes, Domini temporales, Judices, & alii qui sunt cooperatores, vel statuunt, aut decernunt, quod usuræ promissæ solvantur, aut exactæ non restituantur, tenentur ad restitutionem in solidum, quando usurarius non vult, vel non potest restituere.*
34 *Clericus usurarius qua pœna sit puniendus ostenditur, Clericus usurarius est infamis.*

Denun-

Denunciationis.

FORMULA XX.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. ex eo, quia monitus judicialiter, ut omninò abstineret ab exactionibus, & contractibus usurariis, obedire contempsit, & in illis exigendis pertinaciter perseverat. Ut igitur ab omnibus evitetur, præsentes jussimus publicari. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli

N. Actuarius.

VEL

CON autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scõmunicato di scommunica maggiore, a noi riservata N perche essendo stato canonicamente ammonito ad astenersi d'esigere le usure, e da far contratti usurarii, hà disprezzato la monitione: e contro il divieto della legge Divina, e de Sacri Canoni, pertinacemente continua ad esigerle, & a far contratti illeciti: che pero accioche da tutti sia evitato, &c.

ADNOTATIONES.

1 *CORAM NOBIS EXHIBITA.* Hoc dicitur ad indicandum, quod contra usurarios proceditur ad instantiam fisci, & ex officio, tam ad desistendum ab exactione, quàm ad restituendum usuras per censuras Ecclesiasticas per *text. in cap. tuas dudum 13 de usur. ibique Barb. nu. 1.* Ricc. *collect. 372.*

2 An autem Judex Ecclesiasticus cognoscat de hoc crimine privativè, tres sunt DD. sententiæ. Prima tenet, quod sit crimen merè Ecclesiasticum, & ideo ejus cognitio, etiamsi à laico committatur, ad solum Ecclesiasticum judicem spectet, ex eo quia causa usurarum, inter Ecclesiasticas numeratur *Clem. 2. de judic. Gloss. in c. cum sit verb. malefactorem de for. comp.* Sperell. *dec. 40. n. 81.* & alii plures, quos refert Bellett. *disq. cler. de favor. real. § 4. n. 138.*

3 Secunda sententia distinguit inter quæstionem juris, & quæstionem facti: nam si sit quæstio juris, nempè an contractus, sive conventio sit usuraria, nec ne, tunc ejus cognitio ad solum Judicem Ecclesiasticum pertineat, quia tunc agitur de peccato, de quo solus Judex Ecclesiasticus cognoscit: si verò sit solùm quæstio facti, utpotè quia constat contractum esse usurarium, & illicitum, & agatur pro repetitione usurarum, vel de quantitate, vel de earum inhibitione, & tunc possit uterque judex cognoscere scilicet secularis inter laicos, & Ecclesiasticus inter Clericos, & etiam inter laicos, si prævenerit, & hanc sequitur Bellett. *loco citat. d. num. 138. circa fin.* ubi quod non sit tutum ab hac distinctione recedere, Fagn. *in c. tuam de ordin. cognit. n. 37. & 38.*

4 Tertia, & verior sententia est, quod usura sit crimen mixti fori, ita ut non solum quando est quæstio facti, sed etiam in quæstione juris, possit de ea cognoscere judex sæcularis inter laicos sibi subditos, si prævenerit, tum quia canones

nones nullibi prohibent saecularibus judicibus, ne de crimine usurae inter laicos cognoscant, imo potius permittunt, ut habetur *in c. post miserabilem de usur.* tùm quia usura in se non continet maiorem spiritualitatem, quam homicidium, furtum, rapina, adulterium, & similia delicta, quae non minus Lege Divina, & naturae prohibita sunt, & hanc (quam, & ipse sequor) tuetur Leotard. *de usur quaest.* 100 *num* 78. *&* 79 Tondut. *de praevent. par* 2 *cap* 26 *num.* 1 *&* 8 *vers. sed tamen* Conclol *ref crimin verb. delictum ref.* 2 *num* 12 Pithing. *in jus can lib* 5 *tit* 19 *nu* 142

5 Et huic tertiae sententiae favet resolutio *Sac Congreg Episcop & Regular* quae sub die 16 *Junii* 1592 responsum dedit Episcopo Mileten. quod si ipse *praevenerat* in causa usurarum contra laicos, poterat ad poenas sacrorum canonum procedere, firma remanente libertate judici laico, procedendi contra reos ad alias poenas contentas in Pragmatica Regni.

6 Verum est tamen, quod in Statu Ecclesiastico propter banimenta generalia, quae referuntur a Panimolia *dec* 17 *annot.* 3 *num.* 2 tenenda est secunda sententia, quae vult, quod quando quaestio sit juris, & dubitetur de substantia contractus, ad Judicem Ecclesiasticum privativè causa pertineat. Et ubi viget consuetudo, ut de usuris, tàm in quaestione facti, quàm juris solus Judex Ecclesiasticus cognoscat, servanda erit, Pithing *loco sup cit d num.* 142 § 1 *in fin* D Ursay *instit crim lib* 3 *tit* 7 *n* 68

7 *Et Contractibus usurariis* Usura licèt sacris canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & ferè ubique legibus Principum, fuerit repressa, adhuc sub tegmine Contractuum, miras per artes serpit per Orbem. Primum exemplum habemus in cambiis, quae non semel Campsores, & Argentarii, imò & aliae personae privatae mercaturam non exercentes contrahunt, nullis receptis litteris, nummos dant, & lucrum a debitoribus stipulantur, ad eam usque rationem, quam referrent Cambia in Nundinis v. g. Placentiae, vel alterius Civitatis, ubi Cambiorum Nundinae habentur, nequeitur, neque mittitur ad Nundinas, sed ibi pecunia reposcitur, ubi numerata est, cum lucro, & accessione Cambiorum.

8 Item secundo modo contrahunt litteris quidem datis, sed non missis, & nihilominus singulis Nundinis ineunt rationes, proinde ac si vera, & naturalis solutio, & numeratio intercessisset, cum incremento, & accessione Cambii.

9 Item tertiò contrahunt datis quidem, & missis litteris sed ea mente, & intentione, ut unde processerant inanes referantur, cum sciat campsor nullum in Nundinis esse, qui litteris receptis fidem debitoris exsolvat, & solvat, & tamen cambia uno, vel altero ex dictis tribus modis contracta tanquam sicca, & illicita damnata, & reprobata sunt a *Constit* 118 *B Pii V* ut plenè ostendit Leotard *de usur quaest* 25 *num* 40 69. 71 *&* 73 ubi quod ad effugiendam Bullae districtionem, non admittitur Campsoris excusatio dicentis, se misisse litteras ad loca, ad quae scripta sunt, & per eum stetisse, qui cambio pecunias accepit, quod sibi non solverit, & paratum illum non fuisse ad pecunias suo tempore recipiendas, quia ubi revera nulla fit transmissio pecuniarum, cambium remanet siccum, & semper illicitum Rot. coram Peutinger *dec* 95 *num* 1 *& coram* Cerro *dec* 563 *n* 1.

10 Quicquid sit, an debitor, qui assumit in se onus cambiandi, & hoc non fecit, teneatur ad damna, & Interesse; Rot. *decis* 131 *nu* 20 *par* 11 *rec* Sabell *sum diver tract* § *usura num.* 5 *ver. multa de Cambiis* & an creditor cambii, qui loco damnorum, & Interesse, cambia vult exigere, teneatur probare requisita *Castrensis in l.* 3 § *fin ff de eo quod cert loc.* Rot coram Peuting *d. decis* 95 *num.* 3. *&* 4 *& dec* 448 *num.* 1. & coram Cerro *decis* 383 *n.* 10.

11 Secundum exemplum magis frequens est in contractu Societatis Animalium praesertim Ovium, Caprarum, Equarum, & Vaccarum, in quo Socii, passim, ut capitale pro eo, qui illud confert salvum maneat, utque omne periculum, & damnum ab altero Socio recipiente

piente sustineatur, simulque certa lucri quantitas, & summa in singulos annos, vel menses solvatur, paciscantur & tamen huiusmodi contractus, & pacta, tanquam illicita, & usuraria damnata sunt à Summo Pontifice *Sixto V.* per aliam Constitutionem impressam in *Bullar. tom. 2. Const. 43.* quam ad huius rei fidem hic subiicio. Ait enim Pontifex.

Detestabilis avaritiæ ingluvies &c. *Nam multi spetiosum, & honestum Societatis nomen suis fœneratitiis contractibus prætexendo, hoc quasi colore, & fuco, Mercatoribus, Opificibus, negociatoribus, & aliis personis, super eorum mercibus, officinis, pannariis, aliisque rebus, ac bonis pecunias suas, aut alias res, Societatis nomine conferunt: vel greges, armenta, aut certa animalia agricolis, seu terrarum cultoribus, pastoribus, aliisque rusticis, seu quibusvis personis, dant in Societatem, sive ad Soccidam, ut vocant, ea conditione, ut sors ipsa, seu caput, quod vulgo dicitur capitale, tam pecuniarum, quam animalium, & rerum salvum semper, & integrum existat pro eo, qui non industrias aut operas, sed pecunias, animalia, aut res huiusmodi in Societatem confert, atque omne periculum, & damnum ab altero socio recipiente sustineatur, contra æquitatem, & Societatis iustitiam diversimodè paciscuntur, eosdemque socios cum quibus contrahunt, plerunque pauperes, & egenas, suoque labore, & industria victitantes, ad sortem, seu capitale restituendum, quicumque tandem casus, & rerum eventus consequatur, pacto & obligatione obstringunt, simulque etiam certam lucri quantitatem, & summam, veluti tot pro quolibet centenario, in singulos annos aut menses per alterum Socium durante Societate solvendam præfiniunt, ac præscribunt, eamque summam, & quantitatem non subductis rationibus accepti, & expensi, quod in codices, seu tabulas Societatis referri solet, neque facto calculo, vel computo pro ipsius lucri, vel damni modo variabilem, sed laborem, & curam computandi, & calculandi, se invicem remittere, & renunciare asserentes, quovis tempore certam constituunt.* (hæc in proœmio.

Proinde nos &c. huiusmodi morbi contagionem antequam in communem fidelium perniciem latius serpat, tollere cupientes &c. Hac nostra perpetuò valitura Constitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quoscumque contractus, conventiones, & pactiones post hac ineundos, seu ineundas, per quas, seu quos cavebitur personis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res Societatis nomine tradentibus, ut etiamsi fortuito casu quamlibet iacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, sors ipsa, seu capitale semper salvum sit, & integrum à Socio recipiente restituatur, sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate respondeatur. Statuimusque huiusmodi contractus, conventiones, & pactiones, usurarios & illicitos post hac censeri debere, atque in posterum non licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in Societatem tradent, de certo lucro, ut præfertur percipiendo, inter se pacisci, & conveniare. Neque etiam sive ad certum, sive ad incertum lucrum convenerint, socios qui ea recipient, ad sortem, seu capitale salvum, & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum quovis pacto, aut promissione sibi obligare. Ac ne de cætero societates ineantur sub huiusmodi pactis, & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districte interdicimus, & prohibemus.

Sed potius cuncti noverint Societates huiusmodi, cum imposterum unum pecuniam, animalia, aut alias res, & bona, alter vero operam, vel industriam conferi, pure, sincere, & bona fide sicuti decet, iustis, & æquis conditionibus, & pactis, secundum iuris dispositionem, ac sine ulla prorsus fraude, palliatione, aut usurariæ pravitatis labe, aut suspicione, ineundas, seu contrahendas esse. Ita ut non adeerrant summam, aut quantitatem, ab omni periculo, & damno, ut præfertur, immunem, lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit restituendum, socius accipiens teneatur. Si vero finita Societate ipsum capitale extat, ei, qui illud in Societatem contulerit, restituatur, nisi Socio recipienti fuerit communicatum aut alter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit. Ac præterea tidem

iidem contrahentes, fructus, expensas & damna in commune conferant, & prout æquum, & justum fuerit, sibi communicent, atque dividant

Decernentes, si qui contractus, conventiones, & pactiones in futurum contra nostram hujusmodi prohibitionem de facto inìti fuerint, nullam ex eis, tanquam per hanc eandem Constitutionem nostram, damnatis, & reprobatis, etiamsi juramento, aut in forma Cameræ Apostolicæ, vel aliàs quomodolibet roborati fuerint, obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personalem, aut Iudicis officium, neque aliud quodcunque jus cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut amissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissas.

Si quis verò in posterum sub prædictis conditionibus, & pactis contrahere temerè præsumpserit, aut prætextu similium contractuum, conventionum, & pactionum Societatis nomine initorum, qui hucusque durant, ad exactionem dictæ sortis, seu capitalis, sive illius precii, & valoris, postquam illud in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut amissum sit, ut certæ summæ, vel quantitatis annuæ, aut menstruæ sibi promissæ in futurum, procedere ausi fuerint, eos universos, & singulos in pœnas contra manifestos usurarios, & feneratores à Sacris canonibus, & Conciliis generalibus latas, & promulgatas, eo ipso incurrere, & contra illos, uti manifestos usurarios, & feneratores via juris, aliisque opportunis remediis procedi posse, & debere. (hæc in dispositiva)

12 At quanquam ex hac Constitutione reprobatio contractus capitalis salvi, clarissima sit, adhuc non desunt Doctores qui tenent, quod etiam hodie ea non obstante licita sit pactio de capitali salvo, & certo lucro solvendo, prout sunt *Less. de just. & jur.* Card. de Lugo, & alii quos referunt, & sequuntur, Conciol. *resol. criminis verb. Bulla resol. 7 per tot.* Pacion. *de locat. c. 12. à num. 48. ad 59.* supponentes quod Sixtus in hac Bulla condemnat solum contractus Societatis, qui sunt de jure communi prohibiti, & asserentes & firmare astruentes, quod pactum assecurationis capitalis, sit de jure licitum, quando susceptio periculi compensatur cum majori, vel parte aliqua fructuum, aut cum aliis pactis favorabilibus Socio suscipienti periculum.

13 Primum suppositum fundamentum hujus opinionis, non subsistit in facto, quia Bulla unicè emanavit ad profligandum fœnus, quod sub nomine Societatis exercetur, ea maximè conditione, ut sors ipsa, seù capitale tàm pecuniarum, quam animalium salvum semper, & integrum existat pro eo, qui illud confert, omne periculum, & damnum in socium recipientem contra æquitatem, & societatis justitiam transferendo, & ideo hunc contractum præcise damnat nominatim; & in §. Secundo monendo, ut contractus Societatum in futurum fiant, secundum juris dispositionem, iterum repetit quod — *Sint non ad certam summam, aut quantitatem ab omni periculo & damno ut præfertur immunem lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit restituendum Socius accipiens teneatur* (sunt verba Bullæ supra relatæ *in §. sed potius*) & sic contractum quem sustinere autumant præfati DD. damnat & reprobat in principio, medio, & fine Bullæ, sapientissimus Sixtus.

14 Nec minus subsistit in jure secundum fundamentum contrariæ opinionis, quod scilicet pactum de capitali salvo evadat licitum per recompensationem majoris partis fructuum favore suscipientis periculum quia ponens capitale, si non subit ejus periculum, stat per semper in securo ponens verò operam, & industriam, nihil certi habet pro ejus recompensatione, nam potest dari casus, quod in Societate, (præsertim animalium) adsit damnum, vel non adsit lucrum, ex quo periculi iam suscepti recompensationem habeat, unde deficiente compensatione, cessat æqualitas, quæ omninò servanda est inter socios de substantia contractus, ut bene firmat, *Hedi. Felic. de Societ. c. 18. per tot.* ideoque pactum quod capitale sit salvum omni iure improbatur, ut dixit Rot. *decis. 752. num. 12. part. 1. rec.*

15 Augetur iniquitas hujus contractus ex

ex eo, quod periculum, & damnum capitalis refundatur in socium, etiamsi fortuito casu pereat: nam de jure damnum quod ex natura, & ex fortuna provenit, pertinet ad Dominum animalium: & hinc merito pactum hujusmodi, uti illicitum, & usurarium, Bulla reprobat, & DD damnant, Hect. Felic *de Societ. d. c. 18 nu. 15 & seqq* Grass. *decis. aur. par. 1 lib. 2 c. 120 n. 13 14 & 15* Cyriac. *contr. 357 n. 14 & seqq* ubi enim Socius habet capitale securum, & percipit lucrum, dicitur mutuum contraxisse non societatem, Felic *d. c. 18 num. 71* & ubi fit pactum, quod quis habeat lucrum, & non sentiat damnum, dicitur Societas Leonina, ut inquit text in *l. si non fuerint §. aristoff. pro Soc.* Cyriac. *d. contr. 357 num. 17* & in terminis Societatis animalium quod non sit de improbitate talis pacti dubitandum, docet etiam Covar. *de loc. & conduct. part. 5 tit. de usur. q. 7 de collaticiis Bovum nu 13 pag. mihi 432* ubi hæc habet — *Septimus casus est, dant alii boves, vel oves, vel alia animalia in Soccidam, ut quolibet anno recipiant certam pensionem, adjecto pacto, quod si moriantur, vel aliquo pacto pereant, aliæ ejusdem qualitatis, & bonitatis reponantur, ita quod capitale sit semper salvum, nam talis contractus illicitus est*, Cardin. *in cap. fin. de usur. &c* Joan. Lup. *ubi supra nu 8 attestatur in facti contingentia annullare fecisse plures hujusmodi contractus, & appellantur boves sine cornibus ut dicit* Cardin. *in citato loco &c*

16

17

18 Neque tales contractus legitimantur per consuetudinem Regionis, quia quatenus de tali consuetudine constaret (quod non est credendum) non esset consuetudo, sed corruptela, quæ tanquam nutritiva peccati, nihil valet, ut in specie hujus pacti respondit objecto Rot. *d. decis. 552 nu 13 par. 1 rec.* nec quis hujusmodi prætextu excusatur ab obligatione restituendi, nec effugit nullitatem contractus, licet forte posset excusari à pœna in foro externo, ut probant Leotard *de usur. quæst. 99 n. 3 & 4.* Sperell. *decis. 91 n. 81 & 82* quia ut inquit *text. in cap. non satis de simon.* diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget

19 Minusque contrahentes contra dispositionem dictæ Bullæ Sixti V. excusat auctoritas dictorum DD. tùm quia eorum opinio est contra communem, & nullo juridico fundamento firmatur: tùm quia auctoritas, & potestas interpretandi Jus Divinum data est, non Doctoribus forensibus, seu Theologis etiam Sanctis, sed Summis Pontificibus, quibus parendum est; imò quod peccent DD & Theologi tenentes contra Constitutiones, & decisiones Pontificem dicit Leo *thes. for. Eccles. par. 3 cap. 7. num 141.* quia ubi est canon Summi Pontificis, cessat auctoritas Doctorum, & Sanctorum Patrum, ut bene inquit, Medic. *tom. 1 tract. de legib. & stat. par. 2 quæst. 5 num. 3* Fagn. *in cap. ne innitaris num. 6. de constit.* & cum in §. 5 dictæ Bullæ auferatur omnibus, & quibuscunque Judicibus facultas aliter judicandi, & interpretandi, infirmum prorsus redditur, quidquid in contrarium audent firmare supradicti DD quorum opinio cedere debet auctoritati B. Petri, ut acriter monet Sperell. *decis. 105 nu. 50*

20

21 Quicquid igitur sit in Societate officiorum vacabilium, de qua loquitur Rot. coram Coccin. *decis. 70* & de contractu locationis prædii cum animalibus cum pacto illa restituendi in numero, & quantitate recepta in principio locationis, juxta terminos alterius decisionis Dunozet Jun. la 54 & tandem quidquid sit de tribus contractibus distinctis cum una, & eadem persona faciendis, scilicet Societatis, assecurationis, & venditionis lucri sperati, pro validitate contractus capitalis salvi, de qua inventione, & articulo Navar. *in manual. cap. 17 nu. 254 & 255* (quem tamen refutat Hect. Felic *de Societ. cap. 19 num. 4 & seqq.*) de quibus hic non loquor, certum est quod contractus exemplificati in Bulla *Sixti V.* (quam convellere nefas est) & à DD supra allegatis, sunt illiciti, improbi, & usurarii, contra quos, Concionatores, monitis, & minis æternæ damnationis, Confessarii denegatione absolutionis, & Episcopi gladio censurarum, insurgere debent, ut extirpentur

22

23 Tertium exemplum est, in contractu mutui frumenti, quod datur rusticis, & aliis pauperibus tempore Autumni, vel hyemis, cum pacto, quod in messe, vel

vel alio statuto tempore, restituatur mutuanti cum aliquo augumento, sive ut vulgo dicitur *alla misura colma* & tamen hæc conventio, sive sit expressa, sive tacita, usuraria est, juxta clarum textum in *cap. usura est 14 quæst 3* quæ usura non redditur licita prætextu, quod augumentum, quod recipitur, inserviat pro alimonia pauperum, sive pro alio opere pio exercendo: nam interrogatus de hoc Alexander III. ab Episcopo Panormitano, respondit — *cum usurarum crimen utroque Testamento veteri, & novo condemnetur, super hoc dispensationem aliquam fieri non posse: quia cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis est quis prohibendus, nè etiam pro redimenda vita captivi, usurarum crimine involvatur*, ut habetur *in cap. super eo de usur.* non enim sunt facienda mala, ut eveniant bona *cap. non est 27. 1 quæst. 1.* Et hæc vera sunt, sive mutuum fiat à privato, sive à Collegio, sive ab Universitate.

24 Quartum exemplum est, contractus qui vulgò vocatur *godere à godere*, græcè *antichriseos*, *seu antichresis*, de qua pignoris specie sunt *text. in l. si pecuniam 53 ff. de pignorat. act. & in l. si is 11. § 1 ff. de pignor.* quo fit pactum, ut tamdiù creditor re oppignorata fruatur, sive fructus pignoris salva sorte lucretur, donec debitum solutum fuerit. Hic contractus licèt jure canonico improbetur, usurarius sit, & fructus pignoris debeant computari in sortem, *cap. 1 & seqq. 14 quæst. 3 cap. conquestus de usur. ubi* Barb. *num. 1 & 2 c. ad nostram de jurejur.* Gratian. *disc. 24. n. 10.* Leotard *de usur. q. 12. nu. 7* Pithing. *in jus can. lib. 5 tit. 19. num. 98* adhuc ut notat Caroc. *de locat. & conduct. par. 1 tit. de promiss. locand. quæst. 4 pag. mihi 93* casus est quotidianus.

25 Remedium est, ut petens mutuum, non det mutuanti rem immobilem frugiferam in pignus, v. g. prædium, sed illud ei vendat certo pretio pro mutuo, seu debito, cum pacto redimendi, seu revendendi, quando debitor pretium creditori reddiderit: tunc enim creditor per contractum venditionis factus est Dominus prædii, ideoque licitè poterit percipere fructus, ut docet Pirhing. *loco supra citato vers. porro.*

26 *Ex qua constat.* Usura, quæ hodiè exercetur in abscondito, licèt sit delicti difficilis probationis, adhuc de eo constare dicitur, & detegitur. Primò, Instrumentis, Apochis, & aliis Scripturis, ut in exemplis supra numeratis. Secundò libris rationum, quos requirente Judice ex officio, Usurarius edere, & exhibere tenetur, etiam sub pœna excommunicationis *Clem. unic. § cæterum de usur.* & etiamsi illos retineat non tanquam persona publica, sed tanquam privatus, quia in hoc fiscus est privilegiatus, ut distinguit glos. *in d. Clem. un. vers. rationum.* Tertiò confessione extrajudiciali ipsiusmet Usurarii, coram pluribus facta. Quartò, testibus deponentibus se pluries vidisse mutuò dantem sub usuris, licèt sint singulares: nam quamvis testes singulares non sufficiant ad probandum actus singulares fœnoris, sufficiunt tamen ad probandum in genere aliquem esse Usurarium, quamvis testes essent participes criminis, & deponerent solvisse usuras, ac contractus usurarios cum Usurario iniisse, dummodo criminis participes deponant ad favorem tertii, & non ad proprium commodum, ut de communi testatur Menoch. *de arbitr. judic. cas. 235 num. 22 23 24. & 25* ubi dat cautelam, quod hi testes priusquam examinentur debeant renunciare in actis omni suo commodo; facta enim hac protestatione idonei sunt, prout dicit etiam Gaballin. *ad Constitution. Egidian. lib. 3. cap. 13 num. 2.* Menoch. sequitur Leotard. *de usur. quæst. 100. num. 17* ubi quod usura probata per testes singulares alioquin fide dignos, possit Usurarius ab Ecclesia corrigi, & coerceri. Quintò, fama, & communi opinione, præsertim, ubi fama probata sit per decem testes, & concurrit alia conjectura, vel adminiculum, Vulpin. *Sute Farinac. par. 5 quæst. 42. n. 40.*

27 Quando autem supradictæ probationes deficerent, ut sæpè evenit ob versutiam, & calliditatem fœneratorum, tunc ad præsumptiones, adminicula, argumenta, & ad conjecturas recurritur: nam etiam iis usura probatur *c. 15. de*

de usur ubi Bard. *num.* 3. quæ cum ex circumstantiis deducantur, certam regulam non habent, ideoque totum in arbitrio Judicis positum est, quæ conjecturæ sufficiant, ad probandam labem usuræ, ut ait Leotard *de usur quæst* 9 *num.* 1 2 3 & 8 & quidem leviores contra solitum fœnerari sufficere, urgentiores verò contra Virum probum requiri dixit Spereli *dec.* 27. *n* 81 & 82.

28 Regulariter fœnoris conjectura est, modicitas pretii rei venditæ ultra dimidiam, juncto pacto de retrovendendo Secunda, retentio dominii rei venditæ. Tertia, pactum ut non liceat nisi post certum tempus redimere, cum læsione ultra dimidiam justi pretii Quarta si bona vendita ab emptore ipsi venditori locentur pro pensione modica. Quinta, ex pactis insolitis, de quibus agit Leotard. *d q* 9 *per tot* Barbos *in c conquestus n* 10. *de usur* & fusius Carlin. *contr* 40 *nu.* 54. & *seqq*

29 *Etiam post monitionem* Debet enim Episcopus priusquam ad censuras procedat, monere usurarios *ad desistendum*, & *cessandum ab exactionibus*, & *contractibus usurariis sub pœna excommunicationis* qua monitione exequuta, & in Cancellaria reproducta, si moniti non desistant, Instruitur processus, ex quo si remaneat probata intentio fisci, vel partis, decernitur nova monitio -- *ad dicendum causam quare non debeat excommunicari, ad primam diem, & die immediate sequenti, ad comparendum, & videndum se excommunicari &c.*

30 Si reus compareat, & dicat, se non esse Usurarium, cum tamen ex Scripturis, & probationibus contrarium constet vel dicat se non teneri restituere usuras, vel non exigisse, aut recepisse tantam quantitatem, non erit audiendus, sed poterit Ordinarius ad ulteriora procedere in declaratoria, etiamsi a commmatione Censuræ appellasset, præsertim si ageretur de contractu usurario inito contra formam *Bullæ Sixti V* de qua supra, cujus vigore contrahens tanquam manifestus usurarius est puniendus, *cap quam perniciosum de usur* Pirhing. *in sui can. lib* 5 *tit.* 29 *num* 127

31 Si verò dicit se non exigisse usuras, & ex Scripturis, ac probationibus non convincatur vel exhibeat articulos, & testes ad reprobandos testes fisci, seu partis, tunc auditur, & si appellat, admittitur appellatio, Pirhing. *d. num* 127 Veruntamen si appellaret post sententiam declaratoriam, illam non suspenderet quia tunc excommunicatio secum trahit executionem, & excommunicatus per denunciationem plus non ligatur, ideo non obstante appellatione ipsum excommunicatum esse, denunciare potest Episcopus, ut ab aliis vitetur, juxta textum expressum in *c. pastoralis* 53 § *Verum de appellat. ubi* Barb. *num.* 6

32 *Et receptas restituerit*. Omnes exigentes, & recipientes usuras obligantur, dummodò habeant in facultatibus, & pœnis coguntur, & eorum hæredes ad earum restitutionem, sive laici sint, sive Clerici, quinimò etiam Judæi recte coguntur ad restitutionem usurarum, *c* 1. *plurib seqq de usur ibique* DD communiter Pirhing *in sui can lib* 5 *tit* 29 *num.* 107 Ideoque quoties in foro contentioso de illarum exactione constat, debent restitui illis, a quibus fuerunt extortæ; si verò non supersint, vel inveniri non possunt, restituendæ sunt eorum hæredibus, & si etiam illi non extent, debent erogari pauperibus, vel Ecclesiis, aut aliis locis piis arbitrio, & judicio Episcopi: si verò non constet nisi in foro pœnitentiæ, restitutio fieri poterit pauperibus juxta assertionem pœnitentis, cui in hoc foro creditur Pirhin. *loc cit num* 102 & 103 & proinde usurarii non sunt ab excommunicatione absolvendi (prout hic in formula dicitur) nisi restituant, vel saltem de restituendo idoneè caveant, Guvant. *verb. usura num.* 13

33 Ampliatur regula prædicta ad omnes illos, qui sont ex parte usurarii causa efficax, ut usuræ exigantur, & solvantur. nam hi peccant, & obligati sunt ad restitutionem, saltem secundo loco, idest si Usurarius nolit, aut non possit restituere, ut docet Pirhing *loco supra cit num* 114 qui *n seq* exinde infert, quod Principes, Judices, & Domini temporales, qui lege, vel statuto decernunt, vel per præceptum, aut per sententiam com-

compellunt subditos debitores ad usuras promissas solvendas vel etiam cum usuræ solutæ repetuntur prohibent, vel impediunt, ne restituantur, tenentur ad restitutionem in solidum, si usurarius nolit, vel non possit restituere; quia id prohibitum est sub pœna excommunicationis in Clem *unica de us.* Caveant propterea Judices, qui clausis oculis exequi mandant contractus usurarios, & illicitos, de quibus supra mentio facta fuit

34 Si de hoc crimine Clericum culpabilem Episcopus reperiat, illum moneat judicialiter, ut supra ad desistendum ab exactione usurarum, qui si contemnat obedire (cum sit ipso jure infamis, Paris. *de resig lib.4. quæst 3 num 28*) ab officio ordinis, & exercitio suspendat deinde, si adhuc in malo perseveraverit, ab ordine, & officio deponat, & gradatim contra eum ad pœnas procedat juxta ordinem traditum in *c.1. 14. quæst 4.* Spereil *dec. 116 num 12.* Bellet *disq cler de pœn cler §48 num 2 in fin.* De effectibus autem hujus verbalis depositionis dixi *par 2. tit. 15. ad form. 12 num 9 & 10.* Ad restitutionem verò cogendus erit pœna suspensionis ab officio, & beneficio, Gavant. *Verb. usur num 10.*

De excommunicatione contenta in Extravag. Cum detestabile de Simon

Detestabile scelus Simoniæ, ad cujus comparationem cætera crimina, quasi pro nihilo reputantur, *c per tuas 32 de Simon* toto vigore justitiæ persequi debet, & sine dilatione, & cum ejus signa claruerint, reus ab Ecclesia Dei eliminetur, *cap sicut 6 eodem tit.* præmissa sequenti Declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XXI.

Visis relatione, & instantia Prom. nostri Fiscalis, *testibus*, citatione ad sententiam, totoque processu constructo contra N. inquisitum de labe simoniaca per ipsum contacta *in renunciatione Beneficii* erecti in Ecclesia N. sub invocatione N. facta favore N de mense N. per acta N. *dicimus & declaramus*, sufficienter *constare de crimine Simoniæ consummato*, & tam d. N. renunciantem, quam N. renunciatarium, damnabiliter incurrisse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam, & esse *privatos dicto Beneficio*, aliasque pœnas contentas in Sac. Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis *Pauli II. relat. in Extravag. 2. de Simon. & Pii V. in 5. §.8.* & ideo esse publicè denunciandos, & prout excommunicatos denunciari volumus, Cedulones decernimus, & publicari mandamus omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *In crimine simoniæ quælibet persona admittitur ad testimonium ferendum*
2 *In crimine simoniæ testes probant, quamvis singulares sint.*
3 *In crimine simoniæ complices admittuntur ad revelandum.*
4 *Crimen hæresis, & crimen simoniæ æquiparantur*
5 *In crimine simoniæ, si non agatur per viam inquisitionis, testis singularis non probat, vel si sit socius criminis, & numeris.*

§ 51.

6 Simonia committitur, non solum in renunciatione Beneficii, sed etiam in electione, præsentatione, vel cessione juris præsentandi.
7 Delictum simoniæ solus Iudex Ecclesiasticus cognoscit.
8 Sententia lata contra simoniacum, an suspendatur per appellationem ostenditur, nu 9.
10 Vt de simonia dicatur constare, tria concurrere debent, & explicatur diffinitio simoniæ.
11 Simonia committitur, ubi intervenit munus a manu, munus a lingua, munus ab obsequio, & explicantur species.
12 Simonia mentalis, Conventionalis, & Realis explicantur, & qualis eis puniatur ostenditur.
13 Simonia realis, probatur conjecturis, & præsumtionibus.
14 Renunciatio Beneficii simoniacè facta, est ipso jure nulla, nec indiget sententia Iudicis & num 15.
16 Simonia an cadat in Cappellanis laicalibus ostenditur, & num 17.
18 Datur forma monitionis contra inquisitum exequendæ.
19 Appellatio in delicto simoniæ, an & quando sit recipienda ostenditur, & num 20 & 21.
Simoniacus pendente appellatione est suspendendus ab Altari.

Denunciationis.

FORMULA XXII.

HIC auctoritate ordinaria denunciantur, & declarantur excommunicati majori excommunicatione Papæ reservata, nec non privati Beneficio Ecclesiastico sub invocatione N. in Ecclesia N. erecto N. & N. ex eo quia in renunciatione d. Beneficii invicem facta pacta illicita, & simoniaca a Sac. Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis reprobata inierunt. Ut igitur ab omnibus evitentur præsentes publicari jussimus & excommunicati existant, donec tanti sceleris peracta condigna pœnitentia, meruerint a Sede Apostolica absolutionem obtinere Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

CON autorità ordinaria si denunciano, e dichiarano scommunicati di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, e privati del Beneficio Ecclesiastico N. eretto nella Chiesa N. perche nella rinuncia di detto Beneficio fatta da d N. a favore di detto N. hano fra di loro convenuto patti illeciti, e simoniaci, riprovati da Sacri Canoni e dalle Constitutioni Apostoliche. ed acciochè siano da tutti evitati si sono publicati i presenti Cedoloni; e così staranno scommunicati, fin tanto che fatta condegna penitenza d'un tanto eccesso meriteranno d'essere assoluti dalla Sede Apostolica, Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N Attuario.

ADNOTATIONES

1 **VISIS TESTIBUS** In crimine simoniæ quælibet persona admittitur ad testimonium ferendum, nemoque repellitur, nisi exceptione inimicitiæ capitalis, & conspirationis, *c licet Heli de simon ibique gloss* & alii quos refert, & sequitur Paris *de confid benefic quæst 66 num 7 8 & seqq* imò tunc ex dispositione *Bullæ PiiV la 85 § 6* tùm juris, testes probant, etiam si sint singulares, singularitate diversificativa, præsertim (ut hic) ubi non agitur de pœna

2 ordinaria infligenda, sed de jam incursa declaranda, Paris *loco cit quæst 67 num. 5 & seqq* quem sequitur D Raynald *resol crimin ad cap. 32 supplem. 7 num.40 & seqq*

3 Et ratio adducitur: quia cum in d. *extravag 2 de simon* admittantur ad revelandum etiam complices, & socii criminis (qui nunquam sunt idonei testes) ad hoc ut participes valeant coerceri multò magis alii testes, qui infirmiorem exceptionem patiuntur admitti debent item secunda est ratio quia crimen simoniæ, & crimen hæresis, Simoniaci, & Hæretici æquiparantur, ut habetur expresse ex *canone* Paschalis Papæ

4 *ultimo 1 quæst 7* Unde cum in crimine hæresis admittantur ad probandum etiam personæ inhabiles, & crimine irretitæ, & testes singulares, *c in fidei favorem de hæret in 6* ita admittuntur in crimine simoniæ, prout argumentatur Paris *de confid benef d quæst 66 n 8 & duob seqq & est text clarus in cap 1 de test in 6* Pirhing *in jus can lib 5 tit 3 num 146*

5 Hæc tamen declara procedere, si agatur per viam inquisitionis (ut hic) prout declarat Barbos *in d c in fidei favorem de hæret in 6 nu. 8* & quando testis non est socius criminis, & muneris simul, nam hic non probaret contra simoniacum, ut declarando conclusionem distinguit Paris *de resing benef lib 14 q 10 n 28* & colligitur ex *d c 1 de test in 6* Ricc *collect 1715*

6 *In renunciatione Beneficii*. Hoc dicitur per modum exempli cæterum sive agatur de renunciatione, sive electione, sive permutatione, sive præsentatione, aut alia quacunque provisione beneficii, aut cessione juris præsentandi ad Beneficium, potest de labe simoniaca inquiri, cum in omnibus ejusmodi actibus crimen verificetur, ut patet tum ex Constitutionibus Apostolicis in formula enunciatis, & tradunt communiter Paris *de resign de benef lib 14. quæst 2 num. 7 & seqq* Fagn *in c tua nos num. 6 & 7 de simon* Corrad *prax benefic lib 14 c 5 n 51 & seqq* tum ex textu in *c præterea de transact* & idem dicitur de crimine confidentiæ beneficialis juxta terminos *Constit Pii IV 83. & PiiV pariter 85 Bullar tom 2.*

7 *Dicimus, & declaramus* Hoc crimen est mere Ecclesiasticum, & ideo Judex laicus non potest de eo cognoscere, sed privativè ad solum Ecclesiasticum cognitio pertinet, etiamsi qui crimen commisit sit laicus, *gloss in c cum sit de for comp vers malefactorer*, Bellet *disc cler de favor real § 2 num 26* Pirhing *in jus can lib 5 tit 3 num 142* cujus sententia non suspendit per appellationem, si hæc fuit interposita, declaratoria jam lata, prout dictum fuit in

8 præcedenti formula de declaratoria usurarum. Et per plura jura probat ab hac sententia appellationem non dari Pirhing loco mox supra citato *n 152 vers. illud denique*; nisi quis appellaret ante sententiam. Licet Rot. coram Seraph *dec 1045 num. 5* velit, quod hæc opinio vera sit, quando simoniacus sit notorius, vel confessus, vel simonia sit contracta in collatione ordinis, si verò simo-

9 niacus sit occultus, & simonia sit super Beneficio, tunc detur appellatio, & hæc Rotæ Sententia verior videtur. Episcopus autem negligens procedere contra simoniacos per duos menses ab Officio suspensus est, *cap quidquid 101 1. quæst 1* Sayr *de censur lib 4. cap 12. num 45.*

Constare de crimine simoniæ consummato. Antequam Judex pronunciet crimen simoniæ esse completum, debet advertere, an concurrant requisita, quæ in definitione continentur, & an simonia sit mentalis, conventionalis, vel rea-

realis. Simonia etenim *a glo.* communiter recepta in *Rub. de simon.* sic definitur – *simonia est studiosa voluntas, vel cupiditas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.* Dicitur *studiosa* idest deliberata, quia sine deliberatione, simonia non fit. Additur *emendi vel vendendi Spiritualia, vel annexa*: quia hoc est objectum Simoniæ. Verbum autem *emendi*, non adhibetur solum ad significandum contractum emptionis, & venditionis, ac si peccatum simoniæ solo contractu emptionis, & venditionis committatur; verùm etiam adhiberi ad significandos cæteros contractus onerosos, qui non gratis, nec liberaliter fiunt, sed æquivalent emptioni, venditioni, transactioni, pacto, & permutationi, ut explicat Barb. *in rubr. hoc tit. de simon. n. 3.*

11 Et hinc est quod *Gregor. VII. in c. ordinationes 113. 1 quæst. 1.* in Synodo Romana definivit, quod ubi intervenit munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obsequio, simonia dicatur completa. Per munus a manu intelligitur pecunia, & quodlibet bonum temporale, sive solvatur ex fructibus beneficii, sive aliundè prò re spirituali, vel spiritualitati annexa. Navar. *cons. 84. num. 14.* Passerin. *de elect. cap. 7 num. 126 &* 127. Per munus a lingua intelliguntur preces, quæ ut habeant rationem pretii, fieri debent ex pacto, v. g. si intercedas pro me apud Principem, vel alium Superiorem, dabo tibi Beneficium. Per munus ab obsequio intelligitur omne servitium temporale, quod fiat loco pretii, v. g. confero tibi, vel renuncio hoc Beneficium, cum pacto, & onere, tale obsequium præstandi.

Undè cadit inspectio in Notario, qui plus debito pro Dimissoriis Clericorum ordinandorum recipit; hunc enim Simoniam committere dixit Nicol. *lucubr. civil. lib. 4. tit. 18. de sim. nu. 28.* ubi Decretum Congreg. Concilii allegat. At ut verum fatear, (si non intercedat alia gravans facti circumstantia, prout adfuisse credendum est in Decreto à Nicolio allegato), sola exactio pecuniæ excessiva, non facit actum simoniacum: nam licet Divus *Gregorius* in Synodo Romana relata in *c. sicut Episcopum 1. quæst. 2.* prohibuerit Notario Ordinationis aliquid accipere, & *glossa* ibi dicat, quod in collatione Ordinum Notarius, sive habeat salarium, sivè non, nihil nec prò labore, nec pro carta debeat recipere, & quod Episcopus providere teneatur, ut gratis scriptura detur: hoc tamen non prohibetur tanquàm simoniacus; sed tanquàm illicitum, cum Sacramenta sint gratis ministranda juxtà canonem Concilii Toletani relatam in *cap. quidquid invisibilis, & ibi glos. 1 quæst. 1.* Propptereaque Sac. Congreg. Episcop. huic dubio proposito a Vicario Apostolico *Larinen. 17 Septemb. 1587.* respondendo, declaravit, quod recipientes pecunias prò Dimissoriis, simoniam non committerent, sed aliud delictum punibile.

12 Simonia mentalis, quæ committitur traditione rei temporalis in pretium pro re spirituali sine pacto, & conventione explicita, sed solum mente concepta, non punitur in foro externo, & Simoniacus mentalis, non tenetur ad resignationem Beneficii, aut restitutionem, licet peccaverit, textus est in *c. ultimo de simon. ibique, glos.* & Barb. *num. 3.* Simonia conventionalis, quæ perficitur conventione extrinseca de pecunia, vel pretio, sed adhuc non est secutus effectus ex utraque parte, reddit inhabilem ad Beneficia futura obtinenda, at non privat obtentis, secundum opinionem, quam tenet, & sequitur Gonzal. *ad regul. 8. glos. 15. n. 70.* Rot. coram Pamphil. *dec. 396. num. 3.* de qua tamen conclusione plures dubitant, ut dicit Tondut. *quæst. benef. tom. 2. par. 3. cap. 160. num. 14.* qui volunt ut sufficiat etiam ad pœnam privationis. Simonia realis, de qua loquitur hic formula, quæ perficitur executione pactorum, ex utraque parte conventorum, privat ipso jure Gonzal. *ubi supra num. 69.* & propter ea dicitur in formula – *constitit de crimine simoniæ consumato*, ad ostendendum, quod tractatus, sive pactum illicitum inter renunciantem, & renunciatarium, non punitur nisi secuto effectum, ut enim sit simonia realis, debet compleri, quod tractatum fuit;

unde in processu necesse est probare saltem per præsumptiones, & conjecturas, quod resignans, & resignatarius pervenerint ad perficiendum quod in pactum deduxerant saltem in parte, Paris *de confid. benef. quæst. 39. n. 7 & seqq.* quem sequitur Tondut *quæst benef. tom. 2. par. 3. cap. 160. n. 7 & seqq.*

13 Conjecturæ autem, & præsumptiones, quibus resignatio simoniaca probatur completa, debent esse concludentes, & plenè probatæ. Paris *de resign. lib. 14. quæst. 8. per tot.* itaut nihil aliud importare possint, Rot coram Seraphin. *decis. 1029 numer. 2* præsertim si agatur per viam accusationis, in qua probationes debent esse pleniores, Lotter *de re benef. libr. 3. quæst. 29. numer. 62.* Quidquid sit de simonia confidentiali, quæ dicitur completa, & probata per solam promissionem, Tondut. *d. cap. 160 numer. 11.*

14 *Et privatos esse d. beneficio.* Hodie iure novissimo renunciatio Beneficii simoniacè facta est ipso iure nulla, nec indiget alia sententia Judicis. Unde Beneficium simoniacè renunciatum, sive obtentum dicitur vacare, & potest impetrari a quocunque, vigore Constit. Apostolic. quas in necessarius refert Paris. *de resign. d. lib. 14. quæst. 2. per tot.* Gonzal. *loc. cit. num. 69.* & sic quò ad Beneficium super quo cadit simonia, bene dicitur in formula, tam renunciantem, quam renunciatarium esse privatos, cum iam vacet ipso iure: quicquid sit de aliis Beneficiis ab eisdem possessis, quibus privati non remaneut, nisi prius sequatur sententia, ut docet Tondunt *quæst. benef. tom. 1. cap. 97. num. 22. & part. 2. cap. 5. § 1. num. 1. & 2. tom. 2. par. 3. cap. 135. num. 23.*

15 Neque huic verissimæ sententiæ obstat opinio Navarri *cons. 92. de simon.* putantis Beneficium non vacare ipso iure, sed esse expectandam judicis sententiam ex quo ut ipse ait *Bulla Pii V.* quæ incipit *cum primum*, non sit usu recepta: quia eius opinio est reprobata, cum observantia Constitutionum Apostolicarum, non pendeat ab usu, & receptione subditorum, sed eo ipso quod sunt publicatæ, obligant in conscientia, & nunquam abrogantur contrario usu, sive Consuetudine, ut reprobatis Garc. & Barb. qui idem asserebant de Constitutione *Sixti V.* emanata super delatione habitus Clericalis, dixit Rot. coram Caccia, & Molines, a me allegat. *p. 2. tit. 15. ad form. 4. num. 2.*

Et hinc est, quod Beneficiatus, qui Beneficium simoniacè scienter obtinuit, tenetur illud in conscientia dimittere, cum hoc sit effectus privationis ipso jure, Paris *de confid. benefic. quæst. 38. numer. 22. 23. & 24.* Guazzin. jun. *ad defens. animar. libr. 2. defens. 6. caput 47. num. 20.* & nisi dimittat, illicitur in peccato perseverare, ut ait Lotter *de re benefic. lib. 3. quæst. 29. n. 165.* absque eo, quod illum excusare valeat circumstantia simoniæ occultæ, seu timor infamiæ: quia hæc fortè juvant pro obtinenda à Papa, sive à Pœnitentiaria dispensatione, non autem ut eum tutum in conscientia reddant, ad tradita per Corrad. *prax. disp. lib. 5. c. 12. n. 7.* & tenetur fructus perceptos restituere, quia nunquàm habuit titulum, cum jus resistat acquisitioni Beneficii ab initio, Lotter *d. quæst. 29. n. 160.* Corrad. *ibid. n. 1. & seqq.* Si autem simonia esset ignoranter contracta, puta per tertium, tunc, quia acquiritur titulus coloratus, habita per Beneficiatum notitia, & facta dimissione, daretur à Pœnitentiaria retentio, prout de stylo testatur Corrad. ubi suprà *num. 4.*

26 Censura autem d. extravagantis, non cadit in Cappellanis laicalibus, quamvis perpetuis, erectis sine consensu Ordinarii aut alterius Superioris Ecclesiastici auctoritate: quia non sunt Beneficia Ecclesiastica, sed potius officiaturæ, quæ administrari possunt a laicis etiam fœminis, & ideo pactum initum circa has Cappellanias, non dicitur simoniacum cum non sit quid spirituale, Gonzil. *ad regul. 8. glos. 5. num. 25.* ubi quod hæc opinio fuit per tres sententias Rotales canonizzata, & eum sequitur Corrad. *prax. benef. lib. 4. c. 5. n. 57.* Potest tamen etiam in his dari, & verificari pa-

27 ctum simoniacum, quando haberent aliquam spiritualitatem anexam, ut respondit Rot. coram Pamphil. *d. dec. 396. n. 6.*

Mo-

18 Monitio denique contra simoniacum post constructum processum informativum, & ante declaratoriam exequenda, sic poterit concipi - *Citetur, & moneatur N. ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem contentam in extrav. 2. de Simon. & in Bulla B. PiiV. 5 § 8. in termino trium dierum, aliàs termino elapso die immediatè sequenti compareat ad videndum se excommunicatum declarari, & publicè denunciari absque alia monitione &c.*

19 Si reus monitus compareat in suis exceptionibus est audiendus, si verò a comminatione censuræ appellat, ejus appellatio erit rejicienda, & Episcopus, quatenus sibi ex processu constet de crimine, poterit appellatione non obstante, procedere ad declaratoriam quia talis comminatio, nullum infert gravamen, ut comminationem excommunicationis ferendæ, a comminatione declaratoriæ excommunicationis jam latæ a jure distinguendo, docet Fagn. *in c. Super eo il a. n. 30 de appellat.* At si iterum a declaratoria appellaret, tunc erit supersedendum a publicatione Cedulonum, præfixo appellanti termino

20 ad prosequendam appellationem. Nam licet à pœna, & sententia legis non possit appellari, *glos. in c. quia nos 32 in fin. de appellat.* a declaratoria tamen hominis, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, & appellatio debet admitti, etiam ad effectum suspensivum, quia Judex potuit errare, ut in terminis declaratoriæ censurarum tradunt Navar. *de sent. excom. lib. 5 cons. 9 n. 5* Bonaccin. *de censur. disp. 1. qu. 2 punct.* 2 n. 7 Pasqual. *ad Laurent de Franc par.* 2 *quæst.* 12. *nu.* 6. Fagn. *loco cit. à nu.* 30. Donat. *prax rer. regular. tom.* 2 *par.* 2. *tract.* 10. *de appellat. quæst.* 28 *n.* 3 nisi tamen delictum sit adeo notum, ut nulla tergiversatione celari, & negari possit,

21 tunc enim non prodesset appellatio, & posset deveniri ad publicationem Cedulonum, Bonaccin. *loco citato* & alii ab eo allegati vel saltem etiamsi sit locus appellationi, dummodo inquisitus ex probationibus receptis sit de Simonia diffamatus, erit a celebratione missarum Suspendendus, *c. accusatum &c. seq. de Sim.*

De excommunicatione contenta in c. quicunque 12. quæst. 2. & c. omnes Ecclesiæ 17 quæst. 4. innovata a Concil. Trid. sess. 22. c. 11. de reform.

Sacrilegi, & dolosi usurpatores rerum Ecclesiarum, locorumque piorum, ab Ecclesia eliminandi sunt, & anathematizzandi, ut canones, & Concilia decrevere. Quare Episcopus, sin Visitatione, vel extra reperiat aliquem Administratorem, Officialem, Syndicum, Exactorem, Depositarium, aut Æconomum alicujus Ecclesiæ, Monasterii, Montis Pietatis, Hospitalis, alteriusve loci Pii, studiis pravæ voluntatis, illorum bona, pecunias, & Jura retinere, in proprios usus convertere, invadere, & usurpare, eos adhibitis juris remediis ad restitutionem compellat, etiam excommunicationis.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXIII.

Visis actis, & Decretis nostræ Visitationis Sac. Montis Pietatis in hac Civitate *legitime erecti*, Sententia Revisorum Computorum, aliisque juribus exhibitis, *per Procuratorem locorum Piorum*, ex quibus constat N. Depositarium & Administratorem dicti Montis pecunias in Sum ... & alios redditus ejusdem, quæ in pauperum necessitatibus converti debuerant, alio propria auctoritate *contra formam Bullæ Pauli V.* vel Statuti Montis) divertisse,

imò & in proprios usus *dolosè convertisse*, & usurpare præsumpsisse: visis monitionibus, & præceptis contra eum exequutis pro reintegratione Montis, quibus parare contempsit, dicimus, & declaramus d. N. Depositarium, damnabiliter incurrisse excommunicationem majorem Papæ reservatam contentam, tàm in *d. Bulla*, quàm in *Concil. Trid. sess. 22. c. 11.* & ideò esse publicè denunciandum prout denunciari volumus, & madamus, cui anathemati tamdiù subiaceat, quamdiù d. Montem plenè reintegraverit, & à Romano Pontifice absolvi meruerit, &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1. *Montis pietatis erectio tunc est legitima, quando approbatio Sedis Apostolicæ intercessit, & proponuntur statuta.*
2. *Doctores de Montium pietatis erectione tractantes referuntur.*
3. *Formula Decreti erectionis proponitur.*
4. *Quod solvitur Monti, datur pro manutentione illius, & Salario Ministrorum.*
5. *Depositarius, qui habet mercedem, tenetur de levi culpa.*
6. *Mons, qui erigitur ea lege, ut mutuatarii nihil solvant, non indiget approbatione Apostolica.*
7. *Erectio Montis frumentarii proponitur, cum Statutis.*
8. *Episcopus ad recognoscendum labem usurariam, potest visitare Montes frumentarios a laicis administratos & num. 9*

10. *Usuræ cunctæ ubi non constat quibus sint restituendæ, pauperibus distribui debent.*
11. *Episcopus, debet constituere defensorem locis piis.*
12. *Convertentes pecunias Montium pietatis in alios usus, quam paupe-rum excommunicationem incurrunt.*
13. *Administrator loci pii, qui illius pecunias in usum proprium convertit, dicitur in dolo vero: si verò non facit, quod facere tenetur dicitur in dolo præsumpto, & n 14.*

15. *Administrator negligens constituitur in culpa, & tenetur de neglectis.*
16. *Usurpantes bona locorum piorum scienter, censuris Sacrorum canonum innodantur.*
17. *Debitores locorum piorum, qui non solvunt statuto tempore, vel bona retinent aliquo titulo, non sunt censuris coercendi, sed remediis juris.*
18. *Repudiatio legati, sive hereditatis relictæ locis piis est vera alienatio, quæ requirit beneplacitum Apostolicum, & allegantur rationes, num. 19 20 21.*

22. *Fallit in legatis relictis cum onere Missarum.*
23. *Dolus usurpator bonorum Ecclesiæ, si est impotens ad restituendum, est absoluendum a censuris.*
24. *Pro exactione redditaum locorum piorum deputatur exactor, quando sunt in notabili quantitate.*

Denun-

Denunciationis.

F O R M U L A XXIV.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori Summo Pontifici reservata N. ex eo quia dum erat Depositarius, & Administrator pecuniarum, & pignorum S. Montis Pietatis hujus Civitatis, pecunias, quæ in usum pauperum erogare debuerat, in alios usus convertit, imò dolosè in proprium commodum consumpsit. Ideirò ut ab omnibus evitetur præsentes publicari jussimus & tamdiù anathemati subjacebit, quamdiù usurpatam, & consumptam pecuniam Monti restituat, & deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit, &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON autorità ordinaria, si denuncia, e dichiara Scommunicato di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, N. perche essendo stato Depositario, & Amministratore del Sacro Monte di pietà di questa Città, il denaro, che doveva impiegare per beneficio, e sollievo de poveri, l'hà convertito in altr' uso, anzi l'hà con fraude usurpato per uso, e commodo proprio. Et acciochè sia da tutti evitato, si è publicato il presente Cedolone: è starà così scommunicato, fintanto, che haverà reintegrato il monte intieramente, e dipoi ottenuto dal Sommo Pontefice l'assolutione, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario

ADNOTATIONES.

Legitime erecti Montis Pietatis erectio tunc dicitur legitima, quoties Sedis Apostolicæ approbatio interveniat, prout colligitur ex *Constit. Leo X* in Conc Lateranen. evulgata, & homologata *anno* 1515 impressa in *Bullario tom* 1 *Const.* 11 *§.* 4. ibi -- *Ac deinceps alios etiam similes Montes cum Apostolice Sedis approbatione erigi posse* Ut autem Instantia pro confirmatione erectionis sit honesta & admissibilis, hæc sunt, quæ debeat proponi.

Primo quod pecunia concervata, & destinata pro Monte administrabitur à Ministris, qui dabunt idoneam cautionem de fideliter administrando, & singulo anno rationem reddent coram Syndicatoribus electis, qui eos absolvere, vel condemnare non poterunt, nisi prius computa ab Episcopo, vel ejus Deputato visa, & approbata non fuerint

Secundo quod pecunia Montis non mutuabitur Divitibus, neque alienigenis, sed pauperibus, & indigentibus loci (non tamen Ministris, & Officiali-

bus Montis) & aliò non convertetur.

Tertiò, quod Mutuatarii dabunt sufficiens, & certum pignus, pro certa, & determinata summa, quæ non debebit excedere scuta

Quartò, quod Mutuatarii, singulis mensibus aliquid exiguum eleemosinaliter v. g. duorum cum dimidio, vel trium pro centenario ultra sortem solvent pro sumptibus necessariis ad conservandum Montem, scilicet pro stipendiis Ministrorum, pro conductione Domus, & certis aliis expensis, absque ullo lucro, Montis, donec Mons possit propriis aliis redditibus dictas expensas sustinere.

Quintò quod pecunia dabitur mutuatariis ad certum tempus v. g. ad annum, vel ad summum duos annos; & si mutuum præscripto tempore non restituatur, pignus vendetur, & ex pretio pecunia debita Monti solvetur, & quod reliquum est Domino pignoris restituetur; imò quod post venditionem concedetur debitoribus mutuatariis terminus saltem octo dierum ad pignus redimendum.

Sextò, quod super pignora non recipientur sequestra, seu arresta, nisi coram ordinario legitimè constet, rem pignori datam fuisse furto subtractam, & sequestrum, seu arrestum sit subscriptum ab ipsomet ordinario, redintegrato Monte de pecunia mutuata.

Septimò quod venditio pignorum non fiet diebus festis de præcepto, nisi in casu, quod diebus ferialibus ob carentiam oblatorum, venditio compleri non possit, & tunc non nisi obtenta scripto licentia Episcopi.

Octavò, quod fiat Inventarium mobilium, immobilium, & jurium Montis, quod erit subscriptum à Ministris, & renovatum in ingressu, & fine officii.

Nonò quod Statuta supradicta fuerint ab Episcopo cum consilio Deputatorum Capituli Cathedralis, & Universitatis Incolarum laudata, & approbata.

Hæc inquam, statuta sunt juridica, & honesta, quæ poterunt juxta exigentiam loci augeri, sed non minui; & de quibus sparsim loquuntur Leot. *de usur. q. 22 n. 33 & seqq.* Nicol *lucubr. can. lib. 3. tit. 15 n. 13 & lucubr. can. lib. 2 tit. 9. de feriis post n. 3.* Chrisp. *de Visit. p. 2 § 38 n. 15* Amostaz *de caus. piis tom. 1. lib. 4. c. 13.* Pirhing. *in jus can. lib. 5 tit. 19 n. 109.*

Obtenta autem approbatione Apostolica, Decretum erectionis poterit sic concipi,

Erectionis Montis.

FORMULA XXV.

CUM ex eleemosynis, & piorum hominum largitate, collecta fuerit pecuniarum quantitas, ut possit ad succurendum Egenorum necessitatibus erigi, & institui Mons Pietatis; ideo Nos, cui præcipua pauperum cura commissa est, illis providere satagentes, adhibito prius Deputatorum nostri Capituli, & Civitatis consilio, in Nomine illius, qui intelligit super egenum, & pauperem, & qui Dives est in misericordia: tum auctoritate nostra ordinaria; tum Apostolica nobis delegata. Montem Pietatis in hac Civitate N. (& pro nunc in Domo conducta in Via N.) perpetuo erigimus & instituimus, & pro erecto, & instituto volumus, & declaramus, cum sequentibus legibus, & Statutis, videlicet (& inserantur numericè Statuta, quibus per extensum insertis, immediate dicatur) ita auctoritate prædicta erigimus, & Statuta præinserta servari volumus, & mandamus; reservata Nobis, & Successoribus nostris facultate ea augendi, & declarando (præterquam quo ad interesse solvendum a mutuatariis)

taris) prout nobis & dictorum Successoribus pro bono regimine dicti Montis Erecti videbitur expedire omni &c. Datum &c.

N. Episcopus, & Judex Commissarius Apost.

Lectum, latum, & promulgatum fuit dictum Decretum Erectionis Montis Pietatis in loco N. die Mensis Anni præsentibus N. & N. Testibus &c.

Ita est N. Cancellarius Episcopalis.

4 Præterea in condendis ejusmodi Montium Statutis, advertendum est etiam, quod id, quod solvitur Monti à mutuatariis præter sortem, non dicatur illud solvi debere *per utile del Monte*, vel *per usura del Monte*, nam nomina, & verba ista, licèt sterilia sint; ad huc cum verè Mons nec utilitatem, nec usuram propriè recipiat, rudium auribus malè sonant: sed debet dici quod solvatur pro manutentione Montis, & Ministrorum. Secundò, quod si Mons ex lege erectionis debet recipere deposita pecuniarum in gratiam deponentium, ut pecuniæ tutiùs serventur, melius est mercedem non recipere pro deposito, quam illam taxare: nam Depositarius, qui habet mercedem, tenetur etiam de levissi-
5 ma culpa, ut dicit Zacch. *de Salar. q. 63.* ideoque si aliquid à deponentibus solvatur, id à sponte dantibus, & titulo eleemosynæ recipiatur. Tertiò quod si
6 erectio Montis fiat lege, & conditione, quod mutuatarii nihil præter id, quod acceptum est, dare, & solvere teneantur, nulla indiget approbatione Apostolica: quia hoc genus Montium est Christianæ Pietatis egregium institutum.

Si autem erigendus sit Mons frumentarius, legitima erit, erectio, quoties Episcopi, vel alterius Ecclesiastici loci
7 Ordinarii interveniat assensus, qui Statuta approbando, ut sequentia contineant curabit.

Primo, che li Montisti da eleggersi ogni anno dall'Università (ò sia Confraternità) per voti segreti, siano approvati dall'Ordinario, e rendino conto della loro amministratione, e diano idonea sigurtà.

Secondo, che li Sindicatori da eleggersi come sopra, debbano ogni anno dentro il mese di Giugno haver sindicato li Montisti, e Depositarii del Monte con approvazione dell'Ordinario, e fatto sodisfare, se saranno stati trovati Debitori via esecutiva senza figura di giudizio. e fatta la sindicazione, si eleggano i nuovi Montisti.

Terzo, che il grano si distribuisca da Montisti nel tempo che sarà giudicato più proprio, & essendone maggior bisogno in una, ò più volte à poveri, con pegno sufficiente, che vaglia il terzo di più ò à persone che habbiano seminato, e possono hipotecare al Monte il lor seminato, ò pure dare altra sicurtezza equivalente, altrimente i Montisti siano tenuti del proprio.

Quarto, che il grano si debba imprestare gratis per bollettini da spedirsi da i Priori pro tempore dell'Università, (ò sia Confraternità,) e non si possa prestare più di . . . . . . per persona.

Quinto, che il grano del Monte non si possa vedere, nè divertire in altr'uso nè imprestare à forastieri sotto penna di . . .

Sesto, che quelli che piglieranno grano in prestito dal monte alla misura rasa, non possino esser forzati, nè restituirlo alla misura colma, nè pure in riguardo de granari, paleggiatura, provisione de Ministri, ò altre spese che occorono per il Monte, e conservazione del grano ma solamente restituiscano la quantità, e misura ch'hanno ricevuta; si possa bensì ricevere di più, & à misura colma, quando i debitori del grano vogliono darla spontaneamente non patteggiata, & à mero titolo d'elemosina.

Settimo, che li Montisti, ò siano ricevitori del grano tengano in libro à parteno-

te nota distinta dell'elemosine che si daranno da quelli che, restituiscono il grano, e si metta il grano dell'elemosine in luogo à parte.

Ottavo, che il grano Imprestato, si debba restituire al Monte per tutto il mese d'Agosto seguente all' imprestito, di buona qualità, e bontà, & i pegni di coloro, che à detto tempo non havranno restituito, si vendano nel termine di ..... precedenti tre bandi, a chi più offerirà, e con il ritratto, si compri altrettanto grano quanto fù prestato sopra il pegno, & il di più che avanza del ritratto, si restituisca al Padrone, senza ritenere cosa alcuna, benche minima.

Nono, che ogn' anno nell' estrazzione de nuovi Montisti, ò siano Dispensieri, si faccia l'Instrumento publico del grano, che si consegna con specificazione della quantità, e si dia loro il libro de Debitori sottoscritto, e sigillato col sigillo dell' Università (ò sia Confraternità) da quali si dovrà riscuotere esecutivamente.

Decimo, ch'ogn'anno in tempo della raccolta, si mandino una, ò più persone, per raccorre l'elemosina del grano per augumento del monte.

Undecimo, che si possino variare, e far nuovi Statuti coll'approvazione dell' Ordinario secondo le occorrenze de tempi.

8 Porrò si iste Mons frumentarius esset erectus ex ærario publico laicorum pro beneficio Annonæ vulgo *Abbondanza*, & ab eis esset administratus absque nulla dependentia Ordinarij loci. adhuc posset Episcopus, etiamsi non esset auctoritate Ecclesiastica erectus, illum visitare statuta examinare, & libros inspicere, ad finem cognoscendi, an in distributione, & mutatione frumenti, ejusque receptione, adsit labes usuraria, ut partibus contradicentibus respondit *Sacr. Congr. Concilii in Montis Falisc. Juris visitandi* 25. *Iunii* 1695. in qua causa, cum fuisset etiam declaratum, quod in receptione usuræ observaretur *Bulla Leonis X* & postea a piæ mem Card. Barbadigo Ordinario in Visitatione talis Montis recognitum, quod Montistæ per multos annos ex pacto recepissent a mutuatariis ultra sortem certam frumenti quantitatem, & exindè valdè notabilem summam usurarum exactam fuisse, facta per Peritos calculis coram Eminentis. Barberino Deputato, iterum proponi curavit sequentia Dubia.

9 Primo an standum, vel recedendum a decisis circa exactionem usurarum pro Monte frumentario ad formam *Bullæ Leonis X*

Secundo, an salmæ tercentum, & ultra Tritici existentis in Monte frumentario Valentani proveniant ex usuris, & quatenus affirmativè, quid circa illud statuendum in casu

Die 1. Martii 1704. Sac. Congr. respondit.

Ad primum in decisis.

Ad secundum pro erectione Montis frumentarii salmarum 303 sub administratione Em. Episcopi. Ex qua resolutione percipitur, quod Sac. Congr. sequuta est opinionem Comituli *respons. moral lib 3 quæst 35* ubi tenet, quod ex frumento Montis accreto ab usuris, possit erigi novus Mons in beneficium pauperum, ubi non constat, & incertum est cui sit facienda restitutio, prout erat in casu: nam tunc cum intret regula de restitutione incertorum, ut in terminis usurarum Montium docet Bonacein. *de contract. disp 3 quæst 3 punct 12 num 7.* 10 pauperibus distribuendum erat, ut dixi supra *ad form. 18 § Et receptas restituerit* eadem S Cong *in alia Venusina Legatorum 15. Novembris 1704. ad 5. dubium*, quam refert D Ursaia *Instit. crimin lib 3 tit 7 num. 93*

11 *Per Procuratorem locorum piorum*, hoc dicitur ad demonstrandum, quando Ordinarii locorum præter Promotorem Fiscalem in causis criminalibus, debent deputare aliquem Virum idoneum pro defensione causarum locorum Piorum, & quantum fieri potest Ecclesiasticum, Nicol. *lucubr can lib 5 tit 39. num. 109. ampl 5 & 6.*

12 *Contra forma Bullæ Pauli V.* Ad incurrendam censuram hujus Bullæ, quæ est impressa in Bullario *tom. 3 Const 82.* non est necesse, quod interveniat fraus aut dolus, sed sufficit, quod pecunia in alios quàm pauperum usum convertatur,

tur, ut patet ex §. 2. illis verbis-*Universi, & singuli Montis Pietatis hujusmodi Officialibus quibuscumque status nostri Ecclesiastici quacunque dignitate fulgentibus, etiamsi Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, aut S. R. E. Cardinales etiam de latere Legati existant, ne de pecuniis ad dictos Montes quomodolibet spectantes & pertinentes, ac pro sorte principali à principio illis assignatis, quam pro dictæ sortis augumento postea acquisitis, in alios quam pauperum usus juxta modum, & formam in erectione dd. Montium præscriptam absque nostra, & Sedis Apostolicæ licentia sub quovis prætextu, vel quæsito colore, & cum obligatione intra quodcunque breve tempus restituendi, disponere præsumat tenore præsentium prohibemus. Quod si quis contra hanc nostram prohibitionem venire præsumpserit, Cardinales quidem, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Suspensionis, alia vero inferiores personæ excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a qua non nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo absolvi possint.*

23 *Dolosè convertisse &c.* Quoties constat, quod Administrator, loci Pii pecunias, in usum proprium convertit, eo ipso dicitur in dolo vero, & manifesto, non autem præsumpto, adeout dicatur prædo, & agi possit contra eum de furto ut plenè probat Gratian *discept. 935 nu. 1. 11 & 21.* & sic censuras canonum incurrit: si verò aliquid aliud contrà dispositionem statutorem egisset, vel id ad

24 quod ex officio tenetur, facere neglexisset, tunc diceretur in dolo, sed præsumpto: quia qui non facit, quod debet, vel non inquirit, quod inquirere ex officio tenetur, in dolo dicitur esse, nisi aliunde bona fide probetur. *l. si procurator §. Dolo ff. mandat. l. dolo 41. ff. ad l. falcid.* Sperell *dec. 99. nu. 58.* Fagn. *in c. de falsariorum num. 12. de crim. fals.* Barb. *anim. 92 num. 6.* & licèt dolus iste præsumptus, elidi, & excludi valeat contrariis præsumptionibus, & conjecturis, de quibus dixi *par. 2. tit. 15. ad*

25 *form. 4. num. 3.* tamen Administrator de neglectis constituitur in culpa lata, & tenetur ad damna, Panimoll. *dec. 133. per tot.*

16 Ex præmissis igitur infertur, quod Administratores, & alii quicunque scienter dolosè usurpant bona Ecclesiæ, & aliorum Piorum locorum incidunt in Censuram dd. canonum, & Concil. Trid. Officiales verò Montium Pietatis, qui non in usum proprium, sed in alios usus quam pauperum pecunias Montis convertunt, excommunicatione *Bullæ*

17 *Pauli V.* innodantur: Cæteri verò debitores, qui vel ex impotentia, vel ex alia prætensione, & titulo saltem colorato non solvant statuto tempore debitum, aut non restituunt bona, quæ ad Ecclesiam, & pia loca spectare prætendantur, non cadunt sub his censuris, neque hac via censurarum compellendi sunt: sed contra eos intrant alia juris remedia, cum hi non dicantur usurpare, ut advertit, & monet Card. de Luca *supra Concil. Trid. disc. 23. num. 3. 7. 9.* si hæres legatum solvendum, seu tradendum Ecclesiæ vel gravatus hæreditatem restituere Monasterio, quod, sive quam Rector, vel Abbas antecessor sine Beneplacito Apostolico repudiavit, retineret: non diceretur legati, seu hæreditatis Usurpator, licèt titulo retineret, & possideret invalido: quia non adest neque dolus verus, neque præsumptus, sed potius bona fides & credulitas justi tituli.

18 Dixi, quod isto casu hæres, sive alius gravatus possideret titulo invalido: quia ut notavi *par. 1. tit. 5. ad form. 15. nu. 22. pag. 130.* in repudiatione legati, seu hæreditatis relictæ Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis piis, requiritur Beneplacitum Apostolicum: cum quia cum statim

19 ac bona relicta, vel donata fuerunt, transeat eorum dominium in Ecclesiam, vel Monasterium absque alia traditione, & acceptatione, *l. final. Cod. de Sacr. Eccles.* Matt. *de success. legal. par. 4. quæst. 18. art. 4. num. 85. 88. & 91.* & est communis opinio, & sic sint illis jam quæsita, & non quærenda: sequitur, quod

20 repudiatio sit vera alienatio, quæ necessario solemnitates requirat, ut in puncto rejectis contrariis tenent, Donat. *prax. rer. regular. tom. 1. par. 2. tract. 14. de reb. monaster. non alien. quæst. 39. a num. 9. & per tot.* Amostaz. *de caus. piis tom. 1. lib. 1. cap. 12. num. 42. 46. & seqq.* Gratian.

discept.

discept 674. num. 12 Quarant. *in summ Bullar verb. alienatio rerum Ecclesiæ num.* 23 & 43 *ver Prælatus potest in fin* Tamburin *de jur Abb tom 3 disp 13 quæst 2 num. 8.* Cherubin *in sum. Bullar ad Const Leon. 1 const 1 Schol* 2 ibi concordantes

21 Tum quia bona sic relicta dicuntur spectare ad Ecclesias, vel Monasteria, si non ratione dominii, aut possessionis quod, seu quam actu non habuerunt, saltem ratione juris competentis, quod habent ad illa, *l rectè dicimus* 23 *ff de verb signif* & in fortioribus terminis de dote profana respondit Rot *coram Manzaned dec.* 309. *num.* 3. & ideo si sine solemnitatibus fuerunt repudiata, Ecclesia vel Monasterium jus habent vindicandi.

22 At adverte, quod si agatur de legatis particularibus relictis cum onere missarum cum hæc a Clericis, & Ecclesiis Secularibus sine licentia Ordinariorum, & a Regularibus sine licentia suorum Superiorum acceptari non possint juxta Decreta generalia *Urbani VIII de celebrant missar* innovata ab *Innoc XII* prout in Bulla, quam per extensum dedi *par* 1. *in Appendic pag.* 346 si Decreto Episcopi, vel Vicarii generalis, & Superioris Regularium respectivè repudientur ex eo, quod oneribus injunctis, redditus legatorum non correspondent, valida est repudiatio: quia cum Ordinarii, & Superiores Regularium, procedant hac in re, tanquam Delegati Apostolici, actus repudiationis, non indiget alio beneplacito.

23 Monitio autem contra dolosos usurpatores, & detentores bonorum Ecclesiæ, & locorum Piorum exequenda ante sententiam declaratoriam, poterit concipi prout notatum fuit in formula præcedenti, & quo ad appellationem, intrant eædem animadversiones ibidem factæ. Quod si Episcopus cognoscat, sibique constet de morali impotentia dolosi Usurpatoris, redintegrandi Ecclesiam, vel locum pium in totum, vel in partem debet abstinere a denunciatione excommunicationis quia qui non habet unde solvat, excusatur, licèt qui impotens evadit post excommunicationem non liberetur, ut inquit Sayr *de censur. lib.* 1. *cap.* 18 *num* 40.

24 Quare ab Ordinariis elaborandum est ut bona, & pecuniæ Ecclesiarum, & locorum Piorum, non nisi a viris idoneis, moribus, & fide probatis, administrentur quibus, ne de Decreto *Concilii Trid. & Bullæ Pauli V* ignorantiam allegare unquam valeant, curent ut in susceptæ administrationis exordio per explicitam lecturam notificentur, & Cancellarius de lectura, & notificatione rogetur, & ubi introitus sunt pingues, & notabilis quantitatis, curare debent, ut eligatur, & deputetur exactor, congrua ei constituta mercede. nam sæpe ex negligentia, conniventia, & incuria Officialium, qui gratis administrant, credita depereunt, & inexigibiles redduntur, cum gravi damno, & jactura locorum piorum. Formula autem talis deputationis sequenti, vel simili modo concipi poterit.

Exactoris deputationis.

FORMULA XXVI.

N.N. Episcopus Dilecto N.N.

CUm Nobis ea, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperum sustentationem relicta, & instituta sunt, principaliter a Sacr. Ca„ nonibus, & Concilio Tridentino commissa reperiantur: animadvertentes „ quod introitus loci pii N. (sive locorum piorum N. & N.) nostræ Diœcesis „ (seu Civitatis) propter negligentiam, conniventiam, & incuriam Offi„ cialium, & Administratorum pro tempore in dies diminuuntur, & pereunt; hinc

„ huic malò (quantum in Nobis est) obviare, & providere cupientes 1 *pro manutentione, præservatione, & reintegratione* dd. redditum, exactorem providum, qui illis præsit, & prosit, eligere, & deputare statuimus. Quapropter te, de cujus probitate, fide, diligentia, & idoneitate fiduciam habemus, Exactorem, & Procuratorem specialem ad exigendum fructus census, canones, livellos, responsiones, credita pecuniaria, & alios quoscunque proventus quomodocumque ad præfatum locum pium N. (seù præfata) spectantes sive spectantia, & pertinentia, aut quocunque modo, & jure spectare ac pertinere possunt & poterunt attenta idonea cautione in actis nostræ Curiæ sub die...... per te data *de diligenter exigendo*, & rationem nobis, & cui de jure fideliter redendo, cum mercede annua sc...... *ex summa exacta detrahenda* ad rationem sc...., pro centenario, nostra auctoritate ordinaria eligimus, constituimus, & deputamus, cum facultate Debitores quoscumque (quorum nomina tibi tradi, & consignari mandamus) pulsandi, & tam in judicio, quam extra conveniendi, & pro eorundem fructuum, censuum, canonum, livellorum creditorum, & proventuum solutione recusantes juris remediis cogendi, & compellendi, usque ad integram, & plenam satisfactionem, & de exactis Debitores quietandi, & alia ad prædictum effectum gerendi, & faciendi, etiamsi mandatum magis speciale requireret. Volumus autem quod in exactione prædicta nullus alius Officialis, seù Minister d. loci pii N. se ingerere, & immiscere præsumat, sub pœna restitutionis indebiti, & quod tu fructus census, livellos canones, pecunias, & alios proventus exactos, seù exactas, & ut supra ad d. locum pium N. spectantes & pertinentes, nemini tradas, solvas, aut consignes in quacunque quantitate, quantumvis minima, nisi de mandato, & ordine in scriptis dando, & recipiendo respectivè, N. & N. Officialium d. loci pii N. ad quos eorundem introituum administratio spectat, & pertinet, & quam Nos eis servata forma Statutorum loci Pii, & Decretorum Synodalium *liberam relinquimus* sub pœna reiteratæ solutionis de proprio · & quod præsentes nostræ deputationis litteræ tam ipsis Officialibus, quam Debitoribus d. loci Pii *notificentur, & intimentur*. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli

N. Cancellarius

SVMMARIVM.

1 *Episcopus causa concurrente, potest reformare, & augere Statuta locorum piorum.*

2 *Exactor tenetur de neglectis, & non exactis.*

3 *Exactor qui assumit in se onus exactionis dicitur Procurator in rem suam.*

4 *Exactor pro locis piis non est deputandus sine utilitate, & n. 5.*

6 *Exactoris deputatio, notificanda est debitoribus.*

ADNOTATIONES.

PRO MANUTENTIONE *&c.* Exprimit hic Episcopus causam cur de Exactore speciali provideat, quia ea concurrente, pro bono regimine locorum piorum, potest reformare Officiales, & statuta, eaque augere prout sibi expedire videatur, prout tradunt Belett. *disquisit. Cleric. de bon. cleric. § 12 n. 7 & seqq.* Barb. *de offic. Episc. alleg. 75 n. 14.* 1

De diligenter exigendo. Hoc exprimitur in formula ad denotandum, quod Exa-

Exactor debet esse diligens in exactione, aliàs si non de levissima saltem de levi culpa in actione civili tenetur, & quod si fuerit negligens, non solum mercedem conventam non lucrabitur, sed tenebitur de neglectis, & non exactis, ut de communi volunt, Cyriac *contr* 433 *num.* 6 17 & 18 Zacch *de Salar quæst* 65 *num* 37 & *seqq.*

Ex summa exacta detrahenda. Exactores privati, diversimodè deputantur: alii enim nulla mercede conventa munus exactionis subeunt, alii pro mercede detrahenda ex ipsa summa exacta ad rationem tot, puta, quinque, sex, octo, vel decem pro centenario, prout hic in formula: alii demum exactiones accepiant, & in se assumunt omnem illarum utilitatem, & damnum, solvendo Dominis certam summam: & hi quoties inveniantur (data idonea cautione) tanquam diligentiores & utiliores, erunt pro locis piis assumendi: nam isti dicuntur 3 emptores exactionis, & censentur Procuratores in rem suam, ut docent Tondut. *quæst civil tom* 1 *par* 2 *c* 32 *n* 4. & 5 Zacc. *de salar d quæst* 65 *n* 1.

4 Hujusmodi autem Exactoris deputatio, ut præmissum est, debet fieri cum causa, & pro illis locis piis, quorum Officiales, & Ministri negligunt, vel confundunt exactionem introitam notabiliter, & libros, ac partitas dari, & recepti ineptè conscribunt, & consarcinant: Cæterum ubi introitus diligenter exiguntur, computa, & libri benè, & fideliter ab Officialibus retinentur, abstinendum venit a tali deputatione, ne loca pia absque ulla utilitate novo hoc graventur onere.

5 *Liberam relinquimus.* Per hanc expressionem datur intelligi, quod per deputationem Exactoris, non tollitur Officialibus loci pii administratio bonorum, quam de jure habent, ut alibi dixi, sed pro utilitate, & manutentione eorundem bonorum capitur provisio, a qua non poterunt reclamare ex supra firmatis § 1.

6 *Notificentur, & intimentur.* Ut enim Debitores non liberentur solvendo Officialibus, & Administris loci pii, debet illis intimari Exactoris deputatio; aliàs ipsis, qui mandatum habent a leg. licèt à Judice revocatum, benè solverent, si revocationem ignorarent *l. si fidejussor §. si cum debitor ff mand.* Pacion. *de locat c.* 26 *num* 28 ubi dat concordantes.

De excommunicatione contenta in cap. 8 Conc Trid sess 24. de refor mat.

Concubinarii, sive laici, sive Clerici sint mulctandi, & puniendi sunt prout Sacri Canones sanxerunt, & Leo X in Bulla reformationis Curiæ Romanæ approbata à Concilio Lateranensi anno 1514. impressa in Bullario *tom* 1 *Const* 7. §. 36 mandavit, & novissimè Concilium Tridentinum homologavit. Quare constito de schemate Concubinatus, si Episcopus velit contra hos via Censurarum procedere, & non per viam mulctæ pecuniariæ, aut alterius pœnæ de jure communi, vel a Synodo inflictæ, tunc præmissis tribus distinctis monitionibus, cum aliquo dierum intervallo ad ejiciendam Concubinam, si non pareant, etiam nemine requirente, ad sequentem, declaratoriam deveniat.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XXVII.

Visis relatione Baroncelli nostræ Curiæ, informatione capta super Crimine Concubinatus *N. laici soluti* cum N. Muliere soluta, totoque processu desuper constructo, *ex quo constat de schemate d. Concubinatus;* visis monitionibus contra d. N. *ter repetitis*, & exequutis ad relinquendam d. Concubinam, quibus parere contempsit, dicimus & declaramus prænominatum N. esse excommunicandum prout per hanc nostram sententiam excommunicamus, & à con-

a consortio Christi Fidelium segregamus, donec resipiscat, & exeat a peccato, & pro excommunicato publicè denunciati volumus, ad hunc effectum Cedulones relaxantes omni &c.

N. Episcopus (sive N. Vic, Gen.) N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Clerici Concubinarii qua graduatione pœnarum sint puniendi ostenditur*
2 *Concubinatus, ad effectum puniendi reos juxta præscriptum Sac. Canonum probatur etiam diffamatione, & n. 3*
Clericus, si post sui Superioris monitiones, Mulierem de incontinentia suspectam a Domo non ejicit, dicitur publicus Concubinarius ibi
4 *Consuetudo peccandi ad effectum puniendi Clericum Concubinarium, inducitur per duos actus, ubi præcessit monitio*
5 *Concubinatus est crimen mixti fori*
6 *Concubina Clerici, à quo Iudice sit punienda, referuntur DD opiniones*
7 *Concubinarii laici excommunicari non possunt, nisi præcedant tres monitiones distinctæ, nec sufficit monitio Synodalis, nec edictum, & num. 8 & 9*
10 *Datur formula monitionum, & num. 11.*
12 *Concubinarii puniri possunt aliis pœnis, & tunc non requiritur trina monitio*
13 *Mulieres Concubinæ, non excommunicantur, sed aliis pœnis afficiuntur, nisi sit Concubina Clerici*
14 *Mulier conjugata, si sit Concubina, quomodo moneatur*
15 *Concubinarius, si sit persona publica, quomodo sit monendus*
16 *Regulares si retineant Concubinam, quomodo sint procedendi ostenditur.*
17 *Decretum contra Concubinarium latum, non admittit appellationem.*

Denunciationis.

FORMULA XVIII.

Hic auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus majori excommunicatione N. ex eo, quia ter monitus ad ejiciendam è Domo N. Mulierem solutam, quam retinet in Schemat Concubinatus, illam dimittere noluit, seque ab eius prava consuetudine peccandi sejungere contempsit. Idcircò ut ab omnibus evitetur præsentes jussimus publicari, & excommunicatus existet, idest privatus consortio fidelium, perceptione Sacramentorum, participatione suffragiorum, & Orationum, Ecclesiæ, & Ecclesiastica sepultura in casu obitus, donec resipiscat, exeat a peccato, & absolvi mereatur. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Con

VEL

Con autorità ordinaria si denuncia scommunicato di scommunica maggiore N. perche ammonito tre volte giuditialmente a mandar via dalla di lui Casa N. Donna libera, la quale ritiene per Concubina, non ha voluto obedire, ne separarsi da essa, ne lasciare la prava consuetudine di peccare: acciòche dunque sia da tutti fuggito, e vitato si sono affissi, e publicati i presenti Cedoloni, e starà così scommunicato, cioe privo della società e comercio de' fedeli, de Santi Sacramenti della participatione de' suffragij, ed orazioni della Chiesa, e dell' Ecclesiastica sepoltura in caso di morte, fintanto, che haverà obedito, e lasciato il pecato. Dato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 N. *LAICI SOLUTI*. Hoc specialiter expeimitur de laico, ad innuendum, quod si de hoc crimine esset inquisitus, & convictus Clericus, non deberet excommunicari tali ordine, sed prius esset servanda graduatio pœnarum ab eodem Concilio præscripta in *cap. 14. sess. 25. de reform.* quamquam illa non servata, possit Episcopus contra Clericos Concubinarios ad alias pœnas procedere, Pignatell. *consult. 139 num. 129. tom. 9*

2 *Ex quo constat* Circa probationem Concubinatus, Rot *coram Seraphin dec 199 num 1* hæc habet – *Domini dixerunt probari, quod Augustinus retinebat N potius pro Concubina de facto, quam pro Ancilla, nam eo quæ per testes probantur nempe susceptio liberorum, et putatio, tractatus decentior, cum ea familiaris, differentia inter eam, & alias Ancillas, magis conveniunt Concubinæ, quam simplici Ancillæ.* At conjecturæ in hac decisione enumeratæ requiruntur, quando agitur de successione prolis, de qua ibi quærebatur. Cæterum ad effectum coercendi Concubinarios pœnis Canonum, & Concilii, minus exigitur, & admittuntur leviores probationes, Ric *in prax. for. Eccles. par. 5. prax. Criminal. Concubinat. resol. 9. num. 2.* ubi sic ait – *appellatione Concubinæ ad effectum puniendi Concubinarium pœnis Concilii, venit illa, quam Clericus, aut uxoratus, vel Religiosus tenet in sua Domo, sive extra domum luxurioso affectum, ita tamen, quod cum ea carnaliter commisceatur, & de consuetudine constat, & diffamata est in sua, vel Concubinarii vicinia: & istam ego dicerem publicam Concubinam, nam hoc appellat publicum l. 20. tit. 4. par. 2. si de publicitate constat per legitimos testes, deponentes de dicta diffamatione, aut de rei evidentia, & de frequenti, & mutua conversatione, & frequentia suspectæ amicitiæ*

Et num. 2. *Item si habeat eam extra domum, per vehementem opinionem vulgi flantibus aliis conjecturis, inducitur certitudo, ut notat Paulus in l. si posthumus §. fin. ff. de lib. & posthum.* Bald *in l. naturales C. de probat. & quando testes deponentes de Concubinatu, dicunt in suo testimonio: omnes de vicinia dicunt istud, sufficit cum aliis adminiculis ad talem probationem, ut notat Abb. in c. cum dilectus de purgat. canon. & debent testes concludere in suo dicto, quod iste Concubinatus innotescit pluribus de vicina vel populo, nam ex hoc resultat, quod sit crimen manifestum Bart. &c.* quæ doctrina in praxi tenenda est, nam si ejus probandum continua habitatio, communis lectus, & mensa effectu maritali, prout dispo-

nit

bit jus civile *glos. in l. Concubinam ff. de Concubin.* facile eluderentur pœnæ Sac. Canonum, ut advertunt Ciarlin *contr. 33 num. 43 & contr. 50. num. 54.* Pignatell *d. consul. 139 num 78 tom. 9* & sequitur D. Rainal *observat. crimin. ad c. 28 supplem. 1. n. 27.*

3 Et sine difficultate contra Clericos, quorum Concubinatus probatur consuetudine peccandi cum Muliere, tum in Domo propria tum in aliena, Tondut *quæst. benef. tom. 1 par. 1 c. 97 num. 13.* Imo quod probetur diffamatione de consuetudine, & commercio etiam extra propriam Domum in Clerici, vel fœminæ vicinia Ciarlin *de contr. 33 num. 44. & 55.* Panimoll. *decis. 59 n. 7 8 & seqq.* & quod, Clericus dicatur Concubinarius notorius, si post sui Superioris monitionem, Mulierem de Domo sua dimittere renuit, aut negligit, vel alibi retinet in Domo Amici, vel conducta, tenet Tondut *loco supra cit. num. 2.* ex hoc enim oritur violenta præsumptio, quod eam retineat in Concubinam, Pignatell *de consult. 139 nu. 52.* & habetur expresse in Bulla Leo X. Constit. 20. impressa in Bullario *tom. 1 pag. 503.* in qua Pontifex in §. 22 sic ait *publici autem intelligendi sunt non solum ii, quorum Concubinatus per Sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari notorium est, sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamatam tenent, & per suum superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt.*

4 Frequentia autem, seu consuetudo peccandi ad effectum puniendi Clericos juxta dispositionem Concilii inducitur per duos actus, ut probat Ricc. *d. par. 5 prax. criminal. concubinat. resolut. 17. num. 5. & seqq.* quod verum puto ubi præcesserit specialis monitio juxta terminos Concilii Graff. *lib. 5 consil. par. 2. cons. 10 num. 5 de sent. excom.* Leo *Thesaur. Eccles. part. 3 cap. 4. n. 25 vers. quod decretum.*

5 *De schemate Concubinatus.* Hoc crimen, quod sit Ecclesiasticum, & solus Episcopus privativè de eo cognoscere debeat, ex eo quia de jure civili non prohibeatur, tenent DD. relati à Pignatell. *d. consult. 139 n. 85. & 86. to. 9.* alii tamen, (quorum opinio verior est) sustinent, quod sit mixti fori, prout sunt Ricc. *d. par. 5 prax. crimin. resol. 13 per tot.* Barbos. *in d. c. 8 sess. 24. de refor. matr. n. 5.* Bellet. *disq. Cleric. de favor. Cleric. real. § 4 n. 52.* Guazzin. *ad defens. reor. def. 2. c. 11 n. 9.* Conciol. *resol. crim. ver. delictum resolut. 2. n. 11.* Gallemart. *in collect. ad Concil. d. c. 8. verb. ab Ordinariis locorum.* & hæc sententia in praxi recipitur, quia etiam jure civili novissimo prohibetur, ut relatis juribus probat Ciarlin. *controvers. 33 num. 71 & contr. 109. n. 54.* quamvis Judices laici parum se ingerant in puniendo.

6 Dubium tamen oritur de Concubina Clerici, an scilicet hæc possit puniri à Judice laico, vel potius sortiatur forum Ecclesiasticum, & duplex est Sententia: una tenet, quod Mulier pro copula carnali habita cum Clerico, dummodo non sit ejus Concubina notoria, & publica, non possit à Judice laico puniri, sed foro Ecclesiastico privativè subjaceat, & hanc sequuntur Graff. *dec. aur. part. 2 lib. 3 cap. 11 num. 19.* Sperell. *dec. 29. nu. 4. & seqq.* Ciarlin. *contr. 50 num. 50.* Bellet. *disq. cler. de favor. real. §. 4. num. 53.* quibus adhæderet Fagnan. *in c. nullus n. 30. & 31. de for. comp.* ubi firmat quod ratione individuitatis causæ, Concubina forum Clerici sortiatur, & si Judex Sæcularis instituat processum contra Mulierem ex causa fornicationis cum Clerico perpetratæ, individuando personam ipsius Clerici, eo ipso incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, quæ fertur in Judices, personas Ecclesiasticas processantes: & licet in eandem sententiam inclinet, Pithing. *in jus can. lib. 3 tit. 2 §. 2. num. 6 vers. notandum secundo*, fatetur tamen, quod à Judicibus laicis non servatur; Alia verò Sententia negat, privilegium fori Concubinæ Clerici competere, & hanc subscribit Pac. Jord. *elucubr. tom. 2. lib. 11 tit. 3 nu. 105* ubi quod nullo modo id concedendum sit. Prima sententia de jure videtur verior: secunda in praxi remanet dubia.

7 *Ter repetitis.* Ut Concubinarii valide excommunicentur, debent prius ter judicialiter moneri, neque sufficit, quod fuerint

fuerint moniti per Edictum, vel per Synodum, vel per unicam monitionem pro tribus quia monitiones debent esse speciales, & distinctae, ad hoc ut dicatur servata forma Concilii nam licèt regulariter monitio generalis in Synodo facta vim habeat trinae monitionis, ut alibi dixi, fallit tamen regula hic, ut individualiter advertunt Genuen. *in prax. e. mihi* 36 *nu.* 2 *&* 3 Graff *dec. aur. part.* 1. *lib.* 2 *c.* 76 *nu.* 5 Barbos *supra Concil. nu.* 3 Fagn. *in c. perniciosam nu.* 22. *de offic. ordin.* Pignatell *d. consult.* 139 *nu.* 104. *&* 105 Pithing. *in jus can. lib.* 3 *tit.* 2 §. 2 *nu.* 13 *vers. notandum quarto* Galleniar *collect. in Concil. sess.* 25. *c.* 14. *de reform. num.* 2

8 Et hinc cavendum est à doctrina Ricc. *d. par.* 5 *prax. crimin. resol.* 11 ubi docet, quod monitio facta in Synodo habeat vim trinae monitionis ad effectum puniendi Concubinarium ex vi Concilii nec non a praxi quam tradit Leo *thesaur. for. Eccl. par.* 3 *cap.* 4 *num.* 26. ubi dicit quod ordinarii locorum postquam monuerint per Edictum publicum omnes Concubinarios quatenus debeant sub poenis in Edicto contentis à Concubinatu de caetero abstinuisse, si non paruerint, possint absque alia monitione procedere, & non parentes ad poenas in Edicto contentas condemnare: nam haec praxis nimium distat, tùm à mente Concilii; tùm à juris dispositione secundum quam nemo dicitur verus contumax, & inobediens Ecclesiae, ut possit excommunicari, nisi personaliter, & specialiter citetur, ut obiltas docoit in specie de Concubinario idem Ricc. *loco citato resol.* 5 & probant omnes supra allegati

9. Praeterea, cum Judex Ecclesiasticus non debeat procedere ad monitiones contra Concubinarios, nisi prius sibi constet de concubinatu, Raynald. *observ. crimin. adv.* 28 *supplem.* 1 *num.* 25 absurdum quippe est asserere, quod possit eos ante delicti probationem punire, juxta Ricc. & Leonis Sententiam, si nondum potest monere.

10 Monitiones autem sic poterunt concipi — *Moneris tu N. ad dimittendam, & ejiciendam in termino trium dierum e domo tuae solitae habitationis Mulierem N. tuam Concubinam, & ab ea omnino te separandum, & abstinendum à consuetudine cum ea fornicandi, sub poena excommunicationis & hoc primò, & pro prima canonica monitione instante &c.*

11 Si vero Concubina non retineatur in Domo propria sed extra in alia domo conducta, vel Amici, dicatur — *Moneris tu N. ad te abstinendum, a consuetudine fornicandi cum Muliere N. tua Concubina, & ab accessu Domus N. illius habitationis*, & omnino *ab ejus commercio separandum in termino trium dierum sub poena excommunicationis: & hoc primo, & pro prima canonica monitione &c.*

Et si non pareat, fiant alia duae monitiones dicendo in secunda — *& hoc secundo, & pro secunda canonica monitione*: & in tertia — *& hoc tertio & pro tertia canonica, & ultima peremptoria monitione &c.*

12 Verum si ordinatius nollet Concubinarium excommunicatione percellere, sed illum aliis poenis coercere, prout potest v. g. carceris, exilii, vel mulcta pecuniaria, tunc non esset astrictus hunc ordinem servare, sed executa prima, vel secunda monitione sub comminatione poenarum Sacrorum Canonum, & aliarum arbitrio poterit si monitus non pareat, dictis poenis eum punire, cum solemnitas trium monitionum exigatur in solo casu inferendae excommunicationis, ut communiter tradunt Ricc. *decis.* 43 *num.* 9 *&* 10 *par.* 4. Barb. *supra Conc. d. c.* 8 *nu.* 3. Ciarlin *contr.* 50 *num.* 36 Fagan. *in d. c. perniciosam n.* 21. *de offic. ordin.* Pignatell. *d. consultat.* 139 *num.* 88 *&* 246 *tom.* 9. Nicol. *lucubr. civil. lib.* 4 *tit.* 18 *num.* 67 *vers. amplia* ubi Decreta S. Congr. refert Raynald. *loco cit. num.* 33

13 Et est notandum Primo, quod contra Mulieres Concubinas tanquam fragiliores, Ecclesia solet ab excommunicatione abstinere, ad evitandum contemptum, qui in eis facile posset contingere & postquam fuerint monitae, si non resipiscant, & praesertim si sint recidivae, exilio, fustigatione, vel carcere eas punit, Fagnan. *in d. c. perniciosam n.* 23 *&* 24. *de offic. ordin.* nisi sint Concubinae.

cubinæ Clericorum, quæ possint etiam excommunicari, Pignatell. *de consult* 139. *n* 118 *& 119 tom* 9. Et sive sint solutæ, sive conjugatæ dummodo, ut loquitur Concilium, cum adulteris, seu Concubinariis publicè vivant.

34 Secundò notandum, quod si Mulier Concubina sit conjugata, & meretricetur inscio Marito, erit monenda in secreto, at nihil in actis est scribendum, nè Marito, seu Consanguineis detur occasio illam occidendi, & ideò à punitione abstinendum, ut monet Raynald *loco citato nu* 28.

35 Tertiò notandum, quod si Concubinarius sit inter Magnates, vel loci Gubernator, erit magna circumspectione procedendum, & à rigore juris aliquantum recedendum, & ita prudenter, ut nec illi monitio pastoralis desit, nec de læsa ipsius extimatione conqueri possit; pellicem tamen, si est publica, Judex moneat juxta *c. præcipua 11 quæst.* 3. ut consulit Pignatel *d consult.* 139 *n.* 125 *& 126*

36 Quarto notandum, quod si de hoc crimine accusetur aliquis Regularis, qui degat intra Claustra, poterint ordinarius inquirere, & Processum informativum ad suum Superiorem remittere, cum præfixione termini, ut illum puniat ad formam Concilii *cap.* 14. *sess* 25 *de regular.* Si vero talis Regularis extra Claustra degeret, posset ordinarius tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus ipse eum punire juxta aliud Decretum ejusdem Concilii *cap* 3 *sess* 6. *de reform* Ciarlin *in terminis contr.* 50 *num.* 8 *& 9* At ego consulerem, quod etiam in hoc secundo casu ordinarius uti debeat prudentia, & non juris rigore, nè Ordinum Regularium bonum nomen, & fama, luxuriæ cœno fœdetur & reum à loco delicti removeri facere, & processum supra Superiori remittere pro punitione juxta Regularium Statuta longè enim utilius est istis bonam famam servare, quàm delictum punire quia plus nocet exemplum delinquendi, quod ex delicto revelato per punitionem præbetur, quàm condonatio delicti secreti, ut monet Navar. *commentar tom* 3 *in rubric. de judic num.* 56.

37 Quinto notandum, quod si Concubinarius monitus ad dimittendam Concubinam ante, vel post sententiam declaratoriam appellaret, ejus appellatio non debet admitti à Metropolitano cum inhibitione, ut plures Sac Congr. Concilii declaravit, cujus Decreta refert Pignatell *in sæpe-citata consult* 139. *nu.* 90 *& num* 258 *tom* 9 ideoque appellando non potest pœnæ executionem suspendere, sed ordinarius nullo attento impedimento exequitur suam sententiam

De excommunicatione ferenda contentaine ex litteris 10 de Sponsal & matr

Sæpe contingit, quod contractis Sponsalibus de futuro, ex aliqua superveniente causa etiam frivola Sponsus, vel Sponsa ab illis, altero ex eis invito, recedere molitur. Unde si ex parte ejus, qui matrimonium vult complere, requiratur ordinarius judicialiter, ut renuentem juris remediis ad illud contrahendum compellat, constito de legitimis sponsalibus, & quod nulla juridica causa recedendi intercedat, poterit ad sequentem declaratoriam devenire

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XXIX.

Attentis comparatione, & instantia judiciali Semproniæ coram nobis facta, de & super executione Sponsalium de futuro *sub juramento* inter ipsam instantem, & Caium contractorum: visis juribus exhibitis, *ac monitione* sub pœna excommunicationis ad contrahendum matrimonium contra dictum Caium contrahere renuentem exequuta, *& auditis excusationibus* per eum dedu-

H 2 ctis,

ctis, dicimus, & declaramus, esse locum exequutioni Sponsalium, & eundem Caium teneri, & obligatum esse ad contrahendum matrimonium cum dicta Sempronia, & ad illud *cogendum Ecclesiastica Censura*, prout nos ad hunc effectum excommunicamus & excommunicatum *publice denunciari volumus*, donec iuris iurandi religione adimpleat, dictam Semproniam ducat in uxorem, *& exeat a peccato*; cedulones decernimus, & publicari mandamus omni &c.

N. Episcopus (sivè Vic. Gen.) N.

Loco ✠ Sigilli

N. Actuarius

SVMMARIVM.

1 *Promittens Sponsalia, cogitur censuris contrahere matrimonium, etiamsi promiserit sine iuramento, & num 6. 7. 8.*
2 *Qui promisit Sponsalia, & matrimonium contrahere recusat, est monendus cum præfixione termini, & datur formula monitionis n. 3.*
4 *Causæ iustæ recedendi à sponsalibus quæ sint, ostenditur.*
5 *Impedimentum consanguinitatis in 4. & 5. gradu, non indiget dispensatione.*
6 *Sponsus, qui substinuit censuras, & voluit matrimonium contrahere, an tenetur Sponsam dotare ostenditur.*
10 *A sententia declaratoria, qua quis censura compellitur matrimonium contrahere, datur appellatio ad utrunque effectum.*
11 *Excommunicationis finis est, ut reus exeat a peccato: qui enim alio contorto fine movetur ad hanc pœnam, inferendam gravissime peccat.*
12 *Iudex, qui excommunicat iuris ordine non servato, & per imperitiam est ab officio removendus, & extra ordinem puniendus.*
13 *Episcopi fulminantes censuras per Sordes, & ut inde lucrum faciant sunt a regimine removendi, quia imminet periculum destructionis.*

Denunciationis.

FORMULA XXX.

Hic auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus maiori excommunicatione Caius ex eo, quia contractis per eum Sponsalibus de futuro iuramento vallatis cum Sempronia, nulla interveniente rationabili causa recedendi, & per nos ad instantiam dictæ Semproniæ monitus, iurisiurandi religione neglecta, promissa adimplere, & matrimónium contrahere renuit. Ut igitur ab omnibus evitetur, præsentes iussimus publicari, & anathema erit, donec exeat à peccato, & Semproniam in Uxorem ducat. Datum &c.

N. Episcopus, sivè Vic. Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius

Con

VEL

Con autorità ordinaria, si dichiara, e denuncia Scommunicato di scommunica maggiore Cajo, perche havendo contratto egli Sponsali de futuro con Sempronia, e promesso con giuramento d'eseguirli col matrimonio: citato da noi ad instanza di detta Sempronia à contraere il matrimonio, hà ricusato, e ricusa d'effettuarlo, benche non habbia nessuna causa di rifiutarlo, onde non potendo noi dissimulare l'ingiuria, ch'egli fa al giuramento, & alla Chiesa habbiamo ordinato, che siano affissi i presenti Cedoloni, e vogliamo, che stia scommunicato, sin tanto, ch'haverà obedito. Dato &c.

N. Vescovo (ò Vic. Gen.) N.

Loco ✠ del Sigillo.

N Attuario.

ADNOTATIONES.

1 *SUB IURAMENTO*. Hoc dicitur ad exprimendum casum minus dubitabilem, ut in textu: cæterum licèt hic sermo sit de Sponsalibus juratis, idem tamen jus obtinet etiam in non juratis, quia resiliens à Sponsalibus cogendus est non ob juramentum, sed propter injustitiam, quæ committitur in materia gravi sub peccato mortali: sive Sponsalia sint jurata, sive non, nam prædictum cap. non innititur juramento, sed narat, quod in facto contigit. Ratio universalis est, quia Judex tenetur ex officio compellere ad reddendum unicuique, quod suum est, vel ex justitia illi est debitum, ergo qui promisit alicui matrimonium, potest cogi ad illud contrahendum, etsi simpliciter, & sine juramento promiserit, quia ex justitia est obligatus ad adimplendum id, quod promisit. quamvis Ecclesia magis studiosè compellat eum, qui per juramentum Sponsalia firmavit propter majus vinculum religionis adjectum, Sanch. *de Matrim. lib. 1 disp. 29 n. 4.* ubi de veriori Sententia, quem cum aliis pluribus sequitur Pirhing. *in jus can lib. 4. tit. 1 n. 17 & 18* Rot. *coram Seraphin decis 1212 num. 1 & 2 & coram Cavaler decis 421 nu. 2 & dec. 526 n. 1* Adden *ad Greg dec 376 lit. A*

2 *Ac monitione*. Debet enim ille, qui recusat matrimonium contrahere, & à Sponsalibus recedere nititur, judicialiter moneri cum præfixione termini ad contrahendum sub pœna excommunicationis, & sub prohibitione, & inhibitione, ne interim cum alia, seu alio contrahere audeat, modo sequenti.

3 *Monetur Cajus in termino peremptorio sex dierum, quorum primi duo sibi assignantur ad contrahendum matrimonium cum Sempronia ad formam Sponsalium invicem contractorum, & juratorum, de quibus in actis, sub pœna excommunicationis: alii duo ad dicendum, & allegandum causam quare non debeat compelli, & excommunicari: alii verò duo ad videndum se excommunicari, & pro excommunicato publicè denunciari, ipso amplius non monito: & interim sibi inhibetur sub pœna se... & in subsidium excommunicationis, ne audeat cum alia Muliere (seu Viro) quocunque modo nova Sponsalia, sive matrimonium contrahere &c.*

4 *Et auditis excusationibus*. Regula supra firmata, nempe, quo contrahens Sponsalia jurata, sive non jurata, cogitur per censuras contrahere matrimonium per verba de præsenti, fallit si concurrat aliqua causa à Sponsalibus recedendi, quæ Judicis arbitrio legitima reputetur, ut habetur ex *eod. c. ex litteris de Spons.* Rot. *coram Pamphil. decis 96*

num. 2 & *coram* Buratt *decis.* 311 *n.* 1. Quæ autem dicatur causa justa, & rationabilis resistendi, dixi in *par.* 1 *tit.* 8. *ad form.* 10 *num.* 3 hic autem adde, quod si Sponsus sit absens, & vagetur extra Provinciam Sponsalia dissolvi possunt, dummodo expectetur per triennium, si verò est in Provincia, expectetur per biennium. Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 2. *cent.* 5 *cas.* 445 *num.* 7. item adde, quod licèt odium subortum inter Sponsos pro legitima causa ad impediendam effectuationem matrimonii reputetur, ut att Menoch. *citato loco num.* 3 tamen non sufficit allegare odium Mulieris erga virum, vel viri erga Mulierem, nisi adsit justa odii causa, aliàs esset in facultate partium allegare semper odium, ut dixit Rot *coram* Coccin *decis.* 889 *nu.* 5 sicuti nec relevaret, si rationem odii adduceret pars, quæ injuriam recepit, matrimonii executionem exposceret, Rot *coram Cavaler. d. decis.* 421 *nu.* 10 Add *ad Pamphil. d. decis.* 96 *num.* 10. *vers. odium.*

5 Neque itidem Sponsum, vel Sponsam renuentem excusaret allegatio impedimenti consanguinitatis in quarto, & quinto gradu: cum nulla tunc requiratur dispensatio: deberet tamen Ordinarius antequam ad censuras procederet, Decreto suo declarare, nullum adesse impedimentum ad contrahendum, & Sponsos nulla indigere dispensatione Apostolica, prout fieri solet in quibusdam Diœcesibus, etiam in casu, quo tale impedimentum non allegatur, de qua praxi testatur Corrad. *prax. disp. lib.* 7. *cap.* 5 *num.* 63 & 64.

6 *Cogendum Ecclesiastica censura* Quamquam Judex Ecclesiasticus possit mulctis pecuniariis, Interdicto Personali ab ingressu Ecclesiæ, & Carcere compellere eum, qui promisit matrimonium de futuro, ad illud contrahendum de præsenti, regula tamen est absoluta, ut qui sine legitima causa fidem Sponsalium implere recusat, à Judice prædicto post canonicam admonitionem, possit, ac debeat censura excommunicationis cogi ad contrahendum, Rot *coram Greg. decis.* 376 *num.* 1 sive Sponsalia jurata fuerint, sivè non, de qua propositione Rota nunquam dubitavit, ut patet ex decisionibus hic supra allegatis.

7 Neque obstat *text. in c. requisivit. eod. tit. de Sponſ. & matrim.* in quo dicitur, quod Mulier nolens contrahere matrimonium cum eo, cui id jurata promisit, potius sit monenda, quam cogenda. quia text. iste, vel exponitur quod prius monenda sit, & postea cogenda, si monitioni non acquievit, prout illum declarat *gloſ. ibi in verb. cum libera m sit.* Barb. *nu.* 3 Pirhing *locatis n.* 20 vel intelligitur, quod si Judex potest latam excommunicationem, videat Sponsum, vel Sponsam pertinacem manere, debeat ipsum, vel ipsam absolvere, etiamsi id non petat quia Ecclesiæ compulsio ad liberum consensum eliciendum adhibetur, non ut invitus ad matrimonium quis adigatur, & sic cogit compulsione moderata ad modum medicinæ, non præcisa, ut explicant Sanch. *de matr. d. disp.* 29 *nu.* 7 Pirhing *d. num.* 20 Rot. *coram Seraphin d. dec.* 1112 *num.* 2 & 3 & *coram Manzaned. dec.* 610 *num.* 1 2 & 3 ubi absolvitur post biennium, & *coram Coccin. dec.* 1635 *n.* 8. Bellett. *disq. Cler. de favor. real.* § 2 *num.* 33 & 34. *cum* aliis ab Addentes *ad Burat. dec.* 311 *n.* 3. allegatis.

8 Nec minus obstat Conc. Trid. *ſeſſ.* 25 *de reform. c.* 3 ubi dicitur, quod in Causis civilibus non sit ab excommunicatione incipiendum, sed ab executione reali quia Concilium ibi non dat formam, sed instructionem, & nec ibi, nec alibi sustulit censuras, & pœnas à jure communi impositas, & præscriptas, ut jam dixi supra de Concubinarii pœnis.

9 Hoc tamen casu Sponsus, qui sine causa resilit a Sponsalibus, & Censuras obstinato corde sustinuit, & absolvit etiam in vitus expectavit, debet condemnari ad dandam congruam dotem Mulieri, cum qua matrimonium contra fidem datam contrahere recusavit, ut colligitur ex resolutione *Sac. Congr. Episc.* quam invenio in meo regestro sub *die ultima Julii* 1584. in una *Pisonen.* in qua sic rescribitur Episcopo. *che con pene, & Censure, & ancora con carcere induca quello, che ha promesso il contratto matrimoniale, conforme alla promessa, ma*

perſi-

persistendo renitente, non lo sforzi più oltre, facendo però che doti la Donna competentemente. Ac adverte, quod ista resolutio allegari non potest pro regula universali: sed in illis tantum casibus, in quibus juxta promissionem, potest quis de jure compelli ad dotem, vel arras dandum, ut erat in casu a Cong. deciso, ut non obscurè indicant illa verba – *conforme alla promessa*: alias enim si dos solvi deberet in pœnam, aliquis induci posset ad contrahendum matrimonium contra suam voluntatem, & quodammodo coactè, scilicet timore pœnæ solvendæ illud inire contra expressam dispositionem *text. in c. gemma 29 ibique glos. de spons. & matrim.*

10 *Publicè denunciari volumus.* A sententia declaratoria, qua quis Censura compellitur matrimonium contrahere, datur appellatio ad utrunque effectum, si debito tempore interponatur: quia Ordinarius cum decipi potuerit, vel rejiciendo excusationem legitimam non contrahendi, vel sponsalia non probata canonizzando: & sic appellantem enormiter lædere, utique appellans, à Superiore est audiendus, ut habetur ex *decis. Cavaler. 447 nu. 1.* Judex tamen appellationi deferendo, debet præfigere congruum terminum appellanti ad prosequendam appellationem.

11 *Et exeat a peccato.* Admonetur hic Judex, quod intentio Ecclesiæ, & causa finalis excommunicationis est, ut quis exeat a peccato, ut habetur ex illo *Pauli Apostoli 1. Cor. 5. jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, tradere Satanæ, ut spiritus salvus sit in die Domini, & ex c. novit ille de judic. ibi – nullus qui sit sanæ mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correptionem contempserit per districtionem Ecclesiasticam coercere,* & infra – *licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocemus a vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem &c.* & Docet D. Thom. *in summ. supplem. 3 part. quæst. 21 art. 2 & 3.* ideoque debet advertere, ne alio contorto fine ad ferendam sententiam excommunicationis moveatur, & inducatur, scilicet prece, pretio timore, aut odio privato, qui enim per has sordes alium hac pœna gravissima onerat, se ipsum gravat, & condemnat, quia ab officio tam ordinis, quam jurisdictionis (nisi sit Episcopus) ipso jure remanet suspensus, *text. est in c. cum æterni § Si quis Iudex de sent. & re jud. in 6.* cum obligatione resarciendi damna, & interesse, Navar. *in manual. confess. c. 25. n. 12.* Sayr. *de cens. lib. 4. c. 13 n. 3.* Guazzin. jun. *ad def. animar. lib. 2. dis. 6 c. 4. n. 12. & 35.*

12 Qui vero fine, & ordine inverso censuras fulminaret per imperitiam, esset ab Officio omnino removendus, quia nullus potest esse Judex Ecclesiasticus, nisi sit peritus, ut ait *glos. in rubrica* Gratiani *ad dist. 20. verbo scientia, ibique alia glos. marginalis,* & Barb. *n. 3 Gratian.* qui testatur de veriori *discept. 186. n. 47. 50 & 52.* & quia imperitia, æquiparatur culpæ, & non parum, peccasse intelligitur, extra ordinem Superioris arbitrio est puniendus, ut docet Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 4. cas. 339. num. 12 & 3.*

13 Episcopi autem, quia suspensionem, vel interdictum non incurrunt, nisi de ipsis expressa mentio fiat *c. quia vero de sent. excomm. in 6.* excommunicantes per sordes, v. g. comminando censuras etiam latæ sententiæ in Edictis, vel Synodo contra Clericos deferentes sclopum venatorium, vel exercentes negocia, & officia secularia, ludentes aleis, vel celebrantes in Ecclesiis Montalium, vel contra laicos ducentes diebus festis choreas, aut Jumenta onusta, vel cum Sponsa de futuro conversantes: ut inde concessione licentiæ prædicta agendi, lucrum faciant, & de facto percipiant; si ejusmodi Episcopi invenirentur, essent à Sede Apostolica severa animadversione corrigendi, imò & a regimine saltem ad tempus removendi, quia fiunt odibiles & contemptibiles, & ex hoc traduntur subditi in ruinam, & imminet periculum destructionis, ex traditis à Parif. *de resig. benef. lib. 5 quæst. 3 num. 172 & 174* nam peccatum Prælatorum maximum est, & si publicum fiat pestilentiæ æquiparatur, de Mat. *Sal. sapient. in psal. 103 ver. 20. §. 4. n. 2. in fin.*

De excommunicatione ferenda contenta in c. 1 de offic. Vicar. in 6.

Vicarii; seu Officiales generales Episcoporum Suffraganeorum interdum, sive propter carentiam scientiæ, sive propter deficientiam prudentiæ jurisdictionem Metropolitani, aut perturbant, aut contemnunt, vel etiam per Sordes in Officio delinquunt. Unde Archiepiscopus, qui est in his casibus Judex Suffraganeorum, & eorum Officialium, si porrigatur querela per Promotorem fiscalem, vel per subditum Suffraganei, & verificentur exposita, poterit Vicarium Suffraganei excommunicatione punire prævia declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XXXI.

Visis actis, & juribus coram nobis exhibitis, ex quibus constat de rejectione appellationis per N. infra legitimum tempus ad nostrum Tribunal interpositæ a Decreto, seu Sententia vim definitivæ habente; *juris ordine servato lato*, seu lata a Vicario Generali Episcopi N. nostri Suffraganei, in causa verten. inter ipsum appellantem, & N. partibus ex altera: visa executione judicati non obstante inhibitione nostri Tribunalis, *ac monitione* cum præfixione termini ad comparendum, & allegandum &c. sub pœna excommunicationis contra d. Vicarium exequuta & attenta, illius contumacia, dicimus, & declaramus d. Vicarium Generalem N. *in officio, & exercitio jurisdictionis graviter deliquisse*, & jurisdictionem Archiepiscopalem, & Metropoliticam læsisse, & propterea esse excommunicandum, prout nos eum excommunicamus, & excommunicatum esse declaramus, & publice per affixionem Cedulonum tam in hac nostra, quam in Civitate N. denunciari volumus, & mandamus, cum clausula, quod *amoventes, lacerantes, vel deturpantes* illos, *etiam si Regulares sint, eo ipso* excommunicationem incurrant.

N. Archiepiscopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio a Decretis Episcopi datur, ubi adhibita fuit causæ cognitio, & nu. 2 & 3.*
4 *Datur formula monitionis exequendæ contra Vicarium Suffraganei.*
5 *Relationi Nuncii standum est in pertinentibus ad proprium officium, non autem in aliis.*
6 *Citatio commissa a Tribunali Ecclesiastico, si exequatur in Ecclesia valida est.*
7 *Vicarius Generalis Suffraganei, non solum puniri potest ab Archiepiscopo, quando offendit, vel turbat illius jurisdictionem, sed etiam quando abutitur jurisdictione in damnum & gravamen subditorum, & rejicitur Latter & num. 8. 9. 10 & 11.*
12 *Episcopus Suffraganeus, non debet Edicto prohibere, quod in sua Diœcesi non exequantur sine sua licentia provisiones Archiepiscopi.*
13 *Vicarius Generalis Episcopi, si sit ex ordine Regularium, an & quando possit (si delinquat) ab Archiepiscopo puniri, ostenditur, & nu. 14. & 15.*
16 *Regulares non debent ab Episcopis assumi ad officium Vicarii Generalis, & adducuntur rationes, & n. 17.*

Cano-

Denunciationis.

FORMULA XXXII.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori nobis reservata N. Vicarius, & officialis Generalis N. Episcopi nostri Suffraganei, ex eo quia appellationem infra legitimum tempus ab ejus Decreto appellabili ab N. ad nostrum Tribunal interpositam, noluit admittere, & non obstante nostra inhibitione ad ulteriora processit damnabili præsumptione: ut igitur ab omnibus evitetur præsentes in locis publicis Civitatis publicari jussimus, & anathema erit, donec nostræ iurisdictioni, & parti læsæ plenariæ satisfecerit, & a Nobis absolvi meruerit. Amoventes autem, lacerantes, vel deturpantes hos Cedulones, etiamsi Regulares sint, poenam excommunicationis eo ipso incurrant. Datum &c.

N. Archiepiscopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius

VEL

CON autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scommunicato di scommunica maggiore à noi riservata N. Vicario, & Officiale generale di Monsignor Vescovo N. nostro suffraganeo, perche non ha voluto ammettere l'appellazione interposta nel termine legale da un suo Decreto diffinitivo appellabile da N. appellante al nostro Tribunale, anzi non ostante la nostra inibizione, hà eseguito con dannabile disprezzo della giurisdizione Metropolitica il suo Decreto: onde acciocche da tutti sia evitato habbiamo ordinato che siano affissi, e publicati i presenti Cedoloni e vogliamo che sia segregato dal consortio de fedeli fin tanto c'haverà alla nostra lesa giurisdictio-

tione sodisfatto, & alla parte. Chi poi havrà ardire di rimuovere, lacerare, e sporcare i presenti Cedoloni; ancorche fosse Regolare, sia in pena ipso facto Scommunicato &c.

N. Arcivescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 *Iuris ordine servato lato.* Hoc exprimitur hic in formula ad denotandum, quod appellatio debet admitti à Decreto, in quo fuit adhibita causæ cognitio ad utrumque effectum, etiamsi agatur de re de sui natura non appellabili, ut sunt Decreta Visitationis, prout disponunt Decreta generalia *Clem. VIII.* quæ referuntur à Quarant. *in Sum. bullar. verb. Archiepiscopus post nu.* 20 si enim 2 coram Vicario Suffraganei, actum esset de causa visitationis, vel correctionis morum sine partis citatione, & nulla adhibita causæ cognitione, tunc appellatio non esset admittenda, nec concedenda inhibitio saltem quo ad suspensivum, ut respondit *Sac. Cong. Conc. in Causa Regnis Sardiniæ* 15 *Maii* 1700 *ad primum*, quam retulit *p.* 2. *tit.* 15 *ad form.* 2. *nu.* 8 & in qua aliæ plures dantur ad dubia proposita responsiones, ex quibus instruitur Archiepiscopus, quomodo in praxi se gerere debeat, tam in admittendis subditorem Suffraganeorum appellationibus, quam in concedendis inhibi-3 tionibus. Est autem regula, quod in causis in quibus Episcopus potius ut Pater, & Pastor, quam ut Judex procedit, appellatio non admittitur, & tunc intrat dispositio *Conc. Trid. de ref. sess.* 24 *cap.* 10 ubi verò procedit uti Iudex cum cognitione causæ, vel excedit modum in corrigendo, admittitur appellatio, & tenetur appellationi deferre, aliàs punitur ut, habetur expressum in *c. de prior. ubi gloss. & DD. de appellat.* Navar. *consil.* 1 *n.* 3. *de appellat.*

4 *Ac Monitione.* Monitio, seu citatio ad comparendum exequenda adversus Vicarium suffraganei, debet esse personalis, ut illum afficet, faciat contumacem: at quia, ut plurimum in his casibus citandus latitat, & non permittit, vel impedit se personaliter citari, ideo Archiepiscopus debet committere explicitè suo Decreto, ut Vicarius suffraganei, si est reperibilis, citetur personaliter, sin minus ad valvas. Quare si constructo processu, sit relaxanda contra Vicarium suffraganei monitio, in Decreto relaxationis dicatur -- *Citetur, & moneatur per Nuncium, Vicarius Generalis N. personaliter, quatenus sit reperibilis, sin minus ad Domum solitæ habitationis dimissa copia, vel ad Valvas Ecclesiæ Cathedralis N.* ad comparendum coram Nobis in *termino . . . dierum, & dicendum, & allegandum &c. & Nuncius referat &c.*

5 Data enim hac commissione, & habita relatione Nuncii de diligentiis factis pro exequenda monitione personali, & citandum reperire non potuisse, & de executione facta Domi dimissa copia, vel ad valvas Ecclesiæ Cathedralis loci, *prout habuit in mandatis* validè erit citatus, cum standum, sit relationi Nuncii, ut tradunt Genuen. & Rice quos allegavi supra ad *Formul.* 1. *§. legitimè exequuta*, quibus nunc addo Gratian. *discept.* 60. *n.* 1 2. & 3 Pac. Jord. *elucubr. tom.* 3 *lib.* 14. *tit.* 1. *n.* 17 84. & 89 Alciat. *de præsumpt. reg.* 3 *præsumpt.* 14 *n.* 1 2. & 3 advertendo, quod si Nuncius aliquid aliud referret, v. g. citatum dixisse nolle comparere, vel verba injuriosa protulisse, non est illi super hoc deferendum, quia non pertinet ad suum officium, Pac. Jord. *ibid. n.* 17 Sayr. *de cen. ur. lib.* 1 *c.* 9. *nu.* 3 *vers. si citatus* si autem illum personaliter citasset in Ecclesia, citatio valida esset Barb. *in c. cum parati n.* 3. *de appellat.* Raynald. *obser. crimin. tom.* 1. *c.* 1. *§.* 11. *nu.* 31. & 34. Si vero ad locum citandi

non

non detur tutus accessus, erit servanda praxis, quam tradidi in *d. Form. 1. d. §. legitime exequuta*.

7 *In officio, & exercitio jurisdictionis graviter deliquisse*. Per hanc clausulæ expressionem datur intelligi, quod Archiepiscopus non solum potest Vicarium suffraganei censura punire in casu figurato in Formula, super quo non cadit dubium, sed etiam in aliis pluribus in quibus abutitur jurisdictione & officio in damnum, & gravamen subditorum, prout colligitur ex *d. cap. 1 de offic. Vicar in 6 ibique glos in verb rationabili causa*, & hanc sententiam docent Genuen *in prax c. unic 91 n 2* Quarant *in Summ Bullar verb. Archiepiscopi auctoritas nu 11*. Ricc *prax. ver. for Eccles par 3 resol 22 nu 7 & 8* Gratian. *discep 169 n 14* Guazzin *Jun. ad defens anim. lib 2 defen 1 capit. 7 n 19*. qui concorditer firmant, quod si Vicarius suffraganei v. g. privilegia Apostolica non servet, Sententias per gratiam, vel Sordes, aut censuras proferat sine scriptis, & alia similia in exercitio jurisdictionis committat, & delinquat, possit ad querelam subditorum suffraganei, Archiepiscopus in eum animadvertere etiam in prima instantia Pignatell *consult 32* ubi refert Decretum *Sac Congreg Concilii in Tarentina 15. Febr 1642 tom 1* & hos sequitur Passerin *in d. c. 1 de offic Vic n. 4*. his verbis *Hujusmodi verò causæ plures recenseri possunt Vt si Vicarius Episcopi non servet privilegia Sedis Apostolicæ, vel si sententiam proferat per pecuniam, aut gratiam aut per Sordes Vel si aliquem excommunicet sine scriptis, Vel si impediat causam appellationis delatam ad Archiepiscopum, Vel in pluribus aliis casibus, Quomodocumque enim delinquat in officio suo; Archiepiscopus est Superior, qui corrigere potest, & si opus est, potest Officialem suffraganei excommunicare*.

8 Ex licet Loter *de re benef lib 1 quæst 22 nu 100* sustinere nitatur, quod Metropolitanus non possit procedere, nec punire Vicarium suffraganei delinquentem in officio, nisi quando deliquit offendendo jurisdictionem Metropolitani, veluti si noluit deferre appellationi ad eum legitimè interpositæ, vel illius inhibitionem sprevit, (ut in casu Formulæ) non autem si delinquat in officio alio modo, quia tunc, ut ipse ait, Judex sit proprius Episcopus, & Loterium sequatur Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg 54 nu. 183 vers. quando Vicarius*, Ventrigl *prax par 1 annot 49 n 36*.

9 Et demum alii distinguunt, quod si Vicarius suffraganei in officio delinquat citra culpam Episcopi, Archiepiscopus non possit se immiscere, sed ad Episcopum pertineat de delicto Vicarii in officio commisso cognoscere, eumque punire: si verò delinquat, & Episcopus delicti, seù culpæ sit particeps ut quia Vicarium imperitum constituit, aut negligentem sciens toleravit, tunc non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum pertineat causam cognoscere, quia tali casu si ipse Episcopus judicaret, & de causa cognosceret, simul fungeretur officio partis, & in propria causa judicaret, cum ut supponitur ejusdem culpæ in aliquo modo fuerit particeps, & tunc teneatur de facto sui Vicarii usque ad refectionem damnorum, prout fuit Pirhing *in jus can. lib 1 tit 28 de offic Vicar nu 65 66. & 67* & alii ab eo allegati Pac. Jord *tom 2. lib 12 tit 1 n 282 & seqq*.

10 Adhuc mihi videtur, quod prima sententia absque ulla distinctione sit verior, & tenenda tanquam magis consona textui in citato *cap 1 de offic Vicar in 6* & cohærens *glos* quæ illius verum sensum rimavit: & eam absolutè sequitur Zecch. *de Repub Eccles de Vic Episc c 23 ver. 4 n 4* & quidem, cum in textu dicatur — *cum Remensis Archiepiscopus in Officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis Sententiam ex aliqua rationabili causa profert &c* dictio illa *aliqua*, quæ est universalis, debet verificari in pluribus, nec potest restringi sine violentia litteræ secundum sententiam *Loterii* ad solum casum offensionis jurisdictionis Archiepiscopi: si enim hæc opinio vera esset, nulla tribueretur ex hoc textu jurisdictio Archiepiscopo in Vicarios Suffraganeorum, cum turbantes illius jurisdictionem possint alio jure puniri, ut decommuni Sperell *dec 160 n 35* quod tamen dici non debet.

11 Neque apud me vim facit distinctio Pa-

Pirhing. Vicarii delinquentis in officio sciente Episcopo: a Vicario delinquente citra culpam Episcopi. Quia cum Consistorium Episcopi, & Vicarii unum, & idem sit *cap. 2. de consuet. in 6.* & Episcopus dicatur facere, quod ejus Vicarius facit, ut ait *gloss. in cap. 1. ver. per Episcopus de Cappell. Monac. in 6.* Barbos. *vot. decis. lib. 2. vot. 56. numer. 68.* ratione affectionis; unionis, & interesse, Episcopus est Judex suspectus, & in utroque casu in propria causa quodammodo judicare diceretur. Experientia enim docuit, quod Episcopi, etsi participes non sint delictorum in officio commissorum a Vicario, tamen ne videantur Vicarium imperitum, vel improbum tolerasse, & sibi coaptasse, delicta abscondere, vel saltem minorare procurant, adeo ut fautores, & proprii honoris defensores potius, quam Judices censendi sint.

12 Sicuti turbata quoque diceretur jurisdictio Archiepiscopi; quando Episcopus Suffraganeus, vel ejus Vicarius Edicto, aut lege prohiberet, ne in diœcesi exequi non debeant, nec possint, ordinationes, & provisiones quæcunque Metropolitani sine sua expressa licentia, nam tale Edictum improbavit *S. Congr. Episc. in Vulturarien. 13. Maii 1603.*

13 Quid autem dicendum, si Vicarius Episcopi Suffraganei esset Clericus Regularis, an in quam posset Archiepiscopus in casibus suprà expressis in eum animadvertere? & cum distintione videtur respondendum, Si Vicarius ex aliquo ordine Regularium retinetur de licentia Sac. Congregationis, poterit illum punire: quia tali casu Superior, qui est Papa per organum Congregationis tacitè consentit, quod Regularis, exemptus, qui est sibi immediate subjectus, subjiciatur Episcopo, & per consequens Archiepiscopo, prout de jure, in his, quæ pertinent ad officium, & exercitium jurisdictionis, & cesset privilegium exemptionis, adeo ut de dolo, seù negligentia in susceptæ administrationis officio commissis, prout juris erit valeat puniri, ad *text. in cap. de privileg. in 6. Clem. 1. de testam.* ac etiam ipse Episcopus, qui de facto Vicarii tenetur usque ad refectionem damnorum parti illatorum condemnari, nisi sit omnis culpæ expers Piasec. *prax. par. 2. c. 3. art. 1. nu. 16.* & aliis mox allegati.

14 Si verò ab Episcopo Suffraganeo, Vicarius Regularis retineatur de licentia sui Superioris tantum, & tunc si appellationem ad Archiepiscopum interpositam in casu appellabili non admisit, vel inhibitionem ejusdem contempsit, poterit coerceri, & puniri, non tamquam Archiepiscopo subjectus, sed tamquam turbator jurisdictionis, ut admittit Passerin. *de stat. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 10. num. 1017.* At si alio modo in officio delinqueret, v. g. per favorem, vel Sordes Sententias proferendo, poterit quidem tam Episcopus, quam Archiepiscopus ad querelam subditorum contra eum inquirere, & processum construere, non tamen eum punire: sed esset pro punitione ad Superiorem Regularem remittendus:

15 & ratio ea est, quia suscipiendo etiam de licentia sui Prælati Officium Vicariatus non potuit sine licentia Sedis Apostolicæ se subjicere, (in eo delinquendo) alienæ jurisdictioni, & privilegio exemptionis renunciare, nec quidem in una causa particulari, in alium jurisdictionem prorogare, ut fusè de more probat Paser. *loco mox citato n. 753.*

16 Admonendi sunt igitur Episcopi, ne Vicarium suscipiant Regularem, (nisi sint in partibus infidelium) sine licentia S. Congr. quam tamen non solet concedere nisi rarò, & in locis ubi penuria sit Clericorum Secularium habilium, & Episcopus sit pauper, & Jurista: tùm quia non decet Regularibus extrà Claustra manere: tum quia Regulares in facultate legali, & canonum (quæ necessaria est in judicando) ut plurimum, non sunt versati,

17 tum demum quia Judices esse non possunt, *c. de præsentium, & c. Monachi 16. q. 1. ubi gloss. & DD.* Paris. *de resig. lib. 9. q. 4. n. 14.* ideoque ad hoc officium deputari, & assumi non debent, maximè si sint ordinis mendicantium, *Clem. 1. §. ad prioratus de regular.* Nicol. *in flosc. verb. Vic. Gen. n. 34. & lucubr. can. lib. 1. tit. 28. n. 4. ver. nec Monachus*, Pac. Jord. *elucub. to. 2. lib. 12. tit. 1. n. 108.* Pirhing *in ejus can. lib. 1. tit. 28. n. 31. vers. sed neque Clericus Conjugatus in fin.* quapropter nonnullis Episcopis, qui Vicario Regulari utebam-

bantur eadem Congregatio injunxit, ut de Vicario non regulari providerent, nempe *Asculano* in Piceno 15. *Ian* 1597. *Motulensi* 8. *Maii* 1615 & *Epetii* sive *Spalatri* in Dalmatia 12. *Aprilis* 1619.

18 Canonici autem Regulares, & Monachi permittuntur, ut possint exercere hoc officium in locis ubi eorum Superiores, & Abbates habent jurisdictionem quasi Episcopalem Pac Jord. *loco citato num.* 109 Nicol *d num* 34. *vers. vel nisi sit Abbas*; expedit tamen etiam Abbatibus jurisdictionem in populum exercentibus pro bono regimine, uti operam Clericorum sæcularium J U D.

19 *Amoventes, lacerantes &c* quia eximendum est, quod Cedulones affixi in Civitate vel Diœcesi Suffraganei contra Vicarium, clanculum amoveantur, vel lacerentur, additur in Formula hæc clausula ad reprimendam audaciam hoc attentare volentium Etenim, qui Cedulones excommunicationis lacerant, aut deturpant graviter peccant, quia videntur de auctoritate Episcoporum male sentire, Censuras contemnere, atque irridere, & ignominiam Ecclesiæ irrogare, & ideo non solum ab Episcopo censuras fulminant, sed etiam tanquam de hæresi suspecti a Tribunali S Officii puniri possunt, ut tradunt Cherubin *in Compend Bullar ad Consit* 56 *Pii IV. Schol* 1. Caren. *de Sanct. offic par* 2 *tit* 17 *§* 2. *num* 7 & sic incidunt in excommunicationem hic comminatam Ricc *prax rer for Eccles par* 4. *resol.* 23 *num.* 1 *& seqq* & declaravit *S Congr Episcop. in una Cusentina inter* Delegatum Abbatis S. Joan de Flore, & Curiam Archiepiscopalem *die* 8 *Decembris* 1639. *proponent Em. Card.* de *Carpineo*

20 *Etiamsi Regulare sint*. Licet Regulares sint exempti à jurisdictione Episcopi, & non comprehendantur in ejus Edictis, hi tamen ratione offensæ jurisdictionis possunt puniri, etiam censuris unde si aliquis regularis amoveret, aut laceraret Cedulones, incurreret excommunicationem contra amoventes, & lacerantes fulminatam, præsertim (prout hic) quando nominatim exprimuntur, ut sine difficultate admittit Donat. *de regular tom* 1 *par* 2 *tract* 13. *de exempt religios quæst* 29 *per tot* qui est testis contra regulares omni exceptione major.

21 *Eo ipso*. Quoties censura comminatur cum addito *eo ipso*, *ipso facto*, *ipso jure*, secuto actu prohibito, statim ligat, & afficiat animam, absque alio ministerio Judicis, seu sententia declaratoria criminis, quæ necessaria non est, Amostaz *de caus piis lib* 21 *cap* 9 *num.* 70 Ventrigl. *in prax. par* 1 *annot.* 5 *§* 1 *num* 41 quid quid sit in aliis pœnis positivis, & mixtis, v g privationis, officii inhabilitatis, caducitatis &c

22 in quibus, quia nemo tenetur sponte se prodere, nec se infamare, aut suis bonis privare, secundum sententiam plurimorum, pœna non incurritur ipso jure, saltem in foro conscientiæ, sed requiritur, quod Judex pronunciet, crimen fuisse commissum, & dicitur declaratoria facti, de qua quæstione Ventrigl *ubi supra num* 42 Donat *prax rer regular tom* 1 *par* 2 *tract* 4. *de violat clausur quæst* 27 *per tot* & latè Passerin *de elect cap* 25 *quæst* 31 *à num* 624. *cum seqq.* & meliùs explicabitur in tit. de Suspension.

23 Veruntamen etiam in his pœnis nulla requiritur sententia declaratoria facti, quando non exigunt aliquem actum Judicis, sicuti sunt pœnæ illæ, quibus quis incapax efficitur alicujus actus, vel incapax alicujus rei, vel quando non per modum pœna, sed conditionis, & formæ essent appositæ, prout sunt illæ, quæ leguntur, & exprimuntur in Decreto *Clementis VIII* pro Regularibus ordinandis, per extensum dato *par.* 1 *in Appendice pag* 294 ut benè distinguendo firmat Graff *decis aur par* 1 *lib* 2 *cap* 12. *num* 53 54. 56 & 57 tunc inquam, si incapax ingeritur, vel aliis modum, & conditionem non adimplet, pœna in foro conscientiæ suum effectum sortitur absque alio actu Judicis, ut Graff probat.

24 Porrò Vicarius Suffraganei, si ab Archiepiscopo monitus compareret per se ipsum, vel per legitimum Procuratorem, esset audiendus, & si exceptiones relevantes deduceret, cur non debet excommunicari, à fulminatione censura-

surarum abstinendum est, donec excusationum subsistentia recognita, ab imposito crimine sufficienter se purget. Si autem delictum fatetur, & veniam petat, tunc recepta ejus confessione, & excusatione scripto facienda, & in Cancellaria reponenda: ac facta per eum saltem per Epistolam expressione obsequiorem erga Archiepiscopum, tàm nomine proprio, quàm Episcopi, admitti debet ad veniam, dummodò non sit recidivus. Si verò a comminatione censurarum, legitimè appellaret, appellatio admittenda est, ut alibi supra dixi, cum præfixione termini ad illam prosequendam.

25 Et est advertendum, quod sicuti Vicarius Generalis Archiepiscopi nullam habet potestatem, aut jurisdictionem in Suffraganeos ob eminentiam officii Episcopalis, nec in aliquem Sententiam Interdicti, Suspensionis, aut excommunicationis proferre, quando Archiepiscopus est in Provincia *c. 1. § Officiales de offic. jud. ord. in 6.* ita nec in Vicarios Suffraganeorum generales jurisdictionem exercere potest præsente Archiepiscopo, Pirhing. *in jus can. lib. 1. tit. 28. n. 66. § Porro.* Et propterea Archiepiscopus, ad evitandam quæstionem processus nullitatis, debet ipsemet contra Vicarios generales Suffraganeorum, processus instituere, & acta omnia subscribere, quando est in Provincia, vel non longè distans, ut habetur in *d. cap. 1. de offic. ord. in 6.* licèt de juris rigore sententia lata in Suffraganeum, vel in ejus Vicarium, à Vicario Generali Archiepiscopi in ejus præsentia, sit valida, ut tenet cum *glos. in verb. attendentes* Passerin. *in d. cap. 1. num. 31.*

De excommunicatione ferenda contenta in c. Monasteria de vit. & honest. cleric.

Frequentissima est inspectio, quæ cadit super intelligentia hujus cap. quia passim trasgreditur: ideoque hic aliqua pro illius observantia in praxi notanda sunt, & ubicumque utendum erit censura ad removenda scandala, poterit Episcopus ad declaratoriam modo sequenti devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA. XXXIII.

Visa relatione, & instantia Promotoris Fiscalis, & informatione judicialiter capta, ex qua constat *N. laicum frequentare* Collocutorium Monasterii Monialium *N. contra prohibitionem expressam nostri Edicti*, & monitionem specialiter factam, visa monitione ad comparendum, & dicendum causam quarè &c. legitimè executa, & nihil quod illum excusare possit deducto, *ad removenda scandala*, & ad tuendam clausuram d. Monasterii, dicimus, & pronunciamus d. N. esse excommunicandum, prout nos vigore præsentium excommunicamus, & excommunicatum declaramus; Cedulones contra eum decernimus, *& publicari mandamus*, omni &c.

N. Episcopus (sive N. Vic. Gen.) N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Actuum frequentia in criminalibus, inducitur ex duobus actibus, in aliis causis, tres, vel quatuor vices sufficiunt, juxta tamen Iudicis arbitrium.*
2 *Accessus ad Monasteria Monialium pertinent ad custodiam clausuræ.*
3 *Prohibitio alloquendi cum exteris, fit ipsis Monialibus, tanquam subditis.*
4 *Prohibitio accessus ad collocutoria Monialium, non debet fieri sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & afferuntur rationes.*
5 *Secus contra accedentes ad malum finem, vel scribentes obscœna.*
6 *Scribentes Epistolas Monialibus, non comprehenduntur in Edicto, præsertim quando Epistolæ non pervenerunt ad illarum manus & n. 7 & 8.*
9 *Clerici frequentantes Monasteria Monialium, qua pœna sint coercendi ostenditur, & n. 10.*
11 *Regulares frequentantes Monasteria Monialium etiam ipsis subjecta, censuris, etiam reservatis, coercentur.*
12 *Episcopus contra sæculares frequentantes, non debet uti censuris, nisi, in casibus, qui generant scandalum.*
13 *Proponuntur remedia pro tuenda regulam, & clausura & n. 14. 15. 16 & 17.*
18 *Cardinalis Petruccius erigit Æsii novum Monasterium Monialium & rejicitur Anonimus Historicus, & 19 & 20.*
21 *Inquisitus de frequentatione Monasterii Monialium, a comminatione, seù declaratoria censurarum non appellat.*

Denunciationis.

FORMULA XXXIV.

HIC auctoritate ordinariâ denunciatur, & declaratur excommunicatus N. laicus, ex eo, quia in Spretum Sac. Canonum, & nostri Edicti, Collocutorium Monasterii Monialium N. cum scandalo, & Sac. Virginum perturbatione absque ulla rationabili causa temerè etiam post specialem admonitionem frequentare præsumpsit. Ut igitur ab omnibus evitetur &c.

N. Episcopus (sivè Vic. Gen.) N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

CON autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scommunicato N. perche in disprezzo de Sacri Canoni, e del nostro Editto, hà con scandalo, e perturbatione delle Religiose e senza causa, e occasione alcuna ragionevole, anche dopo l'ammonitione speciale, frequentato temerariamente il Parlatorio del Monastero delle Monache N. ed accioche sia da tutti evitato &c.

N. Vescovo (ò Vic. Gen.) N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

AD-

ADNOTATIONES.

1 Ne LAICUM FREQUENTARE. Quis dicatur frequentare, ad hoc ut dici possit hujus canonis transgressor, certa regula definiri non potest: nam licet in criminalibus duo actus frequentiam inducant, ut vidimus supra in delicto Concubinatus, est *glos. in c. mos dist.* 1 & etiam in terminis illius canonis frequentia alloquendi cum Monialibus, censeatur inducta ex duabus vicibus, ut tenent *glos.* ibi *in verb. frequentare* Gratian *discep.* 393 *num.* 17 tamen, ut alii volunt, & præsertim citato *glos. in d. cap. mos distinct.* 1. in rebus non Criminalibus, tres vices non sufficiunt ad inducendam consuetudinem, sed quod saltem requiratur numerus quaternarius, ideoque ad judicandum de hoc, est requirendum arbitrium prudentis Judicis, qui pensatis circumstantiis personarum, rei, seu negocii gerendi, scandali, periculi, loci, & finis de frequentia actuum judicabit, Barb. *de Offic. & potest. Episc. alleg.* 102 *num.* 79 Bonacin. *de clausur. quæst.* 3 *punct.* 2 *num.* 4. & alii quos refert Donat. *prax. rer. regular. tom.* 4 *tr.* 6 *de access. ad monial. quæst.* 3 *n.* 6 Pelizar. *de Monial. c.* 5. *num.* 197.

2 *Contra prohibitionem expressam nostri Edicti.* Prohibitio accessus ad Monasteria Monialium, Pertinent ad custodiam Clausuræ, ut jam dixi *par.* 1 *tit.* 1. *ad form.* 3 *num.* 9. & docet Donat. *prax. rer. regular. tom.* 4 *tract.* 3. *de clausur. Monial. quæst.* 5. *num.* 1. & 2 Pignatell. *consult.* 85 *num.* 35 *tom.* 6 quæ cum sit materia gravis, & obliget sub mortali, nisi parvitas materiæ excuset, Bonacin. *de clausur. & pæn. viol. quæst.* 3 *punct.* 3 *num.* 1. & a Summis Pontificibus, & Sac. Concilio Tridentino, fuerit præcepta, ut facilius vota præcipuè castitatis serventur, & finis religiosæ vitæ consequatur, summo studio ab Ordinariis locorum elaborandum est, ut Sanctimoniales ab hominum colloquiis abstineant.

3 Formula edicti prohibitionis accessus sæcularium ad Collocutores, data fuit *par.* 2. *tit.* 15 *form.* 15 *pag.* 188 in qua prohibitio alloquendi cum externis directè, & præceptivè fit ipsis Monialibus, sæcularibus verò per modum monitionis: & hoc quia (ut mihi visum fuit) subditis immediatis magis propriè præcipitur, quam cæteris, qui subditi sunt occasione præsertim Monialibus (hac in parte etiam exemptis) quæ Superioribus obedientiam præstare voverunt.

4 Hoc autem Edictum, sive concipiatur prout in formula a me data, sive alio modo, non debet contra accedentes sine licentia, continere pœnam excommunicationis latæ sententiæ, sed comminatoriæ tantum, tùm quia S. Congr. illam non approbat, ut pluribus Decretis relatis testatur Nicol. *in flos. in verb. accessus nu.* 6 tum quia Edictum non facit verum contumacem, neque inducit in transgressorem dolum, & præsumptionem, quem, seu quam *text. in d. c. monasteria* requirit, ad hoc ut, quis possit excommunicari, ut patet ex illis verbis - *si sine manifesta, & rationabili causa frequentare præsumpserit*, quæ dolum, & temeritatem denotant, & sic exigitur specialis monitio, antequam transgressor excommunicetur, cum non sufficiat generalis per edictum, ut demum, quia tale Edictum continens casus, qui excusationem rationabilem admittunt, est nullum tanquam factum contra dispositionem juris, ut de Edicto emanato sub pœna excommunicationis contra laborantes in die festo, tradit D. Raynaud. *obser. criminal. tom.* 1. *cap.* 1. §. 9. *num.* 79.

5 Quidquid sit dicendum de illis, qui accedunt ad malum finem, vel obscœna scribunt, aut amatoria, tam monialibus, quam aliis mulieribus in clausura manentibus, hi etenim excommunicatione reservata latæ sententiæ innodandi sunt in Synodo.

6 Advertendum secundò, quod Edictum prohibens simpliciter colloquium, non comprehendit scribentes Epistolas, nisi expressè de eis fiat mentio juxta opinionem Gavant. *manual. Episc. verb. Monialium communes leges num.* 24 Donat. *prax. rer. regul. tom.* 4 *tract.* 6 *quæst.* 10 *num.* 1. at etsi illos comprehenderet, secundum opinionem Pignatell.

Con-

Consult 28 *tom.* 2. quem sequitur D. Ursal. *Instit. crimin lib.* 3 *tit* 5 *n* 195 non incidunt in pœnam scribentes, quando eorum litteræ ad moniales non pervenerunt, Navar *cons.* 29 *de sent excom* Graff *lib* 5 *part* 1 *de sent. excom. consil* 16 *num* 26 & *consil* 22 *n* 34. Donat *loco citato quæst* 11 *per tot* & prohibens simpliciter colloquium cum Monialibus, cum sit pœnale, non comprehendit Novitias, Graff *d cons* 22 Donat. *ubi supra quæst* 17 *n* 1 & 2 His igitur ponderatis Ordinarius juxta loci exigentiam suum Edictum formabit.

9 Clerici autem frequentantes Monialium septa debent, si sunt in Sacris, ab Officio suspendi, precedente tamen monitione *ad desistendum* quæ ut mox dixi præcedere debet vindictam ut monet *text.* ibi *- & si non destiterint* idest si monitus, *gloss ibi.* & Barbos. *de jur. Eccles. lib* 2 *cap* 44 *n* 153 alii vero minorum ordinum Carcere, & aliis pœnis puniantur non enim Ordinarius in tuenda Clausura habet restrictam facultatem puniendi frequentantes Censuris tantum, sed aliis pœnis sibi bene visis illos potest coercere, ut habetur expresse *in Concil. Trid sess* 25 *cap* 5 *de regular* ibi *— atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas quacumque appellatione postposita compescentes* Donat *pran rer regul tom* 4 *tract* 6 *de access ad monial quæst* 18 *n* 4.

10 At ordinarius si Clericos frequentantes carcere punire decernat, servare meminerit dispositionem *text in c si Clericos* 13 *de sent excom. in* 6 ubi hæc habentur *— eosdem quoque Clericos si, de parendo juri sibi fidejussoriam dederint cautionem, detinere non debes nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis, eos suaserit detinendos.*

11 Regulares autem puniuntur juxta præscriptum Decretorum *Sixti V. Vrbani VIII & Sac. Congr. Concilii*, quæ per me relata fuerunt *in par* 2 *tit* 11 *ad form.* 18 & *in Appendic pag.* 309 & 310 qui & ulterius accedentes, & frequentantes Monasteria Monialium, etiam ipsis subjecta, nulla eis suffragante exemptione, ab Ordinario Censuris sibi reservatis, & latæ sententiæ coerceri possunt, ut patet ex Decreto per extensum relato a Lantusc *in theatr regular in verbo Episcopus n* 3. in quo sic habetur.

„ Die 26 Junii 1627 in una Viterbien quæsitum fuit An Episcopus ob clausuram custodiendam, etiam in Monasteriis Regularibus, subjectis, possit excommunicationis latæ sententiæ pœnam sibi reservatæ imponere, circa aperitionem Ostii Clausuræ extra casus indigentiæ, nec non circa accessus, & colloquia, cum Monialibus, dictaque excommunicatio liget, nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, facta de illis mentione, adeo ut Superior Regularis ab hujusmodi excommunicatione absolvere nequeat Sac Congr Cardinalium Concilii Trid. Interpretum respondit Episcopum posse.

F. Card. Verospius.

Franciscus Paulutius Sac. Cong Sec

In Regestro hujus Congr. fol. 42.

12 *Ad removenda scandala* Hoc dicitur in Declaratoria ad instructionem Ordinarii, qui uti non debet gladio Censurarum contra frequentantes, nisi in subsidium, & in locis, & casibus particularibus generantibus scandalum, & corruptelam, quæ alio modo, & via removeri non possint, ut erat in casu, quem retuli *par* 1 *tit* 11 *in præludio n* 3 *pag* 226. quotiescumque enim multis grassantibus exemplio opus est, pœnæ possunt augeri, ut multis delinquentibus pœnæ unius sit metus multorum, ut inquit *text. in l aut facta §. fin ff de pœn*

13 Cæterum, ut Virgines Deo dicatæ Immaculatæ se custodiant ab hoc sæculo, & ab eis procul recedant vana, efficaciora remedia sunt. Primum, prædicatio verbi Dei, quod sanat, & captivat intellectum ut dicit Psaltes *psal.* 106 *misit verbum suum, & sanavit eos* imo sanat omnia ut ait Sapiens *— sermo domini sanat omnia Sap* 16 frequentatio Orationis, & Sacramentorum, hæc enim si debito modo fiant, plus obtinent, quam remedia legalia.

14 Secundum remedium pro introductione, reformatione, & manutentione observantiæ regularis est, accretio reddittuum, & vita communis, & ubi facultates Monasterii alio modo augeri non valeant, promoveatur unio Monasteriorum, suaviter tamen, & absque ulla monialum coactione.

15 Tertium remedium est, nova fundatio cum Dote sufficienti, pro observantia vitæ communis, & cum præfixione numeri Monialium qui augeri non possit ac sub regula, & Constitutionibus, quibus prohibeatur Monialibus accessus ad Crates collocutorii.

16 Primum remedium adhibent omnes illi Episcopi, & alii Ordinarii, qui monitum Apostoli ad *Colos.* 4. memorantes, vident ministerium, quod acceperunt, & illud implent

17 Secundum remedium adhibuit Episcopus Camerinen. qui cum licentia S. Congr. Episc. & Regul. proponente Clar. m. Card. Petruccio sub *die* 8 *Aug.* 1698 obtenta, univit Monasterium Monialium sub titulo S. Joannis, altero sub titulo S. Hieronymi Terræ S. Genesii, cum obligatione servandi vitam communem, Unionem dirigente eod. Cardinali juxta mentem S. Congr. Item Episcopus Nucerinus in Umbria, qui eadem, imò & Apostolica facultate suffultus, Moniales Monasterii sub tit. S. Claræ Terræ Gualdi, unà cum bonis transtulit, & univit Monasterio Monialium S. Margharitæ ejusdem loci *de mense Martii* 1704 & hoc obtinuere, quamvis moniales unitæ diversam regulam primò profiterentur.

18 Tertium remedium (præter primum cum Monasteriis jam erectis) amplexus fuit laudatus Card. Petruccius, dum erat Prælatus, & Episcopus Æsinas, qui Conservatorium Virginum sub regula tertii Ordinis S. Francisci in d. Civitate existens, ad novum Conservatorium à fundamentis ære, & industria propria, ac impensa 4. m. scutorum circiter sub titulo SS. Trinitatis constructum animo introducendi Clausuram transtulit de anno 1684. Regulam antiquæ observantiæ Montis Carmeli sub Constitutionibus S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis (in quibus accessus ad Crates Monialibus prohibetur) observandam dictis Virginibus dedit, de Ecclesia anno 1694 providit, & denique superatis, Concordia obstaculis, quæ interponebantur circa pertinentiam bonorum pro erectionis Dote assignatorum sub *die* 19 *Aprilis* 1697 proponente Em. Cardinali Colloredo, & me scribente, gratiam erectionis in Monasterium obtinuit sequenti Decreto.

Pro confirmatione Concordiæ, & erectione Conservatorii in Monasterium cum Clausura, juxta eamdem Concordiam, & formam præscribendam ab Em. Petruccio per litteras in forma Brevis.

In executionem hujus rescripti, idem Cardinalis, formam, numerum, & conditionem Virginum recipiendarum præscripsit litteras in forma Brevis (in quibus Fundator, & Protector nuncupatur,) suis expensis sub *dat.* 28 *Septemb.* ejusdem anni, obtinuit, & expedivit, scuta mille sub nomine pii benefactoris de proprio Monialibus Conventus transigentibus pro æquanda, & exequenda Concordia rogitu q. Francisci Marotti Cancellarii Episcopalis sub *die* 14. *Octob.* anni prædicti, solvit, & tandem post multos labores, & expensas non modicas, & cursum tresdecim annorum, anno præfato 1697 nondum elapso, Clausuram optatam (Episcopo ejus Successore in litteris Apostolicis Delegato exequente) introduxit

19 Oportuit in hoc tertio exemplo, & remedio totam facti seriem minutatim exponere, quia quidam Anonimus compilator Historiæ Æsinæ posthumæ & defectuosæ (ut ipse fatetur in Epistola ad lectorem) q. *P. Thomæ Baldassini*, Typis editæ Æsii *anno* 1703 facti ignarus, in Cronologia Episcoporum de Civitat. *p.* 3. *c.* 2. *pag.* 180 dicit- *Il quarantesimoprimo è Mons. Alessandro Fedeli d'Urbino presente Vescovo vivente, da Innoc. XII. transferito al Vescovato di Iesi l'anno 1696 Ha eretto, e ridotto in Clausura l'esemplarissimo Monastero della SS. Trinità &c.*

20 Cujus Historiæ, seu compilatoris assertio in secunda parte, non solum est æquivoca, sed insubsistens, & erronea

ex

ex supra narratis, Illustriss. enim hodiernus Episcopus Alexander Fidelis, qui anno 1696. successit in Episcopatu, non Fundator, sive Erector, (ut male supponit Historicus) sed gratiæ erectionis à dignissimo Cardinali Petruccio obtentæ fuit merus Executor. Ne igitur lectores Historiæ ejusmodi decipiantur, & honori, ac merito tanti Cardinalis deroget devota posteritas, hæc in obsequium veritatis, absque periculo aberrandi advertenda propono.

22 *Et publicari mandamus.* Si tenus à comminatione, seù declaratoria hujus censuræ appellet, non poterit publicationem Cedulonum suspendere, quia non admittit appellationem, ut habetur in c. *periculoso de stat. regular. in 6 ibi: contradictores, atque rebelles per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo*, quæ Constitutio iterum, à Concilio Trid. innovata in c. 5. *sess. 25. de regul.* eandem vim retinuit, & rigorem, mandans illam observari eisdem ferè verbis: *inobedientes, atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita compescentes*, quod verum est, quando Ordinarius servatis servandis, & modo in formula, & annotationibus supra insinuato processit, aliàs enim nullitèr, & injustè ad Censuras deveniret.

Advertendo, quod ubi accessus ad Monasteria Monialium præter prohibitionem Episcopi, esset quoque laicis prohibitus vigore bannimentorum Magistratus, seù Principis sæcularis, tunc contraventio, quo ad Sæculares, esset delictum mixti fori, & posset puniri ab utroque Judice, Sabell. *sum. div. tract. §. Monasterian. 20. ver. Florentiæ tamen.*

De excommunicatione contenta in capit. 28 sess. 25 de Regular Concil. Trident.

Sapientissimi PP. Concilii Tridentini consulti psalmographi verba recolentes, quibus voluntariè se Deo sacrificate pronunciat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat: anathemati subjecerunt omnes, & singulas personas cujusvis conditionis, si quomodocunque coegerint aliquam Virginem, vel Viduam invitam ad suscipiendum habitum Religionis, vel earundem, voluntatem illum accipiendi impedierint. At malum, quod ab Ecclesia eliminare studuit hoc Decreto Concilium, jam hodie ingravescit, & maximam exoptat Episcoporum vigilantiam, ne Virgines Parentum, aut fratrum impetio coactæ, statum, quem non elegerunt, invitæ suscipere adstringantur. Quare si post susceptum in Religione habitum, vel post emissam professionem, constet de vi illata, præter declarationem nullitatis susceptionis habitus, & respectivè professionis, Decreto judiciali faciendam, poterint ordinarius ad declaratoriam excommunicationis contra cogentem devenire.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A XXXV.

Attenta comparitione, & instantia Sor. N. in Sæculo N. Monialis professæ (sive Novitiæ) in Monasterio N. *& intra Clausuram degentis, retento habitu*, de, & super nullitate suæ professionis coram nobis *intra quinquennium* judicialiter introducta, visis juribus pro illius parte exhibitis, toto processu *desuper constructo*, ex quibus constat *de vi eidem illata, & de metu cadente in constantem Virum* incusso ab N. ad suscipiendum habitum Religionis, & emittendam professionem in dicto Monasterio, dicimus, & declaramus professionem (sive habitus susceptionem) per d. N. emissam, fuisse & esse nullã, & ad observantiam regulæ, Monasterii ipsam minimè teneri, eique propterea licuisse & licere ab-

sque Votorum violatione ad Sæculum redire, *& a Clausura egredi*, prout nos licentiam egressus libere concedimus.

Item per caput separatum dicimus, & declaramus N. qui vim, & metum intulit, & d. N. ad suscipiendum habitu Religionis, & emittendam professionem coegit, incidisse in excommunicationem maiorem contentam in *cap. 38. sess. 25. de Regul. Concilii Trid.* (vel si agatur de professione Viri – esse excommunicandum, prout excommunicamus) & tanquam excommunicatum, *esse publice denunciandum*, prout nos denunciari volumus, & mandamus.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Qui vult allegare nullitatem suæ professionis, non auditur, nisi retento habitu Religionis intra Claustra*

2 *Ex aliqua justa causa potest audiri extra Claustra retento habitu.*

3 *Qui vult reclamare, post quinquennium debet obtinere restitutionem in integrum a Papa.*

4 *Religiosi viri professi in Domibus non designatis, super nullitate earum professionis non audiuntur nisi coram Sac. Congreg. Concilii.*

5 *In processu construendo super nullitate professionis, citandi sunt, qui habent interesse.*

6 *Cogentes Virgines, vel Mares ad suscipiendum habitum Religionis sunt excommunicandi, & n. 7. 8. & 9.*

10 *Parentum confessio de vi illata, sufficit ad inferendas censuras, non autem ad annullandam professionem, & n. 11*

12 *Adjudicandum an metus incussus sit sufficiens, nec ne ad annullandam professionem, plura consideranda sunt, & num. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22*

23 *Hermaphroditus, qui valide professus fuit, an possit a Religione dimitti absque licentia, Papæ, referuntur DD. Sententiæ, & n. 24. 25. 26. 27. 28. & 29.*

30 *Hermaphroditus est irregularis.*

31 *Hermaphroditi dicuntur Androgyni, quorum species abbundat in America.*

32 *A censura inflicta contra cogentes fæminas, vel Viros ad suscipiendum habitum Religionis, an detur appellatio ostenditur.*

33 *Ordinarius procedens ad censuras vigore rescripti Sac. Congregationis, quid agere debeat indicatur & num. 34.*

35 *Cogentes ad suscipiendum habitum Religionis, ipso facto excommunicantur.*

Denunciationis.

FORMULA. XXXVI.

HIC auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus N. excommunicatione majori, ex eo, quia vi, metuvè cadentem in constantem virum incusso, coegit N. ad suscipiendum habitum, & professionem emittendam in Monasterio N. contra expressā prohibitionem Sac. Canonum, & Con-

& Concilii Tridentini. Ut igitur ab omnibus evitetur præsente iussimus publicari. & excommunicatus existet donec peracta condigna pœnitentia meruerit &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scommunicato di Scommunica maggiore N. perche con le violenze, e con timore cadente nell' huomo costante, hà indotto, e forzato N. a pigliar l'abito della Religione, e far professione delli tre Voti solenni nel Monasterio N. contro l'espressa proibizione del Sacro Concilio di Trento, Ed acciòche sia da tutti evitato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 **E**T INTRA CLAUSURAM DEGENTIS RETENTO HABITU. Ex hac Formula enunciativa percipere facile est, quod sive fœmina, sive vir, & sive infra quinquennium, sive post, velit dicere de nullitate suæ professionis, non debet audiri, nisi maneat intra Claustra retento habitu Religionis, juxta expressam dispositionem *Concilii cap. 19 sess. 25 de regular.* & Decretorum sæpe emanatorum Congregationis, & in specie de fœmina, quæ à Monasterio aufugerat in *Bisuntina 23 Martii 1697* & de viro in *Mantuana 15 Iunii* ejusdem anni, & alibi frequenter, rescribendo contra illos, qui propria auctoritate habitum deposuerunt, & petunt audiri — *reassumat habitum, redeat ad Claustra, & postea supplicet*: & hoc servat etiam in Religioso formaliter à Religione ejecto, ut in una *Papien. restitutionis in integrum 25. Martii 1692.*

2 Verum est tamen, quod si aliquis Religiosus, aut Religiosa, non temerè, sed ex aliqua justa causa habitum Religionis dimitteret, v. g. quia non posset habere licentiam eundi, vel constituendi Procuratorem ad reclamandum, vel prohiberetur causas nullitatis coram Ordinario proponere, & ad Urbem accederet, vel in aliud Monasterium aufugeret sine scandalo, posset reassumpto habitu, etiam extra Claustra audiri, prout plures auditos fuisse tempore suo testatur Navar. *commentar. 4. de Regular. num. 78.*

3 *Intra quinquennium*, Hoc necesse est exprimere in declaratoria, ut appareat de legitima facultate judicantis: cum Ordinarius post lapsum quinquennii à die emissæ professionis non possit se ingerere, ut Concilium disponit in *d. c. 19.* sed qui post quinquennium vult reclamare, debet habitu Religionis retento recurrere ad Papam pro obtinenda restitutione in integrum, qui solet, vel per Commissionem Ordinario directam cum clausula — *constito tibi de expositis &c.* vel per organum S. Congreg. Concilii auditis partibus concedere,

constito de nullitate, & de impedimento reclamandi intra quinquennium, Donat. *prax.rer regular tom. 4. tract 12. de profes. monial. quæst 30. num. 2. Sacr. Congr. Concilii in Mantuana 18. Maii* 1697.

4 Viri autem recepti, & professi in Domibus non designatis contra formam Decretorum *Clementis VIII.* nullitatem eorum professionis ex hoc capite allegantes non solum post quinquennium coram Ordinario loci, & Superioribus audiri non possunt, sed etiam intra quinquennium reclamantes tenentur, tam ipsi, quàm eorum Superiores eoru injura deducere coram. Sac. Congreg. Concilii, quod si non fecerunt, & recedere à Monasterii præsumpserint, tanquam Apostatæ puniuntur, Superiores verò, qui in cognitione Causæ se ingesserint, vel professos ejecerint, Censuras latæ Sententiæ, incurrunt, ut habetur ex Decreto *Vrbani VIII* quod per extensum referunt Donat. *prax rer regular to. 2 par. 2 tract 8 de Domib. Novit q. 9 n. 8* Corrad. *prax disp. lib 5. c. 14 n 11*

5 *Desuper constructo*. In fabricatione processus super nullitate professionis, & restitutionis in integrum, ut legitimè dicatur constructus, citandi, & audiendi sunt, non solum Religio, sed etiam donatarii, seu Renunciatarii, vel eorum hæredes, vel similes interesse habentes in bonis professæ; sed professi prout contra Donat. *in prax. rer regul. tit. 2. par. 2 tract 12. de reclamat profess q. 19. num. 11* tenet Passer *de hom stat. tom. 3 q 189 art 10 n. 485* cujus opinionem sequuta est *S. Congr Concilii in Cathacen. restitutionis in integrum 20. Aprilis 1697 & in Papien 13. Iunii ejusd anni*

6 *De vi eidem illata* Cogentes Virgines, vel Viduas ad suscipiendum habitum Religionis aut ad profitendum, seu ti & auxilium, & favorem ad id præstantes, sunt feriendi gladio excommunicationis, ad quam fulminandam, & publicandam, satis est, quod constet de vi illata, & metu incusso; etiam si vim passo non concedatur regressus ad sæculum, vel restitutio in integrum, utpotè

7 quia tacitè, aut expressè professionem ratificavit, imò sive agatur de vi illata fœminæ sive Viro, ut pluries resolutum vidi à Sac. Congr. Concilii, nempè quo ad Viros in *Hispalen 23. Septemb.* 1690. in qua agenti pro restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii illam denegavit, addens resolutioni, & *Archiepiscopus procedat ad censuras contra Patrem si adhuc vivat. In Beneven. 26. Septemb 1699.* pariter restitutione in integrum denegata, fuit additum – *& Em. Archiep. procedat contra Matrem cogentem prout de jure. In Mediolanen 6. Febr* 1700 in qua dubio proposito – *an sit concedenda restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii*: responsum fuit -- *Ordinarius procedat juris remediis contra Patrem cogentem.*

8 Et quo ad fœminas. In Tolonen 28. Febr 1693 in qua concessa instanti restitutione in integrum, fuit additum – *& Episcopus procedat contra Patrem. In Conversan Nullit profes. 20. Iulii 1698.* Congr. particularis deputata sex sapientissimorum Cardinalium, quorum unus erat Em D meus Card. Petruccius, resolutioni pro nullitate professionis captæ addidit – *& Ordinarius procedat contra eos, qui Oratricem cogerunt, & respectivè concilium, & favorem præstiterunt ad formam Concilii sess. 25. cap 18. de regul In Montis Politiani 30. Augusti* 1698 concessit Puellæ reclamanti restitutione in integrum, quia Episcopus erat consanguineus – *mandavit confici processum per vicarium contra cogentes ad formam Concilii In Cephaluden. 18. Iulii 1699.* concessa Virgini recurrenti restitutione integrum addidit – *Et Episcopus procedat contra Patrem cogentem ad formam Concilii*.

9 Licèt autem Concilium in citato Decreto 18 *sess. 25 de regular* loquatur tantum de cogentibus, vel retrahentibus Mulieres, quibus tanquam debilioribus succurrit, & non comprehendat cogentes, aut retrahentes Viros, ut de communi tradunt Barb. *in d. cap 18 n. 6* Bonaccin. *tom 1 de excom. disp. 2 quæst 6. punct. 2 n 15* Donat *prax. regul. to. 2. p 2. tract 2 de recip. ad habit quæst 12 num. 4* Passerin *de stat homin tom. 3 quæst. 189 art 9 num. 24* Nihilominus, quia etiam hi, qui viros cogunt graviter pec-

cant

eaut Passerin *ubi num.* 12. & ratio finalis, & intrinseca Concilii etiam in illis militat, ad promovendum, & servandum bonum Religionis. S. Congregatio eos primis patrificat, & mandat coerceri, & puniri remedio juris, quod est censurarum, ut patet ex supra relatis resolutionibus, & praesertim ex d. *Hispalen.* 23 *Septembr.* 1690. & ex canone *hoc Sanctum* 32 *q.* 2.

80 Constare autem de vi illata diceretur ad hunc effectum, quando Pater, Mater, Frater in judicio faterentur, professum, seu professum coegisse. quia confessio rei spontanea in judicio emissa facit rem notoriam, & manifestam *c. quaesivimus de cohab. cler. & mulier.* nec indiget alia probatione. non tamen talis cogentis Confessio sufficeret sine aliis testibus, & praesumptionibus ad annullandam professionem, vel concedendam restitutionem in integrum, ut colligitur ex *text. in c. praesens* 20. *q.* 3. *ibique gloss.* & ex supra allegatis resolutionibus *S. Cong.* nempè *in Hispalen* 23 *Septembr.* 1690 *in Bononien* 26 *Septemb* 1694. in quibus fuit denegata restitutio in integrum, non obstante, quod Parentes judicialiter fassi fuissent, filios ad habitum religionis suscipiendum, & professionem emittendam coegisse, & magis praecisè in alia *Januen.* 30 *Jan.* 1694. at ad infligendam censuram satis esse monstravit.

81 Etsi Barbos. *Vot.* 16 *num.* 54. *lib* 2 & *Vot* 77 *num.* 123. *lib.* 3. dicat, quod justus metus probetur ex confessione Patris metum inferentis, tamen non est ausus affirmare, quod talis confessio per se sola sufficiat ad annullandam professionem, sed in casu dicti Voti 16. Patris confessio afferebatur in corroboratione aliarum probationum, ut legitur in *d. num.* 54. ibi *ultimo pro corollario comprobantur praedicta & num.* 55. ibi — *quae patris confessio in hac materia multum attenditur*, & in casu *d. Voti* 77. aderant depositiones aliorum testium, ut habetur ex *num.* 127. ibi *tum quia supersunt multi alii testes omni exceptione majores, quorum integerrima fides aliorum supplet defectum.* Ideoque *Nicolaus Papa*, qui confessionem Patris de metu incusso filio non sufficere judicavit, scribit Episcopus, ut super expositis à Patre, investigent veritatem, *d. cap praesens* 20 *quaest.* 3

82 *Et de metu cadente in constantem virum.* Ad proferendum rectum judicium super qualitate metus incussi, & capiendum arbitrium à jure regulatum pro nullitate, vel validitate professionis; ad animum reducendae sunt, & examinandae sequentes juris regulae, & conclusiones.

Prima quod metus, non praesumitur, sed ab allegante probari debet sive per testes, sive per conjecturas, & praesumptionem, Sperell. *decis.* 79 *num.* 37 & 38 & quidem quod non procedat ab intrinseco, vel a causa naturali sed ab extrinseco, & a causa libera, idest ab homine procedent vi coactiva, non inductiva, ad finem extorquendi consensum Sperell *d. decis.* 79 *num.* 40 Passerin *de stat. hom tom.* 3 *quaest* 189 *art* 10 *insp.* 3. *num.* 59 & *seqq.*

83 Secunda, quod metus justus cadens in constantem virum, ut talis dicatur, & faciat rescindere professionem, quinque conditiones regulariter requiruntur prima ut malum, quod timetur sit grave, secunda, ut aestimatio mali, quod timetur sit fortis, idest ut timens, non vanè, aut leviter credat malum illud sibi imminere, sed probabiliter, & rationabiliter. tertia ut metum incutiens potens sit minas exequi, cum non sit Viri constantis, ac fortis quibuscunque minis terreri, & trepidare ubi non est timor. quarta ut sit solitus minas exequi secus si sit homo verbosus, facilè iram deponens: quinta ut timens non possit facilè occurrere malis quae sibi timet imminere; quia si posset alia via malis mederi, non esset justus metus, ut docent Sperell. *d. dec* 79 *d. n* 40 & *trib. seqq.* Pac Jord. *elucubr. tom.* 3 *lib* 14. *tit.* 12. *num.* 63. Donat *prax rer. regular. tom.* 2 *p.* 2 *tr.* 11 *de profess. null quaest* 4 *num.* 11 Barb. *Vot* 77 *n.* 47 *lib* 3 Et haec nota ut scias articulare, & probare metum.

84 Tertia, quod quando pro metu adest juris praesumptio, vel testes pro parte metum passi inducti deponunt de minis, & vi, & sic de actu externo, qui sensu precipitur corporeo, & è contra testes, pro libero consensu inducti deponunt,

non de actibus facti, sed de rebus in animo, & mente existentibus, magis credendum est duobus testibus de metuquam mille de libera voluntate deponentibus, Sperell *decis 5 n 22 in fin*

15 Quarta, quod probabilis, & prudens timoris, seù metus cadentis in constantem Virum, objectum est, timor mortis, mutilationis membrorum, corporis cruciatus, longus carcer, Exilium, libertatis, Virginitatis, honoris famæ, alimentorum, & bonorum jactura, & amissio, vel alterius rei, quæ de jure debetur, Passerin *loco supra cit d q 189. art 10 insp 3 n 53 & art 9 n 17* Sanch. *de matrim lib 4 disp 5 per tot* item terror armorum Sanch *ibid* & perorrescentia Paternæ maledictionis, Rot coram Greg 414. *n 2*

16 Quinta, quod metus consideratur gravis non solum ex parte objecti, vel ex parte modi sed etiam ex parte subjecti, & censebitur Mulier constans etiamsi timeat, quod non convenit prudenter timere Viro, undè aliquis erit gravis, & probabilis metus in Muliere, qui in Viro non erit, & sic minor metus sufficit in Muliere, ut dicatur metus cadens in constantem propter illius imbecillitatem, Passerin *loco citato n 15* Graff *dec aur. par. 2 lib 2. c 5 n 3* Donat *prax. rer regular tom. 4. tr. 12. de profess. monial q 29 num 4.* Rot coram Coccin. *decis 2207 num* 10.

17 Sextu, quod coactione exclusa, restat firma professio etiamsi metus reverentialis Parentum conjunctus importunis precibus, & blanditiis intercedat, quia nudum Patris imperium non cogit, neque est sufficiens ad annullandam professionem nec ad incurrendam excommunicationem in foro externo, Passerin *ubi supra art 9 n 19* in puncto Donat. *tom. 2 part 2 tract 11 de profess null quæst 10 nu 5. & 9* Pellizzar *de monial cap 2 num 30*

18 Septima, quod quando Parentum preces (quæ præcesserunt) excedunt limites modestiæ, & simplicis hortationis, & persuasionis, & junguntur minis, aut verberibus, sivè sint formales, sivè solum virtuales, irritant subsecutam professionem, v. g. si professurus præcedenter perpetuò detineretur Domi, ita ut nunquam permitteretur egredi, si denegarentur alimenta vel Dos debita si frequenter verberaretur, si omnis occasio honestè conversandi tolleretur si villa servitia contra decentiam sui status obire cogeretur, Barbos *in c præsens 21 q 3. n 3. post principium* Donat *tom 4. tract 12. de profess Monial. quæst 29. per tot.*

19 Octava quòd minæ (dummodo testes sint concordes in illarum qualitate, lice discordent de loco, & tempore) probantur per testes singulares, Barb *in cap in omni negotio n 49 de test & attest* Ciarlin. *contr 108. n 42. & 43.* Rot. coram Buratt. *decis 205 n 11* etiam si sint domestici, Barb. *Vot 16 num 87 lib 2 & Vot 77 nu. 56 128 & 129 lib 3*

20 Nona quod licet humani moris sit, omnes illos, qui possunt nocere, & prodesse vereri, ut habetur *in c 1 26 quæst 2* in hac tamen subjecta materia, metus reverentialis qualificatus, ut supra ad effectum nullitatis professionis, regulariter cadit in Avo, Patre, Matre, quæ si sit austera metum in constantem virum inducere potest, Barb. *Vot 37 num 5. lib 2* Patruo, Tutore, & Curatore, & Fratre natu majori si simul habitet; & habeat gubernium Domus, Ricc. *collect 1176* Donat *prax rer regular tom. 2 par 2. tract 12 quæst 12.*

21 Decima quod metus semel incussus durat, & durare Præsumitur quamdiù durat ejus causa, quamvis in actu externo appareat libertas, Barb. *vot 17 n 147 & duobus seqq lib 2* in terminis professionis Monialis Rot coram Seraph *decis 1166 per tot* ubi intercesserat exploratio voluntatis facta a Vicario

22 Undecima, quod Judicis arbitrio definiendum relinquitur, qualis metus cadat in virum constantem cum enim exprimi non possint casus omnes particulares (quamvis de aliquibus malis constet esse sufficientia ad illum inducendum) & requiratur, ut plurimum probabilis æstimatio, juxta singulorum casuum circumstantias, jam Judicis arbitrium exigitur, Sanch *de matrim lib 4. disp 5: n 1* Card de Luc *de regular disc 44 n 4*

Et a Clausura egredi & Licentia egres-

egressus a clausura, quæ hic ab Ordinario conceditur nulliter professæ ex causa metus: an possit, & debeat concedi eadem auctoritate Hermaphrodito validè professo, ex causa diversi sexus, an potius sit expectanda licentia Papæ, hic jam quæritur, in qua quæstione DD non sunt concordes: nam Bonaccin *de clausur. quæst. 2 punct. 10 § 5 nu. 2* hæc habet: *Hermaphroditum, in quo virilis sexus prævalet, non posse validè profiteri in Monasterio Monialium, quia censetur vir. Si verò profiteretur in religione virorum valida esset professio. Si verò uterque sexus æqualis sit, in neutra religione profiteri potest. In dubio autem uter sexus prævaleat standum est judicio medicorum, innixo assertioni ipsius Hermaphroditi.*

Et num. 3 major difficultas est utrum Hermaphroditus, in quo virilis sexus prævalet possit contra professionem in religione virorum factam reclamare, vel alio remedio uti, quo Monasterio egrediatur, respondeo affirmativè, quamvis enim professio valida sit, nihilominus imminet scandali periculum, ad quod vitandum petere debet a Summo Pontefice facultatem exeundi. Imo Rodriq. t. 2. 1. 6 ad fin. & Sanch. n. 41. existimant expelli posse, absque Summi Pontificis facultate, eo quod religionem tum periculo gravissimi damni deceperit, & Bonac. sequitur Tambur. *de jur. Abbatissar. disp. 6 quæst. 7 n. 2 & 3.*

Tambur. de jur. Abbat. tom. 3. disp. 6 quæst. 3 num. 21 sic ait: *ex quibus colligitur Hermaphroditum inhabilem esse ad Religionem, quicunque sexus in eo prævaleat. Quod si talis Hermaphroditus taceat suum defectum in ingressu Religionis, & ad professionem admittatur, professio nulla erit: imo cognito tali defectu ab Abbate expelli debet, & spoliari habitu: ratio est, quia Hermaphroditus est infamis &c.* & paulo post: *Laurent. de Pyria tom. 2 de Prælat. quæst. 3 c. 2 nu. 59 ubi ait quod ad expellendum Hermaphroditum jam professum, non requiritur licentia Papæ, si in eo dominetur æqualis sexus, quia semper adest incentivum peccati, fomes scandali, & vix sciri potest, quo sexu sit validior.*

Et n. 22 In hac re *Ledesma* loco citato, & *Laurentius Portellus in addit. ad dubia regul. verbo professio Hermaphroditi, movent dubitationem situ dignissimam an qui in Monasterio Monialium, tanquam Muliere professionem facit, cum verè Mulier credatur, appareat, & sit, deinde supponens humeros suos gravi ponderi, ex vi illius ponderis, seu alio instanti accidenti excitatur sexus virilis, & fit vir, utrum teneatur in dicto Monasterio permanere, vel transire ad Monasterium Virorum ejusdem, vel alterius ordinis. Et respondet ipse Ledesma quod non tenetur stare nec inter Moniales, nec transire ad Monasterium Virorum, quia professionem emisit tanquam Mulier, non tanquam vir: unde si mutata est in Virum, non tenetur amplius ad officia Muliebria, sed viriliter in sæculo. Non mirandum, quod talis dubitatio inter Doctores circumferatur; quia hoc contingere naturaliter posse, affirmant gravissimi Doctores, & præsertim S. Augustin. de Civit. Dei l. 31. &c.* Et quod professio talis, fuerit ab initio invalida, tenent in eisdem terminis, & casu Pelizar. *de Monial. c. 3 n. 32* Passerin. *mox infra citandus a. 152.*

Donat. *prax. rer. regular. tom. 2. par. 2 tract. 3 de qualit. recipiend. quæst. 23. nu. 5* dicit: *secus autem dicendum, si magis vel valeat sexu virili, & in Virorum Monasterio profiteatur, vel si sit præpotens in fœmineo, & in fœminarum Monasterio, professionem faceret, sic enim validè, quia Hermaphroditus est judicandus vir, vel fœmina, juxta magnitudinem potentiæ virilis, vel muliebris, & num. 6. Si verò sit paris potentiæ, nulliter, & invalidè profiteretur.*

Et nu. 10. Ego autem credo, quando non sit nobis opus licentia, & privilegio ad expellendum hujusmodi: etenim tenentur Viri religiosi a suis Dormitoriis, Choro, & Cellis projicere Fœminas & è contra Religiosæ Fœminæ expellere masculos, sicut autem horum societas, nedum erit industria, & provocatoria ad libidinem, sed scortis plena, & sacrilegiis.

Passerin. *de stat. hom. tom. 3 quæst. 189 art. 10. insp. 4. nu. 148* sic inquit: *At juxta datam distinctionem dicendum mihi videtur, professionem eorum Hermaphroditorum, qui extrinsecus nullum sexum ritè formatum habent, validam esse, si fiat in*

Monasterio fœminarum, quia huiusmodi pro fœminis habendi sunt, unde, & eorum professionem non esse illicitam probatum est. Si vero alter tantum sexus extrinsecus sit vite formatus, alius vero sit penitus inutilis ad usum veneris, professionem valere, si fiat in Monasterio eiusdem sexus cum eo, qui in eo apparet vitè formatus &c. Sed loquendo de illis, in quibus uterque sexus extrinsecus est vite formatus, unde & ad utrunque usum veneris fiunt habiles, puto, quod sine distinctione professio illorum in quocunque Monasterio fit, irrita est professio &c.

Et num. 149. In casu autem, quod per errorem aliquis huiusmodi Hermaphroditus fuerit admissus ad professionem, quia nimirum habens alterum sexum admissus est in Religione alterius sexus, vel habens utrunque sexum vite formatum, admissus, est in aliqua Religione, tamquam non Religiosus, & non professus potest, & debet a Religione expelli. Ubi autem, vel sequendo opinionem, quæ ait professionem emissam in Religionis eius sexus, qui in Hermaphrodito prædominat esse validam, vel ubicunque professio talis vere valida sit, nec dubia, & non evidens nulla, non est admittenda doctrina Rodriq. apud Donat. d. quæst. 23 num. 9 quod scilicet ex privilegio Leonis X. possit Hermaphroditus eijci ab Ordine a Provinciali, vel Generali, & multo minus attendi debet, quod ipse Donat. asserit num 10. scilicet, quod non sit opus licentia ad expellendum huiusmodi. Ubi enim evidens esset professionem fuisse nullam id verum esset, sed ubi, vel professio sit valida, vel sit dubia, & disputabilis, seù indigens Iudice, qui de ea decernat an sit valida, servanda sunt Decreta Urbani VIII ut nullus professus eijciatur nisi titulo incorrigibilitatis, & servata forma ab eo statuta, vel Concilii Trid. Sess. 25. cap. 19. Ideo bene Navar. Ledesm. & Henriqu. supra citati dixerunt, huiusmodi professum eijciendum de licentia Papæ. Et interim ad evitandum scandalum, quod posset contingere, poteris iuxta prudentiam Superioris, talis, vel sequestrari, vel etiam carcerari, nam & grave crimen fuit in Religionem commissum, talem vitium occultare.

Et num 150. Nihil etiam in hic casibus iudicandum medico inconsulto &c. sed iudicium fieri debet per Medicos, & eorum inspectionem, ex principiis enim Medicinæ colligi poterit etiam Sexus Hermaphroditus, quia ex situ, & dispositione, & aliis qualitatibus, dantur signa, an talis habendus sit vir, vel fœmina.

Et num 151. In casu autem, quod aliquis talis vere professus eijciatur, nec tenebitur aliquam religionem ingredi, quia ad nullam est aptus, sed tenebitur ad votum castitatis, & ad alia etiam vota, & observantias Regulæ eo modo quo dictum fuit supra, teneri alios a Religione eiectos.

Quare cum tam isti Authores, licet discordes, quàm alii ab eis allegati magis communiter in hoc conveniant, quod Hermaphroditus possit validè profiteri in ea Religione, cuius sexus prævalet sequitur quod quando de nullitate a principio evidenter non constat, sed potius de validitate, vel saltem de ea dubitatur, non possint locorum Ordinarii, nec alii Regularium Superiores (iuxta Passerini Sententiam) propria auctoritate, & inconsulta Sede Apostolica, Hermaproditos eijcere, & a Religione depellere, quia votum professionis, si semel fuit validum infirmum, & invalidum, fieri non potest ab inferiore Papæ idem Passerin. *loco cit. n. 162*.

Nec relevat, quod si de facto non possent expelli, eorum societas esset occasio scandali, & provocatoria libidinis, ut dicunt Tambur. & Donat. quia ex hoc oritur causa legitima, propter quam Papa potest, imò debet dispensare, ut Hermaphroditus a Religione dimittatur ut docet Navar. *consil. 47 num. 4. de regular.* non autem acquiritur ius, ut possit sine licentia Papæ depelli: nam detecto morbo, donec responsum Papæ, seù Sac. Congr. Episcop. & Regular. habeatur, scandalis, quæ possunt contingere, occurritur, ut inquit Passerin. vel sequestratione personæ, vel alia prudentis Ordinarii provisione.

Verum est quoque id, quod firmat Passerin. quod ad cognoscendum morbum, seù præpotentiam sexus Virilis, aut fœminei, non est standum dicto Hermaproditi, sed Medicorum, & in hoc concors est DD. opinio, & etiam

Do-

Donat *loco cit. num. 7* admittit dicens, *si roges quonammodo potest cognosci ista haec praecellentia sexus, sunt qui dicant, quod standum sit ejus dicto, haec tamen regula non placet &c. etenim in his non standum est dictis eorundem, si namque quoad haec haberent liberam facultatem, non quod verius, sed quod eis melius, aut delectabilius foret, eligerent.* Et *Bonaccin de impedim. matrim quaest 3 punct 13 num. 28. ubi - Rogabis primo ad quem pertineat indicare quinam sexus praevaleat, & quid faciendum sit in dubio. Respondeo judicium pertinere ad Medicos, vel ad Matronas peritas, quae ex pudendarum partium inspectione, judicium ferre debeat &c. in dubio tamen judicium ferendum est ex ipsius Hermaphroditi assertione, nullus enim magis valet hunc statum divinare quam ipsemet &c.* Et idem tenet cum aliis Sanch. *de matr. lib. 7. disp. 106 num. 2.*

27 Haec autem pudendarum partium inspectio remitti, & evitari non debet, quia potest dari casus, quod promanatio hujus morbi, tam in Viro quam in foemina sit invalida, & prorsus inutilis ad usum veneris, & quod sine periculo scandali, Hermaphroditus possit in Religione remanere: prout accidit in una *Spoletana*, in qua cum relatum fuisset clar. m. Cardinali Pallavicino tunc Episcopo in Monasterio Monialium N. detectam fuisse quandam Monialem Hermaphroditam, quae in sexu Virili praevalere asserebatur, facta per Peritos recognitione, repertum fuit, partem sexus Virilis fuisse potius excrescentiam carnis, quam formam membri Virilis, minimè aptam, ac dispositam ad emissionem spermae. Unde exposita relatione *Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium.* & dato ab eod. Cardinali quaesito - *An dicta Monialis esset a Monasterio expellenda, seu potius toleranda:* eadem Congreg. *sub die 2. Junii 1690.* respondit *arbitrio, & prudentiae Em. Episcopi.* Quod arbitrium maxima cautela, & circumspectione (quoties arbitrio locus) hac in re adhibendum erit: quia licet Hermaphroditus non haberet sexum Virilem, vel muliebrem ritè formatum, nec aptum ad generationem; adhuc si haberet aliquem usum illorum, qui ex hoc esset sufficiens, & aptus ad explendam malitiam incontinentiae, & provocandum libidinem, tolerandus non esset.

29 Concludendum propterea est, quod licet Hermaphroditus non sit admittendus ad professionem neque in Monasterio sexus in ipso praevalentis, Donat. *prax rer. regul. tom. 4. tract. 9. quaest. 5. num. 1.* Pelizar. *de Monial. c. 3. num. 32.* Si tamen fuit admissus, non potest detecto morbo ejici, & a Religione dimitti (nisi nullitas receptionis a principio esset evidens) inconsulto Papa, qui habet justam causam dispensandi, ut dimittatur: imò ad evitanda scandala, & occasionem fovendi libidinem, debet cum eo dispensare, etiamsi validè sit professus, Navar. *cons. 47. de regular.*

30 Et hic nota, quod Hermaphroditus est irregularis, & ordinari non potest absque Papae dispensatione, Navar. *in manual. cap. 27. n. 203.* Gavant. *manual. Episc. verb. Ermaphroditus nu. 1.* Piasec. *in prax. par. 1. cap. 1. art. 3. num. 1.* Et si ordines susciperet absque dispensatione, reciperet quidem characterem si in sexu Virili praevaleret, sed perpetuo suspendi deberet ab ordinum susceptorum executione: si verò aequè incalescere sexus Virilis, & Muliebris, characterem non reciperet, Sayr. *de censur. lib. 6. cap. 8. num. 14.*

31 Item quod Hermaphroditi, seu Androgyni dicuntur, eo quod in eis uterque sexus appareat: *Herma* quippe apud Graecos masculus est: *Aphrodi* foemina nuncupatur, de quo videndus *S. Augustin. de civit. Dei lib. 16. c. 8.* Quamvis hi apud nos pauci sint, tamen aliqua Regio iis abundat, & praesertim apud Indos ubi eo quia robusti sunt, & exosi, Jumentorum loco inserviunt, prout de Provincia Floridae in America testatur Jason. *in Theatr. Orb. terrar. tom. 3.* his verbis - *abundat Regio Hermaphroditis, quorum servili opera mancipiorum, jumentorumque loco utuntur*, quem refert etiam Verticell. *in tract. de Apostolic. mission. tit. 14. miscellan. quaest. 196. dub. 1. num. 2.* qui Author *ibid. & dub. seq. ex Democrito, Plinio, & Aeliano*, probat, Lepores utrunque sexum habere, & mutuò coitu absque foeminis eorum speciem pro-

propagare denique Hermaphroditos parem, & perfectam potentiam habentes, patiendi, & generandi

32 *Esse publice denunciandum.* A declaratoria incursus hujus censuræ, quando Episcopus procedit jure ordinario datur appellatio, qua tempore debito interposita, tenetur denuntiationem suspendere, præfixo appellanti termino ad illam prosequendam. At si Ordinarius censuras comminaret vigore commissionis, & rescripti, quo solet Sac. Congr. Concilii demandare, *ut procedat contra cogentem*, prout vidimus supra, tunc puto, quod præmissa monitione ad videndum se excommunicatum denunciari, possit ad denunciationem procedere, & devenire nulla attenta appellatione, cum enim ejusmodi rescriptum non emanet, nisi causa cognita super vi, & metu illato, & sic non possit excommunicandus ab Episcopo Executore gravari, denuntiatio non poterit ab appellatione suspendi, cum certum sit in jure, quod a mero Executore non detur appellatio *c. novit 43. de appellat. c. consultationem de sent. & re judic.*

33 Ut igitur hoc rescriptum, seu Decretum Ordinarius dubito ordine contra cogentes fœminas exequatur, debebit illud exhiberi facere in forma authentica in Actis, & posteà Promotore Fiscali instante mandabit citari, & moneri excommunicandus forma sequenti.

Citetur, & moneatur N. ad dicendum contra rescriptum, sive Decretum Sac. Congr. Concilii de Urbe emanatum in Causa N. & in actis in forma authentica exhibitum ad primam diem & secunda die immediate sequenti dicendum causam quare, non debeat denunciari excommunicatus & tertia die pariter immediate sequenti, videndum contra se ipsum relaxari, & publicari cedulones eo amplius non monito &c.

Si verò rescriptum sit exequendum contra cogentes Viros, quia isti non comprehenduntur in Decreto Concilii, ut vidimus supra, & excommunicati non sunt, sed debent excommunicari, monitio erit aliqua in parte varianda, & hic poterit concipi.

Citetur, & moneatur N. ad dicendum contra rescriptum, sive Decretum Sac. Congr. Concilii de Urbe emanatum in Causa N. & in actis in forma authentica exhibitum ad primam diem; & secunda die immediate sequenti, dicendum, & allegandum causam quare non debeat excommunicari & die tertia pariter immediate sequenti, videndum se excommunicari, & excommunicatum declarari, & denunciari, ipso amplius non monito &c.

34 Translacto termino, & nihil quod relevet per citatos deducto ad denunciationem, & declaratoriam respective excommunicationis poterit devenire, appellatione quacunque, seu inhibitione, aut exhibitione absolutionis forte obtentæ a Pœnitentiaria Urbis (quæ non prodest in foro externo) non obstante. subscribendo tam acta hujus, processus, quam Cedulones, tanquam executor rescripti S. Congregationis

35 Neque denunciationem retardare poterit reflexio, seù objectio, quod cum agatur de peccato præterito, de quo cogens potest esse emendatus, non debeat contra usum Ecclesiæ (quæ illos tantum qui a peccato cessare nolunt, vel jussi restituere, aut moniti juri stare, vel pro offensa, & peccato satisfacere noluerunt censuris punit) ad excommunicationem devenire, quia hic non tantum agitur de mero peccato præterito, ut de sacro neglecto die festo, vel non servato jejunio die Sabbati Sancti, sed de peccato præterito qualificato cum damno, & ruina proximi, a quo pendent scandala, & jam sub pœna excommunicationis a lege prohibito, & nunc per sententiam Judicis, qui jubet puniri, notorio, & manifesto, ideoque rectè, & justè fertur excommunicatio contra cogentes, non solum quia sunt peccatores manifesti, & Ecclesia in foro externo præsumit, eos adhuc in peccato permanere, ex quo vim passo, modo, quo poterint, non satisfecerint, sed etiam, quia ad promovendum bonum commune, expedit, ut ita fiat, ad hoc ut cæteri homines avertantur ab hoc scelere.

De

De excommunicatione contenta in clem. 1. de sepultur.

Contingit aliquando, quod vel tempore Interdicti corpora defunctorum in casibus a jure non concessis, vel decedentium impænitenter, qui aliqua publica censura sunt innodati, scienter sepeliantur in loco Sacro, formidantes homines potius minas Consanguineorum, qui possunt corpus occidere, quam Censuras Ecclesiæ quæ eorum animas feriunt. Unde constito in actis de tali excessu, Ordinarius ad Declaratoriam poterit devenire modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XXXVII.

Visis relatione nostri Promototis Fiscalis de tumulatione in loco Sacro Cadaveris q. N publicè excommunicati (seu nominatim interdicti) & depositionibus testium, ex quibus constat tumulationem sequutam fuisse in Ecclesia N. externa die, mandantibus & exequentibus infrascriptis; nec non *visa monitione* contra eosdem exequuta, dicimus, & declaramus omnes infrascriptos, *qui temerè, & scienter sepeliri mandarunt* & actu sepelierunt in d. Ecclesia cadaver d.q.N. excommunicati *& nullo modo absoluti*, damnabiliter incurrisse excommunicationem majorem contentam in *clem. 1. de sepultur.* & propterea tanquam excommunicatos, esse publicè denunciandos, prout nos denunciari volumus, & mandamus, nempe.

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

Qui excommunicati existent, *donec satisfactionem exhibuerint competentem.* Item per caput separatum dicimus, & declaramus *d. Ecclesiam N. esse pollutam*, & non posse in ea, antequam reconcilietur nec officia divina celebrari, nec fidelium corpora sepeliri, omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius

SUMMARIUM

1 *A comminatione censuræ latæ a jure, non datur appellatio.*
2 *A declaratoria hominis, qua quis declaratur in censuram incursus, datur appellatio etiam in suspensivo, fallit, ut n. 3 & 4.*
3 *Qui dicantur temere, & præsumptuose sepelire excommunicatos, referuntur DD Sententiæ & n. 6.*
7 *Sepelientes ignorantes excommunicatos, non incurrunt pœnas* Clementinæ, 1. de sepult.
8 *Sub Clementinæ 1. de sepult censura comprehenduntur, etiam exempti, qui ab Ordinario publice denunciari possunt*
9 *Clerici seculares, vel Regulares inducentes aliquem ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesiis, excommunicationem Papæ reservatam-*

tam incurrunt. Declarat num 10

11 *Laici non ligantur censura Clementinæ cupientes de pœn.*

12 *Excommunicatus vitandus, si moriatur ante obtentam absolutionem, non potest sepeliri in loco Sacro, quamvis signa dederit contritionis & declaratur conclusio, num. 13*

14 *Quæ sint signa pœnitentiæ, & quomodo probentur, ostenditur, & n 15.*

16 *Ecclesia in qua fuit sepultum corpus excommunicati, remanet polluta, & quomodo sit reconcilianda indicatur & num. 17 20. 21 22 & 23*

18 *Sepelientes in Ecclesia scienter excommunicatum, & sepulti hæredes quomodo teneantur satisfacere*

24 *Ecclesia, in qua fuit sepultus nominatim interdictus non remanet polluta.*

25 *Presbiter, qui non est particeps sepelitionis excommunicati, si celebret in Ecclesia polluta, licet peccet, non efficitur irregularis, neque suspensus.*

Denunciationis.

FORMULA XXXVIII.

HIc auctoritate ordinaria, denunciantur, & declarantur excommunicati maiori excommunicatione infrascripti, ex eo, quia contra Sacrorum canonum prohibitionem scienter sepelire præsumpserunt in Ecclesia N. cadaver q. N. publicè, & notoriè excommunicati (seu nominatim interdicti) propter quod dicta Ecclesia remansit polluta. Ut igitur ab omnibus evitentur &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli

N. Actuarius.

Excommunicati sunt.

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

V E L

COn autorità ordinaria si denunciano, e dichiarono scommunicati di scommunica maggiore gl'infrascritti, perche contro la prohibizione espressa de' sagri canoni, hanno scientemento sepelito nella Chiesa N. il Cadavere del q. N. notoriamente scommunicato, per lo che la d. Chiesa è rimasta polluta. Ed acciòche da tutti siano evitati &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

Gli scommunicati sono.

N. N.
N. N.
N. N.
N. N.

AD-

ADNOTATIONES.

1 VISA MONITIONE. Citatio, seù monitio — *ad dicendum causam, quare non debeant declarari incidisse in Excommunicationem Clementinæ 1. de Sepultur.* præmittenda est, tam contra illos, qui facto Cadaver excommunicati sepelierant, quàm contra Rectorem, & Superiorem Ecclesiæ, & alios mandantes, & auctorizzantes sepelitionem: qui si compareant, & ab ista monitione, seù censuræ comminatione appellent, non est appellatio admittenda, sed Ordinarius, ea non obstante, procedat ad declaratoriam, quia talis comminatio nullum infert gravamen, ut docet Fagn. *in c. super eod. 2. n. 50 de appellat.*

2 At si comparentes à declaratoria appellarent, tunc esset supersedendum à publicatione Cedulonum, præfixo appellantibus termino ad illam prosequendam. Nam licèt à pœna, & sententia legis non possit appellari, ut superiùs diximus, *glos. in c. quia non 32 in fin. de appellat.* à declaratoria tamen hominis, qua quis declaratur in censuram incursus, potest appellari, & appellatio venit admittenda, etiam ad effectum suspensivum, quia Judex potuit errare, prout in terminis tradunt Navar. *consil. 9 num. 5 de sent. excom. lib. 5* Bonaccin. *de censur. disp. 1 quæst. 2 punct. 2 n. 7* Pasqualig. *ad Laurent. de Franc. part. 2 q. 12 n. 6* Fagn. *loco cit. d. num.* 50 Donat. *prax. rer. regul. tom. 2 par. 2 tract. 20. de appellat. qu. 28 num.* 3 nisi tamen delictum sepelitionis

3 excommunicati esset adeò notorium, ut nulla tergiversatione celari, & negari posset; tunc enim appellatio à declaratoria interposita non prodesset, nec deberet admitti, ut limitando regulam advertunt Bonaccin. & alii ab eo allegati *loco mox citato.*

4 Verùm si sepelientes delictum tumulationis in loco Sacro faterentur, sed ex aliqua causa ab incursu censuræ se excusandos esse prætenderent: tunc eis appellatio suffragaretur quoad suspensionem publicationis censurarum; sed manus liberæ remanerent Judici quoad publicationem faciendam pollutionis Ecclesiæ, quæ per bonam fidem sepelientium non evitatur.

5 *Qui temere, & scienter sepeliri mandaverint.* Quinam dicantur temerè, & præsumptuosè sepelire, ut innodati, censura d. Clementinæ judicandi sint, plures sunt sententiæ: una docet solos illos dici sepelientes, & comprehendi sub censura, qui propriis manibus cadaver deponunt intra Sepulturam; sed hæc opinio Clementinam eludit, & exponit ludibrio, quia cum id possit expleri per unum Vespilionem, cæteri qui ad Cadaver sepeliendum mandatum, & auctoritatem dederunt liberi essent. Alia Sententia tenet, quod non solum Parochus, qui levat corpus cum suis Clericis; sed etiam deferentes Crucem, portitores Cadaveris, fodientes tumulum, levantes lapidem, & Consanguinei instantes, ut sepeliatur, dicantur mortuum sepelire: at hæc quoque opinio videtur extrema, quia cooperatores remotè, & dispositivè non nisi valdè impropriè dici possunt sepelientes, licèt sint cooperantes, & auxilium dantes, de quibus Clementina non loquitur, sed de sepelientibus. Tertia sententia distinguit inter cooperantes, & mandantes, & facientes sepelire, & vult, quod soli mandantes sepeliri, aut qui de facto corpus excommunicati tradunt sepulturæ, sint excommunicati: illi vero, qui solum comitantur funus, vel cantant, aut deferunt Crucem, vel luminaria, sub dicta Clementina minimè comprehendantur.

6 In prima Sententia residet cum Novar. Bonaccin. *de censur. disp. 2 quæst. 2. punct. 3 num. 8.* In secunda Sannel *de Sepultur. tract. 2 disp. 2 contr. 10. n. 5. & 9.* in tertia Donat. *prax. rer. regular. tom. 3. tract. 9 de Sepult. quæst. 39 num. 6. & 7.* Nicol. *lucubr. can. lib. 3 tit. 39 num. 180. §. 5* & non displicet Passerin. *de stat. hom. tom. 2 quæst. 187 art. 4. nu. 37 & 58* qui illam enucleando *num.* 59. dicit, quod sub nomine sepellentium, veniunt qui corpus inferunt in Sepulcrum, item illi qui Sepulturam claudunt, vel terra corpus sepultum cooperiunt: item qui ipsam sepelitionem mandant, nimirum Consanguinei, qui jubent defunctum excommunicatum sepeliri: item, qui

aliquo

aliquo positivo modo immediatè ad actum sepeliendi sua auctoritate concurrunt, quod facit Parochus assistendo Sepulturæ ex Officio, tamquam habens jurisdictionem aliquam in cadaveris Sepulturam, levando cadaver, & ducendo illud ad Ecclesiam. ex quibus dicendum videtur, quod tertia sententia verior sit, & in praxi sequenda

7 Censura autem citatæ Clementinæ incurritur, quando mandantes, & sepelientes scienter excommunicatos, aut nominatim interdictos in Ecclesiis, vel Cœmeteriis sepeliunt, si enim hoc facerent ignoranter, ignorantia etiam aliquo modo culpabili, vel ex gravi metu coacti, essent excusandi, quia d Clementina ferit audaces, scientes, & præsumptuosos, ut patet ex illis verbis -- *qui propriæ temeritatis audacia, scienter sepelire præsumunt* quæ arguunt dolum, & temeritatem contrafacientis, ut tradunt Graff *dec aur par 1 lib 1 cap 13 num 94.* Sayr *de censur lib 2 cap 4 n 10.* Donat *d quæst. 39 num. 5* Quia autem sunt præsumptuosi, non solum censuram Clementinæ; sed etiam interdictum ab ingressu Ecclesiæ incurrunt, vigore, *c Episcoporum de privil in 6*

8 Porrò sub hac Clementinæ Censura cadunt, & comprehenduntur non tantum laici, & Clerici Sæculares subditi Diœcesano, sed etiam Regulares, & alii exempti, nullo quoad hoc suffragante Indulto exemptionis, vel quovis alio privilegio sub quacunque forma concesso, ut in eadem Clementina habetur expressè, & fatetur Passerin *de stat hom tom 2 d quæst 187 d art 4 nu. 53* unde & hos, sepelientes scienter excommunicatum, vel nominatim interdictum in eorum Ecclesiis, aut Cœmeteriis, poterit Ordinarius excommunicatos denunciare, ut à Subditis evitentur, ut jam probatum est supra in *Form 1 § quid autem dicendum*, ubi plures auctoritates ad hoc firmandum allegavi, quibus hic addo Nicol *in flosc verb exemptio num 14 cas 7* qui sic ait -- *Unde ad hoc ut evitentur, possunt ab Ordinario denunciari, quando in aliquem excommunicationem inciderunt*, & allegat duo decreta.

9 Quid si defunctus non sit excommunicatus, neque nominatim interdictus; sed tamen fuerit Sepultus in Ecclesia Sæculari, vel Regulari, vigore electionis Sepulturæ in ea factæ ad suggestionem Clericorum Sæcularium, sivè Regularium, an inquam tunc sepelientes aliquam censuram incurrant? Respondetur, quod si defunctus fuit ab uno, vel pluribus ex Clericis Sæcularibus, vel Regularibus promissione inductus ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesiam (secus in alienam) inducentes, excommunicationem Papæ reservatam incurrunt, non tamen propter actum Sepelitionis, sed inductionis ad electionem Sepulturæ prædictam, ut habetur in *Clementina Cupientes § fanè de pæn* Ecclesia verò, in qua Cadaver Sepultum fuit, subiacebit Ecclesiastico interdicto, donec facta fuerit Ecclesiæ, in qua de jure sepeliendus erat, Cadaveris, & omnium, quæ occasione Sepulturæ ad eos pervenerant plenaria restitutio, juxtà dispositionem text *in c. 1 de Sepultur in 6*

10 Notandum est tamen, quod Clerici Sæculares, aut Regulares non afficiuntur his pœnis per simplex consilium, sivè adortationem ad eligendam Sepulturam in eorum Ecclesiis, quia citata jura eos tantum ligant, qui pacto, voto, aut juramento, seu promissionem irrevocabili, ad id inducunt, ut communiter tradunt Samuel *de Sepult tract 1 disp 2 contr 1 concul 8 nu 16 & 17* Pasqualig *ad Lauret de Franch contr par 2 quæst. 63 n 2* Donat *prax rer regular tom. 3. tract 9. de Sepult quæst 27 num. 3.*

11 Notandum secundò, quod laici non ligantur censura d Clementinæ *Cupientes*, etiamsi pacto, vel promissione irrevocabili aliquem induxerint ad Sepulturam eligendam, Samuel *loco citato conclus 20. num 46 & 47* Passerin *in d c 1 de Sepultur in 6 num 3* Medic. *de Sepultur par 1 quæst 8 nu. 18* Ricc *prax for Eccles par 4. resol 294. nu 32.* Et hinc oritur quod si Episcopus, laicos alicujus Confraternitatis, Statuto, vel Synodo, sub dicta censura comprehenderet, nulliter & malè ageret, quia cum electio Sepulturæ taliter facta sit valida, ut probant mox allegatæ auctoritates, & laici

laici de jure nulla pœna propter hoc afficiantur, neque mortaliter peccent, inde sequitur, quod pœna excommunicationis omnium pœnarum gravissima, & quæ sine lethali culpa non fertur, coerceri non valeant, sed alia arbitrio mitiori, v.g. restitutionis Cadaveris, & omnium, quæ occasione funeris oblata fuere, vel privationis juris cadavera in eorum Ecclesiis sepeliendi.

12 *Et nullo modo absoluti.* Est enim regula indubicata, quod Excommunicatus denunciatus, vel publicus, & notorius Clerici percussor, moriens ante absolutionem, obtentam ab eo, qui eum poterat absolvere vivum, vel saltem à Sacerdote in articulo mortis (quo tempore nulla adest reservatio) etiam si signa pœnitentiæ, & contritionis dederit, in loco sacro sepeliri non potest, text. est clarus in *c. a nobis 28. de sent. excom.* Bonacin *de censur. disp. 2. quæst. 2. punct. 3. § 3. num. 7.* Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 4. num. 13.* Paserin. *de stat. hom. loco supra cit. num. 52.*

13 Cavendum propterea est à quorundam DD. lectura, qui absque modificatione loquentes absolutè asserunt, quod Excommunicati denunciati, decedentes cum signis contritionis, & pœnitentiæ possint in Ecclesia, & loco sacro sepeliri: id inquam est intelligendum postquam fuerint post mortem in forma Ecclesiæ consueta absoluti, ut alibi supra in præludio jam dixi § 4. *vers. absens* ubi formulam expediri solitam à Sac. Penitentiaria ex Fagnano retuli. Signa enim pœnitentiæ requiruntur, ad hoc ut valeat Superior, cui excommunicatio erat reservata, post mortem à vinculo excommunicationis innodatum indirectè absolvere, quem aliàs sine pœnitentiæ signis non absolveret *c. sacris 38. de sent. excom.* quæ absolutio necessaria est, ut in loco sacro excommunicatus sepeliatur, pro eo oretur, & suffragia celebrentur, ut docent Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 28. num. 17.* Barbos. *in d. c. a nobis num. 7. de sent. excom.* Pirhing. *in jus can. lib. 5. tit. 39. num. 178. in fin.* Donat. *tom. 3. tract. 9. quæst. 41. num. 2.*

Et hoc quidem procedit, & verum est etiamsi excommunicatus in articulo mortis constitutus, ob defectum Sacerdotis, fuisset a simplici Clerico, vel laico (qui talem facultatem non habent) a censura absolutus, ut advertunt Graff. *dec. aur. par. 1. lib. 1. cap. 13. num. 89.* Passerin. *de stat. hom. tom. 2. art. 1. quæst. 187. num. 511.* quidquid nimis laxè sentiat Samuel. *de Sepult. tract. 2. disp. 1. contr. 9. num. 17. & 18.*

14 Signa autem pœnitentiæ, & contritionis sunt, detestatio saltem verbalis delicti, & elevatio manuum, & oculorum ad Cœlum, vocatio Confessoris, tunsio pectoris, invocatio nominis Jesu, B. M. Virginis, & Sanctorum, osculatio rei sacræ, & similia indicantia emendationem, Fagnan. *d. c. a nobis n. 13. de sent. excom.* Passerin. *de stat. homin. d. tom. 2. d. quæst. 187. d. art. 4. num. 113.* quæ signa ad effectum obtinendæ absolutionis post mortem, unico teste probari, dicunt Medic. *de Sepult. part. 1. q. 11. num. 31.* Pirhing. *loco supra citato d. num. 178. in fin.* Graff. *consil. 7. num. 6. de sent. excom. par. 1.*

16 Quod si ante obtentam absolutionem sepultum fuerit in loco sacro corpus excommunicati vitandi, qui vivens dedit signa pœnitentiæ, obtenta facultate illud absolvendi, non est necesse, quod exhumetur, sed poterit absolvi & sic sepultum relinqui: interim tamen dum non absolvitur, nec locus pollutus reconciliatur, non possunt ibidem nec divina officia celebrari, nec alia corpora sepeliri: unde si non possit defunctus excommunicatus statim absolvi, vel debebit exhumari, vel relinqui locus, ut violatus, quod ultimum non est faciendum, non enim debet populus remanere privatus divinis officiis & Ecclesiastica Sepultura ob culpam alterius, ut dicit Passerin. *de stat. hom. loco supra citato d. num. 52. circa fin.* si verò corpus excommunicati ab aliis corporibus discerni, & separari non possit, erit tunc saltem locus sacer reconciliandus, ut tradunt Sayr. *d. censur. lib. 2. capit. 4. num. 11.* Franc. *de Eccles. cathedr. cap. 26. n. 175.*

17 Ad occurrendum igitur ejusmodi casibus in Diœcesi contingibilibus, debebit Episcopus in Synodo, saltem pro locis, quantumtum distant à Civitate facul-

cultatem concedere Vicariis foraneis, ut possint excommunicatos denunciatos jure ordinario, & in casibus Sedi Apostolicæ non reservatis, decedentes antequam fuerint in vita absoluti, absolvere post mortem in forma Ecclesiæ consueta, dummodo ante obitum dederint signa pœnitentiæ, & Ecclesias non consecratas pollutas, juxta formam in Rituali præscriptam (si Sacerdotes sint) reconciliare

18 *Donec satisfactionem exhibuerint competentem* Sepelientes scienter excommunicatum in loco sacro, nequeunt ab incursa excommunicatione absolvi, nisi satisfactionem arbitrio rationabili Episcopi exhibuerint competentem, ut habetur expressè in citata *Clem 1 de Sepult* ibique *glos in verf eis quibus*, Bonacin *de censur disp 2 quæst 2 punct 3 § 3 num 8* Barb. *in d c 1 de Sepultur num. 1*

19 Defectus verò excommunicatus, si ante obitum signa pœnitentiæ, & contritionis dederit, & ideo sit absolvendus, illius hæres quamvis laicus tenetur & compellitur satisfacere injuriam passo etiamsi nihil ad eum pervenerit de bonis defuncti, secundum expositionem text. *in d c ambis il 2 de sent excom.* quam veram dicit Fagnan *ibi num. 34.* ubi quod hoc est singulariter notandum: & licet Passerin. *loco citato d num 52* videatur sentire, quod hæres teneatur ex delicto defuncti pro viribus hæreditatis, Fagnanus respondit, quod hæc regula vera est, & locum habet, quando defunctus excommunicatus ante obitum signa contritionis non dedit, juxta sensum, & litteram alterius text *in c. ultimo de Sepultur* & regulariter defunctus non absolvitur, nisi per hæredem satisfacta parte, vel nisi præstito juramento de parendo mandatis Ecclesiæ, Pignatell *consult 59 num. 44 tom. 2* qui plura Decreta refert

20 *Dictam Ecclesiam N esse pollutam* Ecclesiam, sive Cœmeterium, per sepulturam excommunicati vitandi pollui, nemo dubitat, *c consuluisti de consecr Eccles* Pac. Jord *Elucubr tom. 1. lib 5 tit 12 num 123* & concordantes passim & ideo antequam reconcilientur, nec officia divina cantari, nec fidelium corpora sepeliri in eis posset, pariter absolutum est, dummodo pollutio Ecclesiæ non maneat occulta Pac Jord *elucubr tom 1. lib 5 tit 12 num. 149* Sayr & alii ab eo allegati *de cens lib 2 c 4. nu. 11. & 12* Reconciliatio autem, prout dixi *par 1 tit 6 ad form. 10 num. 26* si Ecclesia polluta, sit consecrata, fieri non potest nisi ab Episcopo Ordinario, vel ab alio Episcopo de ejus licentia, si verò sit tantum benedicta, poterit per delegationem Episcopi a quocunque Sacerdote aspersione, aquæ lustralis, & Orationibus in Rituali præscriptis reconciliari, ut probant DD ibi allegati, quibus hic addo Graff *consil lib 3 de consec. Eccles cons 2 num 15* Ventrigl *in prax. part 2 annot 17 § 2 num 25* ubi *num. 26* firmat, quod Prælati Regulares

21 suas Ecclesias quocunque modo violatas, sivè pollutas, possint reconciliare aqua prius per Episcopum benedicta; & si Episcopus distet à loco per duas dietas, valeant ipsimet aquam benedicere, vigore privilegiorum concessorum à Julio II & Leone X. de quibus mentionem facit Tamburin. *de jur Abbat tom 1 disput 23 quæst 10. num 3 & 4* Pac Jordao *elucubr tom 1 lib 5. tit 12 num 164.* ubi quod hoc privilegium fuit à Leone X concessum Minoribus

22 Hæc autem Ecclesiæ reconciliatio, debet fieri expensis illius, qui eadem violavit, si sciatur quis sit, & solvendo sit: si verò ignoretur, vel non sit solvendo, tunc recurrendum est ad consuetudinem, vel statutum loci, sivè Ecclesiæ: quibus deficientibus, si Ecclesia esset curata in Rectorem, seu Parochum hoc onus rejicitur: vel si ipse pauper sit, in Parochianos, ac denique in defectum omnium prædictorum, ipse Episcopus suis sumptibus, Ecclesiam reconciliare debet, Barbos *in c aqua nu. 2 vers reconciliatio de consecr Eccles* quem sequitur Pirhing. *in jus can lib 3 tit 40. num 20 in fin.*

23 Præterea notandum, quod licet nonnulli DD quos refert Barbos. *de offic & potest. Episc alleg 28 num. 60.* voluerunt, quod si Episcopus longè distet, & non possit statim accedere ad reconcilian-

standam Ecclesiam consecratam pollutam, valeat concedere facultatem, ut in ea ante reconciliationem celebrentur Divina officia. hæc tamen opinio in praxi servanda non est, sed per Episcopum urgente aliqua justa causa alio modo erit providendum, v. g. concedendo facultatem, ut celebrentur Missæ in loco decenti non sacro super Altare portatile, D. Thom. *in sum. par. 3. quæst. 83. art. 3. ad 2.* vel in privatis Oratoriis, & aliis locis institutis ad Divina celebranda, ut monent Barbosa *alleg. 28 num. 62.* Gavant. *in manual. Episc. verb. Ecclesiæ reconciliatio num. 9.* Pac. Jord. *loco supra citato num. 152.*

24 Notandum secundò, quod si defunctus sepultus in Ecclesia, non esset excommunicatus, sed nominatim interdictus, quamquam in loco sacro sepeliri non potuerit, & sepelientes excommunicationem d. Clementinæ incurrerint: adhuc tamen ibi sepultus non facit locum pollutum, cum hoc non sit jure expressum, ut advertunt Sayr. *de censur. lib. 5. cap. 16. num. 22. circa fin.* Pirhing. *in jus can. lib. 3. tit. 40. num. 13. circa fin.* & sic tali casu Ecclesia nulla reconciliatione indiget.

25 Notandum tertiò, quod extraneus, qui hujusmodi criminis non est particeps, si missam celebret, aut alia divina officia peragat, vel corpora defunctorum sepeliat in Ecclesia publicè violata, quamvis mortaliter peccet (nisi urgente necessitate faceret de licentia Episcopi,) irregularis tamen, aut suspensus non efficitur, quia violatio Ecclesiæ non est propriè censura, ut de veriori Sententia tenent, Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 4. nu. 12. ver. qui verò, & lib. 5. cap. 16. num. 29.* Parc. Jord. *d. tom. 1. lib. 5. tit. 12. num. 141. & 142.*

De excommunicatione contenta in cap. dilecto de sent. excom. in 6.

Frequenter contigit, quod volentes Episcopi visitare loca exempta suæ Diœcesis, vel quia sunt in possessione visitandi, vel quia loca sunt jure delegato Concilii, vel alio legitimo titulo, quò ad hoc ordinariis subjecta. adhuc noluit exempti, visitationem recipere, neque Episcopum ad visitandum admittere: ideoque in actu visitationis sese opponunt, & etiam violenter resistunt. Unde Episcopi ad tuendam propriam jurisdictionem, possunt renuentes statim, & de facto absque monitione excommunicare, tanquam pars, & Executor officii, non tanquam Judex, quæ excommunicatio erit registranda per Notarium assumptum in Actis Visitationis, & postea publicanda modo sequenti.

Decreti Excommunicationis.

FORMULA XXXIX.

Die... mensis... anni... Cum Illustrissimus, & Reverendissimus D. Episcopus N. exerceret suam jurisdictionem visitando, N. & N. ausi fuerunt de facto resistere, sibique volenti Ecclesiam N. ingredi, & visitare, sese opposuerunt: quare ipse Reverendissimus Episcopus in ipso actu manifestæ violentiæ sibi illatæ, pro defensione, suorum jurium, *vim vi repellendo*, ipsos prænominatos N. & N. excommunicavit, & contra eos mandavit Cedulones affigi, *prout ex actis visitationis*

Ita est N. Visitationis Actuarius rog.

SI denunciano, e dichiarano per tanto scommunicati di scommunica maggiore li sopradetti N. & N. per essersi opposti con violenza a Monsignor Vescovo nell'atto che voleva visitare la Chiesa, (o Monastero (N. & hanno impedito, che la visita non si faccia, acciocche da tutti siano evitati &c.

Lo stesso N. Attuario della Visita

Luogo ✠ del Sigillo.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus, qui per modum defensionis & tanquam pars, utitur jure suo, potest injuriam censura propulsare absque monitione.*
2 *Visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, non debet frangere Portas Ecclesiae, sed uti gladio spirituali.*
3 *Patentati S. Officii, in his, quae concernunt disciplinam Ecclesiasticam subjiciuntur Ordinario Visitatori.*
4 *Moniales exemptae impedientes Visitationem, quomodo censuris sint coercendae, ostenditur.*
5 *Visitator excedens visitando terminos suae facultatis, juste repelitur.*
6 *Actuario Visitationis, plene creditur in his, quae pertinent ad visitationem, & num. 7.*
8 *Visitator antequam incipiat visitare, debet deputare Actuarium cum facultate Notarii publicici.*

ADNOTATIONES.

1 VIM, VI REPELLENDO. Hoc dicitur in Formula, ad demonstrandum, quod Episcopus in ferenda hac censura, non debet assumere partes Judicis, sed adversus potentiam, & violentiam renuentium visitationem, eodem tempore, quo repellitur, gladio ecclesiastico, debet tanquam pars extrajudicialiter injuriam propulsare, ut habetur in hoc *c. dilecto de sent. excom. in 6* & agendo sic, non astringitur ad juris ordinem servandum: imo hoc pacto se reum constituit, & adversarios actores facit, quos oportet conqueri de injusta excommunicatione, quae tamen absque ulla monitione valida, & justa est, ut communiter docent, Barb. *in d. c. dilecto num. 5 & seqq.* & supra Concil. *sess. 25 c. 12. num. 17 de regular.* Genuen. *in prax. cap. mihi 18 num. 2.* ubi dat formulam Decreti scribendam à Notario Ciarlin. *contr. l. 1. cap. 65 num. 12* Tamburin. *de jur. Abbatiss. disp. 17 quest. 3 num. 4.* Fang. *in c. procurationes de cens. à num. 29. ad 35 & per tot.* ubi quod ex hac verissima conclusione oritur limitatio, & patet responsio ad jura quae dicunt, sententiam excommunicationis ferendam non esse sine causae cognitione, & monitione, ut *c. nemo 2 quaest. 1 c. sacro de sent. excom. & c. 1 eod. tit. in 6* quoniam vindicant sibi locum, quando Episcopus procedit ut Judex, non autem quando procedit ut pars, & tanquam ille, qui utitur jure suo tanquam per speciem defensionis, ut hoc casu, tunc enim sine causae cognitione, & monitione, tenet excommunicatio, Card. de Luc. *Miscellan. disc. 15 num. 9 ver. ult.* Graff. *dec. aur. par. 2. in Appendic. l. 3. c. 1. n. 42.*

2 Et quamvis Barb. *supra Concil. loco citato nu. 26 & de jur. Eccles. lib. 2 c. 43 n. 139* Ciarlin. *d. c. 65. num. 12* Tambur. *d. q. 3 num. 4.* & Ventrigl. *in prax. par. 1. annot. 58 § unicon. 88* velint, quod renuentibus Regularibus, vel aliis exemptis visitationem, & claudentibus ostium Ecclesiae vel Monasterii, liceat Episcopo vim inferre, & ostium frangere, mihi tamen magis placet in praxi sententia Grassii *decis. aur. par. 2. lib. 3. c. 27 n. 59.* ubi sic ait — *Visitator non debet frangere portas Ecclesiarum si sibi denegetur aditus ad faciendam visitationem, ita Innoc. in d. c. 1 de immunit. Eccles. quia bona Ecclesiarum sunt Sancta Sanctorum, & Domino consecrata &c. & sic qui violentiam facit, sacrilegium committit*

12. q. 2. *e nulli liceat, & e quicunque, sed potest uti gladio spirituali, idest excommunicatione, vel interdicto, facit text. in c. dilecto de sent. excom. in 6. & ita defendere suam possessionem, hoc est visitationem ita not. per Innoc. & Host. in c. venerabili de cens. &c.*

3 Prædicto autem gladio spirituali poterit Episcopus Visitator uti, etiam contra patentatos Tribunalis S. Officii, qui in his, quæ concernunt disciplinam Ecclesiasticam, & morum correctionem non sunt exempti, sed possunt, & debent visitari, prout *S. Congr. sub die 16. Januarii 1672.* rescripsit Episcopo Meliten his verbis. *Ho risoluto questo S. Congregatione del S. Officio, che in occasione della Visita, e quanto allo disciplino Ecclesiastica, e costumi, posso V. S. correggere, e punire i Chierici patentati di questo S. Officio secondo la forma del S. Concilio di Trento*: quam resolutionem refert D. Raynald. *observ. crim. supplem. ad cap. 1. supplem. 3. num. 127.*

4 Si autem ageretur de visitatione Monasterii Monialium exempti, vigore *Clementinæ Attendentes de stat. Monac.* quodammodo innovatæ a Concilio Trid. *sess. 25. de regul. cap. 9.* & Visitator oppositionem inveniret, non esset statim ad censuras procedendum, sed prius opponentes, & impedientes essent monendi, saltem per diem ante, ad desistendum ab illato impedimento, quod si nollent resipiscere, tunc ipso jure excommunicationem in *d. Clementina* contentam incurrerent, & Episcopus Visitator, posset impedientes, & opponentes sic innodatos publicè denunciare, absque alia sententia, *Glos. in d. Clem. verb. impedire, & verb. ipso facto* Barbos. *ibid. num. 6.*

5 Veruntamen si Moniales exemptæ accersitis Notario, & testibus protestarentur, se esse paratas, & promptas Visitatorem cum debito numero, & qualitate personarum recipere, & per se non stare, quo minus illum canonico modo admittant, & nihilominus Visitator numerum superfluum personarum, vel qualitates a Clementina requisitas non habentium secum ducere, & introducere in Clausuram vellet, tunc oppositio esset juridica nec posset Visitator impedientes justè censura percellere, *e ut juxto de offic. ordin. d. Clem. Attendentes § ipsos juncto glos. in verb. viris actis.* Imo potius ipse Visitator fines suæ facultatis excederet, Grass. *dec. aur. par. 2. lib. 3. c. 27. n. 60.* & ad interesse teneretur, si ita impedientes excommunicaret Pirhing. *in jus can. lib. 5. tit. 31. num. 12. vers. addit glosa.*

6 *Prout ex actis visitationis.* Notarius, sive Actuarius visitationis testatur de oppositione, & excommunicatione respectivè, tanquam de re pertinente ad suum officium: nam Episcopus, neque ejus Vicarius non debet in aliquo se ingerere: quia per quemcunque actum judicialem, quem faceret, videretur recessisse à via procedendi ut pars: liber autem, seu acta visitationis, ab eodem Notario, seu Actuario conscripta, & in Cancellaria Episcopali retenta plenam inducunt probationem de contentis in illis: ideoque ratione officii publici, ejus attestationi standum est, ut in terminis probat Ricc. *prax. rer. for. Eccles. part. 1. resolut. 545. per tot.* cum certum sit, quod

7 Episcopus sententiam excommunicationis a se latam, per Notarium, aut Scribam valeat promulgare, Sayr. *de censur. lib. 1. cap. 13. n. 4.*

8 Caute autem Episcopus Visitator agendo, debet antequam ad visitandum accedat, scripto præmonere visitandos, ut parent se certa die ad recipiendam visitationem, nec non deputare visitationi Officiales, & præsertim Actuarium cum facultate Notarii publici, dato per eum in actis juramento de fideliter officium exercendo, ne unquam de illius deputatione, & fide sit dubitandum.

De excommunicatione contenta in Consti. Greg. XIII. Dubiis, Bullar. tom. 2. pag. 394.

Hæc Gregorii Constitutio, fuit à me per extensum data *in par. 1. in Apendic. pag. 283.* cujus dispositione violetur, jam dictis hic aliqua addere pro illius vera intelligentia, abusus prevenendo non piget, nec te addita forte legisse pigebit.

Dico autur, quod si Episcopus in primordio sui guberni, & in Syndicatu Vicarii Capitularis inveniret certitudine facti, illum absque necessitate pluries ingressum fuisse Clausuram Monasteriorum Monialium, vel in eam numerum excessivum personarum, etiam laicarum introduxisse, poterit sibi pro exemplo futurorum Vicariorum Capitularium, pro correctione delinquentis expedire videatur, declarare eum incidisse in excommunicationem contentam in d. Bulla, modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XL.

V*Isis actis Syndicatus* R.D.N. Vicarii Generalis Capituli proximæ præteritæ Sedis vacantis hujus nostræ Cathedralis Ecclesiæ, ex quibus satis constat (*præter alios notabiles defectus* sui regiminis) ipsum Vicarii Capituli munere fungentem, abutendo facultate *sibi ratione officii a jure tributa* per tres vices absque necessitate, *& etiam a laicis juvenibus associatus*, contra expressam prohibitionem Bullæ Greg. XIII. quæ incipit *Dubiis* in Clausuram Monasteriorum Monialium hujus Civitatis, nempe S. N. & S. N. ingressum fuisse: *visa monitione* contra eum exequuta, dicimus, & declaramus prænominatum N. *incurrisse excommunicationem* contentum in d. Bulla, & tanquam excommunicatum, esse publicè denunciandum, prout nos contra eum Cedulones relaxantes, denunciari volumus, & mandamus, &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1. *Vicarius generalis Capituli, tenetur stare Syndicatui.*
2. *Episcopus novus, omittens Syndicatum contra Vicarium Capituli, peccat mortaliter.*
3. *Vicarii Capitulares, sæpe abutuntur jurisdictione.*
4. *Quænam sint crimina, quæ cadunt sub Syndicatu Vicarii Capituli, ostenditur, & n. 5 & 6.*
7. *Quæ possit facere Vicarius Capituli suo jure ordinario ostenditur & n. 8 9 10 & 11.*
12. *Prælati non possunt ingredi Clausuram Monialium, nisi occurrente necessitate, & à paucis, & Ecclesiasticis Viris associati, non autem a laicis, num. 13 & 14.*
15. *Prælati visitantes septa Monialium, non possunt, nec debent secum ducere plusquam octo personas, & n. 16.*
17. *Vicarius Capituli, si est Bullæ Gregor. XIII transgressor, an & quanto à censuris fuit communicatis ab Episcopo appelles ostenditur.*
18. *Vicarii Capitulares visitantes septa Monialium, & non servantes Bullam Greg. XIII censuras in ea comminatas incurrunt, & vindicatur conclusio ab objectis n. 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 & 30.*
31. *Vicarius Capituli Bullæ Gregor. XIII transgressor, absolvitur ab Episcopo.*

Denun-

Denunciationis.

FORMULA XLI.

Hic auctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur excommunicatus N. Vicarius Generalis Capituli proxime præteritæ Sedis vacantis ex eo, quia contra prohibitionem expressam Constitutionum Apostolicarum, sine necessitate, & forma sibi in eis præscripta non servata, abutendo auctoritate officii ausus fuit pluries ingredi in clausuram Monasteriorum Monialium hujus Civitatis. Ut igitur ab omnibus evitetur &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

Con autorità ordinaria si denuncia, e dichiara scommunicato di scommunica maggiore N. Vicario Capitulare della prossima passata Sede Vacante, perche contro la prohibitione espressa delle Constitutioni Apostoliche, senza necessità, e giusta causa, e senza osservanza della forma al suo officio prescritta, abusandosi dell'autorità della carica, & entrato più volte nella Clausura de Monasteri di Monache. Accioche dunque sia da tutti evitato &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario

ADNOTATIONES.

1 *VISIS ACTIS SYNDICATUS.* Ex actibus enim Syndicatus, si Vicarius defecerit, remanebit instructus processus, ex quo Episcopus poterit illum censura punire, tenetur etenim Vicarius Capituli stare Syndicatui, & reddere rationem novo Episcopo Successori suæ administrationis; qui successor, si enim alicujus criminis reum inveniat, auctoritate tributa à *Concilio Trid. c. 16 sess. 24. de reform.* punit, ut communiter tradunt, Piasec. *in prax. par. 2. cap. 4. art. 1. de person. Iudic. n. 16 ver. similiter*, Pac. Jord. *elucubr. tom. 2. lib. 12. tit. 2. num. 43.* ubi resolutionem Sac. Congr. Concilii refert Gallemart *collect. in Concil. d. c. 16 num. 4.* Pirhing *in jus can. l. 2. tit. 28 n. 73 ver. porro.*

2 Hanc autem Syndicatum Episcopus facere non omittat, nec reputet hanc omissionem esse levem: quia *Concilium Trid. d. c. 16 sess. 24* non consulit, aut hortatur Episcopum, ut recipiat rationem administrationis officii à Vicario, & aliis Officialibus Capituli, sed ei præcipit, & imperat illis verbis *rationem exigat*, & per consequens Episcopus scienter, omittens id facere contra præceptum Concilii non est immunis a culpa mortali, per text. satis clarum *in c. nulli fas 19. dist.* & ex aliis juribus ad hoc probandum adductis à Fagn. *in c. quoniam n. 22. de constit. & in c. à crapula nu. 21. de vit. & honest. cleric.*

3 Idque optima ratione à Concilio ordinatum fuit, quia inde non parva proveniunt bona; hoc enim timore perterriti Vicarii Capituli, æquiùs officio fun-

guntur suo; at dum vident syndicatui subjici non debere, sæpè aliqui fortè prævaricatores fiunt, justitiam passionibus ducti subvertunt, disciplinam enervant, & omnia gratia, vel præmio pro arbitratu gerunt.

4 *Præter alios notabiles defectus* Per hanc Formulæ expressionem datur intelligi, quod si Vicarius Capituli gravaretur in Syndicatu de aliis criminibus ad Officium spectantibus magis contrà eum urgeret præsumptio malæ fidei ingressus in Clausuram Monialium, adeò ut rigidiùs mereretur plecti, v. g. si constaret Decreta, rescripta, licentias per gratiam vel Sordes concessisse, mulctas pecuniarias, reis pro delictis inflictas, locis piis ad formam Concilii non applicasse: ludos, & illicita à Sac. canonibus prohibita Clericis explicitè concessisse, & non prohibuisse Clausuram Monialium custodiri non procurasse, & neglexisse distributiones quotidianas, cum esset Canonicus, quamvis Choro non interfuerit,

5 percepisse (nam illas non lucratur, nisi choro intersit, ut reprobato Garc. *de benef. par. 3. cap 2. num. 359* firmat Monet *de distrib par 2 q 11. num. 83 & pluris. seqq.*) loca Diœcesis ante lapsum anni à postrema Episcopi defuncti visitatione, visitasse, & procurationem exegisse,

6 (visitare enim non potest, nisi post lapsum anni à die ultimæ visitationis, Barbos *de canonic. cap 42. num 70. & 71.*) alienationi bonorum Capituli, vel Ecclesiarum contra formam juris, assensum præstasse Ecclesias Parochiales Pastore viduatas, de Æconomo, seu V. Curato non providisse. Hæc enim cadunt sub sindicatu.

7 Non posset tamen, neque deberet Sindicari 1 de facultate data absolvendi à casibus Episcopo reservatis 2 de absolutione excommunicationis incursæ ob levem percussionem Clerici 3 de translatione Beneficiorum simplicium ab Ecclesiis collapsis 4 de reservatione jurispatronatus, in fundatione Benefici, vel Ecclesiæ 5 de licentia data pro fundatione novi Conventus. 6 de dispensatione concessa interstitiorum 7 de Decretis interpositis pro alienatione bonorum, Ecclesiæ ad fortuam c terrulas 11 *quæst. 2* 8. De dispensatione denunciationum pro matrimonio contrahendo, nam hæc jure ordinario dare, & concedere potest Vicarius Capituli.

8 De prima docet Graff *dec aur. par 2. lib 3 cap 27 nu. 23* & adest declaratio *S Congr Conc 3 Decembr 1632.* quam refert Barb. *decis Apost collect 717 nu 5.* De secunda idem Graff *consil. 8 num. 20 lib 5 part 2. de sent. excom.* Fagn. *in c. pervenit n 16 ver similiter de sent. excom.* De tertia idem Fagn. *in c. his quæ num. 56 de majorit. & obed.* De quarta, Barb *alleg 70 nu. 32* & est hodie indubitatum, quia cum non possit Capitulum (resistentibus Decretis Sac. Congregat.) facultatem Vicario restringere, & sibi aliqua specialia reservare, sed plenam jurisdictionem in eum transferre teneatur, prout à me ostensum fuit *par 1 tit. 1 ad for 2* hæc facultas specialiter tribui a censetur, Veotrigl *in prax par 2. annot 15 num 61* Amostaz. *de caus piis tom. 2 lib 5 cap 5 num. 35 & 37* De quinta licèt DD. inter se pugnent, & plures innixi Decreto *Sac Congr Concilii* quod refert Barb *dec Apost d. collect. 717 num. 17* teneant, quod Vicarius Capituli hanc licentiam concedere non possit, prout sunt, Donat *prax rer regular tom. 2 par 2 tract 1 de monast ædific quæst 18 n 2* Lauret de Franc *contr. par 1 n 506* Card de Luc *disc 29 nu 17* nihilominus contraria sententia, quæ sustinet Vicarium Capituli posse illam concedere (servatis tamen, & concurrentibus requisitis Constitutionum Apostolicarum Clem VIII & Gregorii XV verior est, quia hæc facultas competit Episcopis de jure communi, ut patet ex c *quidam, &c de Monachis 18 quæst 2* & per consequens cum sit actus jurisdictionis ordinariæ transit in Capitulum, & hanc amplectuntur Fangn *in c non amplius n 70 de instit* Pignatell *consult 279 n 46 tom 1* Passerin *ver cum ex eo de excess prælat in 6 num 23 in fin* qui testatur ita fuisse decisum a *Sac. Congr Episc & Regular* Verum est tamen, quod cum sit res ardua, & requirat specialem industriam, laudabilius est, quod ab'lineat.

9 De sexta nec minus dubitatur, quia facul-

facultas dispensandi ordinandos ab interstitio, tanquam jurisdictionis ordinariæ, transit in Capitulum, sivè in ejus Vicarium, prout declarasse *Sac. Congr Concilii in Asloricen 22 Aprilis 1595* refert Gallemart *collect in Concil Trid sess 23 c 11 n. 1* & tradunt Bisf *Hierurg lit I n 199 §. 5.* & alii, quos citavi *p 1 tit 1. ad form 2 num 26.* Et quamquam non ignorem, Marchett *in prax Vicar capit par 2 tit 14 num 19* tenere, quod Vicarius Capituli si habeat facultatem à Sac. Congregatione concedendi intrà annum dimissorias, non possit dispensare ordinandum ab interstitio, adhuc firmiter dico, affirmoque, quod in hoc Marchett. fallitur, quia Concilium nunquam prohibuit, neque abstulit Capitulo, Sede vacante, facultatem dispensandi ordinandos ab interstitiis, sed tantum dimissorias intrà annum non arctatis Inhibuit, undè ablato per licentiam isto obstaculo, dispensatio ab interstitiis remanet, sicut prius in facultate Vicarii, nec indiget Superioris dispensatione. Quarant *in sum bullar verb Capitulum Sede vacante vers decimo quæro §. Et refertur*

10 De septima non ambigitur: nam Vicarius Capituli potest interponere Decretum pro alienatione bonorum Ecclesiarum servata dispositione *c terrulas 12 quæst 2 glos in clem unica verbo conferantur de rer permut* Quarant *in sum bullar verb Capitulum Sede vacante n r ver sexto quæro* Pac. Jordan *elucubr tom 2 lib 12 tit 2 de Vic capit n 23* Ventrigl *in prax par 2 annot 15 § 1 n 27* non tamen si bona, quæ servari possunt, essent mensæ Episcopalis sivè Episcopatus, quia hæc alienari non possunt sinè licentia Papæ, ut dicit Zecch *de republic Eccles de Capitulo, & Canonic. c 24 num. 11 vers Decimo nil potest*

De octava Pac Jord. *elucubr tom. 2. lib 3 tit 7 n 10*

11 *Sibi ratione officii à jure tributa.* Potest enim Vicarius Capituli jure suo ordinario visitare septa monialium Episcopo subiectarum in temporalibus, & spiritualibus, Monasteria verò Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, & quæ perpetuò Episcopali muneri sunt commissa, & delegata juxtà *cap 9 Concilii Trid sess 25 de regular* spiritualiter tantum, Barb. *de Canonic & dignit cap 42. n 71 & 107* Ventrigl *in prax p. 2 annot 15 § 1 n 19*

Et etiam à laicis juvenibus associatus. 12 Prælati, & alii Superiores, Clausuram Monialium ingredi non possunt sine aliqua necessitate, qua occurrente, debent esse associati paucis, gravibus, ætate maturis, & Ecclesiasticis personis, ut citata *Bulla Gregorii XIII.* disponit, & est etiam expressum in jure, ut *in cap ut juxta de offic ordin & in Clementina attendentes de stat monach § Ipsos autem, & ibi glos* & declaratum à *Sac Cong Episc & Regular in Gallipolitana 22 Maii 1615* his verbis — *Congreg decrevit Episcopum, non nisi in necessitatis articulo, & gravibus, maturæque ætatis Ecclesiasticis personis associatum Monasteriorum Monialium septa ingredi posse*, & eadem repetit Gavant *in manual Episc. verb monialium clausura num 46* ubi ait — *quibus cura est Monialium, non possunt ingredi, nisi in casibus necessariis, cum paucis Senioribus, ac Religiosis viris*

13 Ex quibus planum fit, quod si Vicarius Capituli in ingressu clausuræ etiam in casu necessario, secum introduxisset laicos, & præsertim juvenes (prout in Formula supponitur) Constitutionis Gregorii ex hoc capite diceretur transgressor, quia licet DD nostri antiquiores dubitaverint, an laici possent, nec nè, in visitatione Monasterii Monialium introduci, ex eo, quia citata Clementina *Attendentes*, loquitur simpliciter, *de aliis Viris honestis, & maturis*, & non distinguit, an debeant esse Clerici, vel laici, hodiè tamen dubitationem sustulit, tam ipsa Constitutio Gregorii, quam citatum Decretum Congregationis, in quibus prohibetur, quod laici non introducantur, quod & ita observari debere, eadem Congreg mandavit in *Tarvisina 20 Novembr 1601* quæ habetur in originali regestro *fol 105* etiamsi essent Officiales, seu Santesii ejusdem Monasterii, ut in *Geneu 16. Ianuarii 1607 in regestro fol 2 & 3 & in Lucana 22. Ian. 1616 fol. 15* quæ

De-

Decreta prout hic jacent refert testis fidelis Fagn. *in d. c. ut juxta n. 23 de offic. ordin.*

14 Quæ Decreta intelligenda sunt de illis laicis, qui à prælatis, & Visitatoribus introducuntur ex levitate, & absque ullo justo motivo, *v. g.* quia sunt Visitatoris, aut alicujus Monialis consanguinei, & videre curiosi, vel nullam præstant, nec præstare valent Visitatori in re, quam gerit operam. Cæterum si Prælatus Visitator occasione ingressus indiget in faciem loci ad succurrendum necessitati, vel promovendam utilitatem monasterii, consilio, & auxilio alicujus Periti laici, utique unum, aut plures secum ducere poterit, quia tunc laicus, non tanquam comes, & socius ingreditur, sed tanquam peritus necessarius, prout deducitur ex alia ejusdem Congregationis resolutione emanata *18 Febr. 1593* quam refert, & originaliter in Archivio Traguren. servari testatur Pae Jord. *elucubrat. tom. 2. lib. 7. tit. 12. nu. 103.* in qua sic habetur. *Nel visitare i Monasteri delle Monache entrino con V. S. ò suo Vicario solamente persone Religiose, & honeste secondo la Bolla di Pio V. e non v' entri alcun laico, se non quando l' Ordinario lo giudicasse necessario per alcun giusto rispetto.*

15 Dubium igitur solum oritur circa numerum, personarum qualitates requisitas habentium, quas Prælati, & alii Visitatores Ordinarii, & delegati, possunt secum ducere in clausuram, cum Bulla Gregorii numerum non determinet, hoc dubium movet, & resolvit Fagnan. *loco mox citato n. 3.* sic - *Pondera primo nam in declaratoria Gregorii non determinatur numerus personarum, quas Prælati possunt secum ducere intrà septa Monasterii Monialium, determinatur tamen in prœcitata Clementina attendentes de stat. monach. à qua Constitutio Gregorii recipit interpretationem passivam, juxta text. in l. 2. cod. de noxal. unde si Visitatores introducerent plures, quam octo ibi* (idest in Clementina) *præfinitas, utique pœna constitutionis non evaderent, & hoc planum.*

16 Nam ut ipse Fagn. *n. 31. & seqq.* probat, cum significatio illius verbi, *paucis*, in jure sit varia, non valet restringere dictum numerum, sed arbitrio judicantis relinquitur, arbitrium verò ad juris correctionem non extendatur, sed potiùs à *jure regulatur*, numerum in d. Clementina præfixum attendendum esse, & cum Fagn. videtur concordare Pirhing. *in jus can. lib. 1. tit. 31. de offic. ord. n. 98. vers. notandum tertiò* ubi loquens de eadem re concludit sic - *verum constitutio hujus c. locum tantum habet quando visitantur Monasteria Virorum, in visitatione verò Monasteriorum Monialium, servandum est, quod statuitur in Clementina 2. §. Ipsos autem Visitatores de stat. Monach. ubi definitur numerus admittendarum tempore visitationis Monialium &c.* ex quibus bene infertur, quod Visitatores excedentes dictum numerum octo, penas Constitutionis incurrent, qui verò dicto numero contentatur legem non lædit, qui autem utitur minori, melius facit.

17 *Visa monitione.* Si Vicarius Capituli expleto syndicatu, ex quo constet ipsum reum esse de transgressione d. Bullæ Gregorii monitus ab Episcopo - *ad dicendum causam quare, non debeat declarari incidisse in excommunicationem contentam in Bulla Gregorii XIII. quæ incipit. Dubiis &c.* appellet ab hac Censuræ comminatione, non debet recipi, nec admitti ejus appellatio, sed ad declaratoriam deveniendum erit, à qua si iterum appellaverit, tempore debito, tunc erit in publicatione censuræ supersedendum præfixo termino ad prosequendam appellationem, nisi transgressio Bullæ esset notoria, & cum aliquo scandalo sequuta, nam tunc posset Episcopus ad denunciationem devenire, non obstante appellatione post declaratoriam interposita, quia remedium appellationis in censuris latis à *jure*, admittitur, quoties Judex potuit in facto errare, & reum gravare, non autem quando factum est certum, & transgressio, cui annexa est censura, excusari non potest, ut supra jam dixi.

18 *Incurrisse excommunicationem.* Vicarius Capituli, qui dicitur Vicarius jurisdictionis Episcopalis, si in ingressu Clausuræ Monialium non servat formam traditam in d. Constitutione *Gregorii XIII.* pro

pro prima vice Interdictum, pro secunda suspensionem, & pro tertia excommunicationem incurrit, ut ibi cavetur, & planum est, neque me terret auctoritas contraria Bonacin *de censur & pæn. viol clausur quæst 4 punct 5 n 11 vers ex dictis patet*, & Ventrigl *in prax par 1 annot 5 § 1 num 46* astruentes, Vicarios Generales, vel Prælatos sæculares Episcopo inferiores habentes quasi Episcopalem jurisdictionem, in Clausuram Monialium ingredientes, ut suprà, non affici pœnis d. Constitutionis, neque aliam excommunicationem incurrere ea non servata, ex eo quia ibi non sunt expressi, imò miror, quod Viri tam docti potuerint in hanc ire sententiam.

19 Etenim volens *Greg XIII* dubium exortum super intelligentia suæ primæ Bullæ, quæ incipit - *Ubi gratiæ* declarare, in hac alia, quæ incipit *Dubiis* sic ait „ - Constitutione item nostra fuit provisum, ne cui in posterum, nisi in casibus „ necessariis septa Monasteriorum Monialium ingrediendi concederetur licentia, à nonnullis dubitatum fuisse „ sciamus circa personas, quæ alterius „ ad id licentia non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur, an liceat eis „ pro libito suę voluntatis hujusmodi septa ingredi, vel potiùs servare debeant „ ipsi quoque regulam à Concilio præscriptam (Hæc in proœmio) & in dispositiva - Nos omnem hæsitationis „ materiam tollere, & viam scandalis „ præcidere, ac Sanctimonialium quieti „ consulere volentes, harum tenore auctoritate Apostolica declaramus, Prælatos omnes tam sæculares, quam regulares, quibus cura, & regimen Monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio „ attributa ingrediendi Monasteria prædicta, ita demum uti posse, si id faciant „ in casibus necessariis, à paucis, iisque „ Senioribus, ac Religiosis personis comitati &c. Quod si contrafecerint eadem auctoritate statuimus, qui Pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contrafecerint ab ingressu Ecclesiæ interdictos, pro secunda à „ munere Pontificali, & à Divinis suspensos ac deinceps ipso facto absque „ alia declaratione excommunicatos „ existere regulares, verò omni officio, „ ac ministerio privatos excommunicationi similiter subjacere

20 Verus propterea sensus istius Constitutionis est, quod omnes Superiores, qui aliena licentia non indigent ingredientes clausuram Monialium in casibus non necessariis, & non à paucis, ac senioribus & religiosis personis comitati, pro prima vice interdictum, pro secunda suspensionem à divinis, & pro tertia excommunicationem incurrunt neque dicendum,

21 quod Vicarii Generales, & alii Prælati inferiores non fuerint nominati, neque expressi tum quia non cortici verborum est inhærendum, sed legislatoris menti, cui verba debent inservire, vulgato *c humana 22 q 5* tum quia satis illos expressit, & nominavit in Bullę proœmio, quod causam finalem, & mentem, ac animum loquentis ostendit ut pluribus cumulatis

22 docet Barbos *axiom 192 per tot* in illis verbis - *à nonnullis dubitatum fuisse sciamus circa personas, quæ alterius ad id licentiam non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur*, ecce omnes Superiores, & in illis verbis dispositivę ibi - *Nos omnem hæsitationis materiam tollere volentes, declaramus, Prælatos omnes, quibus cura, & regimen Monasteriorum Monialium quovis modo incubit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria*, ecce Vicarios Capitulares, quibus ut præmissum est, attributa est à jure facultas visitandi Monasteria Monialium

23 Neque verba hæc per se clara, & effrænata restringi possunt ab aliis verbis subsequentibus ibi - *qui Pontificalis dignitatis fuerint*, quia ex his solum infertur, quod si Superior, qui contrafecerit, sit Pontificali dignitate insignitus, secunda vice præter suspensionem à divinis; etiam à munere Pontificali sit suspensus, non autem deducitur, quod cæteri Prælati inferiores pœnas non incurrant, ut volunt Bonacin. & Ventrigl. quia si hoc esset verum, statim esset præcedentium correctio, & contrarietas, quæ semper est vitanda, maximè quando verba sunt satis clara, ut hic, Rot coram Coccin *dec 2338 n 5 & 6.* & passim alibi, & ordine in verso g. avidis

poni-

punirentur Episcopi, & Archiepiscopi, quam inferiores, & tamen ubi agitur de 24 imponenda pœna censurarum, vel corporis afflictiva, mitius puniuntur existentes in dignitate, quam cæteri inferiores, ut docet *glos.* punctualis *in c. exigit de cens. in 6.* in figuratione casus *notab. 5* Passerin *in c. qui pontificalia 7 de offi. jud. deleg. in 6.* imò si talis interpetatio daretur, tota, Bulla esset eversa, & quod ad præcidenda scandala ibi statutum fuit scandalis viam sterneret, cum isti Prælati Episcopo inferiores absque metu censurarum possent clausuram ingredi absque necessitate, & ad libitum, quod est intolerabile absurdum, Quarè dum claré constat de Pontificis constituentis mente, non debemus curare de 26 verbis, quia non sermonis, sed rei est sermo subjectus *c. petitio de procurator.*

27 Erronea quoque est alia propositio ejusdem Bonacinæ loco supra allegato firmata, nempè, quod tam Prælati Seculares, quam Regulares ingredientes clausuram Monialium ex causa necessaria, non incurrunt excommunicationem, si soli ingrediantur, vel si secum ducant personas non religiosas, nec senes: quia ut ipse dicit, pœnæ Constitutionis Gregorii, extenduntur solum ad ingredientes in casibus non necessariis, nam Pontifex Gregorius, declarando suam primam Bullam, per modum novæ legis, statuit, quod superiores, quia alterius licentia non indigent pro ingressu, facultate, quæ eis ex officio datur non utantur, nisi in casibus necessariis, & non nisi à paucis, & religiosis personis fuerint comitati, ut patet ex supra recitatis ver-28 bis ibi -- *facultate prædicta ita demum uti posse, si id faciantur in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus ac Religiosis per-29 sonis comitati*, & sic dum dicit -- *si id faciant in casibus necessariis*, ponit conditionem non modum Barb. *dict. 364. n. 1.* & dum dicit, *& a paucis comitati*, virtute illius copulæ, & hanc aliam conditionem, prout juris est æqualiter conjungit, & duo principaliter requirit, nempè necessitatem, & socios senes, & Religiosos, ideoque ad evitandas pœnas constitutionis, non sufficit alterum verificari, sed debet per necessè utrumque concurrere, Granan. *discept. 968 num. 16.* Rot. coram Pamphil. *dec. 710 n. 6.* & in terminis d. Bullæ ponderant Fagnan *loco supra allegato n. 29.* Nicol. *lucubr. can. lib. 5 tit. 39 n. 200 vers. superiores* aliàs sequeretur secundum laxam opinionem Bonacinæ, quod Prælati Episcopo inferiores, efficta aliqua ingressus in clausuram necessitate (quod effingere non esset difficile) possent sine testibus ingredi soli pro libito, & absque timore pœnæ quo nihil absurdius, & nil injuriosius sanctioni Apostolicæ.

Concludendum propereà videtur, 30 quod Vicarius Capituli, de ingressu in clausuram Monialium possit sindicari. Primò quando ingreditur sine necessitate de qua debet sibi constare per relationem Abbatissæ, & Monialium Crispin *de visit. pastor. p. 2 § 32 n. 113* secundò quando secum duxit, & introduxit numerum superfluum, & excessivum personarum. Tertiò quando est ingressus solus sine sociis, vel cum sociis laicis, præsertim juvenibus quia in his casibus, est constitutionis Gregorii transgressor, prout sunt omnes alii superiores, qui super eisdem delinquunt. Ab excommunicatione au-32 tem, quam forté incurrerit, poterit ab Episcopo absolvi, cum non sit reservata, ut probat Fang. *in c. nuper n. 38. de sent. excom.* Cætera, quæ pertinent ad jus, tempus, & qualitates electionis Vicarii Capitularis tradidi *tom. 2. tit. 16 for. X. num. 53.*

De excommunicatione contenta in Clementina 1 de privileg.

Regulares, qui Sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ Unctionis infirmis sæcularibus ministrant, vel matrimonia solemniter benedicunt sine licentia Parochi expressa (exceptis casibus privilegiatis) excommunicationem Papæ reservatam incurrunt, ut habetur in hac Clementina. Quarè constito de dd. Sacramentorum administratione inscio Parocho per eos facta, poterit Episcopus eodem Parocho, vel Promotore Fiscali instante, contrafacientes excommunicatos denunciare, præmissa declaratoria.

Sen-

Sententiæ Declaratoriæ,

FORMULA. XLII.

ATtentis comparatione, & instantia R. Parochi Ecclesiæ N. & depositionibus testium per eum inductorum ex quibus constat, P. N. Ordinis N. ministrasse, *& ministrare præsumpsisse* N. laico sæculari infirmo Sacramentum Ecuharistiæ (vel extremæ Unctionis) absque eiusdem Parochi speciali licentia, dicimus, & declaramus, prænominatum P. N. incurrisse excommunicationem contentam in Clementina 1. de privil. Papæ reservatam, & ut à subditis nostris vitetur, esse pulicè denunciandum prout, nos per affixionem Cedulonum *denunciari volumus*, & mandamus.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius

SUMMARIUM

1 *Regulares administrantes infirmis sæcularibus Sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ Unctionis sine Parochi licentia, censuras incurrunt, & ab Ordinario denunciari possunt, & n. 2. 3. 4. & 5.*

6 *Privilegium alicui Ordini Regularium concessum ministrandi tempore infirmitatis sæcularibus Sacramenta prædicta, non suffragatur cæteris Regularibus, per solam generalem communicationem*

7 *Regulares contravenientes Clementinæ 1 de privileg. possunt denunciari excommunicati sine monitione, vel cum monitione, & num 8. & 9.*

10 *Regulares delinquentes in administratione Sacramentorum, puniuntur ab Episcopo jure delegato*

Narratur vexatio, & patientia Auctoris.

Denunciationis.

FORMULA XLIII.

HIC auctoritate ordinaria, ut à subditis nostris evitetur, denunciatur, & declaratur excommunicatus excommunicatione majori Papæ reservata P. N. Ordinis N. Ex eo, quia absque ulla licentia proprii Parochi ausus fuit contra prohibitionem Sac. Canonum ministrare N. laico sæculari infirmo, Sacramenrum Eucharistiæ (vel exremæ Unctionis) præcipimus propterea omnibus nostræ Curæ subiectis, ut illum evitare curent, neque ad divina admittant, aut ei ave dicant, sub pœnis &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius

VEL

VEL

CON autorità Ordinaria, accioche sia dalli nostri sudditi evitato, si denuncia, e dichiara scommunicato di scommunica maggiore riservata al Sommo Pontefice, il P.N. dell'Ordine N., perche senza alcuna licenza del proprio Parocho, hà havuto ardire contro la proibitione de'sacri canoni, d'amministrare ad N. laico secolare infermo, il Sagramento dell'Eucaristia (o dell'estrema Unzione) Si comanda per tanto a tutti alla nostra cura spirituale soggetti, che debbano evitarlo, e di non ammetterlo alle cose Sacre, e Divine, nè di communicare con esso sotto pena &c.

N. Vescovo N.

Loco ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 ET MINISTRARE PRÆSUMPSISSE. Attenta d. Clementinæ clara dispositione, non ambigitur, quod si à Regularibus violetur, possint ab Ordinario excommunicati denunciari imò debet hoc facere, prout sibi injungitur illis verbis *quos etiam locorum Ordinarii illis postquam de hoc eis constiterit, excommunicatos faciant publice denunciari* & probat auctoritates, & Decreta allegata *par. 1 tit. 6 ad form. 20. nu. 16* hoc tamen sane debet intelligi, quando nulla, nec expressa, nec saltem præsumpta accedit Parochi licentia, tunc enim Regulares, dicta Sacramenta ministrando, verè dicuntur præsumere: at si quis laicus sæcularis jam jam esset animam 2 expiraturus, & copia Parochi haberi non posset ad ministrandum viaticum, vel ungendum Sacro oleo infirmum tunc posset Regularis Sacerdos hæc Sacramenta ministrare, absque ullius excommunicationis incursu quia in hoc casu ratihabitio Parochi statim clarè præsumeretur, Graff. *dec. aur. par. 1 lib. 4 c. 20. n. 6* Lauret de Franc *contr. par. 2 quæst. 6 vers. duodecimo*, Medic. *in sum. peccat. par. 2 q. 78 n. 164*.

3 Si autem Regulares Clementinæ violatores ad se excusandum dicerent, prædicta Sacramenta infirmis sæcularibus ministrasse ignoranter, bona fide, & sub credulitate suorum privilegiorum (quidquid sit dicendum in foro conscientiæ) hæc excusatio in foro externo, non admittitur, quia ignorantia 4 facti, & non juris excusat, *c. ignorantia de regul. jur. in 6* privilegia verò, quibus Regularibus conceditur, ut possint Eucharistiam ministrare fidelibus omni tempore præterquam in die Paschatis, non extenduntur ad ministrationem viatici tempore infirmatis, nisi de hoc fiat expressa mentio, ut fatetur Pasqualig. *ad contr. Lauret de Franc part. 2. quæst. 25 num. 2* & Passerin *de stat. hom. tom. 2 quæst. 187 art. 1 num. 940 & nu. 988 in fin.* (plus æquo defensores acerrimi Regularium privilegiorum) juxta declarationem Leonis X. in Concilio Lateranensi factam, de qua in *Bullar. tom. 1 Const. 12 § 7* ubi sic habetur *Eucharistiæ verò, & extremæ Unctionis, aliquam Ecclesiastica Sacramenta illis, quorum etiam infirmorum, ac decendentium confessiones audierint, dicentibus proprium Sacerdotem illa sibi dare denegasse, dare nequeant, nisi denegatio sine legitima causa facta, vicinorum testimonio probata, aut requisitio coram Notario publice facta doceatur:* & pluries declaravit *Sac. Congr. Concilii*, nempè *in Nullius 29 Septemb. 1637 in Ripana 13 Februarii 1652. & in Gerunden 13 Februa-*

bruarii 1694. Pignatell. *consultat.* 306 *tom* 1.

6 Privilegium hoc speciale, ministrandi scilicet tempore infirmitatis hospitibus, etiam saecularibus extraneis Sacramenta Eucharistiae, & extremae Unctionis, alicui ordini Regularium concessum, non suffragatur caeteris Regularibus per solam generalem communicationem privilegiorum: quia cum sit contrà jus commune, & Bullam praedictam Leonis X. à Concilio Lateranensi approbatam, & involvat praejudicium Parochorum, nunquam censetur communicatum, nisi specialiter, & expressè concessum sit, ut probant auctoritates, & Decreta, quae ad hoc firmandum allegata sunt, *par. 2 tit 23. ad form. 4 n. 33. 34. & seqq.*

7 *Denunciari volumus.* Denunciatio, & publicatio hujus censurae juxta rigorem hujus Clementinae fieri potest absque ulla monitione, ut colligitur ex supra notatis verbis — *postquam de hoc eis constiterit excommunicatos faciant publicè denunciari*.; nihilominus cum detur casus in quo juxtà DD. sententiam admittitur excusatio, & in quo Regulares administrantes possunt se tueri speciali privilegio, tutius est praemittere monitionem — *ad dicendum causam quare non debeat denunciari excommunicatus*, haec enim monitio hic non turbat Regularium exemptionem, Passerin. *de stat. hom. tom 3 quaest 189 art 10 num 782.* ubi invitus admittit, quod Regulares contravenientes Clementinae, possint citari, & excommunicati denunciari: quia concesso consequentes, videtur etiam concessum antecedens, sine quo

8 consequens obtinere non potest, ut de hac eadem censura loquendo magis libenter fatetur Pirhing *in jus can. lib. 5 tit. 33 n 149. vers. mirandum ultimo*

9 Quod si Regularis transgressor ab Ordinario monitus ad dicendum causam quare &c licentiam Parochi expressam, vel saltem de jure praesumptam habuisse, vel de privilegio non doceat, poterit (si Ordinario ita expedire videatur) excommunicatus denunciari, appellatione, & caeteris frivolis excusationibus non attentis, juxtà terminos casus in *Neapolitana 5 Iunii* 1700 in quo cum Monachus Olivetanus ministrasset Sacramentum extremae Unctionis, sine licentia Parochi, Hospiti laico saeculari commoranti in Monasterio, & ad se excusandum afferret particulas librorum Monasterii, ex quibus apparebat fuisse pluries aliis saecularibus ibidem infirmis à Monachis id Sacramentum administratum, & ideò ipsum illud administrasse bona fide, & cum credulitate id sibi licere, & nullam incurrisse excommunicationem, imò Archiepiscopum, qui eum excommunicatum denunciaverat non obstante appellatione interposita ad A. C. nulliter processisse praetenderet: proposita causa sub d. die in plena *Congreg. Concilii* responsum fuit — *Censuras sustineri, & detur facultas Ordinario absolvendi in forma privata.*

10 Et hic nota, quod si Regulares alio modo delinquerent in administratione Sacramentorum, possent ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicae Delegato puniri vigore *Constit. Greg. XV* quae incipit *Inscrutabili*, per extensum à me datae *par. 1 in Appendice pag.* 305 prout firmavit *Rot. in Firmana jurisdictionis* 10 *Maii* 1700 *coram R. P. D. Molines Decano*, quam pariter dedi *par. 2 in Appendice dec.* 40 pro cujus, & aliarum paucarum decisionum reimpressione, ad opus faciendum additarum, vexationem ab Impressore Camerali humiliatus sustineo, & dico patienter — *Domine vim patior, responde pro me* quia autem me vexat, ut vincat, canit,

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

potens enim est. Verum plena Camera justitia, & aequitate Principe digna, lite ultrà biennium protracta, & post plura damna passa ab injusta vexatione me liberavit.

De excommunicatione contenta in Clementina 1. de sent. excom.

Quia nonnulli DD. Morales Ordinum Regularium sustinere perperam nituntur, quod eorum privilegia, quibus concedebatur ut pro suis, festis, vel aliis certis diebus, non tenerentur servare In-

tex-

terdicta, non fuerint à Concilio Tridentino revocata. contingit aliquando, quod horum opinione freti, Interdicta localia generalia per Ordinarios promulgata, Regulares non servant. Undè quatenus casus eveniat, constito de Interdicti violatione, ad sequentem declaratoriam devemendum erit.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A   XLIV.

Visis relatione, instantia nostri Promotoris Fiscalis, *& testium depositionibus*, ex quibus constat PP. N. N. Ordinis N. in eorum Ecclesia non servasse interdictum generale *per Nos promulgatum* in loco N. quod matrix Ecclesia d. loci servat, sed illud, publicè celebrando, laicis sæcularibus sanis *Eucharistiam ministrando*, & cadavera sepeliendo violasse, illos ad observantiam Decreti *S. Concilii Trid. c. 12. sess. 25. de regular. reducere cupientes*, tanquam incursos in excommunicationem *Clementinæ 1. de sent. excom.* dicimus, & declaramus prænominatos PP. N. & N. esse publicè denunciandos, *prout denunciari volumus*, & mandamus ut ab omnibus nostræ jurisdictioni subjectis evitari debeant, & possint &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

S V M M A R I V M.

1 *In facto notorio pro instructione Iudicis requiritur processus facti*
2 *Citatio ad dicendum causam quare, requiritur ex urbanitate, etiam in facto notorio*
3 *Nemo præsumitur velle delinquere sine causa.*
4 *Datur forma citationis ad exhibendum privilegium.*
5 *Privilegia Regularibus concessa ante Concilium sunt revocata*
6 *Regularibus allegantibus privilegium, nisi illud exhibeant, non est credendum*
7 *Regulares tenentur observare Interdicta ab Episcopo promulgata non obstante contraria consuetudine*
8 *Interdictum locale generale non est Regularibus intimandum, nisi ad cautelam*
9 *Regulares administrantes Sacramenta sæcularibus sanis, tempore Interdicti, ab Episcopo possunt puniri.*
10 *Episcopus pro observantia Decretorum Concilii, potest censuris Regulares punire, & n. 11. 12. & 20*
13 *Regulares Censuris, quandò delinquunt, ab Ordinario coercendi, & non aliis pœnis, & allegantur rationes, & n. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.*
21 *Cui licet, quod est plus, licet quod est minus.*
22 *Quando non liquet de violatione Interdicti, & dubium est, est supersedendum in denunciatione censurarum.*

Denun-

Denunciationis.

F O R M U L A XLV.

HIC tam auctoritate ordinaria, quam delegata Concilii Tridentini, ut ab omnibus nostræ jurisdictioni subiectis evitari possint, & debeant, denunciantur, & declarantur excommunicati excommunicatione maiori RR. PP. NN. Conventus N. Ordinis N. ex eo, quia non obstante publica promulgatione Interdicti Ecclesiastici localis generalis loci N. ausi fuerunt publice celebrare Missas, ministrare Sacramentum Eucharistiæ laicis sæcularibus sanis, & cadavera sepelire in eorum Ecclesia, contra prohibitionem expressam *Clementinæ 1. de sentent. excomm. & Sacr. Concil. Trid. c. 12. sess. 25. de Regular.* & sic illud damnabili præsumptione violare. Præcipimus igitur eisdem nostræ jurisdictioni subiectis, ut omnino illos evitare debeant, sub pœnis à Sac. Canonibus participantibus cum excommunicatis inflictis &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON autorità tanto Ordinaria, quanto delegata dal Sagro Concilio di Trento: accioche da tutti quelli, che sono soggetti alla nostra giurisdizione possano, e debbano evitarsi; si denunciano, e dichiarano scomunicati di scommunica maggiore li PP. infrascritti dell'Ordine N. perche non ostante l'Interdetto locale generale Ecclesiastico, da noi promulgato, e posto nel luogo N. hanno publicamente celebrato le Messe, amministrato il Sagramento dell'Eucaristia a i Secolari sani, e sepellito i Cadaveri nella loro Chiesa, e così con dannabile presunzione, e contro la proibizione espressa della *Clementina 1. de sentent. excommun.* e del Sagro Concilio di Trento, l'hanno violato. Onde si comanda a tutti i sudditi alla nostra giurisdizione, che debbano omninamente evitarli, e di non ardire d'ammetterli alla partecipazione delle cose Sacre, e Divine, nè di communicare con essi sotto pena &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

Nomi delli Scommunicati.

Il P N dell'Ordine N
Il P N dell Ordine N
Il P N dell'Ordine N.

N Attuario.

ADNOTATIONES.

1 **E**T TESTIUM DEPOSITIONIBUS Licèt in facto, certo, & notorio, ex quo resultat incursus Censurarum ipso jure, Ordinarius non debeat contra exemptos processum instruere in forma judicii, & formales partes Judicis assumere: attamen debet examinare testes super facto notorio, qui dicitur processus facti ad futuram rei memoriam, sive ad instructionem, & informationem ipsius Ordinarii sicuti etiam quamvis in facto certo, & notorio non 2 exigatur ad promulgandas censuras monitio, seù citatio, adhuc laudabilius est, & praxis recepit, ut antè denunciationem, per modum lenitatis, & urbanitatis, excommunicandi citentur *ad dicendum causam quare non debeant denunciari excommunicato? vel ad videndum se excommunicatos denunciari* de qua laudabili praxi testantur Genuen. *c mihi 57 n 1* Fagn. *in c non potest n 23 & seqq de sent & re jud.* Card de Luc. *Miscellan disc 14. n 7 & 8.*

3 Et quia nemo præsumitur sinè aliquo motivo, & causa spontaneè delinquere, & nemo velle facere, quod facere de jure non potest Rot. coram Gregor. *dec 531 n 3* In hac hypothesi, Ordinarius cautius agendo, poterit committere, ut monitio, sivè citatio contrà exemptos 4 violatores fiat sic *ad exhibendum speciale, privilegium Apostolicum post Concilium Trid. concessum non servandi Interdicta Ecclesiastica localia generalia ab Ordinariis locorum promulgata, infra tres dies: aliàs termino elapso, die immediatè sequenti, videndum se excommunicatas denunciari* & ita cautior fiet de validitate denunciationis

5 Nam si in termino violatoribus Interdicti præfixo, privilegium speciale non exhiberent; sed privilegia Regularibus concessa ante Concilium allegarent, hæc tanquam ab eodem concilio revocata in *d c 12 & c 22 sess 25 de regular* Navar *cons 7 de privileg per tot* Garc *de benefic par 3 c 2 nu 278 & seqq* Saye *de censur lib 5 c 3 n 29 & c 11 nu 30. & 31* ad evitandam excommunicationem *d Clementinæ* 1 non suffragarentur, nec essent attendenda

6 Sicuti nec eis suffragaretur privilegium speciale suppositum; sed non productum quia non tenetur Ordinarius tali suppositioni, & assertioni fidem adhibere, ut jam declaravit Summus Pontifex *Innoc.* X. in causa *Angelopolitana 14. Maii 1648 ad 3 dubium in quo proponebatur An Regularibus, etiam Societatis Iesu asserentibus se habere privilegia, quo minus obediant Episcopis in executionem Decretorum juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum: Ordinarii debeant ipsis adhibere fidem absque exhibitione hujusmodi privilegiorum, Respondit, Ordinarios non teneri hujusmodi assertioni fidem adhibere absque integrali, privilegiorum exhibitione* Quod Decretum cum aliis emanatis in d Causa famigerata, refertur authenticè per extensum Tondut *de prævent par 3 c 3 num 3* Passerin *de stat. hom tom 2 q 187. art 1 n 163* & habetur impressum *in Bullar tom 5 pag 498.*

7 Nec minus eos excusaret prætensa contraria Consuetudo: quia Regulares exempti, qui speciale privilegium post Concilium concessum non habent, *Interdicta* generalia localia ab Ordinariis locorum promulgata observare tenentur non obstante asserta consuetudine, etiam immemorabili, ut respondit *Sac Congr Concilii* adversus equites Hierosolymitanos

tanos *in Cæsaraugustana Interdicti 12. Iunii 1695 ad 2.*

8 *Per non Promulgatum*. Interdictum locale generale, licèt non sit singulis intimandum, sed satis sit, si promulgatio sententiæ fiat in locis solitis publicis judiciorum, Sayr. *de censur. cap. 12. n. 30. lib. 5.* adhuc si Regularibus specialiter intimaretur laudarem, quia si posteà illud violarent, de inobedientia Decreti Concilii, & Contumacia magis essent gravati.

9 *Eucharistiam ministrando*. Si præter celebrationem publicam missarum, quæ per se sola sufficit pro violatione Interdicti, Regulares administrassent, etiam sanis secularibus Eucharistiam, prout supponitur in formula; tunc possent ab Ordinario ex duplici delicto censuris puniri, nempe ut violatores Interdicti, & tamquam illicitè administrantes hoc Sacramentum, vigore *Const. Gregor. XV.* de qua dixi in præcedenti formula, & pro indubitato tenet Card. de Luc. *in Miscellan. disc. 16. nu. 11. & 12.* ubi ait, quod d. Gregorii Constitutio in hoc quæstionem dirimit.

10 *Reducere cupientes*. Per hanc clausulam, sivè expressionem datur intelligi, quod Ordinarius, quando agit contrà Regulares exemptos pro observantia, & executione Decretorum Concilii Trid. quæ eidem specialiter fuerunt commissa, prout sunt Decreta omnia, quæ habentur in *sess. 25. de regular.* potest illos non solum in excommunicationem incursos, excommunicatos denunciare; sed jure proprio pro debita executione (quatenus, sibi id expedire videatur) censuris compellere, etiamsi habeant privilegium, quod excommunicari ab Ordinario non possint, ut in terminis tradunt Genuen. *in prax. c. mihi 57. n. 9.* Piasec. *in prax. par. 2. c. 3. art. 6. de visit. Regular. n. 77.* Barb. *supra Concil. d. c. 22. sess. 25. de regular. num. 5. & in Apostol. decis. collect. 297. num. 3. & 4.* Bellet. *disp. cleric. par. 2. de pœnis Cleric. §. 30. n. 6. vers. an verò Regulares*, Ciarlin. *contr. tom. 1. cap. 50. nu. 21.* Pac. Jord. *elucubr. tom. 2. lib. 7. tit. 14. num. 189.* Card. de Luc. *in Miscellan. d. disc. 16. num. 14.* & declaravit *Sac. Congreg. Concilii in Lunana 19. Septemb. 1625. ad 12. dubium*, in quo cum proponeretur.

XII. *Idem c. 22. ut exequantur omnia contenta in capitibus præcedentibus de Regularibus, & Monialibus, inter alia continet sequentia verba, videlicet - Præcipit omnibus Episcopis in Monasteriis sibi subjectis, & in omnibus aliis in superioribus Decretis specialiter commissis &c. ut statim præfata exequantur. Dubitatur modò, an in dictis rebus Regularium, & Monialium, in quibus ipsi Episcopo tribuitur jurisdictio, possit Episcopus hujusmodi Regulares cogere, & compellere sub censuris, aliisque remediis opportunis, Aliqui enim Regulares in libris ab eis editis asserunt super illis verbis c. 13. accedere compellantur, quod eò, quia Concilium de censura mentionem non fecerit, Episcopus eos sub dicta pœna cogere nequit.*

Die 19. Septemb. 1625. Sac. Congr. Concilii ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet.

Ad I. &c.

Ad XII. in Decretis Episcopo specialiter commissis sess. 25. de Regularib. licere eidem Episcopo ad illorum executionem Regulares compellere, etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis prout per extensum hec, & alia refert Barb. *vot. decis. 125. post n. 42. lib. 3.*

11 Hæc sententia firmissimum habet in jure fundamentum, enim eo ipso, quod Regulares à Concilio, seù Constitutionibus Apostolicis in aliquibus subduntur Episcopis, nulla ampliùs circa ea remanet exemptio, quæ eos liberet à censuris, dum modus non restringitur compellendi, sed per remotionem obstaculi, censetur eisdem Episcopis restituta plenaria antiqua, & habitualis, seù nativa jurisdictio sicut in cæteros de populo, ut firmant auctoritates allegatæ & probat optimus *text. in c. propterea de offic. & pot. jud. deleg. in fin.* illis verbis - *quia ex eo, quod causa sibi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem*, quem ponderat in his terminis Frances *de Eccles. cathedr. c. 28. n. 337.*

12 Ideoque de plano intrat regula, quod ubi pœna non est a jure vel lege determinata, imponitur arbitrio judicis, Menoc.

de arbitr. caſ. 365. n. 2. & ſeqq. qui illam
22 imponere debet juxtà qualitatem culpæ, quæ pœna licet ſit Judicis arbitraria, adhuc dicitur canonica, Paſſerin *in c. romana num. 25 de ſuppleud negligent prælat. in 6.* non autem poteſt eligere reus, quæ ſibi ſit infligenda, quia hoc eſt contrà rationem pœnæ ut obſervat Guazzin jun *ad defenſ. animar lib. 2. def. 6. cap. 40. n. 49.*

23 Præterea ad reducendum Regulares ad obſervantiam Decretorum Concilii, & Conſtitutionum Apoſtolicarum, ac Decretorum, nulla magis propria infligitur contrà eos pœna, quam Cenſurarum, tanquam medicinalis, & proportionata delicto, & maximè in caſu formulæ, ut in eo puniantur, iu quo peccaverunt. cæteræ enim pœnæ minus conveniunt ſtatui Religioſorum nam pœna Carceris, affert injuriam, famam
24 Religionis, & carcerati onerat, & gravamen infert continuum, & ideò Viris Religioſis manus ſatellica, rarò, inferenda eſt, & non niſi in cauſis, & delictis gravibus. Pœna pecuniaria eſt nimis im-
25 propria, cum Religioſi nihil habeant de proprio, & Monaſterium, niſi ex delicto ſubditi ſit effectum ditio, non teneiur pro illius delicto, *c. delictum 76. de regul. jur. in 6.* & ideò aliàs. *Sac. Congr. Epiſc.* decrevit, quod Epiſcopus debeat abſtinere à mulctis pecuniariis, contrà Regulares, prout refert Nicol *in ſloſc. verb. pœnan. 7.* Pœnitentia publica, ſicuti hodiè, nec Clerici ſecularibus de-
26 linquentibus non debet irrogari, *gloſ. in cap. 1. de pœnit. & remiſſ.* ita nec minus Clericis Regularibus. Pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ, ſeù inha-
27 bilitatis ad officia Religionis, inter Regulares, eſt graviſſima, & duriſſima, ſunt verba Paſſerin *de elect. capit. 25. num. 619.*

28 Ex quibus benè infertur, quod dum Regulares ſiſtinere intuntur, quod Epiſcopi, qui in certis caſibus, tùm à jure, tùm à Concilio, & Decretis Apoſtolicis determinatis punire eos poſſunt, non debeant, neque valeant uti gladio cenſuratum, laborant contrà proprium commodum. Verùm hæc dicta ſint ex abundanti, cum ſuprà firmata concluſio, ſulcro non indigeat robuſtiore: & clariùs infrà *tit. 3. ad form. 6. n. 13.*

Privilegium autem, quod Regulares 19 habent, ne poſſint ab Ordinariis locorum excommunicari, ſeu interdici, intelligi debet, in caſibus, in quibus viget, & juvat exemptio, ut reſpondent DD ſuprà allegati, & res plana eſt.

Prout denunciari volumus. Quod Epiſ- 20 copus poſſit denunciare excommunicatos Regulares exemptos, qui ob notorium delictum inciderunt in Cenſuram juris, ut evitentur à ſubditis jam probatum fuit ſuprà *ad form. 1. § ultimo, & ad form. 36. § Porrò* quæ concluſio difficultatem non patitur in caſu ſuppoſito in formula dum enim poteſt Ordinarius, ex mox firmatis, jure proprio ad obſervantiam Decretorum Concilii ſibi commiſſorum, Regulares exemptos cenſuris compellere, multò magis poterit ad eundem effectum, illos in cenſuram latam à jure incurſos publicè denunciare. quia cui licet, quod eſt plus, licet utique quod eſt minus *c. 53. de regul. jur. in 6.* & in terminis violationis *d. Clementinæ, & c. 12. ſeſſ. 25. de regular.* 21 tradit Ricc. *prax. rer. for. Eccleſ. par. 2. reſol. 210 nu. 1. verſ. Quinto fallit,* & hunc quoque articulum declaravit prædicta Sac. Congr. Concilii in alia pariter *Limana* de anno 1633. ad primum dubium, in quo cum fuiſſet propoſitum.

Primo an Epiſcopus poſſit denunciare pro publico excommunicato Regularem, & exemptum ut evitetur ab omnibus, qui ob notorium delictum in cenſuras inciderit.

Die 29. Ianuarii 1633. Sac. Congreg. & reſpondit ad primum regulares exemptos, qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt, poſſe ab Archiepiſcopo denunciari excommunicatos, ut ab aliis evitentur. Quod Decretum cum aliis dubiis, & reſolutionibus refert Barb. loco ſuprà allegato *d. Vot. 125. poſt num. 42. n. 45. lib. 3.*

Quandò autem de violatione Inter- 22 dicti non plenè conſtaret, & Regulares moniti ad dicendum cauſam quarè &c. factum, & violationem negarent & juriſdictionem Ordinarii non declinando adverſus teſtes fiſcales exceptiones juridicas proponerent, in denunciatio-

ne

ne esset supersedendum, & deindè abstinendum, nisi de violatione liqueret.

De excommunicatione contenta in Const. Alexandri VII Felici in Bullar tom. 6 Const. 153.

In visitatione Monasteriorum Monialium, Regularibus subjectarum, eorum Superiores plura ex hac Bulla sub diversis pœnis, & præsertim Censurarum, servare debent, quæ si non fecerint, Ordinariis locorum subduntur. Pro Instructione igitur Episcopi, hic illam referre in necessariis, non erit inutile, in ea enim hæc habentur.

Fœlici Sacrarum Virginum statui &c Sancimus, & in posterum intrà fines Italiæ, & Insularum adjacentium Generalibus, Provincialibus, Abbatibus, & quibuscunque aliis Superioribus Regularibus, quibus aliòqui cura, & regimen Monasteriorum Sanctimonialium quovis modo incumbit, intrà septa eorumdem Monasteriorum nullatenus ingredi liceat, nisi ex causa Visitationis localis, & hoc semel tantum in anno ita ut in eo anno, in quo unus ex memoratis Superioribus visitaverit, alius Superior à Visitatione hujusmodi se omninò abstineat.

§ 2 Quod si ob Clausuram, quæ à Sancta Tridentina Synodo, etiam in Monasteriis exemptis Curæ, & vigilantiæ Episcopi in primis committitur, ob aliam urgentem, ac necessariam causam oportuerit Superiorem Regularem eodem anno plures ingredi septa Monasterii, tunc non aliter ingrediatur, quam cum Præsentia Episcopi Diœcesani, vel alterius personæ Ecclesiasticæ Sæcularis boni exempli, ac maturæ ætatis ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatæ.

§ 3 Visitet autem Superior Regularis interiorem Clausuram, per se ipsum, non autem per alium, etiamsi fuerit legitimè impeditus, quo casu differatur visitatio ad aliud tempus, quo cessaverit impedimentum, & Visitationem celeriter, & unica die, debita tamen cum diligentia absolvat, nec antè ortum solis eam incipiat, nec post occasum protrahat, neque ipse Visitator neque ejus Socii ullam sumant in Monasterio refectionem. Porrò si visitet Generalis, possit secum habere duos Socios sui Ordinis, si alius à Generali, unum tantum, exclusis omnibus aliis etiam ratione officii. Qui quidem Socii assumantur exemplares, & maturæ ætatis, & in actu Visitationis à Visitore nunquam separentur, sed eum aspicere, & ab ipso aspici semper possint.

§ 4 Ac præterea Visitatori assistant quatuor Moniales ex Senioribus Monasterii, quæ similiter Visitatione durante, nunquam separentur à Visitatore & Sociis &c Visitatio verò personalis fiat ad Crates, & omninò extra Clausuram Monasterii, & per ipsummet Superiorem dumtaxat &c.

§ 5 Ad hæc Confessor Sanctimonialium tam Ordinarius quàm Extraordinarius minimè ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sacramenta Pœnitentiæ Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis ministranda Monialibus, vel aliis personis infirmis ibi degentibus nec non ad commendandam animam, Agonizantium, nec unquam ingrediatur, nisi cum Socio, qui sit probatæ Vitæ, & maturæ ætatis semperque maneat in ea parte Monasterii, qua Confessorem videre, & ab ipso videri semper possit.

§ 6 Insuper districtè præcipimus memoratis Superioribus Regularibus, ut infrà terminum duorum mensium à publicatione præsentis Constitutionis computandorum revocent ad Claustra Confessores, eorumque Socios, Concionatores, & alios quoscunque Regulares apud Monasteria Monialium, vel assiduè, vel ad tempus quocunque titulo pernoctare solitos: neve permittant eosdem, seu alios Regulares, intrà seu propè, septa Monasteriorum hujusmodi habitare, vel commorari: quin etiam infrà eumdem terminum quascunque cellas, mansiones, seu Cubicula propè Monasteria prædicta ad usum memoratorum Regularium existentia, si Clausuræ Monasterium earundem Monialium contigua sint, ei-

 L 3 dem

„ dem Clausuræ includi, vel dividi „ omnino faciant, si verò sine extrà „ septa, vendi, pretiumque in Mona- „ sterii utilitatem converti, nec in po- „ sterum alia similia aptari, ædificari, „ aut etiam permittant. Quod si infrà „ dictum terminum Superiores Regu- „ lares præmissa cum effectu non adim- „ pleverint, teneatur Ordinarius loci, „ tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, „ illa adimplere, & omninò exequi, „ etiam invocato si opus fuerit Brachii „ sæcularis auxilio.

„ § 7. Veruntamen si Monasterium „ Sanctimonialium sit extrà mœnia Ur- „ bis, vel Oppidi, & Monasterium Re- „ gularium Virorum, quibus Moniales „ sunt subjectæ, sit intrà dicta mœnia, „ vel è converso, habeantur, vel condu- „ cantur, si commodè fieri possit, man- „ siones ad usum Confessarii, quæ non „ sint contiguæ, seù contiguæ ipsi Mo- „ nasterio Monialium, sed ab eo penitùs „ disjunctæ, non solum per parietes, sed „ etiam per tecta: sin autem utrunque „ Monasterium sit intrà mœnia, & „ unum ab altero Episcopi judicio mul- „ tum distans, tunc habeantur, vel con- „ ducantur hujusmodi mansiones, ut „ suprà distinctæ, & separatæ à Mona- „ sterio Monialium, distantia ab ipso „ Episcopo recognoscenda, & appro- „ banda, ita tamen, ut in mansionibus „ Confessoris, sivè intra sivè extra mœ- „ nia constitutis, excepto Confessore „ cum suo Socio, alii Regulares, etiam- „ si Superiores sint, minimè pernoctent.

„ § 8. Si quis vero prædictorum Regu- „ larium aliquid contrà præsentium te- „ norem facere, vel moliri præsumpserit, „ aut adimplere neglexerit, ipso facto „ pœnam excommunicationis, & pri- „ vationis omnium officiorum, quæ ob- „ tinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, „ vel alia in posterum obtinenda, vo- „ cisque activæ, & passivæ absque alia „ declaratione incurrat. Et nihilominus „ nullis privilegiis, & exemptionibus „ tueri se possit, quominus ab Episcopo „ loci, tanquam ad hoc Sedis Aposto- „ licæ Delegato quotiès, & quando „ opus fuerit, corrigi, & puniri valeat.

Quarè constito Episcopo de hujus Bullæ transgressione, poterit, vel Regu- lares excommunicatos denunciare, vel juxtà sibi traditam facultatem alio modo punire: aut si sibi expedire videatur eos excommunicare: cum certum sit, quod excommunicatus à jure, possit denuo excommunicari à Judice, *c. gravem 53. ibiq. gloss. verb. promulgare de sent. excom. Pirhing. in jus can. lib. 5. tit. 39. nu. 110.* si primum remedium eligat, ad declarato- riam deveniat modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XLVI.

HAbita relatione nostri Promotoris Fiscalis *de illicito ingressu* P. N. Provin- cialis Ordinis N. (sivè Confessarii) in clausuram Monasterii Sanctimo- nialium N. hujus nostræ Diæcesis sibi subiecti, sequuto sub die.... absque ulla nostra præsentia, & participatione: constitoque nobis annum à die ultimæ Visitationis sui Antecessoris nondum esse completum: dicimus, & declara- mus ipsum prænominatum P. N. Provincialem incurrisse in excommunicatio- nem contentam in Bulla Alexandri, Papæ VII. quæ incipit *Fœlici*, & propre- rea esse publicè denunciandum, ut ab omnibus evitetur, *prout nos denunciare mandamus* omni &c.

N. Episcopus N.

N. *Actuarius.*

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Deliquens mitius punitur in omittendo, quam committendo, & mitius contra eum agitur per viam inquisitionis, quam accusationis*
2 *Confessarius Regularis Monialium, non potest ingredi clausuram pro sepultura, benedictione Cellarum, vel exorcizzanda moniali*
3 *Exorcizzatio Monialis à quo, & quomodò, & in quo loco sit facienda, demonstratur.*
4 *Signa Monialis Energumenæ referuntur, & n. 5.*
6 *Dæmones Deo permittente, afficiunt corpora hominum variis morbis*
7 *Causæ, ob quas Deus permittit Mulieres energumenas fieri, referuntur.*
8 *Superior Regularis transgressor Bullæ Alex. VII an à censuris ab Episcopo comminatis appellet, ostenditur.*

Denunciationis.

F O R M U L A XLVII.

HIC tam auctoritate Ordinaria, quàm delegata, ut ab omnibus evitetur, denunciatur, & declaratur excommunicatus majori excommunicatione P.N. Provincialis Ordinis N., ex eo, quia anno nondum completo à die ultimæ Visitationis Monasterii Monialium N. nobis inconsultis, ingressus fuit cum Sociis Clausuram dicti Monasterii contra formam, & prohibitionem expressam Cōstitutionis Alexandri Papæ VII. quæ incipit *Felici*. Quarè &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

CON autorità tanto Ordinaria quanto delegata, acciòche sia da tutti evitato si denuncia, e dichiara scommunicato di scommunica maggiore il P.N. Provinciale dell'Ordine N. perche non essendo ancor compito l'anno del giorno dell'ultima Visita del Monastero delle Monache N. senza nostra saputa, e la nostra presenza, è con i Compagni entrato nella Clausura di d. Monastero, contro la forma, e proibizione espressa della Cōstituzione d'Alessandro Papa VII. che comincia *Felici*. Che però &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 *De illicito ingressu*. Hoc exprimitur ad demonstrandum, quod non solum Superiores, & Confessarii Regulares Monialium puniri possunt in casu in Formula supposito: sed toties, quoties ingressus in Clausuram juxtà formam præscriptam in Bulla, est illicitus, verum est tamen, quod circà hæc prudenter se gerere debet Ordinarius, & remissiùs agere ex officio pro ommissis, quam pro commissis; quia mitius punitur delinquens in ommittendo, quam in committendo, *glos in l si mora ff solut mat* & mitius contrà eum agitur per viam inquisitionis, quam per viam accusationis, ut dicit Medic *tom 1 in repet c erit 4 dist num 84 & 91 post tract de legib fiet* & præsertim ubi nullum oritur, nec oriri timetur scandalum.

2 Non tamen esset tolerandus, neque dissimulandus ingressus in Clausuram Confessarii; si fieret pro rebus, & casibus in Bulla non concessis, v. g. pro sepultura, pro benedictione Cellarum cum aqua lustrali, aut pro exorcizzanda Moniali energumena, in nullo enim ex his casibus licitus est Confessario ingressus, sed illicitus, & punibilis, Nicol *in flost in verb sepultura num 6 in verb Clausuram n 27 & in verb exorcismus n 2*.

3 Quando enim aliqua Monialis est exorcizzanda, Sacerdos exorcista, sivè sit sæcularis, sive Regularis, debet esse ad hunc actum ab Ordinario loci approbatus, & exorcizzatio non intrà septa Monasterii; sed obtenta prius à *Sac Congreg Episc & Regular* licentia (& non anteà) in Ecclesia exteriori Monasterii, clausis Januis coram eodem Confessario, & aliis fœminis honestis consanguineis, vel aliis provectæ ætatis, & probæ conversationis, eam comitantibus, est facienda & exorcismo expleto, statim sinè diverticulo reducenda est in Clausuram, juxtà modum præscriptum à *Sac Cong Concilii* in Decreto, quod per extensum referunt Barb. *Apostol decis collect 509 verb Monialium Clausura circa ingressum num 5* Tambur. *de jur Abb disp 24 quæst 4 num 1.* Pelizar *de Monial c 5 num 67* & alia Decreta *Sac. Congr Episc & Regular* eadem præcipientia congerunt Gavant *in manual Episc verb Monialium cura spiritualis num. 30.* & Nicol *in flosc verb. exorcismus n. 2* ubi *num. 4.* quod Ordinarius ad exorcizzandum ingrediendi licentiam non concedit, & Sacr Congregatio concedere non solet.

4 Antequam autem licentia exorcizzandi Monialem ab Ordinario detur, debent præcedere diligentiæ ad cognoscendum, an Monialis sit reverà à Dæmone vexata nam frequenter Mulieres Dæmonicas se esse fingunt, licèt non sint, quarum exorcismi sunt Carceres, jejunia, & pœnitentiæ rigorosæ Signa autem Dæmoniaci, quæ referuntur à Martino del Rio *disq magic lib 6 quæst. 3 sect 2 pag mihi 699* regulariter & simpliciter sunt sequentia

1 Linguam nigram, & tumidam multories Dæmoniacus de ore contra naturam profert, inflatur guttur, vel distringitur anguste ita ut videatur velle strangulari, sed tamen in suum pristinum statum redit.

2 Plorant Dæmoniaci nescientes quid plorent

3 Cum ira, & contentione respondent interrogantibus

4 Quandoque etiam coacti ut loquantur, nolunt loqui

5 Claudunt dentes, & nolunt comedere

6 Homines odio prosequuntur

7 Multa dicunt, ex quibus minimè dignoscitur, quid velint innuere.

8 Opprimuntur sopore gravi

9 Remanent tanquam sensibus destituti

10 Seipsos pugnis percutiunt, & vestes lacerant, & capillos.

11 Terribiles habent oculos, & horribiles

12 Terrore repentino afficiuntur, & confestim terror ille recedit

13 Diversorum animalium voces imitantur, & sic audiuntur rugitus Leonum, balatus Ovium, bovum mugitus, latretus canum, porcorum grunitus, & similium

14 Strident dentibus, & spumant, & si-

& signa alia ostendunt tamquam Canes rabidi.

15 Multoties exponunt se præcipitiis.

16 Discurrit aliquandò per eorum corpora igneus, vel glacialis vapor.

17 Sentiunt per corpus signa, tamquam formicas discurrentes, ranas saltantes, viperas, serpentes, pisces natantes, muscas volantes, & similia.

18 Varia præter naturam vident, & audiunt.

19 Sentiunt sub manu Sacra Sacerdotis capiti super posita, vel ex Sacra lectione quid frigidissimum, vel calidissimum, vel grave.

20 Clamant cum aliquas reliquias Sanctorum capiti superponis etiam occultè, & dicunt aufert istas a me, quoniam malè olent, vel sunt nimis graves, aut efflant, aut circumvolvunt caput, aut ipsas reliquias projicere student, aut contra ministrum, & stantes se iratos ostendunt.

21 Omnia spiritualia odio habent, a facie Sacerdotum, & præcipuè exorcistarum fugiunt, in Ecclesiam ingredi nolunt, & si ingrediantur ab ea statim fugere procurant, vel coronæ, vel spiritualium librorum tædet, cuncta benedicta, Sanctorumque Imagines, & maximè Crucifixi nolunt inspicere, nec deosculari, imò projiciant, & in hæc omnia conspuunt.

22 Sacra verba proferre neligunt, quaila sunt — *Miserere mei Deus. Qui habitat in adjutorio altissimi. Magnificat Anima mea Dominum. In principio erat Verbum*, & similia. Et si ea pronunciaverint balbutire student, vel verba corrumpunt, tædium grave demonstrant, & tandem ea perficere non possunt, & palam ita se Dæmoniacos ostendunt.

23 Sentiunt in aliqua corporis sui parte dolorem, & si super eum signum Sanctæ Crucis feceris, statim per corporis membra fugiet, sed si eidem dolori locum præcisum assignaveris, in ea corporis parte, in qua volueris, signo Sanctæ Crucis, Crucis patientia, & perseverantia adnotabis.

24 Cum super Dæmoniacos Evangelia, Passionem Jesu Christi, conjurationes & similia legeris, conturbabuntur, sensus occupabunt, intollerabiles etiam in illis anxietates, ac inflationes, vel guttas sudoris defluentes conspicies. Insuper stridores ad Cœlum usque mittent, prosternent se, ac similia facient.

25 Cum audieris idiotas, & ignaros litterarum interpretari difficilia, aliorum manifestare secreta, psallare, vel musicaliter canere, aliqua prædicere, loqui variis linguis, & supernaturalia facere, absque dubio, signum erit Diabolicæ præsentiæ.

His signis, quæ communia sunt cun- 5
ctis maleficiis, vel peculiaria quibusdam junguntur alia, quæ deducuntur ex qualitate morbi, & sunt sequentia.

1 Si morbus ægerrimè cognoscitur, ita m Medici hæsitent, & ambigui hùc, illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illo audeant proferre.

2 Quod remediis ex arte adhibitis, morbus se non remittat, sed potiùs exasperetur, & augeatur.

3 Quod more naturalium morborum, non cesseat paulatim, sed frequenter statim ab initio, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus cum gravissimis symptomatibus, & doloribus se morbus prodat.

4 Quod valdè inconstans sit morbus, & rarò periodos naturæ servet, & licet similis videatur naturalibus morbis, in multis tamen discrepet.

5 Multotiès licèt ægrotans gravissimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre.

6 Interdum ægri suspiria (quæ luctuosa vocant) absque manifesta causa emittunt.

7 Aliquibus appetitus reficitur, aliqui cibos revomunt, & ventriculum ita malè affectum habent ut sæpiùs astructione laborent, vel etiam pondus in ipso quoddam, quin & rem aliquam per æsophagum modo ascendere, modo descendere percipiant, & si in Superiorem partem delatum deglutire conentur omnem operam ludant, reipsa mox spontè desiliente.

8 In regione cordis punctorium dolorem percipiunt, adeò ut ipsum aliquando lacerari asserant.

9 In quibusdam circà collum arteriæ manifestè pulsare, & quasi tremere

mete comprehenduntur.

10 Alii sævo colli, seù renum dolore cruciantur, vel circa ventrem inferiorem torsiones acerbissimas, & sæpè flatum quendam frigidissimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem, uti flammam ignis calidissimè simili modo illos infestantem percipiunt.

11 Quidam ad venerem impotentes redduntur.

12 Consuevere quidam levibus Sudoribus præcipuè circa noctem corripi, quamvis tempore, & aura frigidiore.

13 Alii videntur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas.

14 Morbi, qui bus laborant veneficio læsi, sunt ut plurimum totius corporis quædam extenuatio, & macies, & virium imbecillitas cum summo languore, mentis stupiditas, quædam varia Melancholica delitia, diversa febrium genera Medicis multum negotii exhibentia, motus quidam convulsivi, unde epileptici videantur, membrorum quædam rigiditas speciem convulsionis præseferens. Aliquado omnes capitis partes, tumefiunt, aut talem circa totum corpus lassitudinem percipiunt, ut vix ullo pacto se movere possint. Plerunque tota cutis, sed ut plurimum faciei, flavo, seù cinereo colore suffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras adstrictas, ut eas vix aperire possint. Oculi sunt perlucidi, & transparentes, & nonnunquam quædam spectra, vel nubeculam inspicere videntur.

15 Veneficio affecti faciem Sacerdotis vix aspicere valent, nec oculis intentis ullo modo: album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes cum instrumenta venefica comburuntur, solent in deteriùs mutari, vel noxam quandam recipere majorem, vel minorem pro ratione levioris, vel sævioris veneficii: itaut quandoque formidabiles clamores, & mugitus cogantur emittere: quod si nullam mutationem, vel læsionem precipiant, erit de salute ægri benè sperandum.

16 Si fortè veneficus ad visendum ægrotum accedat, statim infirmus ingenti molestia afficitur, aliquo terrore, seù tremore corripitur: si sit puer statim plorat, oculi ad fuscum colorem mutantur, vel alia notatu digna in ægrotis mutatio observatur.

17 Quando pro curatione morbi quædam linimenta Sacra ad oculos, aures, frontem, & quasdam alias partes Sacerdos adhibet, si in partibus illis sudor, vel aliqua alia mutatio appareat, signum est veneficii. Hæc del Rio *loco citato pag. 700.* quæ signa non est necesse ut ipse ex *Codronco* ait, ut omnia in ægro inveniantur, sed sufficere aliqua pro diversitate morbi.

6 Quod autem arte, & potentia Cacodæmonum, Deo permittente, hi, & alii mirabiles morbi procurentur, & causentur in corporibus humanis in vindictam scelerum impiis, aut in meritum coronæ piis: probat auctoritate Scripturæ, SS. PP. & DD. & exemplorum, Stengel. *mund. theoritic. lib. 4. c. 18. per tot.* ubi ait, negantes morbos nonnullos à Dæmonibus provenire, Inter Ethnicos, & Atheos esse annumerandos.

7 Causæ autem, ob quas Deus permittit Dæmones introire in corpora humana, & ea vexare sunt.

primò ratione superbiæ, & enormitatis cujuscunque peccati, ut patet in *Saul 1 Reg. 15.* quia omnes superbi sunt sub dominio Diaboli *Iob 41.*

Secundo, hoc accidit ex misericordia & bonitate Divina, ut in bonis hominibus, qui quandoquè propter parva peccata, quæ Deus statim punit, à Diabolo possidentur: & hoc ut dicunt D. Thom. & D. Bonav. ad punitionem etiam peccati venialis, & habetur ex *dialog. Gregor.*

Tertio accidit aliquando propter maledictionem, quam quandoque optat, vel imprecatur quis alteri, vel sibi ipsi.

Quarto Deus permittit hoc fieri ad nostram emendationem, ut terreamur Deum scienter offendere, ne fortassis nobis cras eveniat, quod hodie huic accidit.

Quinto accidit ad gloriam Dei, & Sanctorum Ostensionem, quando ipsi Sancti invocantur, & liberationem a Deo impetrant.

Has causas refert Jo. Herold. vulgo

Disci-

Discipulus in *Sermon. Quadrag. in Dominica Oculi*, *serv.* 19 ubi ex Nicolao de Lira, quod istarum rerum rationes, & causæ nos latent propter hoc, quod occulta sunt Dei judicia, & ideo non debeamus judicare de obsessis, quia filios, & filias Regni Cœlestis, Deus misericorditer quandoque hic in præsenti punit, & præparat eos ad vitam æternam.

Item Deus permittit Energumenos pro confirmatione veritatis fidei Catholicæ, cujus soli Ministri cum exorcismis Dæmones à corporibus obsessis expellunt.

8 *Prout nos denunciari mandamus* Denunciatio hujus excommunicationis non potest, nec debet suspendi per appellationem, quatenus interponeretur, quia casus Formulæ, in quo Ordinarius nec errare, nec denunciandum gravare potest, appellationem non admittit. Quidquid esset dicendum, si Ordinarius, Superiorem Regularem declarasset incursum, ob inobservantiam Bullæ in alia re, v. g. quia introduxerit secum in Clausuram Socium juvenem, vel Visitationem protraxerit post occasum solis vel refectionem sumpserit intrà septa, in his enim casibus, quia hæc ex inopinato accidenti, contingere, & fieri potuerunt, & sic Epicheja allegari possit, quæ excu-set transgressorem ab incursu censurarum, si denunciandus à declaratoria appellaret, deberet Ordinarius denunciationem suspendere, quia potuit (repellendo legitimam excusationem) errare, & Superiorem Regularem denunciando gravare. At quando Superior visitat ante tempus, & ingreditur Clausuram intra annum à die ultimæ Visitationis, prætextu causæ necessariæ sine præsentia Episcopi, tunc delinquit in officio, à quo propterea est removendus, non autem pro commissis excusandus, ad tradita per Ric. *decis.* 289 *par.* 2 *per tot.*

De excommunicatione contenta in Constit. Gregorii XV. Sanctissimus in Bullar. tom. 4. Const. 9 pag. 80.

Ad removenda crebra dissidia, quæ oriebantur inter Ordinarios, & Conservatores Regularium, multifariè Summi Pontifices providere studuerunt, sed incassum, quia abusus jurisdictionis talium Delegatorum, quos recenset Fang. *in c. si Clericus num* 38 *& plurib. seqq. de for. comp.* adhùc vigent. Quare Ordinarius si ad reprimendos eorum expressius cogatur ad censuras procedere poterit uti declaratoria sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA XLVIII.

ATtentis relatione nostri Promotoris Fiscalis, & juribus exhibitis, ex quibus constat N. instetisse coram N. *asserto Conservatore* PP. N. Ordinis N. pro.... ipsumque Conservatorem, inhibitione cum comminatione censurarum, ne ad ulteriora in causa damni dati contra d. N. in nostro Tribunali introducta procedatur (sivè præceptum de excarcerando concessisse *& exequi fecisse*, tam contra N. quam in personas nostri Procuratoris Fiscalis & Cancellarii; imò arbitrorum electionem *Curiam nostram propositam, & oblatam* respuisse d. N. *partem instantem* in excommunicationem latæ sententiæ, & præfatum N. assertum Conservatorem *fines officii excedentem*, in pœnam suspensionis b. Officio per annum, juxtà dispositionem Bullæ Greg. XV. quæ incipit *Sanctissimus incursos declaramus, & denunciamus* & publicè per affixionem Cedulonum denunciari mandamus, omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SVM-

SUMMARIUM.

1 *De modo eligendi, qualitate, & duratione Conservatoris remissive.*
2 *Regulares eligentes Conservatorem, debent electionis documentum exhibere Ordinario loci, & datur formula electionis.*
3 *Conservator electus, debet esse in dignitate constitutus, & simul Iudex Synodalis.*
4 *Canonici Collegiatæ, etiamsi in dignitate sint constituti non possunt eligi in Conservatores*
Fallit in Religione Hierosolymitana.
5 *Conservator, exequi faciens citationem cum comminatione Censurarum contra Curiam Episcopi, dicitur excessisse suas facultates & n. 6*
7 *In controversiis ortis inter Curiam Ordinarii, & Conservatores super competentia iurisdictionis debent eligi Arbitri.*
8 *Arbitri hujusmodi recusari non debent quia assumuntur de necessitate.*
9 *Respuens Arbitrorum electionem, si procedat ad ulteriora, nulliter agit.*
10 *Arbitrum eligens Ordinarius, electionem notificare debet Conservatori cum inhibitione, & datur formula electionis, & intimationis, & n. 11.*
12 *Arbitri eligi debent, de consilio, in numero dispari.*
13 *Arbitri dum assumuntur in forma juris, compelli possunt ad acceptandum munus.*
14 *Arbiter in rebus Ecclesiasticis debet esse Clericus.*
15 *Pars, quæ instetit, & procuravit, ut Conservator suam potestatem excederet, excommunicationem incurrit Papalem, à qua non absolvitur satisfacta parte à simplici Confessario.*
16 *Censuræ latæ à jure, & Papæ non reservatæ, absolvuntur ab Episcopo, non autem a Confessario.*
17 *Conservator non potest se ingerere in causis, quæ non respiciunt manifestas injurias.*
18 *Conservator non cognoscit de injuriis illatis familiaribus Regularium.*
19 *Coloni Regularium damnum dantes conveniuntur coram Ordinario, qui illos carcerare potest.*
Amplia in Colonis Religionis Hierosolymitanæ, & n. 20. & 21. ubi declaratur, & enucleatur conclusio.
22 *Pro damno illato ab Animalibus, potest mandato Iudicis, Custos in carceribus detineri, & declaratur doctrina Panimollæ.*
23 *Conservator excedens fines suæ facultatis, de jure communi suspensionem ab Officio Ordinis, de jure novo Suspensionem ab Officio Conservatoris incurrit.*
24 *Conservator non se ingerit in causis dubiis, nec simplicem injuriam, sed notoriam defendit, & n. 25.*
26 *Conservator, quas injurias defendat, ostenditur.*
27 *Ordinarius, punit Conservatorem in excessibus dolosis, etiam censuris.*
28 *Conservator, qui Arbitros recusat, & in causa vult procedere, quomodo sit monendus, ostenditur.*

Denunciationis.

FORMULA XLIX.

Hic auctoritate ordinaria declaratur, & denunciatur excommunicatus N. ex eo, quia conventus in nostro Tribunali pro emendatione damni studiosè per eum dati in bonis N. iurisdictionem nostram eludere volens adiit N. asserentem Conservatorem Regularium N.N. quorum, ut asseritur, est Colonus, & ut offi-

cu

cii sui limites excederet, prout excessit, institit, & procuravit, contra expressam prohitionem Constit. Apostolicæ Greg. XV.

Nec non per caput separatum declaratur, & denunciatur suspensus per annum ab Officio Conservatoris N. ex quo suas facultates excessit, & nostram jurisdictionem læsit, & turbavit. Ut igitur d. N. ab omnibus evitetur, & ass. Conservatorem suspensum esse sciatur præsentes &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

V E L

COn autorità ordinaria si dichiara, e denuncia scommunicato N. perche convenuto nel nostro Tribunale per l'emenda del danno dato da lui studiosamente ne i beni di N. volendo eludere la nostra giurisdizione, è ricorso al Conservatore d'PP. N. de quali dice esser Colono, & hà procurato, che quello faccia atti giudiziali non competenti alla di lui giurisdizione, si come hà fatto, contro l'espressa prohibizione delle Constitutioni Apostoliche.

Ed in oltre si denuncia sospeso per un anno dall'Officio di Conservatore N. per havere in d. Causa ecceduto i limiti della sua podestà, e leso, e turbato la nostra giurisdizione. Che pero &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

ADNOTATIONES.

1 ASSERTO CONSERVATORE. De modo eligendi, qualitate, duratione, & potestate Conservatoris electi, traditur in hac Constitutione, quam per extensum dedi *tom. 1. in Appendice pag.* 302 ubi plura circa hæc nota sunt, hic autem alia, quæ ad censuras in ea inflictas pertinent addenda erunt, præter modum eligendi.

Regulares propterea quatenus velint gaudere privilegio Conservatoriarum eis à pluribus Summis Pontificibus concesso, tenentur Conservatorem habentem requisita ibi enumerata in singulis Diœcesibus eligere, & sibi assumere, & posteà electionis documentum authenticum penes acta Curiæ Ordinariorum locorum exhibere, & dimittere: quod si non fecerint, coram eisdem Ordinariis conveniendi erunt, formula autem talis electionis poterit esse sequens.

F O R M U L A I.

CUm intèr cætera à Sed Apostolica Religiosis concessa, hoc unum præcipuum sit, ut possint sibi eligere Conservatorem, qui Apostolica auctoritate, & jurisdictione valeat, & debeat reprimere, & compescere quamcunque personam prædictis Religiosis, eorumque Monasteriis ac bonis injuriam, & violentiam inferentem: hoc sane privilegio uti volentes, & peroptantes.

» Nos infrascripti PP. Monasterii N. in unum Capitulanter congregati ut

juris

„ juris, & moris est, hodie quæ est.... mensis..... anni...... præsentium
„ serie tenore, & vigore, eligimus, deputamus, nominamus, & constituimus
„ Conservatorem privilegiorum hujus nostri Monasterii N. & omnium Reli-
„ giosorum habitantium in eo per Sedem Apostolicam quocunque modo
„ concessorum, & elargitorum, N. J. U. D. Archidiaconum Cathedralis N.
„ in Dignitate Ecclesiastica constitutum, ac Judicem Synodalem ejusdem Di-
„ cesis, qui valeat pro tuitione, defensione, & manutentione jurium dicto Mo-
„ nasterio, & Religiosis competentium, & competiturorum procedere, juxta
„ statuta per Sac. Canones, & Apostolicas Sanctiones hac in re emanatis trans-
„ ferentes in eum, quantum in Nobis est, & ad nos pertinet, plenam, & libe-
„ ram facultatem, & authoritatem similibus Conservatoribus de jure, vel de
„ consuetudine competentem per quinquennium tantum duraturam. In quo-
„ rum fidem subscripsimus manu propria in Conventu S. N. loci N. die, &
„ anno, quo suprà.

Ego Fr. N. Prior Conventus eligo ut suprà.
Ego Fr. N. Magister Sac Theologiæ eligo ut suprà.

Loco ✠ Sigilli Monasterii.

(& sequantur aliorum subscriptiones)

3 Advertant præterea Electores quod eligendus non solum debet esse in aliqua dignitate constitutus, sed etiam copulativè requiritur, quod sit Judex Synodalis, ut expressè habetur in hac Constitutione § 2 ibi — *itaut Dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Cathedralium Canonici existant sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Diæcesanis juxtà Decretum Concilii prædicti Judices electi, seu designati sint*. Et ideò Canonici Collegiatæ, etiamsi sint in Dignitate constituti, & Doctores, quia constituti non possunt Judices Synodales, in Conservatores eligi non poterunt, ut de verior Barbos *de offic & pot Episc alleg* 206 *num* 12. tenet, quem sequitur pluribus aliis allegatis Donat *prax rer regular tom* 1 *part*. 2 *tract* 17 *de Conservat quæst* 28. *n* 2 3 & 4 Nisi tamen agatur de Religione Hierosolymitana, quæ ex indulto Alexandri Papæ VII concesso 17 Maii 1655 personas Ecclesiasticas in Conservatores eligere potest, etiamsi in Conciliis Provincialibus, vel Diæcesis, Judices designati non sint.

5 *Et exequi fecisse*. Hoc enim sufficit, ut dici valeat quod Conservator in suis facultatibus excesserit, & pœnam suspensionis ab officio incurrerit · quia cum executio citationis sit actus jurisdictionis contentiosæ, & de judiciali processu, Fagnan *in c conquesti num* 55 *de feriis* Lædit jurisdictionem Ordinarii: 6 & facta cum comminatione censurarum, infert injuriam, & gravamen irreparabile, at mederi non possit, nisi per appellationem, Fagnan. *in c super eo il* 2 *num*. 47 *de appellat* nisi illud ex ignorantia, & inadvertentia id evenisse constaret, alias scienter fecisse præsumitur, ut in terminis advertit Bonacem *de excom. extr Bull Cœn disp* 2 *quæst* 2 *pun* 35 *num* 11

7 *Per Curiam nostram propositam, & oblatam* Quia controversiæ, & scandala, quæ in dies oriuntur inter Conservatores Regularium, & Ordinarios locorum, ut plurimum procedunt ex imperitia eorumdem Conservatorum, ut observat Frang *in d c. si clericus num* 55 *de for comp* ideò in d Const Gregorii provisum fuit, quod si quæ inter Judices Conservatores hujusmodi, & locorum Ordinarios controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit *nequaquam* (sunt verba Bullæ) *in causa procedatur, donec per Arbitros in forma juris electos super jurisdictionis competentia*, *fuerit*

fuerit judicatum: Unde si talis dispositio servabitur, prout servatam hic suppono, clausum erit ostium Scandalis

8 Hæc autem Arbitrorum electio, quoties ex parte Ordinarii, vel ex parte Conservatoris proponatur, recusari non debet, quia assumuntur de necessitate, & dicuntur Arbitri juris, ut ex recitatis verbis ibi – *in forma juris electos*, & habetur quoque dispositum à Conc. Trid. *sess 14 c 5 de refor* Pasqualig ad Lauret de Franc. *p 1 n 853* imo puto, quod facta propositione, si respuatur, & negligatur Arbitrorum electio, actus jurisdictionis, electionem recusantis deinde subsecuti, nulli sint quia verba illa Constitutionis – *nequaquam in causa procedatur donec &c* quæ idem important, quod si diceret – *nullo pacto*, *nullo casu*, *nulla ex parte*, ut docet Barb. *dict 212*. videntur habere vim præcisæ prohibitionis, & æquipollere clausulæ *nullatenus*, quæ nullitatem actus ipso jure inducit, idem Barb *dict 226 n 4*. Rot coram Dunoz, jun *dec 731 num 25* maximè juncta dictione illa *donec*, quæ de per se facit conditionem, Barb. *dict 93 n 12*.

Ideòque Ordinarius quoties inter ipsum, & Conservatorem de jurisdictione contentio sit, præveniendo inconvenientia, & Scandala, eligat Arbitrum, & postea electionem denunciet Conservatori, ut in illum consentiat, vel alium eligat, cum inhibitione, nè in causa procedat, donec de pertinentia cognitionis ab Arbitro electo judicetur, talis autem electio, sic erit facienda judicialiter.

F O R M U L A L I.

Die.....

COmparuit coram Dominatione Vestra Illustrissima Promotor Fiscalis hujus Curiæ, & habita notitia quod N assertus Conservator PP. N. Ord N. „Monasterii N. se jactat Causam inter N. & N. vertentem velle cognoscere, & „judicare & de facto monuie..... licèt cognitio omnimoda pertineat ad hanc „Curiam, nè eveniant scandala, instat ad formam Constitutionis Greg. XV „eligi Arbitrum, vel Arbitros, qui prætensionem, & controversiam hanc „jurisdictionis dirimat, & posteà electionem factam d. Conservatori intimari „cum inhibitione, nè in causa prædicta audeat procedere sub pœnis &c.

„Qui Illustrissimus D. attentis expositis, ex parte sua, & hujus Curiæ in causa supra expressa nominavit, & elegit, nominat, & eligit in Arbitrum N. „J. U. D. qui Judicis partes in d. causa suscipiat, & per suam sententiam servato juris ordine controversiam de competentia jurisdictionis in ea inter „hanc Curiam, & ass. Conservatorem obortam dirimat, & dicto Conservatori intimari mandavit cum inhibitione, nè interim nihil innovet sub pœnis „censurarum, Hac die.....

N. Episcopus N.

N Actuarius.

Intimationis

F O R M U L A L I I.

INtimetur N. Conservatori asserto Monasterii N. & illius Religiosorum Ordinis N. qualiter in Causa...... vertente inter N. & N. Curia Episcopalis „elegit, & nominavit in Arbitrum N. Clericum J. U. D. ut in controversia ex-

„orta

„ oria jurisdictionis super cognitione d. Causæ, Judicis partes suscipiat, & per
„ suam Sententiam d. controversiæ finem imponat servato juris ordine, juxtà
„ formam præscriptam in Constitutione Greg. XV. *Sanctissimus*: ideò monetur
„ idem ad conveniendum, & consentiendum d. electioni, vel ad alium, aut
„ alios Arbitros ad eundem effectum nominandum, & eligendum quampri-
„ mum, & interim sibi inhibetur, ne in dicta causa nil innovet sub pœna in d.
„ Constitutione contenta instante Promotore Fiscali Curiæ Episcopalis &c.

21 Hac eadem formula uti poterit Conservator, quandò ipse Curiam Episcopalem in electione prævenit, absque tamen inhibitione, quia in casu dubio, & controverso, Conservator nullam habet præsumptionem boni juris, sicut habet Ordinarius, qui jus, & potestatem habet legitimam cognoscendi de omnibus causis. Proponitur autem in formula electio unius tantum Arbitri, & non 22 plurium: quia Arbitri debent eligi in dispari numero, & sic vel unus tantum, vel tres juxta *text. in c. 1. de arbitr.* ad hoc, ut si non omnes in judicando consentiant, saltem major pars reperiatur, cujus arbitrio stetur: nam alioquin si in pari numero eligantur, facile est quod sine exitu res futura sit, & arbitrium impediatur propter hominum facilitatem ad dissentiendum, ut monet *glos. in d. c. 1. vers. unus eligatur*, & sequitur Pirhing *in jus can. lib. 1. tit. 43. nu. 3.* hoc tamen non est de necessitate, sed de consilio: quia si eligantur duo Arbitri valida erit electio: qui duo si non concordent: tertius erit eligendus *glos. in d. c. 1. de arbitr.* – non tamen à partibus, sed ab ipsis Arbitris discordantibus, ut habetur in *c. suspicionis 39. de offic. & pot. jud. deleg.* Passeran *in c. fin. n. 244. tit. eod. in 6.*

23 Et est notandum, quod hi Arbitri, cum eligantur in forma juris, & sic habeant jurisdictionem, quia assumuntur ex præscripto citatæ Bullæ Gregorii, compelli possunt ad hoc munus suscipiendum: nam sicut munus judicandi est necessitatis, & necessariò acceptari debet *l. munerum 18. § judicandi ff. de muner. & honor.* ita, & hoc munus arbitrandi, seù judicandi, prout argumentatur Pirhing *loco supracitato nu. 4.* Mihi autem videtur consultiùs, quod unus tantum de consensu eligatur, quia ita faciliùs, & celeriùs res erit expedita, qui debet esse clericus, quia non decet ut laicus 24 in rebus Ecclesiasticis arbitretur, Pirhing. *ibid. nu. 20.*

25 *Partem instantem.* Idest persona, seù personæ, quæ faciunt partem in judicio, sive actores sint, sive rei, non autem cæteri: quia tàm *text. in c. fin. de offic. & pot. deleg. in 6.* quam Constitutio Gregorii loquuntur de sola parte, quæ procuravit, ut Conservator scienter suam potestatem cum effectu excederet, quæ censuram excommunicationis Papalem incurrit, à qua absolvi non potest. *nisi ei, quem sic fatigavit indebitè, primo satisfaciat integraliter de expensis* sunt verba præcisa *text. in d. c. fin.* ubi Barb. *n. 20.* Bonaccin. *de censur. extr. bull. cæn. disp. 2. quæst. 2. punct. 35. nu. 2.* Donat *loco supracitato quæst. 43. n. 2.* ubi cum Bonacin. *num. 5.* asserit, quod hæc censura post satisfactionem evadat Episcopalis, & possit absolvi à quocunque approbato Confessario, ex quo in textu non legatur reservata: quod dictum non admitto, teneoque absolvi reum non posse, nec deberi à simplici Confessario, nisi ex delegatione Episcopi, prout tenet Barb. *in d. c. fin. n. 22.* quia Confessarius scire non potest quantitatem expensarum, & an verè pars fuerit integraliter satisfacta, nec debet credere assertioni pœnitentis. & etiam quia censuræ latæ à jure, & Papæ non reservatæ, censentur reservatæ Episcopo, non autem simplicibus 26 Confessariis, ut latè ostensum fuit in *prælud. in tit. de censur. cacom. § 1. ver. una enim sententia*, Sayr. *de censur. lib. 2. c. 19. n. 2.* ubi hæc habet - *ab omni excommunicatione jure Pontificio, aut Synodico lata, quæ nemini reservatur, & etiam ab omni excommunicatione hominis generaliter lata absolvere potest in foro exteriori Episcopus proprius, & omnis Prælatus*

pro-

proprius, habens jurisdictionem fori exterioris & quia cum legislator ejus absolutionem sibi specialiter non retinuerit, videtur tacitè absolutionem suis similibus, & consequenter propriis Episcopis, & Prælatis. & proindè absolutio data, & obtenta à Confessario nihil proderit in foro externo.

17 *Fines officii excedentem.* Excedit officium suum Conservator, quando se ingerit in causis, quæ non respiciunt manifestas injurias, & violentias, quæ de facto inferuntur Religiosis, aut bonis Monasterii, ad quas restringitur jurisdictio, ut habetur expressè in *d. c. fin. de pot. Iud. deleg. in 6.* ubi DD. communiter: nec ullo modo extenditur ad cognoscendum de injuriis illatis eorum familiaribus, & agentibus. quia antiqua nonnullorum Regularium privilegia Conservatoriarum, quæ fortè talem facultatem tribuebant, tùm à Concilio Trid. tùm à d. Constitutione Gregorii in hac parte abrogata fuerunt, ut ingenuè fatetur contra suos Donat. *prax. rer. regular. tom. 1 par. 2 tract. 17 de Conservat. quæst. 14.*

18

19 Ideòque si eorum Coloni accusentur, & conveniantur in Tribunali Ordinarii Ecclesiastici pro damno dato (qui est casus figuratus in formula) sive illato sine dolo, sive illato dolosè, & studiosè, non potest Conservator se ingerere, etiamsi Colonus carceretur, quia Colonus non est bonum mobile Monasterii, & quoad Animalia damnificantia, tunc posset procedere, si extent propria Monasterii, quando nullum damnum intulissent, vel si intulerunt, Regulares essent parati satisfacere, dantes sufficientem cautionem & tamen animalia detinerentur, quia tunc fieret violentia eorum bonis, ut inquit Donat. *loco citato quæst. 13 n. 2.* Et hæc procedunt etiam in Colonis Militum Hierosolymitanorum, qui habitant in Domibus ruralibus alicujus Commendæ nam hi, cum non habeant requisita *Bullæ Gregorii XIII. in 67.* subjiciuntur Ordinario, ut probant Pignatell. *consul. 23 per tot. tom. 2.* ubi *n. 4.* Decretum S. C. Concilii refert, & Card. de Luc. *dis. 4 de jurisd.*

20 Nec dici potest, quod si Colonus, detineretur pro damno dato in carceribus inferretur faltem indirectè præjudicium bonis Monasterii propter ejus absentiam, ad quod evitandum valeat Conservator se ingerere, & illum è manu Judicis Ordinarii vindicare, quia talis ratio suffragaretur, quando captura demandata esset per Judicem laicum, qui sicuti non debet, nec potest pro damno illato retinere animalia Ecclesiasticorum ita nec Custodem, sive Colonum carcerare, ne per indirectum lædatur immunitas Ecclesiastica, & præjudicium inferatur Ecclesiæ, ad tradita per D. Raynald. *observ. crim. tom. 2. c. 15 § 4. 5 & 6 n. 92 & 93* non autem in casu formulæ. quia cum causa damni dati sit criminalis, ut absolutè tenet idem Raynald. *loco citato n. 80* præsertim quando damnum fuit dolosè illatum, R. P. D. Zaul. *ad stat. Favent. tom. 2 rubr. 8 n. 12.* & illam cognoscere privativè spectet ad Judicem Ecclesiasticum juxta generale Decretum S. Congr. Immunit. à me relatum *tom. 2. tit. 15 annot. ad form. 4 num. 10.* ritè, & rectè potest Ordinarius absque injuria, Custodem, sivè Colonum detinere, & carceribus mancipare, nec præjudicium Monasterio inde proveniens causatur facto Judicis jure procedentis, sed provenit ex culpa, & delicto ipsius Coloni.

21

22 Nec minus objici potest, quod pro damno illato ab animalibus non sit deveniendum ad capturam Custodis, sed priùs sint experienda alia remedia juris, ut dicit Panimoll. *decis. 12 annot. 8 nu. 11.* Quia hic Auctor est intelligendus juxta terminos auctoritatum, quas allegat Rot. *dec. 602 nu. 7* coram Cerro, & coram Dunoz. Iun. *dec. 498 num. 22 & sæpe alibi.* Surd. *autem cons. 961 nu. 27 lib. 4* & Gratian. *discep. 80 nu. 3* ab eo allegati, solum firmant, quod pro damno dato, non datur detentio animalium quando adest notitia cujus sint animalia quæ damnum dederunt, & quod multo minus liceat retinere personas & dominos animalium, tum quia hoc esset auctoritate propria sibi ius dicere, quod non permittitur: tùm ne violetur iurisdictio Ius dicentis, cum pignora capere sit species iurisdictionis: tum quia Domino prædii damnificati est consultum

per aliam actionem, quam per retentionem, nisi adsit Statutum, vel Consuetudo contraria, ut videre est apud Surd & Gratian *d. disceptat. n. 4. 5 & 6* & sic istæ auctoritates loquentes de retentione facta auctoritate privata partis, non solum præmissis conclusionibus non obstant, sed mirificè favent, & infirmam reddunt propositionem Panimolliæ.

23 *Incursos declaramus, & denunciamus* Licet jure communi inspecto Conservator excedens suas facultates, non solum ab officio Conservatoris, sed etiam ab officio ordinis suspensionem incurrat, ut notant DD *in d. c. fin de off & pot jud deleg in 6* hodiè tamen jure novo attento d. Constit. Gregorii XV ab officio tantum Conservatoris suspensus remanet, Passerin. *in d. c. fin n 39* quæ pœna, sicut & alia excommunicationis, quoad partem procurantem, cum sint latæ sententiæ, ritè possunt ab Ordinario denunciari, & non solum in casibus, in quibus clarum est Con-

24 servatores jurisdictionem non habere sed etiam in aliis causis dubiis, & requirentibus altiorem indaginem, in quibus se ingerere non possunt, ut advertit Pirhing *in jus can lib. 1 tit 29 n 209. & 211* immò co-

25 gnoscendo de injuria simplici, quam Conservator non defendit, sed qualificatam tantum, hoc est notoriam Ricc *dec Archiep Neap 258 n 9 & seqq par. 2* Donat. *loco supra citato quæst 8 n 24*

26 Cum enim Conservatoriæ sint odiosæ, & restringendæ, Injuria, de qua loquitur *text d. c. fin* non sumitur large, hoc est pro omni eo, quod non jure fit, & damnum causat Regularibus, sed strictè, propriè, & specificè pro injuriis, quæ fiunt violentia, aut contumelia, scilicet per vim aliquid auferendo, à possessione expellendo, ad aliquid faciendum, quod sponte quis non erat facturus compellendo, vel pacificam possessionem perturbando, ut benè hæc advertit notabiliter Donat *loco sæpè citato q 8 nu. 5 & seqq q 11 n 6 q 16 n 1 & q 26 n 2*

Porrò Ordinarius non solum Conservatorem in pœnam Constitutionis incursum potest denunciare, sed ulteriùs si excessus esset dolosus, & præsumptuosus, eum, tanquam usurpatorem jurisdictionis Ordinariæ in Censuram Bullæ Cœnæ incursum proclamare deberet, Donat *loc cit q 42 n 3* Pignat. *consul 24. n 8 tom. 2* Ventrigl. *in prax par 1 annot 27 n 10* vel etiam iterum excommunicare, cum ratione offensæ jurisdictionis fiat subditus Barbos *de offic & pot Episc alleg 106 num. 37 in fin* Donat *d. q 42 nu 6* Et sic juxtà excessus circumstantias manus aggravanda erit.

Quatenus autem in casu controversiæ Conservator Arbitros, ut suprà, propositos eligere recusaret, monendus erit sic *Ad desistendum à prosecutione processus in causa . . . & in termino . . . revocandum, & cassandum omnia acta hucusque per eum gesta, alias termino elapso, & aliis non revocatis, die immediatè sequenti comparere ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus ab officio Conservatoris per annum, & tanquam usurpator jurisdictionis ordinariæ incursus in excommunicationem in Bulla Cœnæ &c.* Hæc autem monitio semper præmittenda erit, quando excessus non sit notorius ut in casu formulæ vel periculum non sit in mora, aut scandalum timeatur, in his enim casibus poterit ommitti, Passerin. *in d. c. fin n. 196.*

FORMULARIUM LEGALE PRATICUM

Fori Ecclesiastici.

PARS TERTIA.

TITVLVS II.

De Censura Suspensionis in particulari.

De suspensione, seu depositione contenta in c. omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss.

Contingit (licèt rarò) aut ex Confessoris levitate, aut ex ejus lubrica linguæ loquacitate, aut humanæ naturæ (quæ prona est ad malum) infirmitate, confessionem Sacramentalem directè, vel indirectè revelari: idenque, quia materia gravissima est, & exemplaris. Ordinarius, habita criminis patrati notitia etiam ex officio contrà revelantem procedere non omittat, eoque sine strepitu vocato, & audito, si de delicto non plenè, vel si plenè, non tamen malitiosè, & ex proposito, sed ex levitate revelasse constet, ab audiendis confessionibus eum suspendat, & etiam in aliam pœnam extraordinariam condemnat, præmissa sequenti declaratoria.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA I.

V*isa informatione capta* super sigilli Sacramentalis fractione, & Confessionis revelatione per Presbyterum Confessarium N. facta, eoque vocato, & in defensione sua audito, *attento quod constet* sigilli Sacramentalis fractionem non ex proposito, *sed ex levitate*, & inadvertentia licèt culpabili, sinè damno pœnitentis pro tessisse: dicimus, & declaramus prænominatum N. esse perpetuò ab audiendis Confessionibus, nec non à Divinis per annum suspendendum, pront nos vigore præsentium perpetuò à Confessionibus, & respectivè per annum à Divinis suspendimus, & suspensum denunciamus, *& hanc sententiam eidem intimari mandamus &c.*

N. Episcopus N.

N Actuarius.

M. SVM-

SVMMARIVM

1 *Criminis fractionis sigilli confessionis cognitio, pertinet privative ad Episcopum.*

2 *Episcopus, in quibuscunque delictis ad suum forum spectantibus, procedere potest ex officio*

3 *Iudex absque sacrilegio non potest procedere pro delicto revelato à Confessario*

4 *Fractio sigilli confessionis respicit non tantum pœnitentem, quam ipsum Sacramentum, cui per revelationem fit injuria.*

5 *Delictum revelationis confessionis, quomodo probetur, & qua pœna puniatur, ostenditur, & n 6 7 14 15*

8 *Licentia pœnitentis data confessario revelandi peccatum, debet esse libera, & expressa, & non debet ea uti nisi ex causa gravi, & n 9*

10 *Confessarius, non debet uti scientia peccati pœnitentis, quam habet aliunde, nisi in re gravi, & magnæ necessitatis*

11 *In violatione sigilli Confessionis non datur parvitas materiæ*

12 *Sigillum confessionis durat etiam post mortem pœnitentis*

13 *Confessarius Regularis, si sit fractor sigilli confessionis, punitur ab Episcopo jure delegato*

14 *Duo testes singulares, probant revelationem confessionis*

16 *Processus contra Confessarium fractorem sigilli, debet construi secreto, & datur modus servandus & n 17.*

18 *Inquisitus, & condemnatus de crimine fractionis sigilli Confessionis, an appellet, ostenditur.*

ADNOTATIONES.

1 **V**ISA *INFORMATIONE CAPTA* Cognitio criminis revelationis confessionis, & fractionis sigilli, ad Episcopum privativè pertinet nec Tribunal S Officii in hoc se ingerit, nisi in casu, quo Confessarius crederet licitam esse revelationem secreti Sacramentalis, vel aliunde esset de heresi suspectus; ut de praxi testatur Caren *de Sanct Offic par 2 tit 17 § 23 n 91 & seqq*

2 Hunc autem processum potest, & debet Episcopus, sive ejus Vicarius construere remedio inquisitionis ex officio, etiamsi Confessarius de revelatione non accusetur: quia interest bono Ecclesiæ, ut hoc crimen non relinquatur impunitum, nec in dubium revocatur, quod Episcopus in quibuscunque delictis ad suum forum spectantibus, procedere potest ex officio, ut de consuetudine generali testantur, Farinac *de inquisit quest 1 n 9* & 10 ibique Vulpin *n 3* Conciol. *resol crimin ver. inquisitio resol 1 num 1.* ubi concordantes communiter.

3 Nec processum retardare debet reflexio quod cum sigillum confessionis sit inductum jure positivo Ecclesiastico favore pœnitentis, non possit de illius violatione inquiri, nisi ejusdem Sacramentaliter confessi interveniant consensus, seu querela, cum ejus intersit, ne sua peccata detegantur in foro, & publicentur, quia tunc fieret injuria pœnitenti, & Sacramento, quoties Judex Iudicio habito revelationis Sacramentalis, vellet processum instruere, & agere pro peccato, seu delicto revelato contra ipsum Sacramentaliter confessum, aut illius complicem quod absque sacrilegio, & fractione sigilli facere non posset, & ab hoc omnino abstinere debet, ut tradunt Caren *loco citato n 88* Lazar *q can sect 2 q 17 n 6* Mulder *in opuscul de sigill confess c. 17 pag 177 & seqq* del Rio *disq mag lib. 6 sect 2 § Ex hoc autem pag 657* Navar *in manual Conf c 8 n 7*

4 Secus autem quando Judex procedit contra Confessarium sigilli violatorem, quia tunc jus pœnitentis, non læditur, imo vindicatur, dum injuriæ sibi illatæ per revelationem, paratur vindicta Et licèt sigillum confessionis sit inductum favore pœnitentis, tamen principaliter jure Divino ex institutione Christi respicit Sacramentum, de cuius ratione, & substantia est quod sit secretum, Pirhing. *in jus can lib 5 tit 38 n 24* & sic quamvis pœnitens possit favori suo renunciare, dando scilicèt facultatem Confessario, ut possit ex aliqua justa, & gravi causa peccatum confessum manifestare, ut

ut contrà Scot. tenent cum Divo Th. *in summ supplem. 3 part. q 11. art 4.* communiter DD morales: non potest tamen præjudicare rationi Sacramenti, neque impedimenti esse, quod pro injuria gravissima eidem Sacramento per revelationem peccati illata, Confessarius contra bonum commune non puniatur, & quæ ad utilitatem publicam indicata sunt frustentur, Amen. *de dilect. & pœn tit. 8 § 4 abusus in confessione num* 10. & 11. D Ursay *Instit crim lib 1 tit.* 10 *§ 2 nu.* 154.

5 Dubium igitur solum oritur circa probationem delicti, & pœnæ mensuram, in quo dubio solet adhiberi distinctio: aut enim pœnitens objici Confessario revelationem confessionis, & tunc onus probandi se revelasse de licentia ipsius pœnitentis, vel peccatum revelatum scivisse aliundè, incumbit Confessario, præsertim quando ex revelatione sequitur detrimentum pœnitentis, vel alterius: nam tunc præsumptio stat contrà eam, ut sigillum confessionis servetur illæsum. Undè ut Confessarius pœnas fracti sigilli, & suspensionis, ac molestiarum evitet periculum; cautela datur, ut licentiam revelandi in scriptis à pœnitente recipiat, Biss *Hierurg lit 5 num.*

6 145 § 5 Aut revelatio confessionis objicitur à tertio, & tunc accusanti incumbit onus probandi, Confessarium revelasse absque licentia pœnitentis, si ipse Confessarius asserat illam habuisse defectum autem licentiæ tertius accusator probabit, ostendendo Confessarium revelasse simpliciter coram pluribus, nihil addendo de licentia revelandi. Confessarius verò tunc poterit se tueri, vel pœnitentis attestatione: vel ostendendo se, quod manifestavit, extra confessionem accepisse: quod si hoc probare uno, aut altero modo non valeat, tunc licèt ei non sit credendum, adhuc non pœna ordinaria perpetuæ depositionis, aut ultimi supplicii, sed extrà ordinem erit puniendus arbitrio Judicis, ut tradunt Menoch. *de arbit cas* 414. *n* 8. Ricc. *dec* 190 *n* 4 *par* 1 Graff *dec aur par.* 1 *lib.* 1 *c* 23 *nu.* 16 Bellet *disq cler par* 2 *de pœn cler* § 31 *nu* 14. & 15 Bonac. *de Sac pœn disp.* 5. *q* 4. *sect* 5 *pun* 2 *n* 4. Nicol. *lucub can.* *lib* 5 *tit* 38 *nu.* 81 Mart. del Rio *disq magic lib* 6 *sect* 2 *§ penul pag mihi* 658 ubi arbitratur, quod si desint testes, Confessario bonæ famæ asserenti cum juramento id, quod revelavit rescivisse extrà confessionem, credendum sit, & eum sequitur Lazar. *qu can sect* 2 *q* 17 *nu* 3 *in fin* quæ opinio fortè amplecti poterit in praxi, quoties aliud non occurrat, quod contrà revelantem præsumptionem augeat, Malder. *de sigill confess cap.* 12. *§ Illud certius*

7 Et ex his evincitur, quod cum ad accusandum Confessarium de revelatione Sacramentalis confessionis admittatur tertius, ut volunt mox citati DD. nullus exigitur consensus pœnitentis, cujus peccata revelavit, in fabricatione processus: & sit palam quod Judex ex officio de hoc crimine potest inquirere, & si pœnam ordinariam taxatam *in c Sacerdos de pœnit. dist* 6. & *in d c omnis utriusque sexus de pœn & remiss* ob defectum plenæ probationis, vel perfectæ consumationis delicti, irrogare non valet, secundum casuum circumstantias, pœnam minuere potest, & infligere, Biss *hierurg lit P nu* 156. § 1 Fagn. *in c. officii nu.* 42. *de pœnit & remiss*

8 Et est notandum, quod licentia pœnitentis revelandi suum peccatum (quam ad sui libitum revocare potest, Nicol *loco sup cit d n* 53) debet esse libera, & spontanea, & nullo modo precibus extorta: debet esse expressa, & non tacita, seù virtualis, præsumpta, aut interpretativa: debet dari ex causa justa, & magni momenti, ut puta boni publici, aut corporalis, vel spiritualis boni pœnitentis: nam ex causa levi revelare, etiam habita permissione confitentis, sacrilegium sapit, ut

9 ajunt Graff *loco citato nu* 13. & del Rio *d. sect.* 2 *pag* 657 *vers duo denique*

10 Secundò notandum, quod scientia peccati pœnitentis, quam Confessarius habet aliundè, uti non debet, nisi in re gravi, & magnæ necessitatis, vel ubi periculum, aut scandalum ad hoc cogat, ut docet Innocen *in d c omnis utriusque sexus in fin* nam facilè scandalum sequeretur, quando sine utilitate, vel necessitate revelaret, quod cavere debet, nè fractor sigilli reputetur, ut monet D.

Thom *in sum supplem. par* 3 *q quæst* 11 *art* 4 Del Rio *ubi supra vers. secundus casus* & actione injuriarum, & ad interesse parti teneatur, Graff *d c.* 23 *n* 28

11 Notandum tertio, quod circa violationem sigilli Confessionis non datur parvitas materiæ, & includitur non solùm peccatum mortale, sed etiam veniale, imo, & circumstantia per quam peccatum detegi potest directè, vel indirectè, prout est DD comunis sententia, de qua Navar *in man c* 8 *n* 3 Nicol *loco citato n* 20 & 42 Bonac *ubi supra pun* 1. *n* 5 *ver ex quo patet* Graff *d c* 23 *n* 31. Malder *de sigill. confess d c.* 11 Bus *hierurg d lit* 5. *d n* 145 § 13

12 Notandum quartò, quod Confessarius revelans confessionem, dicitur fractor sigilli, etiamsi pœnitens, cujus peccata revelavit, jam pridem vita functus sit, quia secretum confessionis durat etiam post mortem, Graff *d c* 23 *n* 32 Nicol *loco cit n* 70. *amplia.* 36 del Rio *loco, quo supra d sect* 2 *ver notandum secundo pag* 655 Ex qua verissima propositione, prosternitur illa opinio, sive doctrina, quæ docet, quod in cognitione hujus criminis, & punitione delinquentis exigatur consensus pœnitentis; nam si talis assertio vera esset Confessarius post illius mortem posset impune sigillum Confessionis, quod adhùc durat, violare, quia defuncti pœnitentis consensus ad inquirendum non posset haberi, quod quam sit absurdum nemo non videt

13 Notandum quintò, quod de hoc crimine non tantùm Confessarius sæcularis sed etiam Regularis accusari potest, & contra eum inquiri ab Episcopo quia violans sigillum confessionis non solum peccat contra justitiam, sed contrà Religionem peccato sacrilegii, & injuriam facit sacramento, quod cum obligatione secreti à Christo Domino institutum fuit ideoque cum de necessitate sit, quod confessionem celet, ut inquit D. Th. *in sum supplem par* 3 *q* 11 *art* 1 illam revelando, dicitur delinquere in administratione sacramenti, & subjicitur Diœcesano Episcopo, tanquam sedis Apostolicæ Delegato vigore constitutionis Gregor. X *Inscrutabili*, de qua actum suprà *in tit de censur. excom. ad form.* 41. § ult Fagn. *in c quanto num* 37 *de offic. ordin* Lotter. *de re benef lib* 1 *quæst* 24. *post num* 58 Pignatell. *consul* 54 *num* 77. *tom* 7

14 *Attento quod constet* De fractione sigilli, seù revelatione confessionis constare dicitur, quando adsunt saltem duo testes, licèt sint singulares, ut in puncto docet Caren *de Sanct offic par* 2 *tit* 6. § 7 *post num.* 52 qui ad comprobandum, quod in crimine sollicitationis admittuntur testes singulares, adducit exemplum criminis relevationis confessionis, inquiens — *Confirmatur à simili de revelatione confessionis, quæ licet uno teste non probetur, quoad effectum Confessarii condemnandi in pœnam ordinariam at tamen dicta revelatio sufficienter probatur ex pluribus testibus singularibus quoniam alias veritas haberi non potest*, ita Suarez. *tom* 4 *in* 3. *par de pœnit disp.* 33 *sect* 8 *nu* 3 Henriq *in sum lib* 6 *c* 19 *n* 10 *Igitur etiam in casu nostro* &c Hoc tamen intelligi debet, quando teste singulares non sint sibi contrarii singularitate obstativa, si agatur de probando unico actu.

15 *Sed ex levitate* Hic exprimitur circumstantia facti, quæ minuit delictum; nam Confessarius, qui revelat ex levitate, & non ex proposito, non damnatur in pœnam ordinariam, sed privatur in perpetuum facultate confessiones audiendi, & insuper ad tempus à Divinis suspenditur, prout ita declarasse Sac Congr. Episc refert Nicol *loco superius citato lib* 5 *d tit* 38 *nu* 17 qui est casus formulæ, si verò revelaret confessionem à se integrè non auditam, pœna extraordinaria Judici arbitraria, esset puniendus Menoch *d cas* 414 *n* 7 si autem aliæ circumstantiæ delictum aggravantes concurrerent, v g aliquod damnum pœnitentis, vel tertii, scandalum plurium audientium, mala fama Confessarii &c. tunc quamvis ex levitate revelatio sequuta sit, pœna extraordinaria aggravanda quoque erit, ut volunt DD. supra citati in § *Dubium igitur*, puta suspensione à Divinis ad triennium, vel pœna Triremium ad tempus

16 *Et hanc sententiam eidem intimari mandamus* Regulariter Judex Ecclesiasticus, tamen sententiam excommunicatio-

cationis, quam suspensionis, & interdicti in scriptis prævia amica monitione, & cum causæ expressione ferre debeat, ut dixi in præludio: hic tamen antequam sententia feratur non est citandus reus ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus, sed constructo processu informativo, citandus est *ut compareat ad respondendum inquisitioni contra eum formatæ de, & super &c.* juxta stylum curiæ Episcopalis servari solitum in causis criminalibus, danda erit copia processus, cum præfixione termini ad faciendas suas defensiones, & postea concludendum in causa, reo citato ad sententiam.

17 Hæc tamen agenda erunt secreto sine strepitu, & sine publicatione, ne in plebe de hoc murmur oriatur, & confessio apud pusillos odiosa reddatur: ad quem effectum Episcopus in suis mansionibus testes recipiat, & examinet, quibus examinatis injungat præceptum de secreto servando (non tamen sub juramento, ut fieri solet in causis fidei, & beatificatione Sanctorum) citationes pro validitate processus exequendæ non per Nuncium publicum, sed per Cancellarium fieri committat, quas recepisse sua subscriptione reus ipse fateatur (dummodo reus hoc facere non recuset) quod faciet de aliis actibus pro legitimatione processus necessariis, quos si reus legitimare, & acceptare detrectet, & velit esse prodigus suæ famæ, tunc adhibeantur remedia ordinaria.

Lata super hoc crimine sententia, si 18 inquisitus appellet, illius executionem non poterit impedire: quia respectu suspensionis ab audiendis confessionibus appellatio est frustratoria, cum approbatio sit privativè reservata Episcopo à *Conc. Trid. sess. 23. c. 15.* respectu verò ad suspensionem a Divinis per annum, cum agatur de materia merè spirituali, & quæ animum ligat, per sequentem appellationem non suspenditur, ut docet Sayr. *de censur. lib. 4. c. 9. n. 5. & 8.* Quidquid esset dicendum si ante sententiam suspensionis ab aliquo alio Decreto interlocutorio vim diffinitivæ habente, vel à gravamine, quod per diffinitivam reparari non posset, fuisset appellatum juxta Decreta generalia *Clem. 8.* de quibus *par. 2. tit. 15. ad form. 2. n. 8.*

De suspensione contenta in c. nemini &c. Sanctorum dist. 7.

Qui in puncto juris, imò, & in praxi verior, & tutior est sententia quod qui ordinatur in sacris sinè, vel ficto titulo, incurrit suspensionem, ut probant auctoritates à me allegatæ *par. 2. tit. 13. ad form. 3. n. 4.* ideo hic reponitur formula declaratoriæ, qua Clericus, qui Episcopum decepit, erit suspensus denunciandus.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A II.

Visa relatione nostri Promotoris Fiscalis, & informatione capta, ex qua constat Clericum N. à Nobis ad Subdiaconatus, & Diaconatus ordines ad titulum..... promotum, *prædictum titulum non habere*, nec possidere, illudque antè ordinationem (nos decipiendo) existere, habere, & possidere (falsò tamen) probasse: *eo prius monitio* dicimus, ipsum N. suspensionem ab executione, & exercitio dictorum ordinum à sacris canonibus *ordinatis illicitè*, sine titulo inflictam incurrisse, & suspensum esse delaramus, & denunciamus: imò, & iterum eum jure nostro ordinario suspendimus, & intimari mandamus, omni &c.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Clericus, qui per fraudem decepit Episcopum, fingens se habere titulum & ordinem suscepit, suspensionem incurrit*

2 *Patrimonium aere alieno gravatum, scienter assignetur pro titulo, dicitur fictitium, si deductis oneribus non remanet pars libera sufficiens.*

3 *Ad occurrendum fraudibus constituentium patrimonia, quid agere debeat Episcopus, demonstratur.*

4 *Donatio omnium bonorum Parentum facta favore filii ordinandi, an & quando sit valida, & admittenda & num. 5.*

6 *Ordinatus ad presbyteratum antequam alios ordines reciperet, valide est ordinatus, sed suspensionem incurrit eo ipso*

7 *Episcopatus non est ordo, sed extensio Ordinis Presbyteratus, quem essentialiter praerequirit.*

8 *Ordinatus cum titulo fictitio, qui est ipso jure suspensus, quomodo sit monendus, ostenditur.*

9 *A denunciatione suspensionis incursae ob fictam suppositionem tituli in susceptione ordinis, non datur appellatio*

10 *Si crimen est occultum, ordinatus in foro conscientiae absolvitur ab Episcopo.*

11 *Absolutus in foro conscientiae, detecta fraude per accusationem, potest in foro externo, suspensus denunciari. Iudex fori externi, absolutionem in foro interno obtentam ab inquisito, ratam habere potest, ibid.*

ADNOTATIONES.

1 PRAEDICTVM TITVLVM NON HABERE. Etsi plures DD tenuere, quod dd. cannones *neminem*, & *Sanctorum*, fuerint revocati per c. *secundum Apostolum de praebend* & ideo ordinatum sine, vel ficto titulo non esse suspensum, quos refert, & sequitur Barb. *in d. cap. neminem num 5 dist. 70* contraria tamen sententia, quam secutus fui *par. 2 tit. 13 ad form. 3. nu 4* verior est, & in praxi omnino sequenda: quia: quatenus possent dici tacité per d. decretalem *Innocentii 3* revocati (quod non est liquidum, nec pacificum) fuerunt denuo per *Concil Trid sess 21. c. 2. de refor.* innovati ibi. -- *antiquorum canonum poenas super his innovando*, ut bené observat Nicol *lucubr can lib 1 tit 11 nu 20. & seqq* ubi plura Decreta *Sac Cong* allegat, & quoad eum, qui per fraudem & culpam decepit Episcopum ordinantem fingendo se habere titulum plenis votis *Sac. Concil Trid Congr.* declarasse *27 Novembris* 1610 testatur, quae declaratio relata reperitur in *Synodo Farfensi in tit de sacram ordin nu 5.* Leo *thesaur for. Eccles par 3 c 8 n 33.*

2 Fictus autem dicitur titulus, non solùm quando Beneficium est de pertica, aut litigiosum: vel patrimonium figuratum donatione fictitia: sed etiam si esset tam hypotecis, & aere alieno gravatum, ut parum, aut nihil liberum remaneret, & tamen scienter pro titulo ordinationis assignaretur: si verò quantitas bonorum esset talis, quod deductis oneribus realibus, adhuc sufficere ad sustentationem ordinandi, validum esset, Nicol *loco d cit. n 25* & plura alia de legitimo titulo ordinandorum vide *in par 2 tit 13 ad form. 3.*

3 Ad occurrendum propterea fraudibus, quae in dies hac in re fiunt, Ordinarius in Synodo statuere curet. Primò quod si ipse ordinandus sibi titulum, ad quem ordinari cupit constituet, & assignet in summa taxata juxta consuetudinem Dioecesis, juret illum pacificè possidere, & esse verum, realem, & non fictitium, poenam suspensionis ipso facto incurrendam contrà pejerantem decernens. Secundò, quod alii constituentes Patrimonium, jurent in actis coram Vicario Gen. constitutiones, quas faciunt, esse veras, & reales, nullumque inter ipsos, & ordinandum pactum collusionem, & simulationem intercedere, poenam excommunicationis ipso facto incurrendam contrà pejerantes decernens. Tertiò, quod bona in patrimonium assignata (quod sciatur) sunt libera, & sufficientia. Quartò, quod Periti aestimatores Patrimonii fraudulenter se gerentes, teneantur de proprio supple-

te,

se, quidquid Patrimonio taxato deesse compertum fuerit. Quintò quod testes deponentes super quantitate fructuum Patrimonii assignati, postquam compertum fuerit falsum deposuisse, tanquam perjurii puniantur. Sextò, quod horum Decretorum tessera in Cancellaria retineatur loco obvio, & supradictis omnibus tempore constitutionis Patrimonii, notificentur expressè, & de notificatione facta, Cancellarius in Processu actorum testetur.

4 Et est hic ulterius advertendum, quod licèt donatio bonorum facta à parentibus, simul cum fratribus ordinandi pro constituendo Patrimonio, si sit realis, & legitime facta, possit deservire pro titulo valido ordinationis, etiam si nihil aliud pro victu donantibus remaneat, ut dixi *part. 1 tit. 3 ad form. 52 nu. 5* tamen in praxi iste titulus non est passim admittendus, sed solum in casu magnæ necessitatis Ecclesiæ, & penuriæ sacerdotum, nam ita ordinati molestiis exponuntur, & incommodis curandæ, & alendæ familiæ, ut advertitur in Synodo *Cæsenatensi anno 1695 evulgata in tit. de sacr. ordin. § quod si constituentes* ubi decernitur, quod tales donationes non recipiantur, nisi prius constet, parentes aliunde habere, unde honestè pro status qualitate sustentari queant, & allegatur decretum *Sac. Cong. Concilii in Cæsenaten. Synodi 26 Febr. 1695.*

5 At ego puto, quod data necessitate Ecclesiæ, ut supra dixi, talis donatio possit admitti: tum quia parentum bona dicuntur esse filii *l. in suis ff. de liber. & posthum.* tum quia per donationem factam à parentibus favore filii ordinandi, nulla major inducitur obligatio donatarii, quam de jure jam habet impositam eos alendi, etiam de bonis Ecclesiæ, seu Altaris, ad tradita per Surd. *de aliment. tit. 5. quæst. 25 num. 15 & tit. 8. privileg. 92 per tot.* non enim clericatus exuit charitatem, sed auget dummodo donatio non sit cum præjudicio aliorum filiorum, ut in *d. par. 1* notavi.

6 *Ordinatis illicitè.* Quid si non solùm sine titulo, sed, etiam aliis ordinibus sacris non initiatus, quis ad sacerdotium ordinaretur an inquam iste non solùm suspensionem incurrat, sed etiam invalidè dicatur ordinatus; & respondetur quod validè, licèt illicitè: quia sacerdotium non de essentia, sed tantum de præcepto alios ordines requirit, & præsupponit, suspensionem tamen ab exercitio ordinis Presbyteratus incurreret eo ipso, & in ea permaneret quousque alios ordines inferiores reciperet Sayr. *de censur. lib. 4 cap. 14 num. 26.* Leo *Thes. form. Eccles. par. 3 cap. 8 num. 30.* Non sic in Episcopo,

7 qui si ad Episcopatum promoveretur antequam fieret Sacerdos, invalidè esset promotus, quià Episcopatus cum propriè non sit ordo, sed extensio ordinis Presbyteratus ad conficiendum Sacramentum Chrismatis, Olei Sancti, & conferendos ordines, & non imprimat novum characterem, sed sacerdotalem præexistentem ampliet, ut communiter tenent Theologi, quos refert Passeri. *in cap. qui Pontificali num. 6 de offic. & potest. jud. delegat. in 6.* Bist. *Hierurg. lit. E num. 68 § 50. 20. & seqq.* ideò essentialiter sacerdotium prærequirit, P. Felix *potest. in examin. Eccles. tom. 3 tit. de examin. ordin. num. 4. & 5.*

8 *Eo prius monito.* Postquam compertum fuerit, constitutionem tituli pro recipiendis ordinibus sacris à principio fuisse fictitiam, & ordinatum de fictione participem, & in culpa fuisse, citandus erit.

Ad dicendum causam quare non debeat declarari incidisse in suspensionem ab exercitio sacrorum ordinum tanquam dolosè, & sua culpa ordinatus sine titulo contrà prohibitionem Sac. Canonum.

Nam pœna ista in hoc casu incurritur ipso jure, & ita ordinatum, si in ordine suscepto ministret, irregularitatem incurrere affirmat Pirhing *in jus can. lib. 1 tit. 15 num. 112.* ideoque hic à Judice non est suspendendus, sed jam suspensus denunciandus, quamvis possit pœnam aggravando, denuò sic ordinatum suspendere, prout innuitur in formula.

Ab hac autem denunciatione, nulla datur appellatio suspensiva: quia talis suspensio relaxari nequit, donec ita

pro-

promotus assequatur sufficientem titulum pro congrua sui sustentatione, Pignatell. *consult. 77. nu. 16. 17.* qui loquitur in terminis dolosè ordinati sine titulo *tom. 5.* est tamen verùm, quod si hoc crimen non sit deductum ad forum judiciale, & maneat occultum: & populo non sit notum, poterit ordinatus à suspensione, & irregularitate incursa absolvi ab Episcopo in foro conscientiæ vigore *Concilii Trid. sess. 24. cap. 6 de refor.* Pignatell. *loco citato nu. 18 in fin.*

At adverte, quod si ità promotus ab Episcopo, vel Sacr. Pœnitentiaria, vel occasione Jubilæi in foro conscientiæ sit absolutus, & posteà contingat accusari de ficta, & dolosa patrimonii constitutione prò recipiendis sacris ordinibus, posset in foro externo suspensus denunciari, & alio modo puniri, quia isti duo fori sunt separati, & acta unius, non generant præjudicium alterius: potest tamen judex fori externi Ecclesiasticus, absolutionem in foro conscientiæ datam, ratam habere, nisi hoc redundet in præjudicium partis, vel boni, & exempli publici, Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. nu. 49.* ubi decreta refert: hic tamen in casu formulæ absolutionem in foro conscientiæ datam judex ratam habere non posset in foro externo, nisi ordinatus de congrua sustentatione esset provisus: quià qui sinè titulo est ordinatus, absolutè est suspensus, ut advertit Bonacin. *de sac. ordin. disp. 8. quæst. unic. punct. 5. n. 22.*

De suspensione contenta in cap. 10. sess. 23. de refor. Concilii Trid.

Vidimus in titulo præcedenti de censur. excom. *form. 38.* Vicarium Capitularem teneri ad syndicatum, unum autem ex delictis de quo poterit syndicari, est concessio dimissorialium intrà annum à die Sedis vacantis, quarè si Episcopus inveniat eum Concilii transgressorem fuisse, & suspensum declarare velit, hac uti poterit formula.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA III.

Visis actibus syndicatus N. Vicarii Gen. Capituli proximæ præteritæ Sedis vacantis, ex quibus constat de concessione litterarum Dimissorialium ad ordines favore clerici N., & clerici N. *non arctatis intra annum* Sedis vacantis expeditis, & Episcopo N. directis. eoquè monito ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus, *& nihil quod relevet deducto*, dicimus prænominatum N., qui formam sibi à Concilio Trid. præscriptam *in cap. 10. sess. 23.* non servavit, *esse suspensum* totaliter ab officio, & beneficio, prout nos suspensum declaramus, & denunciamus, eique, ac Capitulo intimari volumus, & mandamus &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Qui dicantur ad ordines arctati ostenditur, & n. 2.*

3 *Vicarius Capituli, non concedit Dimissorias prò prima Clericali tonsura non arctatis, & num. 4.*

5 *Litteræ Dimissoriæ post annum concessæ*

cessæ à Vicario Capituli non expirant per ingressum in possessionem novi Episcopi.

6 *Qualitas, quæ dat jurisdictionem non præsumitur, sed est probanda.*

7 *Vicarius Capituli concedens Dimissorias non arctatis intra annum, suspensionem ab officio, & Beneficio per annum incurrit ipso jure.*

8 *Etiamsi, is, cui illas concessit, eis non utatur.*

ADNOTATIONES.

1 NON ARCTATIS, Concilium Trid. *in c.* 20. *sess.* 7. Facultatem restringit Capitulo Sede vacante concedendi Dimissorias ad ordines intrà annum, nisi arctatis sub pœna interdicti: Vicariis autem huic Decreto contravenientibus imponit pœnam ipso jure incurrendam suspensionis ab officio, & Beneficio, in citato *c.* 20. *sess.* 23. Arctati autem sunt in duplici differentia: alii enim sunt arctati occasione Beneficii recepti: alii occasione Beneficii recipiendi.

2 Primi sunt, qui obtinent aliquod Beneficium Curatum, nam hi intrà annum ad Sacerdotium promoveri tenentur: qui obtinent Beneficia, seù Cappellanias perpetuas, quæ ex institutione requirunt aliquem ordinem, vel servitium personale. Secundi verò sunt, qui habent jus, seù sunt vocati ad aliquod Beneficium vacans, seù Cappellaniam, quod, seù quæ requirit actu certum ordinem, quo isti carent, vel cum non sint Clerici, & ordinati ad primam Clericalem tonsuram sunt præsentiam ad Beneficium, ut tradit Garc. *de benef. par.* 5 *cap.* 7 *n.* 97 & 98. Card. de Luc. *de benefic. disc.* 72 *num.* 6 & 7. *Sac. Congr. Episc. in Squillacen.* 3. *Ian.* 1594.

3 Hæc autem facultatis restrictio, non solum respicit ordines minores, & majores, sed etiam primam Clericalem Tonsuram, prò qua intra annum Dimissorias non nisi arctatis Vicarius Capituli concedit. Et licèt *in par.* 1. *tit.* 1. *ad form.* 2 *n.* 23. contrarium tenuerim, nunc re melius cognita libenter ab illa opinione recedo, tum quia Decretum per me ibi allegatum, & quod refert etiam Gallemart *collect. in d. cap.* 7. *n.* 3. in quo dicitur – *Congregatio censuit textum hunc non comprahendere primam Tonsuram*, debet intelligi, quod Concilium non comprahendat primam Tonsuram quoad pœnas ibi impositas contrà ordinatos, non autem quoad licentiam ordinandi, prout ità intelligendum esse advertit Garc. *d. par.* 5. *d. cap.* 7 *num.* 96. tum quià Fagnan. à me eodem loco citatus, loquitur in casu arctati, ut patet ex ejus verbis relatis in *c. cum contigat de ætat. & qualit. num.* 39. ibi – *rursus dubitatum fuit, an Vicarius Capituli Sede vacante possit concedere litteras dimissorias ad primam tonsuram præsentato ad Cappellam simplicem Sac. Cong. censuit posse, quia non prohibetur dare Dimissorias ad primam Tonsuram, & quia præsentatus est arctatus.* Et quamquam ex prima ratione, à Fagnano deducta, videatur, quod Vicarius possit Dimissorias concedere ad primam Clericalem tonsuram, etiam non arctatis: tamen hoc d. . it obiter, & dubium propositum, & resolutum est de arctato.

4 Tùm quià, cum prima Tonsura secundum Canonistarum sententiam, & in foro magis receptam, sit ordo, ad tradita per Card. de Luc. *de pension. disc.* 81. *n.* 4. *vers. advertendum*, in Dimissorialibus concessis pro prima Tonsura, benè verificantur verba illa Concilii – *ordinandi licentiam*: tum demum, quià hæc est communior sententia, quam tenent Garc. *loco citato num.* 95. Quarant. *in summ. bullar. in verb. Capitulum Sede vacant. vers. decimo quæro.* Ricc. *decis.* 175 *num.* 2 *par.* 4. Barb. *de Canonic. & dignit. cap.* 42. *nu.* 116. Ventrigl. *in prax. par.* 2 *annot.* 15 § 1. *nu.* 42. Card. de Luc. *supra Concil. disc.* 32 *n.* 32. *& alii ab eis allegati.*

Intrà annum. Quid si post annum concessæ sint à Vicario Capituli litteræ Dimissoriæ, an, inquam, expirent per ingressum in possessionem novi Episcopi, & non expirare tenent Gonzal. *ad regul.* 8 *glos.* 12 *nu.* 17. Quarant. *in sum. bullar. verb. Capitulum Sede vacante vers. Decimò quæro* § *secundò dubitatur.*

tur Proptereà Gallemar *collect. in d cap. 10. sess 7 remission ver nullitera*, dat cautelam novo Episcopo, ut capta possessione per edictum publicum eas revocet antequam exequantur: monetque alios ordinantes, ut tam Dimissorias Vicarii Capituli post annum, quam ab Episcopo defuncto concessas, non admittant, si tempore præsentationis sciant, novum Episcopum possessionem cœpisse, nisi ab eo revalidentur, vel ab ejus Vicario ad id facultatem habente.

6 *Et nihil quod relevet deductio* Nil aliud relevans ad se excusandum Vicarius Capituli deducere potest, quam arctationem dimissi quæ arctatio, cum sit qualitas tribuens jurisdictionem, non præsumitur, sed est, antè omnia ab allegante probanda, Sperell. *dec* 101 *num.* 21 Conciol. *resol. criminal. verb qualitas resol unic num.* 3 Sabell. *Sum divers tract § qualitas num.* 2. Ideircò monitus -- *ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus*, non poterit à comminatione ista appellare, nec per appellationem interpositam denunciationem retardare: sed debet excusationes, si quas habet, deducere, quæ sì essent aliquo modo relevantes, aut dubiæ, & ab Episcopo rejicerentur, tunc appellando à declaratoria, supersedendum esset in denunciationis publicatione, quia ordinarius potuit in rejectione excusationum illum gravare, prout suprà pluries dixi.

7 *Esse suspensum* Vicarium Capituli Dimissorias ad ordines, & primam Clericalem Tonsuram intrà annum à die vacationis Sedis concedentem, suspensionem ab officio & Beneficio per annum incurrere ipso jure, non ambigitur, quia licèt Concilium *in cap* 10 *sess* 7 quoad pœnam Interdicti ibi commminatam, loquatur specificè, & restrictivè ad Capitulum tamen *in c* 10. *sess* 23 vult, & declarat, quod Vicarii, pœnæ suspensionis subiecti sint, ut patet ibi -- *Pœnam quoquè impositam iis, qui contra hujus Sanctæ Synodi sub Paulo 3 Decretum (idest d. cap* 10 *sess* 7*) a Capitulo Episcopali Sede vacante litteras dimissorias impetrant, ad illos, qui easdem litteras non à Capitulo, sed ab aliis, quibusvis in jurisdictione Episcopi loco Capituli Sede vacante succedentibus obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem Dimissorias contra formam Decreti, ab officio, & Beneficio per annum sint ipso jure suspensi* Et tradunt de communi Pac Jord. *elucubr tom* 2. *de sacram. ordin. num.* 134. Gallemart. *in d cap* 10. *sess* 23 *num.* 6. & alii suprà allegati.

8 Et nota, quod Vicarius Capituli, hanc censuram incurret, concedendo intrà annum Dimissorias, etiamsi is, cui illas concessit, eis usus non esset. nam actus quoad concedentem fuit consummatus, & perfectus, & per eum non stetit, prout ita à *Sac. Congreg.* decisum fuisse referunt Garc. *de benef addit ad par* 5 *cap* 7 *nu.* 92 Barbosa *de Canonic d cap.* 42 *nu.* 119. Caveant ideircò Vicarii Capitulares, nè dum, ut placeant hominibus, facultatem, quam non habent excedant (novis Episcopis fortè non requirentibus) laqueum sibi ipsis parent, & perditionem.

De suspensione contenta in cap exigit de cens in 6.

Aliud crimen Vicarii Capituli, quod pariter in jure pœna suspensionis punitur, est, exactio indebita procurationis, vel quia exigit officio visitationis non impenso vel quia plus debito, aut munera recipit. Quarè si in Syndicatu, vel extrà, Episcopus querelas audiat, vel Procurator Fiscalis instet de hoc inquiri, constito de excessu ad declaratoriam poterit devenire modo sequenti.

Sen-

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A IV.

ATTENTO RECURSU Parochi, & Cleri loci N. contrà N. Vicarium Generalem Capituli præteritæ Sedis vacantis, super prætenso gravamine eis tempore visitationis illato, in exactione procurationis, visis probationibus per eos deductis, ex quibus satis constat *de excessu exactionis*, & munerum receptionem, *monito, & audito* eodem N. dicimus, cum censuram suspensionis ab officio, & beneficio contentam in Constitutione Concilii Lugdunensis, quæ incipit *Exigit* à Concilio Tridentino *in c. 3. sess. 24.* innovatam incurrisse, & esse denunciandum, prout nos suspensum declaramus, & denunciamus, *donec de duplo* à nobis liquidando supradictis *plenè satisfaciat*, & intimari volumus, & mandamus.

N. Episcopus (sivè Vic.) N.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

1 *Exigentes procurationem excessivam, procedendi sunt ab Episcopo ex officio.*
2 *Procuratio debetur pro solis locis Diœcesis*
3 *Vicarius Capituli visitans, exigit medietatem procurationis Episcopo dari solitæ*
4 *Laici, nisi velint spontè solvere, non debent cogi censuris, ut solvant procurationem*
5 *Visitator, non exigit vecturas equorum, nisi sit Visitator Apostolicus*
6 *Hospitatus à laicis, non exigit procurationem a Clericis, dummodò isti victualia tradere non recusent*
7 *Visitator excederet in exactione procurationis, si numerum excessivum personarum secum duceret, vel longam moram traheret, & n 8*
9 *Visitator, & ejus familiares, munera quæcunque in visitatione recipere non possunt, sub diversis pœnis, & num. 10.*
11 *Visitator si prò exigenda excessiva procuratione censuras fulminaret, possit contrà eum agi ad interesse.*
12 *Procuratio visitationis, an præscribatur, ostenditur.*
13 *Vicarius Capituli, qui in exactione procurationis excessit, quomodò monendus sit ante condemnationem, demonstratur, & n 14*
15 *Censura suspensionis a Visitatore exigente plus debito, incursa, est reservata, & non tollitur nisi facta restitutione.*
16 *Visitatores quicunque excedentes in exactione procurationis censuras incurrunt eo ipso.*

ADNOTATIONES

1 ATTENTO RECURSU. Hoc dicitur in formula ad exprimendum casum minus dubitabilem. Cæterum si recursus de hoc non audiantur in Syndicatu, nec extrà, & tamen Episcopo aliundè constet de crimine, inquirat, & processum instruat ex officio, quià est delictum, quod generat scandalum in subditos, Canones, & Concilia spernit, & conculcat, & animam censuris illaqueat. Subditi enim non reclamarit, non quià gravamen

men illatum non sentiant, & agnoscant, sed vel quia ob eorum paupertatem ad Sacr. Congreg. Concilii (quæ pro suo laudabili zelo hæc damnat, & mandat restitui) ob distantiam locorum recurrere non valent: vel quia potentiam gravantis, formidantur, scientes, quod sæpè hujusmodi recursus coram Ordinariis delati, sunt occasiones majoris oppressionis, & gravaminis: ideoque officium Episcopi est, abusum hunc exemplariter punire, & præcepta canonum exequi, & custodire, ut Tridentinum *jubet*. Si quis verò Episcopus visitando, hæc eadem committeret, per Visitatorem Apostolicum coerceri expediret.

2 *De excessu exactionis*. In c. 2. *de censib. in 6.* circà exactionem procurationis visitantium tria statuta sunt. Primum, quod recipiatur solùm à locis visitatis: secundo, quod solum in victualibus: tertiò quod visitantes, & eorum familiares, munera non recipiant. Undè Vicarius Capituli visitando post annum à die ultimæ visitationis Episcopi defuncti, quod ad primum excederet, & plus debito exegisse diceretur, si visitando Civitatem procurationem recepisset, cum pro solis locis Diœcesis debeatur, Barb. *de off. & potest. Episc. alleg. 73. n. 46.* Frag. *in c. venerabili n. 14. & 15. de cens.* Nicol. *in flosc. verb. Visitatio n. 10. ver. Sacra tamen.*

3 Item si Visitationis officio non impenso procurationem exigere præsumpsisset *d. c. exigit*, vel visitans per se ipsum, aut per delegatum, integram procurationem, quæ dari solet Episcopo, exegisset: nam quando Episcopus non visitat, sed Vicarius Generalis, prout est Capitularis, qui est Vicarius jurisdictionis Episcopi, debentur victualia, vel (ubi visitati velint, & sponte solvere solent) pecuniæ, quæ non excedant medietatem procurationis, quæ datur Episcopo, ut pluries declaravit *Sac. Cong. Episc.* prout testatur Nicol. *in flosc. in verb. Visitation. 10. limit. 9.* & novissimè *Sac. Cong. Conc. in Amalphitana 18. Iulii 1699. ad 4. confirmata auditis partibus 6. Feb. 1700. & in nullius Provinciæ Hispalen. excessuum 11. Septemb. 1706. ad 5.*

4 Item si à laicis, qui procurationem solvere erant soliti, & amplius solvere renuerent, metu, & gladio censurarum ab eis exegisset, quia laici, nisi velint sponte solvere, cogi non debent, non obstante solito, quia tunc exigeretur procuratio cum scandalo, *glos. in c. cavendum 10. q. 3. glos. in c. 1. vers. laicus de cens. in 6.* Pignatell. *consult. 47. per tot. tom. 1. & consult. 146. n. 30. tom. 9. ubi de more Decreta congerit.* Passerin. *in d. c. exigit n. 15. de cens. in 6.*

5 Quod secundum, plus debito exigeret, si utensilia, vecturas equorum, & alia necessaria personæ sibi ministrare fecisset, quia nomine victualium, veniunt solum ea, quæ cibum, & potum concernunt & non alia, ut in terminis Visitatoris docet Surd. *de alim. tit. 3. q. 22. n. 3.* Barb. *in c. romana §. procurationes nu. 19. de cens. in 6.* Ventrigl. *in prax. par. 2. annot. 24. §. 2. n. 2.* Nisi Visitator sit à Papa delegatus, tunc enim solvi debent mercedes equorum conductorum, & viaticum, ut de uno loco ad aliud transferri commodè possit, Surd. *ibid. n. 20.* Pirhing. *in jus can. lib. 3. tit. 30. n. 32.*

6 Item si à laicis prandium, & Hospitium recipiens, id, quod sibi pro victu necessario contingebat, in pecunia taxasset, & à visitatis solvi voluisset, dummodo isti moniti victualia tradere non recusassent, Barb. *de offic. & pot. Episc. alleg. 73. n. 66. & in c. felicis n. 3. de cens. in 6.* Graff. *de aur. par. 2. c. 27. n. 90. lib. 3.*

7 Item si numerum excessivum personarum secum ad visitandum duxisset, & procurari voluisset, v. g. si plura quam tria jumenta, & duos pedites conduceret: nam talis numerus pro Vicario sufficiens reputatur, ut de se ipso testatur Leo *thesaur. for. Eccles. par. 2. c. 16. nu. 40.* ubi de uno solo pedite contentatur, & tribus jumentis. Verum ad judicandum excessum erit habenda ratio locorum visitatorum, & Ecclesiarum paupertatis.

8 Item si longam moram traheret in locis visitatis, & ad extraneos actus se diverteret, Surd. *loco supra citato n. 8.* Passerin. *in c. felicis n. 5.* S. Congr. Concilii in Bojanen. 14. Decemb. 1654. quam refert *par. 2. tit. 13. ad form. 2. n. 34.*

9 Quo verò ad tertium excedere diceretur,

tur, si dona, seu munera, Vicarium recepisse in visitatione constaret, nisi essent esculenta, & poculenta in parva quantitate, quæ in loco visitationis absunta fuissent, non autem si aliò asportata, ut notat Genuen *in prax e mihi 21 n. 13* & quando procuratio daretur in victualibus, secus si in pecunia, nam tunc nec esculenta absumenda accipi debent, ut distinguit Graff *decis aur. par 2 lib 3 d c 27 n 91* Imo etiamsi procuratio detur in victualibus, tutius est, ut monet *glos in c exigit ver munera*, nec esculenta absumenda recipere, quia Concilium omne munus tempore visitationis excludit absolutè per illa verba -- *nec munus, quodcunque sit, recipiatur*, ex quo Pirhing *in jus can lib 3 tit 39 n 63* & ex Jo. Andr *in c 2 de cens in 6* deducit, quod munera ista non possint recipi sine peccato, & concordat Barbos in *d c 1. n 23 de cens in 6* nam ut dicit Sapiens *Xenia, & dona excæcant oculos Iudicum, & quasi mutus in ore, avertit correptiones eorum*, *Eccles 20 ver 31*.

10 Qui excessu diceretur probatus non solùm si ipse Vicarius munera recepisset sed si ab ejus familiaribus recepta fuisse constaret: nam de istorum facto ipse teneretur, ut advertit notabiliter *glos in d c. exigit verb tenentur*, ad instar Episcopi qui teneatur de excessu sui Vicarii, ut dicit Graff *d c 27 nu 99*, ubi hæc habet -- *Vicarius si delinquit in actu visitationis in recipiendo plus debita, an Episcopus teneatur? dic quod sic &c* Hæc enim quorumcunque munerum receptio prohibetur tàm Visitatori, quam familiaribus sub pœna maledictionis, & interdicti ingressu Ecclesiæ, ac restituendi duplum infrà mensem, non obstante donatione, & remissione dantium, in *c 2 § Procurationes de cens in 6* ibique Barb. *nu 17 & 22* quam pœnam in hoc cap latam contra Archiepiscopos, extendit, ampliavit, imò & auxit Greg. X. in Concilio Lugdunensi relato in *d cap exigit*, ad omnes Visitatores inferiores, & Concilium Tridentinum homologavit.

11 Tandem in hac subjecta materia Vicarius Capituli delinqueret si pro exigenda excessiva procuratione, visitatos excommunicaret; nam ista excommunicatio, vel non teneret per *text inc cum ad quorundam de excess prælat* ut volunt *Innoc in cap. cum Apostolus de censib* & Monet. *de decim. cap 9 quæst 3 n 104.* vel saltem tamquam injustè excommunicati, possent contra eum agere ad interesse, juxta opinionem *glos in d cap cum ad quorundam*, quam sequitur Pirhing *in jus can lib 3 tit 31. n. 12 ver. adde glos* --

12 Adverte, quod procuratio alia debetur ratione Visitationis, alia ratione consuetudinis præscriptæ, alia rationem conventionis, & pacti appositi in fundatione Ecclesiæ, vel Beneficii, alia ratione privilegii, de quibus Pirhing in *jus can. lib 3 tit 39 n 68* Prima, de qua hic loquor, cum debeatur tanquam accessorium visitationi, contra Episcopum, & Capitulum sede vacante non præscribitur *c cum ex officii ibique glos de præscrip.* exceptis locis, in quibus Consuetudo jam viget, ut nihil pro visitatione solvatur, præscribitur tamen contra tertium, vel alium, qui illam exigeret jure speciali, ut notat Graff *dec c 27 n 101* & sic Vicarius Capituli, habet jus certum exigendi sine excessu à visitatis procurationem: si verò in exactione excedat, subjicitur pœnis jam supra indicatis.

13 *Monito, & auditio*. Constructo processu informativo, sive per viam querelæ, sive ex officio super excessu exactionis procurationis, si resultat ex eo probatio criminis, erit Vicarius Capituli citandus - *Ad comparendum in termino peremptorio trium dierum, & dicendum, & allegandum causam quare, non debeat declarari incursus in suspensionem ab officio, & Beneficio, & condemnari in pœnam contentam in Concilio Trident cap 3. sess 24 de reform. ob excessum exactionis procurationis per ipsum commissum occasione visitationis tempore sedis vacantis, alias &c.*

14 Hæc citatio, quæ succedit loco Monitorii, sive inquisitionis, debet exequi contra inquisitum personaliter, si fieri potest, dimissa in ejus manibus copia, vel Domi in manibus domesticorum: quia exequuta, si monitus compareat, erit in suis exceptionibus audiendus: si verò à comminatione censuræ appellet

statum

statim, Judex appellationem rejiciat & elapso termino in citatione præfixo, allegata ejus contumacia, ad declaratoriam procedat. Quod si processus defensivus fiat, & adhuc excessus exactionis excusari non possit, item erit ad declaratoriam prosequendum, nulla attenta appellatione: si autem exceptiones deductæ sint in facto, & in jure relevantes, vel saltem dubiis obnoxiæ, tunc erit in declaratoria supersedendum, donec probationes coadjuventur, vel reus absolvatur.

15 *Donec de duplo & plene satisfaciat.* Hæc clausula ponitur in formula ad demonstrandum, quod hæc censura est reservata, & ab Ordinario relaxari non potest, nisi sequatur restitutio: qua facta cum duplo, cessat absque alia absolutione, ut notat Passerin. *in d. c. exigit 20. de cens. in 6.*

16 Hucusque dicta, & notata quoad excessum exactionis procurationis, procedunt non solum contra Vicarium Capituli, sed etiam contra Archiepiscopos, Episcopos, & alios omnes Visitatores, qui si in exigenda procuratione, ea, quæ suprà de Vicario Capitulari dicta sunt committant, & exactionis excessum cum duplo ultra mensem restituere differant Archiepiscopi, & Episcopi interdictum ab ingressu Ecclesiæ, inferiores verò pœnam suspensionis ab officio, & beneficio ipso jure incurrunt, ut tam in Concilio Trid. quam in suprà relatis juribus cavetur expressè: quod est valdè notandum, nam si Episcopi ità interdicti, & inferiores suspensi, durante interdicto & respectivè suspensione interim celebrarent, fierent irregulares, nec dispensari possent, nisi à Sede Apostolica, ut notat Passerin. *mox citatus in d. c. exigit nu. 22. de cens. in 6.*

De suspensione contenta in c. cum inhibitio § fin. de clandest. desponsat.

Saluberrimum Concilii Trid. Decretum in c. 1. *sess. 24. de refor. matrim.* hominum malitiam effugere, & eludere cupiens, plures reperit vias, per quas incedens sese peccatis, & pœnis illaqueat, & in profundum malorum mergitur. Quarè sæpe, non solum ut contrahat matrimonium contrà præcepta Ecclesiæ Parochum vi, dolovè inducit, ut assistat: sed quod plus est, aliquandò & ipse Parochus, qui tenetur matrimonia clandestina prohibere, prece, vel amore Consanguineorum corruptus, spontè malo viam sternit, & illis præsentiam præstat. Ideirco cum casus iste eveniat, Ordinarius Parochum punire non omittat, & quatenus infligenda sit pœna statuta in hoc textu, præcedere debebit declaratoria modo sequenti.

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A V.

Habitâ relatione nostri Proc. Fiscalis, in Terra N. nostræ Diæcesis contractum fuisse matrimonium *clandestine absque Denunciationibus* inter N. & N. receptisque depositionibus testium, ex quibus constat, quod Parochus Ecclesiæ N. *qui illud prohibere debuerat*, sponte *præsentiam præstare*, eique interesse præsumpsit, *absque necessitate*: ideò, *eo prius monito* ad dicendum causam quare non deberet ab officio suspendi, & nihil, quod relevet deducto, in executionem statutorum Sac. Canonum, ipsum Parochum N. *per triennium ab Officio suspendimus*, & pro suspenso haberi volumus, & declaramus, *& ad Valvas Ecclesiæ Parochialis denunciari mandamus, omni &c.*

N. Episc. (sivè Vic. Gen.) N.

N. Actuarius

SUM

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum absque denunciationibus, est validum, sed est clandestinum tertiæ speciei.*

2 *Parochus, & contrahentes Matrimonium sine denunciationibus culpabiliter, puniuntur arbitrio Ordinarii, sicut & testes, qui cum dolo præsentiam præstant, & n. 3. & 4.*

5 *Milites, qui sunt in expeditione, vel statione, si volunt matrimonium contrahere, tenentur servare dispositionem Concilii Tridentini, & afferuntur Decreta Sac. Congr. Concilii.*

6 *Parochus potest, imò debet se opponere, & resistere Matrimoniis clandestinis, fugam tentando, & aures claudendo.*

7 *Præsentia Parochi in matrimonio contrahendo, est triplex, & late examinatur conclusio, ad dignoscendam validitatem Matrimonii, & nu. 8 9 10 11 12 & 13.*

14 *Parochus, aliqua causa urgente concurrente, potest omittere denunciationes, & quænam sint justæ causæ, indicatur.*

15 *Datur formula monitionis faciendæ contra Parochum omittentem denunciationes.*

16 *Parochus, nisi proponat excusationes relevantes, non potest à censura suspensionis contra se latæ appellare.*

17 *Denunciationes Matrimonii non præsumuntur factæ, sed ab allegante probandæ sunt.*

18 *Censura suspensionis comminata contra Parochum in cap. cum inhibitio § fin. de clandest. desp. non est latæ, sed ferendæ sententiæ.*

19 *At postquam erit promulgata, Ordinarius Parochum absolvere nequit.*

20 *Parochus, quandò est certum, nullum adesse inter contrahentes impedimentum, si omittat unam denunciationem (vel aliqua alia rationabilis causa urgens concurrat) mitius punitur.*

21 *Parochus si assistat Matrimonio contra prohibitionem Episcopi, pœna arbitraria punitur.*

22 *Parochus, nisi denuncietur publicè suspensus, Parochiani possunt petere, & ipse administrare Sacramenta absque incursu irregularitatis.*

23 *Ordinarius unius ex contrahentibus Matrimonium, dispensat cum utroque in denunciationibus.*

Monacel. Formul. Pars III.

ADNOTATIONES.

CLANDESTINE ABSQUE DENUNCIATIONIBUS. Matrimonium contractum absquè Denunciationibus, licèt sit validum, etiamsi Ordinarius recuset dare licentiam, quod fiant post, Barb. *decis. Apostolic. collect.* 247 *num.* 1 & est communis opinio: dicitur tamen clandestinum tertiæ speciei, ut dixi in *par.* 2. *tit.* 16 *ad form.* 2 *num.* 27 quia Parochus sinè expressa facultate Episcopi, vel eius Vicarii Generalis, illas præterire, & remittere non potest: imò eas culpabiliter omittendo, tàm ipse, quam contrahentes graviter, & mortaliter peccant, & Matrimonium subjacet pœnis clandestinitatis, adeò ut non solum pœna suspensionis, sed alia arbitrio Episcopi, Parochus puniri possit, Barb. *de offic. Episc. alleg.* 32 *num.* 2 Sanch. *de matr. lib.* 3 *disp.* 5. *num.* 6 Pac. Jord. *elucubr. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7 *num.* 23 & 24 Bill. *hierurg.* 81 *D. num.* 90 § 25 Contrahentes vero ab eodem Ordinario puniuntur, ut habetur in *d. c. cum inhibitio § fin.* Pac. Jord. *loco cit. num.* 27 *Sac. Congr. Concilii in Beven.* 28 *Ianuarii* 1690 qua declaratione decisum fuit, quod Episcopus contrà eos, qui Parochum dolosè compulsum adesse curarent, & matrimonium sinè denunciationibus contrahere præsumerent, potuisset in Synodo in subsidium pœnæ pecuniariæ (si ista esset inexigibilis) imponere etiam pœnam excommunicationis iuxta quintum Decretum Concilii Provincialis Mediolanen. quod admittit etiam Card. de Luc. *de matr. disc.* 2. *num.* 7.

N

nu 7 ver opponebatur, Pignatell *consult 147 num* 17 ubi de pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ *tom* 4 cæterum contrahentibus in gradu aliàs permisso, & licito, omissis tantùm denunciationibus, imponenda est alia pœnitentia *glos in c. cum inhibitio § fin de cland desp* Pithing *in jus can lib* 4. *tit* 3 *n* 40. & 43 testes autem si sint in dolo, qui præsentiam præstant matrimonio clandestino, & contracto contrà præceptum Ecclesiæ, quia peccant mortaliter, arbitrio ipsius Ordinarii puniri debent, Pignatell. *eod loco n* 18 *Sac Congr Concilii*, quam retuli *p.* 2. *tit* 16 *ad form* 2. *num.*29.

3 Et hæc, quæ de clandestinitate dicuntur, procedunt etiam in matrimoniis, quæ contrahuntur à militibus exercitus, qui sunt in expeditione, vel statione, hi etenim in locis, ubi Concilium publicatum fuit, tenentur illius dispositionem servare, nisi Indultum habeant Apostolicum, sic censuit S Congr Concilii, nam dubia remissis à S Congr S. Officii, in quibus proponebatur.

Primò An Cappellani cujusvis exercitus, sivè Regulares, sivè Sæculares Catholici, possint administrare militibus in Præsidiis degentibus Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ per modum viatici, & extremæ unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, vel licentia, & approbatione Ordinarii in cujus Diœcesi extare contigerit?

Secundò An assistere matrimoniis militum cujuscunque stationis degentium in Præsidiis cum Militaribus fœminis, sine dicta facultate Apostolica, & præcedenti probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, & licentia Parochi sub cujus Parochia maneant?

Tertiò An idem cum Militibus degentibus in Castris, & Stationibus hybernis, vel æstivis?

Quartò An idem cum Militibus in actuali expeditione positis?

Quintò An idem cum Militibus nubere volentibus cum fœminis non militaribus, sed Italis originariis loci, sivè Diœcesis in qua reperiuntur.

Sextò An Milites Acatholici cum Acatholicis contrahentes teneantur, servare formam præscriptam à Sac Conc Trid?

Septimò An eo magis Acatholici contrahentes cum Catholicis Mulieribus militaribus, & non militaribus in Præsidiis, Castris, & expeditione manentes?

Octavò An Cappellani Acatholici assistere possint matrimonii Acatholicorum cum Acatholicis; & respectivè Catholicis, etiam intrà fines Italiæ? Et quatenùs negativè in omnibus præter sextum, & septimum

Nonò An & quod pro sanatione gestorum in præteritum, & faciendorum in futurum super prædictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum, & statuendum sit?

Sac. Congr die 6 Martii 1694 respondit

Ad primum *Negativè.*

Ad secundum *Negativè* confirmat. *in Casalen* 28 *Junii* 1704

Ad tertium *Negativè*

Ad quartum. *Negativè.*

Ad quintum *Negativè.*

Ad sextum *Affirmativè*, ubi publicatum fuit Concilium juxtà Decretum Sac. Congr 26 Septembr 1602

Ad septimum *Affirmativè* Et ulteriùs indigere dispensatione, ut matrimonia licitè fiant

Ad octavum *Ut ad* 6

Ad nonum Quoad præteritum circa Sacramentum pœnitentiæ non esse inquietandas conscientias · & circa matrimonia pro sanatione cum Sanctissimo renovato consensu etiam coram Confessario, qui tenentur tradere testimonium renovationis consensuum Parocho illius loci ubi sequuta est talis renovatio consensus

Propterea debent locorum Ordinarii, in quorum Diœcesibus hujusmodi milites stationes habent, & demorantur, edicto publico eos, & eorum Cappellanos, nec non parochos, & subditos monere, nè prædicta matrimonia attententur absque ipsorum Ordinariorum expressa licentia, sub pœnis, nullitatis, illegitimitatis prolis, & excommunicationis ipso facto incurrendis, aliisque eorum arbitrio irrogandis.

6 *Qui illud prohibere debuerat* Parochus

chus quantum in se est, positivè resistere debet clandestinis matrimoniis, prout sancitum fuit in Concilio Lateranensi sub *Innoc. III* celebrato, ac relato in c. *cum inhibitio*, ideòque ad evitandam suspensionis pœnam, & peccatum lethale, omnem tenetur adhibere diligentiam, nè matrimonia clandestina sequantur, nec illis assistat, proptereàque in casibus inopinatis, deficientibus aliis mediis prohibendi, vel resistendi, potest, & debet tentare fugam, oculos claudere, & aures obturare, quia ità faciendo, non solùm malum non facit, sed præmium meretur, & laudem, ut luculentè docteque demonstrant D. Advocatus Ursaya in sua elaborata Dissertat. *de matrim. nullit. typis edit. in Urbe anno* 1696 apud Buagnum *dub.* 2. & alii duo celebres Theologi in eorum responsis impressis post eundem.

7 *Præsentiam præstare.* Præsentia triplex assignatur, alia physica, alia localis, alia moralis, Hic juxta casum figuratum in formula, ut Parochus mereatur pœnam, debet esse præsentia voluntaria moralis, prout requiritur in matrimonio de necessitate, cum intelligentia rei, quæ agitur, non autem solùm physica, tum quia præsente aliquo non dicitur fieri, id, quod ab eo non intelligitur juxta text. *in l. coram Titio ff. de verb. signif.* Barb. *dict.* 71. *n.* 2. Donat. *prax. rer. regular. tom.* 3. *tract.* 7. *quæst.* 107. *num.* 4. tùm quia dum non intelligit, & non advertit non potest Ecclesiam certam reddere de contractu matrimonii, Ursaya *d. dissert. de matrim. nullit.* §. 11. *nu.* 9. Lodiger *post eum ad tertium dub. num.* 5. *& seqq.* ubi innumeri allegantur concordantes. Et ratio est, quia Parochus non adhibetur, neque præsentiam præstat, ut

8 minister Sacramenti, sed tanquam testis magnæ auctoritatis, de quo Ecclesia confidit, ut inquit Fagn. *in c. quod nobis n.* 54. *de clandest. desponsat. & in c. litteræ n.* 23. *de matr. contract. contr. interd. Eccles.* Plasec. *in prax. par.* 2. *c.* 4. *art.* 4. *nu.*

9 18. Et sic ubi Parochus fuit præsens, sed non audivit verba, nec alio modo intellexit expressionem consensus utriusque contrahentis, matrimonium non esset validum, nec diceretur contractum coram Parocho, nec ipsum præsentiam præstitisse, Barb. *de offic. Paroch. cap.* 21. *nu.* 49. *de potest. Episc. alleg.* 32. *nu.* 78. & *supra Concil. d. cap.* 1. *de reform. matrim. num.* 72. Ciarlin *contr.* 131. *num.* 29. Capon *discept. for.* 277. *num.* 16. Panimoll. *dec.* 19. *adnot.* 1. *num.* 7. Pignatell. *consult.* 62. *num.* 2. *tom.* 7. Ricc. *prax. for. Eccles. tom.* 3. *resol.* 431. *n.* 3. & alii in magno numero cumulati ab Ursaya, & à dd. Theologis d. loco citatis *supra* 2. *dubium*.

10 Et hoc procedit, etiamsi ipse Parochus affectaret, & data opera v. g. claudendo oculos, vel aures personas contrahentium non videret, & verba mutui consensus non audiret, Guillelm. Hennex *theolog. moral. tract.* 5. *de Sponsal. n.* 23. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 39. *n.* 6. Gobat *tract.* 9. *de absent. Paroch. dirim. matrim. cas.* 18. *sect.* 1. *n.* 491. Pac. Jord. *elucubr. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 99. & 100. Bisl. *hierarg. lit. P. verb. Parochus circa matrim. n.* 37. §. 71. & 73. Ursaya *loco citato* §. 13. *per tot.* Lodiger & Liber, à Jesu post eum *ad* 3. & 4. *dubium*.

11 Et ratio vlva est, quia dum verè non audit, nec intelligit, testis esse non potest, & tamen ad hoc ut matrimonium dicatur contractum coram Parocho, debet ipse (cui in hoc plenè creditur Rot. coram Cerro *dec.* 761. *nu.* 13.) testari de voluntate actuali contrahentium perfecta, non autem de inchoata, & virtuali, quia aliàs matrimonium contractum fuisse, deduci non potest, ex complexu conjecturarum antecedentium, concomitantium, & subsequentium, cum Decretum Concilii, quod præcisè dat formam contrahendi, non possit per æquipollens adimpleri, ut firmat Rot. coram Dunoz. sen. *dec.* 308. *per tot.* Pirhing. *in jus can. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 7. *vers. denique*, & alii plures ab Ursaya, & præfatis Theologis post eum loco citato cumulati.

12 Verum est tamen quod si Parochus vi, vel fraude detentus, & ad assistendum vocatus, affectat, & ad laborat, ac fingit non audire, sed verè, & naturaliter audit, & intelligit, ac sensu percipit consensum, tunc matrimonium

licèt illicitum, validum est, quia præsentia Parochi intelligentis, & advertentis licèt coacta, sufficiens est ad testificandum, ut probat Ursaya loco allegat. §. 16. *num* 6 *& seqq* & ita intelligenda sunt Decreta, quæ in hoc articulo de Parocho affectante non audire, allegari solent, & advertunt etiam Sanch *de matrim. lib.* 3 *disput* 39 *dict num* 6 Ricc. *prax rer for Eccles par* 3 *resolut* 431. *num* 3 *&* 4 Bonacin *de Sacram matrim quæst.* 2 *punct* 8 *numer* 20 Pac. Jord & Biss *in locis mox suprà allegatis* Cæterùm opinio quæ tenet, quod pro validitate matrimonii sufficiat præsentia Parochi purè physica, seu materialis, fuit jam a plena *Congregatione Concilii* viginti unius Cardinalium in Romana Dubior Matrimonii sub *die* 7 *Martii* 1700 plenis votis reprobata

13

14 *Absque necessitate* Hoc exprimitur in formula ad indicandum, quod in hoc crimine punitur præsumptio, etenim si aliqua justa causa urgeret, posset Parochus absque incursu pœnarum, sine Denunciationibus matrimonio assistere, v. gr. si timore mortis comminatæ, vel alterius gravissimi damni compelleretur assistere, vel si subessent causæ, ex quibus Episcopus teneretur dispensare, & ipse petitam licentiam nollet concedere, vel illius copia non posset haberi, tantaque urgeret necessitas, ut non pateretur dilationem, nam in his circumstantiis lex Ecclesiastica non obligat cum tanto rigore, prout tradunt Sanchez *de matrimon lib* 3 *disp* 10 *num* 27 *& seqq* Pac. Jord *elucubr tom* 1 *lib* 3 *tit* 7 *num* 30 31 *&* 32 Biss *hierarg lit. D num* 90. § 19. Cortad *prax disp lib* 7 *cap* 7 *num.* 26 Gutier *de matrimon cap* 57 *num* 7 qui *num* 8 monet, quod si mortis comminatio esset commentitia, fraudolenta, vel simulata, ipseque Parochus fraudis, & simulationis particeps, ut hoc figmento, à punitione Ordinarii liberaretur, tunc constito de hoc, graviùs sit puniendus Quæ autem sint causæ justæ, in quibus Episcopus dispensare tenetur, habentur apud Sanch *de matrim lib* 3 *disput* 9 *per tot & apud me par.* 1 *tit.* 8 *ad form* 8 *n* 3.

15 *Eo prius monito.* Constito de celebratione matrimonii sinè denunciationibus absquè dispensatione Episcopi, sivè ejus Vicarii, citandus erit Parochus.

Ad dicendum causam quare non debeat ab Officio suspendi ob præsentiam, & assistentiam præstitam celebrationi matrimonii initi inter N & N suos Parochianos absquè denunciationibus, in termino peremptorio trium dierum, aliàs &c

16 Si Parochus à comminatione censuræ appellet, Ordinarius appellatione non attenta, elapso termino ad declaratoriam procedat, si verò compareat, & excusationes proponat relevantes, erit supersedendum dato termino congruo ad illas probandum: quo elapso, & excusationibus non verificatis, ferenda erit sententia suspensionis, à qua si Parochus appellet, non debet retardari executio, sed removendus erit ab officio, & appellatio admittenda in devolutivo tantùm quoniam tàm *text dict cap cum inhibitio*, quàm Concilium, mandant quod hoc crimen, cognita culpa puniatur, quod si Episcopus non faceret graviter peccaret, ut ex Bossio *de matrim. cap* 6 § 22 *nu* 69 tradit Pignatell *dict consult* 47 *num* 21 *in fin tom* 4 Et est

17 notandum, quod denunciationes matrimonii in dubio non præsumuntur factæ, sed ab allegante probandæ sunt, ut tenet Ricc. *dec* 152 *num* 1 *& per tot par* 3

18 *Per triennium ab officio suspendimus* Idest à functionibus, seu muneribus Parochi, & ordinis executione, ac exercitio, non autem a beneficio, nisi ab Episcopo pœna aggravetur Hæc autem censura non est latæ, sed ferendæ sententiæ, & ideò in formula ab Ordinario fertur, non autem declaratur incursa, & quamvis nonnulli DD quos refert, & sequitur Sayr *de censur lib* 4 *cap* 19 *num.* 8 voluerint, quod sit latæ sententiæ, contraria tamen sententia, quam tenent mox citandi, verior est, quia verba illa textus -- *per triennium ab officio suspendatur*, sunt futuri optativi, & exigunt, ac respiciunt actum, & ministerium Judicis, prout quandò canon dicit -- *excommunicetur*, ita Sanchez *de matrim lib* 3 *disput* 48 *num.* 2 quem sequuntur Barb *in d c cum inhibito n* 23 *in fin* Bonac. *de sacr matrim q* 2 *punct* 8 *n* 50 ver

dico

dico tertio, Pirhing. *in jus can lib. 4. tit. 3. num. 42.* Pignatell. *consult. 147. n. 19. tom. 4.*

19 Ab hac tamen censura, postquàm erit promulgata, non poterit Ordinarius Parochum absolvere, quià illam non imponit jure suo ordinario, sed tanquàm Executor Concilii Lateranensis, quod cum tempus durationis præfiniverit, non potest inferior illam relaxare, ut de veriori docent Sanchez *de matrim. d. lib. 3. disp. 52. nu. 2.* Piringh *loco cit. nu. 44.* Pignatell. *d. nu. 19.* Sayr. *de censur. lib. 4. d. cap. 15. d. nu. 8. in fin.* Gutier *de matrim. cap. 75. n. 23. & 24.* Biss. *hierurg. lit. D n. 911 § 27* & alii ab eis allegati.

20 Si autem Parochus ex aliqua justa causa unam tantùm denunciationem omitteret in casu, quo moraliter certum esset, nullum inter contrahentes subesse impedimentum, tunc mitiùs cum eo agendum erit, quià in tali casu non adest præsumptio, nec contemptus, nec eum peccare saltem mortaliter putat Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 5. n. 7.* Et cum suspensio lure afflicta, non nisi ob peccatum mortale incurratur, ut ait Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 1. nu. 20.* ideòque ab ista suspensione triennali esset excusandus, non tamen sine aliqua alia pœna mitiori arbitraria dimittendus, nisi causa omissionis esset valdè rationabilis, & urgens, quià ut advertit Pac.

21 Jord. *elucubr. tom. 2. lib. 3. tit. 7. num. 29.* ob istam omissionem tertiæ denunciationis possunt evenire gravia damna. Quandò autem Parochus assistit matrimonio contrà prohibitionem Episcopi, qui ad indagandum de aliquo impedimento dirimente, vel ad sedandas inimicitias, ad tempus mandat differri, etiam tunc (quia peccat graviter non parendo) pœna arbitraria punitur, ut ait Biss. *hierurg. lit. 41. n. 1. §. 1.*

22 *Et ad valvas Ecclesiæ Parochialis denunciari mandamus.* Hoc dicitur in formula ad ostendendum, quod hæc Suspensionis sententia, debet affigi, & publicari ad Valvas Ecclesiæ Parochialis, ad hoc ut innotescat Parochianis, ne ampliùs durante suspensione, nec petant, nec recipiant a Parocho suspenso Sacramenta, quia si Parochus suspensus nominatim, & publicè non denunciaretur, licitè possent petere, & ipse absque incursu in irregularitatem ea conferre, ut tradit Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 11. nu. 3.*

23 Et nota etiam, quod ea, quæ dicta sunt de Parocho sæculari, militant, & æquè benè applicantur Parocho Regulari, qui in exercitio, & administratione Curæ plenariè subjicitur Ordinario, ut alibi ostensum fuit, & quod in dispensatione denunciationum, si contrahentes sint diversarum Diœcesum, Ordinarius unius ex eis, potest cum utroque dispensare, ut docet Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 7. n. 7.* ex rationibus, quas adducit *eod. lib. disp. 19. n. 4.* Gavant. *in manual. verb. matrimonii denunciationes nu. 20.*

De Suspensione ferenda contenta in cap. Episcopus 35. dist.

Ludos alearum, sivè chartarum, plurium malorum sentina, ut à Clero arceatur, Ordinarii pro posse curare debent, Clerici autem, & præsertim hi, qui in sacris ordinati sunt, si moniti à tali ludo nolunt abstinere, & obedire detrectant, eos à Divinis suspendere aliquandò expediens, & utile erit, sequenti forma.

Sententiæ Declaratoriæ.

FORMULA VI.

VIsis, & attenta informatione capta, *ex qua constat*, Presbyterum N. *aleis ludere solitum*, *monitioni sibi factæ*, ut à tali ludo abstineret sub pœna suspensionis non paruisse, imo adhuc *dicto ludo etiam cum laicis deservire* (vel Tabernas frequentare) eum *à Divinis suspendimus* per tres menses, & suspensum declaramus, & denunciamus, *& eidem intimari mandamus.*

N. Vic. Gen.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Ludus alearum prohibetur, tam jure canonico, quam jure civili.*

2 *Datur formula monitionis cessationis ab hoc ludo, & Informationis capiendæ, & n.3*

4 *Datur formula suspensionis à Divinis, ex informata conscientia.*

5 *Episcopus in delictis difficilis probationis, sibi notis, potest extrajudicialiter, & sine processu, Clericos, & Presbyteros à divinis suspendere.*

6 *Qui raro, & modice ludit recreationis gratia, non est processandus, quia non dicitur aleis deservire, & num.15.*

7 *Clerici non sunt puniendi pro ludo alearum (nisi sint publici Aleatores) quando non præcessit monitio, ut desisterent*

8 *Clericis prohibitum est cum laicis ludere.*

9 *Clerici dicuntur ludo aleæ deservire, si ludant frequenter, vel notabilem pecuniæ summam, ludo aleæ exponant.*

10 *Consuetudo nutritiva peccati, non excusat in conscientia, & n.12.13 & 14.*

11 *Mala, & peccata, quæ ex ludo aleæ proveniunt, enumerantur.*

16 *Episcopi, & Regulares, non debent ludere aleis, & n. 17.*

18 *Clerici Aleatores, & Tabernas frequentantes, arbitrio Episcopi puniuntur & n. 19.*

20 *Intimatio Decreti suspensionis, vel interdicti tripliciter fieri potest, & declaratur modus.*

21 *Præceptum Iudicis, quo iniungitur, ut quis se constituat in carceribus, est nullum, & injustum, & tanquam à jure improbatum sperni potest, & n. 22.*

ADNOTATIONES.

EX QUA CONSTAT Quia ludus iste non tantum canonico, sed etiam jure civili (ob excessus, & crimina, quæ ab illo oriuntur) prohibetur, ut in *l. alearum 15. Cod. de relig. & sump. funer Auth. interdicimus de Sanctis Episc.*, à Clericis est fugiendus, & ab Ordinariis inquirendus, & quos invenat illum frequentare, moneat prima vice paternaliter, ut abstineant, si non pareant, secunda vice moneat judicialiter sic

Moneris tu N. ut abstineas à ludo alearum, sive Chartarum, tam in publico, quam in privato sub pœna suspensionis à Divinis, aliisque arbitrio, quoniam &c. Instan. Promotore Fiscali Curiæ Episcopalis &c.

Monitione executa, & in actis Curiæ reproducta, si Clericus non desinat ludere, examinandi erunt super transgressione monitionis testes, qui si illam probent, proceditur ad suspensionem, prout

ut in formula, pro tempore Judici benè viso, habito respectu ad circumstantias plus, vel minùs transgressionem aggravantes. Quod si per testes transgressio probari non possit, prout sæpè contingit ob versutiam ludentium, & fidem datam sociorum ludi, si Judici de ea certò constet aliundè, poterit ad hanc pœnam, extrajudicialiter procedendo ex sola informata conscientia devenire, Decretum ita formando.

4 · *Constito Nobis, Presbyterum N. esse reum criminis, eorum ob causas, quæ animum nostrum digne moverunt, & de quibus Deo, & Sedi Apostolicæ cum habuerimus in mandatis, rationem reddere debemus, & ex informata conscientia, a Divinis suspendimus per sex menses, & suspensum declaramus, ac et decretum suspensionis intimari mandamus.*

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

5 · Hoc enim casu Episcopus (qui subscribere debet Decretum, & non Vicarius) relicta via judiciali procedit contrà reum ex informata conscientia extrajudicialiter, & illum punit pro crimine occulto sibi noto, nulla facta mentione delicti in specie, quod commisit, & in foro externo probari non potest, nè detur ei ansa appellandi, & de nullitate, seù injustitia reclamandi, ob defectum processus. Et hoc remedio uti poterit in aliis casibus difficilis probationis mali exempli, nè delicta, & excessus remaneant impunita, juxtà sibi traditam facultatem à *Concilio Trid. in c. 1 sess. 24. de refor.* & prout hoc facere posse jam declaravit *Sac. Congr. Concilii in Bononien. 14. Novembr. 1654.* in qua cum supplicatum fuisset decretari — *An Ordinariis locorum facultate sibi concessa a S. Conc. Trid. sess. 14. c. 1. de reform liceat ob legitimas causas suspendere etiam extrajudicialiter Clericos; & Presbyteros seculares, etiam Parochos sibi subditos, sublata eis potestate appellandi Congreg. Concilii censuit Ordinariis ut suprà, licere*, quam declarationem refert Crispin. *de visit. pastor. par. 3. §. 5. num. 5.*

6 *Aleis ludere solitum.* Hoc dicitur ad demonstrandum, quod inquisitio, & processus instrui debet adversùs Clericos Consuetudinarios, qui pœnam suspensionis merentur: alii enim qui rarò, & modicè ludunt non sunt processandi, prout colligitur ex citato *text. in d. cap. Episcopus ibi — aleæ, atque ebrietati deserviens*, idest ut ait ibi *glos.* valdè serviens, Barb. *ibi num. 5.* Menoch. *de arbitr. cas. 399. num. 19. & 20.* Hoc namquè interdictum pertinet ad solitos ludere, sivè ad frequentantes aleas, sivè ad deservientes aleæ, ut notat Martin. del Rio *disq. magic. lib. 4. c. 4. quæst. 2. lit. D. p. mihi 443.* & ideò, qui occasione convivii, recreationis, vel causa honoris per modicum tempus aleis ludit excusatur, ut tradunt Graff. *dec. aur. p. 1. lib. 2. c. 121. n. 11.* Graff. *de effect. cler. effect. 22. nu. 27. & seqq.* Pirhing *in jus can. lib. 3. tit. 1. nu. 23.* ubi hæc habet — *Clericos ludentes aleis rarò, & modestè ob recreationem, omninò excusari à peccato, si lex Diœcesana ipsis non prohibeat tales fortunæ ludos*, & si (adde tu) caveant fraudes, dicta, & facta turpia.

7 *Monitionis sibi factæ.* Clerici, nisi sint publici aleatores, non debent pœna suspensionis puniri pro ludo aleæ, nisi prius fuerint moniti, ut desinant, & cessent aleis ludere: monitione autem facta si non desistant, & adhuc perseverent, pœna gravanda erit Judicis arbitrio, ut volunt Menoch. *de arbitr. d. cas. 299. num. 3.* Lel. Zecch. *de republ. Ecclesiast. tit. de Cleric. n. 7. vers. quinquagesimo octavo §. Similiter*: ideoque, ut Clericos aleatores de inobedientia inexcusabiles reddat, & in re prohibita reddat contumaces Ordinarius monitionem præmittere non obliviscatur.

8 *Dicto ludo etiam cum laicis deservire.* Clericis prohibetur, non tantum cum laicis ludere ludo alearum, sed etiam alio ludo licito, adeò, ut casus indè proveniens, Clerico imputetur, *c. continebatur ubi glos. 2. de homic.* Graff. *dec. aur. par. 2. lib. 3. cap. 9. nu. 12. & 13.* Dicitur autem Clericum ludo aleæ deservire, si frequenter ludat, aut notabilem pecu-

niæ summam spectato statu suo, ludo aleæ exponit, nam tunc eum peccare, mortaliter, maximè si pecunia exposita sit de bonis Ecclesiæ, ferè omnes DD admittunt, & præsertim Navar. *manual Confess. cap. 20. num. 9.* Graff. *dict. cap. 9. num. 10.* Graff. *de effect. cleric. d. effect. 24. num. 32 & seqq.* Pirhing *loco supra citato d. num. 35.* Sebast. Medic. *tom. 3. in sum. peccat. part. 2. tit. 7. quæst. 26. ver. tertia sit conclusio*, Pignatell. *consult. 93. num. 9. tom. 6.*

10 Neque ab hac ludendi aleis prohibitione Clericos excusat dicterium in ore vulgi positum, quod canones, id prohibentes, sint antiquati, & per desuetudinem jam fuerit abrogati: cum passim multi Clerici aleis ludant, & non puniantur, nec Confessarii scrupulum de hoc ingerant: etenim respondetur. Primo, quod non minus ardebunt qui cum multis ardebunt, ut ait *gloss. in c. cuugit verb. præteritæ de cens. in 6.* Secundo, quod ludus iste prohibetur Clericis sub gravi pœna depositionis ab officio; quæ mortalem culpam præsupponit, & includit, ut firmant DD. superius allegati, & sic cum asserta consuetudo sit nutritiva peccati, non consuetudo, sed corruptela nuncupatur, quæ non potest excusare in conscientia, Sabell. in specie de consuetudine ludendi aleis *in sum. divers. tract. § Ludus nu. 8. vers. quibus adde*, Giballin. *ad Constit. Ægid. lib. 2. c. 4. num. 4.* Et hoc

11 enim ludo frequentato oriuntur, cupiditas lucrandi radix omnium malorum, mendacium, verba obscœna, otiosa, & vana, blasphemiæ ira, desperatio, corruptio astantium, scandalum, bonorum, & contemptus prohibitionis Ecclesiæ, & denum tria pretiosa ammittuntur, nempe, tempus, pecunia, & devotio, ut advertit Graff. *d. c. 9. num. 23. & 24.* ubi dicit quod iste ludus propter mala prædicta est fugiendus, tanquam res detestabilis, Barb. *in c. Clerici num. 6. de vit. & honest. cleric.* & latius dixi ego in *par. 1. in Appendic. pag. 360. num. 27.* Propterea que, qui ludendo aleis, se exponit periculo peccati, peccatum committit, quod non excusatur à consuetudine peccandi, ut probant Pignatell. & Sabell. loco mox supra allegato.

Tertio respondetur, quod *c. 1. dist. 35. & c. penult. de vit. & honest. cleric.* ludum alearum Clericis prohibentes, fuerunt à *Concilio Trid. sess. 22. cap. 1. de reform.* expresse innovati, ibique abrogantur consuetudines contrariæ, & injungitur Episcopis ut eis non obstantibus, canones quoad hoc observare faciant — *ne subditorum neglectæ emendationis, ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant* (sunt verba Concilii) Hinc

13 duæ emergunt propositiones, quæ lusores devincunt, altera, quod cum Decretum Conciliare contineat clausulam irritantem, excluditur contra illius dispositionem omnis prætensa contraria Consuetudo Gonzal. *ad regul. 8. glos. 15. num. 37.* Pignatell. *consult. 26. num. 4. tom. 7.* Card. de Luc. *d. jurisd. disc. 42. num. 85.* Rot. coram Dunoz. jun. *dec. 894. num. 7. & seq.* Altera, quod Episcopus, nisi velit ipse pœnas culpus Clericorum ludentium debitas coram Deo persolvere, non potest eos in hoc malo abusu tolerare, nec excusare, Graff. *de effect. cleric. d. effect. 22. nu. 21.* qui sic ait. *ampliatur iste effectus, ut in tantum sit verum quod Clerici ludentes non possunt excusari contraria consuetudine, quia talis consuetudo est damnata & dicenetur potius corruptela c. inter dilectos, & ibi scribentes*

14 *de excess. prælat.* & tu lector adde, quod hæc consuetudo non excusat quod ad Deum, sed accusat, Pirrec. *in prax. par. 2. c. 3. art. 3. num. 214.* latè Paris *de resign. benef. lib. 5. quæst. 6. num. 120 & quatuor seqq.*

15 Quartò negatur suppositum, quod Confessarii non faciant de hoc ludo Clericis pœnitentibus scrupulum, quia id evenire solum potest, vel quando Clericus rarò, & modica ludit recreationis gratia, ut suprà admissum fuit, vel quando, ut morem gerat alicui personæ, cui aliquo rationabili respectu, debetur reverentia, & obedientia ludit, quia ille imperat ludere, etiam frequenter sine periculo peccandi. Cæterum Confessarius tam tenuis litteraturæ, qui absolvat Clericum ludo aleæ intervenientem, sine correctione, sine pœnitentia, & sine admonitione ut abstineat, apud me non invenitur, sed pœnitens, qui de hoc

hoc ludo nullum sibi faciat scrupulum, inveniatur, consentio.

16 De Episcopis, qui ludo aleæ nunquam debent ludere, ut monet Grass. *de effect. cleric. d. effect. 22 num. 42* non loquor, quia nefas est dubitare inter eos aliquem inveniri, qui hoc licitum sibi putet, si enim ludus iste damnatur in Clericis, quid erit dicendum in Episcopo, & si Præsul est lusor, quomodò baculo pastorali attrahentur peccantes, & reducentur vagantes? juxtà versum quem refert gloss. *in c. unico verb. propter de Sacra Unct.*

Attrahe peccantes, rege justos, punge vagantes.

17 Nec minus loquor de Religiosis Claustralibus, quibus satis est proponere monitum, Passerin. à Sextula *in tract. de stat. hom. tom. 2. q. 187 art. 2. num. 344* ubi sic inquit – *Inde est, quod nedum in Religionibus observantibus, sed in omni Religione Prælati, hujusmodi pestes, & ludos voluptuosos nulla consuetudine obstante juxta sancita in Concilio Trid. Sess. 22. c. 1. extirpare debent, & graviter peccant si id non faciunt, & si hujusmodi ludos permittunt, & multo amplius si dant licentiam ludendi suis subditis manifestum enim est, quod per usum horum ludorum sub prætextu recreationis Fratrum, sternitur via ad dissolutionem Religionum, & præcipuè sancta paupertas evertitur.* Hæc Passerinus, quæ verissima, sunt quia ludere ludo prohibito, & statui religioso indecenti, non censetur honesta recreatio, ut bene observat Tambur. *de jur. Abb. tom. 2. disp. 22. q. 12 n. 5*

18 *A divinis suspendimus*. Licet Clerici aleatores juxta rigorem citati text. *in d. c. 1 dist. 35* si sint in sacris constituti, deponendi sint, & cæteri minorum ordinum excommunicandi, tamen hodie ex communi praxi, pœna Clerici aleatoris est Judici arbitraria, qui pro modo culpæ, & ludentium consuetudinis temperat, & auget pœnam, ut tradunt Grass. *de effect. cleric. d. eff. 22. nu. 20.* Pignatell. *d. consult. 93 num. 20. tom. 6* & sic non solùm suspensione à Divinis, quæ est species depositionis ad tempus, sed carcere si clericus lusor non habet in ære, juxta versum

Corpore det pœnas, qui caret ære mulus.

Aut mulcto pecuniaria locis piis applicanda, lusores hujusmodi puniendi erunt ut cessent ludere.

19 Eadem pœna coerceri debent Clerici Tabernas frequentantes, nisi sint in itinere, *c. fin. de vit. & honest. cleric. c. nulli dist. 44.* Bellet. *disquis. cleric. par. 2. de pœn. cleric. §. 15 n. 2 & 4.*

20 *Et eidem intimari mandamus*. Intimatio Decreti suspensionis, sivè alterius censuræ tripliciter fieri potest. Primo modo, & forma ordinaria, nempè per publicum Nuncium dimissa copia Decreti in manibus suspensi, vel interdicti, cum relatione exequutionis in actis facienda, Secundò per Cancellarius, sivè Actuarium Curiæ coram testibus. Tertiò per subscriptionem, ipsius suspensi, sivè interdicti, acceptando Decretum in mansionibus Judicis, ne evadat publicum, & hic ultimus modus solet practicari in delictis occultis, ad evitandam diffamationem suspensi, v. g. in Clerico de adulterio, aut stupro imputato, qui apparenter potest de adulterio, vel stupro absolvi, secretò tamen, & in Camera, in pœnam pecuniariam, & suspensionis à Divinis condemnatur, juxta notata per D. Raynald. *observ. crimin. supplem. ad c. 28 supplem. 1 n. 30.*

21 Advertere hic debent Episcopi, eorumque Vicarii, quod si pro hujusmodi vel aliis delictis velint delinquentes Clericos carcere punire, constructo processu, non debent eis præceptum injungere ut compareant, & se constituant in carceribus sub pœna pecuniaria, & in subsidium censurarum, nec minus si contumaces fiant præcepto, mulctam exigere, quia tale præceptum tanquam nullum, injustum, & iniquum non obligat, & sperni potest, cum nemo carnem suam odio habere debeat, nec se ipsum prodere, & in carceribus constituere ut de communi volunt Cyriac. *contr. 201. num. 63.* Tondut. *de prævent. par. 2 c. 43 n. 1 & 2.* & per consequens nec pœna in præcepto comminata poterunt mulctari.

Et

22 Et quamquam contraria praxis frequenter servetur in Curiis Episcopalibus Regni Neapolitani, illam tamen dum Venusii eram Vicarius servare nolui, quia tum à jure, tum à DD. supra allegatis improbatur, & aliis concordantibus citatis fusiùs reprobat D. Raynald. *obser. crim. supplem. ad cap. 2. supplem. 2. nu. 139. ad nu. 147. & nu. 172.* Et ad summum ex vi præcepti ad informandam Curiam, & aliorum similium, delinquentes poterunt solùm effici, & reddi contumaces ad effectum, ut habeantur pro confessis, & convictis, aliis extantibus indiciis, & probationibus, & ut tanquam tales condemnari possint in pœnam patrati delicti, non verò ut valeant condemnari in pœnam comminatam in præcepto, seu citatione, ut D. Raynald observat ibid. *nu. 143.*

De suspensione contenta in c. dolentes de celebrat. missar.

Ut Divina officia studiosè, & devotè celebrentur, præsertim in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis Episcopi, aliivè Ordinarii, evigilare debent. Quare si ad reformandam chorialium festinantiam, scurrilitatem, & indevotam psalmodiæ recitationem, seù corporis compositionem, paternæ admonitiones, & charitas benigna Pastoris non juvant, nec prosunt, potestas omninò adhibeatur, & pœna suspensionis in hac Decretali Concilii Generalis Lateranensis sub Innoc. III. emanatæ contenta coercendi erunt refractarii, præmisso Decreto sequenti.

Sententiæ, sivè Decreti Suspensionis.

F O R M U L A VII.

Visa, & attenta informatione capta, *ex qua constat* Canonicum (sivè Presbyterum) N. & Canonicum N. Decreti Concilii Lateranensis, *& nostri Edicti*, super devota, & studiosa Divinorum officiorum celebratione, *& intervessenua*, etiam post paternales admonitiones nostras, *transgressores, & violatores existere*, ipsos à divinis (seu ab officio) per tres menses suspendimus, & suspensos totaliter declaramus, & denunciamus, & intimari, & ad valvas Capituli publicari mandamus.

N. Vic. Gen.

N. Actuarius

S U M M A R I U M

1 *Laici sunt idonei Testes ad probandas scurrilitates Clericorum in Choro.*
2 *Edictum affixum in Sacrario, stat loco monitionis.*
3 *Canonici, tenentur interesse lectioni Canonici Theologi.*
4 *Prætensio præcedentiæ, non excusat à residentia, quando Episcopus locum assignavit.*
5 *Canonicus primo receptus, an & quando locum cedat Canonico Presbytero, secundo recepto, & statum recuperet, si fiat Sacerdos, ostenditur, & n. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*
14 *Presbyteri simplices, debent inter se præcedere juxta antianitatem susceptι ordinis Presbyteratus, etiam si aliquis ex eis sit Doctor, vel Vicarius foraneus.*
15 *Consuetudo immemorabilis nunquam censetur exclusa, & n. 16. & 17.*
18 *Consuetudo, quæ in loco viget, ut Vicarius foraneus præcedat alios Presbyteros, servanda est.*

19 Vi-

19 *Vicarius foraneus, alios Presbyteros antianos non praecedit, etiamsi sit Vicarius S. Offici.*

20 *Canonici, & alii Presbyteri Choro addicti, quando dicantur transgressores e dolentes de celebr. missar.*

21 *Episcopus non potest Beneficiatis addere onera in fundatione non apposita, aut a Sac. Canonibus non imposita.*

22 *Ordinarii locorum in condendis legibus, & statutis, non quod est melius simpliciter, sed quod est melius possibile velle debent.*

23 *Choro inservientes, si moniti etiam per Edictum, non se emendant, & indevoti persistunt, sunt sine venia suspendendi a divinis, etiam ex sola informata conscientia.*

24 *Episcopus diebus festis, interesse debet Choro, & afferuntur rationes.*

ADNOTATIONES.

1 EX *QUA CONSTAT.* Si de transgressionibus legis Ordinarii, & aliis à jure prohibitis actionibus, juridicè constare non possit, ut pote, quia testes potentiam, & vindictam transgressorum formidantes, trepidant veritatem propalare: utendum, erit remedio Concilii jam insinuato in praecedenti formula, advertendo, quod ad probandum hoc crimen non solum sunt idonei testes Clerici, & Presbyteri qui sedent in Presbyterio, sed etiam laici extranei, quidum in Ecclesia morantur observare, audire, & videre possunt actiones choralium prohibitas.

2 *Et nostri Edicti.* Hac clausula in formula expressa, commonetur Episcopus, Ordinatus ut in primordio sui guberni debeat edocere capitula suae Diaecesis, quomodo in Choro, sit psallendum, qua pausa, & compositione corporis, & devotione, juxta Formulam à me datam sive aliam similem, & observantiam ordinationum, & praeceptorum injungere non solùm sub poena punctaturarum, sed etiam suspensionis à Divinis, nam post hujus Edicti evulgationem, choro inservientes, si fiant transgressores, possunt puniri absque alia monitione, cujus loco successit Edictum quod loco patenti in Sacrario affixum stare debet.

3 *Et interessentia.* Praeter chori interessentiam, debent Canonici intervenire concioni tempore quadragesimae, nec non lectioni faciendae per Canonicum Theologum qui ideircò tenetur diebus praescriptis explicare Sac. Scripturam, nec potest ab hoc onere se eximere sub praetextu, quod non habeat auditores, ut declaravit *Sac. Congr. Concilii in Fundana 15 Octobris 1618 lib. 4. Visit. Sacr. limin.* quam per extensum refert Crisp *inter Decreta Visit. Apostolic.* quae typis Montis Falisci edidit *anno 1703 c. 5 § 2. num. 1* his verbis — *lectioni Sac. Scripturae teneri saltem assistere Canonicos, ideoque Canonicum Theologum injunctum sibi munus, hoc certe praetextu detrectare non posse, quod nullum habeat auditorem, ac proinde ab Episcopo cogendum esse statutis diebus ad ipsius Sacrae Scripturae expositionem.* Et concordant aliae declarationes, & auctoritates à me allegatae *par. 1. tit. 2. ad form. 5 num. 8 & 9 par. 2 tit. 16 ad form. 10 n. 6.*

4 Et quatenus aliquis ex Canonicis sive Praebendatis, Officiis Divinis in Choro, Concioni, aut lectioni Canonici Theologi, interesse recusaret praetextu praecedentiae, & dignioris loci non dati non debet per hoc excusari, sed subtractione distributionum, & contumacia durante aliis poenis erit mulctandus, quoties ab Episcopo (qui omnes controversias inter Ecclesiasticos de praecedentia componit appellatione remota, *Concil. Trid. c. 12 sess. 25 de regular.* ibique Gallemare *num. 1* Gavant, *in manual. verb. praecedentia num. e*) fuerit assignatus locus in quo stare, & sedere debeat saltem provisionaliter, donec in petitorio controversia decidatur.

5 Et quia frequenter talis controversia oriri solet inter Canonicos diversi ordinis, puta quia Canonicus Diaconus primo loco in Capitulo, & Choro receptus non vult locum cedere Canonico Presbytero posteà proviso: vel Canonicus Diaconus primo receptus, qui locum cessit Canonico Presbytero secundo proviso, factus Sacerdos vult locum recuperare, & alium à stallo depellere, est scien-

sciendum, quod ad servandum ordinem hierarchicum in praeeminentiis, est attendenda ordinis praerogativa, juxta diffinitionem *text. in c. statuimus de major. & obed.* & ideo in primo casu Sac. Congr. Rituum saepe saepius declaravit, quod Canonicus Subdiaconus, aut Diaconus, teneatur locum digniorem cedere Canonico Presbytero, licet postea recepto, & admisso, ut patet tam ex Decretis antiquioribus, quae congerit Pignatell. *consult. 55 num. 12. & seqq. tom. 3* quam ex aliis recentioribus, quae à me relata fuerunt *tom. 1 tit. 2. ad form. 4. num. 23* & hoc non obstante Ecclesiae, in qua recipitur contraria consuetudine, quae abusus dicitur ut habetur in Decreto per extensum adducto à Ricc. *collect. 1446.*

7 In secundo vero casu, Panimoll. *dec. 1 annot. 8 n. 26* tenet, quod ubi praebendae non sunt distinctae, sed omnes requirunt ordinem presbyteralem, praecedentia competat secundum ordinem receptionis, adeò ut si primus receptus non sit Sacerdos, donec ordinetur, praecedat Sacerdos secundo receptus; sed postquam promotus fuerit ad sacrum presbyteratus ordinem, habere debeat praecedentiam, & locum secundum tempus sue receptionis, prout si à principio fuisset presbyter, cum non amiserit suum jus & quod Canonicus Presbyter secundò receptus, debeat liberè dimittere locum primo recepto, & deinde Presbytero ordinato restituere, & eum in omnibus redintegrare, & allegat Barbos. *in sum. decis. Apostol. collect. 91 num. 3* & alias auctoritates

8 Huic opinioni assistit regula, *qui prior est tempore, prior est jure:* ex qua provenit, quod Canonicum, qui prius caepit possessionem debeat habere praecedentiam in Choro, in danda voce, & aliis juribus, ut firmant Gonzal. *ad regul. 8 § 3 proem. num. 24. & 25* Ricc. *in prax. rer. for. Eccles. par. 1 resol. 565 num. 4.* & ratio ea est, quia jus praecedentiae non oritur ex dignitate, vel praerogativa alicui concessa sed ex sola possessione, & illius exercitio, ut ajunt Gonzal. *gloss. 5. § 9. num. 116. & Lotter. de re benef. lib. 2. quaest. 25 num. 38* & alii ab eis allegati.

9 At licet haec de juris rigore urgeant: nihilominus videtur dicendum, quod etiam in d. secundo casu, Canonicus secundò receptus, qui tanquam Presbyter precedentiam obtinuit, debeat manuteneri, quamvis Canonicus Diaconus primò receptus posteà fiat Sacerdos; quia jus praelationis semel adeptum, nunquam ammittitur, ut Sacr. Congreg. Rituum declaravit, teste Pignatel. *d. consul. 55 num. 25* Nec subsistit in jure prout dicit, Panimoll. quod Canonicus Diaconus per cessionem loci Canonico Presbytero factam non amisent jus, & ideò debeat jam ad Sacerdotum promotus redintegrari, quia hoc jus non potest stare in suspenso, nisi admittatur absurdum contrà dispositionem *text. in l. fin. ff. commun. praed.*

10 imò juris est quod semel extinctum, & amissum, amplius non revivisćat, nisi per Principem iterum concedatur, ut in terminis praecedentiae ait Navar. *cons. 10 num. 5 de major. & obed.* etiam si postea causa amissionis cessaverit Cyriac. *contr. 310 num. 113. 114. & 115.*

11 Et hinc est, quod in provisione Beneficii jurispatronatus, proximior, qui est praesentandus si tempore praesentationis non est capax, non tolit, jus quaesitum remotiori praesentato, quamvis habilitas proximioris superveniat, Card. de Luc. *de jurep. disc. 45. num. 6* imò proximior in praejudicium remotioris jam praesentati, & habentis requisita, nec est dispensandus à Papa, ut respondit Sac. Congreg. Concilii *in una Bononien. 16 Iulii 1695.*

12 Neque obstat regula, *qui prior est tempore, prior est jure.* quia habet locum quando caetera sunt paria, & non habet locum quando est expressum in jure contrarium, ut expressum reperitur *in d. c. statuimus de major. & obed.* ut respondet Navar. *in d. cons. 10 num. 8. & 9. tit. eod.* Nihilque facit distinctio Praebendarum: quia sivè sint distinctae, sivè non, semper viget ratio ordinis hierarchiae: ut qui prior est in ordine, in loco etiam praecedere debeat: & demum non obstant rationes, & authoritates in contrarium suprà allegatae quia in materia praecedentiae inter Ecclesiasticos, standum est

13 declarationibus Sac. Cong. Rituum, ut monet

monet Cardin. de Luc. *de præeminen disc. 23 num. 4.*

Si autem præcedentiæ controversia oriatur in aliis Ecclesiis, in quibus Horæ Canonicæ, & alia Divina Officia persolvuntur, prout in Collegiatis, vel in receptitiis, in quibus Clerici, & Presbyteri patrimoniales, ad participationem redditnum massæ communis non admittuntur, nisi illis more Canonicorum inserviant: tunc eadem regula servanda erit, ut qui priùs Presbyter fuerit ordinatus aliis posteà ordinatis præcedere

14 debeat, etiam si inter eos adsit Doctor, vel Vicarius Foraneus Episcopi, qui alios Presbyteros non præcedit ex hoc solo, quod sit Vicarius: quia ratione hujus officii, nulla ei competit præcedentia in Choro, sessionibus, processionibus, & aliis actibus, & functionibus Ecclesiasticis, ut plures Sac. Rituum Congreg. declaravit, cujus decreta congerit Barbos. *de Canonic. & Dignitat. cap. 5 numer. 57.* non obstante contraria consuetudine, idem Barbos. *loco citat. cap. 18 num. 33. & in summ. decis. Apostol. collect. 718 num. 2 & 3.*

15 Veruntamen per hæc Decreta, non censetur exclusa consuetudo contraria immemorabilis, cui nunquam derogatur, nisi expresse dicatur, prout planum est, in lege Cæremonialis, in Decretis Concilii Trident. & in Constitutionibus Apostolicis. De libro enim Cæremonialis, quod non tollat immemorabilem, jam sæpè declaravit Sacr. Congregat. Rit. prout refert Barbos. *in summ. decis. Apostol. collect. 78 num. 5* quamvis in Bulla confirmatoria sit expressè derogatum consuetudinibus contrariis, *& in Salamantina 10 Ianuarii 1604.*

16 De Decretis Concilii Trident. habentibus Decretum irritans, & clausulam sublata, quod non tollant immemorabilem, jam pluries tenuit Rot. & præcisè in *Legionen. Parochialis 27 Aprilis 1703 § Nec dici potest rotam Pio* impressa post *m par. 2 dec. 47* in qua aliæ Decisiones allegantur.

17 De Constitutionibus Apostolicis, quod nunquam censeantur derogare immemorabili, nisi expressè de immemorabili mentio fiat, firmavit eadem Rot. *in Bargen. juris deputandi Curatum 21 Februar.* 1684 coram Albergato § *Corruere* pariter impressa post me *dict. part. 2. decis. 12.*

18 Et sic, si in aliqua Ecclesia ex Consuetudine immemorabili, Vicarius foraneus, ratione Officii alios Presbyteros, quamvis antianos præcedit, servanda est quia in jure honorifico præcedentia ablata deformitate, totum facit consuetudo, Rot. *coram Seraph. decis. 716 num. 17* Panimoll. *dict. decis. 1 num. 19 & 20.* & favore Vicarii foranei servandam esse, respondit quoque *Sac. Congregat. Episcop. & Regular.* prout referunt Nicol. *in Flosc. verb. Vicarius num. 81 & in lucubr. can. lib. 1 c. 28 num. 25* Pignatell. *consult. 83 num. 4. tom. 4.* Præcisa autem hac consuetudine, Vicarius foraneus alios Presbyteros antiquiores non præcedet, etiam si esset Vi-

19 carius Tribunalis S. Officii, ut notat Caren. *de Sanct. Offic. par. 1 tit. 11 § 1 num. 2.*

20 *Transgressores, & violatores existere.* Transgressor, & violator decreti Concilii Lateranensis relati in *d. cap. dolentes* dicitur, qui post evulgationem Edicti Episcopi super illius observantia, pluries punctatus non se emendat & monitus non se abstinet, a colloquiis vanis, risibus, nugis, sumptione tabacchi, legendis literis, & fabellis: item si monitus ut deponat comam fictitiam, si non psallit, vel psallit oscitanter, & syncopando, si sedet & quando standum est, vel non genuflectit, & cæremonias à rubrica præscriptas spernit indevotè complet: hæc & similia cadunt sub censura d. decreti. Cæterum si Episcopus in Edicto, præter ea, quæ tempus, ordinem, devotionem, corporis compositionem, psalmodiæ integritatem, & pausam juxta rubricas, & morem Ecclesiæ respiciunt, aliquid aliud præciperet, vel onus adderet, ad quod nec de jure, nec ex laudabili consuetudine aut statuto, Canonici, vel Clerici non tenentur, si illud non observarent, nec executioni mandarent, non dicerentur transgressores Edicti, nec idcircò suspendi, aut alio modo puniri possent; quia Ordinarius nova onera in fundatione Beneficiatis, & aliis Clericis à Sac. cano-

21 nibus, & Conciliis non imposita, addere seù augere non potest, Barbos. *supra Concil.*

cit Trid c 3 sess. 25 de refor n 7 Ricc. *in Prax. par. 4 resol. 468 n 2* ubi hoc ampliat, etiamsi aliquo tempore ex sua voluntate præstiterint, Garc *de benef par 7 c 1 n 111 & 112* Fagn *inc conquerente nu 24 & 25 de cleric non resid* & etiam si consensus Canonicorum antecessorum intercessisset, Ricc. *loco citato resol 463. per tot S Congr Concilii in Sarnen 3 Julii 1690.* in qua responsum fuit, Episcopum non potuisse addere onus Pænitentiariæ, Canonicatui Erecto per Testatorem cum solo onere missarum, & in *Asten 24 Febr 1699* in qua fuit responsum, onus personalis residentiæ, & celebrationis missarum per seipsum a fundatore non injunctum, non potuisse addi per Executorem Testamentarium, neque in provisione Episcopi

22 Quamobrem Episcopi, & alii Ordinarii, quoties Edicta, & Statuta Synodalia promulgant, debent respicere utcunque, non solum ad jus purum, & rigorosum, sed etiam ad homines, ad loca, & ad tempus, quibus, vel in quibus leges sunt constituendæ nam legislator, qui debet ordinare hominem in finem, non debet respicere in legem absolutè, sed prout est applicabilis, & conveniens eis, qui sunt ordinandi per legem in ultimum finem, & sic non quod est melius simpliciter, sed quod est melius possibile velle debet, ut benè advertit Sebast Medic. *tom. 1 in repetit c erit 4 dist n 35* post tract. *de legib & stat*

23 *Suspendimus* Qui in Choro Divina Officia indevotè, & inordinatè recitant & persolvunt, postquam moniti sint etiam per Edictum, & non se emandent, sunt absque venia suspendendi à Divinis in totum, vel à celebratione missæ tantum, aut ab ingressu Ecclesiæ arbitrio Episcopi, ut ait *glos. in clem cupientes, verb suspensi de pæn* quia Decreto Concilii Lateranensis (quod absolutè præcepit, ut studiosè, & devotè celebrentur ibi -- *districtè præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum studiosè celebrent, pariter & devotè*) recusant obedire, & ideò qui nescit sacris parere canonibus, nec sacris administrare est dignus Altaribus, ut inquit D Gregorius *in c hac consona 25 quæst 1* hocque faciendum erit etiam sine processu, & ex sola informata conscientia, juxta modum supra in præcedenti formula insinuatum.

24 Ut autem Canonici, aliique Choro addicti, & præsertim in Cathedralibus, diligenter intersint, & devotè Divina Officia persolvant, remedium efficax est præsentia Episcopi, qui si juxta modum *c Episcopus de consecr dist 3* saltem diebus festis Choro intersit, defectus tollentur, deinde erunt providi, incompositi modesti, & religiosi, Cursores, & Syncopantes, fient graves, & metro sonori, ut monet Navar *in Commentar de oration c 5 nu 16* ubi quod ab hac interessentia Episcopus se excusare diebus Dominicis non sit nam Regis ad exemplum totus componitur Orbis, nec sic inflectere sensus humanos Edicta valent, uti vita Regentis, ut ait *glos marginalis in c magnæ verb agitur de vot & vot redempt* & ita à loco Sancto removebitur irreligiositas, & latet non vocitabunt ubi est Deus Clericorum, imo sculpere poterit in una Chori parte illud aphorismum D Augustini - *Hic versatur in corde, quod versatur in Ore* Et ex alia versus Hic

Non vox, sed votum, non musica cordula, sed cor
Non clamor, sed amor pulsat in aure Dei.

De suspensione ferenda contenta in c consequens est 88 dist

De negociis Clericis prohibitis, & illicitis plura dixi in *par 1 tit 5 ad form 9 & in Appendic pag 357 & seqq & p 2 tit 16 ad form 1 nu 22* Hic autem de pæna suspensionis qua coerceri debeant alia pauca addenda sunt. Quare, si ex processu ad instantiam Fiscl, vel partis constructo constet, aliquem Clericum in sacris constitutum, vel Beneficiatum, esse negociatorem, vel aliquod officium, seu exercitium inhonestum, & illicitum exercere, & Ordinarius velit illum censura suspensionis punire, ad sequentem declaratoriam deveniet

Præterea tenentur Canonici in habitu Canonicali accedere ad domum Episcopi, & illum associare ad Ecclesiam cùm Cappa accedentem, & eundem in reditu comitari, etiamsi Ecclesia distet à domo Epis-

Episcopi per spatium non solum sexaginta, sed centum sexaginta passuum ut ex Decretis Sac. Congreg. Rit declaratum pluries fuisse testantur Gavant. *in manual. Episc verb Canonicorum munera erga Episcopum* in additione *n 1 2 3 & 4*. Barb *de canonic cap. 32 n 2 3 4 & n 22 & 23*. Et quatenus renuerent (nisi in contrarium immemorabilis consuetudo adesset,) posset illos ad hujusmodi obsequium præstandum etiam censuris compellere, per ea, quæ laté probat Pignatell. *consult 83. per tot. tom 5.* Cum enim Cæremoniale *lib 1. cap 15* id fieri per Canonicos mandet, per verbum *debent*, quod jussum, & parendi necessitatem significat, *clement attendentes, verbo debeant de stat monach* dubium non est, quin possit hanc vim coactivam exercere, & juris remediis uti. Verum est tamen, quod in hoc Episcopi prudentia potiùs, & suavitas, quam juris rigor effulgere debet & nunquam excommunicationis remedium adhibere, prout dixi *in par 2 tit 13 form. 2. n. 10 pag 43.*

Sententiæ Declaratoriæ.

F O R M U L A   VIII.

Viso, & attento processu constructo contra Presbyterum N. inquisitum *de licita negociatione (vel de illicito exercitio)* ex quo constat de spretu nostræ monitionis, & de illicita negociatione: *eoque monito* ad dicendum causam, quare non deberet pœnis sacrorum canonum subjici, & nihil quod relevet deducto, eum *à Divinis in totum suspendimus*, & suspensum declaramus & denunciamus; reservato nobis jure contra eundem ad alias pœnas arbitrarias graviores procedendi, quatenus post intimationem præsentis nostri Decreti à negociationibus (vel illicito exercitio) non desistat, & intimari mandamus.

N. Vic. Gen.

N *Actuarius*

SUMMARIUM.

1 *Negociatio est triplex œconomica, politica, & lucrativa, & declaratur divisio.*

2 *Clerici pauperes de licentia Episcopi possunt conducere prædia ad colendum, & exercere opera rusticalia, & n 3*

Dummodo opera non sint sordida, num. 4

5 *Clerici etiamsi pauperes sint, non locant operas suas ad arandum, vel fodiendum, quia hæc reputantur, inhonesta, neque in propriis bonis rusticalia agere neglectis muneribus ipsis incumbentibus.*

6 *Clericus Beneficiatus non potest neglectis oneribus Beneficii operas suas locare prætextu paupertatis.*

7 *Opinio glosæ præfertur opinioni alterius Doctoris.*

8 *Referuntur objecta Parochorum, qui missam Parochialem pro Populo renuunt applicare, & diluuntur, n. 9 10 11 & 12*

13 *Clerici plura facere possunt, quæ non cadunt sub negociatione illicita, & enumerantur.*

14 *Clerici, qui habent sufficiens Patrimonium, vel Beneficium, aut honestum exercitium non possunt exercere negociationem lucrativam.*

15 *Sacerdos, qui utitur orationibus, vel exorcismis ad depellendos morbos, ab Ecclesia non approbatis, illicite agit*

te agit, & sunt reprobanda & num. 16.

17 *Animalia irrationabilia non sunt exorcizzanda, neque anathematizzanda, sed jejuniis, & orationibus expellenda, juxta modum hic traditum & nu. 18*

19 *Sacerdos sæcularis, vel Regularis, qui utitur superstitiosis orationibus sine dolo, si monitus non resipiscat est suspendendus, si vero dolose, deponendus*

20 *Episcopus in delictis pertinentibus ad S. Officium, punit Regulares.*

21 *Censura suspensionis, quæ fertur in pœnam criminis probati, potest infligi absque monitione*

22 *Datur forma monitionum exequendarum contra Clericos negociatores, & num. 23*

24 *Clericus Negociator appellans à comminatione censuræ, est supersedendum à declaratoria, nisi delictum sit certum, & notorium, quia tunc appellatio non attenditur & n. 25*

26 *Clerici Negociatores, sunt censuris puniendi, quia graviter peccant, imo & alii pœnis mulctandi*

27 *Regulares Europæi si sint Negociatores, afficiuntur iisdem pœnis.*

ADNOTATIONES.

1 DE ILLICITA NEGOCIATIONE. Negociatio triplex est scilicet, œconomica, politica, & lucrativa. Oeconomica fieri dicitur in iis, quæ concernunt sui, suæque familiæ substentationem, prout necessitas postulat. politica exercetur causa, vel intentione, succurrendi publicis necessitatibus, & hæc Præsidibus, & Civitatum Gubernatoribus convenit. lucrativa autem exerceri dicitur, quandò quis aliquid emit, ut illud posteà carius vendat, quæ duplici modo fieri solet primò quando emptor rem, quam emit artificio, & industria mutat, & meliorat, ideoque carius vendit, hæcque non tam propriè dicitur negociatio, quam artificium: secundo verò modo quando quis emit ut carius vendat, nullo artificio adhibito, nullaque addita melioratione, & hæc est propriè negociatio illicita, quæ Clericis est à jure interdicta, *in dict. cap. consequens est 88 dyst. & in cap. sed nec, & cap. secundum, nec cleric. vel monac. cap. clerici, & cap. fin. de vit. & honest. cler.* & alibi: nam lucrativam primæ speciei possunt exercere si indigeant absque incursu pœnarum.

2 Quarobrem de licentia Episcopi, dummodò sint pauperes, possunt conducere prædia laicorum ad colendum, quia hæc non dicitur negociatio quæstuaria, ut dicit Graff. *de effect. cleric. effect. 6 nu. 31* & ideò, ut sibi, & suis quærant victum, & vestitum, permissum est eis, ut exerceant opera rusticana, v. g. fiscellas vincis, & canistra viminibus texere, Arbores plantare, vel inserere, proprias vineas putare, vel fodere, & Oleta herbarum Sarculo irrigare, ut faciebat ille, qui dicebat, *non sufficit oremus, nisi aremus*, text. est in *cap. 1 de celebrat. missar.* ubi dicitur -- *deinde peractis horis, & visitatis infirmis, si voluerit exeat ad opus rurale*, & tradit quoque Leoncil. *de privil. pauper. par. 2 privil. 5. num. 8* imò & in bonis amicorum, & propinquorum operas diurnas præstare, ut illi easdem in prædiis propriis restituant: dummodò opera non sint sordida, & inhonesta, prout à Sac. Cong. Concilii declaratum fuisse refert Barb. *de jur. Ecclesiast. lib. 2 cap. 40 n. 127* ubi per extensum Decreta habet.

Non possunt tamen locare operas suas ad arandum, vel fodiendum, quia hæc Clericis illicita sunt, & reputantur inhonesta, ut docent Genuen. *cap. 75 n. 2 in fin.* Graff. *de effect. cleric. eff. 6 num. 46* neque in propriis bonis custiendia agere, neglectis muneribus, ipsis incumbentibus, sed priùs his adimpletis oneribus, tempus quod superest operibus istis vacare possunt, ut dicitur in *text. citato*, & clariùs expressum habetur in *cap. Clericus victum 91 dist.* ubi sic dicitur -- *Clericus victum, & vestitum sibi artificiolo, vel agricultura, absque officii sui duntaxat detrimento paret*. Ex quo canone infert *gloss.* quod Clericus non possit operas suas per totam diem locare, & si sit Beneficiatus, ut operas suas locet, non valeat allegare paupertatem suæ Ecclesiæ.

siæ, quia sibi præjudicium fecit, quando permisit se promoveri, ad eam tenuem Ecclesiam, quæ necessaria non tribuit, *sicuti enim Vir* (dicit glos.) *tenetur ministrare necessaria Uxori, quæ tamen est talis, quæ ei debitum reddere non valet. ita iste teneatur officiare Ecclesiam, licèt pauper sit, & dicere cum Apostolo, scio abundare, & satiari, & esurire.*

7 Hæc glosæ doctrina, quæ præfertur cuicumque opinioni alterius Doctoris, ut ex Baldo tradit Fagnan *in cap. ne innitaris num. 35. de constit.* mirabiliter convincit illos Parochos, & Animarum Rectores, qui prætextu tenuitatis Congruæ omittunt missam Parochialem diebus festis de præcepto pro populo applicare, prout illos teneri, jam Sac. Congregat. Concilii pluries declaravit, ut à me in 1. dicta parte hujus operis ostensum fuit, non obstantibus his, quæ ab eis ad se eximendum afferuntur, nempè

8 Primo, quod Decreta Sac. Congregat. emanarunt ipsis inauditis, & indefensis, & ideò non afficere afferunt. Secundo, quod cum ex redditibus Ecclesiæ non habeant congruam sustentationem possint eleemosynam pro missa diebus festis celebranda recipere, quia repugnat legi naturali, & justitiæ, quod Parochus laboret, & semmet spiritualia, & temporalia pro victu necessaria, quæ ab Ecclesia non habet, non possit aliunde percipere; dignus est enim operarius mercede sua, juxta illud Luc. 10. Tertio, quod plures DD. celebres teneant, ipsos ad hanc Sacrificii applicationem non teneri. Quarto, quod si ad hoc onus implendum ipsi ratione curæ Animarum tenerentur, multo magis subjici deberent Episcopi, & alii Prælati Regulares, imò & summus Pontifex, & tamen nullus horum (ajunt ipsi) tale onus agnoscit.

9 Ad primum respondetur, quod obligatio Parochorum, & aliorum Curam Animarum habentium applicandi Sacrificium pro Ovibus suis, provenit à jure Divino, ut difinitum habetur à Concilio Trident. *Sess. 23. cap. 1. de reform.* Unde Decreta Sac. Congregat. nullum onus de novo inducunt, sed dies, & tempus applicationis declarando, illud quod latens erat manifestant, *l. hæredes palam, ff. de testam.* ad hoc ut Episcopi id quærentes, sciant pro gubernio suarum Ecclesiarum, quomodo sit adimplendum: nam dubia juris interpretanda sunt à Principe, cum illius sit declarare, cujus est condere, & sic non fuit necesse vocare Parochos. At si ipsi ex hac declaratione sentiunt se gravari, recurrant, & deducant, si habeant, quid opponant, interim tamen tenentur Decreta servare, non autem sibi jus dicere, & illa respuere: cum certum sit ea non differre à lege declarata, & obligare in utroque foro, ut latè probat Fagnan. *in cap. quoniam de constit.* & P. Felix Potest. *in exam. Eccles.* quos allegavi *par. 2. tit. 16. ad form. 2. n. 18.* quibus nunc addo Donat. *prax. rer. regular. tom. 1. p. 1. tract. 8. q. 4. a. 5.*

10 Ad secundum respondetur, quod si non habeant congruam sustentationem, sibi imputare debent, cur tam tenue Beneficium voluntariè acceptaverint, ut dicit *glos. in d. cap. Clericus victum 91. dist.* vel possunt, & debent implorare officium Judicis, ut Parochiani, quæ ad sustentationem Rectoris sunt necessaria contribuant, juxta providam dispositionem Concilii Trident. *sess. 24. cap. 13.* ut benè observat Pirhing. *in jus can. lib. 3. tit. 5. n. 43. vers. notandum secundo cum seq.* non autem onus, sacrificium pro populo applicandi jure Divino injunctum abjicere, quod si Parochiani renuant Rectorem in necessariis subvenire, Sacramenta eis poterit denegare, ut tradit Surd. *de aliment. tit. 1. q. 60. num. 7.*

11 Ad tertium respondetur, quod cum sit à Concilio Trident. difinitum onus, sacrificium pro ovibus suis jure Divino Rectoribus Curam Animarum habentibus injunctum esse, nil deferendum venit opinionibus Moralistarum, quorum dicta forte bonam fidem inducere possent, quando Decreta Sacr. Congregationis super hac re non emanassent — *cum ad singularem Romani Pontificis auctoritatem tantummodo spectet Generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari, & ut ubique locorum serventur, curare, ac præcipere* (sunt verba proœmialia Bullæ *Sixti Quinti* erectionis Congreg. Concilii *Bullar. tom. 2. pag. 604.*) Et sic Decretis prædictis standum est, tanquam emanatis à Judice, qui solus potestatem habet

Concilium interpretandi, non autem opinionibus DD quibus interdictum est Concilii Decreta glossare, & interpretari, ut patet ex Bulla Pii IV ejusdem Concilii Confirmatoria, *Bullar d. tom. 2 Const 73. pag. 104.*

12 Ad quartum respondetur, quod ultro admittitur, quod Episcopi, & alii Prælati curam animarum habentes, & etiam Summus Pontifex teneantur frequenter pro Ovibus sibi commissis Sacrificium offerre, ut jam probatum à me fuit, *par 2. tit. 16 ad form 2 à num 21 ad 26* & præter auctoritates ibi allegatas, pro indubitato tenet Episcopus. Ricc *in prax rer. for. Eccles par 5 prax bon obser & legis Episcop* cum Baron *cap de oblig Episcop num 8 & 9* ubi hæc habet - *obligatur tertio Episcopus celebrare missam saltem omnibus Dominicis, & ratio est, nam Episcopus præcepto Divino tenetur, Sacrificium offerre pro ovibus suis, Conc Trid &c.* At negatur, quod Prælati hanc obligationem non agnoscant, & quatenus aliquis non agnosceret, non inde sequitur, quod non teneatur, & præceptum Divinum ex hoc abrogatum *sit*.

13 Redeundo autem ad materiam, à qua non inutiliter paulisper digressus sum. Possunt Clerici licitè præter jam dicta, conducere Agros Ecclesiæ, & illos opera laicorum colere facere: animalia emere, ut pascant in dictis prædiis conductis, vel in propriis, ut cum pinguia fuerint, vel fœtus emiserint, vendant: fructus in propriis bonis recollectos vendere, aut vendi facere per alios etiam minutatim, vel aliò transportare, ut carius vendant: locationes, seu affictus tamquam successores, & hæredes conductoris continuare, ut de his, & aliis similibus negociationibus licitis tradunt Barbos *de jur Eccles lib 3. d cap 40 à num 119 usque ad num 128* Panimoll *decis 71 à num 20 ad num 44*. Et respondit quoque Sac Congreg. Concilii *in Nullius, seu Squillacen. 24 Novemb 1626*. Quæritur an Clericis liceat infrascripta facere absque reatu illicitæ negociationis.

Primo. An liceat eis terras patrimoniales, ac Beneficiales opera laicorum colere?

Secundò. An pro necessario culturæ usu, possint emere Boves, & alia animalia, & fœtus illorum vendere.

Tertiò. An hi, qui in propriis bonis habent quercus, & castaneas, quarum fructibus sues vescuntur, possint sues emere, & sues alere, & pro sua, & familiæ sustentatione vendere.

Quartò. An iidem Clerici cum foliis suorum Arborum, possint in propriis Ædibus arti sericæ operam dare, vel idem opus alteri ad medietatem committere.

Sac Congreg &c.

Ad 1 censuit, licere Clericis agros Beneficiorum, & bonorum patrimonialium suorum, opera laicorum colere absque reatu illicitæ negociationis.

Ad 2 posse similiter Clericos pro hujusmodi culturæ usu Boves, & animalia necessaria emere, illorumque fœtus vendere, nec propterea eos prætextu prohibitæ negociationis vexari posse, aut debere.

Ad 3 posse eosdem pro sua, & familiæ sustentatione sues alere, & vendere, dummodo tamen in alendis, emendisve suibus, nihil sordidum aut indecens ordini Clericali exerceant.

Ad 4. licere Clerico Arborum in propriis bonis existentium folia alicui laico concedere pacto adjecto, ut lucrum quod in bombycibus provenerit inter utrumque dividatur, ac pariter eidem licere eorundem Arborum foliis per se ipsum absque officii sui detrimento, ac pro sua, & familiæ sustentatione arti sericæ operam dare, dummodo in artificio prædicto personas non suspectas adhibeat, & quoad hoc Episcopi licentia, quæ gratis detur, obtineatur lib 13 decr pag 145.

Cujus Decreti occasione, cum P. Passerinus (tunc Procurator generalis) dubium eidem Sac Congregationi proposuisset - *An prædictis Presbyteris, & Clericis liceat absque negociationis Clericis interdictæ nota, oves, boves, aliaque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut Societatis titulo conductori, aut Socio tradere, ac lucrum ex hujusmodi locatione, sive Societate percipere. Die 7 Octobris 1662. Sac Congreg S. R. E. Cardinalium Concilii Trident. Interpretum, censuit non licere.* Quam resolutionem authenticam apud se extitisse testatur, *in tract de stat hom. tom 2. q 187 art 2 num. 189 pag 339.*

No-

14 Notandum tamen est, quod si Clericus, haberet sufficiens Beneficium, vel Patrimonium, vel ex servitio Ecclesiæ perciperet necessaria ad sui, & suæ familiæ sustentationem, non posset licitè exercere negociationem lucrativam primæ speciei: quia tunc fieret ex cupiditate lucrandi, non autem ad succurrendum propriæ indigentiæ, Panimoll *decis 6 annot 5 num 23 & dict decis 71 num 2* imò ob inopiam licita erit dicta negociatio, quandò nullam haberet artem, vel exercitium honestum, ex quo possit victum quærere: si enim hoc haberet, illud exercere deberet, & non negociationem, ut advertit Grass *de effect cleric effect 6 num 27*

15 (*Vel illicito exercitio*) Rem illicitam exerceret simplex Sacerdos, vel Parochus, si in depellendis morbis, vel animalibus noxiis, uteretur orationibus, aut exorcismis arbitratu suo confictis, etiamsi viderentur bona: nam hæc censenda sunt vana, & superstitiosa aliqua specie superstitionis, & fieri saltem cum tacita Dæmonis invocatione, quæ toties fiunt, quoties quis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, nec ex Divina, aut Ecclesiastica institutione, possunt illud efficere, nec sunt ad illud ordinatæ, ut docent Navar *consf 57 num 8 lib 5 de sent excom* Graff *dec aur part 1. lib 4 cap 6 n 12.*

16 Quare Ordinarius in Visitatione debet de hoc inquirere, & Parochos, & Presbyteros interrogare, an utantur orationibus, & precibus in Missali, & Rituali non contentis: quas si inveniat eos habere, & illis uti suspectas habeat, & reprobare non moretur: prout illas reprobandas esse monet rationibus, & exemplis, Martin del Rio *disquis magic lib 3 tit de van observ quæst 4 sect 7 & 8 per tot.* Nisi fortè hujusmodi Orationes essent excerptæ integrè, & absque ulla mutatione ex Operibus Sanctorum Patrum.

17 Et hinc illicita res esset, si Parochus, vel alius, animalia irrationabilia exorcismis adjuraret, vel anathematizaret: quoniam & hoc vanum est: quia adjurare aliquam Creaturam irrationabilem nocentem, ad aliquem actum tanquam procedentem ab ipsa; est superstitiosum, cum non sit ejus domina, sed Deus, qui movet eam, vel Dæmon, quatenus permissu ejus utitur ea ad nocendum nobis: itaque hujusmodi adjurationes, quæ referuntur ad irrationabilia fieri non posse scienter sine peccato mortali, docent Navar *dict. consil 57 num 10. & seqq* Graff *loco citato num 12.*

18 Ideò edocendi sunt Clerici, quod si Locustæ, vel Bruchi, vel aliud genus vermium damnum fructibus, & segetibus inferunt, non sunt adjurationibus istis expellendi: sed jejuniis, & orationibus humiliter obsecrandus est Deus, qui dicta animalia irrationabilia movet, ut dignetur ea compescere aliquo modo suæ Majestati grato: & quatenus à Sacerdote Sacris vestibus induto, adjurationes fiant, referantur ad Diabolum, qui Dei permissu his utitur ad nocendum hominibus præcipiendo ei durè, ac rigidè potestate à Deo tradita Ecclesiæ, juxtà illud *Lucæ 10 Ecce dedi vobis potestatem calcandi suprà Serpentes*, ut cesset à movendo, educendo, & dirigendo contrà nos, & abstineat à tali usu damnoso, & sinat animalia nocentia redire ad loca, undè venerunt, & fugiat à facie sacrosanctæ Crucis, (quæ ostendatur) & virtute ejus fugere jubeatur, & relinquere, & cessare à suis maleficiis, ad gloriam D. N Jesu Christi, omissa semper mentione excommunicationis, & anathematizationis, quarum nec animalia irrationabilia, nec Dæmones capaces sunt, & iste modus animalia adjurandi licitus erit, ut tradunt Navarr & Graff locis suprà allegatis.

19 Si quem autem Parochum, vel Presbyterum, etiam Regularem Ordinarius inveniat, & in sua Diœcesi reperiri nolit, tam habitat, qui vanis, & superstitiosis orationibus, & exorcismis, ignoranter, & bono zelo utatur, in curandis morbis, depellendis tempestatibus, aut animalibus irrationabilibus, & monitus non desistat, eum à Divinis debet suspendere saltem per annum. Dixi ignoranter, & ex simplicitate: quia si hoc faceret scienter cum dolo, & advertentia, esset deponendus ab omni ordine, & officio, ut inquit Menoch. *de arbitr. cas.*

20 388 *n* 10. & 11. Dixit etiam Regularem: quia cum sit delictum pertinens ad Tribunal S. Officii, ut habetur in Edicto generali *cap.* 2. & Superiores in eo non possint se ingerere, prout prohibet Decretum Alexandri VII. quod per extensum refert Lantusch *in theatr. regular pag.* 179. Episcopus tanquam Inquisitor à jure datus, in hoc etiam Regulares punit, & judicat, *c. accusatus, § Sanè de heret in* 6 & advertunt Leo *thesaur. for. Eccles par.* 3 *cap.* 5 *n* 17 Ricc *prax rer for Eccles par.* 2. *resol* 210 *n* 2 *limit* 13 Lauret. de Franc *controver p* 1 *n* 536.

21 *Eoque monito.* Licèt censura suspensionis, quando fertur in pœnam criminis probati, possit infligi absque monitione, ut ex Innocent. *in cap* 1. *de excess prælat.* docent Graff. *dec. aur par* 2 *in Appendic lib* 3 *cap* 1. *num* 36 Sayr *de censur lib* 4 *cap* 2 *num.* 14. in hoc tamen crimine illicitæ negociationis, vel exercitii, Clerici Beneficiati, vel in sacris constituti debent non solum citari antequam proferatur sententia suspensionis, sed conveniens quoque est (non quidem ex necessitate, sed urbanitate, & Judicis lenitate) quod antequam instruatur processus, mo-

22 neantur scripto — *Ad se abstinendum, & cessandum à negociationibus, & exercitiis illicitis, & à Sac. Canonibus Clericis prohibitis sub pœna suspensionis à Divinis, Officii, & Beneficii, & aliis arbitrariis gravioribus, quoniam, &c.* prout faciendum esse consulit. Turrecrem *in dict. cap. Clericus victum* 91 *dist num.* 3 Quod si moniti non desistant, tunc erit conficiendus processus, ex quo si intentio fisci remanet probata, inquisitus monendus, erit

23 ut dicitur in formula — *Ad comparendum in termino peremptorio trium dierum, & dicendum causam quare, non debeat ob illicitam negociationem per ipsum exercitam* (vel exercitium) *etiam post monitionem* à divinis suspendi, & *subjici, & puniri aliis pœnis sacrorum canonum, &c.*

24 A qua Censuræ comminatione, si inquisitus appellet, supersedendum erit in declaratoria: tùm quia quandò quis suspenditur in pœnam appellatio suspendit suspensionem, ut ait Graff *loco supra citato dict. num.* 136 *in fin* tùm quia cum gravamen censuræ comminatæ licèt futurum, non possit per diffinitivam reparari, appellatio debet admitti ad utrumque effectum, ad tradita per Fagnan *in cap. super eo* 11 2 *de appellat num* 46 & *seqq.* cum clausula tamen, quod appellans infrà tot dies, doceat Judicem ad quem adiisse, & appellationem prosecutum fuisse, aliàs termino elapso, & de prosecutione non docto, ad ulteriora appellatione non obstante, procedetur, juxtà dispositionem text *in cap personas* 4. *de appellat.* ubi sic habetur expressum — *si quis ad nostram audientiam appellaverit, tu ei diem infrà quem Apostolicam Sedem convenienter possit adire assignes, ad quàm si venire contempserit, tu illum ex tunc judicio tuo super iis, quæ in quæstione vertuntur sine contradictione aliqua, stare compellas* & consonant text *in cap ad aures* 33 *eod tit.*

25 Porrò si negociatio illicita, vel exercitium indecens, & inhonestum Clerici, esset certa, seù certum, & notoria, seu notorium, tunc appellatione à comminatione censuræ interposita non obstante, poterit Judex ad declaratoriam suspensionis procedere, & Inquisitum suspensum denunciare, quia in notoriis non admittitur appellatio, text est in *cap cum speciali* 61 § *Porrò de appellat* ubi sic dicitur — *porrò commonitio ad appellationis obstaculum convolante: si ejus excessus evidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitimo fuerit manifestus* (*cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ institutum,*) *non est provocationi hujusmodi deferendum* Et concordant alia jura nempè, in *c cum sit Romana, § Præterea in fin & cap pervenit eod. tit* Innoc. *in dict cap.* 1. *num* 3 *de excess prælat.* Fagnan *in c vestram* 104 & 105 *de cohabit. cleric & mulier* Donat *prax rer regular tom.* 1 *par* 2 *tract* 10 *de appell q* 21. *n* 1 ubi *n* 3 hanc conclusionem veram dicit, præsertim quandò Judex procedit ad pœnam à jure taxatam, prout accidit in casu formulæ hujus.

26 *A Divinis in totum suspendimus* Idest ab omni usu activo, & passivo sui officii, seu divinorum, etenim Clerici in sacris constituti, vel Beneficiati, illicitè nego-

elantes, peccant mortaliter & supernunt præceptum Apostoli Timot 2. ubi mandat quod nemo militans Deo implicet se negociis sæcularibus, & ideò suspendendi sunt à Divinis imò si sic suspensi, ter moniti non resipiscant excommunicandi, & aliis poenis arbitrio Judicis puniendi sunt, per text in *d. c. consequens* 88 *dist.* & *cap. sed nec* & *c. secundum instituta, ne cler. vel Monach. cap.* 1 & *seqq.* 14. *q.* 4. & est communis opinio, Bellet. *disq. cler. par.* 2. *de poen. cleric.* §. 58. *n.* 2. & 3. Barb. *de jur. Eccles. lib.* 1. *d. c.* 40. *num.* 128 Panimoll. *d. dec.* 71. *n.* 3. 4. & 5. Zecch. *de republic. Eccles. tit. de cleric. n.* 7 *vers. quadragesimo septimo non debent*, Grass. *de effect. cleric. effect.* 6 *n.* 4. & 5. Pirhing. *in jus can. lib.* 3. *tit.* 50. *n.* 9.

27 Regulares verò cujusvis Religionis, Ordinis, Societatis, & Congregationis sint, mercaturam, & negociationes sæculares exercentes, præsertim in Indiis excommunicationem latæ sententiæ, & privationem vocis activæ, & passivæ, ac officiorum statim incurrunt, vigore Constit. Clem. IX. impressæ in *Bullar. tom.* 6 *constit.* 35 *pag.* 304 Verùm hæc Constitutio videtur restricta ad illos Religiosos missos, & commorantes in Indiis, tam in parte australi, quam septentrionali, ut percipitur ex illis verbis dispositivæ §. 3 ibi — *omnibus, & singulis personis, quæ ad Insulas, Provincias, & Regna Indiarum Orientalium &c. sub nomine Missionariorum, aut quovis alio titulo pro tempore missæ fuerint, aut in aliis partibus quomodolibet morabuntur, sub excommunicationis latæ sententiæ, ac privationis vocis activæ, & passivæ, & officiorum, tenore præsentium districtè interdicimus &c.* Ideoque dicendum est, quod Regulares Europei, quatenus sint negociatores, remaneant obstricti iisdem poenis, quibus subjiciuntur Clerici sæculares, ut affirmant DD. mox citati, præter alias à Constitutionibus proprii ordinis statutas poenas.

De suspensione ab audiendis Confessionibus contenta in Constit. Clem. X. Superna in Bullar. tom. 6. Constit. 7 pag. 332

Ad removenda dissidia, quæ sæpè oriebantur inter Episcopos, & Regulares super intelligentia, & executione privilegiorum, eis concessorum, circà prædicationem verbi Dei, & Sacramenti poenitentiæ administrationem, Clem. X. hac sua Constitutione plura providè statuit, & inter cætera, quod possit Episcopus ex rationabili causa (Sedi Apostolicæ, si eam sibi aperiri postulaverit, manifestanda) postquam Regulares ad confessiones Sacramentales audiendas approbaverit, illos suspendere. Quarè cum de hoc sæpè contingat dubitari, aliqua, quæ justitiam, & rationabilitatem arbitrii Episcopi respiciunt, notanda occurrunt. Decretum autem suspensionis, sic concipi poterit.

Decreti Suspensionis.

FORMULA XI.

Attento, quod P. N. Ordinis N. Conventus N. *conditiones, & monita* sibi in approbatione ad Confessiones Sacramentales audiendas à nobis concessa, præscripta, & injuncta non servat, *& ex aliis causis nobis notis* animum nostrum dignè moventibus, facultatem prædictam revocamus, & eum *ab audiendis confessionibus suspendimus*, & suspensum declaramus, & eidem intimari mandamus.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Facultas audiendi confessiones sacramentales, est danda in scriptis, & nu 2*

2 *Episcopus potest Confessarium approbare absque examine.*

3 *Regulares, qui non habent requisita Clem dudum de sepult non debent admitti ad Confessiones audiendas & si sint superiores, Episcopus si vult potest eos examini subjicere, sicut, & Examinatores Synodales*

4 *Causæ, ob quas Episcopus valeat Regulares ab audiendis confessionibus suspendere referuntur, & n 5*

6 *Mulieres ingredientes Ecclesias, & accedentes ad recipienda sacramenta, pectore, & brachiis denudatis, graviter peccant, & redditur ratio*

7 *Confessarii Regulares docentes propositiones laxas, sunt ab audiendis confessionibus suspendendi*

8 *Episcopus simplici verbo, & absque ulla præcedenti monitione ab audiendis confessionibus suspendit.*

9 *Parochum tamen non suspendit sine scriptis, & sine expressione causæ alias pœnas contentas in cap. cum medicinalis de sentent. in 6. incurreret, & afferuntur rationes, & n. 10 11 & 12.*

13 *Vicarius Generalis, ex officio suo, potest confessiones audire, si sit Sacerdos, & Confessarius approbatus, ab audiendis confessionibus suspendere, & num. 14*

ADNOTATIONES.

1 CONDITIONES, ET MONITA Facultas audiendi sacramentales confessiones, scripto danda est, & ibi repetenda sunt monita, quæ ut habetur in Formula, quam dedi *tom 1 tit 8 form 1* & in Synodo fusiùs enucleanda, ne Confessarii tàm sæculares, quam Regulares, suscepti muneris partes non implentes, & obligationes negligentes, clypeo ignorantiæ & inadvertentiæ se excusare valeant: ideoque laudabilis non est usus illorum Episcoporum, qui approbant Confessarios 2 vivæ vocis oraculo, nulla tradita approbationis testimoniali in scriptis, nam licèt possint prætermittere examen personæ approbandæ, quando de illius idoneitate ipsis aliunde constat, prout colligitur ex verbis Concilii *cap 15 sess 23 ibi -- aut aliàs idoneus judicetur,* tamen debet constare quod talem sic judicaverit idoneum, & an simpliciter, an ad tempus, an pro maribus, & non pro mulieribus, an pro Villis, an pro Civitate, & ad evitanda alia inconvenientia, quæ ex tali verbali approbatione oriri possunt, sicque utilis, & laudabilis est mos talem facultatem, semper scripto tradere, & in Cancellaria in libro ad hoc retento registrare, ed evitandum vitanda, ut monent, & laudant, Pac. Jord *elucubr tom. 1 lib 3 tit 4 num 140.* Barbos *in dict cap 15.num.33* Passerin *de stat hom tom.2 q 187 art 1 num.206* Verum est enim, quod dicitur.

Dictio dicta perit, littera scripta manet.

Item in approbatione, debet Episcopus animadvertere, quod non sufficit 3 Regularem præsentatum esse doctum logicum, Physicum, Methaphysicum, aut etiam Theologum scolasticum, sed debet sibi constare per examen, vel aliundè, esse idoneum pro administratione sacramenti pœnitentiæ, quia plures dantur scolastici, qui necessaria pro tali munere non habent, nec sciunt, ut testatur ex certa scientia, & experientia Pasqualig *ad Laurit de Franc par 2 nu 1398. in fin* quod etiam comprobat Thom a Virg Maria *in tract concord Evangelic. in Dominic infr oct Epiphan pag 87.* ubi hæc habet - *sunt Philosophi, & Theologi, sunt Medici, & Iuristæ, sunt magistri nostri per plurimos ætatis annos curiosissima indagantes, naturali lumine subtilissima assequentes, & quæ sunt spiritus Dei prorsus ignorantes* Ideoque Regulares præsentati, nisi habeant requisita *Clementinæ Dudum §. statuimus de Sepult.* & de illis eorum superiores præsentantes testentur, ut in Formula, quam dedi *tom 2 tit 16 form 16* non debent approbari, ne Episcopus se exponat imprudenter periculo, admittendi non idoneum ad tantum sacramentum administran-

strandum, Passerin *loco citato num.* 205. Si verò Regulares, qui ad confessiones audiendas approbari cupiunt, essent Prælati ordinis, puta Generales, Provinciales, Priores, Guardiani, & similes, vel etiam Examinatores Synodales, posset eos Episcopus, si vellet examinare, vel illos sine examine approbare, ubi idoneitas sit notoria; nam alia est ratio exterioris regiminis, & alia judicii fori pœnitentialis, in quo nulla eis datur jurisdictio, sine approbatione Episcopi, ut bene advertit Passerin. *de stat. hom. tom.* 2. *quæst.* 187. *art.* 1. *num.* 231. *Et pluribus seqq.* Ricc. *decis.* 22. *num.* 2. *&* 8. *par.* 2. ubi de Examinatoribus Synodalibus, & graduatis non obstante privilegio, etiam Cruciatæ, ut plenius novissimè declaravit Innoc. XII. sua const. quæ incipit -- cum sicut edicta 19. *Aprilis* 1700.

4 *Et ex aliis causis nobis notis*. Præter inobservantiam conditionum, & monitionum in re gravi, & notabili, plures alias potest causas habere Episcopus, propter quas, approbationem concessam Regularibus *juste* valet revocare, v. g. si deficit probitas vitæ, si audiunt confessiones Mulierum de nocte, vel extra sedem Confessionalem, vel si in Confessionali, nulla tamen interposita crate, vel tempore infirmitatis clauso ostio cellæ infirmæ, si audiant confessiones sæcularium extra Ecclesiam, & in Cellis Monasterii, sine aliqua justa, & rationabili causa, si Eleemosynam, aut aliquid aliud sibi dari petant, & per artes extorqueant, si sint de re venerea, aut sollicitatione, vel revelatione confessionis, aut alio delicto diffamati, si Domus, & convivia sæcularium frequententur. Una inquam ex his causis concurrente, non est dubium, quin Episcopus Confessarium Regularem juste, & rationabiliter suspendet; non enim est idoneus absolutè, & verè qui non est integrè idoneus, quia malum ex unico defectu, & bonum ex plenitudine, & integritate resultat, unde is, cui vel scientia, vel vitæ probitas deest non est idoneus absolutè. Cum ergo Episcopi judicium de idoneitate, tam ex dispositione Concilii, quam citatæ Bullæ requiratur, sub hoc judicio cadit quidquid est necessarium ad hoc, ut approbandus sit idoneus, scilicet, scientia, bonitas, peritia, discretio, & prudentia, & sic qui patitur unum ex his defectibus poterit suspendi, tanquam non idoneus, ut in terminis ratiocinatur Passerin *de stat. homin. tom.* 2. *quæst.* 187. *art.* 1. *num.* 193 *&* 194.

5 Addo ulterius, quod poterit Confessarius Regularis ab audiendis confessionibus suspendi, si contra prohibitionem Episcopi, Sacramentum pœnitentiæ, vel Eucharistiæ ministret, Mulieribus, quæ ad illa recipienda accedunt, mammillis, & pectore denudatis; quæ enim bonitas, quæ discretio, & qui zelus honoris Dei, & salutis animarum potest esse in hujusmodi Confessario, & quam excusationem, allegare posset, si tales admittere non erubesceret, forte, quod res sit indifferens, non erubescens terminos vanitatis, ambo de hoc breviter videamus, quid sentiant DD.

Primo, Sacra Scriptura in *Ecclesiast. cap.* 9. dicit -- *averte faciem tuam à Muliere compta, propter speciem Mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia, quasi ignis exardescit*. Si tantum valet Mulier compta, quantum poterit Mulier compta, & denudata mammillis.

Dionis. Carthusian. in 1. *Epist. D. Petri art.* 6. hæc habet -- *si Mulier se ornaverit, & vultus hominum ad se provocaverit, quamvis nullum malum inde sequatur, tamen æternum supplicium patietur; quia venenum propinavit, si fuisset, qui biberet, ex quo innotescit, quod sit mortale peccatum, una & talis diffamatio se committit, nec veretur, quod ait Salvator væ homini, per quem scandalum venit &c.*

Tom. à Virgine Maria Concord. Evangelic. in Dominic. 3. *post Pascha pag.* 326. De Mulieribus comptis dicit -- *Vestitu ata, & manchalis viam sternit ad infernt cruciamenta, recte Cæsar Augustin. vestium delicatum luxum, luxuriæ dixit esse nidum, quia aptissimus impudicis luxuriæ fœtibus procreandis nidus, vestes sunt delicatæ, in hoc nido turpes supponuntur cogitationes, quarum calore foventur, ad vitam animantur, educuntur, adolescunt.* Et paulo post --- *Vestis ergo delicata ita ad libidinem deservit, ut ad ignem concipiendum facilis est fomes materia, vis luxuriæ flam-*

flammas in immensum excrescere, appone illis delicati habitus materiam, & fiet incendium inextinguibile. Si hoc facit Vestis morbida, quid non faciet nuditas

Graff. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 121. num. 16. Hæc ait — *Qui habitu, gestu, cantu notabiliter lascivo in ludo chorearum utitur, sicut fœminæ inverecundæ pectora lascivè nudant, peccant mortaliter. Verum de hoc prò certo judicare non possumus, sed standum est consuetudini patriæ. Hoc tamen pro indubitato tenendum est, quod quandò ex illa inspectione probabiliter timetur periculum operis, vel cogitationis mortalis, peccatum mortale est, si advertendo quis non desistat, quia qui periculum amat peribit in illo.*

In Herold. vulgò Discipulus Serm. de tempor. 83. litt. L. in fine, de Muliere damnata sequens refert exemplum — *Quidam Sacerdos pro Matre sua mortua multum se affligebat, frequenter orando, & celebrando pro ea, cum autem quadam die celebraret, & desideraret aliquid scire de statu ejus, vidit eam in Sporta juxtà Altare detentam à duobus Dæmonibus, & ligatam: videbantur autem de capite ejus prominere Serpentes ignei, tanquam capilli, & bufo super pectus ejus circumcingens anterioribus pedibus collum ejus igneas flammas infatiens, & eus spumans. Et dictum est ei, quod inutiliter pro ea oraret, quia damnata esset, & addebatur, quod has pœnas pateretur pro ornatu capitis, & crinium, sed bufonem super pectus ejus sustinere, propter denudationem colli, & mammillarum, & quod faciem suam coloravit, &c.* (sunt verba Authoris.)

Summus Pontifex Innoc. XI religione, & zelo clarissimus, prohibuit expresse omnibus, & quibuscunque Mulieribus, ne incederent per vias, & multo minus ingrederentur Ecclesias pectore, scapulis, & brachiis denudatis, sub pœna excommunicationis sibi reservatæ, quam voluit afficere, & ligare etiam illos Confessarios, qui ausi fuissent, Mulieres contravenientes absolvere, prout patet ex Edicto in Urbe evulgato 30 Nov. 1683 quod per extensum refert R. P. D. Zaul *in suis observ. ad Statut. Faventinæ lib. 1. rubr. 16. num. 77.*

Clar. mem. Card. Petruccius Episcopus Æsinas in Synodo eodem anno habita, & postea *anno 1695* Typis edita *in tit. de Sacram. Eucharistiæ*, sic decrevit. *Mulieris humeris, pectore, mammillisque brachiis seminudatis accedere ad tantum Sacramentum non formidantes, Sacerdos constanti cordis robore, ac Zelo munitus, Divino Sacramento non pascat, licet seculari nobilitate præfulgeant.*

Clar. me. Card. Denkoff. Episcop. Cesenæ in sua Synodo *anno 1693* Typis evulgata in titulo *de Sacram. pænit.* prohibet hujusmodi Mulieribus beneficium absolutionis impendi, & posteà inter casus sibi reservatos reposuit — *ornatus inverecundus Mulierum, quæ notabiliter nudatæ, vel transparentibus tantum copertæ velis, accedunt ad Sacramentum pænitentiæ, vel Eucharistiæ.*

Eminentissimus Cardinalis Boncompagnus Bononiæ Archiepiscopus in Synodo per eum habita, & Typis edita anno 1699. & præcedentes jussu Sacr. Congregat. Concilii à supradicto clar. memor. Cardin. Petruccio revisa, & ab Eminentissimo Cardinali Sacripante tunc Congregat. Præfecto laudata, *in tit. de rever. Eccles. exhiben.* hæc mandat — *Mulieres ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ non admittantur, si notabiliter pectus nudatum ostenderint, aut brachia, Parochorum, & Confessariorum erit onus castigandi licentiam, &c.*

Ex his fit clarum, quod nuditas pectoris, & mammillarum, seu brachiorum Mulierum, non est res levis, & indifferens, sed sollicitatio ad peccandum, & occasio proxima peccati: alias enim, non potuisset Innocent. XI corruptelam hanc prohibere sub pœna excommunicationis, quam Ecclesia non infligit, nisi pro peccato mortali, & si Pontificis Edictum fuisset rigidum, illud Viri Consultissimi cum laude non referrent, prout faciunt Pignatell. *consult. 35. num. 27. tom. 7.* D. Raynald. *observat. criminal. tom. 3. capit. 28. § 3. & 4. num. 1.* Zaul *loco citato.* Nec minus supradicti Cardinales Episcopi, doctrina, & pietate præstantes, Decretis Synodalibus potuissent jure repellere

tales

tales Mulieres cum à Sacramentorum perceptione arceri non debeant, nisi publici peccatores.

6 Dicendum est ergo, quod Mulieres ingredientes Ecclesias, & accedentes ad recipiendum Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, pectore, mammillis, & brachiis denudatis graviter peccant: tùm quia maximam irreverentiam ostendunt tantis Sacramentis: tum quia sunt scandalo fidelibus videntibus: tùm demùm quia, ut dicit *Cartusianus* supra allegatus, venenum propinant, præbent occasionem peccandi, & abominationem inducunt in loco Sancto, quam si Confessarii removere non curant, meritò Episcopus illos ab audiendis confessionibus suspendit: est enim res perniciosa, & ab omni loco, & præsertim ab Ecclesiis extirpanda etiam censuris, Raynald *obser crimin supplem. ad cap 1 supplem. 5 num* 376 & 377 ubi plures allegat, Pignatell *dict consult* 35 *num.* 30. *tom* 7.

7 Itidem posset Regularis Confessarius ab audiendis Confessionibus ab Ordinario suspendi, si doceret propositiones laxas v. g. quod Regulares Confessarii vigore suorum privilegiorum, possunt absolvere procurantes abortum fœtus animati effectu secuto, absque alia facultate Episcopi, prout docuit Amen. *de delict & pœn tit 7 §.* 10 *num.* 34. Est enim propositio falsa, quæ pugnat directè contrà litteralem dispositionem Bullæ *Gregor XIV* Octavæ in qua quo ad absolutionem Censuræ incursæ ob procuratum abortum fœtus animati Sedi Apostolicæ reservatæ olim, juxtà Constit. 87 *Sixti V* (quam Greg. in hac parte moderavit) hæc habentur

Quilibet Presbyter, tam Sæcularis, quam cujusvis Ordinis Regularis ad Christi fidelium Confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, in foro conscientiæ tantùm, plenam absolvendi habeat facultatem.

Ex quibus verbis planum fit, quod nullus Confessarius, sive sæcularis, sive Regularis sit, potest absolvere à dicta censura, nisi specialiter ad hoc ab Ordinario, approbetur, ut tradunt, & advertunt Bonacin *de censur particular* *extr. Bull Cœnæ disput* 2 *quæst* 2 *punct.* 10. *num.* 15. & 16 Gavant. *in Manual. verb absolutio num.* 36 Amen autem tetet aliis propositionibus erroneis, ut alibi in prima, & secunda Operis parte notavi.

8 *Ab audiendis confessionibus suspendimus.* Quamvis Judex in ferendis censuris debeat servare formam præscriptam in *c. cum medicinalis de sentent. excomm. in* 6. idest ut præcedat monitio, & feratur in scriptis cum expressione causæ, sub pœnis ibi comminatis hoc tamen non habet locum, nisi quandò Judex Ecclesiasticus aliquem suspendit ab illo actu, qui suo jure competit suspenso, at quandò suspendit ab actu qui illi competit ex commissione ipsius suspendentis, tunc Judex non peccat, neque pœnas incurrit, si has solemnitates prætermittat, & ideò simplex Sacerdos non habens curam animarum, qui jure suo confessiones audire non valet, potest sine scripto, & sine monitione suspendi, quia suspensio hæc, non est propriè suspensio, quæ est censura, sed inhibitio, & revocatio concessionis jam factæ Quarè sicut Episcopus a principio simplici verbo, facultatem audiendi confessiones committere potuit, ita etiam potest simplici verbo illam revocare, utendo nomine suspensionis, ut in his terminis docet Sayr. *de censur lib* 4. *cap.* 2. *num.* 18.

9 Veruntamen si Episcopus Parochum ab audiendis confessionibus suspenderet sine scriptis, & sine expressione causæ, peccaret, & pœnas in *dict cap cum medicinalis* inflictas, idest suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, & à divinis per mensem incurreret, quia in eo est vera, & propriè dicta suspensio, cum ei jus competat ex officio, Sayr *loc cit. num* 19. Et licet Guazzin *jun ad def ambarum lib* 2. *def* 6. *cap* 41 *num.* 7 teneat, quod episcopus ferens hanc censuram contrà formam præscriptam in *d. c. cum medicinalis* peccet quidem mortaliter, sed non incurrat suspensionem, ex quo de ipso in textu non sit facta specialis mentio, prout requiritur ex dispositione *cap quia periculosum de sentent excomm* magis tamen tuta, & fundata videtur opinio Sayr. loco citato, quià in *dict cap cum medicinalis*, satis

ex-

explicitè mentio personæ Episcopi facta sint in illis verbis – *caveant autem Ecclesiarum Prælati, & Iudices universi*, non est enim adhunc effectum necessarium, quod de eis mentio fiat per hoc nomen *Episcopi*, sed satis est, quod alio modo ex canonis sensu, & contextu comprehendantur, ut notat ipse Sayr *de censur. d.* 10 *lib. 4. cap. 12. num. 6.* Quod autem propriè hoc nomen *Prælati*, conveniat primariò Episcopis, clarè colligitur ex textu in *c. decernimus de judic.* ubi sic dicitur *decernimus, ut laici Ecclesiastica tractare negocia non præsumant. Sed Episcopi, Abbates, Archiepiscopi, & alii Ecclesiarum Prælati*, quæ verba fraternizant, cum aliis contentis in *d. c. cum medicinalis* suprà recitatis, & tradit quoque Barb. *appellat. 215. num. 1.* ubi quod nomine Prælati propriè veniant Episcopi, & alii jurisdictionem ordinariam habentes, & quod solus Papa in præjudicialibus non veniat nomine Prælati.

11 Et propterea text. in *cap. quia periculosum de sent. excom. in 6.* ubi decernitur, quod Episcopi nullam interdicti, vel suspensionis incurrant sententiam, nisi in sententia sint expressi, debet intelligi de aliis interdictis, & suspensionibus contentis, & continendis in aliis canonibus, mandatis, & Constitutionibus, præterquam de expressis, & contentis in *d. c. cum medicinalis*, in quo per prædicta, Episcopi sufficienter sunt expressi, & nominati, ne videatur Concilium Lugdunense statim se correxisse, quæ juris correctio non præsumitur Barb. *axiom. 60.* nec de ea ex textu apparet imò datur congrua inter unum, 12 & alterum textum compatibilitas. Et licèt *glos. in d. c. quia periculosum verb. constitutionis* tenet contrarium adhùc tamen mihi videtur, quod si Episcopus per se ipsum, & non per suum Vicarium, procedat ad censuras, non servata forma *d. c. cum medicinalis*, dubium sit, an incurrat, nec ne pœnas ibi statutas, ex rationibus suprà deductis, quæ inclinare me faciunt cum Sayr in partem affirmativam.

13 Hæc autem facultas suspendendi Regulares ab audiendis confessionibus competit etiam Vicario Generali Episcopi, qui sicuti, si sit Sacerdos, potest ex officio suo generali, absque alio speciali mandato, omnes Diœcesanos absolvere ab omnibus casibus, & peccatis Episcopo reservatis, & aliis committere, & delegare; quia est Ordinarius Diœcesis, ut de veriori sententia docet Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 15.* & cum sequuntur Barb. *supra Concil. sess. 23. c. 15. nu. 25.* Gutier. *eod. tract. c. 68. n. 9.* Ventrigl. *in prax. par. 2. annot. 24. § 1. nu. 28.* Pithing. *in jus can. lib. 1. tit. 28. nu. 62. ver. his adde.* Ità potest licentiam confessiones audiendi, suspendere, & revocare: ejus enim est nolle, qui potest & velle *l. nihil tam naturale 36. ff. de* 14 *regul. jur.* Et sicuti Notarios Imperitos, etiam Apostolica, & Imperiali auctoritate creatos, quorum peritiam Episcopus tamquàm delegatus debet recognoscere, & scrutari, ex Decreto Concilii Trid. *cap. 10. sess. 22.* Vicarius Gen. auctoritate sua potest ab officio suspendere, Fagn. *in c. quoniam nu. 31. de offic. deleg.* ità multò magis Confessarios, cum sit absolutè actus jurisdictionis ordinariæ.

De Suspensione contenta in novissimis Decretis de Celebrat. Missar. ab Innoc. XII approbatis anno 1697.

Aliàs de anno 1625. super dubiis exortis in celebratione, & reductione Missarum, illarumque oneribus recipiendis, & exequendis, emanarunt Decreta generalia S. Congreg. Concilii ab *Vrbano VIII* specialiter approbata: quià verò super illorum executione, & observantia, diversi irrepserant abusus: Ideò illis iterùm approbatis, & confirmatis ab *Innoc. XII* alia Decreta novissima addita fuerunt, iniunctumque fuit intèr cætera, Rectoribus Superioribus, & Ministris Ecclesiarum, tùm Secularium, tum Regularium, quod non recipiant onera missarum, sivè perpetua, sivè temporanea, sivè manualia, quarum satisfactioni impares sunt, & quod debeant retinere Tabulam onerum patentem, nec non duos libros in Sacrario, in

in quorum singula onera perpetua, & temporanea, in altero autem missarum manuales distinctè, & diligenter adnotare, & singulo anno de adimplemento, & eleemosynis receptis, Superioribus rationem reddere teneantur.

Quod si, ad quos cura Tabellæ, capsæ eleemosynarum, & librorum respectivè pertinet, seù pertinere debet, suam operam minimè navaverint, & Superiores tum Sæcularium, tum Regularium Ecclesiarum, rationem prædictam non exegerint, seu non invigilaverint, quod præfati, qui in curam Tabellarum, & librorum incumbunt, suo muneri, ut præfertur, satisfaciant, in singulis respectivè casibus, Sæculares pœnam suspensionis incurrant, Regulares verò voce activa, & passiva, ac gradibus, & officio, quæ obtinent ipso facto, & absque alia declaratione privati sint, & intelligantur (sunt verba præcisa Decreti relati in Bulla confirmatoria *Innoc. XII* quam per extensum dedi *tom. 1. in Appendic. pag.* 346)

Hoc Decretum Ordinarii locorum, & Superiores Regularium debent in Ecclesiis, & Oratoriis publicis onera missarum habentibus, & recipientibus notificare; quodque ut illud impressum, vel scriptum in loco Sacristiæ patenti retineatur, decernere, & mandare nè Ministri, Sacristæ, Priores, Rectores, & Guardiani, ignorantiam de eo allegare valeant. Quod si post notificationem, & mandatum per eos, ad quos spectat exequi curatum non fuerit, irremissibiliter absque alia monitione suspensos declarent modo sequenti.

Visitatio Sacristiæ.

FORMULA X.

Reperto quod N. Rector, & Superior d. Ecclesiæ non retinet ibi paratum librum juxtà mandatum, & ordinem injunctum omnibus *Ecclesiarum Superioribus* vigore Edicti generalis emanati sub die.... in quo libro adnotari possint, & debeant celebrationes missarum manualium, nec non eleemosynæ, quæ à fidelibus ad hunc effectum elargiuntur, *contra formam Decretorum Sac. Congreg. Concilii de celebrat. miss. ab Innoc. Papa XII. anno* 1697. approbatorum, d. D. N. Visitator, illum *tanquam in pœnam dd. Decretorum incursum*, à Divinis suspensum declaravit, &c.

N Visitationis Actuarius.

SUMMARIUM

1 *Episcopi, & alii Prælati majores suspensionem canonis, aut statuti non incurrunt, nisi nominentur expressè, & num.* 2
3 *Hoc privilegio gaudent etiam Cardinales*
4 *Cardinales compræhenduntur in canone excommunicationem generaliter infligente*
5 *Ordinarii negligentes exequi facere ea, quæ ipsis specialiter commissa sunt, peccant peccato omissionis.*
6 *Delegans, tenetur de negligentia, & facto delegati.*
7 *Prælati Regularium, omittentes exercere ea, quæ pertinent ad eorum officium, peccant, & tenentur de omissis, & commissis, & non solum de dolo, & lata culpa, imò & de levi*
8 *Episcopus non recognoscit adimplementum onerum missarum in Ecclesiis Regularium*
9 *Regularis, si sit executor, sivè fiduciarius Testamentarius prò aliquo pio opere adimplendo, tenetur requi-*

quisitus, rationem reddere Episcopo, qui potest illum cogere etiam censuris

10 *Regulares commorantes in parvis Conventibus, qui requisita Decreti Innocent* X. Ut in parvis, *non habent, plenariè subjiciuntur Episcopis*

11 *Episcopus tamen illos visitando, procurationem non recipit*

12 *Verba* — pœnam suspensionis incurrant, *in Decreto contenta sunt latæ sententiæ*

13 *Regulares non exequentes, nec adimplentes Decreta novissima de celebratione missarum, an pœnas ibi comminatas eo ipso incurrant absque alia declaratoria, plenè examinatur, & num. 14. 15. 16. 17. 18 & 19*

Opinio Doctorum non excusat à pœna à lege lata.

Superiores Regulares à pœna privationis vocis per sententiam Pallæ inflictam, non absolvunt n. 18 & 19

ADNOTATIONES.

1 ECCLESIARUM SUPERIORIBUS. Ex hac clausula sumitur occasio dubitandi, an sub illis verbis expressis, & contentis in Decreto relato ibi — *& Superiores tum Sæcularium, tum Regularium Ecclesiarum* comprehendantur Episcopi, & Generalis Regularium adeò ut, & ipsi suspensionem latæ sententiæ ibi comminatam incurrant eo ipso, si rationem de adimplemento onerum missarum exigere à Ministris Ecclesiarum, seù Superioribus localibus neglexerint.

2 Et quo ad Episcopos res videtur clata, quod non comprehendantur: quia Episcopi, & alii Prælati majores, scilicèt Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ne Pontificalis officii executio facilè impediatur, suspensionem, aut interdictum sive juris, sivè hominis virtute cujuscunque Constitutionis, mandati, vel sententiæ, etiam Papalis, non incurrunt, nisi exprimantur, ut habetur in *cap. quia periculosum de sentent. excomm. in 6.* de quo in præcedenti form. actum fuit, & in *cap. si compromissarius § Hujusmodi quoque pæna de elect. in 6. ubi gloss. verb. de jure*, Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 12 num. 1 & 2.* ubi *num. 4.* hoc privilegium extendit ad Cardinales, etiamsi Episcopi non sint: comprehenduntur tamen, quo ad excommunicationem, & alias pœnas, sub canone generalitèr eas infligente, ut ait Pithing *in jus can. lib. 5. tit. 39. num. 256.*

3

4 Peccarent tamen gravitèr peccato omissionis, si Decretum exequi, & observari negligerent, quia notabilitèr deficerent in

5 officio, & in re ipsis à Sac. Canonibus specialitèr commissa, *cap. tua nobis de testament.* Concil. Trident. *sess. 22. cap. 8 de reform.*

Quo verò ad Prælatos Regulares, & Ordinarios inferiores, qui tale privilegium non habent, si visitent per se ipsos, & negligant de his rationem exigere, non est dubitandum, quin hanc suspensionem incurrant: quia Decretum non est restrictum ad Superiores locales, sed omnes Superiores immediatos Ecclesiarum complectitur & magis hos afficit, quàm mediatos. Si verò per delegatos visitent, & tunc videtur distinguendum. Aut enim delegatus visitat auctoritate sui officii, utpotè à Constitutionibus Ordinis instituti, aut auctoritate Prælati Superioris, si prima auctoritate, & tunc cum Delegatus in illa re Superior existat, si negligens in hoc erit, ipse suspensus ab officio, & voce activa, & passiva evadet. Si verò secunda auctoritate, tunc Prælatus delegans,

6 ex negligentia Delegati eisdem pœnis erit subnoxius, quia præponens tenetur de culpa, & facto præpositi, quandò versatur circà opus, vel Ministerium, cui eum præposuit, & sibi imputare debebit si imperitum, vel negligentem Visitatorem delegaverit, ut in terminis tenent Piasec. *in prax. part. 2. cap. 4. artic. 1. de person. Judic. numer. 16.* Gratian. *disceptat. 677. numer. 24. & 25.* Cardin. de Luc. *de jurisd. disc. 100. num. 17. vers. secundò ob eandem*, nam Præla-

7 ti Regularium, si ea omittant exercere, quæ ad eorum officium sunt necessaria, ut puta visitare, & corrigere, peccant utique mortalitèr, ut dicit *gloss. in cap. cùm quæ verb. reatu. de offic. Archid.* & tenentur

tur de ommissis, & commissis, sic adeò, ut non solùm teneantur de dolo, & lata culpa, sed etiam de levi, quoad damnum animarum, testis est Donat. *prax rer. regular tom. 2 par 1 tr 9 de Praelat quaest. num 1*

8 *Contrà formam Decretorum.* Secundum dubium hinc excitari potest nempè, an Episcopus non solùm Ministros, & Rectores Ecclesiarum sibi subjectarum, Decreta supradicta non observantes, punire possit, & suspensos declarare, sed etiam negligentiam Superiorum Regularium supplendo, in Ecclesiis ipsis subjectis, adimplementum onerum missarum prò executione horum Decretorum recognoscere? Et videtur dicendum quod non: quià nec in his novissimis Decretis, nec alibi, datur Ordinario talis facultas: & adeò Regularium Ecclesiae nec super hoc visitari possunt, licèt si talis facultas daretur aliquandò, utilis esset Testatoribus.

9 Advertendum tamen est, quod si aliquis particularis Religiosus, tanquàm Executor Testamentarius, seù fiduciarius, ex officio illi commisso (& quod de licentia Superioris potest licitè exequi, & exercere) deberet aliquod opus pium, vel onus missarum adimplere, seù adimpleri facere, tunc eum Ordinarius posset compellere ad sibi rationem reddendam de executione, & adimplemento oneris injuncti, & punire quatenùs se malè gessisse inveniret, ut communitèr tradunt Ricc. *in prax par 5 prax execut ultim volunt dub 5 pag mihi 21* Barb. *de offic Episc alleg 82 num. 34* Gavant *in manual verb Regularium jura nu. 60* Guazzin. jun. *ad defens. anim. lib 2 def 1 cap 7 num 57* Pihing. *in jus can lib 1 tit 31 num 112* Frances *de Eccles cathed cap 25 numer. 120.* Amostaz. *de caus piis part 2 lib 5 cap 7 num. 20* Raynald *obser crimin supplem ad cap 32 supplem 4. num. 20* ubi quod proptèr hanc causam regulares possint etiam censuris constringi, & idem dicit Ricc *in prax part 2 resol 210 limit 18* quod procedit etiamsi Testator rationem ab eo exigi prohibuisset, ut probant aliae DD auctoritates, quas allegavi *par. 1 in Appendic ad constit. Gregor XV. Inscrutabili num. 3. pag 308.*

10 Secundum advertendum, quod si agatur de legatis, & oneribus missarum adimplendis in Ecclesiis Conventuum Regularium, qui vigore Decreti Innoc. X. *Ut in parvis*, subjiciuntur jurisdictioni Ordinariorum: Episcopus non solùm poterit, sed debebit visitare, rationem exigere, & recognoscere, an haec Decreta observentur, quod si post monitionem, ut ea impleant, invenerit Regulares ibidem commorantes in executione deficere, illos tam tempore visitationis, quàm extrà, in poenas supradictas incursos declarare, vel alio modo punire, suum officium erit, quia in hujusmodi Conventibus ejus jurisdictio est omnimoda, & plenaria, & Regulares inhabitantes, tanquam verè subditi respiciendi, & gubernandi sunt, ut paret ex dicto Decreto, quod dedi una cum declarationibus desuper emanatis *in par 1. in Appendice pag 311* & advertunt quoque Crispin. *de visit pastor. part 1 § 15 num 27 & part 2 § 39. num. 1 & 2 & § 40 num. 9* Romaguer *ad Synod Gerund. lib 3 tit 9 cap 3. num 22.*

11 Non potest tamen Episcopus hos parvos Conventus visitando, aliquid accipere procurationis nomine, seù in pecunia, seù in victualibus, ut declaravit *Sac Congreg super Statu Regular. 25 Junii 1665* Papa approbante, cujus Decretum, per extensum refert Lancusch *in theatr regul verb Conventus num 16*

12 *Tanquam in poenam dd Decretorum incursum.* Quod poena suspensionis in suprarelato Decreto contenta, sit latae sententiae non ambigitur, quia clausula, seu verba illa – *poenam suspensionis incurrant*, talis est naturae, ut docet Sayr *de censur. lib 1 cap 11 num 8* Sebast Medic *tom 3. in summ peccat capital tit 9 quaest 42 ver. vigesimo septimo*, & est communis opinio, ideóque in formula Decreti, contraveniens non suspenditur ab Ordinario, cum jam sit à lege suspensus, sed declaratur incursus, quod Decretum, licèt hic figuretur emanatum in Visitatione, illud poterit Ordinarius emanare alio quocunque tempore.

Sed

13 Sed hic jam quæritur, an Regulares negligentes observantiam, & executionem horum Decretorum, pœnam privationis vocis activæ, & passivæ, graduum, & officiorum ibi ipso facto comminatam, incurrant eo ipso absque alio Ministerio Judicis, & Sententia declaratoria? Pasfcrin *destat hom* tom 2. *quæst* 187 *art* 4. *num* 1233 loquens de Decretis tempore Urbani VIII emanatis, quæ eadem præcisam clausulam continent, dicit, quod hæc pœna privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda absque alia declaratione, per delinquentem non incurratur, quantum ad executionem, & quod licitè maneat possessor officiorum, & vocis, donec per sententiam declaretur commisisse, imò *num seq* firmat, quod cum hæc pœna non sit reservata, Prælati Regulares in ea dispensare possint, vigore Bullæ *Pii V.* la 132

14 Bonacein magis moderatè, & consultius agens de *legib disp* 1. *quæst* 1. *punct* 7 *§* 2 *num* 9. *&* 10. opinionem prædictam sic modificat — *observandum tamen est circa pœnas privationis officiorum, vocis activæ, & passivæ, & circa alias pœnas, quæ ipso facto incurruntur sine ulla sententia declaratoria, eum, qui in has pœnas ipso facto incidit, non teneri privare se officio, aut voce activa, & passiva, quoties hoc nequit facere sine infamia, ratio est, quia jus ad propriam famam conservandam præponderat iuri humano indicenti privationem officiorum, nec lex humana cum tam gravi damno videtur obligare, quamquam delinquens tenetur diligenter petere, & inquirere dispensationem: ne interim officium quo privatus est, iniquè retineat*, & Bonaccin sequitur Guazzin jun *ad defens anim lib* 2. *def* 6 *cap* 47 *num* 13

15 Aniostaz. verò de *caus. piis tom* 1. *lib* 2. *cap* 9. *num* 70 tenet cum aliis ab eo ibi allegatis loquens in terminis Decretorum Urbani VIII innovatorum, quo Regulares contravenientes, privationem vocis activæ, & passivæ, & officiorum incurrant eo ipso, ex quo in Decreto nulla requiratur sententia declaratoria criminis, & quod per illa verba — *ipso facto*, *& ipso jure*, incurratur pœna absque alia declaratione, ad quam excludendam, ideò adduntur in Decreto illa verba — *absque alia declaratione*, & respondet contrariis, & hæc sententia tutior est, & in praxi tenenda, quam sequitur Fagn *ine quod à prædecessore num.* 68 *de Schismat*

16 Etenim pœnæ privationis sunt in duplici differentia, aliæ, quæ non possunt executioni demandari absque hominis actione, & ad has pœnas ipso facto impositas incurrendas, requiritur sententia criminis declaratoria, nisi aliter constet de mente Legislatoris, volentis antè Judicis sententiam pœnam adimpleri, aliæ sunt pœnæ, quæ ad sui executionem, nullam hominis actionem requirunt, sed in abstinentia ab aliqua receptione, vel actione consistunt: quales sunt, incapacitas bonorum, inhabilitas ad matrimonium, vel ad petendum debitum conjugale, vel ad officium, vel Beneficium, vel ad suscipienda, vel administranda Sacramenta, ineligibilitas ad officium, privatio vocis activæ, & passivæ, & aliæ hujusmodi, & has incurri antè Judicis sententiam planum est, quia comparantur irregularitatibus, & censuris ipso jure latis, & statim commisso delicto conscientiam ligare perspicuum est, ut de communi docent Graff *decis aur par* 1. *lib* 2. *cap.* 11 *num* 34 Bonaccina *loco supra citato num* 9.

17 Et propereà sententia *Passerini*, videtur nimis laxa, & si admitteretur in praxi, eluderet prorsus Decretum, & Superiores Regulares, qui non minùs puniri debent, quàm sæculares, redderet immunes à pena, & seniores faceret in illo exequendo (quià nullus Judex adesset, qui prætensam declaratoriam criminis faceret) contrà expressam, & tàm solemniter declaratam mentem Pontificis legislatoris, ideòque rejicienda, animadvertendo, quod jus vocis activæ, & passivæ, & quod habent Regulares ad officia Religionis, non sunt bona propria Religiosi, sed proveniunt, & descendunt à Sede Apostolica, quæ eis illud concessit approbando Ordinem, & sic potest auferre,

prout

prout sibi placet, maximè ex causa, undè dum vult expressè, quod hoc *jus* amittant ipso facto, & ipso *jure*, si hoc Decretum non impleant, absque alia criminis declaratione, censetur eos statim obligare voluisse in conscientia absque alio facto hominis, Garc. *de benef par 11 cap 10. num.*20. & 22. & alii supra relati.

16 Caveant igitur Superiores Regulares, ne opinioni Passerini innixi, & fortè etiam aliorum, sententiam commissi criminis declaratoriam expectantes, interim executionem, & observantiam Decreti negligant: quia opinio Doctoris, seù Doctorum, non excusat à censura, vel pœna à lege lata, ut ex decis. Mohed *3. de sent excom* probant Sperell *decis* 129 *num* 28 Pignatell *consult* 189 *num* 87 *tom* 9 præsertim quandò Doctoris opinio, nullum solidum fundamentum probabilitatis habet, prout hic, sed sequantur opinionem veriorem, & tutiorem suprà relatam prò serenitate conscientiæ, quam non hominis auctoritas, sed propria puritas tutam facit, ut canebat *Dantes*.

Conscienza m'assicura
La buona compagnia, che l'Uom francheggia.
Sotto l'Usbergo del sentirsi pura

17 Minusque audiendus est Passerin. in eo, quod autumat firmare, scilicet, quòd cum pœna Decretorum non sit reservata, possint Prælati Religionum, delinquentes, & transgressores in ea dispensare: nam ista opinio insubsistens est, & erronea: cum certum sit, quod inferior in lege Superioris, non dispensat, nec pœnam relaxat, *Clem ne romani de elect* & hoc maximè, quando inferior à Superiore legem ferente recipit potestatem, prout à Papa recipiunt omnes Prælati regulares, ut advertit *gloss in dict clem verb inferiorem*, Ricc. *collect* 2588 Bonaccin *de legib disput* 1 *quæst* 2 *punct* 1 *num* 17 *vers secunda sententia*, Fagn *in cap dilectus num* 5 *de tempor ordin* Et si vera esset talis sententia, Regulares transgressores, & inobservantes Decreta, fierent segniores, vilesceret auctoritas Apostolica, & ejus jurisdictio confunderetur, Fagnan *ibid num.* 5 & Superiores regulates illam dissipando, Subditos ponerent in discrimine propriæ salutis, & privilegiorum prætextu, flagitiorum cresceret auctoritas, ut dicit *gloss in cap. Episcoporum verb. ingressum de privileg in* 6. sic enim Apostolica Sedes aliena jura custodit, ut sua non minuat, sic honorem debitum dat, ut suum non tribuat alienis, ut ait Nicolaus Papa I scribens Archiepisc Rhemen apud Bzov *hist Eccles. ad annum* 1097 *num* 6.

18 Nec obstat Constit *Pii V. la* 132 in qua se fundat Passerin quia ibi nulla alia Superioribus Ordinis Prædicatorum datur facultas, quàm illa dispensandi cum propriis subditis in foro conscientiæ, super irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, prout Concilium Trident *sess* 24. *cap* 6. concessit Episcopis: quod nihil commune habet cum privatione vocis activæ, & passivæ inflicta per sententiam Pontificis in pœnam transgressionis Decretorum, quæ ideò auferri non potest, nisi ab eo, qui illam imposuit, etiamsi nulla mentio fiat reservationis, prout docet Bonaccin *de censur disput* 3. *punct ultim. num* 6 Cum enim non agatur de censuræ absolutione, sed de relaxatione pœnæ in qua requiritur dispensatio, hæc ex sua natura censetur reservata, nisi inferiori explicitè concedatur, ut advertit Bonaccin loco mox citato, & fusè probat Fagnan *in dict cap. dilectus a num* 6 *ad* 18 *de tempor ordin* quia dispensatio, est res major, & difficilior, quàm absolutio, Barb. *in cap cum illorum num* 4 *de sent excom*

19 Quod tantum abest hoc Superioribus Regularium in his novissimis Decretis fuisse concessum, ut ipsimet si negligant executionem, eamdem pœnam incurrant eo ipso, etiamsi sint Generales, ut patet ibi -- *caveant etiam omnes Regulares tum Subditi, tum Superiores quicumque, nedum locales, sed etiam Provinciales, & Generales, ne missarum celebratio, & omnium præmissorum Decretorum executio, quoquomodo*

om-

omittantur, & differantur, negligantur, seù pervertantur, alioquin pœnam privationis vocis activæ, & passivæ, ac graduum, & officiorum, quæ obtinent, prorsus incurrant. Ex quibus effrænatis verbis planum redditur, quod sivè attendatur dispositio Decretorum in prima parte jam suprà in principio relata, sivè in hac ultima, Regulares ea non exequentes, ipso jure afficiuntur pœnis ibi expressis, & contentis, absque alia delicti, seu ommissionis sententia declaratoria; in quibus Superiores dispensare non possunt. Quia sicuti Episcopi vigore *d. cap 6.* Concilii Trid. officio privatos, non possunt reintegrare, ut notat Pellizar *de Monial cap 5 sect. 2 num. 28 vers nec obstat*, ità nec minus hoc facere poterunt Prælati Regulares, quibus Pius V. in citata Bulla majorem facultatem non tribuit.

FOR-

FORMULARIUM
LEGALE PRACTICUM
Fori Ecclesiastici.
PARS TERTIA.
TITVLVS III.
De Censura Interdicti in particulari.

De Interdicto contento in cap. Episcoporum de privileg. in 6,

Contigit aliquandò, quod Rectores, Gubernatores, vel Domini temporales, ex aliqua justa causa, publicè ab Ordinario excommunicati; nè videantur ab hominibus, delictum excommunicatione dignum commisisse, censuram contemnentes volunt non tantum diuinis interesse, sed etiam de illis participare, & sacramenta recipere, & Ecclesiæ ministri sive timore reverentiali, sive servili seducti, eos recipiunt, & admittunt. Quarè Ordinarius quoties casus eveniat, capta informatione excessus, poterit ad interdictum Ecclesiæ locale particulare, vel locale, & personale simul, modo sequenti devenire.

Decreti Interdicti.

FORMULA I.

Attenta relatione excessus N. publicè excommunicati, & informatione capta, ex qua constat ipsum in die solemnitatis N. in Ecclesia N. divinis publice interfuisse, & ad participationem sacramenti Eucharistiæ admissum fuisse, *Ecclesiam præfatam*, necnon Presbyteros N. & N. *qui eum temerè receperunt, & admiserunt*, Ecclesiastico Interdicto subjicimus, & subjectam, ac subjectos esse volumus, & declaramus, & publicè denunciari mandamus, &c.

N. Episcopus (sivè Vic.) N.

N. Actuarius.

Publicationis Interdicti.

F O R M U L A II.

AUctoritate Ordinaria denunciatur supposita Ecclesiastico Interdicto Ecclesia N. nec non in eandem pœnam Interdicti ab ingressu Ecclesiæ denunciantur incursi N. & N. officiales ejusdem Ecclesiæ, ex eo, quia temerè ausi fuerunt recipere, & admittere ad divina officia & participationem sacramentorum in proxima præterita festivitate ..... B. publicè, & notoriè excommunicatum, Hac die.

N. Episcopus (sivè Vic.) N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

S U M M A R I U M.

1. *Pro delicto Gubernatoris, vel Domini loci interdicitur Ecclesia*
2. *Interdictum personale, afficit interdictos ubique.*
3. *Admittentes publicè excommunicatus ad divina, interdictum ab ingressu Ecclesiæ incurrunt ipso jure, etiam si sint exempti.*
4. *Hoc procedit si fiat scienter, & præsumptuosè, secus si ignoranter, vel metu mortis, aut amissionis bonorum.*
5. *Si metus incutiatur ab extrinseco in contemptum clavium, & potestatis Ecclesiæ, non excusat ab incursu, quia tunc potius toleranda est mors, quam cum excommunicato communicare.*
6. *Recipientes, & admittentes excommunicatum à Papa, excommunicationem Papæ reservatam incurrunt.*
7. *Excommunicatus contumax, quomodò sit monendus, ostenditur.*
8. *Interdictum locale generale relaxatur pro contumacia personæ publicæ*
9. *Datur formula interdicti*
10. *Culpa, & delictum repræsentantium Communitatem est sufficiens, ut locus subjiciatur interdicto*
11. *Justus timor, & suspicio violentiæ, quandò excuset ab incursu, ostenditur*
12. *Insordescentia non incurritur, nisi post annum completum.*
13. *Insordescens in excommunicatione, quomodò citetur, traditur*
14. *Contra insordescentes, quandò agat Tribunal S. Officii, ostenditur.*
15. *Interdictum personale est incipiendum interdictis*
16. *Qui dicantur excommunicatum recipere, & admittere, demonstratur.*
17. *Divinorum officiorum nomine, quæ veniant, ostenditur.*

ADNOTATIONES.

ECCLESIAM PRÆFATAM 1 Licèt in d cap *Episcoporum* interdicantur solummodò personæ, quæ excommunicatos admittunt, nihilominùs, quia talis excessus Gubernatoris, seu Domini temporalis, quandò est notorius, si gravis, tum ratione scandali subditorum, tum ratione offensæ publicæ Prælati, & Ecclesiæ, ideò expedit, & conveniens est, ut quoque Ecclesia interdicatur, si enim pro delicto Domini, vel Rectoris potest interdici tota Civitas, ut habetur in *cap si sententia de sent excomm in 6*

in 6. ità poterit & debebit interdici una Ecclesia.

2 *Qui cum temere receperunt, & admiserunt.* Hic fulminatur Interdictum personale particulare nominatum, non per modum unius communitatis, sivè Collegii, sed prout sunt plures personæ particulares, sub quo non includuntur innocentes, & afficit singulas personas immediatè ratione sui, & non ratione loci, vel communitatis, cujus sunt partes, ideòque ubiquè eos afficit, ad differentiam Interdicti emanati contrà Communitatem, Collegium, sivè Capitulum, quod compræhendit, & obligat omnia & singula membra, seù partes Communitatis, quamdiù manent illius membra; & quidem etiam innocentes, nisi specialitèr excipiantur, vel ex tali loco discedant, *d. c. si sententia de sent. excom. in 6.* Pirhing *in jus can. lib. 5. tit. 39. num. 217.*

3 Apponuntur autem in formula publicationis illa verba *denuncientur incursi*, ad denotandum, quod hoc interdictum, quo ad personas admittentes scienter, publicè excommunicatos ad divina, est latæ sententiæ, ut habetur expressum in *d. c. Episcoporum*, & ideò ordinarius illos denunciat, quæ denunciatio, non tantùm de Clericis sæcularibus, sed etiam de Regularibus, & aliis exemptis facienda erit, quoties hujus criminis fiant rei, qui tamdiù huic Censuræ subjecti erunt, donec Episcopo, cujus sententiam contempserunt, satisfecerint competentèr, ut in terminis tradunt, Bonac. *de interd. in particul. disp. 4. quæst. 2. pun. 6. num. 9.* Barb. *in d. c. Episcopor. num. 1. 2. & 4.* Sayr. *de censur. lib. 5. c. 14. n. 11.*

4 Additur in Decreto illud adverbium *temerè*, ad demonstrandum, quod hæc censura incurritur, quandò admittuntur excommunicati denunciati, vel coràm eis celebrantur divina officia scienter, & præsumptuosè, si enim ignorantèr, vel coactè id fieret, recipientes, & admittentes, censuram interdicti non incurrerent, quià abesset temeritas, & præsumptio quæ ad hunc effectum debet concurrere, ut ex verbis text. percipitur ibi *qui vero contrà præsumpserit*, quæ, ut alibi notatum est, dolum, & temeritatem important, Graff. *dec. aur. par. 1. lib. 1. c. 23. num. 94.* Sperell. *decis. 105. num. 8.* Undè si quis Sacerdos aliqua necessitate coactus, vel ob periculum imminens mortis, aut amissionis bonorum, cum excommunicato communicaret, & eum ad participationem Sacramentorum admitteret, huic censuræ non esset subjectus, quia lex Ecclesiæ non obligat cum tanto periculo, ut dicunt dd. mox citandi.

5 Quod verum est, si Prætor, Gubernator, vel Princeps temporalis excommunicatus non in contemptum Ecclesiæ, sed ad ostentandum, se non esse excommunicatum, vel prò sua malitia, & libidine metum incuteret, nam tunc non peccaret Sacerdos celebrando, nec censuram incurreret: quia metus gravis, excusat à transgressione, & contumacia, proptèr quas censura incurritur. Nicol. *lucubr. can. lib. 5. tit. 39. de sent. excom. num. 40.* At si metus incuteretur ab extrinseco in contemptum clavium, & Ecclesiasticæ potestatis, ad ostendendam hanc vanam esse, tunc potiùs mortem pati debet, quàm cum eo communicare, ut tradunt de communi Sayr. *de censur. lib. 1. cap. 18. num. 41. & 42. & lib. 2. cap. 14. num. 41. & seqq.* Bonac. *de censur. disp. 1. quæst. 2. pun. 3. num. 2.* Ideòque secundùm excessus circumstantias Clerici, communicantes, & admittentes, erunt, huic censuræ subjiciendi, vel ab incursu excusandi.

6 Si autem Gubernator, sive loci Dominus esset nominatim excommunicatus à Papa, & Clerici cum eo communicarent in Divinis, vel ad Sacramenta percipienda scientèr, & spontè admitterent, non tantùm interdictum ab ingressu Ecclesiæ, sed excommunicationem Papæ reservatam incurrerent, per text. in *c. significavit 18. de sent. excomm.* ubi Barb. *num. 1. & 2.* Navar. *in manu. c. 27. num. 93.* & alii quos refert, & sequitur Bonac. *de excom. disp. 2. quæst. 2. punct. 2. §. 2. num. 7. vers. addo.*

7 Prætereà si Gubernator, aut loci Dominus sub vano prætexto, & erronea opinione, quod excommunicatio contrà se lata, ipsum non afficiat, nec liget, Presbyteros vi, metuvè impelleret coram se celebrare, & contumax Ecclesiæ

In excommunicatione insordesceret, tunc Ordinarius debet illum judicialitèr monere, primò, secundò, & tertiò – *ut desistat, resipiscat, & exeat à peccato, aliàs propter suam insordescentiam, & contumaciam, apponetur interdictum locale generale*, quod 8 si monitionibus tèr repetitis cum aliquo dierum intervallo, non obediat, ad interdictum generale procedi poterit, quià prò contumacia personæ publicæ jurisdictionem temporalem habentis, justè, & validè relaxatur, juxtà dispositionem canonis Concilii Basiliensis in hac parte à Nicolao V approbati, ut testantur Sayr. *de censur. lib. 5 c. 11 num. 8 & 12* Guazzin. jun. *ad defens. anim. lib. 2 def. 6 c. 43. num 40. 43 & 44.* cujus formula erit sequens.

Interdicti localis generalis.

FORMULA III.

N. N. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episc. N.

9 Auctoritate Ordinaria, denunciatur supposita Ecclesiastico Interdicto Terra N. (sivè Castrum N.) ex eo, quia N. ejus in temporalibus Dominus (sivè Gubernator) cum sit publicè, & notoriè excommunicatus, pluriès monitus, noluit abstinere ab interessentia Divinis: imò Censuras contemnens, Sacerdotes ad celebrandum minis, & imperio coegit, Hac die....

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

10 Et est notandum Primò, quod non solùm culpa, & delictum Domini, seù Gubernatoris loci, sed etiam delictum principalium membrorum Universitatis, est causa sufficiens, ut locus interdicto subjiciatur, scilicèt Consulum, conservatorum, Balivorum, & Syndicorum, qui communitatem gubernant, ut advertit Sayr *de censur. lib. 5 cap. 11 n. 10.*

11 Secundò notandum, quod ad excusandum Clericos, qui admiserunt excommunicatum ad Divina, ab incursu hujus censuræ, aliquandò erit sufficiens justus timor, seù suspicio violentiæ si excommunicatus sit potentia temporali præditus, licèt actu vim non intulerit, sicut enim timor excommunicationis, licèt injustæ à Superiore comminatæ, inducit justum metum, qui æquiparatur metui cadentem in constantem virum, ut de communi tradit Parif. *de resignat. lib. 13 quæst. 1. num. 129 usq. ad num. 141.* & suspicio fugæ Debitoris, idem operatur, quod ipsa fuga, timor, & suspicio fabricationis Processus contrà aliquem, idem quod ipsa fabricatio, quantum ad excusandum fugam indiciati, prout est in Beneficiato, qui sciens Judicem contrà ipsum inquirere, præveniens carcerationem, se sponte constituit in Carceribus, si fuit posteà absolutus, recuperat pro tempore carcerationis distributiones, ut censuit *S. Cong. Concilii 19 August. 1684.* qui stat cum alio armatus, dicitur ei opem ferre in delinquendo, quamvis non evaginet arma, aut faciat aliquem actum comminatorium, item qui spontè solvit ei, qui solutus est cogere, & à quo poterat compelli, censetur coactè solvisse; ita in hac subjecta materia, attenta qualitate, & moribus excommunicati, solus timor mali poterit excusare, ad tradita per Pac. Jord. *lucubr. to. 3 lib. 14 tit. 12. num. 119*

Ter-

12 Tertiò notandum quod ad hoc, ut quis dicantur in excommunicatione insordescere, requiritur ad minus annus continuus, & completus qui incipit currere à die, quo quis fuit scienter, & nominatim excommunicatus. Et hinc infertur, quod qui obtinuit post sex menses absolutione cum in reincidentia, & denuò stetit, excommunicatus per alios sex menses, talis non dicitur insordescens, quià tempora in hac materia non conjunguntur, & idem est de eo, qui intrà annum institit prò absolutione, licèt eam non obtinuerit, aut fecit diligentiam pro ea obtinenda, vel ob aliquod impedimentum comparere non potuit, nam ii non dicuntur contemnere, ut docet Caren *de Sanct. offi. par. 2. tit. 8. § 1. & § 2.* Elapso autèm anno continuo insordescentiæ absque nulla instantia, seù impedimento, poterit, & debebit ordinarius, vel censuram aggravare, vel insordescentem citare.

13 *Ad respondendum de fide, & ad se purgandum ab heresis suspicione in termino. — alias termino elapso videndum se in censuris insordescentem declarari, & denuò se excommunicari &c.*

14 Si reus non compareat, iterùm, ob contumaciam excommunicationis vinculo erit innodandus, quam si per alium annum animo substineat pertinaci tunc consulta priùs Sac. Congr. Inquisitionis de Urbe, erit contra eum, tanquàm de heresi suspectum, & Tribunali S. Officii subjectum procedendum, prout tradunt Antonell. *de tempor. legal. lib. 2. cap. 39. num. 4.* Pignatell. *consult. 18. nu. 16. tom. 7.* Nam licet contrà insordescentem per annum in censuris, possit procedi tanquàm de heresi suspectum, juxta dispositionem Concilii Trid. *c. 3. sess. 25.* nihilominùs, quandò excommunicatio lata est ob aliam causam, quàm hæresis, Tribunal Sancti Officii non agit, nisi post aliam notabilem contumaciam, de quo stylo testatur Caren. loco suprà citato § 4. *num. 18.* Quæ contumacia ad hunc effectum puto, quod intercederet post lapsum bienni, etiamsi excommunicatus in hoc temporis intervallo obtinuisset absolutionem cum reincidentia. quià dubitandum est, quod non formidine censuræ, sed pœnæ in sordescentium, dolo motus fuerit ad illam petendam, hic tamen pro publicando Interdicto, non exigitur lapsus anni.

15 Quartò notandum, quod personæ loci interdicti, in hoc casu, dummodò non sint culpabiles, non sunt interdictæ & sic alibi poterunt interesse Divinis. Clericis autèm, qui Interdictum ab ingressu Ecclesiæ incurrerunt, debet intimari personaliter. Etenim quamvis hoc Interdictum feratur propter excessum nulla præcedente monitione, tamen quandò interdicuntur singulares personæ, post publicationem, est illis intimandum, ut docet Sayr. *de censur. lib. 5. c. 11. num. 29.* ubi quod si persona haberi non possit, tunc satis sit publicari in Ecclesia, vel ad fores propriæ Domus, si verò feratur in Civitatem, vel Universitatem, sufficiat publicatio in locis publicis consuetis, ut ipse ait *num. 30.* & eum sequitur Ricc. *dec. 65. num. 3. & seqq. par. 1.*

16 Ultimò notandum, illum propriè dici recipere, & admittere, qui excommunicato, vel nominatim interdicto Sacramentum confert aut in loco sacro sepelit, aut dùm celebrat, eum non excludit vel qui divina in loco interdicto celebrare facit, aut ex officio debet prohibere, & non prohibet, ut excommunicatus, vel interdictus non accedat ad Divina Bon. *to. 3. de interd. in particul. disp. 4. q. 2. pun. 6. n. 5.*

17 Nomine autèm Divinorum, quæ prohibentur, intelliguntur omnia ea, quæ fiunt in Ecclesia à Ministro Ecclesiastico, seù persona consecrata, vel deputata ad illud officium, & sic non solùm comprehenduntur functiones publicæ, & solemnes, idest Missa, Horæ Canonicæ, Consecrationes Processiones solemnes &c. sed etiam Sacramentalia, prout sunt omnes benedictiones, Nuptiarum, Templi, Vasorum Sacrorum, Candelarum, Palmarum &c. Sayr. *de censur. lib. 5. c. 5. nu. 4.* Bonac. *de interd. disp. 5. pun. 4. n. 1. 2. & 3. to. 1.*

De interdicto contento in c. sane 12. de offic. & pot. Iud. deleg.

In hoc cap. intèr cætera hæc habentur — *tuæ quæstioni diximus respondendum*

quod Judex à nobis delegatus vices nostras gerit, unde in causa illa, Superior est major illis, quorum causam suscepit terminandam, ideoque si persona, quæ non sit de jurisdictione illius in causa, quam ei delegamus, rebellis, aut contumax fuerit, secundum qualitatem facti poterit, vel Interdicti, vel suspensionis sententia à Iudice delegato compelli.

Quarè in casibus, in quibus à Conc. Trid. & Constitutionibus Apostolicis Regulares subduntur jurisdictioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, si fuerint contumaces, poterit hic illos suspendere, vel eorum Ecclesias juxtà facti qualitatem subjicere interdicto v. g. si renuerent accedere ad publicas processiones: tunc enim Decretum Interdicti sic poterit concipi.

Decreti Interdicti localis specialis.

FORMULA IV.

Visis instantia Promotoris Fiscalis, *& Edicto indictionis* processionis generalis pro causa, & bono publico in locis consuetis evulgato, & attenta contumacia PP. Ordin. N. Conventus N. hujus Civitatis, qui ad illam accedere, & interesse renuerunt, & qualitate facti, eorum Ecclesiam sub tit. S. N. *auctoritate nobis à Concilio Trid. delegata*, subjicimus, *& supponimus Ecclesiastico Interdicto*, & subjectam, ac suppositam denunciamus, & publicè denunciari, & *ad valvas d. Ecclesiæ Cedulones affigi* volumus, & mandamus.

N. Episcopus (sivè Vic.) N.

N. Actuarius.

Denunciationis.

FORMULA V.

N. Dei, & Apost. Sedis gratia Episc. N.

Auctoritate Nobis à Sac. Concil. Trid. delegata, denunciatur supposita Ecclesiastico Interdicto Ecclesia N. PP. Ordin. N. ex eo quia vocati ad interessendum processioni generali à Nobis pro causa, & bono publico indictæ, cum admiratione, & populi scandalo accedere renuerunt. Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

VEL

CON autorità à Noi delegata dal Sagro Consilio di Trento, si denuncia sottoposta all'Ecclesiastico Interdetto la Chiesa N. de PP. dell'ordine N. perche chiamati, & intimati ad intervenire alla processione generale indetta, e convocata da noi per causa e beneficio publico, con ammiratione, e scandalo del popolo, hanno ricusato d'intervenire, &c.

N. Vescovo N.

Luogo ✠ del Sigillo.

N. Attuario.

SUMMARIUM.

1 *Datur formula indictionis Processionis.*
2 *Occasiones indicendi Processiones pro bono publico, indicantur*
3 *Traditur cautela monendi in Edicto Regulares, & exemptos, & n. 4.*
5 *Episcopus in casibus, in quibus punit Regulares, debet exprimere contrà eosdem procedere jure delegato Declara ut n. 6.*
7 *Referuntur casus, in quibus Episcopus, posse Ecclesias Regularium interdicto subjicere, vel eorundem personas censuris punire, & n. 8. 9. 10. & 11 & 23.*
12 *Interdictum locale Ecclesiæ apponitur pro delicto personarum, sub quarum regimine existit*
13 *Regulares moniti, si non accedant ad Processione publicas, possunt ab Ordinario censuris puniri.*
14 *DD. Regulares defendentes eorum privilegia, non sunt attendendi*
15 *Regulares publicè peccantes, graviùs peccant, quàm cæteri, & graviùs puniri possunt*
16 *Regulares ab Ordinario suspensi, vel interdicti, a quibus abstinere debeant, ostenditur, & n. 17. & 18.*
19 *Regulares sunt benemeriti de Ecclesia, & ideo Ordinarii locorum, cum eis leniter in delictis occultis procedere debent*
20 *Regulares debent esse obsequiosi, & obedientes erga Episcopos*
21 *Episcopi dicuntur Sanctissimi, Christi Legati, Papæ fratres, & Columnæ Ecclesiæ*
22 *Cedulones Interdicti, affigi debent in forma originali, aliàs non obligarent ad servandum interdictum.*

ADNOTATIONES.

ET EDICTO INDICTIONIS. Edictum indictionis processionis generalis extraordinariæ pro causa, & bono publico, debet ab Episcopo evulgari per aliquot dies antè, ad hoc ut, qui interesse debent, possint disponi, & præparari. Formula autem Edicti per modum exempli, poterit concipi modo sequenti.

Edicti convocationis Processionis.

FORMULA VI.

CUM Sanctissimus D. N. Papa N. ad opponendum se tanquàm murum pro Domo Dei, immani Turcarum Tyranno ingenti apparatu Regnum N.
„ invadere minanti, miserrimasque clades Reipublicæ Christianæ sævissime

» bello patanti, Jubileum universale ad implotandam Divinam opem indixerit
» nobisque districtè præcipiendo injunxerit in hac nostra Civitate, & Diœcesi
» d. Jubilei promulgationem. Nos promptè, ut par est, obedire satagentes, il-
» lud publicare fecimus, & formam in litteris Apostolicis præscriptam exequi,
» & adimpleri curavimus.

» Ut autem Cœlestis thesauri fructum uberiùs consequamur, & omnipoten-
» tis Dei auxilium efficaciùs imploremus, & ad eum supplici, concordique vo-
» ce clamemus, ut obliviscatur iniquitatum nostrarum, quibus iram ejus pro-
» vocavimus, & catholicæ Religionis hostium ferociam conterat potentia vir-
» tutis suæ. Vigore præsentium pro hac causa publica, Processionem genera-
» lem publicam indicimus.

» Quatè in hac Civitate ab Ecclesia nostra Cathedrali ad Ecclesiam N. & ab
» Ecclesia N. ad N. ad consequendam indulgentiã per nos designatas, die ....
» de mane hora.... Nos cum Ven. fratr. Canonicis, Capitulo, & universo Clero
» & populo comittante processionaliter Deo favente, accedere statuimus. id-
» circò inixè hortamur, & paterna charitate monemus omnes, & singulos utri-
» usq. sexus Christi fideles ad interessendum, Clericis autem officia, aut Bene-
» ficia obtinentibus, tam sæcularibus, quàm Regularibus omnibus, & aliis et-
» jam exemptis, & in strictiori clausura non degentibus, nec non Confraterni-
» tatibus, accedere solitis, præcipimus, eosque vocamus, & monemus, ut die,
» & hora, ut suprà præscripta omninò in d. nostra Cathedrali conveniant, &
» Processioni, ut moris est, intersiciant, sub pœna Interdicti Ecclesiæ, aliisque
» censuris, & pœnis arbitrio *quod si ante statutum terminum justi impedimenti ex-*
» *cusatio deducta non fuerit, absque alia monitione contra contumaces, & inobedien-*
» *tes non interessentes ad comminatas pœnas procedetur.* Volumus autem quod
» præsens indictionis Edictum vim habeat, & arctet, ac si singulis suprà vocatis
» personaliter fuisset intimatum, Datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

2 Aliæ prætèr expressam hic in formula, sunt occasiones, quæ respiciunt causam, & bonum publicum, v. g. ad serenitatem, pluviam, pacem, & sanitatem petendam, pro electione Summi Pontificis, & aliæ hujusmodi, quibus Regulares, ac alii exempti vocati, intervenire tenentur, quarum memini *tom. 1. tit. 5. adnot. ad form. 7. num. 24. & seqq.* & eas referunt quoque Barb. *in sum. dec. Apost. verb. processio num. 23* Pac. Jord. *elucubr. tom. 2. lib. 7. tit. 14. num. 57.* Card. de Luc. *de jurisd. disc. 100. num. 9.*

3 Verba autèm in Edicto minusculo caractere notata ibi – *quòd si ante statutum terminum &c.* apponuntur pro cautela, & ad excludendam, & evitandam necessitatem citandi post factum contumaces ad dicendum causam quarè &c. prout faciendum esset prò validitate censurarum, quandò ista clausula in edicto non apponeretur, & hoc fit ad exemplum, ac etiam ut statim occurratur scandalo, quod per populum ex inobedientia, & non interventu conceptum fuit: nam quemadmodum publica, & notoria est contumacia, ita etiam expedit, ut videatur statim publica punitio quam cautelam docuit, & servandam esse monet in his terminis Card. de Luc. *d. disc. 100. n. 21. de jurisd.*

Addo ego, quòd si Monasterium Regularium vel aliorum exemptorum habitatio, situm, seu situm esset extrà Civitate & su

& suburbia, intrà tamen medium milliare, intimatio, seu indictio processionis, poterit fieri ad cautelam, specialis per schedulam, vel per affixionem copiæ authenticæ edicti ad valvas eorum Ecclesiæ, nè unquam indictionis ignorantiam valeant allegare

6 *Auctoritate nobis a Concilio Trident delegata.* Hoc exprimitur in Decreto, & in Cedulone, ad removendum omne dubium validitatis censurarum latarum contrà exemptos. cum enim Episcopus Regulares, & exemptos compellat ad interessendum processionibus publicis, tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, ut dicit Card de Luc *in miscell disc 15 num.* 3 hoc in sententia venit exprimendum, nè videatur ordinaria auctoritate procedere, & sicut visitando Ecclesias exemptorum jure delegato Concilii *in cap 8 sess 7 & cap 9 sess 24* tenetur declarare, id facere tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, prout pluries Sacr Congregat Concilii declarasse testatur Fagn olim ejusd Congregat Secretarius in *cap quoniam num 35 de offic deleg & in cap nullus num 32 de paroch* & recenter ità faciendum esse respondit in *Mileten 17 Novembr* 1703 *ad* 3 ità videtur quod debeat facere fulminando censuras quamquam hoc non sit de necessitate; si enim id non exprimeret, non exindè inferri posset ad nullitatem quia talis expressio requiritur solùm ad præservandum jus exemptorum, ut advertit Card. de Luc *d disc* 100 *num.* 16

7 Eodem jure delegato non tantùm in exemplo edicti potest Episcopus subjicere Interdicto Ecclesias exemptorum, & Regularium, sed etiam in aliis casibus, v gr si abusus, & irreverentias, moniti nollent, vel negligerent ab eorum Ecclesiis removere, vigore *Concilii Tridentin in Decret de observ & evit in celebr missarum.*

8 Si interdictum in loco publicatum non observarent *Sacr Congregat. Concilii Indiarum 17. Decembr. 1650. lib 19 dec. pag 97*

9 Si accedente Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda missa Pontificali, nollent eum obsequiis solitis juxtà præscriptum Decretorum Sacr Congregat. Rituum, & Apostolicorum, recipere, servire, & juxtà solitum de cera, & supellectilibus providere, vel ei Baldacchinum erigere: nam tunc ratione contemptus Dignitatis Episcopalis, ad propulsandam publicam injuriam, & per modum defensionis extrajudicialiter, potest illicò absque alia monitione Interdictum Ecclesiæ inducere, & denunciare *Sacr Congregat Concilii in Venafrana Interdicti 26 Januar 1697 Decret Sacr. Congr Rit tom 2 tit 13 annot ad form. 4. post num.* 34 Donat. *prax. rer regul tom. 1. par 2. tract. 13 de exempt religios quæst. 74 num* 7

Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis darent, permitterent, & concederent personis sæcularibus quantumvis nobilibus, & Illustribus, ut disponunt Decreta generalia *dict Sacr. Congregat Rituum*, quæ à me data fuerunt *part 2 tit 13 ad form.* 1. Vel si ab Episcopo moniti, sepulturas sub Altaribus, & badellis eorum Ecclesiarum constructas, nollent, aut different expurgare, & illas muro obstrui facere, & replere, Sacr Congreg Episcop apud Pignatell. *consultat 32 num. 2 tom 4.* In nulla enim Ecclesia est tolerandum, quod in hujusmodi Altaribus celebretur, donec tumba terra repleatur, & ossibus amotis muro obstruatur, Nicol *lucubr can lib 3 tit 40 num 1* Romaguer *ad Synod Gerund lib 3 tit 9 cap 1 num 8 & 9* sed debent interdici, Samuel *de sepult tract 1. disp 3 contr 8 num 3 4 & 5*

11 Si haberent aliquam Parochiam unitam, & congruam sustentationem Curato assignare tenuerent, Pirhing. *in jus can tom. 3 lib 3 tit 5 num.* 44 ubi hæc habet — *Quod si Prælati monasteriorum, quibus Parochiæ sunt unitæ, congruam portionem intra terminum ipsis ab Episcopo Diœcesano præfixum, Vicariis perpetuis, qui ab ipsis præsentantur, assignare neglexerint, ea potestas ad Episcopum loci devolvitur, qui Prælatos, etsi exemptos per censuras Ecclesiasticas ad id compellet* juxtà disposita in *clem. 2 de jur patr. ibique gloss* sicuti enim pro delicto Rectoris Civitatis, aut alterius Communitatis, locus interdici potest, ut dictum fuit

fuit supra 10 præcedenti formula: ita poterit pro delicto Prælati interdici Ecclesia Regularium.

12 *Et supponimus Ecclesiastico Interdicto.* Quamquam in casu in formula figurato, personæ delinquentes possent censura suspensionis à divinis, vel interdicti personalis ab Episcopo puniri: adhuc magis propria, & conveniens delicto videtur Interdicti localis Ecclesiæ censura: tum quia fit magis nota, & exemplaris in populo: tum quia non afficit non culpabiles, & innocentes, Bonaccin. *de interd. in particular. disput. 4 quæst. 1 punct. 1* justèque ac validè apponitur propter crimen personarum, sub quarum regimine ipsa Ecclesia existit, ex traditis à Sayr. *de censur. lib. 5 cap. 11 num. 8 & 9* Cardin. de Luc. *de jurisd. disc. 29 num. 8 & dict. disc. 100. num. 18* ubi in individuo de Interdicto apposito Ecclesiæ, ob non interventum quorundam exemptorum ad publicam processionem.

13 Quod autem Regulares, & alii exempti renuentes accedere ad publicas processiones, possint ab Episcopo censuris compelli, & puniri, hodie planum est: cum enim subjiciantur hac in re suæ jurisdictioni absque pœnæ determinatione, valet illos coercere pœna canonica sibi benè visa, ut individualiter communiter tradunt Ricc. *in prax. rer. for. Eccles. part. 2 resolut. 219 num. 1 limitat. 2 & collect. 4050.* Leo *thes. for. Eccles. par. 1 cap. 8 numer. 18 & par. 4 cap. 2. num. 143* Pac. Jord. *elucubr. tom. 2 lib. 7 tit. 14 num. 59* Ventrigl. *in prax. par. 1 annotat. 48 § unic. num. 106.* Pignatell. *consultat. 46 à num. 11 ad 23 tom. 3 ubi Decreta Sac. Congreg. refert.* Gallemart. *collect. in Concil. Tridentin. sess. 25 cap. 15 remiss. vers. nota ex Farinaccio,* Cardin. de Luc. *miscell. disc. 15 num. 8* ubi quod iste punctus post emanatam constitutionem Gregor. XI *Inscrutabilis*, non mereatur ampliùs discursum, Pomaguer *ad Synod. Gerund. lib. 3 tit. 10, cap. 1 num. 10.* & ingenuè fatetur Passerin. *de stat. hom. tom. 3 quæst. 189 art. 2 cc. insp. 10. numer. 768* his verbis — *sed ubi Episcopis datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi. Et sic v. gr. dum sess. 25 cap. 13. datur Episcopis facultas compellendi eos ad processiones, datur etiam facultas eos compellendi per censuras* cujus doctrina notanda est.

14 Neque vis ulla facienda videtur in auctoritatibus contrariis, quæ possunt allegari DD Regularium: quia cum defendant causam propriam non sunt in hac subjecta materia testes idonei, nec audiendi, Cardin. de Luc. *miscell. disc. 16. num. 12 & de jurisdict. disc. 31 num. 8 & disc. 29 num. 7* Ventrigl. *in prax. par. 1 adnotat. 48 num. 134* Pignatell. *consultat. 21 num. 6 tom. 2* & etiam quia eorum rationes post Concil. Trid. & Bullam Gregor. XV penitùs nullæ sunt, & validissimis prosternuntur fundamentis à DD suprà allegatis.

15 Debent autem reminisci Regulares, quod si ipsi peccant cæteris paribus, graviùs peccant, quàm sæculares in eodem genere peccati: idque tripliciter; primò si peccant contra votum, ut furando, vel fornicando: secundò, si ex contemptu: tertiò si palam peccant (prout hic) propter scandalum D. Thom. 2. 2 *quæst. 186 art. 10* ideoque graviùs puniendi sunt quam Clerici Sæculares, ut benè advertit Pirhing *in jus can. lib. 5 tit. 7 de hæret. num. 142.*

16 Secundò, quod si fuerint ab Ordinario in casibus, in quibus ei subjiciuntur simpliciter suspensi, vel interdicti, non solùm à divinis, sed etiam voce activa, & passiva privari censentur, dicit Ricc. *in prax. rer. for. Eccles. tom. 4 resolut. 43 num. 9 & 13* si verò sint ab ordine tantùm suspensi eligi non poterunt; sed eligere non impediuntur, Ricc. *ibid. num.*

17 *11.* si autem voce activa, & passiva privati sint, intelligitur de omni capitulari voce, in dandis votis, vel recipiendis pro

18 qualibet re proposita in Capitulo, ut respondit *Sacra Congregat. Concilii 6 Julii 1581.*

19 Reminisci quoque debent Ordinarii quod Regulares omnes, sunt de Ecclesia benemeriti, & Episcoporum coadjutores in procuranda salute subditorum: ideoque, si proprii Instituti observantes sint, debent protegi, foveri, & summa charitate, & benignitate tractari. Si autem per semitas instituti non ambulent, antequam censuris puniantur in casibus

stibus permissis, & delicta non sint publica, vel cum contemptu, aut præsumptuosa, levioribus pœnis corrigenda erunt nam ut dicit *glos. in c. mst cum pridem de renunc.*

Qui nimis emungit, solet exorquere cruorem.

Et violenta facit correctio deteriorem.

Sed moderata satis correctio gignit amorem.

40 At è converso Regulares ergà Episcopos debent esse obsequiosi, & obedientes, non solùm quia jus reverentiale eis per exemptionem non fuit ablatum, ut dicunt Card de Luc *de regular. disc 1 n 21 & disc 64 n 15* Passer *de stat hom tom 3 quæst 189 art 10 insp 10. nu 798* & declaravit Sac. Cong Episc *in Forolivien 6 Martii 1692* sed etiam, quia in pluribus eisdem sunt subjecti, ut vidimus suprà, & in *tom. 1 tit 6. adnot ad form 20. à nu 9 ad 28* & demùm quia Episcopi dicuntur Sanctissimi, Christi Legati existunt, Spirituales sunt Patres, Papæ fratres, & Columnæ Ecclesiæ, ut habetur in *Clem 1 § nec super de præb.*

22 *Et ad valvas d Ecclesiæ Cedulones affigi.* Cedulones Interdicti, qui affiguntur ad valvas Ecclesiæ interdictæ, debent esse in forma originali, nempè cum subscriptione Judicis Interdicentis, Notarii Actuarii, & appositione sigilli Curiæ non autem in forma simplicis denunciationis, per copiam, aut schedulam privatam, qua notificetur, quod Ecclesia sit ab Ordinario supposita Interdicto · quia talis scriptura informis, non obligaret ad servandum Interdictum, ad tradita per Card de Luc *in miscell. disc 22 n 5 & 6* ideoque Nuncius in relatione affixionis referre debebit, *se ad valvas Ecclesiæ interdictæ Cedulones originales Interdicti affixisse, & affixos reliquisse, prout habuit in mandatis* ad quod Cancellarius Curiæ, ne in suo officio errare dicatur, advertere debet

23 Addo quod posset Episcopus, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, Abbates, & alios usum Pontificalium habentes, ac Prælatos, & Superiores Regulares, & exemptos, censura Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, vel suspensionis ab exercitio Pontificalium punire, & coercere, si Ecclesiasticam suppellectilem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum benedicerent: cum hoc eis expressè vetitum sit à Decretis generalibus Sac. Cong Rit 18 emanatis 27 *Septemb 1659. & 20 Iulii 1660 quo ad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII* quæ dicil *par 2 tit 13 ad form 4. n 34* in quibus datur Ordinariis facultas Inobedientes, & trasgressores per censuras compellendi

De Interdicto contento in c quamquam de cens. in 6.

Civitas, Castrum, vel locus, cujus Collegium, aut Universitas exigit, seu extorquet, aut solvere compellit per se, vel per alium suo, vel alio nomine pedagia, vel guidagia, aut alias exactiones ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, exceptis rebus, quas causa negociationis deferunt Ecclesiastico Interdicto ipso facto subjiciuntur, ut ex hoc textu colligitur Quare Diœcesani, quibus constat aliquam Universitatem hanc censuram incurrisse; illam publicare debent, ut in *glos.* monet: hocque facere poterunt formula sequenti.

Decreti Interdicti generalis localis.

F O R M U L A VII.

ATtentis comparitionibus Syndici Monasterii Monialium N. nec non Procuratoris Hospitalis infirmorum N. & visis juribus exhibitis, ex quibus constat, N. exactorem pedagiorum nomine Universitatis N. pluries *pedagium* pro rebus ad d. Monasterium, & Hospitale spectantibus *scienter extorquisse*, & monitus ad restituendum, indebitè exactum restituere recusavit: monitisque

Officia

Officialibus, & Consulibus; imo & ipsa Universitate, ad dicendum causam quare non deberet declarari supposita Ecclesiastico interdicto ob dictam indebitam exactionem nomine suo factam, & nihil in termino assignato, quod relevet deducto, eandem Universitatem Ecclesiastico Interdicto, in quod incidit, subjectam esse declaramus, & denunciamus, donec exactum plenariè restituat, *& publicè volumus, denunciari*.

N. Episcopus N.

N. Actuarius.

Denunciationis.

FORMULA VIII.

AUctoritate ordinaria denunciatur, & declaratur supposita Ecclesiastico Interdicto locali generali Civitas (sivè Universitas Castri) N. ex eo, quia contra Canonicas sanctiones, ejus Exactores pedagia, aliasque exactiones ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, jure Divino, humanoque exemptis, scienter exigere voluerunt, & de facto exigerunt, & Interdicto subjecta erit, donec indebitas exactiones nomine suo factas integrè restituat.. Dat.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

VEL

COn autorità ordinaria si denuncia, e dichiara sottoposta all'Ecclesiastico Interdetto locale generale la Città (ò Terra) N. perche contro la disposizione de Sac. Canoni, li di lei Esattori, e Gabellieri hanno esatto la gabella....dalle Chiese, ed altre persone Ecclesiastiche, le quali per legge Divina, & humana, sono esenti da tali pesi, e gravami, e starà sottoposta a tale Interdetto, fin tanto, che saranno interamente restituite le somme da quelli à suo nome esatte. Dat.

SUMMARIUM.

1 *Exigentes pedagia à personis Ecclesiasticis, si sint personae singulares, excommunicationem, si verò universitas Interdictum eo ipso incurrunt, & quid sit pedagium ostenditur n. 2*

3 *Amplia in Praelatis, qui si à Clericis exigant, easdem poenas incurrunt*

4 *Exigentes à Clericis sponte solventibus, non excusantur à restitutione.*

5 *Exigentes ab Ecclesiis, vel Clericis pro oneribus infixis bonis ab eis possessis, vel datis cum conditione solvendi onera, vel fraudulenter donatis, an, & quando incurrant, affertur declaratio S. Congr*

6 *Represalias relaxantes contra bona Ecclesiasticorum, subiacent Interdicto generali personali, si sint Universitates, si vero singulares personae fuerint, sententiam excommunicationis incurrunt.*

Exi-

7 *Exigentes juramenta illicita, quibus pœnis subjaceant, enarratur ex Bulla Greg. XIII.*

8 *Capientes, percutientes, detinentes, vel bannientes proprium Episcopum excommunicationem Papæ reservatam incurrunt, & locus eo ipso subjacet Interdicto.*

Interdicta non sunt denuncianda, nisi præmissa monitione ibid.

9 *Interdictum locale, licet ipso jure inferatur, nemo tamen illud servare tenetur, antequam promulgetur.*

10 *Fallit in Ecclesia, quando jam à canone, vel Constitutione interdicta est.*

ADNOTATIONES.

1 PEDAGIVM. Exigentes à personis Ecclesiasticis pedagia, & guidagia, censuras ipso facto incurrunt, ut habetur in citato c. *quamquam de cens. in 6. ibi — nec universitas, nec aliqua etiam singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, à præfatis Ecclesiis, aut personis pro personis ipsis, aut rebus prædictis, talia exigat, vel extorqueat, per se, vel per alium suo nomine, vel etiam alieno, aut eas ad hujusmodi persolvenda compellat. Qui verò contrafecerit, si personæ fuerint singulares, excommunicationis: si autem Collegium, vel universitas Civitatis, Castri, seu loci alterius cujuscunque, ipsa Civitas, Castrum, vel locus, interdicti sententias ipso facto incurrunt.*

2 Hoc nomen *pedagium*, hic sumitur non solum strictè pro pedagio solvendo à transeuntibus in loco destinato, sed etiam pro vectigali, quod Principi, seù Universitati solvitur pro rebus, & mercibus, quæ vel invehuntur, vel evehuntur, & pro alia quacunque indebita exactione, quæ fit auctoritate laicali, *ut notant gloss. in d. c. quamquam* Barb. *num. 3.* Passerin. *num. 3. 4. & 7.* Cherubin *in summ. bullar. ad const. 10. Paul 3. schol. 1.* imò non solum Universitates, & personæ sæculares cujuscunque dignitatis, & status existant prohibentur hujusmodi exactiones à Clericis extorquere sed etiam Prælati Ecclesiastici, qui si per se ipsos, vel per alios talia pedagia exigerent, in easdem pœnas inciderent, ut notat Passerin. *ibid. n. 6.*

3

4 *Scienter extorquisse.* Quid si non extorquerent, sed ab Ecclesiasticis spontè solventibus reciperent, an usquam prædictis afficerentur pœnis? Et videtur dicendum, quod non excusarentur à restitutione, quia Ecclesiastici eorum exemptioni renunciare non possunt, ut jam ostendi *tom. 2. tit. 15. ad form. 4. num. 13.* & docet del Bene *de immun. Eccles. tom. 1. cap. 5. dub. 18. sect. 1. num. 15.* hoc tamen casu exigentes non denunciandi, sed facta restitutione absolvendi essent.

5 Quid si exigerent ab Ecclesiis, & Clericis pro oneribus infixis bonis ab eis possessis, & cum conditione solvendi onera, aut fraudolenter donatis? & responderi potest ut in sequenti Decreto *S. Congr. Immunit.*

Vercellen. Clerus supplicat declarari infrascripta dubia.

Primo. An exigentes Collectas pro bonis donatis Ecclesiis, quando donationes sunt cum fraude, incidant in excommunicationem.

Secundò. An exigentes pro bonis donatis Ecclesiis cum conditione solvendi onera, & tributa etiam imponenda, incidant in excommunicationem.

Tertio. An si Cives communi consensu, generali, vel speciali hypoteca, obligent eorum Prædia pro Collectis in futurum imponendis, ut ad quoscunque transeant cum d. onere, ac propterea Ecclesia acquirens subjaceat, an dicantur facere contra libertatem, & Immunitatem Ecclesiasticam.

Quartò. An si supradictæ Collectæ non solvantur à Clericis, possit a Judice laico contra eadem bona fieri executio.

Die 15. Novembr. 1659. Sac. Congr. Respondit.

Ad primum non incurrere, facta prius per Episcopum declaratione super fraude donationum.

Ad secundum maior pars inclinavit non incurrere, quando sub conditione fuerint bona donata Ecclesiæ.

Ad tertium respondit ut ad proximum.

Ad

Ad quartum per Judicem laicum non posse fieri executionem, sed spectare ad Judicem Ecclesiasticum lib 3 Dec. Paulucci *fol* 238.

6 Quid si Universitas collectas, & pedagia à personis Ecclesiasticis non exigeret, sed contra eas, vel ipsorum bona represalias concederet, & relaxaret, an posset Ordinarius pœna Interdicti localis, exemptionem, & libertatem Clericorum tueri, & defendere: & respondetur quod sic: nam quando Universitates hoc facere attentant, nisi infra mensem à die concessionis, vel extensionis represaliæ, illam non revocant; ipso jure subjacent Interdicto generali personali lato in Constit Concilii generalis Lugdunen relata in *c unico de injur in* 6 *ubi glos* & Barb. *nu* 4. Says *de cens lib* 5 *c* 12 *num* 12 quod pateret denunciandum esset, si facta monitione, represalias removere contemneret, si verò personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrerent *d. c unico de injur in* 6

7 Quid si Universitas, vel Collegium extorqueret ab Ecclesiasticis juramenta illicita, damnosa, vel contraria libertati Ecclesiasticæ; an Interdicto sit compescenda, & respondetur quod sic juxta præscriptum Constit Gregor XIII quæ incipit *Inter Apostolicas* impressæ in *Bullar tom.* 2 *pag* 480 in ordine 93 in qua § 3 sic disponitur — *Ac etiam præcipimus, ac interdicimus Prælatis, Canonicis, & aliis supradictis, nec non Ecclesiarum Capitulis; & Monasteriorum, cæterisque Conventibus, Civitatum quoque Castrorum, & Terrarum Communitatibus, & personis quacunque dignitate præditis, ne ulla omnino juramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel libertati Ecclesiasticæ, aut Decretis Concilii Tridentini obviantia, sive ante, sive post Electiones, confirmationes, provisiones, receptiones, admissiones, aut alios actus, ubicunque, ac quocunque tempore, etiam prætextu cujusvis consuetudinis quantocunque tempore observatæ, quæ potius corruptela est censenda, sive in genere, sive in specie præstare, reddere, vel exigere, neve super præstitis, redditis, vel exactis huiusque quemquam, in judicio, vel extra inquietare audeant, quoquomodo vel turbare. Illos enim qui juramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel Ecclesiasticæ libertati, aut Decretis d Concilii obviantia, exigere contenderint, Episcopos videlicet & alios quoscunque Pontificali dignitate præditos suspendimus a divinis, Capitula vero, & Conventus, eorumque Ecclesias, & loca omnia Interdicto Ecclesiastico supponimus, ac singulares personas excommunicationis sententia innodamus, inhabilesque facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipso, nobisque, & Romano Pontifici pro tempore existenti relaxationem suspensionis, & interdicti, nec non absolutionem ab excommunicationis sententia hujusmodi perpetuo reservamus.*

8 Quod si suadente diabolo in hoc sacrilegii genus aliqua Civitas prorumperet, ut proprium Episcopum injuriosè caperet, percuteret, detineret, vel bannaret, aut hæc fieri mandaret, aut ab aliis facta rata haberet, vel consilium, aut favorem facientibus præstaret: an Interdictum aliquod incurreret, & respondetur affirmative secuto effectu, ut habetur in *Clem* 1. *de pæn.* & non solum locus, in quo Episcopus detinetur ipso jure subjacet interdicto, sed culpabiles excommunicationem Papæ reservatam incidant, Bonacein *tom.* 3 *de interd in particular. disp* 4 *quæst* 3 *punct* 4 *num.* 1 & 10. Hoc autem Interdictum, quod quoad non culpabiles locale est, ut ait *glos ind. Clem* per speciem desumptionis erit statim denunciandum alia verò interdicta, de quibus supra mentio facta fuit denancianda, & publicanda non sunt, nisi præmissa monitione, ad dicendum causam quare ob illicitam, & indebitam exactionem ab Ecclesiasticis personis factam ob represalias concessas, ob illicitum juramentum exactum, quis non debeat incursus declarari: quomodo autem Universitas citanda, & monenda sit, in sequenti formula dicam.

9 *Et publicè volumus denunciari* Licèt etiam hoc interdictum, & alia, de quibus suprà, ipso jure, & ipso facto incurrantur, nemo tamen illa servare obligatur antequam locus denuncietur, & promulgetur interdictus: quidquid sit de Ecclesia,

sia, quæ sufficienter censetur denunciata, si in Canone, vel Constitutione dicatur -- *singulæ Ecclesiæ talis loci ipso facto sint interdictæ*, ut notant Sayr *de censur lib* 5 *cap* 12 *num* 23 24. Bonaccin *tom* 3 *de interd in particular disp* 1. 4 *quæst* 3 *punct* 2 *num* 8 Barbos *jur. c quamquam num* 8. *de cens in* 6.

De Interdicto contento in Bulla Pii V. 104. Bullar tom 2 pag 310.

Hæc Constitutio confirmat, ampliat, & declarat Concil Trident. *in cap* 14 *sess* 24 *de reform* prohibet, ne in Beneficiorum, Canonicatuum, & Præbendarum Cathedralium, & Collegiatarum collatione, provisione, electione, nominatione, aut præsentatione, vel admissione in possessionem, fiant pactiones, pensiones, compensationes, solutiones, deductiones fructuum, seu distributionum, aut promissiones illicitæ, & quæ sordidæ avaritiæ suspicionem habent, vel quæ in usum, & utilitatem conferentis, præsentantis, vel admittentis cederent, aut inter Capitulares, & personas Ecclesiæ dividi deberent; sivè ex privilegio, sivè ex statuto etiam Apostolica auctoritate confirmato (quod revocat, & annullat) sive ex consuetudine longissimo tempore observata exigerentur, hæcque prohibet sequentibus formalibus verbis.

Præcipimus igitur, & interdicimus omnibus Episcopis, Capitulis, & Collegiis, & personis, ad quos id pertinet, ne post hàc fructus, aut distributiones hujusmodi, nec prorsus ullam eorum partem retineant, neve ipsorum cessionem, vel renunciationem, aut dulciaria, vel alia quomodocunque petant, vel exigant, aut quemquam, sive Ordinaria, sive Apostolica auctoritate provisum, ad præstandum hujusmodi juramentum inducant, aut illi, prædicta non facienti, possessionem impediant, vel remorentur. Quicunque contrafecerint, si Ecclesiarum Antistites, tandiù à Pontificalis officii exercitio sint suspensi, donec satisfactione prævia, illis per Sedem Apostolicam, suspensio relaxetur. Capitula verò, & Collegia quæcunque Ecclesiastico subjaceant interdicto, ac singulares personæ in excommunicationis sententiam incurrant, à qua nisi in mortis articulo constituti, ab alio, quam à Rom. Pontif. absolutionis beneficium nequeant obtinere. Decernentes hujusmodi præstita juramenta non tenere, nec quemquam illis obligari, quinimmò jurantes in hujusmodi censuram incidere, nec non irritum, & inane quit quid secus, &c.

Quarè tam Ordinarii, quàm Visitatores, si invenient hanc Constitutionem in aliqua Collegiali Ecclesia non servari, prout non observari tempore suo conquerebatur Ricc *in prax par* 1 *resol* 231. *num* 2 poterunt, & debebunt, tùm ex officio, tùm ad partis instantiam ad denunciationem interdicti procedere, quatenus contravenientes promptè recepta, aut retenta non restituant, & pro absolutione à censuris incursis non recurrant & si v. g. ob solutionem, aut promissionem solvendi, aut relaxandi non factam à proviso, possessio retardetur, modo sequenti providendum erit.

Decreti Interdicti.

FORMULA IX.

Attentâ comparitione coràm Nobis facta pro parte N. à Sede Apostolicà provisi de Canonicatu in Cathedrali Ecclesia N. prout patet ex literis Apostolicis exhibitis, reclamantis sibi possessionem retardari d. Canonicatus *à Capitulo, & Canonicis*, ex quo noluit promissionem, partem fructuum relaxandi (aut aliam solutionem) facere: *visa monitione contra Capitulum exequuta*, ad dicendum causam quare, non debeat incursum declarari in censuram interdicti contentam in Constit. 104. Pii V. & nihil relevans deducto, præfatum Capitulum *ob dictam illicitam solutionis petitionem, & possessionis Canonicatus retar-*

dationem, in interdictum, in citata Bulla contentum incidisse declaramus, *&* *Ecclesiastico interdicto subjectum denunciamus*, & publicè denunciari volumus & mandamus.

N. Vic. Gen. N.

N. Actuarius.

Denunciationis.

FORMULA X.

AUctoritate ordinaria denunciatur subjectum, & suppositum Ecclesiastico interdicto Capitulum Cathedralis (sivè Collegiatæ) N. ex eo quia contra prohibitionem Decreti Sac. Concilii Trident. *cap. 14. sess. 24. & Bulla Pii V.* prætextu illicitæ promissionis (seu solutionis) per N. provisum à Sede Apostolica non factæ, possessionem Canonicatus obtenti, tradere tenuit, & remoratur. Datum, &c.

N. Vicarius Gen. N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus ex officio procedit contra transgressores Bullæ Pii V. 104.*
2 *Possessio Canonicatus debet capi capitulariter.*
3 *Effectus attenditur, non modus.*
4 *Datur formula Citationis exequendæ contra Capitulum, vel universitatem, & n. 5.*
6 *Citatio facienda contra populum, qui certum non habet locum, ubi congregari solent, fit per affixionem ad valvas Ecclesiæ, in qua solet convenire.*
7 *Requisitio pro convocando Capitulo, seu Concilio Universitatis, quomodo sit facienda ostenditur.*
8 *Verba in materia pœnali, intelligenda sunt cum effectu.*
9 *Consuetudo, seu statutum, qua, seu quo cavetur, quod provisi de Beneficio, vel Canonicatu, aliquid solvant pro pio usu, aut Ecclesiæ fabrica, vel suppellectilibus Sacristiæ tenet, & servanda sunt, & n. 10. & 11*
12 *Non valet Consuetudo, ut noviter recepti, solvant prandium.*
13 *Valida sunt statuta, quibus disponitur ut noviter recepti non participent, nisi per aliquod temporis spatium gratis inserviant.*
14 *Pro receptione, & admissione ad Religionem, nihil recipi debet.*
15 *Expensæ, quæ fiunt tempore professionis, debent taxari ab Episcopo.*
16 *Dos pro receptione Monialium licitè solvitur*
17 *In Religione Virorum, an pro receptione, & admissione, aliquid licitè recipi posse, ostenditur, & n. 18. 19. & 20*
Canones, qui simoniam vetant, per non usum abrogari non possunt dict. num 20
21 *Capitulum non potest excommunicari, sed debet interdici.*
Contraveniens Bullæ Pii V. la 104. interdictum incurrit ibi.
22 *Episcopus dict. Bullæ transgressor, à Pon-*

Pontificalibus est ipso jure suspensus, potest tamen missam privatam celebrare.

23 *Si autem esset ab ingressu Ecclesiæ interdictus, in Ecclesia nullum actum ordinis potest exercere.*

24 *Episcopus suspensus, si populum solemniter benediceret, fieret irregularis.*

ADNOTATIONES.

1 **ATTENTA COMPARITIONE** Hoc dicitur in formula ad exprimendum casum minus dubitabilem: cæterum non solùm ad partis instantiam, sed ex officio Ordinarius, tam in Visitatione, quam extrà, actiones prohibitæ in Bulla, nè fiant curare, & providere debet, & contravenientes admonere, & si statuta, aut Consuetudinem contrariam abolere detrectent, in censuras incursos denunciare.

2 *A Capitulo, & Canonicis*. Impedimentum retardans possessionem facto Capituli, & Canonicorum, diceretur probatum, quoties Canonici moniti, nollent, aut refugerent actui possessionis capiendæ interesse: nam cum de necessitate possessio Canonicatus sit capienda Capitulariter, etiamsi in literis adsit clausula, ut provisus possit propria auctoritate capere possessionem (quæ solum operatur, ut possit illam capere absque ministerio Judicis, non autem excludit consensum Capituli) ex traditis à Paris *de resignat benef lib 6 quæst 9 num 32* Card de Luc *de benef in summ num 274*. ex eorum absentia data opera causata, resultat idem effectus, ac si facto violento possessioni resisterent, qui effectus ad incurrendam

3 censuram attenditur, & non modus, Barbos *axiom 80. num. 5* Donat *prax rer regular tom. 2. par 1. tractat 1 quæst 26 num 6.*

4 *Visa monitione contra Capitulum exequuta* Monitio, seù citatio exequenda antè denunciationem Interdicti contra Capitulum, poterit sic concipi -- *Citetur, & moneatur Capitulum Cathedralis N. ad comparendum per suum legitimum Procuratorem prima die juridica, ad dicendum causam quare non debeat declarari, ipsum incurrisse, & subjectum esse, & existere interdicto Ecclesiastico comminato, & contento in Bulla PII V quæ incipit* Durum nimis: *ob illicitam petitionem relaxationis fructuum (seu solutionis talis summæ) factam N. proviso Apostolico, & retardationem possessionis Canonicatus per eum obtenti, contra prohibitionem expressam dict. Constitutionis, alias videndum die immediate sequenti, se interdictum denunciari, Cedulones relaxari, & publicè affigi, eo amplius non monito, &c.*

5 Hæc citatio, seu monitio, exequi debet dùm Canonici sunt capitulariter congregati, & ad hunc effectum Ordinarius mandabit ei, qui habet jus convocandi Capitulum, ut ipsum convocet, qui si noluerit illud congregare habebitur pro citato per affixionem citationis in loco ubi Capitulum solet congregari: vel si dum Canonici sunt congregati, claudatur porta Nuncio, ut ingredi nequeat, citatio affigi poterit in valvis ejusdem loci: vel poterit Capitulum citari in persona Syndici, vel Æconomi, vel procuratoris, ut docet *glos communiter recepta in cap fin capitulo rerum factam de concess præb in 6* Ricc *collect. 2040* Rot coram Cavalet *decis 310 n. 2* Pac Jord. *elucubr tom 3 lib 14 tit 1 num 90 & 91* Sabell *in summ div tract § Citatio num. 27* ubi alios cumulat. Et hæc praxis servanda quoque erit, quoties citanda sit Universitas, sive aliud Collegium, Pignatel *cons 17 num. 2 & 3 tom. 7* Zual *ad Stat Florent tom 1 lib. 3 rubr. 1 num 23 & 24.* Adden ad Greg. *decis. ult lit. B.*

6 si verò citandus esset populus, qui non habet certum locum ubi congregari soleat, sufficienter erit citatio per proclama, aut per affixionem ad valvas Ecclesiæ, in qua populus solet convenire ad audiendam missam, Rot coram Cavaler. *dec 408 num 1*

7 Requisitio autem facienda pro convocatione Capituli, seù Concilii Universitatis &c, qui habet jus convocandi, sic erit concipienda -- *Citatur, & requiritur N. ad congregandum, & congregari faciendum pro die ..... Capitulum Cathedralis, ut moris est in loco solito (sive Concilium Universitatis) in quo citari possit juridice pro justitia administranda, alias habebitur pro citato per affixionem in loco,*

seu valvis loci Capituli (seu Cancelle infante, &c

8 *Ob dictam illicitam solutionis petitionem, & possessionis Canonicatus retardationem.* Licet in Bulla illæ duæ actiones scilicet *petere, & exigere*, disjunctivè ponantur ibi — *dulcetaria, vel alia quomodocunque petant, vel exigant* adhuc cessione, solutione, vel traditione non secuta, videtur, quod Capitulum hanc censuram non incurrat, etiam si petierit quia verba in materia pœnali intelligenda sunt cum effectu, ut hanc Bullam ponderando, tenet Bonacci. *de simon disput* 1 *quæst* 7 § 3 *num* 3 & in terminis censuratum, Sperell *decis* 20 *num* 15 & 16 & Simoniæ conventionalis, Donat *prax rer eccl tom* 2 *tract* 1 *quæst* 26 *per tot* Corrad *prax disp lib* 5 *cap* 9 *num* 6 Paris *de confid. q* 1 *num* 142

9 Non autem omnis petitio, & solutio, quæ fit à Capitulis, & provisis est illicita, quoniam plures sunt casus, in quibus dispositio hujus Bullæ non intrat non enim comprehendit Consuetudines, & statuta, quibus disponitur, quod ab obtinentibus Beneficia, & Canonicatus in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis solvatur, & exigatur aliquid, quod non in ipsorum exigentium utilitatem, nec pro ingressu, & admissione accipiatur, sed in aliquos pios usus convertatur hoc etenim nullam avaritiæ, seu simoniæ suspicionem habet, sed potius laudabile est, ut tradunt Paris *de confid quæst* 38 *num* 28 Monet *de distrib par* 2 *quæst* 18 *n* 54 & 55 Ricc *in prax par* 1 *resol* 439 *num* 6 Bonacci *de simon disput* 1 *quæst* 7 § 3 *num* 5 Barb. *supra Concil d cap* 14 *sess* 24 *num* 6 & *de Canonic c* 13 *num* 29 Cardin de Luc *de Canonic disc* 10 *num* 10 & *disc* 29 *n* 7

10 Et hinc est quòd valet statutum, sive Constitutio facta per Capitulum auctoritate Episcopi, quod provisi de Canonicatibus, Beneficiis, vel Præbendis in Cathedrali, solvant certam quantitatem quæ integrè cedat pro fabrica Ecclesiæ, nihil tamen detur Notariis, Campanariis, & aliis Ministris, & officialibus Leo *thesaur Eccles par* 3 *cap* 1 *num* 4 Ricc *in prax d* & *resol* 439 *num* 8 *ver pro cujus* Gallemart *collect in Concil. Trident d c* 14 *sess* 24 *num* 2 *ver valet Constitutio* Barb. *loco cit num* 11

11 Item valet Statutum, sive Consuetudo, quod noviter receptus, solvat tot pro planetis, & aliis supellectilibus sacris Sacristiæ, Graff *dec aur par* 1 *lib* 2 *cap* 96. *num* 49 Tondut *quæst benef tom* 1 *cap* 47 *num* 5 6 & 7 quia hoc dicitur factum in favorem cultus Divini, Pignatell *consult* 158 *nu* 10 & 11 *tom* 1 Et hanc consuetudinem tolerandam esse censuit Sacr. Congregat. Episcop Regular in Ecclesia Matrice receptitia Terræ Padulis Caputaquen. Diœcesis *die* 27 *Martii* 1692 referente clar. memor Cardin. Meo Petruccio

12 Non tamen tenet, neque servanda est consuetudo, qua introductum sit, quod Canonici, sive alii Presbyteri de Ecclesia, prandium habere debeant, ut monet Graff *dict cap* 96 *dict num* 49 his verbis — *Verùm circa consuetudinem introductam à Clericis inter se ipsos, hæc constituenda est conclusio Non valet consuetudo, quæ Clerici aliquid à Clericis exigunt, spectans ad repletionem ventris, vel propriam utilitatem, de simon cap sicut. Hinc inquit text in cap Jacobus eod tit quod prætextu Consuetudinis non potest exigi prandium à Canonico de novo recepto verùm bene recipe posset consuetudo, ut peteretur planeta, vel Casula, vel aliquid spectans ad Divinum cultum, vel fabricam Ecclesiæ* Et ideò Sac Cong Episc in d Caputaq in responsione ad tertium dubium, talem consuetudinem abolendam esse respondit

13 Item licita, & valida sunt statuta Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum & Receptitiarum, quæ mandant, & disponunt, quod noviter recepti, provisi, & aggregati, antequam de Massa communi participent, per aliquod temporis spatium gratis Ecclesiæ inservire debeant, vel quod fructus primi anni, sint hæredis Canonici defuncti, quia hujusmodi statuta, nec sub Decreto Concilii nec sub Bulla Pii V comprehenduntur, Garc *de benefic par* 11 *cap* 5 *num.* 138 Barbos *de canonic cap* 23 *num* 7 & *supra Concil d c* 14 *num* 4 Gallemart *eod loco num* 4 Pignatelli *consul* 30 *n* 10 *tom* 3 & plures declaravit S Congr Concilii testantur Garc & Pignatelli & recenter in *Andien* 3 *Maii*

Maii 1696 & 20. Decembr & 8. Augusti 1699

14 An autem, quæ hic dicuntur de Canonicis, Beneficiatis, & Præbendatis Collegiatarum Ecclesiarum Sæcularium, habeant locum in Monasteriis, Collegiis, & Ecclesiis Conventualibus Regularium, adeout hi exigentes aliquam summam in admissione, & receptione Novitiorum, dicantur illicitè recipere, & simoniam committere? Respondetur, quod de hoc sunt text *in c. non satis*, *in c. veniens*, & *c. quoniam de simon.* in quibus prohibetur expressè ne aliquid recipiatur, aut exigatur temporale, tam pro ingressu ad probationem, & susceptionem habitus, quàm pro ipsa professione, quia cum sint actus, qui ordinantur ad salutem animæ & perfectionem charitatis, sunt invendibiles, & pecunia sine simonia recipi non potest. Quo verò attinet ad abusus illos, qui ex consuetudine fiunt circà apparatus, & sumptus conviviorum, in susceptione habitus, & professione Regularium utriusque sexus, & alia dona, quæ cum exactione, seù pacto expresso, vel tacito, quasi extorquentur à Regularibus, tanquam corruptela sub pœna excommunicationis quo ad personas particulares, &

15 suspensionis quo ad Capitula reprobatur talis Consuetudo *in Extravag. 1. de simon.* nisi liberaliter, & sponte dentur. Ideoque expensæ, quæ in professione sunt necessariæ debent taxari ab Episcopo, ut talis corruptela removeatur Gavant. *in Manual. verb. Monialium professio n. 25.* Donat. *prax. rer. regular. tom. 4. tract. 1. quæst. 21. n. 3.* & iterum dicam infra.

16 Verùm Consuetudo, quæ in Monialium dotibus jam obtinuit, damnari non potest, tum quia non exigitur temporale pro spirituali, tanquàm pretium, sed solùm requiritur tanquàm conditio, ut dotem Moniales secum deferant pro earum necessaria sustentione, nè Monasteria accessu novarum personarum graventur, tum quia talis Consuetudo Decretis, & Apostolicis Constitutionibus expressè approbata reperitur, ut jam dixi *tom. 1. tit. 21. ad form. 7. n. 10. & 11.*

17 In Religionibus autem Virorum, licèt probabilis sit nonnullorum DD. opinio, quod ubi adest Consuetudo, & Monasterium sit inops non solum posse recipi id, quod pro victu, & vestitu necessarium est tempore probationis, & quod merè voluntariè, & sponte offertur à volentibus ingredi religionem, sed etiam de eo paciscitempore professionis titulo necessariæ sustentationis, & indigentiæ Monasterii, quos refert, & sequitur Pirhing *in jus can. lib. 5. tit. 3. n. 59. & 60.* nihilominus de hac opinione in praxi valdè est dubitandum. quia canones suprà allegati indifferenter

18 prohibent aliquid exigi etiam prætextu paupertatis, ut habetur in *d. c. quoniam de simon.* & pactiones fieri ut in *d. c. non satis*, & in citata *Extravag. 1. de simon.* & D. Th. quem pro se allegat Pirhing *2. 2. quæst. 100. ad 4.* admittit quidem, quod possit recipi aliquid pro victu personæ recipiendæ, si Monasterium sit tenue, sed negat quod sit licitum recipere, vel dare ex pacto pro receptione, & ingressu.

19 Nec dici potest, quod id, quod recipitur, non recipiatur pro pretio admissionis, sed pro indigentia, quia ut dicatur pactio illicita saltem præsumptiva, sufficit quod fiat occasione admissionis: ideoque recedere non debemus à juris dispositione, prout in his præcisis terminis respondit S. Congr. Concilii *in una Leodien.* in qua, cum PP. Carmelitani Leodii dubium proposuissent, & declarari instituissent — *An in receptione Novitiorum licitum sit, exigere ab eis, vel eorum Consanguineis aliquam summam ultra mensuram alimentorum, etiam titulo eleemosynæ, & à sponte dantibus*, Sac. Congr. die 9. Febr. 1697. dubio in plena Congregatione proposito, respondit — *servetur dispositio juris* — de qua resolutione nefas est dubitare, quia illam habeo subscriptam manu Em. olim D. Mel. Card. Petrucci, tunc temporis unius ex Judicibus illius sapientissimi Tribunalis.

20 Quapropter quia in hac materia debemus tutiorem viam capere, ne detur occasio scandali, Regulares ab hujusmodi pactionibus debent abstinere, & de his, quæ Concilium Trid. concedit contenti esse, non enim in jure subsistit, quod canonibus prædictis possit per contrariam consuetudinem derogari, quia jura labem simoniacam vetantia, cum sint juri Divino conformia, per non usum tolli non possunt, ut advertit Paris. *de confident.*

quæst. 38 num 33. Navar *consil 1 num 6 de sinon*

21 *Et Ecclesiastico interdicto subjectum denunciamus.* Ob causam expressam hîc in formula, Capitulum declaratur suppositum interdicto, quia excommunicari non potest, licèt personæ Capituli particulares excommunicationem Papæ reservatam inciderint, Paris *de resig. l 5 quæst 6 num.* 210 Sayr *de censur lib 1 c 8 num.* 20 & 21 quod quidem interdictum æquiparatur suspensioni, cujus relaxatio excepto mortis articulo, Pontifici reservata est, ut in d Bulla cavetur expressè, & advertunt Leo *thes for Eccles. par 3 c 1 num.* 5 Gallemart *collect in Concil Trid. d c 14. sess 24. de ref num.* 4 ideòquè tamdiù à celebratione divinorum abstinere debebit, donec restitutionem à Romano Pontifice meruerit obtinere, aliàs enim interdictum non servantes Canonici, & Capitulares, efficerentur irregulares à solo Papa dispensandi, Paris *loco citato num.* 211 *& seqq*

22 Episcopus verò si d. Constitutionis fieret transgressor, à Pontificalibus est ipso jure suspensus, quæ suspensione durante, licèt Pontificalia exercere non possit, tamen absquè incursu irregularitatis potest celebrare missam, saltem privatim, de solemni enim dubium est, Sayr *de censur lib 4 c 16 à num.* 26. *cum seqq* ubi plenè quæstionem examinat Barb. *in cap 2 num.* 15 *& 16. de offic & potest jud. deleg in 6 ibique* Passerin *num.* 15 cum autem Episcopus ab ingressu Ecclesiæ interdictus est, non potest interdicto durante in Ecclesia celebrare, neque privatim, nec Sacramenta ministrare, nec aliquem in ea Sacri Ordinis actum exercere, nec audire divina officia, nec psallere, nec orare, nec sepelliri si interim moritur sed solum extra Ecclesiam privatim poterit celebrare, Sayr *de censur. lib 5 cap 9. num.* 21 & 22 Passerin. *loco cit num.* 13 Si autem esset suspensus, & solenniter populum benediceret per hæc verba — *sit nomen Domini benedictum* irregularitatem incurreret, Sayr *de censur. lib 4. c 16 n 16.*

De Irregularitate in particulari.

§. UNICO.

De Irregularitate contenta in c. de cætero 11. de homicid.

Quanquam dispositio hujus text. & aliorum antiquorum canonum, idest *c. sicut Sacerdotes 2. quæst. 7. c. nullus clericus il 2. c. his a quibus 23. quæst.* 8. sit moderata, & hodiè possint Clerici in judicio laicos malefactores pro injuriis sibi illatis accusare, & accusationem prosequi, cum protestatione tamen, citrà pœnam sanguinis, juxtà permissionem indultam à Bonifacio VIII. *in c. prælatis de homic. in 6.* nihilominus, vel quia dictam protestationem accusando, & querelando omittunt, vel formam debitam ibi præscriptam non servant sæpè irregularitatem incurrunt. Quarè si opus sit illam denunciare v.g. in casu sequenti, Decretum modo hîc expresso concipi poterit.

Decre-

Decretum denunciationis irregularitatis.

FORMULA UNICA.

A Trentà relatione, & juribus exhibitis per nostrum Prom. Fiscalem; *ex quibus constat* Presbyterum N. querelam criminalem *pro delicto mortem, & mutilationem merente* in Tribunali sæculari N. contra N. malefactorem exposuisse, *nulla servata forma c. prælatis de homic. in 6.* & prædictum accusatum pœnam ultimi supplicii, vigore sententiæ Judicis luisse (vel mutilatum fuisse) declaramus ipsum Presbyterum N. accusatorem, & querelantem irregularitatem incurrisse, *& irregularem esse denunciamus*, & eidem, & quibus interest hoc nostrum Decretum intimari mandamus.

N. Episcopus (sivè Vic.) N.

N. Actuarius.

SUMMARIUM.

1 *Clericus de accusatione criminis porrecta in Tribunali laico, inquiri non debet, nisi constet ex actis*

2 *Clericus porrigens querelam in Tribunali laico sine protestatione, non fit irregularis, quando crimen mortem, aut mutilationem de jure non meretur*

3 *Clerici criminaliter accusantes ad vindictam, morte, vel mutilatione querelati sequuta, incurrunt irregularitatem non obstante protestatione, vel si illam omitterent ex oblivione*

4 *Clerici, ut querelare licitè possint, debent accusationem exponere pro se, vel suis, actione civili, & præmissa protestatione, & n. 5*

6 *Datur forma accusationis, cum protestatione.*

7 *Protestatio debet fieri in scriptis.*

8 *Protestatio est facienda in causis criminalibus, tam in levibus, quam gravibus delictis, & n. 9.*

10 *Non exigitur protestatio, quando querela porrigitur in Tribunali Ecclesiastico.*

11 *Protestatio facienda est etiam à laicis, ut evadant irregularitatem.*

12 *Clericus querelans sine protestatione, si fiat irregularis, antequam declaretur à Judice, debet moneri an aliqua possit competere defensio*

13 *Damnati ad Triremes, an, & quando evadant irregulares, ostenditur & nu. 14.*

15 *Clerici Sæculares, vel Regulares recurrentes in suis causis ad Judices laicos, quando evadant irregulares, ostenditur, & n. 16*

17 *Comitans homicidam, non efficitur irregularis, quando ignoranter facit.*

18 *Petens veniam, aut absolutionem, non fatetur delictum, sed censetur petere ad cautelam.*

ADNOTATIONES.

1 E X *QUIBUS CONSTAT* Antequam Ordinarius ad hanc declaratoriam procedat, debet sibi per exhibitionem Processus, vel ejus copiam authenticam, in quo adsit querela nomine Clerici porrecta, de corpore delicti constare: non enim sufficeret, quod de hoc esset diffamatus, vel testes de audita deponerent: nam hæc indicia ad hunc effectum infirma sunt, ex mox dicendis.

Pro delicto mortem, & mutilationem merente Hoc exprimitur in formula, ad indicandum, quod querela, sivè accusatio, quæ porrigitur à Clerico in foro sæculari contrà malefactorem sine

protestatione injuncta in *d. c. prælatis*, ad effectum incurrendi irregularitatem, debet esse pro delicto qualificato, quod mereatur sententiam sanguinis: nàm si querela esset de crimine levi, quod pœnam mortis, vel mutilationis de jure non meretur, omissio protestationis irregularitatem non induceret, etiamsi Judex excedens limites justitiæ, accusatum ad mortem, vel mutilationem manus damnaret, vel reus sponte crimen morte dignum fatens, sententiam sanguinis pateretur, ut de communi tradunt Grass. *de effect. clericat effect.* 12 *num.* 19 Barb *ind c. prælatis de homic in* 6 *n* 12, Passerin *ibid n* 6 Pirhing *in jus can lib* 5 *tit* 12 *n* 110. Bonaccin. *de irregularit disp* 7 *q* 4 *n* 7.

3 *Nulla servata forma &c.* Duplici modo Clerici criminaliter agendo in foro laico irregularitatem (morte, vel mutilatione querelati sequuta) incurrere possunt, & de facto incurrunt. Primò, quandò agunt directè ad vindictam publicam, seù pœnam accusati, sivè tanquam accusatores, sivè tanquam testes, licèt hoc faciant cum protestatione citrà pœnam sanguinis quia tunc talis protestatio vana est, & inutilis. Secundò quandò omittunt protestationem expressam, licèt ex oblivione, ut de primo casu Grass *d effect* 12 *nu* 9. Pirhing. *loco citato n* 101 Raynald *obser crim. tom.* 1 *cap* 10 *§* 8 *n* 86 *&* 88 & de secundo, Barb *in d c prælatis nu* 9 Sayr *de censur lib* 6 *cap* 18 *num.* 3 Guazzin *jun ad def animar lib* 2 *cap* 45 *nu* 88 Raynald *loco citat num.* 84. Bonaccin. *de irregul disp* 7. *q* 4 *nu* 8

4 Ideoque ut sinè metu, & periculo irregularitatis valeant malefactores accusare, tria debent concurrere, scilicet, quod querela exponatur pro causa propria; quod judicium criminis intentetur actione civili, & quod præmittatur protestatio. Dicitur autem causa propria, non solum si offenditur in persona, vel bonis propriis, aut suæ Ecclesiæ sed etiam si Clericus offendatur in persona, & bonis suorum Consanguineorum, v. g. Parentum, vel fratrum, pro quibus præmissa protestatione, querelare potest, Ricc *in prax tom* 1 *resol* 464. *nu.* 2 *& decis Cur archiep* 136 *n* 6 *par* 2 Passerin *in d c prælatis num* 7 Raynald *loco supracit. n* 80.

5 Secunda conditio scilicet, quod criminale judicium Clericus non intentet, sed civile, formalitatem tantum actionis importat, quia licèt crimen de jure sit puniendum pœna mortis, seù mutilationis in vindictam publicam, & pro communi bono, & accusans hoc sciat, & criminaliter sit agendum contra delinquentem: tamen Clericus denuncians vel accusans non debet hoc prætendere, sed actionem de crimine intendere debet, ut civilem, petendo emendam fieri, vel sibi provideri, ut dicitur in *d c prælatis* licèt enim offensus remittere debeat rancorem, & odium, non tamen tenetur remittere id, quod pertinet ad sui, & bonorum suorum defensionem & conservationem, neque jus denunciandi, & accusandi apud Judicem, *glos in d c prælatis verb emendam.* Barb *nu.* 11 Passerin *n* 12.

6 Tertia conditio, quæ est protestatio expressa, post expositam querelam, seù denunciam delicti sic poterit, & debebit impleri *Peto ideo civiliter coram Dominatione Vestra satisfactionem, & emendam (vel restitutionem) mihi ad N. qui injuriam & damnum intulit exhiberi, & provideri, ne contra me, vel meos talia de cætero præsumantur, protestorque, me nulla ratione intendere vindictam seu pœnam sanguinis, mutilationem, vel mortem d. accusati, sed injuriæ, & damni illati æstimationem.*

7 Hæc protestatio facta in limine accusationis, seù antè sententiam Judicis ad evitandam irregularitatem prodest in foro externo, etiamsi fiat animo ficto, desiderando scilicèt internè vindictam, ut volunt DD. suprà citati qui etsi dicant etiam, quod non sit necessarium, ut protestatio fiat in scriptis, & quod sufficiat verbali expressa nihilominùs in praxi sequendum est bonum consilium *glos in d c prælatis verb protestando*, ubi dicit, quod pro cautela fiat de hoc publica scriptura & quidem rectè monet, nam cum requiratur certa forma, illam servatam fuisse constare debet in foro externo (quidquid sit in foro animæ) ad hoc, ut Clericus querelas molestari non possit, & hoc approbant quoque Sayr *de cens lib.* 6 *d cap* 18. *n.* 6 *in fin* & alii ab eo allegati.

8 Porrò licèt DD. suprà allegati in *§ Hoc ex-*

exprimitur, de magis communi firment, quod in delictis levibus dicta protestatio non sit necessaria, ejusque ommissio, querelantem irregularem non faciat: adhuc mihi videtur, quod in omnibus delictis criminalitatem involventibus sit adhibenda: moveorque ad ita sentiendum ex verbis textus ibi — *Qui de laicis, suis malefactoribus querelam penes secularem Iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero præsumantur protestando expressè, quod ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis alias in tali casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari* hæc inquam verba textus universalia sunt, & implicant casus leves minùs dubios, & explicant graves magis dubitabiles, per dictionem illam, *quamvis* Barbos *dict.* 304 quæ æquipollet dictioni

9 etiam, qua utitur *gloss in verb prælatis* ubi ait — *sine pœna irregularitatis possunt Clerici de suis malefactoribus conqueri coram Iudice sæculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis expressè protestando quod ad pœnam sanguinis non intendunt*, & sic tùm ex universalitate verborum textus, tum ex sensu, & explicatione *gloss* protestatio adhibenda est, tam in levibus, quam in gravibus delictis, saltèm ad cautelam, & sive Clericus sit accusator; sivè testis.

10 Non tamen exigitur, quando querela porrigitur in Tribunali Ecclesiastico, quia Judex Ecclesiasticus non potest procedere ad sententiam mortis, vel mutilationis, etiam si delictum sit valdè enorme, ita ut accusatus pœna degradationis sit puniendus, Passerini *in d c prælatis num.* 4. Pithing *loco supracit n* 116

11 Hanc autem protestationem ad effugiendam irregularitatem debent facere etiam laici - tiam hi accusantes de crimine digno morte, vel mutilatione, licèt non peccent, tamen sine protestatione irregularitatem incurrunt ex defectu perfectæ lenitatis, ut ajunt Navar *in manual. c 27 num 213 in fin* cum aliis, quos referunt, & sequuntur Passerini *loco cit num.* 20. Pithing *num* 168 Undè non possent ad ordines promoveri, nisi obtinerent dispensationem.

12 *Et irregularem esse denunciamus*. Denunciatio irregularitatis incursæ, facienda est, tam in casu formulæ, quoties eveniat, quam in aliis, in quibus irregularitas est publica, & notoria, & tamen Clericus irregularis, monitus ab Ordinario, non se abstinet ab exercitio ordinum vel alio modo contemnit; est tamen antequam denuncietur citandus, *ad dicendum causam quare non debeat irregularis declarari ob talem causam*, quandò aliqua defensio facti, vel juris potest competere, secùs autem quandò incursus est certus, & defensio nulla competit, prout in casu figurato in formula.

13 Quod exemplificari potest in damnato Triremes, qui licèt, ut plurimùm irregularis evadat, non tamen hoc accidit semper, ideoque, hic non est reputandus, nec denunciandus irregularis, nisi priùs fuerit citatus, & auditus. Et quamvis plures DD velint absolutè, quod damnati ad Triremes efficiantur infames, & irregulares, quos refert, & sequitur Ciarlin. *controv* 207 *num* 53 horum tamen opinio non est pacifica, cum contrariam sententiam tueantur Ricc *decis* 119 *par* 1 Pac. Jord *elucubr tom* 2 *lib* 10 *tit* 21 *n.* 83. & quatenùs verior esset, non est recipienda, nisi unum de duobus concurrat, videlicèt vel quod damnatus ad Triremes actu remigaverit, juxtà Decretum Sac. Congreg S. Officii emanatum anno 1635. tempore Urbani VIII quo statuitur, quod Presbyteri tam sæculares, quam regulares damnati ad Triremes, si actu Remiges fuerunt non habilitentur ad exercitium Ordinum, quod per extensum refert Nicol *lucubr can lib* 5 *tit* 12 § 13. vel quod delictum, pro quo damnatus fuit, de iure infamiam habeat annexam, aliàs enim hoc genus pœnæ, non irrogat infamiam, nisi causa eam gignens præcedat, prout prædictas pugnantes opiniones conciliando, latè firmat Raynald *obser crim. addit adc* 8 § 1 *nu.* 45 *per tot post tom* 2 quem allegavi *par* 1 *tit* 4 *ad form* 9 *n* 6.

14 Et hinc est, quod præcisis his circumstantiis damnatus ad Triremes peracta pœnitentia, seù adimpleta pena, posset ad exercitium ordinum restitui, vel ad eos etiam Sacros, & ad Dignitates promoveri, absque dispensatione Apostolica *ut in praxi semel se vidisse testatur*, Pac. Jord *d num.*

num. 85 tùm quia infamia facti, quæ indè oritur, non inducit irregularitatem, etiamsi damnatus sit infamis ob publicitatem criminis, ut tradunt Garc *de benef. part.* 7. *cap* 8 *num* 64 *& duob seqq* Bonaccin. *de irregular disp* 7 *qu* 3 *punct* 1 *n* 5 *&* 7 Nicol *lucubr can lib* 3 *tit* 12 *nu.* 5 *vers. limita tertiò*: tum quia per triennalem vitam laudabilem aboletur, & bona fama recuperatur quo ad omnia, Barb. *de offic Episc. alleg* 43 *nu* 23 Pac. Jord. *elucubr tom.* 3 *lib* 14 *tit* 17 *num.* 111 cum demùm, quia in ea Episcopus dispensat, Navar *in manual cap* 27 *num* 204 Gavant *in manual verb irregularitas num* 27. Verum est tamen, quod in hoc, Ordinarii arbitrium prudenter adhibendum est, & rarò in promovendo.

25 Item exemplificatur in Clericis, tàm Sæcularibus, quàm Regularibus, qui in suis causis recurrunt ad Judices, & Principes Sæculares, hi etenim eum excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ incurrant; licèt si post recursum exerceant ordinem solemnitèr, vel missam celebrent, evadant irregulares, prout de Regularibus respondit S. Congreg. Immunitatis in una *Vissiponen* 6. *Nov.* 1688. *lib Decr Martell. pag.* 373. & de Clerico Sæculari in *Alatrina* 29 *Apr* 1704. *lib* 3 *Dec Vallem pag.* 576 non sunt tamen reputandi, nec denunciandi irregulares, nisi quando ex eorum recursu sequatur impedimentum jurisdictioni Ecclesiasticæ, executioni mandari Rotalis, vel litterarum apostolicarum; aut alio modo Judex, vel Princeps laicus apponit manus, & auxilium præstat; *ut in d. Alatrina*, in qua Clericus brachium Sæculare obtinuit pro capienda possessione Beneficii: aliàs enim irregularitatem non incurrerent, quia solus affectus recursus, nisi sequatur effectus, non punitur, ad tradita per Card. de Luc. *miscellan disc* 17. *n.* 9.

26 Item in eo, qui comitatur homicidam nam hic, licèt regularitèr, irregularitatem incurrat, regula procedit quando comitans, comitatur ad cædem patrandam, & paratus est opem ferre, licèt posteà actu non operetur, nec educat arma, quia ex sola ejus præsentia aggressor fit audacior ad occidendum, & sic dicitur aliquo modo influere in homicidium non autem quando comitans ignorat homicidam procedere ad occidendum, & alia de causa eum comitatur, & præsens invenitur homicidio, nam tunc, quia illud nec voluit, nec cooperator extitit, ex sola præsentia, vel ex eo solum, quod non impedivit, non efficitur irregularis, ut tradunt Navar

27 *consil* 7 *num.* 1 *&* 2 *& consil.* 23 *num* 2. *de homic* Bonaccin. *de irregular disput* 7. *qu.* 4. *punct* 8 *n* 36. Pirhing. *in jus can lib* 5. *tit* 12 *n* 41 *&* 42.

28 Item exemplificatur in eo, qui non occidit, neque fuit in culpa, sed veniam, vel absolutionem, aut dispensationem petiit ad cautelam, ex hoc enim non probatur, quod petens veniam, absolutionem, aut dispensationem, sit in culpa, vel excommunicatus, aut irregularis, seù impedimentum habeat, licèt si non peteret ad cautelam, sed simpliciter, præsumatur contrà petentem, *ut indubitatè ibique gloss. de homic Innoc. in c.* 2. *de ord. cognit n* 9 Graff. *dec aur par* 2 *lib.* 2. *c* 19 *n.* 57 & 58 Rot. coram Manzaned *dec* 148. *n* 9 Imò ex eo, quod quis fuit absolutus ab excommunicatione, non probetur fuisse excommunicatum, quia fuit forsan absolutus ad cautelam, tenet Lazar. *quæst canon* 4. *q* 16 *n.* 16 *in fin*

FOR-

FORMULARIUM LEGALE PRACTICUM
Fori Ecclesiastici.
PARS TERTIA.
TITULUS IV.
De Censuris in jure latis contra Moniales.

CUM de Censuris, quæ Clericos, & alios Viros Religiosos ligant, suprà actum sit, & congruum & cohærens est, ut de censuris, & inhabilitatibus, quæ fœminis Religiosis honores, & officia præpediunt, videamus; summatim tamen juxtà institutum operis.

De Excommunicatione §. I.

De excommunicat. contenta in Extravag. 1. de simon.

EXCOMMUN. I.

SUMMARIUM.

1 *Referuntur verba extravag. 1. de simon.*
2 *Referuntur interpretationes DD super intelligentia, & usu d. extravag. & n. 3. 4. & 5.*
6 *Bona Novitiæ nolentis profiteri, vel mortuæ ante professionem, sunt restituenda hæredi, non obstante contraria consuetudine.*

ADNOTATIONES.

1 A Devitandum simoniæ crimen, quod occasione ingressus in Religionem cum fidelium scandalo, & damno committebatur, *Urbanus IV* in hac extravag. (pœnis in jure statutis in suo robore relictis) districtius inhibuit Superioribus Monasteriorum, tàm marium, quàm mulierum per hæc verba — *ne tàm à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum Religiones, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus, seu loca, in eorundem personarum receptione, aut antè vel post illam, quoscunque pastus, prandia, seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seù quamvis piam aliam usum deputata, vel deputanda, directè, vel indirectè petere, vel exigere quoquomodo præsumant, &c. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes purè, & spontè, & plena liberalitate omnique pactione cessante dare, vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & domibus hujusmodi voluerint, cùm gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes, quàm accipientes hujusmodi, excommunicationis, si Capitulum, vel Conventus fuerit, suspensionis sententiis eo ipso decernimus subjacere, à quibus præterquàm in mortis articulo absolvi nequeant absque Sedis Apostolicæ licentia speciali.* Hæc ibi.

2 In interpretanda Constitutione hac, si essent attendenda DD modernorum dicta, hodiè otiosa penitùs redderetur: plures enim eorum dicunt, quod recipientes pro sustentatione ingressuri non incurrant,

rant censuram, & hos refert, & sequitur Bonac. *de excomm in particular dispu* 2. *punct* 29. *num* 4. alii autem dicunt, quod talis opinio potest salvari, quandò Monasterium est inops, prout vidimus suprà in *tit. de interdict form ult* alii dicunt, quod ad incurrendam hanc censuram, requiritur, ut datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingressu in Religionem, quos sequitur Pelizar. *de monial cap* 8. *num* 17 & tamen ex verbis extravag. suprà recitatis hoc non percipitur; quia Pontifex non dicit — *pro earundem personarum receptione*, prout necessarium esset, quod diceret, ad inducendam hanc causam finalem, sed dicit, quod nihil illorum, quæ ibi expressa fuerunt recipiatur — *in earundem personarum receptione* ex qua dictione inducitur, & indicatur tempus, & occasio potiùs, quàm causa finalis; adeo ut mens Legislatoris fuerit, quod nullo modo ex pacto, recipi possint prandia, dona, & jocalia occasione ingressus in Religionem, quamvis non reciperentur prò illius pretio, ut patet ad sensum; aliàs enim inutilis prorsus fuisset provisio extravagantis, & nihil amplius disponeret, quod jus commune disponit, *tot tit de simon.* alii dicunt quod censura non incurratur, nisi sequatur professio recepti, seù receptæ, & hos sequitur cum Bonaccina Barb *in hac extravag num* 3 & tamen Pontifex actum completum professionis non contemplavit, sed receptionis, ut patet ibi — *in earundem personarum receptione*, *aut ante*, *vel post illam*, & sic ad incurrendam hanc censuram sufficit, quod dona, & alia suprà prohibita, fuerint data, & recepta tempore ingressus, & acceptationis, & receptionis, qui est actus sub censura prohibitus, & in ea consummatus, ut ipse Bonac. sibi contrarius dixit in *censur bull Cœnæ disp* 2 *quæst* 2 *punct* 4 *num* 3 nec expectatur professio recepti, cum Censura hæc non maneat in suspenso, prout maneret cum absurdo, si assertum Barbosæ, & Bonaccinæ verum esset.

4 Alii demum laxiores ajunt, quod hæc Extravag. vel non fuit usu recepta, vel in desuetudinem abiit, & hos referunt, sed non sequuntur Bonacc *primo loco cit.* & Donat *prax rer regul tom* 4. *tract* 12 *qu.* 21 *num* 1 quod est assertum erroneum, & prorsus insubsistens; quia cum reperiatur inserta in Sexto Decretalium, & solemniter publicata, habet vim legis, & sententia contrà eam lata est ipso jure nulla, ut advertit Medic. *tom.* 1 *tit. de legib & stat par* 1 *quæst* 3 *nu.* 20 imò cum in *Constit* 40. *Alexandri Papæ VII.* & in Edictis *Innoc XI anno* 1676 & 1684 & *Innoc XII. anno* 1692 in Urbe publicatis, prohibeantur expressè monialibus ea omnia, quæ continentur in hac extravagante, sub pœnis privationum officiorum, vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrendis, videtur tacitè innovata.

5

6 Quare Ordinarii locorum in eorum Diœcesibus, curare debent exemplo Episcopi Urbis, & Orbis, quod moniales, servent dispositionem hujus extravagantis, & ad tollendos abusus, & removenda illicita, quæ turpe lucrum sapiunt, & modestiæ religiosæ adversantur, ipsi taxent expensas, quæ necessariæ sunt in receptione habitus, & tempore professionis, prout monent Gavant. *in verb monialium professio num.* 25 Tambur *de jur Abbatiss disp* 6 *quæst* 1 *n* 3 Donat *prax rer regul tom* 4 *tr* 12 *d quæst* 21 *n* 3 & ità cessabunt scandala, & pericula incursus censurarum.

Idem quod in casu egressus alicujus Novitiæ nolentis profiteri, vel intrà annum probationis decedentis, bona omnia, quæ tempore ingressus detulit, seù Dotem jam solutam sub pœna anathematis hæredibus Novitiæ restituantur, ut Concil Trident. jubet *c* 16 *sess* 25 *de regul* non obstante consuetudine, seù usu contrario non restituendi ut *S. Congr Concilii respondit Episcopo Eugubino* 26 *Nov.* 1650. *lib dec* 19. *pag* 94.

De excommunic. contenta in Clement attendentes de stat monac.

EXCOM. II.

SUMMARIUM.

1 *Referuntur verba* Clementinæ attendentes de stat monac

2 *Moniales impedientes munus Visitatio-*

tionis, excommunicationem ipso jure incurrant.

3 *Intellige sit prius fuerint monitæ ut desisterent.*

4 *Datur formula monitionis, & nu 5.*

6 *Moniales non desistentes ab impedimento, non sunt excommunicandæ collectivè, sed nominatim, cum clausula hic data.*

7 *Si omnes Moniales sint culpabiles, quomodo sint denunciandæ, ostenditur.*

ADNOTATIONES.

1 DE hac censura aliqua dicta sunt suprà in *tit de excom. ad form 37 § Si autem ageretur*: hic autem ibi prætermissa addenda erunt. Textus igitur in §. *Ultimo* hæc habet – *si quis vero Visitatores ipsos* (*idest Monialium*) *in præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum, nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursuros, privilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.*

2 Ex hac generali textus locutione, non tantum Viri cujuscunque conditionis Visitatores impedientes, sed & ipsæ moniales comprehenduntur, & pœnæ excommunicationis, si Visitatorum munus impediant subiiciuntur, ut tradunt communiter, Bonaccin *de censur in partic disp. 2 quæst 2 punct 4 num 8* Barb. *in d Clem. attendentes num 6* Pelizar *de monial c 8 num.* 19 Tambur *de jur. Abbatiss disp 14 quæst 8 n 4.*

3 Et licèt hæc censura sit latæ sententiæ, non tamen incurritur, statim ac fuerit oppositum Visitationi impedimentum; sed requiritur, quod Visitator prius moneat impedientes, ut desistant ab impedimento, qui si non desistant statim incurrunt, *glos. in dict clemen verb. impedire* Navar *in manual. cap. 27 num.* 140 Bonac *loco cit num 4.* Pelizar *de monial cap 10. q 11 num 81* Tambur *de jur Abbatiss disp 14 quæst. 8 n.* 3 monitio autem sic poterit concipi.

FORMULA MONITIONIS.

MOneantur infrascripti in termino peremptorio trium dierum, quorum primus eis assignatur ad desistendum ab impedimento præstito Visitationi Monasterii monialium N. & impedire cessandum: secundus, quatenus ab impedimento non cessent, ad dicendum causam quarè declarari, & denunciari non debeant excommunicati & tertius ad videndum contrà se ipsos decerni, & relaxari Cedulones, eis amplius non monitis.

N. Visitator.

N. Actuarius.

Monendi.

N. N.
N. N.
N. N.

Et generaliter omnes alii, quid impedimentum præstiterunt, vel ut daretur, consensum, aut auxilium dederunt.

Si impedientes Visitationem, Visitatori noti sint, eos moneat judicialiter, & specialiter ut suprà: at si certò sibi non constet, qui sint, sufficit, quod ante declaratoriam moneat generaliter per affixionem, ut volunt *glos & DD mox* suprà citati. si autem impedimentum proveniat ex parte Monialium, & moneri personaliter non sinant, monendæ erunt ad desistendum, & impedire cessandum, generali-

raliter monitione vernacula lingua concepta per affixionem ad Valvas Clausuræ.

6 Et si Visitator, quià Moniales impedire non cessant, cogatur ad declaratoriam devenire, non debet illas excommunicatas declarare collectivè, v. g. dicendo — *declarantur, & denunciantur excommunicatæ Moniales Monasterii N.* quia si ita declararet, peccaret in textum *c. romana de excom. in 6.* ubi sic dicitur — *in Universitatem, vel Collegium, proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit promulgetur.* Ideoquè illas tantum Moniales quas sibi constiterit esse culpabiles nominatim denunciare debebit, ut citatus textus precipit, & præscribit: at si dubitat rationabiliter præter nominatim expressas, adesse alias culpabiles, poterit addere in declaratoria, & in Cedulone hanc clausulam — *Nec non declarantur, & denunciantur excommunicatæ omnes, & singulæ aliæ Moniales quæ impedimentum, ut suprà Visitationi nostræ dederunt: vel ut ab aliis daretur consensum, consilium, & auxilium præstiterunt, & a Nobis monitæ illud removere, revocare, & mandatis nostris parere noluerunt.* Nam adhibita hac cautela, non contingit innocentes de Collegio excommunicari, ut docet Sayr *de censur. lib. 1. c. 8. n. 18.*

7 Quod si daretur casus, ut omnes Moniales Monasterii visitandi, essent culpabiles, & hoc Visitatori juridicè constaret, tunc posset fieri denunciatio excommunicationis hoc modo — *declarantur, & denunciantur excommunicatæ Abbatissa, Decanæ, & omnes aliæ Moniales Monasterii N. quæ mandatis nostris, imo verius Apostolicis rebellaverunt*, ut tenent Sayr *de censur. lib. 1. cap. 8. d. num. 18. in fin.* & alii ab eo allegati.

De excommunicat. contenta in c. 18. sess. 25. de regular. Concil. Trid.

EXCOM. III.

SUMMARIUM.

1 *Moniales, quæ dant suffragium scienter, ut recipiatur Puella, quæ coactè suscipit habitum, excommunicationem incurrunt.*

2 *Monialis, quæ auxilium, & favorem præstitit receptioni Puellæ coactæ, est ineligibilis ad officium Abbatissatus.*

3 *Monialis excommunicata denunciata, potest communicare cum aliis Monialibus in necessariis ad commune usum.*

4 *Monialis diffamata de auxilio, & cooperatione, pro receptione puellæ invitæ, coactæ, potest privari ab Episcopo ex informata conscientia, voce activa, & passiva.*

ADNOTATIONES.

1 SUb hac censura, de qua jam vidimus suprà in *tit. de excomm. ad form. 33.* comprehenduntur etiam Moniales: quia non solum anathemati subjiciuntur hi, qui cogunt Virgines, ad ingressum in Religionem, vel retrahunt ab illa, sed etiam alii, qui scienter consilium, auxilium, aut favorem dederunt: ac illi, qui scientes Virginem non spontè habitum suscipere, vel professionem emittere consensum, & auctoritatem interposuerunt, & hoc proprié cadit in moniales, quæ dant suffragium pro admissione, Tambur. *de jur. Abbatiss. disp. 3. quæst. 1. num. 8. 9. & 10.* Pelizar. *de Monial. cap. 8. quæst. 12. n. 20.*

Ut autem de actionibus, per quas talis excommunicatio incurrit, Moniales sint edoctæ, & de ea ignorantiam allegare non valeant, debet Ordinarius uti remedio, & cautela à me tradita, *tit. 1. cit. 21. ad for. 7.* Et si sibi judicialiter constet aliquam ex Monialibus hanc excommunica-

nicationem incurrisse, poterit illam ad exemplam denunciare Collegio Monialium, quià talis monialis est ineligibilis ad officium Abbatissatus ut dicit Passerin *de elect c 40 num 77* & per denunciationem non tollitur Superiorissæ libertas jubendi, nec aliis Monialibus, quin possint cum denunciata (præterquàm in Divinis) communicare in necessariis pertinentibus ad communem usum Communitatis, Sayr *de censur lib 2 c 14 num 18 & 21.* At si non *juridicè* de crimine, sed extrajudicialiter certitudine morali fama loquatur, tunc ex informata conscientia, & vigore facultatis Concilii, de qua suprà in *tit de suspens ad form. 6* eam à voce activa, & passiva suspendet, aliové modo omninò puniat quià peccatum grave est.

De excommunic contenta in c ut periculosa ne cleric vel monac in 6.

EXCOM. IV

SUMMARIUM

1 *Referuntur verba* c ut periculosa, ne cleric vel monac. in 6
2 *Omnes Religiosi, tàm mares, quàm fœminæ tenentur assiduè deferre habitum Religionis*
3 *Religiosus, vel Religiosa deponens habitum intrà claustra, licet peccet, non tamen excommunicationem incurrit*
4 *Religiosus, qui deponit habitum, ut ludat, fugiat, vel exeat à Claustro ad malum finem, vel illum occultat, an, & quando censuram textus incurrat, ostenditur*
5 *Religiosus, qui habet indultum transeundi ad aliam Religionem, non potest transire ad laxiorem*
6 *Superior Regularium, non potest concedere licentiam, ut Religiosus, habitum dimittat, vel occulte deferat*
7 *Ordinarii locorum, non debent concedere licentiam Monialibus, ut recreationis gratia, habitum deponant professionis.*

ADNOTATIONES.

1 IN hoc textu sic dicitur — *Ut periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quameumque Religionem tacitè, vel expressè professus, in scholis, vel alibi temerè habitum Religionis suæ dimittat, &c. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.*

2 Sub hac textus dispositione, & censura, comprehenduntur omnes Religiosi, sivè Viri, sive fœminæ, qui emiserunt tria vota substantialia in aliqua Religione approbata, ut inquit Passerin *de stat hom. tom. 3 quæst 189 art 8 inspect 3 num 320* Religiosus enim professus, tenetur portare assiduè habitum suæ professionis, & præsertim monialis, ut cavetur expressè in c *Sanctimonialis 24 dist 23 & in c vidua 20 qu 1* Donat *prax. rer regul to. 1. p 2 tr 6 qu 3.*

3 Ad hanc autem censuram incurrendam, non sufficit quælibet habitus dimissio, sed requiritur, quod sit temeraria, hoc est sinè *rationabili* causa, & apta ad periculosè vagandum extrà Claustra, ut ex relatis verbis textus percipitur, & advertit quoque Donat *loco mox citato q 6. & 9* Et hinc est, quod Religiosus, seu Religiosa, qui vel quæ habitum Religionis intrà Claustra dimittit, etiam sinè rationabili causa, licèt peccet, aut graviter, aut leviter, juxta facti circumstantias & possit juxtà statuta Ordinis puniri, non tamen excommunicationem incurrit, quià cessat periculum vagationis Donat *loco cit quæst 9* Passerin *de stat hom. tom 3 d. q 189 d art 8 insp 3 n 323*

4 Excusatur ulteriùs Religiosus Vir ab incursu hujus censuræ, si habitum dimittat ut saltet, aut ludat, vel ad majorem delectationem in malo ad breve tempus, item si dimittit habitum, ut fugiat & recurrat ad Superiorem, quandò est gravatus injustè non tamen excusaretur si dimitteret habitum religionis, & alium assumeret, ut posset occulte à Claustro egredi ad malum finem, etiamsi esset ad breve tempus, quia talis dimissio est apta ad pessime vagandum. vel si non dimitteret,

teret; temerè occultaret: nam licet occultatio physicè non sit dimissio habitus, tamen moraliter, & æquivalenter, & quantum ad effectum, quem lex prohibet, idem sunt habitum occultare, & dimittere, ut hæc probat *Passerin* suso calamo de mote, loco citato *num. 342. 348. & seqq. 5* Qui autem haberet Indultum transeundi ad aliam Religionem, non posset habitum primæ Religionis dimittere, & transire ad laxiorem contrà dispositionem Concilii *19. sess. 25.* aliàs ad hanc transiens nullitet taceret, ut censuit, *S. Congr. Concilii in Cajetana 24. Martii 1703.*

6 Quarè est notandum, quod cum habitus dimissio secundum se, & ex genere suo sit prohibita de *jure*, Superior Religionis, non potest directè dare licentiam Religiosis dimittendi habitum extrà Monasterium, quià Prælatus inferior Papa in jure communi non dispensat, Passerin *ibid. num. 358.* imò *Concil Trid. c. 19. sess. 25. de regular.* prohibet expresse, ne detur licentia cuiquam Regulari occultè ferendi habitum Religionis.

7 Et ex his quoque infertur, quod locorum Ordinarii, aliive Prælati Regulares, non debent dare licentiam explicitam Monialibus subjectis, tempore baccanalium dimittendi recreationis prætextu habitum Religiosum, & assumendi alium sæcularem præsertim Virilem, ut *S. Congr. Episc. rescripsit Episcopo Færrarien. 27. Aprilis 1604.* licet enim aliquandò tolerari possit, quod intrà Clausuram repræsentetur aliqua Historia Sacra, & quod Moniales in ea agant personam fictam, hæc tamen permitti debent rarò, & conniventer, non tamen approbatione speciali, & individua, prout dixi de licentia deferendi sclopum venatorium respectu ad Clericos.

De excommunic. contenta in Clem. 1. de sent. excom.

EXCOM. V.

De hac censura, quæ afficit etiam moniales interdictum violantes, ut dicit Pelizar. *de monial. c. 8. quæst. 14. n. 22.* actum fuit suprà *in tit. de excom. ad form.* 42. ideoque applicando activa passivis, ad ibi dicta recurre.

De excommunicat. contenta in Extravag. Pauli II. Ambitiosæ de reb. Eccles. non alienand.

EXCOM. VI.

SUMMARIUM.

1 *Referuntur verba* Extravag. ambitiosa de reb. Eccles. non alien.
2 *Censura* Extravag. ambitiosæ, *non effugitur prætextu non usus.*
3 *Dictio.* Si quis *masculinum, & fæmininum genus comprehendit.*
4 *Quæ dicuntur de Monachis, intelliguntur etiam de Monialibus, ubi materia æquè convenit Mulieribus Religiosis.*
5 *Moniales subsunt pœnis latis jure communi contra Regulares, aut Ecclesiasticos, nisi expressè excipiantur.*

ADNOTATIONES

1 Censura excommunic. contenta in hac extravag. fertur his verbis — *Si quis autem contra hujus nostræ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eisdem* (idest Ecclesiarum, & Monasteriorum) *quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio hujusmodi, nullius omninò sint roboris, vel momenti: & tam qui alienat, quam is, qui alienatas res, & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis curtat.*

2 De hac egi *per 2. tit. 14. ad form. 4.* ubi probatum remanet, quod ab illius incursu non excusat prætextus non usus extravagantis, & quod in praxi non absolvitur, nisi à Sede Apostolica, quamvis non sit reservata: quia hodiè alienantes non solum incurrunt hanc excommunicationem sed etiam aliam contentam in *c. 11. sess. 22. de refor. Concil. Trid.* quæ Papæ reservata est.

3 Hanc autem censuram incurrere etiam Moniales, si bona Monasterii alienent sine beneplacito, non dubitatur, tum quià

quia dicto illa -- *si quis* in dispositione legis contenta, masculinum, & fœmininum sexum comprehendit, Bon *de censur in commun disp 2 q 4 punct 2 n 3* Gaballin *ad Consil Egid lib 4 c 35 n 1* cum aliis pluribus apud Barb *dict 393 num 2* etiam si materia sit odiosa, & pœnalis, Fagnan *in c ut filii n 39 de fil presbyt* tùm quia, quæ dicuntur de monachis, intelligenda sunt etiam de monialibus, ubi materia æquè convenit mulieribus Religiosis, Fagnan *loc cit n 40 & 41* Peliz *de monial d c 8 q 18 n 27* Nicol *lucubr civil lib 3 tit r n 88* tùm demum quia Moniales subsunt pœnis indefinitè latis jure commum contrà Regulares, aut Ecclesiasticos, nisi expressè excipiantur, ut tradunt Graff *consil 22 num 2 3 4 de sent excom par 1*. ubi in specie de pœna excommunicationis, & alii quos refert, & sequitur Pelizar *d c 8 n 1 & 2* Ideoque ne Abbatissæ, & Capitula Monialium de hac censura ignorantiam allegare valeant, erunt in Synodo admonendæ.

De excommunicat ferenda contenta in c secundum instituta ne cler. vel monac

EXCOM VII

SUMMARIUM

1 *Moniales subduntur pœnis contrà Negociatores jure communi inflictis*
2 *Datur formula monitionis faciendæ contrà Moniales Negociatrices*
3 *Clerici, & Religiosi non solum per se ipsos negociari prohibentur, sed etiam per alios*
4 *Moniales Negociatrices, suaviter ad bonam frugem reduci debent, & ubi charitas non prodest, pœnis coercendæ sunt*
5 *Clerici, & Moniales moniti in Synodo, ut cessent, & abstineant ab illicitis negociationibus si non pareant, possunt puniri pœna comminata absque alia monitione*
6 *Ignorantia Constitutionis Synodalis in loco ubi fuit publicata, non est allegabilis.*

ADNOTATIONES.

1 DE Censuris, & pœnis infligendis contra Clericos sæculares, & Regulares Negociatores, & quibus etiam Moniales subjiciuntur, Pelizar *d cap 8 n 31* egimus supra in *tit de suspens ad form 8* Quare si hæ vacent illicitæ negociationi, erunt monendæ, prout ibi notavi

2 *Ad se abstinendum à negociatione illicita sub pœna privationis Veli, nec non vocis activæ, & passivæ, & aliis arbitrio, juxta dispositionem Sacrorum Canonum*, & si Negociatrix sit Abbatissa, erit admonenda sub pœna *suspensionis, & depositionis ab Officio* Quod si monitæ ab illicita negociatione non desistant, erunt gradatim puniendæ, scilicet, primo loco voce, secundo loco velo, & Eucharistia privandæ, & tertio loco etiam excommunicandæ. & hoc non solum quando per se ipsas negociantur, sed etiam quando hoc faciunt per alios, quia Clericis, & Religiosis prohibetur, ut nec per alios possint negociari, ut colligitur ex *cap consequens dist 88* quem perpendi loco suprà citato,

3 & advertit etiam contrariis rejectis, Passerin *de stat hom tom 2 quæst 187 art 2 num 210* ubi firmat, culpam incurrere Religiosum, qui negociatur per alium, & in eo habere locum pœnas, quæ in Negociatorem contumaces latæ sunt per sacros canones

4 Antequam tamen Moniales negociatrices publicè puniantur, adhibenda erunt remedia suaviora, idest hortationes, & monita Patrum Spiritualium, & si ad cor redire velint, & peccati veniam humiliter exposcant, Ordinarius paternum aperiat sinum, viamque ad pœnitentiam sternat faciliorem. at ubi charitas Pastoralis non prodest, non parcat abscissio, ut monet Leo Papa *in cap illud sane 24. quæst 3*

5 Providè igitur Ordinarius agendo, moneat in Synodo tam Clericos, quam Moniales, ut abstineant ab exercitiis, & negociationibus illicitis sub pœna suspensionis à Divinis, & privationis vocis activæ, & passivæ respectivè, & aliis arbitrio; tale enim statutum in hac deli-

cti

&c. specie, habet vim trinæ monitionis, ut probant relati à Passerin *de stat. hom. tom 2. q 187 art 2 num 224. vers Prælatus enim* ideoque si Synodo non parerent, posset absque alia monitione contrà delinquentes procedere, & eos punire, cum ignorantia 6 Synodalis statuti non sit allegabilis, dum in loco fuerit publicatum, Graff *dec. aur. par 1 lib 4. c 9. n 15* Tusch. *litt. I. concl 20. num 22.*

De excommunicat. contenta in c. si quis suadente Diabolo 17 quæst 4.

EXCOM. VIII.

SUMMARIUM.

1 *Moniales se invicem, vel Conversas, vel Clericos percutientes, censuram Canonis, si quis suadente 17. quæst 4 incurrunt.*

2 *Moniales incursæ in censuram d. canonis, ab Episcopo absolvuntur, quamvis percussio sit enormis.*

3 *Monialis, quæ passa est se violari, si procuret abortum, an censuram canonis, si quis suadente incurrat, ostenditur, & n 5.*

4 *Clericus, qui animo irato, & injuriosè percutit se ipsum dict. censuram incurrit.*

ADNOTATIONES.

1 De hac censura actum fuit suprà in *tit de excomm. ad form 1* in quam moniales se invicem, vel Conversas, aut Clericos percutientes incurrunt quia sub nomine Monachi comprehenduntur ad hunc effectum omnes Religiosi utriusque sexus, etiamsi adhuc sint Novitii, *c non est de sent. excom & c. Religioso 21 § Quamvis eod tit in 6.* Bellett. *disq. cleric par 2. de favor cler can § 1 num. 31. & 35.* Pi-2 rhing *in jus can lib 5 tit 39 num 49 & 50.* possunt tamen præmissis salutaribus pœnitentiis magis, & minùs gravibus juxta percussionis qualitatem, ab Episcopo absolvi. etiamsi percussio esset enormis, *c de monialibus 33 de sent excom* Beller. *loco cit § 3 n 4* ubi facultatem hanc ampliat ad Moniales exemptas.

Dubium hic oriri potest, scilicet, an 3 Monialis, quæ se violari passa est, & postea potione pharmaci, aut scissione venæ, procurat proprium concepti fœtus abortum, in excommunicationem hujus canonis incidat? Pelizar super dubium, hoc refert in *dict cap 8 num 34 vers adde* sententiam *Cajetani* putantis, non incurrere, & aliorum DD. qui contrariam sententiam affirmativam sustinent, quam ipse vocat probabiliorem. Ego autem teneo, quod opinio *Cajetani* possit sustine-4 ri quia licèt Clericus, qui animo irato, & injuriosè percutit se ipsum, hanc excommunicationem incurrat, ut de magis communi volunt Barbos *in c contingit 36. de sentent excomm.* Bellet *disquis cler de favo cler can § 1 num 14.* Bonac. *de censur in commun disput 2 quæst 4 punct 2. num 7* adhuc tamen in isto casu talis manuum in se ipsam injectio, non videtur temeraria, & injuriosa, cum non provenlat ex ira, vel tædio vitæ, ut requirunt DD citati, sed fit ad defensionem proprii honoris, ad vitandam infamiam. Quare sicuti pro defensione vitæ licitum est clericum aggressorem repercutere, & etiam occidere sine incursu excommunicationis, ut suprà suo loco probatum fuit ità ad tuendum honorem, qui est defendendus sicut vita, ut ait Medic *tom. 2. tract de Opusc opusc 3 num 19* poterit Monialis venam scindere, & fœtum etiam animatum, qui honorem vult tollere, interficere absque excommunicationis hujus canonis incursu (quidquid sit de peccato, quod certum est incurra. & quidquid sit an etiam Censuram contentam in Bulla Sixti V 87 incurrat, de qua affirmat Graff. *dec aur par 1 lib 5 cap 63 num 18,*) quia infamia propria in hac re gravi æquiparantur morti, & præponitur cuicumque præcepto juris positivi. Medic. *ibid n 19. & de regular. jur par 2 reg 1 num 50* & in pandecto Nicol. *lucubr. can. lib 5 tit 39 num. 253. limit. 22.*

De

De excommunic. contensa in Bulla Pii V. 8. § Decori Bullar. tom 2. pag. 185.

EXCOM. IX.

SUMMARIUM.

1 *Moniales egredientes clausuram injuste, excommunicationem Papæ reservatam incurrunt.*

2 *Qui recipiunt, & comitantur Moniales egressas, an, & quando excusentur ab incursu censurarum, ostenditur.*

3 *Publica egressio Monialium à clausura à solo Papa, occulta verò ab Episcopo absolvitur.*

4 *Ordinarii locorum in quibus aliis casibus præter expressos in Bulla Pii V. concedere possint licentiam egressus à clausura, ostenditur.*

ADNOTATIONES.

1 Moniales indebitè egredientes Clausuram propriI Monasterii, non solùm ipso facto absque alia Judicis declaratione incurrunt excommunicationem Papæ reservatam in hac Constitutione, sed etiam ejus vigore, remanent privatæ Dignitatibus, Officiis, & administrationibus, quæ anteà obtinebant, & fiunt inhabiles ad obtinenda, quinimmo iisdem pœnis subjeciuntur Episcopi, & alii Prælati Regulares, qui sinè justa causa ibi expres-2 sa, dant licentiam Monialibus exeundi, nec non ii, qui Moniales injustè egressas comitantur, aut recipiunt, quamvis quo ad hos Bonaccin. *de clausur. quæst. 1 pun. 4. num. 5* teneat, quod hanc censuram non incurrant, si causa urbanitatis, vel amicitiæ, vel honoris, vel consanguinitatis, Monialem illicitè egressam, vel recipiunt, vel comitantur, dummodò illius delicto non faveant, & Bonaccin. sequitur Pelizzar *de Monial. cap. 3 sect. 2 num. 76* & favet quodammodò Donat *prax. rer. regul. tom. 4 tract. 4 quæst. 8 num. 13* ubi sic ait: *tamen excipiuntur personæ, quæ illas recipiunt, ob urgentem necessitatem, vel comitantur ad bonum finem, nempè, ut ea-rum honori, & castitati consulant, aut hortentur redire, quia sic recipientes non peccant, nec dicuntur cooperari peccato prædictarum, &c. Nam quamvis Hæreticorum receptores, & fautores sint excommunicati, excommunicatione Bullæ Cœnæ, excipiuntur tamen, qui hæreticos recipiunt non ut hæreticos, sed ut amicos, vel cognatos, aut ut egentes vitæ subsidiis, ut mirificè dicit Cajetan. &c. quod si habet locum in peccato hæresis, quod extat peccatorum omnium gravissimum, quanto magis debet procedere in casu de quo agitur, &c.* quamquam Navar. *in Commentar. de regular. num. 31.* illos tantùm excuset, qui illas reciperent, aut comitarentur in extrema vel gravi necessitate.

3 Quandò violatio Clausuræ, sivè egressio Monialium est publica, nemo præter Papam, vel habentem ab eo facultatem ab hac excommunicatione absolvere potest, Bonaccin. *loc. cit. puncl. 5 num. 1* si verò egressio esset occulta, Episcopus vigore facultatis sibi à Concilio Trident. *sess. 24 c. 6* tributæ posset absolvere, Donat *tom. 4. tract. 4 d. quæst. 8 num. 7* ubi dat concordantes. Fagn. tamen *in c. dilectus de temp. ordinat. n. 32 & 33* testatur, Sac. Congreg. declarasse hanc facultatem Episcopo fuisse ablatam, etiam in casu occulto, & *in c. quoniam num. 30 de constit.* & idem tenet Gallemart. *collect. in Concil. cap. 6 sess. 24 de reform. num. 7 ver. fin.* Passerin *de elect. c. 26 num. 35*

4 An autem licentia egressus possit Monialibus ab Ordinario concedi, non solùm in casibus in hac Constitut. expressis, scilicet, magni incendii, lepræ, aut Epidemiæ, sed etiam aliis casibus, in quibus militat eadem ratio, jam dixi *par. 1 tit. 7 ad form. 1 num. 4 & par. 2 tit. 15 ad form. 15 num. 15.* ubi ex responsione Sac. Congreg. Episcop. & Regular. ostenditur, quod sub morbo, & nomine Epidemiæ intelligi debet alius quicunque morbus popularis contagiosus. Quod autem possit licentia ab Ordinario justè concedi in casu ingruentis belli, si justè timeatur de communi bono Sanctimonialium, vel ingentis alluvionis, tenet Donat. *loco cit. tom. 4 tract. 4. quæst. 2 num. 11.* à quo non dissentit Fagnan. *in cap. recolentes num. 54 de stat. Monach.* ubi sic inquit.

In primo casu dumtaxat Bulla Urb IV non corrigitur per d Bullam Pii V videlicet quando superveniret inevitabilis, & periculosa necessitas, sicut exustionis ignis (qui casus est hodie exceptus in Extravag Pii V) & incursus hostilis, & consimilis Quod intellige dummodò necessitas sit extrema, & egrediantur saltem authoritate Episcopi, si ulteriorem dilationem res non patiatur, quid enim si Monasterium aquarum inundatione mergeretur, aut irreparabilis totius Monasterii ruina proxima immineret; expectanda nè esset licentia ab Urbe, an potius succurrendum Monialibus pereuntibus? Ad hoc c exiit, qui seminat, § Porro de verb signif lib 6 ibi — Nec ipsis fratribus jure poli in extremæ necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa, præcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta sed extra hunc casum, translatio monialium ab uno, ad aliud Monasterium fieri non potest, nisi authoritate Apostolica Hæc Fagnan.

De excommunic contenta in c indemnitatibus, § Postremò de elect in 6.

EXCOM. X.

SUMMARIUM

1 *Qui præsident electioni Monialium, tanquam Officiales, si non abstinent ab iis, ex quibus discordiæ oriri solent excommunicationem incurrunt.*

ADNOTATIONES.

1 Mulieres Religiosæ, quæ Clausuram non servant, si vocatæ ad eligendas Moniales in Electionibus, non abstinent ab iis, ex quibus discordiæ oriri, vel ortæ nutriri possunt circa ipsas electiones, excommunicationem incurrunt eo ipso, ut notat *gloss marginalis in d § Postremò*, Bonaccin *de censur ext bull cœn disp 2 q 2 pun 5 n 4* Et hinc est, quod alii vocati ad hortandum, si oppositum faciant, non incurrunt, quia textus intelligitur de his, qui præsident electioni, tanquam officiales illius, nimirum ut Scrutatores, Notarii vel testes, ut contrà Bonaccin loco citato tenet Passerin *de elect c 40 n 29.*

De Suspensionibus.

§. II.

De suspensione contenta in Extravag. 1. de simon.

SUSP. I.

SUMMARIUM.

1 *Capitulum Monialium agens contra dispositionem Extravag 1 de simon incurrit suspensionem eo ipso ab omni actu capitulari communi.*

ADNOTATIONES.

1 Diximus supra in tit. præcedenti § 2 quod Moniales particulares exigentes, & recipientes ab ingredientibus Religionem directè, vel indirectè prandia, pecunias, jocalia, aut alia etiam ad usum pium deputata, incurrunt excommunicationem contentam in hac extravaganti, modò dico, quod Capitulum ipsarum Monialium agens contra dispositionem ejusdem Constitutionis, suspensionem impropriè dictam, hoc est privationem (quæ est reservata) ab omni actu, & officio Capitulari communi, & quod administrationem Ecclesiasticam requirit, eo ipso incurrit, prout tradit Barbos. *in dict extravag num 8.* An autem talis pœna hodie vigeat, & incurratur, faciunt ad hoc, quæ ibidem dicta sunt de excommunicatione.

De

De suspensione contenta in c. 17 sess 25. de regular. Concil Trident

SUSP. II.

SUMMARIUM.

1 *Abbatissa tenetur certiorare Episcopum per mensem ante de professione emittenda Novitiæ, alias suspensionem ab officio incurrit, quamvis sit exempta, & aliis pœnis puniri potest*

Abbatissa, quæ consensum præstat depositis dotium fictis, suspendi potest ab officio ibi.

Episcopus ex causa, potest pœnas canonum augere ibi

2 *Certioratio debet fieri Episcopo, non autem ejus Vicario, nisi sit absens, vel hoc ignoranter fiat & num. 3*

Vicarius generalis Episcopi, non potest explorare voluntatem Puellarum, quæ ad habitum, vel professionem admittuntur, nisi Episcopo impedito vel absente ibid

3 *Vicarius non potest explere ea, quæ sunt commissa Ordinario per nomen appellativum* Episcopi

4 *Electio Abbatissæ tempore Sedis vacantis, notificanda est Vicario Capituli*

5 *Vicarius Capituli longè excellit Vicarium Episcopi.*

ADNOTATIONES.

1 Abbatissa, sivè Priorissa, sivè Præfecta Monasterii Monialium, tenetur per mensem antè, certiorem facere Episcopum, de professione emittenda à Novitiis; quod si non fecerit, quamdiù Episcopo videbitur suspensionem ab officio incurrit, ex dispositione Concilii in *d. c. 17* Quarè ad officium ordinarii pertinet de hoc admonere, non solùm Abbatissas Monasteriorum sibi subjectorum, sed etiam exemptorum; & Regularibus subjectorum, prout monui *p. 2. tit 13 ad form* 5. quæ si sua monita spernerent, & Virgines ad habitum, & Novitias ad professionem admitterent eo non certiorato, censuris, & aliis juris remediis, non tantum Abbatissas exemptas, sed & earum Superiores posset coercere, non obstantibus exemptionibus, & privilegiis, Barb. *in sum. decis Apostolic. collect 5 num 23* Gallemart *collect. in Concil in d. c. 17 sess 25 de regular num. 10. circa fin* & probant Decreta à me *d. par 2. loco citato num 11.* allegata. Hanc suspensionem (inhærendo Decretis generalibus S. Congr Episc. & regul. quæ prohibent in receptione Novitiæ ad habitum, fieri depositum Dotis verbale, seu confessionatum) posset Episcopus extendere ad Abbatissas, quæ scienter præstant præsentiam, & consensum hujusmodi depositis fictis, non realibus, & effectivis, *c fin de transact* potest enim Episcopus canonem adjuvando, pœnam adjungere *glos in clem ne romani de elect* Fagn *in c irrefragabili § Ceterum num 21. de offic ordin* Decreta autem id prohibentia referuntur à Nicol *in Flosc in verb depositum.*

2 Quid si Abbatissæ, & Superiorissæ exemptæ, non Episcopum in Diæcesi præsentem, sed ejus Vicarium generalem certiorarent, nunquid Concilio satisfacerent? Et videtur dicendum, quod non: quia Concilium Episcopum nominatim, non autem Ordinarium expressit & per hoc videtur in exploratione voluntatis professuræ illius industriam elegisse, & ideò Vicarius Generalis nec cum speciali mandato potest explorationem voluntatis Puellæ habitum regularem suscipere aut professionem emittere volentis, facere nisi Episcopo impedito, vel absente, ut jam pluribus auctoritatibus allegatis probavi *p. 1 tit 1 ad form c n 46* quibus nunc addo Barb *alleg 54. n 88 & alleg 100 nu 8* Pelizar. *de monial c 3 num 2.* Ventrigl *in prax p. 2 adnot 14. § 1 num 53* quidquid dicat sinè auctoritate, in contrarium Ciarlin *contr 194 num. 10 & 20.*

3 Imò etsi Vicarius veniat appellatione Ordinarii, non tamen potest explere ea, quæ non veniunt sub generali mandato, sed indigent speciali, ut dixit Rot coram Coccin *decis 608 n 3* & sic multò minùs poterit exequi ea sinè mandato, quæ

R 2 com-

commissa sunt Ordinario per nomen appellativum *Episcopi*, ut advertit Bass *bievarg. lit R, n 63 § 2.* Fateor tamen, quod si Abbatissa, sivè Superior exemptus hoc non faceret de industria, sed ex ignorantia, & bona fide, sine dolo, & fraude, essent excusandi: sicut si Episcopus esset extrà Diœcesim, non solum possent, sed tenerentur denunciare electionem Abbatissæ Vic. Generali, Pasqualig *ad contr de Franc par 1 num.728 in fin* Passerin *de elect c 40. num. 15.* ubi amphat hoc faciendum esse, etiam tempore Sedis vacantis, & Vicario Capituli notificandam, qui longè excellit Vicarium Episcopi, Graff *decis aur p 2 additam ad p 2. c.10. num.5.* Card de Luc. *de canonic disc. 33 num 6.*

De suspensione contenta in Clem 1. de reb. Eccles non alien.

SUSP. III.

SUMMARIUM.

1 *Abbatissa concedens alicui ad tempus jura, vel bona Monasterii, suspensionem ab officio incurrit eo ipso, nisi necessitas illam excuset.*

2 *Suspensus ab officio a jure, intelligitur suspensus non tantùm ab officio ordinis, sed etiam jurisdictionis.*

ADNOTATIONES.

1 Abbatissa, sivè Prælata Monasterii Monialium concedens alicui ad vitam, seù ad certum tempus jura, vel bona Monasterii, præter pœnas extravag. *Ambitiosæ*, vigore hujus Clementinæ suspensionem ab officio, ipso facto incurrit, nisi necessitas, aut evidens utilitas Monasterii, & consensus Capituli Monialium eam excusaret. Nam licèt Clementina loquatur de Religiosis viris, tamen cum prohibitio sit generalis ibi — *ne quis Religiosus* comprehenduntur, tam Superiores mares, quàm fœminæ, per ea, quæ jam diximus suprà: præsertim cum materia, quæ sub tali pœna prohibetur, sit communis etiam Monialibus, & ne respectu fœminæ censura suspensionis ab officio in Clementina inflicta sit inutilis, debet nomine officii intelligi non tantùm officium ordinis (quod non potest in ea cadere) quàm jurisdictionis, ut tradunt Bonac *de suspens. disp 3 pun 5 § 4. n 5 & tom.3 de susp in particul disp 3 qu 4 pun 15 n 8.* Pelizar. *de monial c 8 q 26. n 37.*

De suspensione contenta in cap non solum, & cap constitutionem de regular. in 6.

SUSP. IV.

SUMMARIUM.

1 *Regulares mendicantes, tam mares, quàm fœminæ, admittentes aliquem ad professionem antè completum annum probationis, a receptione aliorum sunt ipso jure suspensi, & num. 2.*

3 *Concilium Trid. pœnas à jure statutas non tollit*

Episcopus Moniales in hanc suspensionem incursas absolvit ibid

4 *Præcedentia inter Moniales, quomodò sit regulanda, ostenditur.*

ADNOTATIONES.

1 Regulares mendicantes, qui aliquem antè completum annum probationis ad professionem recipiunt, a receptione professionis aliorum sunt ipso jure suspensi, aliis pœnis puniendi, prout statuitur in *d. c. non solum*. Constitutio extensa ad omnes ordines mendicantes in *d. c. constitutionem*, comprehendit etiam Moniales, ut volunt, Bonacin *de susp. in partic. disp 3. quæst 8 punct 3 num. 13* Pelizar. *d. cap 8 num 38.* Quarè si moniales horum

2 ordinum aliquam Novitiam antè annum completum probationis scienter ad professionem reciperent, tàm Capitulum, quàm omnes Moniales particulares, ipso facto à receptione aliarum Mulierum ad professionem essent suspensæ, & si factum esset præsumptuosum, possent, imò deberent aliqua alia pœna puniri, ut in textu disponitur ibi — *quod si fortè contrà hanc nostram prohibitionem quemquam recipere*

pea-

præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit nullatenus esse vestro Ordini alligatum, vosque receptione quarumlibet ad professionem ejusdem Ordinis fore ipso facto suspensas, & insuper pœnæ subjiciendos.

3 Hæc autem pœna suspensionis à receptione aliorum, ablata non fuit à Concil. Trid. *sess. 25. c. 5.* ubi professio antè annum probationis emissa irritatur, quia Concilium alias pœnas à jure statutas non tollit, & d. text. in *d. c. non solum*, non respicit tantùm validitatem actus, quàm factum, ut advertit Bonac. *loc. cit. nu. 19.* potest tamen episcopus ab hac suspensione Moniales subditas absolvere, & ad actus receptionis reintegrare, Bonac. *ibid. n. 18.*

4 Et hic nota, quod præcedentia inter Moniales, non regulatur à die suscepti habitus, sed à die validæ professionis, quatenus autem duæ insimul eodem instanti professionem emitterent, quæ prius ad habitum admissa fuit præcedere debet, & si eodem tempore ambæ ad habitum admissæ fuissent, data etiam professionis paritate, quæ prius acceptata fuit præcedet, *S. Cong. Episc. in Patavina 1608. & in Nolana 26. Junii 1615. & S. Congr. Concil. 13. Martii 1648.*

De suspensione contenta in Bulla Gregor. XIII. Exposcit, Bullar. tom. 2. pag. 463.

SUSP. V.

SUMMARIUM.

1 *Abbatissatus officium est triennale.*
2 *Episcopus non potest prorogare gubernium Abbatissæ, neque sub alio nomine donec nova Abbatissa eligatur, & rejicitur* Pasqualig.
3 *Abbatissatus officium potest esse annale, vel biennale, & tunc Abbatissa reeligi potest, donec triennium compleatur.*
4 *Bulla Gregorii XIII. non habet locum in electione Abbatissæ, quæ fit per institutionem, præsentationem, seu nominationem, neque extra Italiam & num. 5.*
6 *An Constitutio Gregorii XIII. sit servanda in Conservatoriis, & aliis Collegiis Virginum non habentibus clausuram, examinatur.*
7 *Ordinarius dispensat, ut Superiorissa Conservatorii possit reeligi ad aliud triennium.*

ADNOTATIONES.

1 Abbatissæ, sivè Monasteriorum Monialium Præfectæ, quæ olim in Italia erant perpetuæ, hodiè vigore hujus Constitutionis sunt triennales, adeò ut statim expirato triennio, remaneant ab officio suspensæ, & omni prorsus careant auctoritate, & nisi transacto alio triennio reeligi non possint, sub pœna nullitatis, & irritationis.

2 Hoc guberni triennium, Episcopus non potest prorogare, *S. Congr. Episc. in Adrien. 13. Febr. 1615.* neque Abbatissam post finitum gubernium, sub alio nomine Monasterio præficere, donec nova Abbatissa eligatur, ut dixi *par. 1. tit. 11. ad form. 22. nu. 12.* quia ita providendo faceret contrà Bullam, in qua sic dicitur: *elapso triennio suis officiis perfunctæ præesse desinant, ac à regimine, & administratione Monasterii per triennium à die finitæ administrationis abstineant, &c. Quod si secus a quoquam quavis auctoritate fuerit attentatum, electionem, & præfectionem hujusmodi, ac omnia, & singula, quæ inde sequentur, irrita, nulla, & inania fore &c.* sed donec nova Abbatissa eligatur, præsidentia datur Seniori, ut probant Decreta in *d. par. 1. allegata*, Donat. *prax. tom. 4. tr. 7. q. 27. n. 3.* quidquid dicat in contrarium Pasqualig. *ad contr. de Franc. p. 1. n. 675.*

3 Hæc autem Constitutio prohibet gubernium Abbatissarum protrahi ultra triennium, non tamen, quod non possint esse annuales, vel biennales juxta Religionum statuta, Gavant. *manual. Episc. verb. monialium offical. electionum 22.* Tambur. *de jur. Abbatiss. disp. 30. q. 1. n. 10.* Pelizar. *de Monial. c. 7. num. 46.* quæ poterunt post annum, vel post biennium reeligi, quousque gubernium triennale compleant, ut vult Pasqualig. *ad Lauret. de Franc. contr. p. 1. num. 677.*

R 3 Item

4 Item non habet locum in electione Abbatissæ, quæ fit per institutionem, præsentationem, sivè nominationem, quià, qui ex privilegio, aut ex lege fundationis Monasterii, hanc facultatem habet, potest eam perpetuò, vel ad tempus longius præsentare etiam in Italia, Barb. *de jur Eccles lib 2 c 46 nu* 37 Donat. *prax rer reg tom 4. tr 7 q 23 num* 1 Card de Luc *suprà Concil dis 37 n* 20.

5 Neque locum obtinet extra Italiam, nec minùs in Conservatoriis, & Domibus piis virginum, & Mulierum collegialiter viventium, in quibus clausura non servatur, ut respondit Navar *cons 7 de stat monac per tot* ubi loquitur de Ven Domo Oblatarum Turris speculorum Urbis.

6 Verumtamen, licet sententia Navarri, inspecto Constitutionis tenore vera sit, ex quo in ea strictè de Monialibus S. Benedicti, Cisterciensium, Carthusiensium, & aliorum ordinum, sermo sit: tamen cum in *c indemnitatibus § Supradicta de elect. in 6* dicatur, quod quæ statuta sunt ibi circa electionem Abbatissæ, & Priorissæ Monialium, servari debeant etiam in Domibus & Collegiis Mulierum, & oblatarum in quibus vota solemnia religionis non emittuntur, ut ibi – *supradicta siquidem, ne dum in Monasteriis, in quibus sunt Moniales viventes sub aliqua ex religionibus approbatis sed etiam in illis ubi sunt juxta quorundam Provinciarum consuetudinem Mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in Sæcularibus Ecclesiis Canonicis sæculares volumus per omnia observari* certum videtur, quod nisi statutum fundationis obstet, vigore dispositionis juris d Constitutio ad Congregationes Mulierum Oblatarum, sivè Tertiariarum sit extendenda, & in earum electionibus observanda, prout jam declaravit *S Congr Epis* ut testantur Pasqualig. *loco supra citato nu* 671 Nicol *in fusc verb. Conservatorium n* 3 & pro indubitato de jure tenet Passerin *de*

7 *elect cap 40 num* 30. At in his potest Ordinarius dispensare, ut Superiorissa valeat confirmari, & reelegi ad aliud triennium, Nicol. *loco citato*.

De suspensione contenta in Constit. Greg. XV Inscrutabili Bullar tom 4.

SUSP VI.

SUMMARIUM.

1 *Electio Abbatissæ in Monasteriis Regularibus subjectis, si fiat sinè præsidentia Episcopi, an, & quando sit valida, vel invalida, ostenditur. & n 2 & 3*

Superiores Regulares, qui ad electionem Abbatissæ processerunt, non expectato Episcopo, possunt puniri, ibi.

4 *Datur formula declarationis animi Episcopi, super præsidentia electionis Abbatissarum exemptarum.*

5 *Constitutio Synodalis in rebus specialiter Ordinario commissis, ligat etiam Regulares.*

6 *Electio Abbatissæ per vota non secreta, nulla est, quamvis hoc contingat ex ignorantia, & adducitur pro limitatione doctrina Sperelli*

7 *Electio Abbatissæ nulla est, quandò electa non habet requisita Concilii vel est corrupta, illegitime nata, excommunicata, suspensa, aut interdicta, quamvis tolerata.*

8 *Electio facta per scrutinium auriculare, dicitur Secreta*

9 *Electio facta coram simplicibus testibus, & non coram scrutatoribus est nulla.*

Scrutatores obligantur ad secretum. ibi

10 *Electio Abbatissæ in Monasteriis Regularibus subjectis, prorogari, fieri, & confirmari non debet sine consensu Episcopi*

Abbatissa canonicè electa, si officium sibi impositum acceptare recusat, potest censuris cogi ad acceptandum ibid

ADNOTATIONES.

1 HÆC Constitutio fuit à me data per extensum cum declaratio-ni-

ribus nonnullorum dubiorum desuper emanaris, *par. 1. in Appendic. pag.* 305. Præter autem ibi notata ex ea oritur, quod postquam Episcopus declaraverit velle uti potestate hic sibi tributa; Regulares non possint in Monasteriis Monialium ipsis subjectis Abbatissas, seù Præfectas eligere, nisi prius ipse, de tempore electionis fuerit monitus, ideoquè si Abbatissa eligeretur absquè præsentia, & assistentia Episcopi, sivè ejus delegati, tanquam nulliter electa remaneret suspensa, si credimus Nicolio *in floss. verb. Abbatissa num.* 4. quem bona fide sequitur Lantusc. *theatr. regular. eod. verb. num.* 8. & eos non reprobat Pignatell. *consult.* 120. *n.* 4. *tom.* 8.

2 At si veritatem inquirimus, debemus decere, quod electio Abbatissæ in Monasteriis Regularibus subjectis taliter facta, sit quidem valida, sed possit ab Episcopo spreto, nulla (si velit) declarari, ut melius observat Pallerin. *de elect. cap.* 40 *num.* 20 Superiores autem, qui Episcopo non monito, aut tempore determinato non 3 expectato, ad electionem processerunt, possunt puniri, ut declaravit S. Congreg. Concilii, in *Bullar. tom.* 4 *par.* 102. & hoc dicit Decretum, quod malè pro se allegat Nicolius, ut videri potest in meo citato codice in *Appendic. pag.* 308. & hoc quoquè firmant Barb. *de jur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 45 *num.* 34 Gavant. *in manual. verb. Monialium officiales num.* 13. Donat. *prax. tom.* 4. *tract.* 7 *quæst.* 10 *num.* 3 & alii ab eis allegati. Cæterum in hac Bulla nullum adest verbum, seù clausula, ex quo, seù qua valeat inferri ad nullitatem electionis Abbatissæ factæ sinè præsidentia Episcopi, sed solùm datur ei potestas facultativa per se, vel per alium præsidendi, si velit, & ideò requiritur animi declaratio, quæ modo sequenti vel simili concipi poterit.

Animi declaratio in Synodo facienda.

„ Volentes nos uti facultate nobis in „ hac parte attributa à Constit. San. me. „ Gregor. XV *Inscrutabili*, interessendi, „ & præsidendi electionibus Abbatissa- 4 „ rum, Priorissarum, Præfectarum, „ vel Præpositarum Monasteriorum Mo- „ nialium, jurisdictioni Superiorum Re- „ gularium subjectarum: hac nostra Con- „ stitutione declaramus velle per nos ip- „ sos, vel per alium à nobis delegandum „ interesse, & præsidere quoties casus „ eligendi evenerit, electioni Abbatissa- „ rum, & Superiorissarum Monasterio- „ rum Monialium, gubernio Regula- „ rium exemptorum subjectarum hujus „ nostræ Diœcesis, ideircò monemus, & „ interpellamus Superiores Regulares „ omnes pro tempore, nè ad electionem „ ad Abbatissarum, & Superiorissarum „ quocunque nomine appellentur, deve- „ niant, nisi priùs nobis, & successoribus „ nostris die electionis significato, sub pœ- „ nis censurarum, & aliis arbitrio.

5 Hæc animi declaratio, si fiat in Synodo (quæ in re speciali ter Ordinario commissâ obligat, & ligat etiam Regulares, ut tradunt Ricc. *in prax. par.* 4 *resol.* 380. *num.* 5 Donat. *prax. rer. regul. tom.* 1 *par.* 2. *tract.* 13 *quæst.* 25 *num.* 6) habet vim specialis monitionis: si verò in Synodo factam fuisse, non reperiatur, alio modo legitimo Superioribus Regularium notificanda erit.

6 Nulla autem esset Abbatissæ electio, tam in Monasteriis Regularibus subjectis, quam in aliis, si eligeretur per vota non secreta, quamvis hoc contingeret ex ignorantia; in qua nullitate, nec Superiores, Regulares, nec Episcopus dispensat Barbos. *de jur. Eccles. lib.* 1. *c.* 165 *nu.* 6 Gavant. *in manual. verb. Monialium Officiales in addit. num.* 1. Passerin. *de elect. cap.* 40 *num.* 12 & alii quos cumulat Spereil. *dec.* 161 *n.* 1. *& seq. per tot.* qui tamen in sequenti *dec.* 162 post longam dissertationem *nu.* 67 per doctrinam *Innoc. in cap. quod sicut* 28 *sub num.* 8 *in fin. de elect.* concludit, quod electio nulla ob non servatas solemnitates juris positivi ex eligentium, & electæ inscitia, teneat in foro conscientiæ, adeò ut electa non teneatur ultroneè dimittere Prælaturam, & quod possit in officio annuente Superiore remanere, ubi nulla fraus, vel dolus intercessit, & nulla alia Monialium oppositio, nec contradictio, prout accidit in casu, super quo scripsit, quæ doctrina poterit in praxi tutè sequi, dummodò in casu hoc contingibi-

li, concurrant circumstantiæ hic supra mox expressæ, & recensitæ

7 Nulla quoque esset electio Superioris, si fieret de Moniali non habente qualitates, & requisita Concilii Trid. vel esset illegitime nata, vel corrupta (de quibus dicam infrà) vel excommunicata, suspensa, aut interdicta, quamvis tolerata, nam hæ omnes sunt ineligibiles, nisi Papa, aut Sac. Cong. dispenset, & nisi censura, absolutione tollatur, ut latè ostendit Passerin. *de elect. cap. 40 à nu. 40 ad 78* Bonacin. *de excomm. disp. 2 quæst. 2 punct. 4 nu. 1 & 3*

8 Electio secreta dicitur non solum illa, quæ juxtà Statuta Ordinum Monialium fit per schedulas, sed etiam illa, quæ fit per scrutinium auriculare, juxtà Decretum Concilii Trid. *sess. 25 cap. 7 de regul. ibi - is vero, qui electioni præest, clausura Monasterii non ingrediatur, sed ante Cancellorum fenestellam, vota singularum audiat, vel accipiat*, Hoc autem secretum auriculare scrutinium, non frangitur, quandò Episcopus, vel alius Superior, assumit, & adjungit sibi duos, vel tres Socios, qui Vota Monialium excipiant, ut communiter DD. tradunt, quos tacito nomine refert, & sequitur Passerin. *de elect. d. cap. 40 n. 12* Sperell. *d. dec. 161 nu. 2* Card. de Luc. *supra Concil. d. dec. 37 n. 10*

9 Verum est tamen, quod hi, quos Superiores Monialium sibi asciscunt, adhibendi sunt non tanquam simplices testes, sed tanquam Scrutatores, qui obligentur, & teneantur ad secretum, qui enim Vota audit non tanquam Scrutator, sed ut testis, potest illa manifestare, nec tenetur sigillo Scrutationis & ideò scrutinium coram simplicibus testibus factum, tanquam non secretum nullum esset, nec posset à Superiore sanari, ut advertit Pasqualig. *ad Lauret. de Franc. contr. par. 1 nu. 687* Donat. *in prax. tom. 4. tract. 7 quæst. 10. num. 5* ubi quod isti Scrutatores in electione Abbatissæ facienda à Prælato Regulari cum assistentia, & præsidentia Episcopi, sint necessarii, alioquin electio ipsa sit nulla.

10 Quod si post duo scrutinia, electio Abbatissæ in Monasteriis Regularibus subjectis, non sortiatur, tunc Prælatus Regularis consulto Episcopo præsidente, terminum assignare debebit Monialibus ad concordandum, quo elapso si non concordaverint, ipse Superior, approbante tamen Episcopo, ad deputationem Abbatissæ sibi benevisæ, poterit devenire. Dixi Episcopo approbante, quià ipse præsidet tanquam auctoritatem habens, & ejus munus est electionem dirigere per modum Superioris, adeò ut electio sine ejus consensu, prorogari, fieri, & confirmari non debeat, ut bene observat Passerin. *in sæpè citato cap. 40. num. 17 & 18* At si canonicè electa nollet officium sibi impositum acceptare, posset cogi etiam sub censuris ad acceptandum, nisi renuens assignaret rationabilem causam refutationis, Donat. *prax. rer. regul. tom. 2 tract. 8 n. 2.* quià Religiosi non habent velle, nec nolle nisi dependenter à Prælatis.

De

De Interdictio.

§. III.

De Interdicto contento in c. Episcopor. in 6.

INTERD. I.

SVMMARIVM.

1 *Moniales admittentes in eorum Ecclesias publice excommunicatos, vel Interdictum violantes, ipso facto ab ingressu Ecclesiæ interioris sunt interdictæ & n 2*

3 *Si major pars Monialium Monasterii esset culpabilis, eorum Ecclesia interdici deberet*

4 *Moniales admittentes, & permittentes in eorum Ecclesiis, inhonesta, & indecentia, vel ritus, & ceremonias contra rubricas, Interdicto puniri possunt, & n 5*

6 *Moniales in nocte Nativitatis Dominicæ, unica Missâ contentæ esse debent*

Enarrantur Mysteria trium missarum, quæ celebrantur in Nativitate Domini.

7 *Omnis Sacerdos potest de jure unam missam celebrare in Nocte Nativitatis Domini.*

ADNOTATIONES

1 DE hac censura jam vidimus supra in *titulo 3. de interdicto ad form. t.* cui subjacent etiam Moniales, si aliquam ex actionibus prohibitam in hoc textu facerent, v.g. celebrare faciendo in eorum Ecclesia, sita in loco interdicto, aut in ea admittendo ad Divina officia publicè excommunicatos, vel interdictos nam textus generaliter loquitur de omnibus Religiosis quantumcumque exemptis, adeoque etiam Moniales comprehendit, quæ propriè, & verè sunt Religiosæ, Bonacin *de interdict. in partic. disp. 4. quæst. 2 punct. 6 num 9.* Pelizar *de monial. d. cap. 8 num 40* Quarè si modo jam dicto, vel alio, interdictum generale locale, sivè Apostolica, sivè Ordinaria auctoritate, publicatum, violaverint ipso facto erunt ab ingressu propriæ Ecclesiæ interioris interdictæ, quam ingredi non poterunt, ad audienda divina officia, imò neque ad orandum ut vult Pelizar *loco mox cit. d. nu. 40.*

2

3 Hoc tamen intelligi debet de illis Monialibus, quæ culpabiles sunt, quas Ordinarius in hanc censuram incursas denunciabit. Si autem major pars Monialium Monasterii esset culpabilis, tunc præter denunciationem incursus interdicti personalis, interdici etiam deberet specialiter illorum Ecclesia, prout dictum fuit supra de Religiosis maribus, & hoc quamvis moniales essent jurisdictioni Regularium subjectæ, per ea, quæ ibi firmavi possunt enim Regulares, & alii exempti cogi pœna censurarum, ad observandum interdictum in loco publicatum, ut præter ibi allegata respondit Sac. Congr. Concilii *in Indiarum 17 Decembr. 1650 lib. 20. dec. pag. 97*

4 Possent quoque Moniales etiam exemptæ Censura interdicti personalis, vel localis specialis Ecclesiæ, ab Ordinario puniri, si permitterent, & introducerent in eorum Ecclesiis, tam tempore festivitatum, & divinorum celebratione, quam alio tempore, indecentia vel canerent, vel canere fecerent in eis res lascivas, & inhonestas vel ritus, & ceremonias sacras, in rubricis Missalis, & Breviarii romani præscriptas, mutarent, & confunderent vel deinde horis insolitis Missas facerent celebrare, & ab Ordinario super reformatione prædictorum monitæ, non se corrigerent, & e- 5

men-

mendarent, error enim, cui non resistitur, approbari videtur, *extravag 1. Io. XXII ne sed. vac* & hoc jure faciet vigore Decreti Concilii Trid. *de evitan. in celebr. miss sess 22* prout ità declarasse Sac Congreg. Concilii supra eumdem textum, refert Gallemart *ibi vers ult & in Vercellen 21 Martii 1643* quod decretum retuli *par 2 tit 13 ad form. 2.num.43* Quare ne prædicta eveniant, & non committantur in Ecclesiis Monialium etiam exemptarum, in Synodo (quæ vim habet specialis monitionis) prohibenda erunt, monendique Cappellani, nè in nocte Nativitatis D N celebrent in Monialium Ecclesiis plusquam unicam missam circà mediam noctem, nec ibi fidelibus Eucharistiam ministrent d hora sub pœna suspensionis, & interdicti, juxta Decretum Sac. Congregat. Rit quod dedi *tom 2 pag 160.*

Et hic pro instructione populi est notandum, quod tres missæ, quæ celebrantur in Nativitate Domini plura continent Mysteria

Prima celebratur in media nocte, ad designandam æternam Nativitatem ex Patre, quæ Nobis occulta est.

Secunda celebratur in diluculò propter Spiritualem Nativitatem, qua Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris

Tertia celebratur hora tertia, propter temporalem visibilemque in carne Nativitatem; Graff *decis aur part 1 lib. 2. cap 40.*

Item.

Prima cantatur in nocte ad repræsentandum statum illum, qui fuit ante legem quandò omnes erant in tenebris: unde dicitur in Missa hæc Prophetia— *populus qui ambulabat in tenebris*

Secunda, quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege veteri, in qua incipiebant homines in parte scire Christum, sed non bene

Tertia dicitur in die, per quam designatur tempus gratiæ, scilicet præsens, unde dicitur — *Puer natus est nobis, glos. in cap. nocte de consecr. dist 1.*

Item.

Prima dicitur in media nocte in memoriam Christi Nativitatis

Secunda in Aurora, in qua fuit à Pastoribus adoratus

Tertia dicitur hora tertiæ, in memoriam manifestationis, omnibus factæ, juxtà Telesphori Papæ (qui celebrationem trium missarum instituit) intentionem *c. nocte 48 de consecr. dist 1.*

Item.

Prima dicitur in nocte ad significandum, quod Christus natus est pro illis, qui vixerunt in tenebris legis naturalis.

Secunda dicitur in diluculo ad significandum, quod Christus natus est, pro illis, qui vixerunt in lege scripta.

Tertia celebratur ad significandum, quod Christus nascitur, pro illis, qui sunt in lege Evangelica, quæ lucem clarissimam habet unde versus

Quarum prima tibi tempus, quo lege carebant,
Altera dat Moisen, designat tertia Christum.

De jure omnes Sacerdotes possunt dicere unam Missam in d. die Nativitatis de nocte, & alias duas post lucem, Navar. *de celebr Missar consil. 1. lib 3* quem sequitur Bonaccin. *de Sacr Eucharist disput. 4. qu. ult punct 9 num. 6.*

De

De Irregularitatibus, seù inhabilitatibus.

§. I V.

De Irregularitate contenta in c. fin. de fil. presbyter.

IRREGUL. I.

SUMMARIUM

1 *Abbatissatus est Dignitas*
2 *Monialis illegitima non potest eligi in Abbatissam, & n 4.*
3 *Qui promovetur ad honores, debet esse de legitimo matrimonio natus.*
5 *Monialis, quæ habet in Sæculo matrem inhonestam, non debet eligi in Abbatissam.*

ADNOTATIONES.

1 Dicitur in hoc textu, quod illegitimè nati, non promoveantur ad Dignitates sine dispensatione Apostolica, quæ prohibitio, licèt respiciat Viros promovendos ad Ordines, nihilominus quodammodò trahitur (quamvis impropriè) etiam ad promotionem Mulierum Religiosarum, quæ eliguntur ad prelaturam Monasterii, nam Abbatissatus est Dignitas, ut habetur in *c. indemnitatibus § Verum de elect. in 6.* & ideo Moniales illegitimæ sine dispensatione Apostolica ad illam eligi non possunt, & si eligantur, confirmandæ non sunt, ut
2 monet *glos. in d. c. indemnitatibus verb canonica* quia, qui promovetur ad honores, vel regimen spirituale animarum
3 decet, quod sit de legitimo matrimonio natus, ut dicit *glos. in c. cum inunctis ver matrimonio de elect.*

4 Et quamquam non desint DD qui teneant, quod Monialis illegitima possit eligi in Abbatissam absque Papæ dispensatione, ex quo nullus canon in jure reperiatur, qui ob defectum natalium inhabilitet, & irregulares faciat Moniales ad Abbatissatum, seù Prioratum, & pœnæ non sint extendendæ, quos refetunt Pelizar *d c 8 num. 43.* Donat *in prax tom 4 tract 7 quæst 37 n 1 & seqq* & ita quoque olim tenuerit *S. Congr Episcop.* ut in Decretis à me relatis *par 1 tit 11 ad form 22 nu. 23.* tamen seclusis Religionum privilegiis, verior sententia est quod sinè dispensatione non eligatur, prout auctoritate antiquorum Canon statum aliorumvè jurium, & contrariis rejectis, plenè probat Fagn *in c ut filii à nu 38 ad nu 60. de fil presbyt* & eam sequuntur Donat. *d quæst 37 nu 9 & seqq* Lauret. de Franc *contr par 1 n 689. ibique* Pasqualig. Passerin *de elect d c 40 n 43* ubi affirmat, quod hæc semper fuit constans opinio S. Congr. & plura Decreta allegat recentiora, & hanc sententiam di-
5 cit absolutè verum, Riec *collect 3716* ubi ampliat in ea Moniali, quæ habet Matrem in sæculo inhonestam.

De irregularitate contenta in c. Juvenculas 20. quæst 1.

IRREGUL. II.

SUMMARIUM.

1 *Viduæ, & aliæ Mulieres corruptæ si profiteantur in Religione ad munus Abbatissatus, sine dispensatione non assumuntur, nisi corruptio, esset occulta & n 2. & 3.*
4 *Monialis Bigama non eligitur in Abbatissam.*
5 *Declara quando est corrupta, secus si non sit corrupta.*
6 *Abbatissa si sit excommunicata tolerata potest recipere Novitias ad habitum.*
7 *Amplia in Monialibus excommunicatis, quæ validè votum dant in receptione Novitiæ.*

8 *Abba-*

8 *Abbatissa publice excommunicata, non potest recipere Novitias ad Religionem, & redditur ratio.*

9 *Abbatissa canonice electa, præcipit Monialibus in virtute Sanctæ obedientiæ.*

10 *Ei ex commissione majora præcepta imponit.*

11 *Abbatissa ex privilegio, vel Consuetudine præscripta potest habere jurisdictionem in Clericos.*

12 *Non potest prædicare, neque administrationem bonorum absolutam habet & n. 13.*

14 *Dat facultatem Monialibus retinendi minuta, non autem superflua, & num. 15.*

16 *Superior non potest facere Religiosos proprietarios.*

17 *Mulier major excommunicata denunciata, validè contrahit & nu. 18.*

19 *Contractus Mulieris innixus falsæ causæ, corruit per remotionem consensus.*

ADNOTATIONES.

1 Ex hoc textu, in quo prohibetur, quod non eligantur Abbatissæ, nisi sint Virgines, colligunt DD. quod Viduæ, & aliæ Mulieres corruptæ, si recipiantur in Monasterium ad professionem, eligi deindè non possint ad dictum munus sine dispensatione Papæ, vel saltem Sac. Congregat. ut tradunt aliis pluribus allegatis Donat. *loc. citato quæst.* 38 *num.* 1 Pelizar. *de monial. d. cap.* 8 *num.* 45 Corrad. *prax. disp. lib.* 6 *cap.* 1 *num.* 47 & ita respondit S. *Congr. Episc. in Cassanen.* 29 *Jan.* 1583 & *in Sarzanen.* 15 *Iulii* 1616 Barb. *in sum. decis. Apost. collect.* 725 *num.* 4.

2 Et quamvis Barb. *in dict. cap. juvenculas*, conetur ostendere, quod hæc opinio nullo jure probetur, & quod contraria sententia, quam ipse amplectitur nempè, quod Vidua, aut alia Mulier non Virgo possit eligi in Abbatissam absque ulla dispensatione, sit verior, & idem sustineant Portell. & alii; tamen ut dicit Donat. *loc. cit.* inutiliter fatigantur, cum in praxi prima opinio, quæ habet pro se Decreta Congreg. servetur, de qua testatur Corrad. suprà allegat.

3 Est tamen verum, quod si corruptio Monialis electæ non Virginis esset secreta, & occulta, electioni non obstaret, & electa renunciare non teneretur, quia nemo tenetur se prodere, & turpitudinem suam manifestare, præsertim cum hic non agatur de censura, nec de vera Irregularitate, ut observat Pasqualig. *ad Franc. contr. part.* 1. *num.* 693 Pac. Jord. *elucubr. tom.* 1 *lib.* 5 *tit.* 6 *num.* 18 ubi agens de benedictione Abbatissæ dicit, quod corruptio occulta non præbet impedimentum electioni, & benedictioni, & pro certo tenet Passerin. *de elect. dict. cap.* 40. *num.* 52.

4 Illud autem quod dicitur de Vidua locum habet in Moniali Bigama corrupta, cui à fortiori applicantur, quæ de illa dicta sunt: sicut enim Viri Bigami, non sunt Prælatorum, & Dignitatum capaces, ita nec Mulieres Bigamæ, Gavant. *in manual. verb. Monialium Officiales num.* 4. ubi ex Majol. *de irregularit. lib.* 1 *cap.* 29 *num.* 12 hoc ampliat ad Monialem filiam scænici, vel Histrionis, Donat. *loc. citat. quæst.* 39 *num.* 2 & 2 Passerin. *de elect. d. cap.* 40. *num.* 54. ubi, quòd Monialis Bigama excludatur ab electione ratione corruptionis, non verò ratione irregularitatis, cujus Mulier est incapax, 5 unde si daretur casus, quod Monialis Bigama non esset corrupta, non haberet impedimentum, quin sine dispensatione eligi posset, & hoc est quod dicunt etiam Tambur. *de jur. Abbatiss. disput.* 18 *quæst.* 13 Pasqualig. ad Franc. *controv. part.* 1. *num.* 696.

6 Porrò, quod diximus supra de Moniali innodata censura excommunicationis, scilicet hanc validè non posse eligi in Abbatissam, etiamsi sit tolerata, non verificatur in canonicè electa, & posteà censura irretita, quoad exercitium Superioritatis activæ, hæc enim si non sit declarata, seù denunciata, potest validè admittere ad professionem Novitias, quia professio nihil aliud est, nisi quidam contractus inter profitentem, & Religionem admittentem, qui ab excommunicato fieri non prohibetur, 7 & hinc oritur quod Moniales suffraganees, etiamsi essent

sent rite excommunicatae (quicquid sit de earum peccato) validè suffragium ferrent in Novitiae admissione, quia istius receptio, non est actus canonicae electionis, sed unius personae, vitae, & morum approbatio. Secus verò si Abbatissa esset publicè declarata, quia recipere quempiam in Religionem, & religioni incorporare, & Contractus ratione publici Officii celebrare sunt actus jurisdictionales, qui invalidè exercentur ab excommunicato declarato, validè autem à tolerato, & per consequens admissio esset irrita, ut haec ex Portell. docet. Donat. *in prax rer reg tom. 4 q 26 per tot tract 12. Sayr. de censur lib 2 c. 9 num 13.*

9 Abbatissa autem, seu Monialium Praefecta, quae nullum canonicum impedimentum habet, postquam sit juridicè electa, potest praecipere Monialibus in virtute sanctae obedientiae non potestate jurisdictionis, quam non obtinet, sed potestate dominativa spirituali, quam ex vi voti tradunt Moniales, quae ideò eidem obedire tenentur, ut contrariis rejectis firmat Passerin *de stat hom tom 2 q 186 art 8 n 91 & seqq* & concordat Donat *in prax tom 4. tract 17 quaest 32.* etiamsi praeceptum Abbatissae esset contrà pactum, in receptione, & professione initum Donat. *d. tom 4. tract 8. quaest 19 per tot.* Ex commissione autem Praelati Superioris potest exercere majorem potestatem, quam de

10 jure non habet: & praecepta Monialibus majora imponere spiritualia, quibus parere tenentur, Graff *dec aur par 2. lib 4. c. 5 num 3.*

11 Et quamquam Mulieri sit interdicta potestas ferendi censuras Barb. *in c dilecta de major & obed num. 5* nihilominus Abbatissa ratione Dignitatis, quam habet, ex privilegio potest jurisdictionem habere, Provisores nominare ad suspendendum, & excommunicandum, Clericos Beneficiis providere, & instituere, Ricc. *in prax par 2 resol 285 per tot* Bellet. *disq cler par. 1. de discip cler §. 8 num. 19 & 20.* Passerin. *loco cit. num 89 post medium*, & quod posset habere jurisdictionem in Clericos, etiam jure consuetudinis legitimè praescriptae, tenet Pirhing *in jus can lib 5 tit 31. & 34. ver mirandum tertio.*

12 Non tamen potest praedicare, nisi hortando, nam Mulier quamvis sit docta, & sancta non debet docere, *c Mulier de consecr dist 4.* quia inquit Apostolus *2. ad Tim 3* Mulieres semper discunt & nunquam ad scientiam veritatis perveniunt.

13 Itidem licèt Abbatissae de jure communi habeant liberam administrationem honorum Monasterii, & Contractus facere valeant, adhibito consilio Capituli Monialium, ut probat text. in *c continebatur, de his quae fiunt a praelat. glos. in c dilecta de major. & obed.* Donat. *prax. rer regul tom. 4 tract 8 quaest. 18 per tot* tamen talis administratio non est absoluta, sed ferè in omnibus Monasteriis saltem Italiae, habet relationem maximè in rebus momenti, ad Episcopum, vel Praelatum, cui subsunt, quorum consensus regulariter exigitur, nisi aliud ferat Consuetudo, aut Constitutio Monasterii, Tambur *de jur abbatis disp. 32 quaest 13* Pelizar. *de monial c 10 num. 146*

14 Et licèt Abbatissa possit etiam licentiam dare Monialibus retinendi peculium, & redditus ipsis concessos, hoc tamen intelligitur de quantitate discreta v. g. si dat facultatem Moniali expendendi scutum unum pro singulo mense pro minutis juxta declarationem factam à *Clem. VIII. anno* 1602 quam refert Quarant. *in summ. Bullar verb Monasteria Monialium post num 31* Si enim licentiam daret ad superfluos sumptus, peccaret

15 mortaliter Donat. *d. tom. 4. tract 53 quaest 36 num 3* Contractus, qui vigore talis licentiae esset initus, posset per Superiores irritari, Pelizar *de monial c. 4. num 131* Quoniam nullus Superior potest facere Moniales proprietarias, quales

16 sunt hae, quae de rebus in usum proprium assignatis disponunt, in usum non necessarium, vel aliorum favorem, ut habetur in Decretis pro reformatione Monialium Neapoli, & Salerni emanat. anno 1592 quae refert Donat. *prax tom 2. tract 3 quaest 5* in quibus tales contractus nullius roboris declarantur, Cherubin *in summ. bullar. ad Const. Benedicti XII. 3. Schol 1.*

17 Haec autem inhabilitas ad contrahendum,

dam, quæ modo jam dicto cadit in Abbatissis, & Monialibus, non reperitur in Mulieribus sæcularibus, quamvis excommunicatis; quia cum Contractus ab excommunicato etiam denunciato gestus tanquam à privata, sit validus, ut firmant Sayr *de censur lib 2 d. c 9 num. 12* & alii ab eo allegati, nullum aliud habent ad hoc impedimentum, nam Mulier major, præscindendo à Constitutione Marchiæ, vel particularibus statutis, potest liberè, & validè contrahere sine ulla solemnitate, ut dixit Rot. coram Merlin. *dec 601 num. 15 & coram Dunozzete jun dec 608 num. 7* Add. ad Pamphil. *decis. 112 num. 14* dummodo causa expressa in contractu sit vera, si enim inveniretur falsa, ex hac falsitate contractus corrueret per remotionem consensus, eidem falsæ causæ innixi, prout easdem Rot. tenuit in *Narnien. Cambii 18 Iunii 1683 coram Roudinino*.

De irregularitate contenta in c quicunque § Heretici de heret. in 6.

IRREG. III.

SUMMARIUM.

1 *Monialis filia heretici, est inhabilis absque dispensatione ad officium Abbatissatus.*
2 *Et regula extenditur ad primum, & secundum gradum ex linea Paterna, ex Materna verò ad primum tantum.*
3 *Amplia ut regula comprehendat filios natos tam ante crimen, quam post crimen, & tam masculos, quam fœminas, & n 4*
5 *Limitatur regula in filiis heretici ad fidem conversi, qui capaces sunt officiorum, & Dignitatum.*
6 *Monialis orta ex maculato genere Iudæorum, vel Maurorum, an, & quando possit eligi in Abbatissam, ostenditur & n 7 & 8*
9 *Indultum concessum Regularibus, extenditur ad Moniales ejusdem Ordinis, etiam in materia stricta.*
Indulgentia concessa Regularibus, extenditur ad Moniales, etiamsi sint Ordinario subjectæ ibi.

ADNOTATIONES.

Disponitur in hoc textu, quod filii hæreticorum usquè ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum Beneficium, seu Officium publicum admittantur, ex quo proinde sequi videtur, quod Monialis filia hæretici sit inhabilis absque dispensatione ad Officium Abbatissatus, prout tradit Passer in *de elect c 25 q 9 n 74* & magis præcisè *40. n 55*. 1

Hæc autem regula ex citato textu desumpta, comprehendit primum, & secundum gradum per Paternam lineam; per lineam verò Maternam, non se extendit, nisi ad primum gradum, ut *ex glos in figuratione casus in c statutum eod.* ut docet Passer in *ibid n 2.* & comprehendit filios natos tam ante crimen, quam post crimen, ut de veriori testatur Cherubin *in summ. bullar par 1 ad Const Honorii IV 2 schol 1.* & tam Masculos, quam fœminas, quia ut alibi supra ostensum fuit, in hac subjecta materia, quamvis odiosa, & pœnali, sub nomine & appellatione filiorum, filias continere communior sententia tenet, ut in terminis pœnæ filiis hæreticorum à jure impositæ tradit Barb *appellat. 99 n 54 & 55* 2 3 4

Verum est tamen, quod regula prædicta procedit, in filiis hæreticorum non credentium, si enim hæretici redeant ad fidem, vel parati sunt illam recipere, & reconcilientur Ecclesiæ, eorum filii sunt capaces Beneficiorum, Dignitatum, & Officiorum, ut habetur in *Const. Alex. IV. 12 § 12 & Honorii IV Const 2. § 2 Bullar tom 1 par 90 & pag 125* quas approbavit Bonif. VIII. *in d. c statutum* ubi Passerin *num 3.* 5

Si autem Monialis, non ex Patre, nec Matre hæreticis, sed ex alio maculato genere Judæorum, aut Maurorum ortum haberet, & descenderet, si cæteræ ei non deessent qualitates, posset eligi in Abbatissam, seù Priorissam, prout volunt Tamburin. *de jur. Abbat. disp 28. quæst. 14 nu 1 & 2* Pelizar. *de Monial c 8 n 48* quia, ut ipsi aiunt, nullum ex hoc 6

ortur

oritur impedimentum, quin jure eligi non valeat, imò Tamburin. inquit hoc procedere, & verum esse, etiamsi Religio Constitutionem Pontificiam habeat (prout plures Religiones habere asserit) qua prohibeatur, quod descendentes ex dicto maculato genere non admittantur ad Prælaturas, & Dignitates Religionis, tum ex eo, quod Constitutiones hujusmodi loquentes de Viris, tanquam odiosæ non extendantur ad fœminas, tum ex eo, quod Abbatissatus, & Prioratus Monialium, non sint Prælaturæ habentes ullam jurisdictionem, & huic ampliationi, videtur quodammodo adhærere, Passeri *in dict. cap. 40. num. 55 de elect.* ubi, quod nisi adsit consuetudo contraria, talis Constitutio sit odiosa, & de facili non extendenda, maximè in puncto hujus quæstionis, in quo aliquo modo præjudicet fidei, & dignitati baptismi, ut filia innocens puniatur propter infidelitatem Parentum.

8 At oppositum tenent Pasqualig. *ad cursor. Lauret. de Franch. p. 1. n. 662.* ubi probabilius putat, quod Constitutiones Pauli IV. Pro Ordine fratrum Minorum, & aliorum Pontificum aliis Ordinibus concessis, quibus cavetur, ne ex dicto maculato genere professi, admittantur ad Prælaturas, & dignitates Religionis comprehendant, & servandæ sint etiam quoad Moniales eorundem Ordinum; tum ex eo quia in hac materia indifferenter, & in qua eadem militat ratio, masculinum concipiat fœmininum, ut de aliis similibus Indultis tradit quoque Donat. *prax. rer. regular. tom. 4. tract. 2. quæst. 12.* Et de concessione Indulgentiarum (quæ est dispensatio strictè interpretanda, ut ait Navar. *cons. 55 num. 3. & cons. 38. num. 1. de pœnit. remiss. lib. 5.*) facta favore Regularium, quod extendatur ad Moniales ejusdem Ordinis, quamvis sint Ordinario subjectæ, docent Pelizar. *de Monial. cap. 9 num. 40. & 41.* Nicol. *in flosc. in verb. indulgentia num. 8.* & adest clara Constitutio Pauli V. 21 § 18. Bullar. *tom. 3 pag. 203.* Ex quod Constitutio Papæ, quæ fit respectu Religionis, & potest convenire Monachis, & Clericis regularibus, liget Regulares utriusque sexus, docet Donat. *de regular. tom. 3 quæst. 102 num. 4.* Undè hæc secunda opinio Pasqualig ex suprà deductis jure verior, mihi magis arridet. & sic poterit talis Monialis elige in Abbatissam, quoties in Religione, in qua professa est, non adsit statutum, sivè Constitutio, quæ excludat à Superioritate descendentes ex maculato genere.

9 Et hæc de Censuris, quæ ad institutum, & complementum totius Operis formularis opportuna esse censui, sub censura Sanctæ Matris Catholicæ Ecclesiæ, dicta sint satis, ad laudem, & gloriam Patris, qui est generans, Filii, qui est genitus, & Spiritus Sancti, qui est amborum nexus, amor amborum, & amborum charitas.

APPEN-

APPENDICE
ALLA TERZA PARTE
DEL FORMULARIO
LEGALE PRATTICO
Del Foro Ecclesiastico.

Delle Lettere Pastorali.

1 SOno frequenti le occasioni, nelle quali per eccitare i Fedeli, ò alla pietà, e divozione per l'acquisto dell'indulgenze, ò all'esercizio delle buone opere per ajuto, e soccorso de' poveri, e luoghi pii, ò alla penitenza per sospendere, e tener lontano i gastighi dovuti a' peccati commessi, ò per impetrare da Dio con i digiuni, & orazioni, la serenità del Cielo, ò le pioggie, ò la preservazione de' frutti della terra, ò dalla peste, ò da terremoti, ò dalla guerra alla Patria, & alla Christianità, ò pure per altre urgenze, e bisogni della Diocesi, ò della Chiesa universale: deve il buon Vescovo scrivere, e publicare a' suoi Popoli lettere Pastorali, & oratorie, delle quali si è parlato nella *parte seconda al titolo 15*.

2 La prima però è quella, che nasce dalla promozione al Vescovato: imperoche seguita, che sia la consecrazione, deve l'eletto, con lettera Pastorale diretta al Clero, e Popolo delle Città, e Diocesi, partecipare la sua elezione, e far precorrere in quella i veri sentimenti del suo animo, e la cognizione, ch'egli hà del gravissimo peso, & oblighi, che hà assunti, accioche i sudditi si preparino à riceverlo, e colle loro orazioni, l'ajutino à portarlo. L'esemplare, e formola di questa lettera può essere la seguente.

N. N. Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Civitatis N.

Venerabilibus Fratribus, & dilectis filiis Clero, & Populo Civitatis, & Diœcesis, salutem in Domino sempiternam.

Jerem. 6. Ps. 62. Conc. Trid. Sess. 6. c. 5. Isa. 5. Eccles. 7. Sap. 1. Psal. 118. Apoc. 3. Ps. 10.

1 *CHristi Redemptoris Nostri in Terra Vicarius vocavit me in partem sollicitudinis suæ, constituens me hodie Sponsum, & Custodem Ecclesiæ N. & Speculatorem super muros ejus. Terret me onus, Angelicis quippe humeris formidandum, & anima mea turbata est valde a sonitu illius Propheticæ vocis, quæ pulsat in auribus meis* — Judicium durissimum his, qui præsunt, fiet. *Veruntamen quia Cathedram honoris non quæsibi, neque cor meum me reprehendit: Deus qui humiliat, & exaltat, & sua providen-*

tia

tia attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, inclinavit cor meum ad faciendas justificationes ejus, quia viæ ejus justa, & vera sunt, inquiens ipse, qui intrat per Ostium in ovile Pastor est ovium. *Veniam igitur ad vos in charitate, & spiritu mansuetudinis, non ut præsim, sed ut prosim, in fide non ficta, quærens non quæ vestra, sed quæ sunt Jesu Christi, cui servio, & in quo gloriabor, & fiduciam habebo, & non in carne, cum scriptum sit:* qui confidit in illo non minorabitur: *& per Prophetam suum dicat* ego Dominus, super quo non confundentur, qui expectant eum. *Charitas Christi foras mittit timorem, omnia sperat, omnia possibilia ducit, & cum Apostolo clamat* omnia possum in eo, qui me confortat. *Veniam cogitans cogitationes pacis, in qua salutatio mea est. Pax itaque vobis fratres, & filii dilectissimi his, qui prope, & his, qui procul: ecce dies speculationis vestræ approximat, & visitatio vestra veniet: rogate Dominum, qui ponit humiles in sublime, & mærentes erigit sospitate: ut respiciens Dominus ad humilitatem, & fiduciam meam reddam ei Populum istum acceptabilem sectatorem bonorum operum. Abjicite fratres, & filii opera tenebrarum, & induimini Jesum Christum, qui est omnium Dominus. Diligite alterutrum, non verbo, neque lingua, sed opere, & veritate: qui enim hoc facit non est longè à Regno Dei. Quæ justa, quæ pudica, quæ religiosa sunt agite temporalia, quæ videntur non contemplantes, sed cœlestia, quæ æterna sunt inquirentes. Evigilate, ut non circumveniamini à Satana, & nolite peccare: quia Deus noster odit iniquitatem, & oculi ejus contemplantur universam terram, ut præbeant fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Pauperibus porrigite manus vestras, ut perficiatur propitiatio: nam qui dat pauperi non indigebit. Tollite jugum Domini (quod est suave) super vos, & invenietis requiem animabus vestris. Audite me, & consiliis meis acquiescat cor vestrum, & proderit vobis: ambulate in lege Domini confidenter dum lucem habetis, ut filii lucis sitis, & estote parati, quia spero per orationes vestras cito donari me vobis. Deus autem pacis, qui est benedictus in sæcula, conterat Satanam sub pedibus vestris, & in viam mandatorum suorum cum commisso grege gratia sua duce nos dirigat, atque ipse nobis, & intelligere, & agere, quæ sibi placita sunt concedat, qui misericordia sua dono, nomen nos voluit habere Pastoris. Datum &c.*

N. Episcopus N.

Delle Lettere informative.

4 Nella formola del giuramento di fedeltà, che prestano alla Sede Apostolica i promossi alle Chiese Cathedrali, s'esprime l'obligo di visitare nel tempo prefisso dalla Constitutione di Sisto V. i limini degli Apostoli, e di riferire lo stato delle loro Chiese.

5 Quest obligo devono i Vescovi, & Arcivescovi adempire per loro stessi, quando non siano legitimamente impediti, e dispensati, di poterlo sodisfare per mezzo d'altri: ma ò visitano i limini per se stessi, ò per altrui, devono sempre dare la relatione in scritto dello stato della Chiesa.

6 Quando visitano i limini per altrui, devono auvertire, che la persona eletta à fare questa funzione, deve essere de gremio di qualche Capitolo, ò altra persona della Dioceſi constituita in Dignità: mancando questa nella Dioceſi, altro Sacerdote qualificato, e sudditto, à quest'

to specialmente sposito; non adempendosi la disposizione della Bolla di Sisto V colla deputazione d'altro soggetto, che stia permanente in Curia, quando non s'ottenga una particolare dispensa, la quale non suole concedersi se non a quei Vescovi, che fanno residenza ne' dominii degl'infedeli, per quello ch'attestano, Corrad *in prax. benefic. lib. 2 al cap. 16 num. 70. e 75* & il Barbos *summ. decis. Apostolic. collect. 411 mon. 1 & per tot.*

7 Se poi per qualche giusta causa non potrà il Vescovo visitare i limini, nè per se stesso, nè per mezzo d'altri nel tempo dovuto, deve chiedere alla Sac. Cong. del Concilio la proroga, che suol concederla, ad tres, ad quatuor, ad quinque menses, secondo la rilevanza della causa, e distanza del luogo.

8 La relazione dello stato della Chiesa, che si fà al Papa in lingua latina, deve esibirsi nelle mani del Cardinal Prefetto di detta Congregazione, la quale con buon' ordine, e distinzione deve contenere.

Lo stato materiale.

I La situatione, e la Provincia in cui è posta la Città a chi stia soggetta nel temporale, & in qual secolo habbia ricevuto il primo Vescovo, e la sede.

II Se habbia havuto Vescovi Santi Martiri, ò Confessori, e se i loro Corpi, ò pure altre insigni Reliquie si conservino, e venerino nella Catedrale. E se questa sia consegrata sotto qual titolo, e da chi, e da che tempo, se sia immediatamente soggetta alla Sede Apostolica, ò pure Suffraganea.

III Se la Cathedrale habbia l'habitazione del Vescovo contigua, ò se l'una, e l'altra siano in buon stato, ò pure siano bisognose di ristaurazione.

IV Se la Mensa habbia entrate sufficienti per il congruo sostentamento del Vescovo, e se sia gravata da pensioni.

V. In quanta distanza si stenda la Diocese, e quanti luoghi comprenda, individuandoli nominatamente, e se in alcuno, ò più di essi il Vescovo eserciti come Barone giurisdizione temporale.

Lo stato delle Chiese, e luoghi Pii.

I Quante Dignità, Canonici, Prebendati, e Beneficiati siano addetti al Servigio della Catedrale. Se i Canonici habbino gli ordini annessi, e distinti ad formam Concilii, Prebende separate, e massa di Distribuzioni, se vi si trovano erette le Prebende del Teologo, e del Penitenziero.

II Quante Parochie siano nella Città, e Suburbii, da chi amministrate, se di libera collazione, ò di Juspatronato, se i Rettori siano perpetui, ò ammovibili, e se nelle Chiese vi siano Reliquie de' Santi.

III Quante altre Chiese non Parrocchiali, sotto qual titolo, da chi governate. Quali, e quanti luoghi Pii. Quali, e quante Confraternite, e sotto qual instituto, & esercitii di pietà erette.

IV Quanti Monasterii di Monache, sotto qual Regola militino, se osservino la vita commune, à chi siano soggette, e quante siano per ogni Monastero.

V Quanti Monasterii, e Conventi di Religiosi, di qual Ordine, se tutti esenti dalla giurisdizione del Vescovo, se i Monasterii habbiano tutti la Clausura materiale, & in che numero siano.

VI Se vi si trovi eretto il Seminario de Chierici ad formam Concilii, se sia proveduto d'entrate, per quanti Alunni, e de Maestri per instruire i Chierici.

VII Lo stato dell'Anime in Città, & in ciaschedun luogo della Diocese, e lo stato del Clero Secolare, e Regolare de i medesimi luoghi.

VIII Lo stato de luoghi Pii, e Monasterii ne luoghi della Diocesi colla medesima distinzione, di sopra fatta in quelli della Città.

Lo stato formale.

I Se per l'amministrazione della giustizia ritenga il Vicario Generale forastiero, ò Diocesano, & altri Officiali, e Consultori necessarii; anche per le cause spettanti alle materie della Fede.

II Se il Clero sia docile, morigerato & erudito, ò pure rozzo, & ignorante, se vi

se vi siano Scuole publiche, ò altre conferenze scientifiche, ò morali per renderlo colto.

III. Se il popolo sia bene inclinato alla pietà, se sia bene instrutto negli erudimenti della Fede, e se frequenti le Chiese, & i Sagramenti.

IV. Se nel tempo dell'Avvento, e di Quaresima si predichi la parola di Dio, in quali, e quante Chiese, e chi nomini, & elegga li Prædicatori.

V. Se i Parochi adempiono diligentemente il loro Officio, nell'insegnare la Dottrina Christiana, e nell'amministrare con vigilanza, e rito Ecclesiastico i Sagramenti massime agl'infermi.

VI. Se vi siano abusi, mal'usanze, e corruttele, ò pure qualche lodevole costumanza.

Lo stato dell'opere fatte

I. D'haver fatto al Clero, & al popolo più volte Sermoni, & esortazioni, per contener quello nella disciplina Ecclesiastica, e l'altro nell'osservenza della Divina Legge.

II. D'haver visitato per se stesso la Città, e Diocesi, e di havere nella Visita adoperato huomini dotti, e di spirito, & anco PP. Missionarii, con frutto.

III. D'haver erette, & instituite ne luoghi ove non erano, le Confraternite del Sagramento per accompagnare il Santo Viatico, e della Dottrina Christiana.

VI. D'havere amministrato nel tempo della Visita in più luoghi della Diocesi il Sagramento della Cresima, ed haver consegrato Chiese, & Altari.

V. D'havere introdotto nella Città la lettura della morale, e le conferenze de casi di coscienza, per tenere virtuosamente occupato il Clero, & eruditlo.

VI. D'haver dato la Regola, e Constituzioni alle Monache del Monastero N. che non le havevano, & introdotto nell'altro di N. l'osservanza della vita commune.

VII. D'haver proveduto, che non s'ammettano all'habito della Religione le Vergini, se prima non si sarà fatta nel Monastero la prova della loro buona vocazione, esplorando anco per se stesso la loro volontà.

VIII. D'intervenire frequentemente al Coro de Canonici della Catedrale, per dare loro buon esempio, e per tenerli attenti, e devoti nella recitazione dell'Hore canoniche.

IX. Di visitar spesso ne giorni festivi e Scuole, & il Catechismo della Dottrina Christiana, acciòche si faccia col debito modo, e con frutto.

X. D'haver riconosciuto per se stesso le amministrazioni de luoghi Pii, e la sodisfazione degl'oblighi, e pesi di misse, ed haver fatto rinovare con buon'ordine le Tabelle.

XI. D'haver sempre assistito all'esame degl'ordinandi, e di non haver ammesso nessun Chierico agl'ordini, che prima non sia stato da lui sentito, e dato saggio nel esterno non solo di capacità, ma anche di buon costume, e vocazione, senza attendere a raccomandazioni, ò altri rispetti humani.

XII. D'applicare spesso il Sagrificio per il suo popolo, di fare per quanto gli permette la tenuità delle rendite, elemosina publica, e privata ai poveri, e di visitare i moribondi.

XIII. D'eseguire puntualmente i ricordi della Sagra Congreg. del Concilio trasmessi per comandamento della S. M. d'Innoc. XI. intorno all'osservanza del Decreto del Concilio di Trento, di non ammettere agl'ordini Sagri gli ordinandi ad tit. Patrimonii, se non quelli, che sono necessarii, ò utili per il servigio della sua Chiesa, sicome gl'altri ordini della S. Congregazione de Vescovi intorno agl'Esercizii Spirituali da farsi da i promovendi, e dalle Monacande e molto più la Bolla d'Innoc. XII. *Speculatores*.

XIV. Di non haver mancato d'esercitare ne i tempi prescritti i Pontificali, e di fare le altre funzioni Episcopali, se non per cagioni d'infermità, ò d'altro grave impedimento, e di non esser mai partito dalla residenza.

XV. Per sovvenire, e soccorrere i poveri della Diocesi, & i luoghi Sagri di Terra Santa d'haver proveduto nella tale, e tal forma.

XVI Per promovere nel popolo la pietà, e la Religione, d'havere introdotto, la tale, e tale opera pia, e d'haver tolto, & estirpato il tale abuso.

XVII D'haver convocato il Sinodo, & in quello col consilio del suo Capitolo, e d'altri huomini dotti, publicato canoni, e Decreti, per mantenere in vigore la disciplina Ecclesiastica, rimuovere gli abusi, provedere al buon governo de luoghi pii, e per la riforma de costumi. Se poi ne Visita, ne Sinodo fosse dal Vescovo stato fatto, deve addurre le cause legitime, che l'hanno impedito, gia che sono incumbenze principali del suo officio, e dalle quali senza grave reato, non può esimersi.

9 Se il Vescovo novello nella sua prima relazione potrà dar conto al Papa dell'opere di sopra riferite (che sono ordinarie, e proprie del buon Pastore) si verificherà il detto del Profeta Baruch, che — *Stellæ dederunt lumen in custodiis suis & lætatæ sunt*, mà se poi le haverà trascurate potrà giustamente temere d'udire in punto di morte, la minaccia che fa Dio a i Vescovi negligenti per il Profeta Ezechiele — *Ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum.*

Baruch. 3.

Ezech. 34.

Lo stato degl'emergenti, e de bisogni della Chiesa.

10 Fatta la relazione dello Stato, si devono esporre al Papa, & alla Congregazione nella medesima lettera, gli emergenti, ch'accadono nel governo, & i bisogni (se vi sono) della Chiesa: chiedendo nelle cose ardue, e difficili consiglio, nelle dubbie, dichiarazione, e risposta, & in quelle, che richiedano l'autorità, e la provisione Apostolica, supplicare per la grazia, & Indulto.

11 Nella seconda, & altre relazioni seguenti, si tralascia di riferire lo stato materiale, già descritto nella prima, e si dà conto solamente del formale, e dell'augumento del bene provenuto dalle fatiche del buon Vescovo.

Delle Lettere responsive.

12 Oltre la lettera informativa dello stato della Chiesa, deve il Vescovo informare la Sede Apostolica, in altri casi, e contingenze particolari de sudditi, sopra delle quali viene dalle Sagre Congregazioni de Cardinali frequentemente ricercato, e però, quando gli giungono da Roma a dirittura, o pure gli siano presentate dalle parti, le lettere, deve col dovuto rispetto riceverle, e con pari diligenza, & attenzione, a quelle rispondere, e dare l'informazione richiesta.

13 Non sodisfarebbe al suo dovere il Vescovo, e mostrerebbe ignoranza, e disprezzo, se scrivendogli la Congregazione del Concilio, ò altra, *pro informatione, & voto* in lingua latina, egli rispondesse in lingua, & idioma, volgare) dovendosi rispondere in quell'idioma col quale è fatto, e concepito il rescritto) ò non esprimesse il suo Voto, ò pure esprimendolo, non fosse Voto consultivo, ma decisivo, se pure l'informazione non dovesse darsi in qualche causa, in cui egli dalle parti fosse stato allegato sospetto, ò fosse d'una di esse Parente, poiche in questi due casi lodevolmente s'astiene dal voto.

14 Difetto più notabile incorrerebbe, se fosse negligente, e pronto in rispondere alle dette lettere, o pure dissimulasse d'haverle ricevute, ò pure impedisse che non gli fossero presentate, ò gravasse le parti che le hanno ottenute.

15 Saggio di poca stima, e rispetto verso la Santa Sede, e de Sig. Cardinali darebbe, se dopo haver ricevuta la lettera pro informatione, ò che *certioret*, egli proseguisse il giudicio, o molestasse le parti ricorrenti, in cosa che ammette di sua natura dilazione. Anzi commetterebbe attentato, se dopo haver data l'informazione, procedesse ad atti ulteriori, senza aspettare altra risposta, ò risoluzione delle Congregazioni, come osserva il de Luca *nel disc. 31. al num. 10 de jurisd.*

16 Nelle informazioni che cadono sopra i ricorsi fatti da Sudditi contro di lui, o nelle Cause, nelle quali la Mensa, ò i suoi Ministri hanno interesse, deve esser cauto, & irreprensibile nel parlare, astenendo di non dir bugie, o proferire parole ingiuriose che offendano l'onore delle parti, o la maestà del Tribunale, perche facendo il contrario, avvilirebbe il suo carat-

rattere, e si spogliarebbe del bel titolo di Padre, e Pastore, e sarebbe creduto huomo ordinario.

27 Non deve, nè può il Vescovo per queste lettere informative, ancorche tal volta richieste, e volute dalle parti, pretendere propina, emolumento, perche egli in quest'atto, non fa da Giudice, nè da Arbitro, ma sa da testimonio qualificato, e ben informato, per instruire le Sagre Congregazioni, del fatto, di cui da esse vien ricchiesto, & alle quali è tenuto di giustizia ubbidire.

28 Dissi, ch'è tenuto ubbidire, perche havendo ogni Vescovo nella sua promozione al Vescovato, prestato il giuramento di voler esser fedele, & ubbidiente alla Sede Apostolica, ed eseguire i suoi ordini, ne siegue in buona conseguenza che non rispondendo col debito modo, al dovuto tempo, con fedeltà, modestia e sincerità alle sudette lettere delle Sagre Congregazioni de Cardinali, che sono in questa parte Giudici Delegati Speciali della S. Sede, o per causa di quelle gravando le parti, viene a contravenire al proprio giuramento, & ad esser reo di colpa più, e meno grave, secondo la qualità del difetto, per lo quale alle volte suole dalle medesime Congregazioni ordinarsi (facto verbo cum Sanctissimo) ch'il Vescovo, o Arcivescovo *accedat ad Urbem*.

29 In oltre deve avvertirsi, che quando le Congregazioni de Cardinali, rimettono i memoriali, ò le instanze delle parti al Vescovo, con il rescritto, ch'egli eseguisca, proveda, ò faccia altra cosa, non danno con questa sorte di rescritti ordinariamente la loro autorità, di modo che il Vescovo in questa azzione commessa, debba, e possa procedere come Delegato Apostolico, ma il più delle volte, eccitano la giurisdizione ordinaria solamente per l'amministrazione della giustizia, e non communicano maggior facoltà di quella, che de jure al Ordinario compete, onde per non far nullità, devesi bene esaminare la qualità, e natura degl'affari, e le clausule de rescritti. E' però regola generale, che se il rescritto colla remissione fatta all Ordinario, cade sopra qualche emergente, in cui il Vescovo colla sua Ordinaria potestà, non poteva procedere, nè provedere, in tal caso si presume concessa l'autorità del delegante, benche non s'esprima; come s'è detto nella *par.* 1. *all'Appendice pag.* 330 *nu.* 13. 14. & 15. e lo avertì anche la Rota avanti Pampil. *nella decis.* 698. *al n.* 3. *e sequenti*.

Del Sinodo.

20 Il Sagro Concilio di Trento nella *sess.* 24. *c.* 2. *de refor.* inerendo agli antichi canoni riferiti nel Decreto di Graziano alla *dist.* 18. per tot. & al *c. sicut olim de accusat.* ne decretali, vuole che il Vescovo convochi ogn'anno il Sinodo per la riforma de costumi, correzzione degli eccessi, composizione delle controversie, e rinovazione delle dispositioni canoniche.

Questo Decreto da molti Vescovi non è osservato, ma da ciò non siegue, che questa in osservanza, e dessuetudine sia lodevole, ne da imitarsi, perche venendo una tal funzione ordinata con precetto, e sotto grave pena, l'ommissione induce la colpa, come con *Ugolino, Gavanta, Piasecca, Mossobrio, e Silvestro*, prova il dotto & esemplare Vescovo Pace Giordano *al tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 2. *n.* 40. onde quando in qualche ben governata Diocesi non si stimi necessaria la convocazione annuale del Sinodo, non pare che si debba differire, oltre il triennio, per la ragione che ne adduce lo stesso Pace Giordano nel luogo citato al *num.* 42. con queste parole. *Ego (citra jactantiam dixerim) in hac parte muneri meo respondere conniter, omnesque Sacros Antistites idem præstare magnopere precor, alioquin sine sarculo hujusmodi vepres, spinas, & surculos malorum consuetudinum internascentes in Clero, & populo, patris familias semina præfocantes, non facilè evellent.*

21 Nè si deve attendere l'opinione del Cardinal de Luca nel libro intitolato il Vescovo pratico *al cap.* 14. *num.* 3. ove dice, che si stima cosa degna di lode l'astenersi da queste frequenti convocationi, quando ne cessi il bisogno, e di caminare col ultimo Sinodo, perche se bene

l'autorità di questo insigne, e celebre Autore è grande, nondimeno sù questo articolo non è di peso alcuno, per più ragioni.

22 Primo, perche è opposta direttamente all'autorità de Canoni, e del Concilio, il vigore della quale distrugge quella de Dottori. Secondo perche la Sagra Congregazione del Concilio hà dichiarato, che quei Vescovi, i quali non convocano ogni anno il Sinodo incorrono le pene à jure statutas, come attestano il d. Pace Giord. nel luogo citato *nu.* 40 & il Barbosa nella somma delle *decis. Apostol. collect.* 282. *al num.* 9. Terzo, perche il Vescovo, che non convoca il Sinodo ogni anno, in penam perde la potestà di potere eleggere, e surrogare gl' Esaminatori Sinodali in luogo delli defonti post annum. Quarto perche la convocazione del Sinodo è ordinata per diversi fini tutti buoni, onde quando uno di questi fini cessi, rimane l'altro.

23 Il Vescovo dunque novello giunto alla sua residenza in primo luogo deve fare la Visita generale, mediante la quale informato dello stato della sua Chiesa, dispone in secondo luogo le cose per la convocazione del Sinodo, al quale devono precedere le Congregazioni da tenersi in giorni determinati avanti lo stesso Vescovo di persone Ecclesiastiche da lui deputate delle più idonee, e versate nelle materie teologiche, e canoniche c'habbia nella Diocesi, & in quelle devono sentirsi i Vicarii foranei, & i Parochi tanto della Città, quanto della Diocesi, per esaminare, stabilire, e disporre le materie tutte del Sinodo.

24 Fatte le Congregazioni preliminari, e stabilito anche l'ordine delle stazioni, per i luoghi del sedere de convocandi, e distinti i titoli, e stessi i Decreti, deve il Vescovo convocare il Capitolo della Catedrale, al quale si devono leggere, e chiedere sopra di quelli il suo consiglio e dal Cancelliero, ò Segretario deputato del Sinodo fare stendere l'atto publico di questa convocazione, e richiesta del consiglio. Se il Capitolo chiederà tempo à rispondere, potrà darsi il termine di due, ò tre giorni. Se protestarà, ò appellerà, si riceva materialmente la protesta, e l'appellazione, ma intanto il Vescovo proceda avanti alla Convocazione, e publicazione del Sinodo: perche questo non può esser ritardato dalle dette proteste, come s'è detto nella *par.* 1. *al tit.* 3. *form.* 3. *num.* 11. *e seguenti pag.* 101.

25 Nello stendere, e formare i Decreti del Sinodo, si devono havere le sequenti avvertenze.

I. Che siano in lingua latina, e non volgare, stesi, e concepiti con stile Ecclesiastico tolto da canoni, e Concilii, puro, e conciso, e senza mescolanza di sentenze di Santi Padri, o Scritturali dovendosi tali autorità, o de canoni, e non altre (quando si voglino allegare) accennare solamente nel margine.

II. Che non siano molti, nè superflui ma pochi, e necessarii, & osservabili in prattica, adattati al Clero proprio, e profittevoli al popolo della Diocesi.

III. Che le pene in quelli imponte contro i trasgressori, siano canoniche, e moderate.

IV. Che non s'impongano le censure massime di lata sentenza con frequenza, ma parcamente per delitti, e trasgressioni gravi, che haono intrinsecamente congionto il peccato mortale, ò lo scandalo, ò notabile irreverenza verso le cose Sagre, e divine.

V. Che non si riservino al Vescovo, quei casi, ch'hanno già annessa la scommunica in vigore delle disposizioni Canoniche, e Costituzioni Apostoliche.

VI. Che non s'approvino co' Decreti per lecite al Clero, la delazione delle armi da Caccia, i Giuochi, le Comedie, e gli Spettacoli, perche se bene tali cose nelle persone addette al servigio di Dio, quando si facciano colla debita moderazione, onestà, e senza scandalo, si devono dal Vescovo dissimulare ad vitanda majora mala, non si devono però mai positivamente approvare, essendo azzioni probate da Concilii, e da Canoni, come s'è dimostrato in più luoghi di quest'opera.

VII. Che non siano contrarii alla disposizione del jus commune canonico, ne alle Costituzioni Apostoliche.

VIII. Che i Decreti spettanti al governo,

verno, e disciplina delle Monache, si diano all'Abbadesse de Monasteri tradotti in lingua volgare

IX. Che siano sottoscritti dal Vescovo, dal Segretario deputato del Sinodo, e dal Notaro, e posti, e ritenuti in Archivio, e publicati.

Questi Decreti, ò siano statuti Sinodali, havendo vigore, e forza di legge, obbligano all'osservanza tutti quelli della Diocesi e se bene non v'è bisogno dell'approvazione della Sede Apostolica, nè essa sia solita à darla nondimeno alcuni Vescovi mandano i loro Sinodi prima di publicarli alla Sac. Congregazione del Concilio, per farli dalla medema riconoscere, e sentire di quella l'oracolo il che è cosa buona, e lodevole

Il modo di dirigere tutte l'azzioni del Sinodo, vien dato dal Gavant. nel manuale Episcopor. e dal Pace Giordano nel luogo citato lib. 8. tit. 2. per totum

Quando poi si sarà fatto il primo Sinodo nel modo accennato, se nel seguente anno, ò triennio, o pur anche nel primo, da ciò ch il Vescovo novello havrà rilevato nella visita, giudicherà per il buon governo spirituale, e temporale della Diocesi, non esservi bisogno di nuovi statuti, ma di dover caminare coll'osservanza delli già fatti da se, o dall'antecessore non accade di fare il secondo non deve però tralasciare la convocazione del nuovo Sinodo, o sia Congregazione Sinodale da spedirsi in un giorno, unica sessione, per gl'altri fini prescritti dal Cõcilio, e da Sac. Canoni.

Atti provisionali

Quando il Vescovo novello fosse Nunzio Apostolico, appresso qualche Rè, o Republica, o pure impiegato in altre cariche, & Officii per servizio della Sede Apostolica, e non potesse andare alla residenza e per sodisfare nel miglior modo che puole, e deve al suo carico Pastorale, volesse far visitare da qualche altro Vescovo, o altra persona qualificata per Dottrina, e per esperienza la sua Diocesi, si potrà servire nella deputazione della seguente Formola.

F O R M U L A

Litterarum Delegationis Visitationis.

N. N.

Illustrissimo, & Reverendissimo N. Episcopo N. &c.

EX Supremæ dispositionis arbitrio, Curæ Ecclesiæ N. præsidentes, inter varias animi sollicitudines, quæ ex Pastoralis Officii Ministerio Nobis incumbunt, ratio postulat, ut ea, quæ ad dictæ nostræ Ecclesiæ, & Diœcesis, ejusque locorum piorum, Ecclesiarum, ac personarum salutem, decus, & utilitatem spectare dignoscuntur, totis viribus amplectamur, & præcipuè, quæ Dei cultum, & morum reformationem ac disciplinam, conservare, & augere utcunque possunt. Idcircò Nos gravibus negociis in Urbe detenti, Diœcesim nostram visitari cupientes, Dominationi tuæ Reverendissimæ de cujus singulari pietate, honoris Domus Dei Zelo, prudentia, doctrina, ac rerum agendarum usu, plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & delegamus, ut tam Ecclesiam nostram Cathedralem, quàm omnes alias etiam Parochiales Ecclesias Civitatis, & Diœcesis, ac tam Virorum, quàm Mulierum Monasteria, Hospitalia, Montes frumentarios, Capitula, Collegia, Con-

servatoria, & loca pia quæcunque, nec non Confraternitates, etiam laicorum, & omnes personas tàm laicas, quàm Ecclesiasticas sæculares, & Regulares Nobis jure ordinario, vel delegato subjectas, cujusvis gradus, status, & conditionis existant, auctoritate, & vice nostra, tam ordinaria, quàm delegata visites; cum facultate mandata, & præcepta quæcunque necessaria, & opportuna in prædictis locis visitandis illis in rebus, quæ visitationis hujusmodi præparationem, statum, progressum, & executionem concernunt, decernendi, faciendi, eaque exequi jubendi: personas quascunque nostræ jurisdictioni subjectas pro rebus, & negociis ad hujusmodi visitationem pertinentibus ad te vocandis, & ad personaliter coram te comparendum citandi, & tanquam principales, sive tanquam Testes examinandi, & interrogandi, ac juramentum de veritate dicenda (si opus fuerit) deferendi: recusantes vero per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, etiam temporales tibi bene visas compellendi: ac in personarum, & locorum visitandorum hujusmodi, statum, formam, regulas, instituta, statuta, Consuetudines, disciplinam, doctrinam singularum personarum, tàm in capite, quàm in membris: nec non circa Divinum cultum Ecclesiarum decorem, fructuum, & introituum dispositionē, Regularem observantiam, onerum Missarum adimplementum diligenter inquirendi, & ad hunc effectum quæcunque illorum Archivia, instrumenta Scripturas, Tabellas, libros rationum dati, & accepti, & ratiocinia perlustrandi, præsertim vero Sacras Reliquias, & quibus ipsæ Reliquiæ, nec non Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & res ad alia Sacramenta pertinentes continentur, Ecclesias, Cœmeteria, Altaria, Oratoria publica, Campanas, Vasa, ornamenta, indumenta, & suppellectilia Sacra consecrandi, & benedicendi, & diligenter inspiciendi, & ad prædicta exhibenda quascunque personas cogendi, & compellendi, ac in præmissis omnibus, & singulis quacunque correctione, & emendatione indigere cognoveris, corrigendi, emendandi, & reformandi, juxtà dispositionem Sacrorum canonum, & Constitutionum Apostolicarum abusus tollendi, ac in primis Divinum cultum, Ecclesiasticam disciplinam, & observantiam Regularem, ubicunque excesserint, modis congruis restituendi, Decreta, & ordinationes faciendi, & executioni demandandi, & observari, ac custodiri præcipiendi: contradictores, ac tibi in præmissis inobedientes, eisque consilium, auxilium, vel favorē præstantes per censuras Ecclesiasticas, ac etiam pœnas corporis afflictivas cōpescendi, implorato si opus fuerit super his, etiā brachio Seculari.

Præterea cum facultate etiam Pontificalia officia in d. nostra Ecclesia Cathedrali, ac in aliis, tam Civitatis, quàm Diœcesis durante Visitatione exercendi, eisdemque personis Ecclesiastica Sacramenta, & præsertim Confirmationis, & Ordinis conferendi, & administrandi, & à casibus nobis reservatis absolvendi. Itemque Procurationem ad Sac. canonum, & Concilii Tridentini præscriptum à personis, & locis visitatis exigendi, & alia demum gerendi, quæ nos visitando facere, & gerere possemus: Volumus autem ut præsentes nostræ litteræ Delegationis, in Cancellaria Episcopali registrentur, & una cum actis, & Decretis peractæ Visitationis (quorum exemplum authenticum ad nos transmittere Dominatio tua non gravabitur) ibidem cōserventur. In quorum &c. Datū &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius.

Que-

Questa formula mutatis mutandis, volendosi commettere la Visita, può servire anche alli Signori Cardinali, & altri Prelati, che fanno residenza in Roma, e che sono Abbati Commendatarii perpetui di quelle Abbadie, ch'hanno giurisdittione quasi Episcopale, con avertenza però, che se il Visitatore deputato, non haverà il carattere di Vescovo, non gli si potrà delegare la facoltà d'esercitare quegl'atti, che sunt Ordinis Episcopalis, e se l'Abbadia non sarà in Territorio separato, e l'Abbate non havrà il jus di convocare il Sinodo, non potrà dare al Visitatore la facoltà di conferire gl'Ordini, ò di dare le dimissoriali per essi, ancorche l'Abbadia fosse esente, e Nullius, spettando ciò in tal caso al Vescovo viciniore secondo la disposizione del Concilio (a)

Se poi al Vescovo novello stando alla residenza, ò fuori di residenza, occorresse di mettere la prima Pietra per la fabrica di qualche nuova Chiesa, e non potesse per qualche legitimo impedimento, ò non volesse far egli una tal funzione, non essendo atto d'ordine Episcopale, ma di giurisdizione, potrà commetterla a qualche Sacerdote nel modo seguente.

(a) [illegible]

F O R M U L A.

Delegationis positionis primi lapidis.

N.N. Episcopus.

Dilecto &c.

CUM ad instantiam N. in loco N. nostræ Diœcesis, ædificari debeat nova Ecclesia sub invocatione S. N. Nos aliis gravioribus negociis præpediti, illuc personaliter accedere non valentes, tibi facultatem committimus, & delegamus, ut vice, & auctoritate nostra, & servata forma in Pontificali, & Rituali Romano præscripta, primum lapidem in fundamento ipsius Ecclesiæ solemniter ponas. Volumus autem, ut præsentes nostræ delegationis litteræ, una cum actu publico peractæ functionis in Archivio N. reponere, & ad Nos authenticum exemplar transmittere debeas. Datum &c.

N. Episc. N.

Loco ✠ Sigilli.

N Cancellarius.

L'atto poi fatto dal Delegato di detta funzione, si dovrà dal Notaro publico, stendere, nel modo seguente.

FOR-

FORMULA

Instrumenti positionis primi lapidis.

In Dei Nomine Amen.

N. N. Presbyter ab Illustr. & Rever. N. Episc. Delegatus.

EXistens in loco N. vocabulo N. in quo N. intendit novam Ecclesiam sub invocatione S. N. ædificare, ubi Crux lignea erecta conspiciebatur, indutus Amictu, Alba, Stola, & Pluviali albi coloris, exorcizzata cum sale aqua, lapidem primum benedictum, in fundamento ipsius Ecclesiæ, servata forma in Rituali Rom. præscripta, populo adstante, solemniter posuit. Et mandavit mihi Notario infrascripto, ut de prædictis publicum Instrumentum conficerem, prout rogatus feci, præsentibus discretis Viris N. & N. Testibus. Actum &c.

Loco ✠ Signi.

Ita est N. Not.

Se poi si dovrà benedire qualche nuova Chiesa, & il Vescovo, non potrà fare la funzione per se stesso, può parimente delegare la facoltà ad un Sacerdote, e si stenderà nel modo seguente.

FORMULA.

Delegationis Benedictionis Ecclesiæ.

N. N. Episcopus

Dilecto &c.

CUM in loco N. de licentia nostra, reperiatur ædificata nova Ecclesia sub invocatione S. N. & Nos gravioribus curis detenti illuc accedere ad illam benedicendum non valeamus ideò tibi committimus, & facultatem delegamus, ut prædictam Ecclesiam ad hoc ut in ea missæ, & alia Divina officia liberè celebrari possint, servata per te forma in Rituali Romano præscripta solemniter benedicas. Volumus tamen ut præsentes delegationis literæ unà cum actu publico benedictionis in Archivio N. reponantur, & exemplar authenticum d. actus ad Nos transmittatur. Datum &c.

N. Episcopus.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cancellarius.

Edi

E di un tal atto parimente, dovrà farsene scrittura publica, come s'è accennato di sopra dell'imposizione della prima Pietra; e si potrà stendere nel modo seguente.

F O R M U L A

Instrumenti Benedictionis Ecclesiæ

In Dei Nomine Amen.

N.N. ab Illustrissimo, & Reverendissimo N. Episcopo Delegatus.

Existens intrà Ecclesiam noviter ædificatam sub invocatione S. N. in loco N. Diæcesis N. indutus Amictu, Alba, Stola, & Pluviali albi Coloris, exorcizzata cum sale aqua, orationibus propriis, & servata forma in Rituali Romano præscripta, prædictam Ecclesiam, ad hoc ut in ea Missæ, & alia Divina Officia celebrari liberè possint, solemniter benedixit: & injunxit mihi Not. publico infrascripto, ut de prædictis actum publicum conficerem, prout rogatus feci, præsentibus multis, & præsertim discretis Viris N. & N. testibus. Actum &c.

Loco ✠ Sigil.

Ità est N. Not. pub.

E se il Visitatore havesse il carattere di Vescovo, & havesse consecrato qualche Altare in una Chiesa Consegrata, & il Notaro, ò Cancelliere, dovesse far fede della consegrazione, si potrà stendere l'atto publico nel seguente modo.

F O R M U L A

Instrumenti Consecrationis Altaris.

In Dei Nomine Amen.

N. Episcopus N. existens in Ecclesia S. N. consecrata loci N. Diæcesis N. Pontificaliter indutus, instante, & requirente D. N. ad laudem, & gloriam, & honorem omnipotentis Dei, & gloriosissimæ B. M. V. Altare erectum in d. Ecclesia sub invocatione S. N. ejus Suffragio implorato, & servata forma in Pontificali Romano præscripta, adstantibus fidelibus, solemniter consecravit, & prædicto S. N. dedicavit: & mandavit mihi Not. infrascripto, ut de prædicta consecratione Instrumentum publicum conficerem, prout rogatus feci, præsentibus N. & N. testibus. Actum &c.

Loco ✠ Sigil. *Ità est N. Not. Pub.*

E quan-

E quando la Chiesa si dovesse profanare, la formula del Decreto da farsi in Visita, ò in altro tempo, potrà essere la seguente.

DIE..... anno..... Illustrissimus, & Reverendissimus D. N. Episcopus visitando Ecclesiam sub invocatione S. N. sitam in loco, qui dicitur..... territorii Terræ N. hujus Diœcesis, cum illam reperisset ferrè collapsam, & suppellectilibus Sacris penitùs destitutam, neminemque invenisset, qui ad eam restaurandam de jure cogi valeret, & alio modo restaurari minimè potuisset, amotis prius Sacris Imaginibus, ac lapide Sacro (sive lapidibus, si Altaria sint plura) ab Altare per eum avulso, & manibus suis lavato, ac Altare per operarios remoto, facultate, & auctoritate sibi, tàm à jure, quàm à Sac. Concilio Trid. tributa, licentiam concessit N. N. præfatam Ecclesiam profanandi, & cæmenta, ruderaque in usum..... Erecta ibi Cruce convertendi, quoniam &c.

N. Visitationis Not. & Actuarius.

Sopra il contenuto delle riferite formole, si potrebbe fare un Trattato, ma perche il mio instituto, è di dar lume, ed instruzione delle cose contingibili in prattica, à cinque sole cose restringo l'annotationi.

Primo, che non si può nella Diocesi fabricare nuova Chiesa, nè oratorio publico, senza licenza, & espresso consenso del Vescovo Ordinario, ancorche uno havesse il privilegio di fabricarla, ogni volta che nell'Indulto, non sia derogato à questo consenso, (b)

(b) Zan. Ipst. tom. 1. lib. 6. form. 10. n. 2.

Secondo, che la nuova Chiesa per legge ordinaria, deve consecrarsi, ò benedirsi dal solo Vescovo. La consecratione, perche è atto, & officio d'ordine, non si può fare, se non che dallo stesso Vescovo. La benedizione poi della nuova Chiesa, si può delegare, anche ad un semplice Sacerdote, come s'è accennato nella formola, siche dove non vi sia Indulto Apostolico speciale, queste funzioni sono privativamente del Vescovo (c) anche per le Chiese de Regolari, come dispone la Bolla di Leone X. in 22. §. 12. tom. 1.

(c) Pasqu. part. 3. c. 3. art. 4. de consec. Eccl. n. 4. Barb. Lib. 2. nu. 313. §. 35. Nicol. lib. cit. lib. 3. 318. nu. 313. Pont. tom. 3. 318. Riccardell. ... Barb. de jur. Eccles. lib. 2. cap. 11. n. 91.

Terzo, che se la nuova Chiesa si dovrà fabricare in qualche luogo esente, si ricerca in tal caso la licenza della Sede Apostolica, la quale è l'Ordinario degl'Esenti (d) ma fabricata che sia, al Prelato inferiore del luogo esente, potrà delegare la facoltà, che questa sia benedetta, poiche havendo ottenuto la licenza di fabricare la Chiesa, s'intende anche concessa la facoltà di benedirla, essendo atto di giurisdizione, e non d'ordine Episcopale (e)

(d) Pac. Ipst. tom. 3. lib. 11. nu. 35.

Quarto che se la Chiesa non è consegrata, non si possono consegrare gli Altari (f)

(e) Card. cons. ... de consec. Eccles. tom. 2.

(f) Barb. de jur. Eccles. lib. 2. cap. 9. n. 12.

Quinto, che prima di venire alla profanazione delle Chiese, devono esser verificate le circostanze, che si enunciano nella formola, in cui si suppongono gia avvertite, & adempite. In secondo luogo, si deve avvertire, che i legni della Chiesa diruta, e profanata, ò si devono brugiare, ò pure convertire nella fabrica di qualche Monastero, ò altro luogo pio, e Religioso, benche gli altri materiali, si posano con licenza del Vescovo vendere, e concedere per altri usi, anche profani de laici, purche non siano sordidi. Et in terzo luogo, che il suolo, ò sia sito in cui era edificata la Chiesa profanata, rimane Sacro,

cro, e non può esser concesso, e convertito ad uso profano senza beneplacito Apostolico (g) e quando vi fossero sepulture, si devono trasferire le ossa de morti al Cimiterio della Chiesa Matrice. Se poi vi fossero Beneficii eretti, si devono trasferire alla medesima Matrice. La forma della profanazione vien data dal *Gavanto* nel manuale Episcop. dopo la prattica della visita, nel fine, riportata dal Chrispino nella Visita Pastorale *par.* 1 § 17 *à n.* 80.

E se si domandasse, perche al Vescovo possa delegare la benedizione della nuova Chiesa, & anco la reconciliazione, quando fosse polluta ad un semplice Sacerdote, e non possa poi delegare allo stesso la benedizione delle suppellettili, e paramenti Sacri, ne quali non si adopera la Sacra Unzione, si risponde in due maniere. Prima, perche la delegazione della benedizione della Chiesa, viene concessa nel Ponteficale, e Rituale Romano.

Secondo, perche questa benedizione è atto di giurisdizione, ma la benedizione de paramenti Sacri, si dà dal Vescovo in virtù dell'Ordine Episcopale, perciò non è delegabile senza Indulto della S. Congregazione de Riti.

Se il Vescovo nella visita delle Reliquie, troverà alcuna d'esse dubbia, & incerta, e fatto l'esame sopra l'identità di quella, vorrà per Decreto dichiarare, che constet de identitate, si potrà servire della seguente formola.

(g) C. quae semel [illegible]

F O R M U L A

Decreti de certitudine, & identitate Reliquiæ.

CUM in Visitatione per nos facta Reliquiarum Sanctorum, quæ in hac Ecclesia N. asservantur, & venerantur nuper repertum sit brachium (sive pars cruris, sive capitis) quod asseritur esse Corporis S. N. Martyris (seu Confessoris, seu Virginis) in Martyrologio Romano descripti, licèt de identitate Scriptura non adsit, & dubium indè ortum esset, an in futurum pro tali recipi, & venerari deberet. Nos adhibito priùs Theologorum, & piorum Virorum consilio, & aliis de jure considerandis rimatis, pietati consentaneum judicavimus, dictum brachium in Theca.... inclusum cum epigraphe brachium S. N. Martyris tanquam certam reliquiam d. Martyris in Martyrologio Romano descripti, esse recipiendam, exponendam, & venerandam, & de illius identitate constare decernimus, & declaramus omni &c. Hac die....

Ità pronunciavi Ego N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Actuarius Visitationis.

(h) Si esprimono nella formola quelle parole — *Martyrologio Romano descripti* per indicare, che il Vescovo non può approvare le Reliquie di quei Santi, che sono nuovi, e non canonizzati, ò approvati per Santi dalla Chiesa (i).

(h) Ego ipse [illegible]

(i) [illegible]

IN-

INSTRUZZIONE II.

D'alcuni effetti, & esempii, che tal volta Dio N. S. ha mostrato in confermatione delle scommuniche non temute, e disprezzate riferiti nell'Opera intitolata - Stuore del P. Menocchio *al tom. 2. Centuria VIII. c. 43. 44. e 45.*

1 NEl principio della Chiesa di Christo, era molto formidabile la scommunica; perche quelli, che da questa censura erano percossi, erano insieme invasi dal Demonio, e fatti Energumeni. Così molti Dottori spiegano quelle parole di S. Paolo nell'Epistola prima ad Corint. cap. 5. dove parlando del castigo dovuto ad un incestuoso, dice l'Apostolo, che risolveva di dare quel tale al Demonio. *Tradere eum Satanæ in interitum carnis*, acciochè travagliato, & agitato dal Demonio, si mortifichi il vigore della carne, e l'anima resti humiliata, e corretta, onde ne segua l'emendazione. Per questo forsi ne' Sac. Canoni, *1 audi, & can. omnis Christianus 11. quæst. 3.* si dice delli scommunicati, che sono posseduti dal Demonio, e nella vita di S. Ambrosio scritta da Paolino habbiamo, che uno scommunicato dal Santo, subito fù invaso dal Demonio, e malamente travagliato. E la podestà che Christo Signor nostro diede agli Apostoli, come habbiamo nel cap. 10. di S. Matteo sopra de i Demonii, non tanto s'intende dallo scacciarli, quanto anco di costringerli ad entrare nei corpi. Quanto poi al conto, che à tempi antichi si faceva delle scommuniche, si potriano apportare moltissimi esempii, io mi contenterò d'alcuni pochi, per mostrare quanto fossero temute, e quanto fossero abborriti gli scommunicati.

Vadi lo Spondano all'anno 771. 1.

2 Di Theodosio Imperatore riferisce il Baronio sotto l'anno di Christo 425. che fù una volta scommunicato da un Monaco temerario, che non haveva potuto da lui ottenere certa cosa, che haveva dimandato, e con tutto che il Vescovo di Costantinopoli gli dicesse, che non si doveva far conto di tale scommunica, ch'era di niun valore, ad ogni modo non si acquietò il buon Principe, e non volle pransare, prima che quel Monacho, con grandissima diligenza cercato, non gli havesse dato l'assoluzione. Potrebbe ad alcuno parere troppo scrupuloso Teodosio, ma alla pietà di lui ascrive il Baronio dopo d'haver narrato questo fatto, la felicità, e le vittorie, che nostro Signore gli concedette, contro fierissimi barbari, nemici dell'Imperio.

3 Il medesimo autore sotto l'anno di Christo 862. racconta, che in quel tempo fù celebrato il Concilio Lateranense da Nicolò I. nel quale fù esaminata la causa di Gio. Vescovo di Ravenna, usurpatore, come scrive Anastasio Bibliotecario, delle altrui facoltà, e del patrimonio della Chiesa Romana, e che commetteva molti, e gravi eccessi, disprezzando i Legati della Sede Apostolica, deponendo dall'officio Sacerdoti, e Diaconi senza giudicio canonico, & altre cose simili, e vantandosi di non essere obligato ad andare al Concilio, benche citato a comparirvi, come in fatti non ci comparve, benchè chiamato tre volte, onde il Concilio fulminò contra di lui la scommunica. Per rimediare a questo scandalo, ad istanza de i popoli della Romagna, e particolarmente de Ravennati, si dispose il Papa d'andare a quella Città, la venuta del quale havendo presentita Giovanni, se n'andò subito a Pavia, nella qual Città, quando fù giunto, quei Cittadini, insieme con Luitardo Vescovo loro, havendo saputo, lui essere scommunicato dal Sommo Pontefice, andarono tanto ritenuti, e circospetti nel trattare con lui, che nè gli diedero ricetto nelle proprie case, nè permisero che fosse venduta a lui famigliari cosa veruna, e vedendone alcuni per le piazze gridavano: costoro sono di quelli scommunicati, non è lecito a noi di praticar con essi. Raccomandandosi Giovanni all'Imperatore Lodovico secondo di questo nome, rispose: egli vada, e deposto il fasto s'humilii, & ubbidisca a così gran Pontefice, a cui noi ancora, e la Chiesa tutta s'inchina. Finalmente l'ostinato, e con-

e contumace Giovanni, vedendosi abbandonato da tutti, prese partito d'ubbidire, & in quelle angustie, nelle quali si trovava a tutti si raccomandava dicendo, come riferisce il sudetto Anastasio. *miseremini mei, peto, miseremini mei, & clementiam Summi Præsulis, ut mei misereatur, exposcite*, il che finalmente ottenne, perche il buon Pontefice imitando Dio, che *non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat*, gli concedette la desiderata assoluzione.

Il medesimo Baronio, all'anno di Christo 993 racconta, che essendo stato scommunicato Roberto Rè di Francia, concepì il popolo Francese tanto orrore di questa censura, che tutti l'abbandonarono rimanendogli due soli Valletti per somministrargli il Vitto necessario, i quali però giudicando abbominevoli gl'istessi vasi, de i quali il Rè si serviva nel mangiare, e bere, li gettavano nel fuoco. Per questo il Rè, vedendosi condotto a tali strettezze, prese sano consiglio, di sciorre l'illecito maritaggio, per causa del quale in quella scommunica era incorso.

5 Le historie qui riferite, mi recano a mente quello che racconta Niceforo Callisto nel lib. 12. della sua historia Ecclesiastica al cap. 31. delli fanciulli della Città Samosatense, i quali essendo occupati in giuocare alla palla, e passando a Cavallo sopra d'una Mula un certo Heretico Arriano, chiamato Lucio, & havendo la palla, colla quale giuocavano, toccato a caso un piede di detta Mula, non si fecero lecito, di proseguire il giuoco loro con l'istessa palla, prima, che con farla passare alquanto per la fiamma, non l'havessero purgata.

6 Nel prato spirituale, libro molto autentico, e citato nel settimo Concilio generale, si racconta al cap. 40. che un Santo Abbate per nome Cosmo, morì in Antiochia, e fù sepolto in un Sepolcro, dove prima era stato Sepolto certo Vescovo heretico. Un certo povero paralitico di dodici anni, raccomandandosi a questo Santo Abbate, ricevette la sanità, e perseverando giorno, e notte a fare oratione a detto Sepolcro, riferì, ch'ogni notte sentiva gridare detto Abbate, e dire al Vescovo. non mi toccare heretico, ne t'appressare a me nimico di Dio, e della Santa Chiesa.

7 Al tempo di Papa Gregorio VII. di questo nome, viveva Henrico Secondo Imperatore, che fù molto contumace contro la Chiesa, e leggi Ecclesiastiche, onde fù più volte scommunicato, e poi anco privato dell'Imperio. Non mancarono però molti, anco Vescovi aderenti all'Imperatore di voler sostenere il partito di lui, contro del Papa, che però dopo, che nel Sinodo Romano Henrico fù scommunicato, si radunarono li Vescovi scismatici in Pavia, e con temerario ardire ritorsero la medesima scommunica contro del Romano Pontefice. Ma non tardò la giusta vendetta di Dio a calare sopra de gli empii, conciosiache Guglielmo Vescovo di Mastrich stato più contrario di tutti al Sommo Pontefice, e che facendo il Sermone al popolo, mentre celebrava la Messa Solenne nelle feste più principali, con gran rabbia lo malediceva, chiamandolo spergiuro, adultero, e falso Apostolo, e dagli altri Vescovi scommunicato, s'infermò gravemente, e stretto da dolori intensissimi, diceva gemendo a gran voce, che per giusto giudicio di Dio perdeva la presente vita, & anco l'eterna, perche haveva aderito ad Henrico, e secondatolo nelle sue perverse azzioni, e fatto al Pontefice huomo Santissimo, e di virtù Apostoliche molte, e gravi ingiurie, e così dicendo senza communione spirò, e senza dare altra sodisfazione. Altri scrivono, che Guglielmo nell'istesso luogo, dove attualmente sparlava del Papa, fù assalito da mortale infermità, & avvicinandosi il suo sventurato fine, mandò a dire così ad Henrico: egli, & io, e tutti li fautori della malvagità di lui, siamo dannati in sempiterno. Gli Chierici suoi l'ammonirono, ch'ei non parlasse in quella maniera, a quali rispose: e che altro posso io dire, se non ciò che con gli occhi proprii rimiro? Ecco che li Demonii cingono il mio letto, per pigliare l'anima mia, subito che l'haverò esalata. Dunque vi prego, che dopo la

mia

stila morte, nè voi, nè gli altri Christiani si piglino pensiero d'ajutarmi con le orationi. E con disperato finì li malvaggi giorni suoi.

8 Al medesimo modo sopra alcuni altri fautori d'Henrico scese l'ira di Dio, perche Udone Vescovo di Treveri, morì di morte subitanea, Burcardo Prefetto Mesnense, cadendo da Cavallo spirò. Così anco Goffredo Duca uscì di questa vita senza confessione.

9 Nella seconda azzione del Concilio Lemovicense, che fu Concilio Provinciale, celebrato in quella Città di Francia l'anno di Christo 1034. il Vescovo Caturcense narrò con opportuna cagione questo giudicio visibile della Divina vendetta. E' stato, disse egli, poco dopo del Concilio Biturcense ucciso nella nostra Diocesi un Cavaliero scommunicato, il quale io non volsi assolvere, à terrore degli altri, ancorche me ne fosse fatta instanza dalli suoi amici, e parenti, perche invero non lo meritava, havendo commesso una grave colpa, essendo predatore. Tuttavia alcuni Soldati il sepelirono senza mio ordine, nascostamente senza Sacerdote, appresso certa Chiesa, intitolata del glorioso nome di S. Pietro, mà il suo corpo fù trovato la mattina seguente ignudo gettato lungi assai dal Cimiterio, & il tumulo dove haveva havuto sepoltura intatto, come apunto era stato lasciato, & aprendolo coloro, non vi trovorono dentro altro, che le vesti nelle quali il Cadavero era stato involto. Tornarono dunque a sepelirlo di nuovo chiudendo la Sepoltura con diligenza ponendovi sopra un peso smisurato di sassi, e di terra, ma il giorno appresso lo trovarono al medesimo modo ributtato, & il Sepolcro intatto come prima. Cinque volte il sepeliscono, & altrettante il veggono gettato fuori nell'istessa maniera. All'ultimo vinti da tanto stupore, ricuoprono di terra il corpo morto, lontano assai dal Cimiterio della Chiesa, & impauriti per tal esempio i Principi della militia, hanno fermata senza indugio la bramata pace con la Chiesa. Fin quì la narrazione del Vescovo Caturcense.

Vegg. il Baronio sotto l'anno di Christo 1031.

Idem sub eod. anno § 1.

10 Appresso del Baronio ancora, sotto l'anno 1094. leggiamo, che un Principe grande di Germania, essendo scommunicato da Celestino Terzo Pontefice, fù in varie maniere dall'ira vendicatrice di Dio Flagellato: primieramente s'attaccarono incendii per tutte le Città, che possedeva, senza che si sapesse il come. Secondo per inondazione del Danubio, restò sommersa una vicina Terra, con morte di più di dieci milla huomini. Terzo solendo la terra nel mezzo dell'estate verdeggiare, la sua si seccò contro il consueto corso della natura. Quarto quando la semenza delle biade, si doveva convertire in erba, si convertì in vermini. Quinto morirono i più nobili del suo stato, e non bastando tutto questo per fare, che si ravvedesse de suoi errori, Iddio dispose, che cavalcando il giorno di S. Stefano il Cavallo inciampando, gli fracassasse una gamba con il piede, & essendosegli gonfiato il luogo della percossa, sopravenne al tumore, il fuoco, che chiamano Infernale, & il dolore fù tanto eccessivo, ch'egli si fece tagliare il piede, il che però non mitigò il dolore, perche quel focoso humore si stese per la coscia, e per il rimanente del corpo. All'ultimo riconoscendo la sua colpa alla persuasione de i Vescovi, si dispose d'ubbidire alle Censure Ecclesiastiche, e fù assoluto prima di morire, il cui corpo rimase lungo tempo insepolto, finche mandò fuori orribili vermi, perche il figliuolo, non voleva eseguire gli ordini dati dal Padre. Historia veramente orrenda, e che chiaramente mostra, quanto sia tal volta grave la mano vindicatrice di Dio sopra di quelli, che sono rubelli, e contumaci alla Chiesa.

11 Memorabilissima è ancora la vendetta, che degli uccisori di S. Tomaso Arcivescovo Cantuariense fece la Divina giustizia. Questi infelici vedendosi schifare da tutti gli huomini, anzi tenuti come esecrabili, anche dagli animali irragionevoli: imperoche i Cani quantunque affamati, havevano in orrore il pane da essi porto, come se fosse stato intinto nel veleno, commiciarono ad invocare quel Santo, ch'essi havevano ucci-

uccifo, chiedendo misericordia del loro gravissimo sacrilegio, e finalmente se ne vennero à Roma a piedi del sommo Pontefice per ottenerne l'assoluzione, e la penitenza, la quale fù, che dovessero andare in terra Santa in remissione della loro colpa. Nell andarvi uno d'essi per nome Guglielmo di Traci ch'era stato l'instigatore degl altri, & il primo percussore del Sacerdote di Christo, gravemente ammalato, seguitando gli altri il viaggio, fù sforzato di fermarsi in Cosenza Città di Calabria, e segli marcirono di maniera le membra, che si vedevano li nervi, e le ossa, e parte della carne infracidita cadeva da se, e parte esso se la levava, per l'asprezza del dolore gravissimo, invocando di continuo lo suo ajuto il Santo Martire, finche così tormentato, mandò fuori lo Spirito. Gli altri tre navigorono a Gerusalemme, e furono per ordine del Pontefice rinchiusi in un luogo detto Monte Negro, come in carcere di penitenza, dove finirono li giorni loro, e come penitenti furono degni d'onesta sepoltura, cioè avanti la porta del Tempio, con questa iscrizzione.

QUI GIACCIONO QUEI MISERI, LI QUALI MARTIRIZZARONO IL B. TOMASO ARCIVESCOVO CANTUARIENSE.

22 S. Gregorio nel libro secondo de i dialoghi al cap. 23. raccontando li miracoli del glorioso Patriarcha S. Benedetto riferisce, che havendo il Santo minacciato la scommunica se non si emendavano, a due Donne Nobili, e religiose, perche erano libere soverchiamente nel parlare, & essendo morte senza esser seguita emendazione alcuna, furono sepelite in Chiesa, e che quando il Diacono conforme al costume ad alta voce disse, che chi non partecipava con gli altri de i beni communi della Chiesa, desse luogo, e si partisse, la Balia c'haveva allevate queste due religiose, e soleva far offerte al Signore per l'anime loro, vidde che uscivano dalla Sepoltura, e dalla Chiesa, il che havendo più volte vedute, gli sovvenne la minaccia del Santo Abbate, e l'intimatione della scommunica, il che havendo a lui palesato, mosso egli a compassione, diede l'hostia da offerire alla messa per quell'anime, e fatta l'oblazione, & assoluzione non furono più vedute uscire come prima dal Sepolcro.

23 Un simil caso riferisce il Maffei nel libro 5. della sua Historia dell'India. Circa di quel tempo, dice egli, ò fosse per l'intemperie dell'aria, ò per la mala qualità de cibi, furono grandi, e gravi infermità nell'armata, e morivano quasi senza avvedersene all'improviso, mentr'erano occupati negl'ufficii marinareschi, e mentre d'ogn'altra cosa pensavano che di morire. Frà quelli che morirono fu un soldato, il cui caso cagionò in tutti gran terrore, conciosiache essendo stato gettato il Cadavere nel Mare, si cominciò la notte à sentire certo strepito, e certi colpi dati nel fundo della sentina. Per vedere che cosa fosse questa, & onde nascesse quello strepito, calorono nello schifo alcuni marinari, e girando intorno alla Nave, ritrovarono con orrore, e spavento loro, che il cadavero del morto soldato era attaccato sotto il timone alla carena della Nave. Riferirono al Capitano del Vascello quello che havevano ritrovato, e si diede Sepoltura in terra al corpo del defonto. Il giorno seguente con istupore di tutti, si vide quel cadavero sopra la terra, del qual accidente, mentre vanno indovinando la cagione, un Religioso Predicatore disse, che poteva essere, che colui fosse morto scommunicato, ò interdetto: gli fù dunque data l'assoluzione, & il corpo sepelito si riposò in pace, senza uscire dalla fossa, come haveva fatto prima &c.

Altri Esempi riferiti dal P. Gio. Herolt. chiamato il Discepolo ne suoi Sermoni.

24 Riferisce nel sermone 69. de Tempore alla lettera I. che un certo Conte di Tolosa fautore degli Eretici, essendo ammonito da un Santo Abbate ad astenersi, dal favorirgli, dicendogli ch'era

scommunirato, si rese dell'ammonizione, della scommunica onde l'Abbate per fargli conoscere quanto fosse brutta, e deforme l'Anima ch'era legata da questa censura, si fece portare un pane bianco, e presolo in mano disse — *o pane, benche tu non habbi demerito, nondimeno, accioche in te si ricanosca la verità della nostra Fede, e la maledizione di quell'Anima, che non temè la scommunica, io ti scommunico* ciò detto il pane, ch'era bianchissimo, divenne nero, come carbone, e spezzato per mezzo d'ordine dell'Abbate, apparve anche di dentro nero, e mucido & allora egli soggiunse al Conte, & agli astanti, accioche vediate la virtù dell'assoluzione, io prendo di nuovo questo pane, e l'assolvo dalla scommunica, subito il pane ritornò bianco come prima.

25 E che Gregorio Nono sommo Pontefice, havendo scommunicato un certo ricco, il quale si faceva beffe della scommunica del Papa, le Cicogne, c'havevano fatto il nido nella di lui Casa, si partirono trasportandolo alla Casa d'un altro il che osservato dal di lui congionti, lo consigliorono a riconciliarsi colla Chiesa, perche, come essi avvertirono, quella era effetto della scommunica. Si umiliò pertanto il ricco, chiese l'assoluzione, e quella ottenuta, le Cicogne ritornorono, riportando il lor nido al luogo di prima.

26 E nel Sermone III. alla lettera N. racconta l'esempio cavato dalla Vita di S. Eligio Vescovo, d'un Sacerdote impaniato nel vizio della lussuria, il quale più volte dal Santo Vescovo ammonito, non volendo lasciare la Concubina fù scommunicato, e non facendo egli conto della scommunica, andò per celebrare la Messa, ma giunto all'Altare, caddè ivi, e soffocato dal Demonio alla vista di tutto il popolo, spirò l'Anima.

27 E nel Prontuario degli esempi riporta, ch'un certo scommunicato contumace, entrato in una Chiesa della B. Vergine, in cui stava radunato il popolo, fù da un fulmine ucciso, rimanendo tutti gli altri illesi. E di un altro scommunicato morto, con segni di pentimento, che apparve il di lui Cadavere nero, & assoluto che fù, divenne bianco come la neve.

Altri Esempi riferiti dal Bzovio nell'Historia Ecclesiastica all'anno 1191 al §. 9.

18 Riferisce I. Che Ugone Vescovo Lincolniense in Inghilterra, havendo scommunicato alcuni ribelli, e contumaci, sparirono dal luogo, e non comparvero più. 2. Che un Soldato usurpatore di certi beni ammonito da Ugone alla restituzione, non havendo ubbidito, fù scommunicato, e la notte seguente invaso il soldato dal Demonio, infelicemente fù strangolato da quello. 3. Che un certo Diacono di quella Diocesi havendo accusato calunniosamente un Soldato, che havesse machinato contro la vita del Rè, fù da Ugone scommunicato con speranza, che dovesse riconoscere, e confessare il suo peccato ma egli in vece di conoscersi reo, ricorse all'Arcivescovo per essere assoluto, & havendo ottenuto rescritto diretto al Vescovo, che l'assolvesse, Ugone di nuovo lo scommunicò, & in segno che Dio approvò questa seconda sentenza, il Diacono reo, percosso invisibilmente infelicemente se ne morì. 4. Che un certo Chierico spogliato indebitamente dalla forza d'alcuni potenti, del possesso d'un Beneficio, ricorse per ajuto ad Ugone, e da lui scommunicati gli usurpatori, benche fussero fuori della sua Diocesi, alcuni divennero pazzi, altri morirono di morte subitanea, & altri di penose infermità, finche il Beneficio ritornò al legittimo possessore. e questi Esempii vengono anche riportati dal P. Martino del Rio nelle disquisizioni magiche al libro 3. quæst. 7. sect. 2. pag. 322.

19 Altri notabili esempi, & effetti delle scommuniche, vengono riferiti dal P. *Ribadeneira* nel trattato ch'egli fà *della Religione*, ò sia *il Prencipe Christiano al cap.* 31. 33. e 34. accaduti, e prodotti anche in persone Reali, le quali per haver disprezzate le Censure della Chiesa, ò sono state tolte di vita prima del tempo, ò con morte violenta, ò pure

seno

sono state private, del Regno, ò di prole.

20 E se bene per esser alcun morto scommunicato, ò interdetto, non segue ordinariamente effetto alcuno simile a i riferiti, hà però il Signore tal volta fatto alcuna di queste dimostrazioni, acciòche intendessimo quanto grande stima far si debba delle Censure Ecclesiastiche, e quanto importi, che con l'assoluzione, la quale si dà a i morti scommunicati, commettino li fedeli viventi ad offerire Sacrificij, Orazioni, digiuni, limosine, & altre opere satisfattorie acciòche tali defonti possano esser liberati dalle pene del Purgatorio, se prima di morire con atti di contrizione riceverno il perdono delle loro colpe, restando debitori di sodisfare, e purgarsi, prima d'essere ammessi alla gloria. E per conoscere quanto gran male sia la scommunica, basta di notare ciò che osserva *San Bernardo* riferito dal *Bellarmino* nella dichiarazione del Simbolo all'articolo nono, cioè, che la Chiesa nel Venerdì Santo fà speciale Orazione, per li Pagani, Giudei, Heretici, e Schismatici, e solo non fà orazione per gli scommunicati.

21 Si tralasciano esempi, & effetti accaduti, e prodotti dalle scommuniche nelle cose inanimate, e negli animali irragionevoli, fulminate contro essi per modo di maledizzione, acciò, da San Bernardo contro le mosche, il gran numero delle quali impediva la celebrazione de Divini Officii in Chiesa, subito morte. Da San Benedetto contro il Corvo, c'havea rubbato l'anello dell'Abbate, subito caduto infermo, e del Vescovo contro i passeri, c'entravano, e lordavano la Chiesa del Beato Vincenzo, e perturbavano le sacre funzioni, e più non comparvero anzi portati in detta Chiesa vivi, subito morivano, riferiti tanto dal *Herolt* nel citato Sermone 69 lettera *M* nel fine, quanto dal *Graffio* nelle decisioni auree alla *par. 1 lib. 4 cap. 6 num.* 13 permessi, e voluti da Dio (come questo Autore osserva) acciòche maggiormente i fedeli imparassero a temere, e stimare le Censure Ecclesiastiche.

INSTRUZZIONE III.

Avvertimenti da darsi dal Vescovo alli Predicatori

Inerendo agl'ordini generali trasmessi dalla Sacr. Congregazione del Concilio a tutti gli ordinarii de luoghi, in esecuzione della mente del Religiosissimo Pontefice Innocenzio XI. l'anno 1680. da me riferiti alla parte 1. nell'Appendice pag. 320. deve il Vescovo, & ogni altro Prelato c'hà jus d'eleggere, & approvare i Predicatori seriamente riflettere, che nel tempo dell'Avvento, e di Quaresima in ogni luogo; ò sia Città Terra, ò Castello d'Italia, si predica la parola di Dio, ma perche questa viene adulterata, e mascherata con diceríe inutili, con erudizioni rettoriche, e declamazioni vane, le loro voci sono Violini che snervano la disciplina Ecclesiastica, e non Trombe che intimino guerra alle passioni i loro periodi sono ghirlande, e nastri che imbellettano i vizii, e non catene di spavento profetico, e da ciò avviene, che ne pur uno degli ascoltanti fugge all'Eremo per salvarsi, ò si toglie da fianchi chi l'incanta, ò restituisce la robba tolta, ò si disdice delle calunnie tessute, ò dà al fuoco il libro dishonesto, ò muta contrada per mutar e dalla rarità de fedeli migliorati, si convince il rarissimo numero de veri Predicatori, ancorche siano in tutta l'Europa innumerabili, non agguagliando il lor gran numero, ciò che operorono Vincenzo Ferrerio nella Francia, Lodovico Granata nella Spagna, e nell'Italia Bernardino da Siena, e Girolamo da Narni. Gli abusi che durano, le male usanze che crescono, i peccati, che si multiplicano, e non si piangono, le violenze che si ostentano, i Tribunali che si corrompono, i miseri, & i deboli che si opprimono, gli affronti che si minacciano, l'intemperanza che si propaga, e le dishonestà che inondano, e l'Ateismo che horamai butta la maschera, pur troppo mostrano, quanto siano rari i veri Evangelisti di Christo in tanti Predicatori ascoltanti senza

frutto da Christiani, e per tanto corre a carico de Prelati, d'ammonire, e ricordare i Predicatori eletti.

1 Che l'officio del predicare, è santissimo, esercitato da Profeti, dagl Apostoli, e dallo stesso Figlio di Dio, & è grande il merito, e premio di quelli, che riducono l'anime sù la strada della salute, dicendo San Giacomo, che chi converte il peccatore, ricuopre i proprii peccati, ancorche siano di gran numero.

Evangelizzare pauperibus misit me, & sanare contritos corde Luc 4.

Dei enim sumus adiutores, 1 Cor 3.

Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Iac. 5

2 Che in questo ministero non si deve havere altro fine, nè mira, che la sola gloria di Dio, e la salute dell'anime.

Maledictus, qui facit opus Dei fraudulenter, Ier 48.

Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, Sap 13.

Stultè egerunt Pastores, & Dominum non quæsierunt, propterea non intellexerunt, & omnis Grex eorum dispersus est. Ier. 10.

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in charitate non ficta, 2 Cor 6

Non quæro quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant, 1 Cor 10.

Non quæro, quæ vestra sunt, sed vos, 2 Cor 12.

3 Che per compungere i traviati, non basta nè industria, nè dottrina, se à chi parla, e s'affatica, non aggiunge vigore, e non da credito, la mortificazione degli appetiti, e l'auversione a i commodi, ch'è il cingolo della penitenza.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris Luc 12.

Mortificationem Iesu semper in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu manifestetur in Corporibus nostris, 2 Corinth. 2.

4 Che non raccontino ne' Pulpiti favole, ò altre facezie, e motti da muovere a riso, ò miracoli non approvati, ò historie apocrife, e non predichino di notte

Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant, & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo eius?

Ineptas autem, & aniles fabulas devita, 1 Tim 4.

Erat autem diebus docens in templo, noctibus verò morabatur in Monte Oliveti, Luc 21

Diluculò venit in templum, & Sedens docebat eos, Io 8.

Me oportet operari opera eius, qui misit me donec dies est, Io. 9

5 Che non ardiscano interpretare cosa alcuna della Sagra Scrittura, che non sia uniforme al consentimento de Santi Padri, e alla dottrina della Chiesa, nè di profetizzare avvenimenti d'alcuna sorte (ancorche ciò fosse per incutere timore) se non quelli che spiegano i Santi Padri.

False Prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & divinationes mendaces prophetant vobis Ier 14.

Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.

Divinationem mendacem locuti estis, & dicitis, ait Dominus, cum ego non sim locutus, Ezechiel 23

Noli altum sapere, sed time, Rom. 11

6 Che non insegnino dottrine larghe, e relassative de costumi, nè diano risoluzione de casi di coscienza, nè publicamente, nè privatamente, se non sono ben sicuri dell'opinione, e dottrina che tengono, poiche l'errore di uno, che predica, fà gran pregiudizio, per lo credito, che le persone massime popolari gli hanno ordinariamente.

Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, Act 2 v 42

Vt potens sit exhortari in doctrina sana, Tit. 1 In isto cognovi, quoniam Vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est, 3 Reg 17

Adiuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est, 3 Reg 22

Et ille scit, quod vera dicit. ut vos credatis, Io 19.

Che

7 Che s'astengano di riferire in Pulpito, dogmi, ragioni, o argomenti d'Eretici, benche falsi, e per confutarli, massime alla presenza di persone idiote.

Dixicerunt opera eorum, & factum est illis in scandalum. Psal. 5

Ne ponas animæ eius scandalum. Eccles. 32

Quis quis scandalizzaverit unum de his pusillis credentibus in me bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria in collo eius, & in Mare mitteretur, Mar. 9

Non ergo amplius invicem iudicemus, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum, Rom. 14.

8 Che spieghino la parola di Dio, e l'Evangelio di Giesù Christo, con purità, verità, e sincerità, e senza imbellettatura, e non presumino di se stessi, accommodandosi all'intendimento, e capacità di tutti, e riprendendo i vitii con carità senza offendere, e tenere alcuno in particolare.

Propheta, qui habet sermonem meum loquatur Sermonem meum verè: numquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petram? Jer. 13.

Non glorietur sapiens in sapientia sua, sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire, & nosse me, Jer. 9.

Ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te, & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes humilias Judith 6.

Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi Pastor Gregem suum Eccles. 18

Non innitar prudentiæ meæ, sed in Domino ex toto corde in eo fiduciam habeam, Prov. 3.

Non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis, 2 Cor. 4

Galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, Ephes. 6

Fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa, & prodigia fieri per manus eorum, Act. 14

Quod hominibus altum est abominatio est ante Deum, Luc. 16 Quem misit Deus, verba Dei loquitur, Jo. 3

Monacel. Formul. Pars III

Judæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum Crucifixum, 1 Cor. 1

Ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda. 1. Thes. 2.

Euntes in mundum universum prædicate Evangelium, Marc. 16

9 Che spieghino, e facciano conoscere, chi sia Dio.

Audi Israel, Dominus Deus noster unus est, Deuter. 6

Ipse est Deus vivens, & æternus, & potestas eius usque in æternum, ipse liberator, atque Salvator, faciens signa, & mirabilia in Cœlo, & in terra. Dan. 6.

Deus omnium Creator, terribilis, fortis, iustus, & misericors, qui solus est bonus Rex, solus præstans, solus iustus, & omnipotens, & æternus, 2. Machab. 1. v. 24.

Ipse est, qui vivificat omnia, & solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem, 2. Tim. 6

Qui Solem suum oriri facit super bonos, & Malos, Matt. 5

Qui bonorum nostrorum non eget, Psalmus 15.

Qui dat escam omni carni, Psalm. 135

Qui scit cogitationes hominum, scrutans renes, & corda, Psalm. 93. Psalm. 7. 1. Reg. 16

Qui potest animam, & corpus perdere in gehennam Matt. 10

Qui immutat cor Principum, Job 12.

10 Che facciano conoscere la bruttezza, e gli effetti del peccato, e che si può commettere col solo pensiero.

Quasi à facie colubri fuge peccatum, Eccles. 21

Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentibus. Eccles. 12. Qui facit peccatum, ex Diabolo est, 1. Jo. 3

Longè est Dominus ab impiis, & orationes iustorum exaudiet, Prov. 15

Qui seminat iniquitatem, metet mala, Prov. 22.

Miseros populos facit peccatum, Prov. 14

Qui elongant se à te, peribunt, Psalm. 72

Quia dereliquerunt Dominum: idcirco

circà venerunt super eos universa mala, 2 *Paralip* 7

Ne dixeris peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor, *Eccles* 5

Ne impiè agas multum, ne moriaris in tempore non tuo, *Eccles* 7.

Mortuus est Saul propter iniquitates suas, eo quod praevaricatus sit mandatum Domini, & non custodierit illud, propter quod interfecit eum, & transtulit Regnum ejus? 1 *Paralip* 10.

Stipendia peccati mors, *Rom* 6

Christus pro peccatis nostris mortuus est 1 *Cor.* 15

In hoc manifesti sunt Filii Dei, & Filii Diaboli omnis, qui non est justus, non est ex Deo, 1 *Jo* 3

De corde exeunt cogitationes malae, procedunt adulteria, fornicationes, homicidia, furta, nequitiae. *Marc* 7

11 Che insegnino il modo di ben confessarsi, & eccitino gli uditori alla vera penitenza, con i motivi hor del timore delle pene eterne, hor del premio del Paradiso, al cui Regno l'huomo è stato creato, ma sempre propongano loro Iddio, infinitamente buono, e sommo amabile per se stesso

Qui abscondit scelera sua non dirigetur, qui autem Confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur, *Prover* 28

Et extendens Jesus manum tetigit eum dicens, volo mundare, sed vade, & ostende te Sacerdoti, *Matt* 8

Revertere ad me, quoniam redemi te, *Isa* 44.

In charitate perpetua dilexi te, & ideò attraxi te, miserans tui, *Isa* 31

Ego ero merces tua magna nimis. *Genesis* 15

O Israel, quam magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, *Baruc* 3

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illud, 1 *Corinth* 2

Vos, qui secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam aeternam possidebitis *Matt* 19

Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis Regnum à constitutione Mundi, *Matt* 25

Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, *Isa* 66 *Marc. cap* 9.

Tunc dicet, & iis, qui à sinistris erunt, discedite à me maledictis in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. *Matt* 25

Confitemini Domino, quoniam bonus, *Psalm* 117.

Non est bonus, nisi unus Deus. *Matt* 19. *Marc* 10

Pater noster es tu, nos verò lutum, *Isa* 64

Ipse benignus est super ingratos, & malos. *Luc* 6

12 Che insegnino, e facciano conoscere, & apprendere, che Iddio è presente à tutte le nostre azzioni, e che il tutto governa con somma providenza, già che per acquistare le virtù, e per fuggire il vizio, mezzo efficacissimo è il ricordarsi della presenza di Dio.

Est qui humiliat, & exaltat circumspector Deus, *Eccles* 7

Viae vestrae coram ipso sunt semper, non sunt absconsae ab oculis ipsius, *Eccles* 17

Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus ejus considerat, *Prov* 5

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos, *Prov.* 15

Ego sum judex, & testis dicit Dominus, *Jerem* 29. v. 24.

Deus magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu, cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam *Jerem.* 32 v. 19

Domine cum sis justus, juste omnia disponis, *Sap.* 12

Deus omnia in mensura, numero, & pondere disponit, *Sap* 11

Ipse est Alpha, & Omega, *Apoc* 1.

Pater meus operatur, & ego operor, *Jacob* 5

Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terrae, Dominus nomen ejus, *Amos* 9

Qui mutat tempora, & aetates, transfert Regna, atque constituit, dat sapientiam sapientibus & scientiam intelligentibus disciplinam, *Dan* 2 v. 21.

Ser

Servavi mandata tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo, Psal. 9.

13 Che inculchino l'osservanza de Divini comandamenti, la sodisfazione de legati Pii, delle Decime, delle mercedi degli Operarii, la restituzione della robba, e fama altrui.

Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit magis, quam aurum, Eccles. 29.

Filii serva mandata mea, & vives, & legem meam quasi pupillam oculi tui, scribe illam in tabulis cordis tui Prov. 7.

Ipse est Deus fortis, & fidelis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus se, & his, qui custodiunt præcepta ejus, Deut. 7.

Qui habet mandata mea, & servat ea ille est, qui diligit me, Io. 14. Et hoc est omnis homo, Eccles. 12.

Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, Io. 15.

Pax multa diligentibus legem tuam, Psal. 118.

Tollite jugum meum super vos, & invenietis requiem animabus vestris, Matt. 11.

Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, ipse meus frater, Soror, & Mater est, & Matt. 12.

Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, Matt. 22.

Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere displicet enim ei infidelis, & stulta promissio, sed quodcunque voveris redde, Eccles. 5.

Decimas, & primitias, non tardabis reddere, Exod. 22 v. 29.

Voca operarios, & redde illis mercedem, Matth. 20.

Dignus est operarius mercede sua, Luc. 10.

Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive advenæ: sed eadem die redde ei pretium laboris sui ante Solis occasum, quià pauper est, ne clamet contrà te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum, Deuter. 24. v. 14.

Si non habuerit, quod pro furto reddat, ipse venundabitur Exod. 22.

Non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere, Tob. 2.

Non facies furtum, Matt. 19.

Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices, Exod. 22. v. 28.

Time Dominum, & cum detractoribus non communicaveris, Prov. 24.

Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest, Sap. 1.

14 Che esortino sovente il popolo alla frequenza de Sacramenti, spiegandio le utilità, e gli effetti che producono in quell'anime, che colla debita disposizione spesso gli ricevono, e massime l'Eucaristia.

Angelorum esca nutrivisti populum tuum, Sap. 16.

Ego sum panis vitæ. Ego sum panis vivus: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. & qui manducat me, ipse vivet propter me, Io. 6.

Caro mea vere est cibus, qui manducat meam carnem in me manet, & ego in illo, ibi.

Accedite ad eum, & illuminamini, Psal. 33.

Omnes, qui habebant infirmitates accedebant, & curabantur, Act. 28. 9.

Erant autem perseverantes in communicatione fractionis panis, Act. 2. v. 42.

15 Che dichiarino in bona occasione i Misterii della Santa Messa, & insegnino il modo, con cui deve starsi in Chiesa ad udirla per sodisfare al precetto.

Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis donec veniat, 1. Cor. 11.

Vobis datum est nosse Mysterium Regni Dei. Luc. 8. Marc. 4.

Domum tuam decet Sanctitudo, Psal. 92.

Tu Domine elegisti Domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset Domus orationis, & obsecrationis populo tuo, 1. Machab. 7. v. 37.

Nolite fieri Domum Patris mei Domum negociationis Io. 2.

16 Che ammoniscano seriamente i Padri, e le Madri di famiglia, i Tutori, e Curatori dell'obligo che hanno di far bene instruire i loro figliuoli, & i Pupilli che sono alla lor Cura commessi, negl' erudimenti della dottrina Christiana, e del grave peccato che commettono trascurando di adempirlo: dispenden-

do da ciò in gran parte, la buona, ò rea vita, d'essi figli, e pupilli

Filii tibi sunt? erudi illos a pueritia illorum, Eccles. 7

Tene disciplinam, nec dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua, Proverb. 4.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam, Prov. 12

Qui parcit virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit, Proverb. 13

Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, Proverb. 22

Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu virga percuties eum, & animam ejus ab inferno liberabis, Prov. 23.

Vos Patres ad iracundiam nolite provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina, & correptione Domini, Ephes. 6

Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior 1. Tim. 5

17 Che inculchino l'osservanza delle feste, e ricordino al popolo di frequentare in detti giorni le Chiese, & i Divini Officii, e promuovino la divozione di Maria Vergine Santissima, dell'Angelo Custode, e de Santi

Memento, ut diem Sabbati sanctifices, Exod. 20

Loquere filiis Israel, & dices ad eos, videte ut Sabbatum meum custodiatis, qui fecerit in eo opus, peribit, Exod. 31

Qui custodierint Sabbata mea, dabo eis in Domo mea nomen sempiternum, quod non peribit, Isa. 56

Si non audieritis, me ut Sanctificetis diem Sabbati nè portetis onus, & ne inferatis per Portas Jerusalem in die Sabbati, succendam ignem in portis ejus, & devorabit Portas Jerusalem, & non extinguetur, Jer. 17

Domus mea deserta est, & vos festinatis unusquisque in Domum suam, propter hoc, prohibita est terra, ne daret germen suum, Agg. 1.

Odi, & projeci festivitates vestras; & non capiam odorem cætuum vestrorum, Amos 5

Convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum, Amos 8

Deinde dicit discipulo, ecce Mater tua: & ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Io. 19

Ego dico vobis facite vobis amicos, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna Tabernacula, Luc. 16

18 Che ricordino al popolo la carità verso l'Anime de defonti, e d'applicare per esse Sacrificii, & altre opere pie satisfattorie, & Orazioni.

Sancta, & Salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur, 2. Mach. 12.

19 Che rappresentino, quanto si debbano temere le Censure Ecclesiastiche, & i loro effetti, e specialmente le scommuniche, portando gli esempi riferiti in quest'Appendice

Si peccaverit frater tuus corripe eum, si autem te non audierit, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, Matt. 18

Ego sum Vitis vera; si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittunt, & ardet, Io. 15.

Qui contemnit corripientem, supervenies ei repentinus interitus, Proverb. cap. 29

Confundantur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur, Jer. 20.

Judicavi tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, 1. Cor. 5.

Repellentes fidem, & bonam conscientiam naufragaverunt, quos tradidi Satanæ, 1. Tim. 1.

Nolite eum recipere in Domum, nec ave ei dixeritis, 2. Io. v. 10

20 Che ricordino sovente i novissimi dell'huomo, la carità verso il prossimo, l'obligo di perdonare l'ingiurie, & il bene che proviene all'anima dalle tribulazioni, e travaglio di questa vita, quando, si tolerino con patienza, e rassegnazione al Divino volere.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis, Eccles. 7

Hoc est præceptum meum, hoc man-

mando vobis, ut diligatis invicem, Io. 15.

In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, Io 13

Ego dico vobis diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos: si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Matt 5

Si frater tuus septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te dicens, pœnitet me, dimitte illi, Luc 17

Qui miseretur pauperis beatus erit, Proverb. 14

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, Prov. 21

Qui non est tentatus, quid scit? Eccles 34.

Abraam tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est; sic Isac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles, Iudeth 8.

Vasa figuli probat fornax, & homines justos, tentatio tribulationis, Eccles 27

Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Cælorum, Act 14.

Quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis, 2 Cor 4.

Sustinentes Dominum, ipsi hæreditabunt terram, Psal 36

Ego non obliviscar tui, ecce in manibus meis descripsi te, Isa 43 v 24.

Non delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, & post lacrymationem, & fletum exultationem infundis, Iob 3.

I Che gridino, & esclamino contro l' abominevol vizio della bestemmia

II Contro gl'incantesimi, maleficii, e superstizioni

III. Contro gli spergiuri, e falsi testimonii, massime in giudicio

IV Contro i contratti simulati, e mascherati d'usure

V Contro le ingiustizie, & oppressione de poveri

VI. Contro gli adulterii, stupri, incesti, Concubinati, & altri vizii di carne, ma con forme, e parole, che non offendano le orecchie degli uditori.

VII. Contro il vizio della crapula, & ubriachezza, e giuoco delle carte.

VIII. Contro i profanatori delle Chiese

IX. Contro i Medici, che non osservano la Bolla del Beato Pio V *super Gregem dominicum*

X. contro le usanze, che inducono, e nutriscono il peccato

Lingua, quæ locuta fuerit blasphemiam contra disperéat, & domus ejus vastetur, Daniel 3 v 96

Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis omnis ira, & indignatio, & blasphemia tollatur, Ephes 4.

Deponite & vos iram, indignationem malitiam, blasphemiam, turpem Sermonem de ore vestro, Colos 3

Educ blasphemum extra Castra, & lapidet eum populus universus, Levit 24.

Et condemnati erunt omnes, qui blasphemaverint te, Tob 13

Anima, quæ declinaverit ad Magos, & Ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui, Levit 20.

Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester, Levit 19

Ero testis velox maleficis, & Adulteris, & perjuris, Ego Dominus, & non mutor, Malach 3 Apocalip 21.

Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a Domo illius plaga, Eccles 23.

Testis falsus non erit impunitus, & qui loquitur mendacia peribit prov 19 *Deponentes mendacium, loquimini veritatem*, Ephes 4.

Abominatio est Domino labia mendacia: os enim, quod mentitur occidit animam, Sap. 1

Avaro nihil est scelestius, Eccles 10.

Quis habitabit in Tabernaculo tuo? qui pecuniam suam non dedit ad usuram, Psal. 14

Vir, qui ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit, hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus, Ezechiel 18

Si genuerit filium ad usuram dantem, non vivet, cum hæc detestanda fuerit, ibi & cap 22.

Vsque-

Vsquequo peccatores gloriabuntur, & loquentur omnes, qui operantur injustitiam? reddet illis Deus iniquitatem ipsorum, & in malitia eorum disperdet eos, Psal. 93

Propter injustitias suas humiliati sunt, Psal. 106

Non femines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum, Eccles. 7

5 *Væ, qui ædificat Domum suam in injustitia*, Ier. 22.

Qui custodierunt justa juste justificabuntur, Sap. 6.

Diligite justitiam, qui judicatis terram Sap. 1.

Hæc dicit Dominus: eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur, ut ignis indignatio mea, propter malitiam studiorum vestrorum, Ier. 21.

6 *Nolite errare, quia fornicarii, adulteri, molles, masculorum concubitores, fures, avari, ebriosi, maledici, & rapaces, Regnum Dei non possidebunt*, 1 Cor. 6 Apoc. 21.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt Cor, Oseæ 4.

Non graventur corda vestra crapula, vel ebrietate, Luc. 21.

Non est enim Regnum Dei esca, & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto, Rom. 14.

7 *In multis escis erit infirmitas, & propter crapulam multi obierunt, qui autem continens est adjiciet vitam*, Eccles. 37.

Mundam servavi animam meam, quia nunquam cum ludentibus miscui me, Tob. 3

Elegi Domum istam mihi in Domum Sacrificii, & sanctificavi illam, ut sit nomen meum ibi in sempiternum 2 Paralip. 7.

8 *Væ, qui opulenti estis, & ingredimini Domum Dei pompatice*, Amos 6

Phinees Zelando Zelum Dei, accepit testamentum Sacerdotii æterni, 1 Machab. 2

Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes ejecit de templo, & his, qui vendebant Columbas dixit: auferte ista hinc, & nolite facere Domum Patris mei Domum negociationis, Io. 2.

Si quis Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, 1. Cor. 3

9 *Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas*, Sap. 11.

10 *Et tradet Dominus Israel propter peccata Ieroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel*, 3 Reg. 3 & 15

Che diano buon' esempio, patticando con fatti, ciò che insegnano colle parole, e mostrino d'esser più avidi del guadagno dell'anime, che del temporale: poi che se facessero l'opposto, ò avvilissero, e con fatti, e con detti la Dignità del Ministero Apostolico, si devono sospendere dal predicare, come vien ordinato nella lettera circolare della S. Congregazione del Concilio, di sopra accennata. 11

Tu ambulasti in via Ieroboam, & peccare fecisti populum meum, ut me irritares in peccatis eorum 3 Reg. 16

Et violabant me propter pugillum ordei & fragmen panis, Ezechiel. 13

Qui Spiritum Christi non habet, hic non est ejus Rom. 8.

Le altre osservazioni, e ricordi, che cadono sopra questo punto del predicare la parola di Dio, devono vedersi nella prima parte dell'opera nel luogo da principio accennato, e nella seconda al *tit.* 13 *form.* 8 che se dal buon Vescovo, si metteranno in prattica, non dovrà egli temere il tremendo rimprovero, che già fece fare Dio per mezzo del Demonio a i Prelati congregati nel Sinodo tenuto in Parigi l'anno 1248 in cui non sapendo il Chierico destinato a predicare al Congresso Sinodale, scegliere il tema del suo discorso, lo Spirito infernale che gli comparve dissegli — *Quid angustiaris istis Clericis prædicare? dicas eis istud. & non aliud, Principes infernalium Principes Ecclesiæ salutant. Læti omnes nos gratias eisdem referimus, quia cum ipsis eorum nobis afferuntur subditi, & per eorum negligentiam, ad nos devolvitur totus pariter fere Mundus. Invitus quidem tibi dico, quod dico, sed Altissimi jussione coactus &c.* col più che siegue

L'istoria è del Cantipratense *lib. 1 apum cap. 20 § 8* riferita dal P. *Giorgio Stengelio* nell'opera intitolata *Mundus Theoriticus al lib. 3 cap. 28 § 4* la quale è assai notabile, e degna di ponderazione per quelli che cercano il Vescorato.

IN-

INSTRUZIONE IV

Per i Vicarii Foranei

1 Per la disciplina del Clero, e de popoli, per la direzzione dell'opere, e de luoghi pii, e per conservare, e mantenere il vigore delle leggi Ecclesiastiche, è di grand importanza, e rilievo l'Officio de Vicarii Foranei, che però siccome questi sono ne proprii distretti fatti partecipi della giurisdizione del Vescovo, per supplire a ciò, che non puole il Vicario Generale, così devono eleggersi persone, che ne' medesimi luoghi avanzino nella scienza, e dottrina, nella bontà della vita, e nell'esemplarità, & integrità de costumi, tutti gl'altri Ecclesiastici, non deve però regolarmente l'elezzione cadere in persona de Parochi, perche se questi fossero trascurati, e negligenti nell'officio della cura dell'anime, dal quale depende principalmente il profitto spirituale de sudditi, ò pure viziosi, e scorretti, non havrebbe il Vescovo le notizie veridiche della loro condotta per riformarla, nè essi il monitore per correggersi de loro difetti. Anzi ben spesso si esporrebbero al pericolo di dar sospetto a i parocchiani d'essersi serviti nelle relazioni date al Superiore delle notizie havute nel Tribunale della Confessione, e con rendersi al popolo odiosi, e perciò pare in qualche modo incompatibile l'officio di Paroco, e di Vicario Foraneo, sicome tale vien quello reputato nel Vicario Generale, se pure la penuria d'altri soggetti idonei, ò altro giusto riguardo, non persuada, e necessiti il Vescovo a servirsi di loro.

2 I Vicarii dunque Foranei nel luogo della propria Vicaria, devono in primo luogo con carità, e rettitudine amministrare la giustizia nel giudicio delle cause civili, le quali non eccedono la somma prescritta dal Vescovo nella loro deputazione. Nelle cause poi criminali spettanti al foro Ecclesiastico (e massime quelle, che ammettono prevenzione col Tribunale secolare,) è officio loro di prendere con diligenza le denuncie, & informazioni, e di formare il processo, non per giudicare, ma per trasmetterlo al Vicario Generale, al quale non devono mancare di dar prima avviso del successo, per ricevere da lui occorrendo la direzzione opportuna.

3 Secondo possono, e concorrendo la giusta causa, devono concedere la licenza in scritto, di poter lavorare, e fare opere servili, ne i giorni festivi di precetto.

4 Terzo ad essi spetta, di dar licenza a secolari per cause ragionevoli, di poter parlare alle Grate de parlatorii, alle Monache de Monasterii esistenti nella loro Vicaria colle riserve, e cautele solite, cioè, di parlare coll'assistenza d'una almeno delle Ascoltatrici, di non parlare con altre Monache non espresse nella licenza in scritto, che non vadano a parlare in ore incongrue, ò nel tempo de divini officii, nè in giorni di communione ò di digiuno, senza urgente necessità, che parlino una, e più volte secondo la qualità dell'affare, per breve tempo, e che la persona che chiede la licenza non sia sospetta di corrispondenza non buona, ò pure di mala fama, ò pure Regolare, dovendosi alle prime negare, e quest'ultima rimettere all'Ordinario.

5 Non devono però, nè possono dar licenza per l'ingresso nella clausura di detti Monasterii di Monache, essendo tal potestà riservata al Vescovo, il quale non può delegarla, se non che al Vicario Generale, come s'è detto nel *tom. 1. tit 1 for. 3 num 10 pag 14*

6 Nè meno possono, nè devono dar lettere testimoniali, ò siano commendatizie a i Chierici, ò altri Sacerdoti, che si assentano dalla Diocesi, perche ciò appartiene al Vescovo, ò suo Vicario Generale, a quali i raccomandati sono soggetti, e non al Vicario Foraneo.

7 Nè interporre Decreti per la validità de Contratti de minori, ò di Donne, quando non ne habbiano una special commissione dal Vescovo (il quale non deve concederla se non per i luoghi, ne quali i Vicarii Foranei siano Dottori di legge esercitati, ò pure di capacità, e d'esperienza per bene interporli) Imperoche essendo uno di quegli atti ch'appartengono al Giudice Ordinario del luogo non può esercitarsi da Vicarii Foranei, che

che sono Giudici delegati ad una certa specie di cause, fuori delle quali, non possono ingerirsi, nè la giurisdizione, ch'à ciò fare non hanno, può prorogarsi dalle parti, come osservano, il Pico sopra lo Statuto di Roma alla *glos.* 21. *al num.* 2. ove ferma con altre autorità, ch' il solo Giudice Ordinario, deve, e può interporre tal sorte di Decreti, e non già il Giudice Delegato, & il Sabellio *in summ. divers. tract. nel §. Judex al num.* 14. *vers. sicut*, Pignatelli *consf.* 148. *num.* 14. *tom.* 9. con altri allegati *nel tom.* 1. *tit.* 1. *form.* 4. *num.* 5. *pag.* 15. onde per non date occasione alle parti d'allegare la nullità de Contratti, devono omninamente astenersi da ciò, quando il Vescovo nel Sinodo, ò nelle lettere patenti della loro deputazione, non glie ne dia la facoltà espressa.

8 E venendogli concessa, devono esser cauti, e circospetti nell'interposizione, con riconoscer prima la verità della causa espressa nel contratto, e la necessità, & utilità di quello, essendo questa cognizione un'antecedente necessario, che deve precedere il Decreto, non bastando ch' il Notaro asserisca nell'instromento, che la causa dell'alienazione, ò dell'obligazione sia giusta, ma deve constare per atto separato, come diffusamente prova il Montano *de offic. tutor. & Curat. al cap.* 33. *dal num.* 1. *al num.* 28. di modo che non facendolo, e scoprendosi il contratto lesivo, e dannoso al Minore, ò alla Donna, sono essi, e li loro Heredi tenuti in Sussidio alla refezzione de danni, & interessi, come fermano il Pico, & il Sabellio ne i luoghi di sopra citati, il primo al *num.* 44. & il secondo al *n.* 64.

9 Non devono ingerirsi per ragione dell' ufficio, (e quando non siano invitati) a fare le funzioni solenni Ecclesiastiche nelle Chiese Parochiali, ò Collegiate, cioè nel voler cantar le messe, ò portare nelle processioni il Santissimo Sagramento dell Eucaristia, ò le Reliquie, spettando di farle alli Rettori, e Canonici delle medesime Chiese: nè pretendere in quelle come Vicarii Foranei la precedenza sopra gl'altri Sacerdoti, quando non vi sia à loro favore la consuetudine, come s'è detto al *tit.* 2. *form.* 7. *num.* 14. (precedono però nelle Congregazioni, che si fanno per ordine del Vescovo.

10 Corre a lor carico la vigilanza, acciò che non s'introducano nel popolo, ò introdotti si tolgano gli abusi, gli scandali, e le prave consuetudini. Che non si facciano contratti illeciti, & usurarii. Che si denuncino i bestemmiatori, e sospetti di Fede, à causa del dispreggio, ò abuso delle cose Sacre, & altri delitti spettanti al Sant'Officio.

11 D'osservare la vita, e gli andamenti degl Ecclesiastici, procurando, che questi regolino il modo del lor vivere, secondo la vocazione del proprio stato, che portino assiduamente habito Clericale, e tonsura decente: che s'astengano da giuochi illeciti, da Sagri Canoni proibiti, dal portar armi, da negozii, e traffichi, e dagl' esercizii servili, & indecenti al loro grado, e molto più dalle scandalose azzioni, che vivano fra di loro, e con i laici con vicendevole amore, e carità, lontani dalle risse: e quando queste insorgano, di dissiparle, e comporle.

12 Di stare attenti, che li medesimi Ecclesiastici nell'amministrazione, e maneggio delle cose Sacre, e nel culto Divino, osservino religiosità, rispetto, e la riverenza dovuta. Che nelle Chiese Collegiate, recettizie, che sono nelle loro Vicarie, si recitino le hore canoniche, & altri Divini Officii al tempo debito, e coll' esatta osservanza delle rubriche. E che tanto in quelle, quanto in ogn altra Chiesa, massime Parochiale, si celebrino le messe colla dovuta distribuzione, per sodisfare alla divozione, e commodità del Popolo. Che i Cherici ne i giorni festivi di precetto servano alle Chiese, alle quali si troveranno ascritti, e frequentino i Sacramenti (non possono però, se non ubidiscono, mutarli) e che tanto questi quanto i Maestri di scuola, insegnino le Domeniche a fanciulli la dottrina Christiana, tenendo di ciò fedele rincontro.

13 D'invigilare, che li Parochi istruiscano con diligenza i fanciulli, e fanciulle delle loro Parochie ne i rudimenti della Fede, e che ne i giorni festivi di precetto inter missarum solemnia, facciano il catechismo, e le esortazioni agl'adulti, che col debito modo, e rito prescritto ammi-

nistri-

ministrino I Santi Sacramenti, e che non lascino morire gl' infermi senza prima riceverli. Che publichino al popolo gli Editti, & altri ordini secondo, che viene ordinato dal Sinodo, ò dal Vescovo, sopra le quali cose, quando scorgano mancanza, ò difetto, ò pure s'auvedano, che i Parochi s'assentano dalla residenza senza licenza, devono auvisare il Vescovo, ò il Vicario Generale, e succedendo la morte d'alcuno d'essi, è incumbenza del Vicario Foraneo di far subito l'Inventario di tutte le supellettili Sacre, libri, e scritture spettanti alla Chiesa, e di confrontarlo con gl' antichi, e trovandosi esser mancante, di procurare la ricupera di ciò, che manca, e di mettere in sicuro le inventariate appresso persona fidata.

14 D'haver cura, e premura del buon governo delle Confraternite, Ospedali, & altri luoghi pii, e che dagl' Amministratori siano osservati gli Statuti, & esequiti i Decreti Sinodali, e delle visite, ed à quest'effetto, devono ogn'anno rivedere i conti dell'amministrazione, e riconoscere insieme se l'entrate, & elemosine siano impiegate fedelmente secondo la mente de Testatori, e Benefattori; partecipando i difetti, ò eccessi ch'averanno trovato, & ogn'altra cosa, ch'accade al Vescovo, ò al Vicario Generale per ottenere da loro la direzzione, e provisione opportuna al riparo de pregiudizii di detti luoghi pii.

15 Di tener l'occhio aperto sopra i beni delle Chiese, e de luoghi pii, acciòche non siano alienati, e distratti senza le richieste solennità, e molto più, perche non siano usurpati, si nè taglino Alberi fruttiferi, nè si faccino affitti, ò locazioni oltre tre anni senza beneplacito Apostolico, & in ogni caso di trasgressione, darne ragguaglio al Vicario Generale. Che il denaro contante, & effettivo de medesimi luoghi pii da rinvestirsi, non si lasci morto in mano degli Amministratori, ma quando non vi sia il rinvestimento pronto, si depositi appresso persona idonea, e sicura, con farne fare Istrumento publico, e mandarne copia autentica nella Cancellaria Vescovale.

16 Di sopra intendere, che gli Ospedali tanto de Pellegrini, quanto degl' infermi, che si trovano eretti nelle loro Vicarie siano ben tenuti, e serviti, e che in quelli de Pellegrini vi sian distinzione di luogo per gl'huomini, e per le Donne, e non vi si ammettano persone di mala vita, ò vagabonde, e negl' altri per gl' infermi, che i Parochi siano opportunamente auvisati, acciòche possino amministrar loro i Sagramenti.

17 O haver pensiero, che i legati pii siano adempiti, e che i Notari, i quali havranno rogato i Testamenti, ò altri Instrumenti a favore di causa pia, ne trasmettano nel tempo prefisso dalle Constituzioni Sinodali, la nota in Cancellaria Vescovale, e che se ne registri la memoria nell'Inventario, o ne libri del luogo pio, à prò del quale sarà stata fatta la disposizione, e che non ardiscano egli Officiali, e Ministri de luoghi pii, di rinunciare, e repudiare legati, o eredità, senza espressa licenza dell'Ordinario.

18 D'invigilare, che siano puntualmente sodisfatti gli oblighi, e pesi di messe, e che siano ritenute nella Sacrestia di ciaschedana Chiesa le Tabelle, nelle quali siano descritti, e notati i detti oblighi, e ch ivi si ritengano i libri, ne quali si noti distintamente la celebrazione delle messe. Che non si accettino pesi perpetui di messe senza licenza in scritto dell ordinario. Che le messe tanto perpetue, quanto manuali, si celebrino ne i giorni, Chiese, & altari destinati da Testatori, e Benefattori e trovando, intorno à un tale adempimento difetto, trascuraggine, e mancanza, di darne subito avviso al Vescovo, o Vicario Generale.

19 O auvertire, che non s'espongono nelle Chiese, Oratorii, o altri luoghi publici alla venerazione de fedeli, Reliquie, o Sagre Imagini de Santi non più esposte, nè il Sagramento dell Eucharistia senza licenza, & approvazione dell' Ordinario. Che senza la detta licenza non si promulghino Indulgenze, non si rappresentino ne i Teatri Istorie Sacre, nè si permettano le questue dell elemosine. Che i Questori dell' Elemosine, i quali havranno ottenuta, & esibiranno la licenza sudetta, non publichino Indulgenze, o convertano in altr'uso l'elemosi-

uosi ne fuori del destinato. Che in occasione di feste, non s'espongano nelle Chiese Imagini profane, procaci, & indecenti, e che le Sacre non restino ne luoghi sordidi, immondi, e non convenevoli scolpite, e dipinte, o altrove trasportate, che non si facciano processioni notturne, e non si vendano senza licenza libri, ò altri fogli impressi. Di non dare à Preti Secolari, e Regolari forastieri licenza di celebrare la messa, se prima non haveranno presentate le loro lettere testimoniali del Sacerdotio de proprii Ordinarii, e Superiori, e quelle siano tali, che non habbiano minima ombra di sospetto d'esser false.

20 Di procurare, che si faccia da chi è tenuto la professione della Fede, e che i Medici osservino la Bolla del B. Pio V. in cui vien loro proibito di poter visitare dopo il terzo giorno gl'infermi, se quelli non si faranno confessati.

21 Di stare attenti sopra i portamenti, e dottrina de Predicatori, & al frutto delle loro prediche; e quando scoprissero in essi qualche considerabile eccezzione, o notabile mancamento, devono darne speditamente ragguaglio al Vescovo, e se fosse assente, al Vicario Generale: e lo stesso fare in caso, ch'alcun altro Ecclesiastico, anche Regolare esente dasse qualche scandalo, o occasione d'esso.

22 Devono havere a cuore l'osservanza delle feste, e della Quadragesima, e di far eseguire contro i trasgressori le pene prescritte nel Sinodo, o Editti del Vescovo: con esser circospetti nel dispensare, nell'une, e nell'altra, e dispensando lo faccino sempre con giusta causa gratis, e senza alcun lucro. Delle pene poi, che si saranno esatte contro i transgressori, e violatori, benche possino i Vicarii Foranei partecipare della terza parte coll'essecutore, secondo il Decreto della Sac. Congregazione de Vescovi, e Regolari riportato dal Nicolio ne Flosculi alla parola *Vicarius al num.* 83. è però cosa lodevole di non parteciparne, e di applicarle a luoghi, & opere pie, dedotta la parte per l'Essecutore, secondo gli ordini della Curia Vescovale.

23 E di prevedere, che nelle processioni, & altre funzioni publiche sagre, & Ecclesiastiche, per le differenze, che spesso insorgono di precedenza, non nascano scandali, con riferire al Vescovo, o Vicario Generale preventivamente le pretensioni, e ragioni delle parti, accioche si possano comporre, e decidere. e quando le differenze nascono nell'atto, o nel tempo imminente alla funtione, e non v'è tempo a poter ragguagliare il Superiore: devono procurare, che si facciano lite, indè dalle medesime parti le proteste preservative delle ragioni coràm testibus, e con provisione estragiudiziale assegnare (senza pregiudizio del jus delle parti) il luogo, in cui doveranno esse incedere, o sedere, o pure ordinare, ch'una delle parti, s'astenga d'intervenire alla funzione, sotto qualche moderata pena.

24 E se la discrepanza della precedenza nasce trà le Confraternite de laici, sappiano per ben regolarsi. Che quando non v'è consuetudine contraria, o il possesso pacifico di precedere, secondo la disposizione della Bolla di Gregorio XIII. *la* 84. la precedenza è dovuta à quella Confraternità, che nel luogo è stata la prima à vestire il sacco: e per tanto le Confraternite del Rosario, del Sagramento, ed altre, che non lo vestono, o sono state posteriori a vestirlo, non hanno jus à pretendere la precedenza, ancorche per origine siano anteriori, come insegnano il Gavanto *nel Manuale Episcop. nella parola Confraternitas al num.* 49. e nell'addizione *al numer.* 1. *e* 2. il Pasqualigo sopra le controversie del Franconella *part.* 1. *al num.* 93. 94. *e* 227. Il Donato *de regul. nel tom.* 3. *tract.* 8. *alla quest.* 34. & il Frances *de Eccles. Cathedr. al c.* 25. *nu.* 398.

25 Secondo, che trà le Confraternite, che sempre hanno vestito il sacco, quando non vi sia consuetudine, e privilegio in contrario, quella, ch'è più antica per erezzione deve precedere: e quando dell'erezzione non costi, deve precedere la più degna, v. gr. la Confraternità de Dottori, e Nobili, ò pure quella, che si trova eretta nella Chiesa Matrice, e più insigne del luogo, come vuole il Frances di sopra citato al *num.* 380. 382. 383. *e* 391.

26 Terzo, che le Confraternite del Sacramento, le quali vestono il sacco, precedono a tutte l'altre nelle processioni tanto publiche, quanto private, nelle quali vien portato il Santissimo Sacramento, ancorche per erezzione siano posteriori, secondo i Decreti della Sacra Congregazione de Riti da me citati al *tom. 1 pag. 136 num. 3* Deve però avvertirsi, che questi moderni Decreti da me allegati, i quali concedono simpliciter a queste Confraternite un tal privilegio, ricevono la determinazione, e specificazione dagl'antichi, *l. sed*, *& posteriores ff. de legib.* ne quali si dichiara, che alla Confraternità del Sacramento si dia la detta precedenza, purche intervenga all'altre processioni, & in quelle ceda il luogo più degno alle antiqaiori, e possono vedersi appresso il Barbosa nella somma delle decisioni Apostoliche alla collettanea 207 *num. 34. e 92.* & appresso il Panimolla *nella dec. 1 al num. 18.* Sicche quando la Confraternità del Sacramento ricusasse d'intervenire all'altre processioni, e di cedere in quelle il luogo più degno alle Confraternite anziane, non potrebbe, ne doverebbe godere della qui menzionata precedenza, come si hà dal Decreto riferito dal Rainaldo *al c. 2 suppl. 5 nu. 447*

27 Quarto, che il jus della precedenza, non hà luogo, ne deve attendersi nel regresso dalle processioni, come dichiarò la medesima Sac. Congregazione in *Vercellen.* li 18 *Giugno* 1695

28 Quinto, che quando per l'ambiguità delle ragioni, ò per altra giusta causa, e riguardo, la controversia della precedenza non si può concordare, nè decidere, per evitare gli scandali, si deve ordinare alle Confraternite competitrici, che simul non intervengano alle processioni, ma alternativamente, giusta il Decreto della Sac. Congr. de Vescovi, e Regolari, riferito dal Nicolio ne flosculi alla parola *Confraternitas al n. 23.*

29 Sesto, Se la controversia nascesse trà le dette Confraternite, & il Parocho, sopra le funzioni solenni delle benedizioni e distribuzione delle Palme, delle candele in giorno della Purificazione detta la Candelara, e delle ceneri il primo giorno di Quaresima il Vicario Foraneo, deve proibire alli Cappellani, ò altri Sacerdoti, che pretendessero di farle nelle Chiese, & Oratorii di dette Confraternite, che non s'ingeriscano in quelle, quando non vi fosse la Consuetudine prescritta, perche queste funzioni, riguardando la direzzione spirituale del popolo, e la Cura dell'Anime, sono proprie delle Chiese Parochiali.

30 E quando si dicesse, che le dette funzioni, *non sunt de iuribus mere Parochialibus*, come dichiarò la S. Congregazione de Riti ne Decreti generali publicati dell'anno 1703 nella risposta al 5 si risponda, che ciò non si può, nè deve inferire, che si possino esercitare nelle Chiese, & Oratorii delle Confraternite. Poiche anche la benedizzione delle Donne post partum, del Fonte Battesimale, la celebrazione della Messa nella feria quinta in Cæna Domini, e dell'altre solenni infra annum, *non sunt de iuribus mere Parochialibus*, e nondimeno la stessa S. Congregazione, con detti Decreti dichiarò, che debbano farsi, e cantarsi dal Parocho, come si hà dalle risposte al 6 8 e 10. Dubbio.

31 Per non eser dunque le sopra accennate funzioni *de iuribus mere Parochialibus* opera che si possano esercitare anche nelle Chiese de Regolari, e nelle Collegiate Secolari, che sono Collegii perpetui reali di persone Ecclesiastiche, e membri della Gerarchia della Chiesa, i quali le esercitano nelle proprie Chiese *iure proprio*, *& officii*: ma non già nelle Chiese delle Confraternite laicali essendo Collegii personali, e Congregazioni de laici, permesse, perche esercitino nelle Chiese gli atti della Religione, e della pietà, e non le funzioni Ecclesiastiche solenni, non hanno, nè possano havere (come incapaci delle cose spirituali) jus di esercitarle per se stessi, nè di commetterle alli loro Cappellani, i quali essendo semplici Sacerdoti manuali, e mercenarii, non hanno ex officio la potestà d'esercitarle ivi, senza un'espressa delegazione del Vescovo, per non distorre, e divertire in quei giorni il popolo dall'accesso, e frequenza della Parochia, per non pervertire, turbare, confondere, & avvilire

la

la solennità di dette funzioni, e perciò S. Carlo ne suoi Concilii Provinciali, & i Vescovi in più Sinodi Diocesani, e le Sacre Congregazioni del Concilio, e de Vescovi, e Regolari hanno proibito, e respettivamente dichiarato, & i Canonisti, & altri Dottori insegnato, che le dette funzioni, non si devono permettere nelle Chiese delle Confraternite de laici, come hò dimostrato nella *par. 2 tit. 13 form. 1 num. 58 59 60 e 61* e lo avverte il Garanto nel manuale Episcop. nella parola *Confraternitates al num. 28.* imperoche come annesse, & accessorie alla messa, & alla benedizione solenne, hanno una certa mistura di giurisdizione, e però spettano più all'Officio, che all'onore del Parocho.

32 E riconoscere se ne luoghi sottoposti alle lo o Vicarie, siano stati eseguiti gli ordini, e Decreti delle Visite (de quali devono havere appresso di se la copia), con ragguagliare, quando non siano eseguiti, il Vicario Generale delle cause, che ritardano l'esecuzione, ed esporre il più ch'accade per facilitarla.

33 E finalmente richiesti dal Vescovo, ò dal Vicario Generale d'informazione, devono riferire la verità de fatti con ingenuità, e senza passione, ò alterazione non dissimulare, scusare, nè coprire i delitti, e non ingrandirli, ò esagerarli per fini, e rispetti humani: suggerire al Superiore tutto ciò, che può conferire alla tranquillità, e pace de sudditi, all'estirpazione del vizio, & al servigio di Dio, con christiana libertà, e zelo. Poiche se operassero diversamente, gravarebbono la propria coscienza di colpa grave, si renderebbono odiosi al popolo, e sospetti, e diffidenti al Superiore, e soggiacerebbero al di lui gastigo, quando fossero trovati, e scoperti Ministri appassionati, corrotti, & infedeli.

INSTRUZZIONE V.

Per l'adempimento degl'obblighi, e pesi di messe.

1 Uno degl'obblighi più gravi dell'officio Pastorale del Vescovo, e degl'altri Prelati, e Superiori Ecclesiastici è, d'assicurare l'intiera, & esatta sodisfazione de legati pii, e massime de suffragii dovuti all'Anime de Fedeli defonti in vigore de loro Testamenti, o d'altri Contratti, e disposizioni: onde conviene che i Prelati nell'adempimento di quest'obligo impieghino tutta la loro vigilanza, & attenzione, sicome vien loro ingionta tanto da sagri canoni, quanto dal Concilio di Trento.

2 Nella prima Visita dunque che devono fare per se stessi nelle Chiese, Oratorii, Confraternite, Monasteri, ed altri luoghi pii, devono riconoscere quella sorte di pesi, e la loro origine, cioè, se siano stati ingionti per Testamento, Codicillo, Donazione, ò pure nella fondazione, o unione de Beneficii, e Cappellanie, con far esibire, ò indicare per riconoscerle, le scritture autentiche, per accertarsi del numero delle messe, e della durazione del peso.

3 Quando di qualche legato particolare non si trovasse Testamento, nè altre Scritture, che indichi l'origine del peso: se si troverà notato in Tabella, o pure ne i libri della Chiesa, e si saranno celebrate le messe per dieci anni continui; ordineranno, che si continui la celebratione, con ostante, che i Ministri del luogo pio pretendessero di non far celebrare: sin tanto che non giustifichino non esser obligati all'adempimento, e giuridicamente ne siano sgravati, perche la descrizione del peso fatta in Tabella, o ne i libri della Chiesa, fà presumere l'accettatione, e che per quello sia stata assegnata, e ricevuta la congrua dote, e l'adempimento per il corso del decennio, dà al defonto il jus d'esser mantenuto nel possesso de suffragii (a)

(a) Rot. post. par. 1 rel. 372 num. 7 ... num. 119 & 590

4 Che se poi in Tabella, ò ne libri si trovasse notato il peso di celebrare tante messe, senza espressione della persona, per cui debbano applicarsi i Sagrificii; nè da altre conjetture, o giuridiche presunzioni si possa venire in cognizione di chi habbia ingionto il peso, all'ora si dovrà ordinare, che si continui la celebrazione delle messe coll' applicazione del Sagrificio libera; perche in questo secondo caso si presume, che la celebra-

lebrazione sia stata ingionta per accrescimento del culto Divino, e decoro di quella Chiesa, e per comodità del popolo. (b)

(b) Gavant. ubi sup. cit. part. 1 tit. 12. n. 5

5 Se troveranno che gli oblighi, e pesi di messe siano stati accettati senza la licenza dell'Ordinario contra la forma de Decreti di Urbano VIII. *de celebrat. missar.* rinovati da Innocentio XII l'anno 1697 come apparisce dalla Bolla riportata nella prima parte del Formolario alla pag. 346 doveranno assolvere dalle censure incorse gli Officiali, e Ministri de luoghi pii, c'hanno mancato di chiederla, e d'ottenerla, e quando il peso accettato senza licenza non fosse stato adempito, ordinare che sia sodisfatto, come se da principio l'havessero ottenuta, giache la loro negligenza non deve pregiudicare al defonto, c hà lasciato per esso il capitale. (c) Ed accioche i Rettori, e Ministri delle Chiese, e de' luoghi pii non incorrano per l'avvenire nelle censure per il difetto di detta licenza, ordineranno, che nelle Sagrestie, si ritenga affisso il Decreto, in cui vien proibita l'accettazione di questi pesi di messe sotto pena dell'interdetto, senza licenza espressa degl'Ordinarii.

(c) Ego lpse per 3 tit. 6. ad form. 8 num. 4.

6 Quando gli obligati allegheranno la reduzzione de' pesi di messe, si deve fare esibire, e riconoscere, se sia stata fatta con legitima facoltà, & ottenuta senza surrezione, poiche se la reduzzione non fosse legitima; ò pure fosse stata estorta con espressione di fatto alterato, ò taciuta al Superiore, che l'hà concessa, qualche circostanza c'havrebbe potuto ritrarlo dalla reduzzione, in tal caso, si deve ordinare, ch il peso delle messe venga posto in Tabella nella maniera, che si troverà essere stato ingionto dal Testatore, fin tanto che la reduzzione sia canonicamente ottenuta.

E se gli obligati si scusassero di non haver adempita la sodisfazione col pretesto della diminuzione de' frutti del capitale assegnato, ed anche giustificassero la loro asserzione, si deve rigettare la scusa, & ingiongere, che ricorrano per la reduzzione alla Sag. Congregazione del Concilio, alla quale è riservata questa podestà, e fin tanto che da essa non si sarà ottenuta, si devono le messe celebrare nel numero, e quantità, c'haveranno ordinato i Testatori, e Benefattori. Avvertendo che se gli obligati allegassero la reduzzione fatta dall'Ordinario pro tempore nell' atto dell' accettazione del peso, (col motivo, e fondamento, ch il capitale assegnato, non fosse da principio capace, e corrispondente all' obligo ingionto dal Testatore, dovendosi ciò da lui riconoscere, prima di concedere la licenza d' accettarlo) questa reduzzione si deve ammettere, & approvare, come legitima. (d)

(d) Ego lpse par. 3 tit. 6. ad form. 5 num. 7

Siccome valida sarebbe, se si trovasse fatta dal Vicario Generale in virtù della commissione data al Vescovo dalla Sac. Congregazione del Concilio, perche quando la reduzione si rimette al Vescovo, s'intende (regolarmente parlando) restituita a lui la facoltà, che haveva prima de i Decreti d'Urbano VIII e perciò è considerato in quella, come Ordinario, e non come delegato, di modo che può farla per mezzo del suo Vicario.

Se poi gli obligati allegassero, che i capitali, e fondi assegnati per i pesi di messe, fossero senza loro colpa periti, e perduti, ò pure resi inesigibili, e con pro-

prove concludenti giustificasse-ro la loro asserzione, si devono assolvere, e disobligare dal tempo della perdita, ò inesigibilità de capitali con Decreto formale, e ciò deve farsi a prò delle Chiese, e luoghi pii, anco nel caso, che si provasse, ch'il fondo, ò sia capitale lasciato, & assegnato per il peso, fosse perito, ò reso inesigibile, per colpa, e negligenza degl'Officiali.

9 Perche se bene i Rettori, e Ministri, per colpa anche lata de quali il fondo è perito, ò reso inesigibile, sono obligati alla reintegrazione del proprio, (e) nondimeno perche molte volte non habent in bonis, ò pure la colpa non è liquida, ma dubbia, e non possono per le torbide eccezioni, che allegano condennarsi la Chiesa, ò altro luogo pio, non son tenuti a rilevare il fatto, e sentir la pena del delitto ancorche liquido, de' loro Officiali, & Amministratori, se non in quanto si provi, che il capitale, ò fondo, che più non existe, sia stato convertito in utilità della Chiesa, ò luogo pio, e che per esso sint effecti locupletiores, (f) E per tanto finche la reintegrazione del capitale perduto, ò reso inesigibile, non sia seguita, cessa l'obligo di sodisfare. Purche non sia in colpa tutto il Collegio, ò Communità del luogo pio, ò Monastero, Donat. *prax tom. 3 tract 7 quæst 60.*

(e) Pitton. dec 313 n 2. & seqq

(f) Reg. Jur 36. cap. si Episcopus 16. q 6. Donat. prax rer regul tom. 2. par. 2. tr. 4. q 12. & q 13. Nic. Jacob. 65 tit. vil. lib. 3 tit 25 n. 9. & c. in prax per 4. fol. 105.

10 Se poi i fondi, e capitali lasciati, & assegnati per i pesi di messe consistessero in Censi, ò luoghi di Monti Camerali non vacabili, ò pure in capitale di danari contanti da investirsi in stabili, & i primi fossero stati estinti, i secondi estratti, & i terzi non investiti, per quel tempo, che gl'uni, e gl'altri saranno stati in deposito otiosi, & infruttiferi, non si devono astringere gl'obbligati alla celebrazione delle messe (g). ma solamente a giustificare il tempo preciso dell'estinzione, estrazzione, deposito, & investimento respettivamente: e perciò si deve provedere, che tanto dell'estinzione de' censi, estrazzioni de monti, e dell'investimento de' capitali, si tenga memoria ne libri dell' amministrazione coll' indicazione del tempo preciso.

(g) Tan. ipse par 3. tit 6 ad form. 9 n 5 & 2. & par 2. tit. 23 ad form. 2. n 56.

11 Nelle Cappellanie perpetue, ò Benefici semplici, c'hanno l'obligo della messa quotidiana se troveranno, che i Cappellani, ò Beneficiati, habbiano vacato un giorno della settimana: si deve riconoscere la fondazione, la quale è quella che regola, sù questo punto il giudicio, ed arbitrio del Visitatore, e se si troverà ch'il Fondatore, & Institutore habbia havuto riguardo, e contemplato la persona, e persone de' Cappellani, e de' Beneficiati pro tempore, & ad essi l'obligazione di celebrare ogni giorno sarà diretta, in tal caso la vacanza sudetta d'un giorno la settimana si potrà tolerare, e permettere, purche lascino di celebrare per qualche onesta causa, ò per accrescimento di devozione, secondo la disposizione del *cap significatum de præbend* e non celebrino per altri, giusta il Decreto fatto in tal emergente dalla chiara memoria del Cardinal Petrucci nella Visita della Casa de' PP Ministri degl'Infermi della Maddalena di Roma, approvato dalla Sacra Congregazione della Visita Apostolica sotto li 18 Giugno 1697. nel quale si dice:

Religiosi à Superioribus pro tempore destinati prò celebratione missarum sex quotidianarum pro legato, & suffragio R P D. olim Vincentii Justiniani juxta

redu-

reductionem obtentam de anno 1646 à celebratione quotidiana vacare non possint, nisi semel tantum in hebdomada. At in diebus quibus vacant, pro aliis celebrare, & aliam eleemosynam, seù stipem, accipere nequaquam possint, sed si vacare, ut supra, nolunt à celebratione, pro eodem Testatore, vel prò se ipsis, & eorum devotione dumtaxat, poterunt semel in hebdomada celebrare, sub poena reiterandæ celebrationis, & restitutionis respectivè, super quibus eorundem Religiosorum, & Superiorum conscientiam strictè oneramus.

12 Se poi l'obligazione di celebrare ogni giorno, sarà diretta al luogo, ò all'Erede, o pure il fondatore haurà principalmente hauuto la mira al sagrificio per l'Anima sua, e non alle persone de celebranti, ò pure vi sarà la condizione che il Cappellano, ò Beneficiato celebri, ò faccia celebrare quotidianamente, & in questi casi la vacanza già detta, non sarà lecita, nè si dovrà permettere (b)

13 Havute che si saranno dalle scritture originali, ò da altre prove legali le notizie accertate del numero delle messe, e della qualità de i pesi, si deve ordinare che in ogni Chiesa, e'haurà l'obligo di sodisfare, si formi, e ritenga la Tabella colla distinzione, sperificazione, e metodo che si accenna nell'esemplare, che qui appresso si dà, avvertendo, che se i Testatori, ò Benefattori, non havessero espresso la qualità delle messe, cioè, se debbano celebrarsi le correnti, ò di requiem, ò pure le votive, si deve dichiarare, che si celebrino le correnti, e concordanti col officio Divino in conformità del Ordinario della Diocesi, perche quando il Testatore, ò Benefattore, non dispone in contrario, si presume che siasi voluto a quello conformare, e perciò non deve il celebrante scostarsi, e recedere dal rito della Chiesa, e dalle rubriche del messale, anzi deve sempre a quelle uniformarsi (l) non ostante qualsivoglia contraria consuetudine. (l) E quando havessero disposto, che il Cappellano, o Beneficiato nominato, debba celebrare *per se ipsum*, non si deve permettere, che celebrino per alium (m) e molto meno che celebrino in altre Chiese, o Altari, che nelli destinati, e voluti da medesimi Testatori (n)

14 Quando nascesse difficultà intorno alla prova della celebrazione, la quale non si potesse giustificare coll'esibizione de libri, ne i quali non si trovasse notata, si deve sempre ammettere per prova legitima, e sufficiente l'attestazione giurata del celebrante (o) che però se bene il Vescovo può, anzi deve ordinare che le messe celebrate per adempimento degl'oblighi, si debbano da celebranti notare lo stesso giorno, e'haveranno celebrato, nel libro ritenuto in Sagristia, e multare con pena pecuniaria quelli, che trascureranno, e mancheranno di farlo, non deve però far Decreto, nè ordine, che se non si noteranno nel libro, non si ammetta altra prova. (p)

15 Ed in fine acciochè le Tabelle ordinate, e riconosciute, non siano col tempo mutate, alterate, o smarrite, se ne devono fare due copie autentiche per ciascheduna Chiesa, sottoscritte dal Vescovo, o altro Deputato, o Visitatore, e dal Rettore, o Amministratore, da ritenersi una nella Sagrestia, e l'altra da conservarsi nella Cancellaria Vescovale, per poi farne il confronto in tempo di Visita, con avvertimento, che nelle Tabelle delle Cattedrali, & altre Chiese

(b) Barb. de Offic. Episc. alleg. 44. n. 10. & 12. Pac. Jord. elucub. lib. 4. tit. 3. n. 132. & seqq. ...

(l) Gavant. Pac. ... Ego Ipse part. 3. ...

(l) Fagnan. in 3. cum creatura ...

(m) Pac. Jo. ...

(n) Gavant. ... Ego Ipse ...

(o) Card. ...

(p) Ego Ipse par. 3. ... ad form. 2. n. 46.

Collegiate, anche Regolari, trà gl'obblighi perpetui quotidiani, si deve notare in primo luogo la Messa Conventuale, la quale deve applicarsi per i Benefattori, non ostante che l'entrate di dette Chiese, e Collegii siano tenui (q) e non ostante la consuetudine contraria. (r)

(q) Ergo Ip. supra in Appendic. pag. 256. n. 22. & pag. 2. tit. ad Form. 3. n. 20. pag. 249.

26

Si è detto — *anche Regolari*, perche queste ancora come Chiese Conventuali, sono espressamente comprese nel *c. cum creatura de celeb. miss.* come osservano la glossa ivi — *Prælati, & Clerici Conventualium Ecclesiarum*, & il Grassio *dec. aur. par. 1 lib. 2 cap. 39 num. 9* Tambur. *de jur. abb. tom. 1 disp. 7 quæst. 2 nu. 4.* & inoltre perche saltem ex vi Regolæ sono tenute a celebrare la messa conventuale (f) e quella applicare per li Benefattori, massime quando sono mendicanti. (t)

(r) Sac. Cong. Concilii in Camerinen. 18. Junii, & 29. Julii 1704. in Civitatis Castellanæ 1. Maii 1700. in Hidrunti. 1. Martii 1693. ad 2.

(f) Gavant. in rubr. miss. p. 1 Tit. 13. n. 4. & 25. Pasqualig. de Sac. hom. to. 2. q. 187. nu. 4. dom. 1116. Clem. 3. de celeb. miss.

27

E con riflessione, che se la Chiesa, in cui si devono celebrare le messe, hà l'Indulto dell'Altare privilegiato colla solita clausula, con cui suole il Pontefice concedere il Breve, cioè — *dummodo in Ecclesia tot missæ quotidiè celebrentur*, per giudicare se la detta clausula si verifichi, e se l'Indulto suffraghi, & habbia il suo vigore, deve regolarsi colla dichiarazione data dalla Sacra Congregazione del Concilio sopr'i seguenti Dubii rimessi dal Papa.

(t) Donat. prax. rer. eccl. tom. 1 tract. 7 q. 102. n. 4. & seq.

Primò, an absentibus Religiosis ex causa prædicationis tempore Quadragesimæ, & Adventus, vel quando occasione festivitatum, vel funerum, aut similium, à superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiæ concessæ cum certo numero missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, penitus cessent, vel pro eo tempore, quo dictus numerus missarum, non fuerit adimpletus, sint suspensæ, vel potius remaneant in suo robore?

Secundò, an idem sit statuendum deficiente præfixo numero missarum ob infirmitatem Sacerdotum, tam Regularium, quam Sæcularium?

Tertiò, an pariter idem sit statuendum, deficiente prædicto numero missarum, ob absentiam ab Ecclesiis sæcularibus Canonicorum, & Sacerdotum, per aliquot dies, & menses?

Sac. Congregatio, &c. die 30. Julii 1701. respondit

Ad primum, quo ad primam partem pro tempore Adventus, & Quadragesimæ, remanere suspensas, non autem in reliquis, dummodò rarò contingat.

Ad secundum non remanere suspensas.

Ad tertium provisum in primo.

Nelle Chiese poi di Preti secolari, che vivono in communione, & in Congregazione senza Voti religiosi, non si deve imporre l'obligo d'applicare la messa Conventuale per li Benefattori, perche questa sorte di Congregazioni non sono Collegii fissi, e perpetui (benche leciti, & approvati) e sogliono erigersi senza fondo, e senza dote sufficiente, ne vivono d'elemosine, ne i Congregati sono intitolati, e perciò non cadono sotto la disposizione del testo nel *c. cum creatura de celebr. miss.* si come non sono comprese nella proibizione delle Constituzioni Apostoliche, che non si posano fondare nuove Case, e Chiese de Religiosi, senza il consenso de preesistenti, e della Sede Apostolica, come s'è provato nel *tom. 1 tit. 6 form. 19. num. 12* Anzi i loro privilegii, come personali, e collegiali, e non locali, e reali disciolta, che sia la Congregazione, o per morte, o per l'uscita de soggetti, ipso jure restano estinti. (u)

(u) Wahem. in Jus can. lib. 3. tit. 4 nu. 15 vers. denique.

In

19 In oltre il Vescovo Visitatore deve avvertire, e ricordarsi, che se i legati, e le officiature di messe perpetue, si dovessero sodisfare, & adempire nelle Chiese de Regolari, e trovasse, che non fossero adempite, perche i Regolari non havessero voluto permettere, e ricever nella loro Chiesa l'officiatura de Sacerdoti secolari, o per altra causa, non potendo a ciò esser forzati, secondo la sentenza del Fagnano (*aa*) in tal caso si deve ricorrere alla S. Congreg. de Vescovi, e Regolari, per la facoltà di trasferir il peso in altra Chiesa, come si è mostrato nella *par. 2. tit. 10. form. 19. nu. 19.*

(*aa*) Fagn. in cap. nos quidem nu. 69. de testam.

20 Se poi il Testatore, o altra persona, che hà lasciato, & ordinato la celebrazione delle messe, o la Cappellania nella Chiesa de Regolari, havesse ivi la Cappella, o sia Altare proprio, acquistato per fondazione, o con altro legetimo titolo, in questo caso le messe si devono sodisfare nel luogo destinato, non poendo i Religiosi Rettori della Chiesa, ricusare d'ammettere, e ricever in quella l'officiatura: perche havendo il disponente il jus, e la facoltà d'ordinarvi la celebrazione delle messe, senza, che da Regolari possa essere impedita (*bb*) giache a quest'unico fine d'offerire sacrifici a Dio, s'erigono da fedeli nelle Chiese gl'Altari (*cc*) ogni volta però, che il Capellano destinato abbia i propri paramenti, o pure dia alla Sagrestia un'onesta contribuzione, per il consumo de medesimi, e quando i Regolari facessero resistenza, o impedissero la celebrazione, il Vescovo, come delegato Apostolico *juris remediis* potrebbe forzarli in vigore del Concilio, nel Decreto, *de observand. & evit. in celebrat. missar.*

(*bb*) Card. de Luc. de jur. [illegible]

(*cc*) [illegible]

Tabella di tutti i pesi di messe, che si devono adempire perpetuamente, o ad tempus dal Capitolo, nella Chiesa Catedrale N.

Messe private quotidiane.

Messe due perpetue quotidiane correnti per l'Anima di N. come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto il di... del Mese... dell'anno...

Messa una quotidiana perpetua corrente all'Altare di S. N. per l'anima di N. Canonico, come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto il dì... mese... dell'anno...

Messe due quotidiane perpetue correnti in Altari ad libitum per l'anima di N. come apparisce dalla donazione rogata da N. Notaro sotto il di... del mese... dell'anno...

Messa una quotidiana perpetua di requiem eccettuate le feste all'Altare privilegiato per l'anima di N. come apparisce dal Codicillo rogato da N. Notaro sotto li... del mese di... l'anno...

Messa una quotidiana perpetua corrente da celebrarsi all'aurora per commodità del popolo, e lavoranti di campagna, per consuetudine antica, e coll'applicazione del sagrificio libera.

Messe private in ciascuna settimana.

Messa una di requiem perpetua in ciascun giorno di lunedì, all'Altare ad libitum, per l'anima di N. come apparisce dal Testamento rogato da N. Not. sotto il dì... del mese di... dell'anno...

Messe tre correnti per anni 60. in ciascuna settimana ne giorni, & Altari ad libitum, per l'anima di N. come apparisce dall'Istrumento di donazione di sc. 500 rogato da N. Notaro sotto li... del mese di... dell'anno... comincia a correr l'obligo il mese di... dell'anno... e deve finire l'anno...

Messe una Votiva della B. V. M. perpetua in ciascun giorno di sabbato, all'Altare dell'Annunciata per l'anima di N. come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto li... del mese di... dell'anno...

Messe private da celebrarsi ogni mese.

Messe dodeci perpetue di requiem da celebrarsi ogni mese ne giorni, & Altari ad libitum per l'anima di N. come apparisce dall'Instrumento di concordia rogato da N. Notaro sotto li... del mese di... dell'anno ...

Messe quattro (prima dodeci) perpetue ogni mese di requiem da celebrarsi all'Altare privilegiato per l'anima di N. come apparisce dal Codicillo rogato da N. Notaro, sotto li ... del mese ... dell'anno ... ridotte da Mons. N. Vescovo in vigore della facoltà datagli dalla S. Congr. del Concilio, sotto li ... del Mese ... dell'anno ...

Messa una il mese perpetua votiva de Passione Domini, da celebrarsi all'Altare del Crocifisso lo giorno di Venerdì non impedito, per l'anima di N. come apparisce dalle Tabelle antecedenti.

Messe private da celebrarsi ne giorni prefissi.

Messe dieci perpetue da celebrarsi il giorno festivo di S. Giuseppe, per l'anima di N. come apparisce dall'Instrumento d'assegnazione di sc. 150. rogato da N. Notaro sotto il dì... del mese di... dell'anno ...

Messe dodeci perpetue di requiem da celebrarsi all'Altare privilegiato il dì 20. di Hennaro per l'anima di N. come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto li... del mese di ... dell'anno ...

Messe otto di requiem perpetue da celebrarsi il primo giorno d'Ottobre all'Altare privilegiato per le anime di N. & N. Canonici, e particolari Benefattori di questa Chiesa, per gratitudine, apparisce dal decreto Capitolare, sotto il dì ... del mese di ... dell'anno ...

Messe otto perpetue da celebrarsi in honore del Santissimo Sagramento, cioè la prima nella solennità del Corpus Domini, e le altre sette, in ciascun giorno dell'ottava per l'anima di N. come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto li... del mese ... dell'anno ...

Messe private annue da celebrarsi ne giorni ad libitum.

Messe trenta di requiem annue perpetue ad libitum per l'anima di N. come apparisce per Testamento rogato da N. Notaro sotto li ... del mese ... dell'anno ...

Messe quindeci votive dello Spirito Santo annue ad libitum per l'anima di N. come apparisce dall'Istromento di donazione di sc. 100. rogato da N. Notaro sotto li ... del mese di ... dell'anno ...

Messe ventiquattro di requiem annue per anni 40. ne giorni, & altari ad libitum per l'anima di N. come apparisce dalla donazione di sc. .. rogato da N. Notaro sotto li ... del mese ... dell'anno ... il qual peso comincia l'anno ... e si compirà l'anno ...

Messe cantate annue.

Messa Conventuale quotidiana, per l'anime de fondatori, e benefattori di questa Catedrale.

Messa una cantata di requiem il dì ... per l'anima di N. e di lui congionti, come apparisce dal Testamento rogato da N. Notaro sotto li... &c.

Messe tre cantate di requiem perpetue cioè una il dì ... una li ... & una li ... per l'anima di N. come apparisce, &c.

Messe quattro votive dell' ... cioè una, &c. per l'anima di N. come apparisce &c.

Messe due perpetue cantate de Spiritu Sancto annue, cioè una li dì ... l'altra il dì ... per l'anima &c. come apparisce, &c.

Messe una cantata annua di requiem all'Altare privilegiato il dì ... giorno anniversario della morte di N. per la di lui anima, come apparisce, &c.

Questa Tabella deve esser sottoscritta dal Vicario Generale, e dal Sindico, ò Secretario del Capitolo, per contrasegno, che i pesi in essa espressi, sono riconosciuti, & approvati.

Si tralascia d'esprimere nella Tabella il capitale, e fondo lasciato, & assegnato per la sodisfazione di ciaschedun peso, per evitare non meno la confusione, che

che potrebbe nascere dalla mutazione, e surrogazione d'altri effetti, che la lunghezza, ma si deve ordinare a gli amministratori di ciascheduna Chiesa, che facciano il catalogo di tutti i pesi di messe, & in ciascuno specifichino distintamente col ordine corrispondente alla Tabella, tutti i fondi, e capitali lasciati alla Chiesa per essi, ò i corpi surrogati, e che l'esibiscano sottoscritto, nella Cancellaria Episcopale, dove in forma di Catastro si dovranno custodire, e conservare.

Se nella Chiesa si troveranno eretti Beneficii semplici, Cappellanie perpetue, ò manuali con pesi di messe, si dovrà fare Tabella separata colla medesima distinzione: giache di questi, e del lor adempimento, devono render conto i Rettori de beneficii, & i Cappellani pro tempore; e si dovrà fare nel modo seguente

Tabella de i pesi di messe perpetue, che si devono adempire in questa Chiesa N. da i Rettori, e Cappellani prò tempore per i Beneficii, e Cappellanie in essa erette.

Messe private quotidiane.

Messe una quotidiana perpetua corrente da celebrarsi dai Cappellano pro tempore all'Altare di S N per la Cappellania ivi eretta da N come apparisce, &c.

Messe private in ciascuna settimana.

Messe due perpetue la settimana di requiem da celebrarsi dal Rettore del Beneficio semplice sotto il tit di S N all'Altare del medesimo Santo, in cui trovasi eretto, come apparisce. &c.

Messe private da celebrarsi ogni mese.

Messe dieci correnti perpetue da celebrarsi ogni mese in giorni ad libitum dal Rettore del Beneficio semplice Juspattronato della casa N sotto il tit di S N & al Altare del medesimo Santo, in cui trovasi eretto, come apparisce dall' Instrumento, &c.

Messe da celebrarsi ne i giorni prefissi annualmente.

Messe sette perpetue da celebrarsi nel giorno dell'Annunziata per obligo ingionto ai Rettore del Beneficio semplice sotto il titolo di S N & all'Altare, come apparisce, &c.

Messe sette perpetue da celebrarsi dal Cappellano nominato prò tempore all' Altare della Immacolata Concezzione, cioè una in ciascheduni giorno festivo della Santissima Vergine, come apparisce, &c.

Si dovrà parimente in ordine a i Beneficii, e Cappellanie far esibire la nota distinta de fondi, capitali, & altri effetti, che godono, per custodirla, come sopra nella Cancellaria Episcopale, & ordinare, che i Rettori, e Cappellani pro tempore ch abbiano il libro, in cui debbiano notare la celebrazione delle messe, distinto dall'altro, ma però che debbano ivi ritenerlo.

Et inoltre perche vi sono Sacerdoti indevoti, i quali non havendo obblighi da sodisfare, non celebrano la Santa messa, si deue con Decreto Sinodale provedere che non solamente i Parochi, che sono de jure obligati, ma anche tutti gl' altri Sacerdoti di qualsivoglia condizione, celebrino tutte le feste di precetto, o almeno non tralascino di celebrare ne' giorni festivi solenni, cioè di Pasqua, del Natale di N. S. di Pentecoste, e di tutti i Santi, sotto qualche pena *D Th. p 3 q 82 art 10.*

INSTRUZZIONE VI.

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentiss D Card Vrbis Vicarii, quam in aliis Curiis cæterorum Ordinariorum.

In primis Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul & humana majestas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravi-

tatem, quod imminet poena triremium, & fustigationis deponenti falsum.

2 Interrogetur de nomine, & cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione.

3 An sit Civis, vel externus, & quatenus sit externus, quanto tempore est in loco, in quo testis ipse deponit?

4 An ad examen accesserit sponte, vel requisitus, si dixerit accessisse sponte à nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax, si verò dixerit accessisse requisitum, interrogetur à quo, vel à quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes?

5 Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum à contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine?

6 Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & à quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existant?

Si respondent negativè, testis dimittatur, si verò affirmativè.

7 Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri, si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per literas Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore quo permanserunt in sua Civitate, vel Diœcesi. Ad probandum verò eorundem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitimè, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo, quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt,

Si verò responderit, contrahere volentes esse cives:

8 Interrogetur, sub qua Parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præsenti?

9 Item an ipse Testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem, vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi matrimonium,

Si testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra.

10 Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, vel aliud impedimentum, &c. & quod ipse testis nesciat?

Si responderit affirmativè, supersedeatur, nisi ex aliis testibus probetur concludenter, non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum, &c.

Si verò responderit negativè.

11 Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde Judex colligere poterit, an testi sit danda fides.

Si respondent contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos,

12 Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodò ipse testis sciat fuisse conjuges, & nunc esse mortuos? Et si respondeat mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel occasione militiæ sepultos fuisse à militibus, non detur licentia contrahendi, nisi priùs recepto testimonio authentico à Rectore Hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel à Rectore Ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel, si fieri potest à Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles. Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sac. Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

13 Interrogetur, an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota?

Si responderit negativè.

Interrogetur, an esse posse, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo, quod ipse testis sciat?

Si

Si respondit affirmativè, supersedeatur in licentia, donec producantur testes, per quos negativa coarctetur concludentèr

Si verò negativè.

Interrogetur de causa scientiæ, qua perpensa, Judex potent judicare, an sit concedenda licentia, nec nè

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant, per fides Ordinariorum suorum, esse liberos, & in alus, servata forma *Concilii Trid in cap. mulei, sess 24.* Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita Sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltèm per testes, qui habeant notam manum, & Sigillum, & attentè consideretur, quod fides, seù testimonia benè, & concludentèr identificent personas, de quibus agitur.

Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consanguinei, quàm extranei, quia præsumuntur meliùs informati, & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites, nisi data causa, & maturo consilio, & Notarius exactè describat personam testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *mihi bene cognitus*, sin minus, examen non recipiat, nisi una cum persona testis, aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius testis, nec non de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum Et hujusmodi examinibus, debet interesse in urbe, ultrà Notarium, & officialis specialitèr deputatus ab Eminentiss Vicario, & extrà Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, & idonea ab Episcopo specialitèr deputata aliàs puniatur Notarius arbitrio Sac. Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum Diœcesibus existentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus Generali Vicario priùs teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerunt examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium, &c.

Contravenientes autem severè puniantur.

Franciscus Riccardus S. Rom. & Univers. Inquisit.

Loco ✠ Sigilli.

Anno 1670 die 30 mensis Augusti &c. supradictum Decretum publicatum fuit.

Dubia aliquot circa exteriorum Matrimonia cum responsionibus Sac. Congregationis.

Ordines ultimo loco ab Urbe emanati circa Matrimonia cum exteris contrahenda, intèr alia disponunt, quod Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochus, in eorum Diœcesibus existentibus, ut prò matrimoniis cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato ordinario, a quo, vel ejus Generali Vicario, prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali matrimonio, fuerint examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium.

Quæritur, an illi ex Diœcesibus circumvicinis, & ipsi teneantur tales probationes facere, an verò sufficiat fides denunciationum in eorum Diœcesibus factarum cum legalitate Ordinarii, & probatio eorum status post discessum ab ipsa Diœcesi?

℞. Hujusmodi habentur pro exteris, & consequenter tenentur probationes facere.

Item, an contrahere volentes in confinibus eorum Diœcesis habitantes, & ob vicinitatem, & eorum Rectoribus cogniti, teneantur easdem facere probationes, an verò sufficiant publicationes ab ipsis Rectoribus faciendæ?

℞. Etiam illi tenentur facere probationes.

An easdem teneantur facere probationes

nes ii, qui antè ætatem nubilem à propria Diœcesi discedentes, ad aliam se contulerunt, & in ea postmodum habitaverunt?

℟ Non tenentur, quia non fuerunt extrà Diœcesim tempore habili ad contrahendum.

4 An, in Civitate, in qua milites Hispani, Teutonici, Alemani, & aliarum longinquarum regionum residere solent idem cum ipsis sit servandum, vel sufficiat probationes in ipsa Civitate recipere de eorum statu à testibus ipsarum regionum de negocio edoctis?

Cardinali deputati. Casanate. Petrucci. Colloredo. Imperiali.

℟ Tenentur facere probationes, juxtà formam instructionis, quia isti faciliùs committunt Polygamiam.

5 An facta per Parochum monitione Ordinario contrahere volentis, fides status ejusdem sit ab eodem Parocho, vel à contrahere volente reportanda?

℟ Tenetur fidem reportare, & Parocho consignare, is, qui vult matrimonium contrahere, sed est in libertate Parochi hujusmodi onus in se assumere.

6 An eædem probationes sint servandæ in casu necessitatis, & ab existentibus in articulo mortis, sic contrahere volentis, intrà quem scilicèt probabilitèr non adsit tempus sufficiens faciendi diligentias cum hoc etiam, quod si infirmus fortè convaluerit, debeant fieri diligentiæ, juxtà instructionem, antequam simul conveniant?

℟. Non sunt servandæ in articulo mortis.

7 An requiratur attestatio proprii Ordinarii pro exteris, qui per decem annos, & ultrà domicilium acquisierunt in loco, ubi sunt Matrimonium contracturi, si eorum status liber probetur per testes fide dignos, tàm originis, quàm domicilii?

℟. Requiritur.

8 An requiratur dicta attestatio per illis exteris, qui unicam, vel plures duxerunt, & è contrà, si mortuæ fuerint in loco, ubi iterùm, matrimonium contrahere desiderant, nec ampliùs post mortem à dicto loco non discesserunt?

℟. Requiritur paritèr.

Has easdem responsiones habet Synodus Bononien. 1699. Typis edita, in Appendice p. 213.

Et cum dubio, ac responso quarto, consonant responsiones *Sac. Congreg. Concilii* datæ dubiis propositis, & ab eadem Sac. Congreg. Inquisitionis remissis, 6. *Martii* 1694. Quià Cappellani exercitus sine indulto Apostolico, hujusmodi matrimoniis assistere non possunt: & quamquàm hoc indultum, aliquandò Principibus, & Regibus Catholicis concedatur, illud tamen expediri solet cum clausula, quod Cappellani exercitus matrimonia faciant, & Sacramenta ministrent, & conferant tempore dumtaxat, quo exercitus in actuali expeditione reperitur, secùs verò quandò milites in stationibus, & præsidiis degunt, & ità expediri debere, resolutum fuit à Congregatione deputata Concilii 29. Septembris 1690.

INSTRUZZIONE VII.

Avvertimenti, & Ordini della Sacra Congregazione degl'Eminentissimi, e Reverendissimi Signori Cardinali deputati dalla Santità di Nostro Signore Papa INNOCENZO XII. *che si doveranno notificare da Patriarchi Arcivescovi, Vescovi, & altri Ordinarii nelle Città, e luoghi delle loro Diocesi à Fedeli, che si dispongono al viaggio per Roma nell'imminente Anno Santo.*

Approssimandosi l'anno dell'humana Redenzione 1700. in cui il Santissimo Pastore della Chiesa universale Papa INNOCENZO XII. apre le porte della Divina Misericordia, e con larga mano dispensa à Fedeli i Celesti Tesori delle Benedizzioni Apostoliche, e desiderando la Santità sua, che il prossimo anno Santo sia veramente tale, cioè che venga da tutti santificato con pensieri, parole, & opere sante, hà con Paterna providenza deputato una Congregazione particolare di Eminentissimi Signori Cardinali per ridurre con mezzi opportuni al desiderato fine la sua Santissima intenzione, di cui è unico oggetto la maggior gloria di Dio, e la salute dell'anime. Onde questi Eminentissimi Signori per eseguire la pia mente

della

della Santità Sua, hanno stabilite diverse ordinazioni, per le quali si renda à Fedeli più sicuro l'acquisto dell'Indulgenza dell'anno Santo.

E perche contribuisce molto al profitto spirituale dell'universal concorso il buon esempio, e l'edificazione, che possono recare le compagnie forastiere de Secolari, e principalmente le aggregate alle Archiconfraternità di Roma nell'ingresso solenne, e nell'altre Processioni, che le medeme fanno in questa Città, e tutti gli altri Pellegrini, e forastieri, che con modestia, e divozione vi concorrono, è stato dall'Eminenze loro giudicato necessario insinuare agl'Ordinarii de luoghi i seguenti avvertimenti salutari, acciòche servano loro per istruzione, e siano suggeriti alle confraternite, & à gl'altri loro Diocesani, che si dispongono al Santo viaggio per acquistare la preziosa margherita dell'Indulgenza del Santissimo Giubileo.

Essendosi primieramente considerato che una delle principali opere di pietà, che secondo il precetto dell'Apostolo devono esercitare i Vescovi, sia quella dell'Ospitalità, la Sacra Congregazione raccomanda alla loro carità il praticarla con particolar sollecitudine, e fervore nel tempo dell'anno Santo, acciòche i Popoli mossi dall'esempio de loro Pastori concorrano ancor essi, altri con limosine, altri con l'assistenza à così pio esercizio.

Ed à fine che à Poveri Pellegrini sia opportunamente somministrata la commodità dell'alloggio si doveranno preventivamente da gl'Ordinarii visitare gli Spedali, e gli Ospizii delle loro Diocesi, & avvertire, che questi si amministrino da persone sufficienti, e caritative, e che restino proveduti di tutti i comodi e suppellettili necessarie. Ne luoghi ove non sono nè Spedali, nè Ospizii, procurare, che dalla pietà de Fedeli si stabilisca qualche casa per alloggio de Pellegrini in tempo almeno dell'Anno Santo, ordinando però, che le donne siano sempre alloggiate in stanze separate, e remote dagl'huomini, e deputare un Sacerdote, che celebri la mattina di buon hora la Santa Messa, e dopo con qualche divota esortazione confermi i viandanti nella perseveranza del servizio di Dio, e finalmente ordinare, e stabilire tutto ciò, che alla loro prudenza parerà conveniente secondo la qualità de Paesi e la possibilità degli habitanti, e di quanto haveranno operato desidera la Sacra Congregazione esserne distintamente ragguagliata per poter rappresentare alla Santità di Nostro Signore il premuroso zelo, che ciascuno haverà dimostrato nell'adempimento d'opera così Santa.

Doveranno parimente gl'Ordinarii con Ecclesiastica carità per se stessi, ò per mezzo di Curati, di Predicatori, ò di altre persone religiose di approvata dottrina, & esperimentata pietà invigilare, che con ogni maggior facilità, e chiarezza à chiunque si prepara per la Santa pellegrinazione si faccia intendere, che cosa sia Anno Santo, con dichiarargli come il Giubileo dell'Anno Santo sia il tempo più accettabile di remissione e di perdono universale, e quali siano le facoltà, e privilegi, che in esso dal Sommo Pontefice si concedono.

Poscia per accendere ne' cuori il pio desiderio di conseguire il Santo Giubileo, spiegheranno di quanta utilità egli sia all'anime de Fedeli, come in sua virtù si ottenga la remissione delle pene da noi dovute alla Divina giustizia, cooperandosi alla grazia, con le debite sodisfazioni, e premeranno, che con somma carità, e pazienza restino i Popoli istruiti, che quantunque nel Sacramento della penitenza ci sia concessa la remissione delle colpe, e delle pene eterne, nulladimeno dopo il perdono de falli, restando ordinariamente per mancanza del perfetto dolore delle colpe, il debito della pena temporale, rimane in noi il gravissimo peso della sodisfazzione, che pagar si dovrebbe con abbondanti limosine, con digiuni, con altre lunghe, e severe penitenze, quali costumavansi ne fervorosi tempi dell'antica Chiesa severissime, secondo il prescritto de Sacri Canoni Penitenziali, e con atrocissime pene da soffrirsi nel Purgatorio, mà riuscendo quelle per la fiacchezza humana difficili à praticarsi, e queste asprissime

aspressime à sopportarsi : il Supremo Vicario del nostro pietosissimo Redentore, come universal Dispensatore delle ricchezze spirituali ne hà facilitato il modo di sodisfare col mezzo dell'Indulgenza dell'Anno Santo, aprendo in questo tempo con le chiavi della Divina Potestà consegnate dall'istesse onnipotenti mani del Salvatore al Prencipe degli Apostoli San Pietro, & à suoi successori Pontefici Romani i Tesori della Chiesa, ove si conservano gl'infiniti meriti della passione, e morte di Giesù, e quelli della sua Santissima Madre sempre Vergine Maria, e di tutti gli Apostoli, Martiri, e Santi del Paradiso per offerirli all'Eterno Padre in soddisfazione delle colpe da noi commesse.

Insinuata, che sia l'importanza, & il beneficio incomparabile, che ridonda dal conseguimento del Santo Giubileo, si doveranno suggerire i mezzi efficaci per ottenerlo, proponendosi due principii fondamentali, che saranno la Gloria di sua Divina Maestà, e la salute eterna dell'Anima, poiche stabilite queste massime, sarà agevole il persuadere à chiunque intraprende il Santo camino far prima della partenza una valida confessione delle proprie colpe, e se da tal'uno mai non fosse stata fatta la confessione generale, esortarlo à praticarla in questa Santa occasione per supplire à difetti, che haverà forse commessi nelle confessioni passate, & à ricevere con particolar compunzione, e riverenza il Santissimo Sacramento dell'Eucharistia per premunire lo spirito contro l'insidie, che dal commun tentatore tramar si potessero nel tempo del viaggio, e della dimora in questa Città.

Et affine, che per la via non vengono da suggestioni infernali divertiti da buoni proponimenti, che haveranno stabiliti, raccomandino loro il tenere la mente occupata in Sante meditazioni, ò recitar Salmi, Rosarii, & altre Orazioni vocali, e sopra tutto suggire le male conversazioni, le crapule, le mormorazioni, e di esattamente osservare la modestia nel portamento, l'honestà ne costumi, e specialmente resecare ogni vanità, ogni fasto nell'accompagnamento, non convenendo à chi in habito di penitente deve implorare le misericordie del Cielo, lo spendere in pompe, & ornamenti inutili, e vani, suggeriti dal nemico del l'Humiltà, ò col pretesto del decoro della Patria, ò per emulazione de' Paesi vicini, ò finalmente per rendersi più speciosi à gl'occhi de riguardianti, dovendosi ogni splendore, & ogni magnificenza usare in ciò, che riguarda l'importanza del servitio, e della gloria di Dio.

Quindi consigliar doveranno coteste Pie Adunanze à non mostrar nel loro arrivo desiderio di entrare per le Porte più frequentate, e più cospicue della Città di Roma, à fine d'essere incontrate da maggior copia di spettatori, mà restar ciascuna contenta d'introdursi per la Porta più vicina propria, e corrispondente al Paese che lasciano.

Nè trascurino di rammentar loro, che sarebbono notate di vanità reprehensibile, se per rendersi più segnalate nel numero, accumunassero alla loro comitiva persone, che non fussero ascritte alla Compagnia, dovendo sopra di ciò esser particolarmente avvertite, che solamente i Fratelli, e le Sorelle ammessi, e descritti nelle Compagnie aggregate godono il privilegio di conseguire il santissimo Giubileo, con l'abbreviamento delle visite delle quattro Basiliche da Sua Santità destinate.

E perche queste si sogliono visitare Processionalmente sarà profittevole esortar ciascuno a fuggire le contese, e le risse, che sovente accadono nell'incontro di una con l'altra Confraternità per cagione di precedenza, poiche sicome in loro è uniforme l'intenzione, & il fine, così ragion vole, che in esse si uniformino ancora la divozione, e la pietà incedere con santa gara di Christiana humiltà l'una il luogo, e la precedenza all'altra, tanto più che è mente della Sacra Congregazione, che quanto succede in occasione delle Processioni, ò altre funzioni dell'Anno Santo trà le Archiconfraternite di Roma, e l'altre Compagnie Forastiere non faccia stato, nè induca alcuna consuetudine

ne in pregiudizio delle prerogative, e preeminenze, che per qualunque titolo si potessero dall'una, e dall'altra parte pretendere.

E benche quanto di sopra si è insinuato dovrebbe essere bastevole ad impedire ogni disturbo, & inconveniente, che potesse accadere, nulladimeno la Sacra Congregazione, perche onninamente non succedano i disordini, e gli scandali, che per motivi di precedenza sono in altri tempi occorsi, vuole che si notifichi a tutte le Confraternite, che contro gli Autori, consiglieri, e fomentatori di risse, e questioni per cagioni di precedenza si procederà à pene rigorosissime, anco Corporali, e che secondo la qualità, e le circostanze de casi si verrà alle disgregazioni & alle suppressioni perpetue delle Compagnie.

In oltre essendosi osservato, che da molte Confraternite si conduca in lor comitiva buon numero di donne ascritte per Sorelle alle medesime Compagnie, La Sacra Congregazione ordina precisamente, che queste prima di partire siano efficacemente ammonite ad astenersi per la via quanto più poteranno dalla conversazione degl'uomini, & à non porre il loro studio in far apparire la bellezza del corpo à gli sguardi humani, mà bensi la purità del cuore, e l'innocenza dell'Anima à gli occhi di Dio. Onde nelle Processioni non doveranno comparire acconcie, e variamente adorne con vesti, & abbigliamenti fastosi, mà coperte modestamente con veli, e panni lini, ò con altre divise di pentimento confacevoli à divote Pellegrine, che s'inviano in tempo di penitenza à venerare ne Santuarii le sacre Reliquie de Martiri, & a cercare il perdono de loro peccati.

Per maggiormente infiammarle alla divozione, & alla modestia potrebbe loro proporsi per degno esemplare da imitarsi Santa Brigida nobilissima Principessa, che in habito di semplice Pellegrina dopo lungo, e faticoso viaggio giunse à visitare i sacri Tempii di Roma ove in premio della sua humiltà fù resa degna di udire dall'istessa bocca del Crocefisso l'historia della sua tormentosa Passione, ò altri simili esempii tratti da sacri Annali, e dalle vite de Santi.

Et ad effetto, che in questo la mente della Sacra Congregazione resti inviolabilmente adempita, commandano l'Eminenze loro, che con publiche, e private esortazioni, si faccia da Parochi intendere alle Donne, che quelle, che ardiranno di comparire con acconci, foggie, e vesti disconvenevoli alla Christiana modestia, saranno in pena della loro vanità escluse, e dalle Processioni, & dagl'Ospitii.

Parimente per evitare ogni scandalo si doveranno avvertire i Guardiani, Custodi, & altri Superiori delle Confraternite ad eleggere per Direttori, e Mazzieri delle Processioni delle Donne, Fratelli di nota probità, e prudenza di anni 50 almeno di età, à quali privativamente appartenga la cura di far caminare con modestia, & ordine le copple.

Finalmente siano le Confraternite, e tutti gli altri, che si accingono al Santo Pellegrinaggio avvertiti, che giunti in Roma, posposto ogni divertimento, & ogni curiosità, applichino unicamente lo spirito all'importante acquisto della santa Indulgenza, e che reiterando con maggior divozione, e fervore i Sacramenti della Confessione, e della santa Communione visitino riverentemente le quattro principali Basiliche, con implorare in esse l'Intercessione della Beatissima Vergine, e de gloriosi Apostoli, à cui sono dedicate, e degli altri innumerabili Santi, le sacre Reliquie, de quali si venerano nelle medeme, per esser fatte degne d'ottenere dal misericordiosissimo Dio la remissione de loro peccati, & il dono nell'inestimabil Tesoro del Santo Giubileo, per poscia ritornare alle proprie Patrie libere da ogni colpa, e pena, santificate, e benedette à punto come fossero di nuovo rigenerate nell'acqua del Sacro Battesimo.

Essendo state per tanto queste determinazioni della Sacra Congregazione riferite alla Santità di Nostro Signore, & havendole Sua Beatitudine pienamente approvate, hà commandato che si traf-

trasmettano à tutti i Patriarchi, Arcivescovi, Vescovi, & altri Pastori d'Anime, acciochè si publichino à i Popoli delle loro Diocesi, per esser omninamente eseguite. Il primo Decembre 1698.

Girolamo Card. Casanate.

Loco ✠ del Sigillo.

Giuseppe Domenico de Totis Seg.

INSTRUCTIO VIII

Sive monita ad Episcopos Collatores Ordinum.

Quamquam monita ad Episcopos in conferendis ordinibus, in prima, & secunda hujus Operis parte data fuerint; nihilominus hic in Epilogo illa repetere, & sub eorundem oculis iterum subjicere neque injucundum, neque inutile erit. Sequentia igitur hac in re advertenda, & observanda sunt.

1 Examen ordinandorum, non committatur, sed fiat semper coram, & præsente Episcopo.

Antè ordinationem promulgetur Edictum immediatè, juxta formam à me traditam par. 2. pag. 70.

Excludantur à Clericatu hi, quorum spes non effulget, posse, aut debere ascendere ad Superiores ordines.

Non admittantur ad Exorcistatus, & Acolytatus minores ordines, qui in ostiariatu, & Lectoratu, Ecclesiæ, saltem diebus festis non inservierunt, nisi fuerint absentes studii, vel alia legitima causa.

Qui Scholam, Doctrinam Christianam, & Sacramenta non frequentarunt.

Qui non incesserunt assiduè in habitu, & tonsura Clericali.

Omnes minores ordines, non una die non conferantur, sed per temporum interstitia, nisi aliqua rationabilis, & justa causa intercedat.

In collatione minorum Ordinum, non exigantur, neque recipiantur promissiones ordinandorum ascendendi ad ordines Sacros.

Excludantur à Sacris Ordinibus hi Clerici.

Qui munia Clericorum minorum Ordinum, vel nunquam, vel rarò exercuerunt, & Ecclesiæ non inservierunt, dummodò, ut suprà, absentes non fuerint.

Qui non fuerunt soliti habitum Clericalem, & decentem tonsuram, & coronam deferre assiduè. Vult enim D. Gregor. *in Synodo relata post lib. 12. Epistol. indict. 7. can. 16.* quod si *quis ex Clericis laxaverit Comam anathema sit.*

Qui sinè necessitate fuerunt soliti, calamistrati, & cum coma ficticia incedere.

Qui nesciunt probè ordinare, & recitare Divinum officium.

Qui non habent Breviarium benè compactum, superpelliceum, & Biretum Presbyterale proprium.

Qui nullum librum habent, quo possint edoceri de obligationibus proprii status, de administratione, & receptione Sacramentorum, & ritibus Ecclesiasticis.

Qui venationibus, ludis, & commessationibus sunt deditì, & inclinati.

Qui Negotiis, & Officiis Secularibus illicitis, se immiscent.

Qui solent deferre arma, & spectacula, aut Tabernas frequentare.

Qui per malum habitum verba obscœna, vel nomen Dei, aut Sanctorum irreverenter pronunciant, & impudenter.

Qui habitant cum Mulieribus præsertim juvenibus non consanguineis, vel cum aliis suspectis conversantur.

Etenim qui Ecclesiæ inservire, habitum, & tonsuram Clericalem deferre erubescit, qui erudiri negligit in rebus ad suum officium, & statum spectantibus, & illicita Clericis evitare non curat, imò illis inordinatè delectatur, dispositionem ad ordines sacros suscipiendos non habere convincitur, nec vo-

vocationem: qui enim Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

4 Ubi adest penuria Presbyterorum, non est subtiliter inquirenda Doctrina, & sufficientia promovendorum, nisi ad curam Animarum essent deputandi.

5 Qui habet Beneficium, vel Pensionem sufficientem, non debet ordinari ad titulum Patrimonii.

6 Qui ordinantur ad titulum Beneficii residentialis non possunt illud relinquere inconsulto Episcopo, sed coguntur inviti illi deservire, *c. admonet, ibique DD de renunc.*

7 Providendum, ne in assignatione tituli Beneficii, Pensionis, sive Patrimonii, intercedant collusiones, deceptiones, & fraudes.

8 Clerici alieni, Domicilii, Originis, & familiares, non admittantur ad Ordines, nisi servata forma Bullæ Innocentii XII *Speculatores*.

9 Non admittantur ad Ordines, qui fuerunt damnati ad Triremes, qui si non remigassent, licèt possint ab Episcopo habilitari, non debent tamen promoveri, nisi aliqua urgens causa contrarium suadeat, quia remanent vestigia infamiæ facti: si autem essent jam promoti in sacris, & pariter non remigassent, poterit Episcopus illos rehabilitare ad exercitium ordinum, si post lapsum notabilem temporis, vitam laudabilem duxerint.

10 Ordinati in Sacris, qui matrimonium cum unica, & Virgine contraxerunt, & consumarunt, & sic Bigami bigamia similitudinaria, effecti fuerunt, quamquam ab Episcopo dispensari possint (postquam pœnam, quam Tribunal S. Officii imposuit, persolverint) ut ad Presbyteratum valeant ascendere; tamen hæc dispensatio concedi non debet, nisi cum maxima cautela, & extrà locum contracti matrimonii, ad vitandum scandalum, & nisi hoc contigisset in aliqua magna Civitate in qua ratio scandali cessaret.

11 Regulares non admittantur, nisi exhibeant litteras Dimissorias eorum Superiorum cum requisitis contentis in Decreto Clementis VIII. juxtà per me notat *tomo 2. formular. tit. 13 form. 4. per tot.*

12 Si quis ex Clericis minorum ordinum vellet spontè renunciare Clericatui, & privilegiis ejus, posset hoc facere, dummodò renunciatio ab Episcopo esset acceptata, & admissa, ut plures Sacræ Congregationes Episcoporum, & Regularium, ac Immunitatis Ecclesiasticæ responderunt, quarum declarationes referunt Nicol. *lucubr. can lib. 5. tit. 39. de sent. excomm num. 108. limit. 22.* Pignatell *consult. 69. n. 11. tom 2.*

13 Imò, quod hujusmodi renunciationes spontè factas, debeat Episcopus acceptare, ad hoc ut Clerici renunciantes, admittantur ad officia publica laicorum, rescripsit *Sac. Congreg. Immunit. in Tudertina 15. Junii 1658. lib. Decr. Rocci pag. 92. & in Balneoregien 30. Januarii 1703. libr. 3. Decr. Vallem. p. 471.* Formula autem renunciationis, & acceptationis respectivè, poterit esse sequens.

F O R M U L A

Renunciationis Clericatus.

Die...... mensis........ anni.....

Comparuit personaliter in Curia Episcopali N. Clericus N. & dixit, ac declaravit, se non habere animum, neque intentionem, ascendere ad Superiores Sacros Ordines, neque in statu Clericorum permanere: sed ut possit munia, & officia publica, ad quæ, tam ex dispositione juris communis, quam municipalis, laici Cives vocantur, accipere, & liberè exercere: habitum Clericalem deponere, & dimittere statuit, ac deliberavit: ideoque spon-

spontè, & liberè renunciavit, & expressè nunc scripto renunciat Clericatui, & ejus privilegiis, petens suam renunciationem recipi, & admitti, non solum ad prædictum, sed ad omnem alium meliorem finem, & effectum, & prout juris est.

Ità spontè renuncio Ego Clericus N.

N. Cancellarius Episcopalis.

FORMULA DECRETI

Attentis narratis, renunciationem supradictam spontè factam admittimus, & acceptamus prout de jure, ad effectum ut renuncians admitti possit ad munera, & officia publica laicorum, eaque liberè exercere valeat: cum expressa tamen declaratione, quod dictus Clericus N. renuncians, non possit ampliùs, habitum Clericalem dimissum reassumere, absque nostra expressa licentia, aut nostrorum Successorum. Datum hac die.....

N. Episcopus N.

N. Cancellarius Episcopalis.

18 In hac Clericatus renunciatione duo sunt advertenda. Primò, quod si Clericus, qui Clericatui renunciavit, haberet, & possideret aliquod Beneficium (quod vacat ipso jure,) non poterit conferri ab Ordinario; quia hæc non dicitur propriè vacatio, sed potius tacita renunciatio, quæ cadit sub dispositione Bullæ Pii Quinti prohibentis collationes Beneficiorum, tam directè, quàm indirectè resignatorum in manibus Ordinariorum, nisi concurrat aliqua ex causis in eadem Bulla expressis, prout consultus super hoc dubio respondit Ricc. *decis. 307 nu 3 par 3*

17 Secundò, quod quandò renunciatio Clericatus, fuit ab Episcopo admissa cum declaratione, quod renuncians non possit ampliùs habitum Clericalem reassumere absque sua licentia: si Clericus illum propria auctoritate reassumeret, ei non suffragaretur, ut declaravit olim *Sacr. Congregat. Immunit.* in una *Mazzarien. 16 Decembr 1642 lib 3 Decr Paul fol. 192 & Sac Congregat Concilii in Aquilana 20. Decembris 1698 ad 3* imò Grass. *de effect. clericat. in præclud. num 398* ex Maiol *de irregularit. lib 5 cap 24. num 3* quem sequitur Vivian *de jurepatr lib 6. cap 1 num 82* tenet quod Clericus, qui renunciavit, non debeat amplius ad Clerum admitti.

18 Hucusque scripseram, animo calamum deponendi, & quiescere, quando occasionaliter incidi in lecturam Opusculi (quod caro pretio emitur) *P. Moreni* Auctoris Hispani, qui scripsit in Bullam *Innocentii XII.* quæ incipit *Speculatores*, & illud anno 1699. Typis *Antonii de Rubeis* in Urbe evulgavit; & cum observassem Doctrinam non cohærentem menti dict. Constitutionis, imò in pluribus ex ab eo firmatis, elusoriam, & infirmam reddi, coactus fui laborem prosequi, & pro instructione, & admonitione Episcoporum ordines conferentium, ac veridica Constitutionis (quam Morenus vellet evertere) intelligentia, nonnulla hic addere pro bono etiam publico mens fuit.

19 Præmittendum autem est, quod hæc Constitutio, antequam emanasset, fuit transmissa per manus omnium Eminentissimorum Cardinalium S. Congregationis Concilii quorum votis, & consilio, extensa fuit, inter quos cum de eo tempore

pore

tempore esset adscriptus meritissimus olim Cardinalis meus Petruccius, pro ea laboravi, & sic possum, & valeo de mente Legislatoris; & de contentis in lege, magistutè loqui, quam P. *Morenus* ultramarinus. Ideoque ad propugnandam veritatem, (quam omnes, & nos præcipuè, qui in Sanctuario deservimus, debemus amare, inquirere, & sequi sine interversione) subnexa Episcopis propono.

20 Agit P. *Morenus* juxtà ordinem Bullæ, de quatuor titulis Ordinandorum, nempè, de titulo Beneficii, de titulo Originis, de titulo Domicilii, & de titulo familiaritatis: & in examine primi tituli proponit secundum dubium sic — *An qui in aliena Diœcesi obtinuit Beneficium tenue, possit ab Episcopo talis Beneficii ad ordines promoveri, supplendo defectum altero Beneficio in eadem Diœcesi obtento.* Tertium autem dubium proponit sic — *Num Episcopus Beneficii, possit supplere Beneficio in aliena Diœcesi obtento*, & utrunque post plura argumenta dialectica resolvit affirmativè, itam ut ipse ait, quod non est prohibitum, est concessum, & ideò cùm id in Bulla non prohibeatur, possit Episcopus alienus titulum beneficii tenuis, alio Beneficio, quamvis in aliena Diœcesi obtento congruam supplere ad hoc, ut ea possidens efficiatur quoad ordines ejus subditus.

21 At hæc doctrina, nec ex ventre Bullæ, nec ex mente Pontificis fomentum habet, non ex Bulla, quia in ea expresè dicitur, quod subjectio titulo Beneficii, non acquiratur, *nisi* (sunt præcisa verba) *per se sufficiat* ad congruam ordinandi sustentationem; idest sine alterius ope, ut indolem dictæ dictionis *per se* explicando docet Barbos. *dict.* a 50. *num.* 2. Undè secundùm proprium, & veram verborum significationem, excluditur in alieno Episcopo quodcunque supplementum, & non alia admitti debet interpretatio, quam illa, quæ sequitur ex proprietate verborum, ut dixit Rot. coram Arguelli *decis.* 96. *num.* 9. vel ex juris dispositione oritur, per quam pluralitas Beneficiorum prohibetur. Ideoque sicuti Clericus Beneficiatus, qui tenetur ex lege fundationis missa celebrare *per seipsum*, non potest per alium supplere Pac. Jordan. *elucubr. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 565. ità si non habeat Beneficium, quod ex Bulla debet esse *per se* sufficiens, ad hoc ut ordinari possit ab Episcopo non suo, aliundè supplere non poterit, nisi ille, qui hanc legem condidit, & cujus est illam interpretari, hoc fieri posse declaret.

24 Non ex mente Pontificis, qui ideò statuit, ut Beneficium, ad quod Clericus ordinatur ab Episcopo alieno, *si per se sufficiens* ad congruam sustentationem, ad hoc ut clauderetur Janua fraudibus, quæ passim committebantur, cum maxima Ecclesiasticæ disciplinæ jactura, in fictitiis, & aliis fiduciariis, ac tenuissimi redditus titulis Beneficiorum: qui finis à Papa intentus destrueretur, si Episcopus alienus, Clerico Beneficium sufficiens non habenti, posset cum alio Beneficio etiam extrà illius Diœcesim obtento, congruam supplere: nam ità aperiretur via novis illicitis ordinationibus, & fraudes, quas Sedes Apostolica eliminare studuit, jure postliminii, ut prius redirent. & propterea cum interpretatio hujus Auctoris, non conveniat, neque verbis, neque menti Legislatoris, venit ab Episcopis omninò rejicienda; Rota *decis.* 336. *numer.* 10. *coram Cerro*.

Post dubium quartum *num.* 31. prosequitur Morenus dicens *Sed inquires, an saltem possit proprius Episcopus Petri, titulo Beneficii in aliena Diœcesi obtenti, quod tenue supponitur, ipsum promovere, supplendo illud Patrimonio. Respondeo mihi certum esse, quod possit. Episcopus enim proprius potest suos subditos promovere ad titulum Beneficii, etiam in aliena Diœcesi obtenti ex dictis num.* 24. *deinde Episcopo proprio Patrimonio supplere nullibi prohibitum est. ergo potest absolutè*.

Verum hæc secunda doctrina, venit intelligenda, non *absolute*, ut ait *Morenus*, sed occasionaliter: nam qui ordinatur ad titulum Beneficii non sufficientis ad sostentationem, & datur patrimonium in supplementum, tunc ut Sac. Congregatio Concilii rescribere solet, fieri

potest, si Ecclesiæ necessitas, aut utilitas id exigere videatur, ut patet ex declarationibus à me relatis *tom. 2.* mei formularii *titul. 13. formula 3. numer. 7.* quod adeò verum est, ut Fagnan. *in cap. Episcopus num. 29. de præbend.* non dubitaverit firmare, quod si Episcopus aliquem ordinaverit ad titulum patrimonii sinè necessitate Ecclesiæ, teneatur illum providere de Beneficio Ecclesiastico, ex eo, quia non servaverit formam Concilii, quamquam Clericus habeat undè vivat.

26 Titulus autem Beneficii, non dicitur validus ad effectum suscipiendi ordines, nisi sit ad victum sufficiens, ut expresse determinat Concilium *Sess. 21. cap. 2. de reform.* ubi dicitur: *cum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere*: quod, & in jure statutum habetur, ut in *cap. cum adeo de rescript.* ibi: *scripsisti nobis, quod cum P. Clericus in Ecclesia Mudecensi sufficientem sibi sit Præbendam adeptus, &c.* & *gloss.* ibi *in verb. sufficientem ait: debet enim talis esse, quæ sufficiat sibi, & suis.* quoties enim Clericus ordinatur cum Beneficio tenui, & datur supplementum patrimonii, non dicitur ordinatus ad titulum Beneficii ex suprà deductis, & per consequens neque ab Episcopo suo poterit, quia cum supplemento patrimonii ad illud ordinari, nisi concurrat necessitas, vel utilitas Ecclesiæ.

Post dubium V. *num. 40. Morenus ait: itaoportet in præsenti admonere: I. quod inter onera Beneficii, missæ computandæ non sunt, & II. quod taxa redituum Beneficii, debet esse juxta Synodales, vel morem Regionis, & Diœcesis, in qua Beneficium obtentum est, non autem alterius Diœcesis, licet sit originis, vel domicilii ordinandi.*

At secunda admonitio *Moreni* est insufistens, & erronea: nam licet Bulla Innocentii non determinet quænam taxa sit servanda quoad quantitatem redditum Beneficiorum alienorum ordinandorum, an scilicet Episcopi ordinantis, vel potiùs originis, aut domicilii: tamen ex subjecta materia percipitur, quod sit servanda taxa Episcopi propriæ originis, sivè domicilii non autem ordinantis, in qua ordinatus obtinuit Beneficium: aliàs Romanus, qui obtineret Beneficium, redditus scutorum 24. in Diœcesi Eugubina, in qua juxtà taxam Synodalem, dicta summa est sufficiens pro ordinibus suscipiendis, posset promoveri ad ordines Sacros ab Episcopo Eugubino, licet juxtà taxam Romanam pro Clericis Urbis scut. 60. requiratur, quod est absurdum: quia ordinatus non ubi ordinatur alendus est, sed ubi habet fixum domicilium, nisi Beneficium esset residentiale, & ità videtur declarasse Sac. Congregat. Concilii in una *Ariminen. Ordinationis 10. Januarii 1705.* in qua cum quidam Clericus Ariminen. obtinuisset Beneficium in loco Sixtiol Nullius Diœcesis redditus sufficientis juxtà taxam dicti loci, & cum literis dimissoriis Ordinarii loci Nullius promotus fuisset ab Episcopo S. Angeli in Vado, & deindè Arimini reversus à Vicario Generali tanquam malè ordinatus contra formam Bullæ Innocentianæ ab exercitio susceptorum ordinum suspensus fuisset, quæsitum fuit: *I. An suspensio sustineatur. II. An, & quomodo esset concedenda absolutio*, & sub dicta die responsum fuit. *Ad I. affirmativè. Ad II. pariter affirmativè postquam suppleverit taxam Ariminen. vel per Beneficium, vel per patrimonium.* Vera autem est alia propositio ibidem, ab Auctore firmata, scilicet, quod inter onera Beneficii, missæ computandæ non sunt, nisi missarum numerus excessivus sit, nec per se Beneficiatus celebrare valeat, prout in 1. *parte* hujus operis jam dixi. 27 28

Et *num. 41.* subjungit *Morenus*: *Quibus adde IV. quod licèt Episcopo alieno interdictum sit supplere Patrimonio defectum fructuum Beneficii, ut illo promovere valeat, secus tamen si promotum inveniat: quare si Petrus in alia Diœcesi Beneficium obtinuit congruæ sufficientis, eoque ad omnes ordines promotus fuit, ac postmodum permutare voluerit cum altero Beneficio tenui non sufficientis Congruæ, poterit alienus Episcopus, defectum Beneficii tenuis patrimonio supplere, ut permutans verificare valeat, cum sufficienti congrua manere.*

Hic

Hic quoque lapsus est *Morenus*, quia ad effugiendas fraudes, & collusiones, Beneficium, ad cujus titulum Clericus fuit ordinatus, resignari, seù permutari non potest, nisi de licentia proprii Ordinarii, ad quem pertinet privativè recognoscere, an bona permutata sint tuta, & equivalentia ad congruam permutantis sustentationem, aliàs nulliter agit, ut probant auctoritates a me allegatæ *tom. 1. tit. 3. form. 18. num. 2. & 3 pag. 70.*

Sextum dubium *Morenus* sic proponit: *An Domini Episcopi promovere valeant alienos subditos titulo Cappellaniæ perpetuæ in suis Diœcesibus institutæ?* & illud resolvit affirmativè, dummodò sint sufficientis congruæ, & ex eo, quià (ut ait) Cappellaniæ collativæ perpetuæ rigorosè Beneficia dicantur.

Veruntamen hic quoque advertendum moneo, quod assumptum *Moreni*, tunc solum verum erit, quotiès Cappellaniæ perpetuæ reperiantur erectæ auctoritate Apostolica, vel ordinaria Episcopi, de

30 qua circumstantia *Morenus*, nullum verbum facit, & tamen ad hunc effectum necessaria est, quia de iis tantum verificatur, quod sint Beneficia Ecclesiastica, ut tradunt *glos. in clem. 2. de decent. verb. si beneficiorum circa fin.* Barbos. *alleg. 57. num. 142. & 143.* Ricc. *collect. 962.* Rot. *coram Manzan. decis. 334. num. 1. add. ad Burati decis. 1. num. 24.* cum aliis à me allegatis *tom. 1. tit. 2. form. 1. num. 1. pag. 29.* Cœterum aliæ Cappellaniæ, quamvis perpetuæ sint, & ad nominationem lai-

31 corum conferantur non sunt Beneficia, nec ad illorum titulum Clerici alieni promoveri possunt, Ricc. *collect. 789. tot. 7.* Passerini *in c. cum nullus de temp. ordin. in 6. num. 66.* ubi hæc habet: *Pariter neque ad hunc effectum sufficiunt Cappellaniæ non collativæ etiam perpetuæ, quæ non sunt fundatæ auctoritate Episcopi, nec ab ipso erectæ in titulum Beneficii, & providentur ab hæredibus etiam laicis: istæ enim non sunt propriè Beneficia juxta Navar. & ideo ex vi similis Cappellaniæ, non fit Cappellanus subditus Episcopo loci, quo ad ordines ab eo suscipiendos &c.* & fusiùs hoc probavit *tom. 1. in appendice* ubi decreta, & aliæ auctoritates allegantur, Barbosa *de jur. Eccles. lib. 3. cap. 3. num. 20. & trib. seqq.*

Petiit *Morenus* ad septimum dubium sic: *An Domini Episcopi promovere valeant alienos subditos titulo Cappellaniæ collativæ vitalitiæ in suis Diœcesibus erectæ?* & illud post plura ingeniosa argumenta, resolvit affirmativè dummodò institutæ extent in suis Diœcesibus, & taxam Synodalem redditus exæquent, & pacificè possideantur, ex eo quia (ut ipse concludit) quandò Tridentinum, & canones, perpetuitatem beneficii exposcunt, ut quis eo titulo promoveri possit, solum ex parte beneficiati talem perpetuitatem requirant, non autem Beneficii.

At Assumptum illius Autoris à cohærentia dispositionis Bullæ Innocentianæ nimis elongat: etenim hæc ad effectum acquirendæ subjectionis in Episcopo alieno pro suscipiendis ordinibus, expressè requirit Beneficium Ecclesiasticum, & sic excluditur titulus Cappellaniæ, etiam perpetuæ non habentis requisita Beneficii, ut ostensum fuit suprà ad sextum dubium ubi enim verba legis non conveniant, neque ejus dispositio locum habet. Nemo

32 autem ignorat, quod hujusmodi Cappellaniæ vitalitiæ (quas *Morenus* vocat *Personatus*) non conferantur in titulum pro recipiendis Sacris Ordinibus, nisi cum dispensatione Apostolica, ut praxis quotidiana, tam *Dataria*, quàm Sac. Congregat. Concilii nos docet, & de qua locutus fui *tom. 2. titulo 13. formul. 3. numer. 17.*

Et quod hæ Cappellaniæ, de quibus in specie loquitur *Morenus*, quæ sæpè fundari solent in Hispania absque aliqua Episcopi, aut alterius Superioris Ecclesiastici auctoritate, ut in illis succedant Clerici de parentela, vel alii, quos apposuerint Patroni laici, Beneficia non sint, & quod nullus ad titulum illarum ad Sacros Ordines promoveri possit,

33 testatur alter Auctor Hispanus, nempè Gonzalez *ad regul. 8. cancellar. glos. 5. à num. 20. usque ad num. 31.* inclusivè, & propereà si Clerici illarum partium

X 2 ad

ad titulum hatum Cappellaniarum ab Episcopo alieno, tempore quo vivebat Gonzalez promoveri non poterant, multò minus poterunt post emanatam Innocentianam, omnem alium titulum, quam beneficii Ecclesiastici excludentem.

Neque subsistit in jure id, quod astruit probare Morenus, scilicet, quod perpetuitas beneficii respiciat solùm personam beneficiati; nàm tàm ex mente *Concilii* 34 *Trid.* quàm Bullæ, perpetuitas exigitur tàm ex parte Beneficii, quam Beneficiati, ut constat ex jam dictis suprà, & ex Passerino *in d. c. cum nullus de tempor. ordin. in 6. num. 64.* ubi sic ait: *nihilominus oppositum asserendum est: nàm cum de ratione Benef. sit perpetuitas c. praecepta dist. 55* Fagn. *inc. ad audientiam il 2. num. 58 de rescript. & propterea Beneficia temporalia, & manualia non sunt proprie Beneficia nec praestant titulum, ad quem quis ordinetur.* Undè concluditur, qui ta- 35 les Cappellanias vitalitias obtinet, potest ordinari non tanquam ad titulum Beneficii, sed tanquàm ad titulum patrimonii, ut dicit Ventrigl. *in prax. par. 1 annot. 42. § 1. num. 4.*

Item Dubium VIII. proponit Morenus sic: *Utrum titulo Cappellaniæ Patronatus pure laicalis, possit quis ad ordines promoveri.* Et respondet negativè. At paulò post *num. 60.* iterùm dubium movet sic: *Sed quid si prò vita tantùm Petri instituatur, qua finita ad pristinum laicalem statum iterum refluant,* & ita respondet: *Respondeo id sufficere, ut ab Episcopo alieno, Petrus promoveri valeat:* at hæc responsio injuriam infert, & eludit Bullam, & viam sternit fraudibus, ideoque talis doctrina venit rejicienda, ex eisdem ra- 36 tionibus suprà *in 6. & 7.* dubio deductis, & ex aliis, quæ videri possunt apud Garc. *de benef. par. 1 c. 2. num. 105 &* Pac. Jord. *tom. 1 lib. 3 tit. 6 post num. 91. vers. non licet.*

37 In dubio IX. agit citatus Auctor de Præstimoniis, quæ non est dubium, quod sint Beneficia, & quod ad eorum titulum Clerici alieni possint promoveri, quandò illa in Diœcesi Ordinantis obtineant: dummodò tamen conferantur in titulum; si enim Præstimonia consisterent in temporalitate, non venirent nomine Beneficii, ut distinguit Pauf. *de resign. lib. 2. q. 1 nu. 124 & 125* Barb. *suprà Concil. sess. 21 c. 2 n. 13.*

Et n. 72. dicit *Similitèr quando Præstimoniarum taxam dictam non excquaverit, poterit alienus Episcopus, altero Præstimonio, Beneficio, Cappellania Collativa, Pensionibus, aliisque emolumentis Ecclesiasticis non mutualibus, defectum supplere, sive in propria, sivè in aliena Diœcesi Præstimoniarius possideat.*

Contrà hanc laxam doctrinam, recur- 38 runt a fortiori responsiones suprà datæ secundo, & tertio dubio, quibus probatum remanet, ex ventre, & mente Bullæ hanc excogitatam ab Auctore congrui Beneficii supplectionem dari non posse, sine dictæ Bullæ fraude, & elusione, maximè, in pensionibus, & aliis emolumentis, quæ nullum habent jus spirituale annexum, sed tantùm prò titulo patrimonii admittuntur. Et hic ulterius meminerint Episcopi, quod licèt ipsi ex justa causa, nempe, prò studio alicujus Scholaris Clerici pauperis, prò utilitate Ecclesiæ, prò concordia litis, prò pauperibus, & egenis, prò benemeritis, prò usu pio, prò Renunciantibus ex causa renunciationis, loco alimentorum in quantitate moderata, & non ex pactione partium, possint reservare pensiones tempore, quo Beneficium confertur, & eorum auctoritate confertur: hoc tamèn intelligitur durante vita provisi, vel brevius tempus, vel durante tali causa, & necessitate (de qua constare debet aliundè, & non per solam eorum assertionem, cui non creditur) Non enim valent pensiones perpetuas favore pensionarii reservare, nec successores in beneficio gravare, nisi ex causa concordiæ, & ad lites tollendas, ut tradunt communitèr Gonzalez *ad regul. 8 gloss. 5 § 5 num. 26 & 27.* Gratian. *discep. 617 a num. 6. ad 17* Barb. *de offic. Episc. alleg. 85 num. 2. 3 & seqq.* Tondut. *de pens. disc. 1 per tot.* quos sequitur Card. de Luc. *de pens. disc. 40. & 41 per totum.* Formulam autèm hujusmodi provisionis non dedi, quia talis Ordinariorum reservatio cum expressione

stione causæ, sit in litteris collati Beneficii tempore collationis, de qua re egi *tom. 1 tit. 2.*

39 Dubium X sic proponit: *Vtrùm ad titulum sufficientiæ quis promoveri valeat*: & illud quo ad Episcopum alienum resolvit Negativè; de Episcopo autem ordinandi *num. 80* hæc habet: *Episcopus autem originis, aut domicilii, si opinio Corduæ sit probabilis, poterit probabiliter titulo sufficientiæ suos subditos promovere: præsens enim Constitutio respectu proprii Episcopi nihil innovat: ergo si antè dictam Constitutionem opinio Corduæ, & Enriquez probabilis erat, & post illam probabilis manet, sed quidquid sit de hoc, certum est, quod licèt possit Episcopus proprius, alienus minime valeat titulo sufficientiæ alienum subditum promovere.*

Et num. 81. An autem Episcopus alienus Beneficium tenue a Titio in sua Diœcesi obtentum, supplere sufficientia possit? Respondetur, quod si sufficientia sit de natura Patrimonii, ut ait Enriquez citato lib. 10. cap. 17 in fine, non poterit Episcopus ordinandi, sufficientia Beneficium tenue supplere, hoc enim supplementum præsenti Constitutione interdicitur: si tamen de genere patrimonii sufficientia non fuerit, supplere sufficientia poterit.

Hæc videntur deliramenta speculativa: quià sententia, quæ tenet, quod quis possit ordinari ad titulum sufficientiæ, post Concilium Trident. nunquàm fuit probabilis: & licèt illam præter Enriquez tenuerint Gonzal. *in reg. 8 de altern. glos.*

40 *4. num. 36* Gratian. *discept. 57 num. 30* tamen nunquàm in praxi fuit recepta, neque ullibi servata, tanquàm contraria textui Concilii, à quo excluditur titulus sufficientiæ illis verbis, *quamvis alias sit idoneus, moribus, & scientia*, ut communitèr testantur Garc. *de benef. par. 2. cap. 5 num. 127* Ricc. *in prax. tom. 3 ref. 458 num. 4.* Bonacin. *de Sacram. Ordin. disp. 8 quæst. unic. punct. 3 num. 36* Pac. Jord. *elucubr. tom. 1. libr. 3 tit. 6 num. 320.* Piasec. *in prax. par. 1 cap. 1 art. 7. num. 5 in fin.* Ventrigl. *in prax. par. 1. annot. 42. num. 28* Gallemart. *in Concil. sess. 21. cap. 2. remis. vers. quod Doctor*, ubi refert, quod cum in Synodo Ulisbonensi fuisset decretum, quod Clerici possent promoveri ad titulum litteraturæ, Sacra Congregat. Concilii, jussu Papæ mandavit deleri.

Secunda propositio, non indiget responsione, quià titulus sufficientiæ, non admittitur neque prò patrimonio: nec excogitari, aut inveniri unquam poterit, quod sufficientia sit de genere Beneficii, aut possit illius naturam assumere, ad hoc, ut quis ea Beneficio tenui supplere valeat; ut non sine singularitate putavit Morenus, absque ulla allegatæ possibilitatis probatione, vel exemplo.

In examine secundi tituli, nempè, originis, prædictus Auctor post dubium sextum *num. 135* hæc habet: *probabile itidem est, filium natum ex Iudæis, vel Turcis, qui posteà baptizatur, originarium esse ad ordines, illius loci catholici, in quo Sacrum Baptismum suscepit, ut cum aliis docet D. Lamperez num. 400 Baptismus enim, qui est spiritualis nativitas, subrogatur loco nativitatis naturalis. Filius autem Hæretici, qui apud Hæreticos baptizatus, hæresique detestata, apud Catholicos iterùm baptizatur, originarius est loci secundi baptismatis, eo enim quod secundò baptizatur, supponitur primum baptismum invalidum fuisse.*

41 Hæc propositio sine alia explanatione offendit piaeares: nam supponit, quòd filii Hæreticorum ad fidem catholicam conversi, sint rebaptizandi, quod est contrà diffinitionem Ecclesiæ. Unde declarandum est, quod hic dicta à Moreno procedant in filiis Hæreticorum, quorum Ministri, vel parentes contrà Christi institutionem errant in collatione baptismi, prout fratri, qui exprimuntur in *can. hi verò dist. 4. de consecrat.* Cæterùm si agatur de filiis Hæreticorum *Protestantium, Lutheranorum, & Calvinistarum*, cum eorum baptismus sit validus, & non reiterandus, deficiet pro eis Episcopus originis, prò quo stabiliendo, recurrendum erit ad Sedem Apostolicam.

In tertio autem titulo Domicilii, interpretando Bullam, quæ in quinta clausula ad illud acquirendum exigit habita-

bitationem decennalem, vel saltem cum translatione majoris partis bonorum, & instructis ædibus, habitationem per aliquod tempus considerabile, quærit Morenus in IV dubio: *Quis temporis transcursus erit necessarius ad verificandum esse considerabilem*, & n. 218. inquit: *non videtur improbabile, quod cursus unius anni plus, minusvè sit in nostro casu tempus considerabile*, & nu. 220 *Dixi non videri improbabile, quia probabilibus, immò certum, est quod determinare quando sit, vel non tempus considerabile decursum, pertinet ad Dominum Episcopum illius oppidi, in quo, qui noviter domicilium ad ordines contrahere parat, moratur qui quidem Dominus Episcopus, valet pro suo regulato arbitrio in aliis casibus breviori tempore elapso, tempus considerabile decurrisse, declarare, in aliis autem minimè &c.* & postea infert: *unde ad promovendum Senatorem qui in aliena Diœcesi officium perpetuum exercet, nec annum opus est expectare, quia per exercitium officii satis, superque constat animum inibi perpetuò permanendi habere. Idem dicendum de ejus filiis, qui secum commorantur.*

Advertant hic Episcopi, quod opinio probabilis, & minus probabilis, super quam Morenus totum ædificium construit, non potest locum habere in quæstione nostra, in qua non inquiritur quomodo, & quandò de jure dicatur acquisitum domicilium, sed quæritur quodnam dicatur tempus considerabile, ut verificata, & adimpleta dicatur Bulla Innocentiana, quæ illud exigit pro formam omnesetum, ac singulas circumstantias, seù conditiones, quas pro domicilio acquirendo

42 præsens exigit Constitutio, tanquam formam exigit: at cum leges tanquam formam exigunt qualibet deficiente, actus nullus est, ut communiter in tractatu de legibus docent DD. (hæc verba mutuo accepta) sunt ab ipsomet Moreno *n.* 247.

Hoc posito, corruit ædificium probabilitatis Moreni, nam si Episcopus suo arbitrio posset tempus considerabile declarare etiam antè lapsum anni, imò in Senatore, post lapsum hebdomadæ, forma, & requisitum Bullæ deficeret, & elusoria remaneret. Igitur tempus considerabile, non arbitrio absoluto Episcopi, sed secundùm juris dispositionem dijudicandum erit. de jure autem, & secun-

43 dùm determinationem Constitutionum Apostolicarum (& à quibus regulanda erit Innocentiana) tempus considerabile dicitur cursus triennii, ut habemus in *l. 2. Cod. de repud.* ubi sponsa tenetur expectare Sponsum vagantem per triennium, in *cap. laudabilem de frigid. & malef.* ubi disponitur quod vir impotens ad consumandum matrimonium, illud dissolvere non valeat, nisi post coabitationem triennalem. In Parocho ab officio deposito vigore *cap. cum inhabito de clandest. dispens.* qui ad illud non restituitur, nisi transacto triennio; in locatione bonorum Ecclesiæ vigore *extravag. ambitiosæ*, quæ ad triennium, quod dicuntur modicum tempus, fieri potest: in familiari Episcopi, qui post triennium, tanquàm considerabile tempus a Domino potest promoveri: in beneficii bonæ fidei detentore, qui post triennalem cursum, efficitur legitimus possessor: in Canonico a residentia absente, qui non privatur, nisi elapso triennio: in officio Abbatissatus, quod post triennium in Italia terminatur: & in officio Confessarii Monialium, quod pariter expletur triennio.

44 Quapropter, qui ante cursum triennii, aliquem per notabile tempus considerabile habitasse declararet, non secundùm juris, & constitutionum Apostolicarum tramites, neque secundùm mentem Innocentii, sed potius secundum proprium irregulatum arbitrium procederet, & Bullam violaret, nisi quid modicum pro integro triennio deficeret v. g. quindecim, viginti, vel triginta dies: qui enim tempus legis non observat, non dicitur formam legis observare, Barb. *axiom. 219. n. 2.*

Id verò, quod ibidem subjungit Morenus de Senatore, qui officium perpetuum exercet, ejusque filius, quod possint ordinari non expectato anno; nè incauti lectores decipiantur, venit intelligendum juxtà per eum tradita inferius in Dubio X. *nu.* 259. ubi melius se explicando

do dicit: *Exemplum est in eo, qui à Principe ad officium Senatoris, Gubernatoris, & similium opitulatur, quæ quidem perpetua sunt, ac ab illo acceptantur eo animo, ut in loco ubi dicta officia exercere parat, perpetuò permanebit, nisi ad commodiorem evehatur, quo animo permanente, & post quam (nota) per decennium, vel considerabile tempus in loco sui perpetui officii habitabit ad ordines promoveri desiderat.* Undè in primo loco dicta, procedere possunt de jure; hic autem secundo loco declarata aptè locum obtinent in terminis Bullæ Innocentianæ, secundùm quam nemo acquirit domicilium ad suscipiendos ordines, nisi præter animi declarationem juramento firmatam, per decennium, vel per aliquod tempus considerabile cum instructis ædibus, in loco habitaverit.

Transeundo posteà P. Morenus ad quartum titulum familiaritatis, dubium primum sic proponit: *An præsens Constitutio familiares Cardinalium comprehendat*, & illud negativè resolvit, ex eo, quia quandò Constitutio est pœnalis qualis est præsens Innocentii (ut ait ipse) Cardinales non compræhendat, & ideo adhùc ea stante, possint Cardinales prædictos familiares, titulo promoventes familiaturæ, promovere, non expectatis testimonialibus proprii Episcopi, nec arctati sint Beneficium ipsis intra mensem conferre, & quod idem dicendum sit de Cardinalibus Episcopis, quia cum illis Constitutio non loquutur.

46 Hic *Morenus*, graviùs offendit, quia Bulla est universalis, & emanavit contrà omnes usurpantes alienæ plebis hominem, illum ordinantes sub minus legitimis Beneficii Ecclesiastici, originis, Domicilii, *seu etiam familiaritatis* quæsitis titulis, ut habetur in proœmio. Item emanavit ad removendos abusus, fraudes, & scandala ad Omnipotentis Dei gloriam, Ecclesiæ utilitatem, veteris disciplinæ instaurationem, totiusque Christiani populi ædificationem, ut pariter cubitalibus verbis legitur in eodem proœmio, ideoque etiam Cardinales compræhendit.

47 Primò, quia quando lex seù Constitutio non odiosa odio irrationabili, est concepta verbis universalibus, (ut hic) & illius ratio est proportionabilis ad Cardinales, eos compræhendere, sententia communior tenet, ut advertunt Lottet. *de re benef. lib. 1. qu. 8. num. 83.* Rot. *coram Ottobon dic. 257 per tot.* Passerin. *in cap. unico, n. 36 de schismat. in 6.*

48 Secundo, quia hæc Constitutio emanavit de voto, & consilio eorundem Cardinalium, ut exprimitur in d. proœmio, & sic *compræhenduntur*, juxta Bullam 6. Urbani VIII. *in regulis Cancellariæ num. 70.*

49 Tertio, quia declarationes Sacr. Congregationis Concilii, si quæ essent favorabiles Eminentissimis Cardinalibus quo ad ordinationem suorum familiarium, hodie sunt reducendæ, & intelligendæ ad limites, & terminos præfatæ Constitutionis, ut ipsimet Cardinales censuerunt, & exprimitur pariter in ipsa Bulla.

50 Quarto, quia ut præmissum fuit, emanavit prò reformatione disciplinæ Ecclesiasticæ, Ecclesiæ utilitate, & totius populi Christiani ædificatione, & ideo cum respiciat favorem publicum, & salutem animarum, Constitutio dicitur favorabilis, non autem odiosa, & pœnalis, ut malè supponit *Morenus*, & etiam Cardinales sub ea compræhenduntur, & illam observare tenentur, Fagnan. *in cap. cum ti num. 26. de rescript. & in cap. ne pro dilationi num. 58. de pœnis & remiss.* Donat. *prax. rer. regular. tom. 4. tract. 5. quæst. 24. num. 1.*

De Cardinalibus Episcopis, quod compræhendantur, res clara videtur, quia hi in prima clausula Bullæ explicitè nominantur ibi: *nulli Episcopo, seu cujusvis loci Ordinario, tametsi Cardinalatus honore fulgeat, licere &c.* & licèt in sexta clausula ubi de titulo familiaritatis agitur Cardinales non nominentur, adhuc virtualiter, & implicitè compræhensi sunt, ex duplici ratione.

51 Primò, quia mens Papæ fuit compræhendere omes Episcopos, etiam Cardinales, qui explicitè in prima clausula nominati fuere, unde cum ratio motiva, & universalis in proœmio expressa, quæ in-

 for-

formas totam dispositionem, conveniat æquè benè, tam primæ, quam sextæ clausulæ, evidens fit, quod Cardinale Episcopi in utraque comprehenduntur, ad tradita per Rot. *decis.* 22. *n.* 19. 20. 21 & 22. *coram Buratt.*

Secundo, quia est unica dispositio, quæ dividi non potest, & sic Cardinales Episcopi semel in prima clausula nominati, imperceptibile est, quod in clausulis subsequentibus non comprehendantur, nisi expressè exceptuati fuerint, & hoc fit clarum ex clausula sexta, quæ non separat orationem, sed illativè conjungit adeo ut una clausula ab altera appareat pendere, Rot. *coram Seraphin decis.* 883 *num.* 7 dicitur enim ibi — *Ad hæc nullus Episcopus &c.* idest — *ea propter, post hæc* nullus Episcopus (supple, *tametsi Cardinalatus honore fulgeat*) *familiarem suum promovere præsumat*, & hic est sensus obvius & naturalis, nisi velimus, Bullam eludere. 52

Tertium dubium sub hoc titulo familiaritatis movet *Morenus* sic - *An si Beneficium, quod Episcopus suo familiari confert, sit tenue, possit Patrimonio ipsum supplere*, & *numer.* 306 in corpore dicit — *affirmative respondetur, nam præsens Constitutio, solummodò exposcit, quod Episcopus suo familiari intra mensem conferat Beneficium, quod per se ad congruam vitæ sustentationem sufficiat, at Beneficium tenue, quod sufficienti patrimonio suppletur per se sufficit ad vitæ congruam sustentationem, ergo satisfacit in præsenti casu conferendo Beneficium patrimonio suffultum &c.* & deinde numeris sequentibus perperam conatur ostendere, quod facultas Episcopis ablata supplendi, quod deficeret fructibus Beneficii cum adjectione Patrimonii, referatur dumtaxat Episcopo alienæ Diœcesis subditum titulo Beneficii obtenti ad ordines, non verò Episcopo familiarem suum alienæ Diœcesis subditum, titulo familiaritatæ promoventi.

Sed quam sint hæc aliena, & exorbitantia ab intellectu Bullæ, nemo non videt, etenim in supradicta clausula sexta statuitur, quod in futurum, Episcopus familiarem suum alienæ Diœcesis subditum ordinans, intra terminum unius mensis, Beneficium conferre teneatur ad congruam sustentationem sufficiens, his præcisis verbis — *Beneficium insuper, quod ei ad vitam sustentandam, juxta modum superius præfinitum* hoc est sine adjectione Patrimonii, *re ipsa illi conferat*; dictiones enim illæ — *juxta*, & *superius*, sunt relativæ ad præcedentem clausulam secundam, cum omnibus suis qualitatibus ibi expressis, nempe ad tempus, locum, & modum, ut docent communiter Barb. *de dict.* 187 *numer.* 9 & *dict.* 395. *num.* 2 Gratian. *disc.* 575 *num.* 36 & 37 & *disc.* 585 *num.* 11 Rot. *coram Merlin dec.* 43 *n.* 5 & 6 ubi quod contrarium asserere sit mera divinatio, prout verè hic *Morenus* divinat. 53

Addo, quod cum in una Tricaricen. quæsitum fuisset in Sac. Congregat. Concilii — *an stante hac novissima Constitutione Episcopus posset familiarem triennalem ad titulum Patrimonii ad sacros ordines ob necessitatem Ecclesiæ promovere*, sub die 27 *Julii* 1697 responsum fuit *negative*, prout retuli *tom.* 1 *tit.* 3 *form.* 17 *nu.* 1 & hoc procederet, etiamsi ad titulum Beneficii promovere vellet, quod obtinet in aliena Diœcesi, Nicol. *lucubr. can. lib.* 1 *tit.* 11 *num.* 7 *vers. licet* unde, si nec pro utilitate Ecclesiæ id sibi non licere S. Congregatio declaravit, nec minus extra casum necessitatis licebit. Quare meminerint Episcopi, quod cum eorum privilegium ordinandi suos familiares sit exorbitans à jure, ut benè observat Navar. *cons.* 12 *n.* 2 & *cons.* 13 *num.* 4 *de temporardin.* non debet extendi ad casum in Bulla non concessum, neque comprehensum, quidquid dicant antiquiora S. Congregationis Concilii Decreta, quæ ampliùs non opitulantur. 54 55

Itidem Dubium V. sic proponit — *An Domini Episcopi promoveri valeant familiares triennales, qui tamen in actuali servitio non sunt*, & post examen acquisitionis familiaritatis *n.* 326 infert — *nec esse improbabile, quod triennium, quod inservire tenetur familiaris Episcopi alienæ Diœcesis subditus, non debet esse continuum, quia præsens Constitutio solum exposcit, quod triennium sit integrum, & completum, sed*

potest esse completum, & integrum, quin sit continuum, ergo non contraveniret præsenti Constitutioni, qui triennio non continuo ad ordines promoveretur, quia quod lex non distinguit, nec nos distinguere debemus

Et paulò post -- *inferiur tertio, familiarem non in ædibus Episcopalibus, sed tantùm intra Diœcesim Episcopi Domini commorantem non prohiberi ordinari ratione absentiæ, quia præsumitur Episcopum perspectos habere mores &c*

Et posteà - *idem non improbabiliter firmandum licèt extra Diœcesim, propè ipsam tamen, præsertim si parva sit distantia his enim casibus militat eadem præsumptio &c*

56 Abyssus Probabilistarum, abyssum invocat, & de una in aliam laxitatem offendit, ità hic accidit *Moreno*, qui ut Bullam Innocentii notis illustraret, opinione probabili, totam evertit, nam Constitutio non loquitur de novo triennio diverso ab eo, quod jam præfinivit Concilium, ut sibi fingit *Morenus*, sed ad illud se refert ibi -- *Episcopus alienæ Diœcesis subditum familiarem suum ordinare præsumat, nisi ad præscriptum Concilii Trid. præfati sess 23 cap 9. de reform familiarem prædictum per integrum, & completum triennium in suo actuali servitio secum retinuerit* ergo cum triennium de quo Concilium loquitur, & ad quod bulla refertur, debeat esse continuum, ut probant concorditer omnes mox citandi, & nemo, quem viderim, contrarium dixit, innegabiliter sequitur, quod opinio *Moreni* sit improbabilis, & erronea, quod autem ad effectum suscipiendi ordines titulo familiaritatis Episcopi triennium debeat esse continuum, firmant uno ore Ricc *dec 213 nu 7 par 4 & in prax for Eccles par 2 resol 278 per tot & collect 3496 vers ultim.* Barbos. *supra Concil dict cap 9 sess 23 & de pot*

57 *Episcop alleg 5 num 9* Corrad *prax disp lib 4 cap 5 num 61* Pitsec *in prax par 1 cap 2 art 2 num 29* Passerin. *in c cum nullus art 4 num 78 de temp ordin in 6* Concil Trid *sess 14 c 2* ibi -- *etiam prætextu familiaritatis continuæ*

Familiaritas autem hæc, non acquiritur ab eo, qui inservit extrà Domum, nec manet sub oculis Episcopi, cum præsentia, & assistentia obsequiis ejus, quamvis expensis Episcopi alibi moretur, ut in his terminis docet Corrad. *prax disp d lib. 4 dict cap 5 nu 60 & 61* & non obscurè percipitur ex supra recensitis verbis Bullæ ibi -- *in suo actuali servitio secum retinuerit*, consultò, non autem fortuitò, nec casu addatis, ad quæ si oculos convertisset *Morenus* modestiùs se continuisset.

58 Deveniendo postmodum *Morenus* ad quæstionem 6 in qua agit de pœnis impositis Bullæ Transgressoribus, Dubium secundum sic proponit -- *Quæ ignorantia eximat ab incursu pœnarum præsenti Constitutione indictarum*, & num 394 respondet his verbis -- *valde probabile est, crassam ignorantiam, dummodò hæc ingens temeritas non fuerit, ab incursu præsentis suspensionis liberare probatur &c*

Ex num 395 -- *minor constat ex præsentis Constitutionis proœmio ubi sic legitur, hinc est, quod Nos ex commissione Nobis Divinitus Apostolicæ servitutis munere, abusus, fraudes, & scandala hujusmodi penitùs, & omnino e medio tollere, ac irreligiosam (nota) contrafacientium audaciam, quantùm nobis ex alto conceditur compescere, & reprimere volentes, & cæt. ex quibus verbis liquidò constat, quod mens Sanctissimi Innocentii est censuris suspensionis, quas sua præsenti Constitutione promulgat, compescere illos scilicèt, qui irreligiosa audacia, præsenti Constitutioni contrafaciunt, cum ergo dum censuræ promulgantur contra illos, qui cum audacia operantur, quælibet ignorantia, etiam supina, & crassa, immo affectata ab incursu censurarum eximat, fit inde, quod in nostro casu, non sit improbabile, quod ab incursu præsentis suspensionis, qualibet ignorantia liberentur*

59 Porrò, & hic fucum facit *Morenus*, nam pro certo est, quod ignorantia crassa, & affectata, sicuti non excusat a culpa mortali, ità neque à censura à jure, vel ab homine prò culpa inflicta, ut de communi docet Sayr *de censur lib 1 cap. 18. numer 10 11 & 12* Item certum quoque est, quod proœmium Bullæ non facit jus sed id, quod ad ipsum proœmium sequitur, & ubi verba dispositivæ sunt clara, non

non recipiunt interpretationem à proœmio, Rot. coram Coccin. *dec.* 1505 *nu* 44. & 68 & *decis.* 1680. *numer.* 36 & *sequent.*

In nostra autem Bulla, clausula octava dispositivæ sic loquitur — *ita verò præmissa omnia, & singula perpetuò, ac inviolabiliter observari*, ac adimpleri volumus, ut *si quid* (*nota*) non dicit *si quid* in iisdem *præmissis*, *seù eorum aliquo*, *secus fiat*, *ordinans quidem à collatione ordinum per annum*, *ordinatus verò*, & *eo ipso suspensus sit*.

61 Ideoque cum Pontifex actum contraventionis respiciat, & pœnam pro transgressione legis imponat nec temeritatem nec præsumptionem contrafacientes exprimat, neque requirat, ignorantia crassa, & supina, seù affectata ab incursu pensionis excusare minimè poterit, *text. est in cap. Apostolicæ ibique gloss. de cleric. excom. vel deposit.* Donat. *prax. rer. regular. tom.* 3 *tract.* 3 *quæst.* 22 *num.* 3 Pirhing. *in jus can. lib.* 5 *tit.* 39 *nu.* 46 *vers. porrò ignorantia*, & in terminis Pignatell. *consultat.* 189 *nu.* 122 *tom.* 9

Item verba illa proœmii, a quibus deceptus fuit *Morenus* scilicet — *irreligiosam contrafacientium audaciam reprimere volentes*, in nostro jure, non dicunt dolum, neque præsumptionem, sed aviditatem, & cupiditatem, ut explicat Prateius *lexic. jur. verb. audacia* ibi — *Audaciam ab avidè, idest cupidè agendo dictam ait Fest. lib.* 1. & sic vides lector, quod qui non quærit veritatem, Planstrum pereunt.

Ulteriùs in eodem secundò dubio *num.* 398 progreditur *Morenus* dicendo — *illud enim vere innegabile*, *quod si Episcopus suum familiarem titulo familiaritatis*, *vel alio quopiam ad ordines promoverit contra dispositionem præsentis Constitutionis*, *qualibet ignorantia id faceret*, *à suspensione per annum præsenti clausula ipsi inflicta liberaretur*, *nam in prohibitione prædicto Episcopo facta*, *reperitur verbum*, *præsumat*.

Veram fateor, quod hæc legens (quæ nunquam antè cognovi) penè effusi sunt sensus mei, videns ad nos pervenisse dies in quibus ut Apostolus Paulus prophetavit, homines alioqum docti, à veritate auditum avertunt, & ad fabulas convertuntur, cum maxima Ecclesiæ Dei, & disciplinæ Ecclesiasticæ discrimine, & jactura, quis enim non improbabit doctrinam hanc *Moreni*, ad hoc, inquam, sufficit allegare textum in *cap. eos, qui de tempor. ordin. in* 6 ubi ex Concilio Oecumenico Lugdunen. hæc habentur — *eos qui*

62 *Clerico Parochiæ alienæ absque Superiorum ordinandorum licentia scienter*, *seù* (*nota*) *affectata ignorantia*, *vel quocunque alio figmento quæsito præsumpserint ordinare*, *per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos*, quid clarius? Ecce ergo, quod ignorantia, & præsertim affectata non excusat ab incursu censurarum, sed solùm invincibilis, aut fortè juris dubii, & maximè Episcopum, qui

63 præsumitur scire, & scienter talem ordinasse, nec ignorantiam allegare valet, cum ad eum spectet, hoc scire, ut in his terminis collationis ordinum, contra præscriptum Decretorum Apostolicorum factæ, advertunt Says. *de censur. lib.* 1. *d. cap.* 18. *nu.* 12 & 13 Pignatell. *consult.* 189 *nu.* 88. *tom.* 9

64 Nihilque facit, quod in clausula sexta Bullæ reperiatur verbum *præsumat*, quod dolum requirat, & præsumptionem, tum quia in Extravag. Ambitiosæ de reb. Eccles. non alien. adest verbum *præsumpserint*, & tamen alienantes, licèt alienent bona Ecclesiæ sine dolo, adhùc censuras incurrunt, ubi non adsit sincera bona fides, & imperitia, ut pluribus exemplis, & auctoritatibus probavi *tom.* 2 *tit.* 14 *form.* 4. *num.* 4. 5. 6. 7 & 8 tum quia in citato *cap. eos qui*, adest verbum *præsumpserint*, & tamen ignorantia affectata ordinantes Clericos alienos non excusat, tum demum quia, etsi per possibile dolus, & præsumptio exigeretur, adhùc certum est eos, qui cum ignorantia affectata alienos ad ordines promoverent, censuras incurrere, ut probant Pirhing. *in jus can. lib.* 5 *tit.* 39 *dict. num.* 46 *vers. porrò* his verbis — *nullo verò modo excusat a censura ignorantia juris affectata*, *seù directè volita*, *quæ scilicet per se eligitur ad liberius delinquendum*, *adeoque non minuit voluntarium excessum*, *sed potius auget*, *cum directam malitiam*, & *formalem dolum*

sum includat in se, & in jure æquivalet scientiæ, juxta gloss in c. 2. ver affect de tempor ordin. Quare si censura lata sit contra eos, qui scienter, consultò, vel ausu temerario aliquid fecerint, vel facere præsumpserint, etiam illi, qui cum affectata ignorantia peccaverint illam censuram incurrunt, Laym & Passerini *in c. ut animarum art 2. n 416 417 & 418 de const in 6* ubi de communissima sententia, addens quod affectata ignorantia non excuset à pœna legis etiamsi sit affectata ex pigritia.

Claudit tandem opus Morenus nu 406 hoc dubio - *An autem quilibet Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ prædictam suspensionem absolvere valeat, non est in præsenti suspensione peculiaris difficultas, respectu aliarum suspensionum communis est apud Doctores, circa potestatem Confessarii ad eas absolvendas, suspensioni præsenti coaptari poterit.*

Sensus talis Dubii cum responsione, videtur obscurus, & eum rectè percipere non valui, ideoque cavendum ab Enigmate, & sciendum, quod suspensio in Bulla contenta, quoad Episcopum ordinantem est reservata Pontifici, quo verò ad ordinatum, reservata est Episcopo proprio ipsius ordinati.

Et hæc adnotasse sufficiat, quamquam alia minora Morenus habeat censura digna (ex ungue enim Leonem) ut Episcopi quoties ipsius Auctoritas eis proponitur, & allegatur, sciant de sufficientia Doctrinæ dubitare, ne de ipsis dici possit, quod de Medæa canit Ovidius - *Video meliora proboque, deteriora sequor.*

INDI-

INDICE

Delle Istruzzioni.

INDICE
Delle Formole.

INDEX

Rerum Notabilium.

A

Quid

LAUS DEO.